

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

«Η συμμετοχική συνεργασία των πολιτικών οργάνων, του ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας, προς επίτευξη Βιώσιμης ανάπτυξης αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας»

Διδακτορική Διατριβή

Γεωργία Τρακάλα

Ζάκυνθος, 2024

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Διδακτορική Διατριβή

Γεωργία Τρακάλα

«Η συμμετοχική συνεργασία των πολιτικών οργάνων, του ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας, προς επίτευξη Βιώσιμης ανάπτυξης αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας»

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής:

1. Αριστοτέλης Μαρτίνης
Αναπληρωτής Καθηγητής
Τμήμα Περιβάλλοντος - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

2. Θεοχάρης Ζάγκας
Ομότιμος Καθηγητής - Α.Π.Θ.

3. Γεώργιος Καρρής
Αναπληρωτής Καθηγητής
Τμήμα Περιβάλλοντος - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Μέλη Επταμελούς Επιτροπής:

4. Αικατερίνη Καμπάση
Καθηγήτρια
Τμήμα Περιβάλλοντος - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

5. Κωνσταντίνος Ποϊραζίδης
Αναπληρωτής Καθηγητής
Τμήμα Περιβάλλοντος - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

6. Βασίλειος Γιαννούλας
Καθηγητής
Τμήμα Δασολογίας & Φ.Π. - Α.Π.Θ.

7. Ιωάννης Σπανός
Διευθυντής ΕΛΓΟ – ΔΗΜΗΤΡΑ - Θεσσαλονίκη

Ζάκυνθος 2024

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Τμήμα Περιβάλλοντος του Ιονίου Πανεπιστημίου δεν υποδηλώνει και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα.

Επίσης, η Γεωργία Τρακάλα δηλώνει υπεύθυνα ότι:

1. Είμαι ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.

2. Αποδέχομαι ότι η ΒΚΠ μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη της, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο, καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ:

Η απόκτηση του Διαδακτορικού Διπλώματος από το Τμήμα Περιβάλλοντος του Ιονίου Πανεπιστημίου, είναι το τέλος μιας διαδρομής, η οποία ξεκίνησε με την απόκτηση σημαντικών εφοδίων με την επιτυχή ολοκλήρωση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος του Τμήματος με τίτλο «Νέες Τεχνολογίες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη βιώσιμη ανάπτυξη». Το μεταπτυχιακό δίπλωμα μου έδωσε την ευκαιρία να εμπλουτίσω σημαντικά τις γνώσεις μου σε θέματα Περιβάλλοντος και Βιώσιμης ανάπτυξης και να προχωρήσω στην εκπόνηση Διδακτορικής Διατριβής, η οποία ολοκληρώνεται και υποβάλλεται μετά την κατ΄αρχήν έγκριση της Τριμελούς Επιτροπής.

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύντροφό μου Δρ. Αχιλλέα Τσιρούκη, για την μεγάλη του συμπαράσταση στην εκπόνηση της παρούσας Διδακτορικής Διατριβής. Οι συμβουλές του, η λογική και η αγάπη του ήταν καταλυτικά στοιχεία τα οποία με βοήθησαν πολύ σε διάφορες φάσεις, και με ώθησαν να συνεχίσω με μεγαλύτερη δύναμη για την ολοκλήρωση της Διατριβής.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στον επιβλέποντα της Διδακτορικής Διατριβής Δρ. Αριστοτέλη Μαρτίνη. Η εμπιστοσύνη του στο πρόσωπό μου και η αμέριστη υποστήριξή του σε κάθε ακαδημαϊκό μου βήμα, ήταν στοιχεία καθοριστικά. Με δίδαξε τη μεθοδολογία, τον τρόπο λήψης αποφάσεων με γνώμονα την ηθική και την αλήθεια, πώς να δουλεύω, πώς να συνεργάζομαι και άλλα πολλά στοιχεία, που με βοήθησαν και θα συνεχίζουν να με βοηθούν στην πορεία μου.

Μεγάλο ευχαριστώ επίσης απευθύνω στα άλλα δύο μέλη της Τριμελούς Επιτροπής, τον Ομότιμο Καθηγητή του Α.Π.Θ. Δρ. Θεοχάρη Ζάγκα και τον Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Περιβάλλοντος Δρ. Γεώργιο Καρρή. Η επιστημονική τους καθοδήγηση, οι παρατηρήσεις τους και οι επισημάνσεις τους ήταν πάντα πολύ εποικοδομητικές και με βοήθησαν σημαντικά να εμβαθύνω στην έρευνα και πολλές φορές να αναθεωρήσω διάφορες πτυχές της.

Μεγάλο ευχαριστώ οφείλω επίσης στην Δρ. Αικατερίνη Καμπάση, Καθηγήτρια του Τμήματος Περιβάλλοντος για την ενθάρρυνση και υποστήριξή της τόσο στο Μεταπτυχιακό, όσο και στη Διαδακτορική Διατριβή. Ευχαριστώ επίσης τον Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Περιβάλλοντος Δρ. Κωνσταντίνο Ποϊραζίδη, τον Καθηγητή του Α.Π.Θ Δρ. Βασίλειο Γιαννούλα και τον Διευθυντή του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ Δρ. Ιωάννη Σπανό, οι οποίοι δέχτηκαν να αποτελέσουν τα μέλη της επταμελούς επιτροπής εξέτασης.

Θερμές ευχαριστίες επίσης εκφράζω σε όλους τους Καθηγητές και το Διοικητικό προσωπικό του Τμήματος Περιβάλλοντος για την εξυπηρέτηση που μου παρείχαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης της Διδακτορικής μου Διατριβής.

Τέλος, δεν θα παραλείψω να εκφράσω την αγάπη μου και τις ευχαριστίες μου προς **όλα τα μέλη της οικογένειάς μου** για την ενθάρρυνση και τη στήριξή τους σε όλα τα επίπεδα, κατά τη διάρκεια εκπόνησης της Διδακτορικής Διατριβής.

ΛΙΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ:

Α. Επιστημονικά περιοδικά (με κριτές)

1. **Trakala, G.;** Tsiroukis, A.; Martinis, A. **(2023a). Eco-Cultural Development of a Restored Lake Environment: The Case Study of Lake Karla (Thessaly, Greece).** *Land 2023, 12(6),* 1227**; https://doi.org/10.3390/land12061227**

2. Trakala, G., Martinis, A. Karris, G., Tsiroukis, A., Minotou,Ch. **(2023b). The Contribution of Environmental – Cultural Routes to Environmental Tourism, (2023).** *Journal of Environmental Management and Tourism.* DOI: **https://doi.org/10.14505/jemt.v14.5(69).24**

3. Trakala, G., Martinis, Ar., Zagkas, Th., Karris, G., & Tsiroukis A. **(2021). "Lake Karla from ancient times till today and its contribution to the future sustainable development of Thessaly".** *MIBES Transactions, Vol 15, Issue 1,* 2021, pp. 97-107..

Β. Διεθνή Επιστημονικά Συνέδρια (Με κριτές)

1. Trakala, G., Martinis, A. & Tsiroukis, A. (**2023). "The contribution of Environmental – Cultural Routes (Pathways) to Environmental Education".** Παρουσίαση στο Διεθνές Συνέδριο, "Digital Technologies, Common Europaean Cultural Heritage, and Sustainable Development" στο πλαίσιο του προγράμματος Irschen. The Conference Proceedings will be published in the scientific journal: **http://sdct-journal.com/**

2. Trakala, G., Martinis, A., Zagas, Th., Karris, G., & Tsiroukis, A. **(2023). "Investigation of achieving sustainable development of agritourism - ecotourism in the wider area of Lake Karla". December 3, 2023, Acceptance letter. February 16-18, 2024 Conference Dates. www.openaircities.org . BOOK OF ABSTRACTS (ISBN: 978-618-87070-0-9).** https://www.openaircities.org/book-of-abstracts/. Final full paper in: www.sdct-journal.com

Γ. Εθνικά Επιστημονικά Συνέδρια (Με κριτές)

1. Τρακάλα, Γ., Μαρτίνης, Αρ., Ζάγκας, Θ., Καρρής, Γ., και Τσιρούκης, Α. **(2023). «Τα πολυθεματικά μονοπάτια, ως εργαλείο της Π.Ε. προτεινόμενες εκπαιδευτικές διαδρομές στην περιοχή της Λίμνης Κάρλας – Μαυροβουνίου». Ηλεκτρονικά πρακτικά, στο 21ο Πανελλήνιο Δασολογικό Συνέδριο. Λουτρά Αιδηψού 22-25/10/2023. http://hexdec.xtreemhost.com/praktika23.pdf**

2. Τσιρούκης, Α., **Τρακάλα, Γ.,** Μαρτίνης, Αρ.,, Μινώτου, Χαρ., και Ζάγκα Θ. **(2023). «Η Συμβολή της περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα απειλούμενα ενδημικά φυτά. Η περίπτωση της Ιπποκαστανιάς (*Aesculus hippocastanum* L.) στο Μαυροβούνι». Ηλεκτρονικά Πρακτικά, στο 21ο Πανελλήνιο Δασολογικό Συνέδριο. Λουτρά Αιδηψού 22-25/10/2023.** **http://hexdec.xtreemhost.com/praktika23.pdf**

3. Ροτζιώκου, Ουρ., Τσιάρας, Στ., Μανάκου, Β., **Τρακάλα, Γ.,** και Τσιρούκης, Α. **(2023). «Συγκριτική μελέτη της ποσότητας των ανακυκλώσιμων αποβλήτων στο Δήμο Λαρισαίων την περίοδο 2016-2022». Ηλεκτρονικά πρακτικά, στο 21ο Πανελλήνιο Δασολογικό Συνέδριο. Λουτρά Αιδηψού 22-25/10/2023.** **http://hexdec.xtreemhost.com/praktika23.pdf**

4. Τρακάλα, Γ., Μαρτίνης, Αρ., Ζάγκας, Θ., Καρρής, Γ., και Τσιρούκης, Α. **(2021). «Η λίμνη Κάρλα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και η συμβολή της στη μελλοντική αειφόρο ανάπτυξη της Θεσσαλίας».** Πρακτικά 20ου Πανελλήνιου Δασολογικού Συνεδρίου. Τρίκαλα, 2- 6/10-2021. http://hexdec.xtreemhost.com/praktika21.pdf

Διπλωματική Εργασία

1. Τρακάλα, Γ. (2023). Η ανάδειξη της φυσικής / πολιτιστικής κληρονομιάς και η περιβαλλοντική εκπαίδευση και ενημέρωση των πολιτών, πρόκληση για την προστασία και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η περίπτωση της λίμνης Κάρλας – Μαυροβουνίου. Διπλωματική εργασία. ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ». Τμήμα Περιβάλλοντος του Ιόνιου Πανεπιστημίου

Παρουσιάσεις σε Ημερίδες

1. Τρακάλα, Γ. (2022). Η λίμνη Κάρλα από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα. – προοπτικές μιας βιώσιμης ανάπτυξης. Προσκεκλημένη ομιλήτρια σε ημερίδα του Γυμνασίου – Λ.Τ. Αρμενίου με τίτλο: « Η ανασύσταση της Κάρλας και τα οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες». Υπό την αιγίδα της Περιφέρειας Θεσσαλίας (EUROPE DIRECT), του Δήμου Κιλελέρ και του Γυμνασίου – Λ.Τ. Αρμενίου.

Πίνακας Περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ 7
ΛΙΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ 9
ΠΕΡΙΛΗΨΗ 16
ABSTRACT 18
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ 21
1.1. Κίνητρα για την επιλογή του θέματος 22
1.2. Σκοπός – Στόχοι και τα Ερευνητικά ερωτήματα της Διδακτορικής διατριβής 22
1.3. Η συνεισφορά της Διατριβής - Τα αναμενόμενα αποτελέσματα 23
2. ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΡΕΥΝΑΣ 24
2.1. Περιοχή έρευνας 24
2.2. Ιστορική αναδρομή 26
2.3. Σύνδεση της Λίμνης Κάρλας με Ιστορικά, Μυθολογικά και Λαογραφικά στοιχεία 27
2.4. Ειδικά χαρακτηριστικά της περιοχής έρευνας 27
2.4.1. Υδρολογικά χαρακτηριστικά 27
2.4.2. Κλίμα 27
2.4.2.1. Το Μετεωρολογικό Φαινόμενο DANIEL στη Θεσσαλία, από τις 4 έως 7 Σεπτεμβρίου 2023. 28
2.4.3. Βλάστηση 32
2.4.4. Ορνιθοπανίδα 33
2.4.5. Ιχθυοπανίδα 33
2.4.6. Άλλα είδη θηλαστικών 34
2.5. Η «εκκένωση» ή η «αποξήρανση» της λίμνης Κάρλας; 34
2.5.1. Οι προσδοκίες και οι συνέπειες της αποξήρανσης 36
2.6. Το Ιδιοκτησιακό καθεστώς 36
2.7. Το ιστορικό της ανασύστασης της λίμνης Κάρλας 37
2.8. Περιβαλλοντικά και λοιπά οφέλη από την ανασύσταση της λίμνης Κάρλας 38
2.8.1. Οι πλημμύρες στη Θεσσαλία και την λίμνη Κάρλα μετά τα μετεωρολογικά φαινόμενα (Daniel – Elias 2023). 39
2.8.2. Θεσσαλία: Η προειδοποιητική μνήμη του νερού 39
2.8.3. Το Ιστορικό των πλημμυρικών φαινομένων τον Σεπτέμβριο του 2023 42
2.9. Ανθρωπογενές περιβάλλον 47
2.9.1. Πληθυσμός – δημογραφικά στοιχεία 47
2.9.2. Αγροτική Οικονομία – Παραγωγικοί τομείς 48
2.10. Χρήσεις γης 48
2.11. Προστατευόμενες περιοχές 49

3. ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ 49
3.1. Χαρτογράφηση των τύπων των οικοσυστημάτων 49
3.2. Χαρτογράφηση οικοσυστημικών υπηρεσιών..... 49
3.3. Περιβαλλοντικά και πολιτισμικά μονοπάτια: Καταγραφή, αξιολόγηση και χαρτογράφηση 50
3.4. Αξιολόγηση της φέρουσας ικανότητας επισκεπτών 52
3.5. Διερεύνηση ανάπτυξης του αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, με έρευνα ερωτηματολογίων..... 53
3.5.1. Το ερευνητικό σχέδιο..... 54
3.5.2. Μέθοδοι συλλογής των δεδομένων - Το ερευνητικό εργαλείο..... 54
3.5.3. Ο σχεδιασμός του Ερωτηματολογίου 55
3.6. Μέθοδος, διαδικασία και εργαλείο συλλογής δεδομένων 56
3.6.1. Η δομή του ερωτηματολογίου της έρευνας..... 56
3.6.2. Πιλοτική έρευνα..... 56
3.6.3. Εγκυρότητα και Αξιοπιστία Ερωτηματολογίου..... 56
3.6.4. Πληθυσμός του Δείγματος…..... 58
3.6.4.1. Το δείγμα…..... 58
3.6.5. Η δομή και παρουσίαση των ερωτηματολογίων…….59
3.6.5.1. Α΄Ερωτηματολόγιο των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής..... 59
3.6.5.2. Β΄Ερωτηματολόγιο των επισκεπτών της λίμνης Κάρλας.…..... 61
3.6.6. Αποστολή των Ερωτηματολογίων 66
3.6.7. Στατιστική επεξεργασία και ανάλυση..... 67
3.6.8. Στατιστικά σημαντικό δείγμα..... 69
4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ..... 69
4.1. Χαρτογράφηση τύπων οικοσυστημάτων 69
4.2. Χαρτογράφηση και αξιολόγηση οικοσυστημικών υπηρεσιών..... 71
4.3. Καταγραφή, αξιολόγηση και χαρτογράφηση περιβαλλοντικών και πολιτισμικών διαδρομών 73
4.3.1. Προτεινόμενες περιβαλλοντικές και πολιτιστικές διαδρομές..... 73
4.3.2 Αξιολόγηση των προτεινόμενων διαδρομών 77
4.4. Αξιολόγηση φέρουσας τουριστικής ικανότητας..... 79
4.5. Ανάλυση SWOT 80
4.6 Αποτελέσματα έρευνας ερωτηματολογίων..... 83
4.6.1. Ερωτηματολόγιο επισκεπτών..... 83
4.6.2. Ερωτηματολόγιο κατοίκων 104
4.7. Δείκτες εσωτερικής συνέπειας και αξιοπιστίας ερωτηματολογίων…..... 114
4.8. Στατιστική ανάλυση – Περιγραφική στατιστική..... 115

4.8.1. Ερωτηματολόγιο επισκεπτών 115
4.9. Ανάλυση SWOT της περιοχής, με βάση τα ευρήματα της έρευνάς μας 124
4.10. Έλεγχος κανονικότητας δηλώσεων 128
4.10.1. Έλεγχος κανονικότητας των δηλώσεων των επισκεπτών 128
4.10.2. Έλεγχος κανονικότητας δηλώσεων κατοίκων 136
4.11. Έλεγχος διαφοροποιήσεων των δηλώσεων συμμετεχόντων 139
4.11.1. Α΄ Έλεγχος διαφοροποιήσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών 140
4.11.2. Β΄ Έλεγχος διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων κατοίκων 193
4.12. ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ 228
4.12.1. Αποτελέσματα με βάση τα δημογραφικά και λοιπά ερωτήματα 228
4.12.2. Αποτελέσματα των συμμετεχόντων επισκεπτών και των κατοίκων. 243
5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ 250
5.1. Οικοσυστήματα και οικοσυστημικές υπηρεσίες 250
5.2. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης 250
5.3. Φέρουσα τουριστική ικανότητα 251
5.4. Τα πλημμυρικά προβλήματα της λεκάνης απορροής της λίμνης Κάρλας (Σεπτέμβριος 2023) 251
5.5. Οι συνέπειες των πλημμυρών στη Θεσσαλία 252
5.6 Οι αστοχίες και η απουσία κεντρικού φορέα (σύμφωνα με την Ολλανδική εταιρεία). 254
5.7 Οι αιτίες των καταστροφικών πλημμυρών στη Θεσσαλία 254
5.8. Μοντέλο διοίκησης και πολιτικής με λύσεις βασισμένες στη Φύση 255
5.9. Προτάσεις διαχείρισης 257
5.9.1. Τα πολυθεματικά μονοπάτια, ως εργαλείο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης 258
5.9.2. Τοπικός αναπτυξιακός σχεδιασμός – Ανάλυση SWOT της περιοχής 259
5.10. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 259
5. 11. Ο ρόλος των συλλογικών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης 267
5.11.1 Οι Οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης 267
5.11.2. Η Δημόσια διοίκηση και ο Ψηφιακός μετασχηματισμός 268
5.11.3. Το ανθρώπινο δυναμικό 269
5.11.4. Η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη 270
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ 275
7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 282
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ: 282
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ: 289
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. 306
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. (ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ) 313

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ (ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ)..... 346
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ. Ερωτηματολόγια 364

Πίνακας Εικόνων

Εικόνα 1. Χάρτης ευρύτερης περιοχής Κάρλας 25
Εικόνα 2 Περιοχή Έρευνας 26
Εικόνα 3 Μετεωρολογικά δεδομένα περιοχής 29
Εικόνα 4 - Χάρτης περιοχής έτους 1878 - Γενικό Επιτελείο Στρατού 40
Εικόνα 5 - Δορυφορική Εικόνα - Σεπτέμβριος 2023 41
Εικόνα 6 - Πλημμυρισμένες εκτάσεις στον κάμπο της Θεσσαλίας..... 43
Εικόνα 7- Πλημμυρισμένες εκτάσεις στη Θεσσαλία - (πηγή Meteo) 44
Εικόνα 8 - Δορυφορική εικόνα των πλημμυρισμένων εκτάσεων οκτ. 2023 (πηγή Meteo) 45
Εικόνα 9 - Δορυφορική εικόνα - εξέλιξη πλημμυρικών φαινομένων 46
Εικόνα 10 - Χάρτης τύπων οικοσυστημάτων περιοχής Κάρλας. 70
Εικόνα 11 - Χάρτης Οικοσυστημικών υπηρεσιών περιοχής Κάρλας 72
Εικόνα 12 - Προτεινόμενες οικολογικές και πολιτιστικές διαδρομές 79

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διδακτορική διατριβή, αφορά στην υποστήριξη της λήψης αποφάσεων σε επίπεδο διοίκησης και διαχείρισης (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κεντρική Κυβέρνηση, Φορείς Δημοσίου), της υπαίθρου, των φυσικών πόρων και του ανθρώπινου δυναμικού, ως μελέτη περίπτωσης στην αξιολόγηση των δυνατοτήτων μετεξέλιξης μέρους των αγροτικών δραστηριοτήτων, γύρω από το οικοσύστημα της λίμνης Κάρλας, σε αγροτουριστικές - οικοτουριστικές.

Με δεδομένο λοιπόν ότι, ο αγροτουρισμός αποτελεί ένα σημαντικό και πολύτιμο εργαλείο για την βιώσιμη ανάπτυξη σε πολλές αγροτικές περιοχές και συμβάλλει θετικά στην κουλτούρα των τοπικών κοινοτήτων που δέχονται επισκέπτες, ενώ, ευαισθητοποιεί τις κοινότητες ως προς την πολιτιστική και οικονομική αξία του τοπίου και των οικοτόπων τους, αναμφίβολα θεωρείται, ως ένα ισχυρό μέσον για τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές, παρέχοντας μια βιώσιμη εναλλακτική πρόταση.

Παράλληλα, ο οικοτουρισμός θεωρείται μια αντίστοιχη αναπτυξιακή δραστηριότητα, που χρησιμοποιείται για τη στρατηγική διατήρησης και την οικονομική ανάπτυξη. Για το λόγο αυτό, πολλές χώρες τον ενστερνίζονται για βιώσιμη ανάπτυξη, καθόσον, επιτρέπει την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας παρέχοντάς της μια εναλλακτική και βιώσιμη πηγή διαβίωσης, καλύπτοντας δύο (2) κύριους στόχους του οικοτουρισμού, δηλαδή,

- τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και
- την ευημερία των τοπικών κοινωνιών.

Επομένως, ο αγροτουρισμός – οικοτουρισμός προτείνεται, ως εναλλακτική λύση για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας, γιατί αφενός μεν, βοηθά στη μείωση της υποαπασχόλησης στον αγροτικό τομέα, αφετέρου δε, συμβάλλει στην ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος και συνεπώς, προωθεί την κοινωνικοοικονομική υποστήριξη και αναμόρφωση των τοπικών αγροτικών κοινοτήτων.

Ο Δήμος Κιλελέρ, αλλά και ειδικότερα η ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, θεωρήθηκε, ως σημαντικός αναπτυξιακός πόλος βιώσιμης ανάπτυξης που διαθέτει σημαντικό χωρικό πλεονέκτημα, ώστε να διαδραματίσει ένα στρατηγικό και πολυεπίπεδο ρόλο στην περιοχή και να καταστεί συντελεστής μιας βιώσιμης ανάπτυξης, στο τρίπτυχο, κοινωνία - οικονομία - περιβάλλον, προς όφελος των τοπικών κοινωνιών και μάλιστα προς την κατεύθυνση του αγροτουρισμού – οικοτουρισμού, ως ιδανική μελέτη περίπτωσης.

Η πρόκληση του ανασχεδιασμού των προτεραιοτήτων στους αγροτικούς οικισμούς της περιοχής, αποτελεί βασική επιδίωξη, έτσι ώστε, να προωθηθεί η εναρμόνιση των περιοχών τους με τους στόχους της AGENTA 2030, όπως αυτές αναφέρονται, για την ευημερία, την προσωπική ασφάλεια, την καινοτομία και την απασχόληση των νέων, με δραστηριότητες που είναι συμβατές με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής.

Ο βασικός σκοπός της παρούσας διατριβής, ο οποίος αποτελεί και τον βασικό κορμό της, αφορά στην **διερεύνηση και αξιολόγηση των απόψεων κατοίκων και επισκεπτών** της περιοχής ενδιαφέροντος για τη δυνατότητα ανάπτυξης του αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην ευρύτερη περιοχή και ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων σε επίπεδο διοίκησης και διαχείρισης από τους ΟΤΑ, κεντρική κυβέρνηση και δημόσιους φορείς.

Από την εκτεταμένη έρευνά μας, συγκεντρώθηκαν συνολικά 507 ερωτηματολόγια, (257 των επισκεπτών και 250 των κατοίκων) και πραγματοποιήθηκε η στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων, μέσω του στατιστικού πακέτου SPSS, 27.0.

Μέσα από την έρευνα υποστηρίχθηκε η SWOT ανάλυση της περιοχής και επίσης, η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, για την λήψη μέτρων προς βελτίωση της οικολογικής κατάστασης, ενώ διερευνήθηκαν και άλλες σημαντικές παράμετροι, όπως ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης, των συλλογικών οργάνων, της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και η συμβολή της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης.

Μέσω της ποσοτικής και στατιστικής ανάλυσης των ερωτηματολογίων εξετάστηκαν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα: (α) Ποια είναι η επικρατούσα (υφιστάμενη) κατάσταση στην

ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας; (β) Ποια μέτρα κρίνονται απαραίτητα για τη βελτίωση (και αποκατάσταση) της οικολογικής κατάστασης της περιοχής; (γ) Κάτω από ποιες προϋποθέσεις, η συμμετοχική συνεργασία των πολιτικών οργάνων, του ανθρώπινου δυναμικού της τοπικής Αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην περιοχή; (δ) Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, μπορεί να συμβάλλει στην επίλυση τοπικών περιβαλλοντικών ζητημάτων, με την εκπαίδευση των πολιτών για ενεργή και αποτελεσματική συμμετοχή στη βιώσιμη ανάπτυξη; (ε) Υπάρχουν διαφοροποιήσεις στις προτιμήσεις, τόσο των κατοίκων όσο και των επισκεπτών, ανάλογα με το φύλο, την ηλικία το μηνιαίο τους εισόδημα και το μορφωτικό τους επίπεδο;

Τα κύρια αποτελέσματα και συμπεράσματα της έρευνας αφορούν, στην υιοθέτηση μορφών εναλλακτικού τουρισμού όπως, αγροτουρισμός - οικοτουρισμός, ως ένα σημαντικό εργαλείο για τη βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και την αύξηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των κατοίκων και των επισκεπτών. Επίσης, προκύπτει ως αναγκαιότητα η λήψη γενναίων ελκυστικών μέτρων και κινήτρων (οικονομικών, κοινωνικών κ.λπ.), από πλευράς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του Κράτους, με στόχο την αντιμετώπιση της μείωσης του αγροτικού πληθυσμού και της αναχαίτισης των νέων μας, σε μετακινήσεις προς τα αστικά κέντρα, ενώ, η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας, ως **Μητροπολιτικού κόμβου,** για τη διασύνδεση του ορεινού τόξου Κισσάβου – Μαυροβουνίου – Πηλίου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή. Αποτελεί θέμα ζωτικής σημασίας, να συμμετέχουν ενημερωμένοι και ευαισθητοποιημένοι πολίτες, καθώς και τα συλλογικά όργανα διοίκησης των δημόσιων φορέων, στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, προκειμένου να επιλέγουν επαρκώς ή και να ιεραρχούν τις ανάγκες και τα μέτρα που θα εφαρμοστούν σχετικά με την **αειφόρο – βιώσιμη ανάπτυξη** της περιοχής και ειδικότερα για τα πλεονεκτήματα του οικολογικού τουρισμού.

Η ανάδειξη των ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Κιλελέρ και η διαφοροποίησή του από τις άλλες περιοχές, αξιοποιώντας και προβάλλοντας τον όρο «εδαφική διαφοροποίηση», όσον αφορά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (προϊόντα, τοπία, πολιτισμός), προτείνεται, ως δυναμικός παράγοντας των πολιτικών της τοπικής ανάπτυξης, για την ενίσχυση της «ταυτότητας» και της «επωνυμίας του τόπου μας». Η επιδίωξη απόκτησης από το Δήμο Κιλελέρ, ενός δυναμικού, αυθεντικού και συλλογικού ***«brand- name»,*** στο οποίο να αποτυπώνεται η αγροτική του ταυτότητα, αλλά και η καθημερινότητα της τοπικής κοινωνίας, ως συγκριτικό πλεονέκτημα, έναντι άλλων περιοχών, αποτελεί μια νέα πρόκληση και πρόταση, αλλά και πολιτική ευρείας καθιέρωσης.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της παρούσας εκτεταμένης έρευνας, παρέχουν τις βασικές πληροφορίες για την αντιμετώπιση και τη δημιουργία **δημόσιας συζήτησης για βιώσιμη, ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή,** όπως ζητείται από τους εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς στόχους για μια συνδυασμένη βελτίωση του τουρισμού και της φύσης-πολιτισμού, όπου: Μεταξύ άλλων προτάσεων, προτείνονται η αναβάθμιση, η καταγραφή και πιστοποίηση παλαιών μονοπατιών και διαδρομών και επισημαίνονται οι οικοτουριστικές δραστηριότητες για τη λίμνη Κάρλα. Οι προτεινόμενες οικολογικές διαδρομές επιλέγονται και σχεδιάζονται για να υποστηρίξουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για όλο τον χρόνο, στην περιοχή της λίμνης.

Από την έρευνα προκύπτει επίσης ότι, η διοίκηση και διαχείριση που ασκείται από τους Δήμους και την περιφέρεια Θεσσαλίας αποτελεί σημαντικό μοχλό εξωστρέφειας και βιώσιμης ανάπτυξης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Έχουν πλέον τη δυνατότητα να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο, όσον αφορά τη δικτύωση και τη συνεργασία των Ο.Τ.Α. τόσο σε τοπικό, όσο και σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, αφενός μεν για τον σχεδιασμό βιώσιμων και καινοτόμων έργων, αφετέρου δε, για την εξεύρεση και αξιοποίηση χρηματοδοτικών πηγών, που θα αφορούν στην εξυπηρέτηση των αναπτυξιακών τους στόχων και την προαγωγή του τοπικού δημοσίου συμφέροντος.

Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα της παρούσας διατριβής αποτελούν μια πρώτη προσπάθεια χωρικής αναγνώρισης και αξιολόγησης των τύπων οικοσυστημάτων που υπάρχουν στην περιοχή, παράλληλα με τις προτιμήσεις διαχείρισης και ανάπτυξης για τη χάραξη και την ανάδειξη προτεραιοτήτων για την ανάπτυξη του οικολογικού και

πολιτιστικού τουρισμού σε τοπική κλίμακα, με τελικό στόχο την επιστημονικά τεκμηριωμένη υποστήριξη της λήψης διαχειριστικών και πολιτικών αποφάσεων, **σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και διακυβέρνησης.**

Από τα αποτελέσματα επίσης και κύρια από τη ζήτηση κατοίκων και επισκεπτών για την αναβάθμιση του περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής, οι **λύσεις βασισμένες στη φύση** (***Nature Based Solutions - NBS***), προκρίνονται περισσότερο από ποτέ (λόγω και των πρόσφατων καταστροφικών πλημυρών), ως το νέο μοντέλο προστασίας, πρόληψης και αποκατάστασης, πάνω στο οποίο θα λαμβάνονται αποφάσεις και θα καθοδηγούνται οι πολιτικές για την περιοχή.

Με τις παραπάνω σκέψεις, η συμμετοχική συνεργασία των συλλογικών πολιτικών οργάνων, του ανθρώπινου δυναμικού της τοπικής Αυτοδιοίκησης του ιστορικού Δήμου Κιλελέρ και της τοπικής κοινωνίας, μέσα από μια υπεύθυνη ορθολογική διοίκηση και διαχείριση, θα συμβάλλει αποτελεσματικά στην επίτευξη Βιώσιμης ανάπτυξης αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, με πολλαπλά οφέλη για την τοπική μας κοινωνία, την οικονομία και περιφερειακή ανάπτυξη.

Λέξεις κλειδιά: *Βιώσιμη ανάπτυξη, Αγροτουρισμός, Οικοτουρισμός, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Τοπική αυτοδιοίκηση, Δημόσια Διοίκηση, Διαχείριση και λήψη αποφάσεων, Συμμετοχική συνεργασία, Ανθρώπινο δυναμικό, Περιφερειακή ανάπτυξη.*

ABSTRACT

This PhD thesis concerns the support of decision-making at the level of administration and management (Local Government Organizations, Central Government, Public Agencies) of the countryside, natural resources and human resources, as a case study, in the evaluation of the potential for the redevelopment of part of the rural activities, around the ecosystem of Lake Karla, in agrotourism - ecotourism.

Given that, agritourism is an important and valuable tool for sustainable development in many rural areas and contributes positively to the culture of the local communities that receive visitors, while raising awareness among the communities regarding the cultural and economic value of the landscape and habitats they are undoubtedly seen as a powerful means of diversifying activities in rural areas, providing a sustainable alternative proposal.

At the same time, ecotourism is considered a corresponding development activity, used for conservation strategy and economic development. For this reason, many countries embrace it for sustainable development, since it enables the socio-economic development of the local community by providing it with an alternative and sustainable source of livelihood, covering two (2) main objectives of ecotourism, namely,

- the preservation of the natural environment and
- the well-being of local communities.

Therefore, agritourism - ecotourism is proposed as an alternative solution for the local and regional development of the wider area of Lake Karla, because on the one hand, it helps to reduce underemployment in the agricultural sector, and on the other hand, it contributes to strengthening family income and therefore promotes the socio-economic support and reformation of local rural communities.

The Municipality of Killeler, and in particular the wider area of Lake Karla, was considered as an important development pole of sustainable development that has a significant spatial advantage, in order to play a strategic and multi-level role in the region and to become a factor of a sustainable development, in the triptych, society - economy - environment, for the benefit of local societies and indeed in the direction of agrotourism - ecotourism, as an ideal case study.

The challenge of redesigning the priorities in the rural settlements of the region, is a basic pursuit, so as to promote the harmonization of their areas with the goals of AGENTA 2030, as they are stated, for well-being, personal security, innovation and employment of young

people, with activities that are compatible with the natural and man-made environment of the area.

The main purpose of this thesis, which is also its main body, concerns the investigation and evaluation of the opinions of residents and visitors of the area of interest on the possibility of developing agritourism - ecotourism in the wider area and integration of the results at the level of administration and management by local governments, central government and public bodies.

From our extensive research, a total of 507 questionnaires were collected (257 from visitors and 250 from residents) and the statistical processing and analysis of the primary data was carried out, through the statistical package SPSS, 27.0.

Through the research, the SWOT analysis of the area was supported, and current conditions have been recorded, in order to take measures to improve the ecological status, while other important parameters were investigated, such as the role of the local government, collective bodies, civil society, as well as the contribution of environmental education towards achieving sustainable development. Through the quantitative and statistical analysis of the questionnaires we thoroughly examined the following research questions: (a) What is the prevailing (current) situation in the wider area of Lake Karla? (b) What measures are considered necessary to improve (and restore) the ecological condition of the area? (c) Under what conditions, the participatory cooperation of the political bodies, the human resources of the local government and the local society, can contribute to the achievement of sustainable development of agritourism - ecotourism in the region? (d) Can environmental education contribute to solving local environmental issues by educating citizens for active and effective participation in sustainable development? (e) Are there differences in the preferences of both residents and visitors, depending on their gender, age, monthly income and educational level?

The main results and conclusions of the research concern the adoption of forms of alternative tourism such as agritourism - ecotourism, as an important tool for the sustainable development of rural areas and the increase of environmental awareness among residents and visitors. Also, it is necessary to take brave attractive measures and incentives (financial, social, etc.), on the part of the Local Government and the State, with the aim of dealing with the reduction of the rural population and the prevention of our young people moving to the urban centers, while the promotion of Lake Karlas, as a Metropolitan node, for the interconnection of the mountainous arc of Kissavos - Mavrovouni - Pelion, will ecologically and culturally upgrade the wider area. It is a matter of vital importance that informed and sensitized citizens, as well as the collective management bodies of public bodies, participate in the decision-making processes, in order to adequately choose or prioritize the needs and measures to be implemented regarding sustainable development of the region and in particular for the advantages of ecological tourism.

Highlighting the special natural and cultural characteristics of the wider area of the Municipality of Killeler and differentiating it from other areas, utilizing and promoting the term "territorial differentiation", in terms of special characteristics (products, landscapes, culture), is proposed as a dynamic agent of local development policies, to strengthen the "identity" and "brand of our place". The pursuit of the Municipality of Killeler acquiring a dynamic, authentic and collective "brand-name", which reflects its rural identity, but also the everyday life of the local community, as a comparative advantage, compared to other areas, is a new challenge and proposal, but also a broad establishment policy.

In addition, the results of this extensive research provide the basic information to address and create a public debate on sustainable, integrated tourism development in the region, as requested by the national, regional and local objectives for a combined improvement of tourism and nature- of culture, where: Among other proposals, the upgrading, recording and certification of old paths and routes are proposed and ecotourism activities for Karla Lake are

highlighted. The proposed eco-routes are selected and designed to support a year-round competitive advantage in the lake area.

The research also shows that the administration and management exercised by the Municipalities and the region of Thessaly is an important driver of extroversion and sustainable development of the Local Government. They are now able to play an essential role, in terms of the networking and cooperation of the OTAs. both at the local, regional and national level, on the one hand for the planning of sustainable and innovative projects, and on the other hand, for the finding and utilization of financial sources, which will concern the service of their development goals and the promotion of the local public interest.

In addition, the results of this thesis constitute a first attempt to spatially identify and evaluate the types of ecosystems that exist in the area, alongside the management and development preferences for establishing and highlighting priorities for the development of ecological and cultural tourism at a local scale, with the final goal is the scientifically documented support of management and political decision-making, at all levels of administration and governance.

From the results also and mainly from the demand of residents and visitors to upgrade the environment of the wider area, the solutions based on nature (***Nature Based Solutions - NBS***), qualify more than ever (also due to the recent catastrophic floods), as the new model of protection, prevention and restoration, on which decisions will be made and policies for the region will be guided.

With the above thoughts, the participative cooperation of the collective political bodies, the human resources of the local government of the historical Municipality of Killeler and the local society, through a responsible rational administration and management, will effectively contribute to the achievement of Sustainable development of agritourism - ecotourism in the wider area of Lake Karlas, with multiple benefits for our local community, economy and development.

Keywords: *Sustainable development, Agritourism, Ecotourism, Environmental Education, Local government, Public administration, Management and decision making, Participatory cooperation, Human resources, Regional development.*

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα διδακτορική διατριβή, αφορά στην υποστήριξη της λήψης αποφάσεων σε επίπεδο διοίκησης και διαχείρισης (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Κεντρική Κυβέρνηση, Φορείς Δημοσίου), της υπαίθρου, των φυσικών πόρων και του ανθρώπινου δυναμικού, ως μελέτη περίπτωσης, στην αξιολόγηση των δυνατοτήτων μετεξέλιξης μέρους των αγροτικών δραστηριοτήτων γύρω από το οικοσύστημα της λίμνης Κάρλας, σε αγροτουριστικές - οικοτουριστικές. Παράλληλα επιχειρείται η διερεύνηση των επιχειρηματικών υποδειγμάτων που θα προσθέτουν αξία στη στρατηγική της βιώσιμης ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής, συμπεριλαμβανομένων των προστατευόμενων περιοχών του Δικτύου Natura 2000 και τμημάτων των δασικών οικοσυστημάτων του Μαυροβουνίου, του Κισσάβου και του Πηλίου στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Ο αγροτουρισμός – οικοτουρισμός προτείνεται, ως εναλλακτική λύση για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη, γιατί βοηθά στη μείωση της υποαπασχόλησης στον αγροτικό τομέα και στην ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος και συνεπώς, προωθεί την κοινωνικοοικονομική υποστήριξη και αναμόρφωση των τοπικών αγροτικών κοινοτήτων (Αποστολόπουλος κ.ά., 1998; Gidarakou et al., 1999; Κουτσού, 2002). Οι επιχειρηματίες που ασχολούνται με τον αγροτουρισμό – οικοτουρισμό, γίνονται επιτυχημένοι, όταν καταφέρνουν να μοιραστούν την αγροτική εμπειρία με τους επισκέπτες, όταν υπάρχουν ευκαιρίες κοινωνικοποίησης (McGehee & Kim, 2004), όταν συναντώνται νέοι άνθρωποι (Nicerson et al., 2001) και όταν αναπτύσσονται δυνατότητες κατανάλωσης τοπικών προϊόντων, στην καλλιέργεια των οποίων έχουν συμβάλει οι ίδιοι οι καταναλωτές (Kime et al., 2011; Rambodagedara et al., 2015). Επιπλέον, ο αγροτουρισμός - οικοτουρισμός αποκτά προστιθέμενη αξία όταν συντρέχουν και οι προϋποθέσεις των επιχειρηματικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων (Sidali et al., 2007), το κοινοτικό πλαίσιο στήριξης, (Wilson et al., 2001), το μέγεθος των επιχειρηματικών σχεδίων και εγκαταστάσεων, καθώς επίσης και τα οικολογικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά της ευρύτερης περιοχής ανάπτυξης (Nickerson et al., 2001), που στην υπό μελέτη περιοχή, θεωρούνται ιδανικά, για την προσέλκυση και φιλοξενία των επισκεπτών (Ζάγκας κ.ά., 2007).

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας και για την περίοδο 2021-2025, εξακολουθεί να έχει ως βασικό προσανατολισμό και όραμά της, να παραμείνει ως μια Περιφέρεια «ισχυρή και καινοτόμος οικονομία στην Ευρώπη, με επίκεντρο τον άνθρωπο και το περιβάλλον, μέσω της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης» (Π.Π.Α. Θεσσαλίας, 2021-2025).

Στο πλαίσιο αυτό, η ανάπτυξη νέων μορφών ζήτησης προς τους τομείς της γεωργίας (π.χ. πιστοποιημένα ποιοτικά αγροτικά προϊόντα, παραδοσιακά και καινοτόμα τρόφιμα), αλλά και του τουρισμού (π.χ. εναλλακτικές μορφές αγροτουρισμού - οικοτουρισμού, βιωματικός τουρισμός, συνδυασμένος τουρισμός κ.λπ.), αναμένεται να δράσουν θετικά ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη, καθόσον ενσωματώνουν τη διάσταση μιας αναπτυξιακής προσέγγισης, που αναμένεται να εφαρμοστεί με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαφύλαξη των πόρων, έτσι ώστε, να μην τίθεται σε κίνδυνο η βιωσιμότητα και η ανάπτυξη των μελλοντικών γενεών (Π.Π.Α. Θεσσαλίας, 2021-2025).

Στη λίμνη Κάρλα, ο εναλλακτικός τουρισμός θα μπορούσε να είναι μία από τις βασικές κινητήριες δυνάμεις της αειφόρου ανάπτυξης της περιοχής, αρκεί να σέβεται την τοπική φυσική και πολιτιστική κληρονομιά και να παραμένει ανθεκτικός σε οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά φαινόμενα, τόσο σε εθνικό, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο (Φ.Δ.Π.Ο.Κα.Μα.ΚεΒε., 2006, στο Δόδουρας κ.ά., 2014).

Ειδικότερα, ο Δήμος Κιλελέρ, αλλά και οι όμοροι Δήμοι Αγιάς και Ρήγα Φεραίου, που βρίσκονται εντός των ορίων διερεύνησης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού – οικοτουρισμού), στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, διαθέτουν σημαντικό χωρικό πλεονέκτημα, ώστε να διαδραματίσουν ένα στρατηγικό και πολυεπίπεδο ρόλο στην περιοχή και να γίνουν οι συντελεστές μιας βιώσιμης ανάπτυξης προς όφελος των τοπικών κοινωνιών.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι στη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας διατριβής, εκδηλώθηκαν ακραία καιρικά φαινόμενα από την επίδραση της κακοκαιρίας Daniel (4 έως 7 Σεπτεμβρίου 2023) στην περιοχή μελέτης, με αποτέλεσμα εκτεταμένες πλημμύρες που κατέστρεψαν

υποδομές, κατοικίες, καλλιέργειες, ζωικό κεφάλαιο και στοίχισαν τη ζωή 17 ανθρώπων. (https://www.enainstitute.org/publication/-Παρατηρητήριο Βιώσιμης ανάπτυξης). Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, η επίδραση αυτού του φαινομένου και των περιβαλλοντικών και κοινωνικό-οικονομικών επιπτώσεων που επακολούθησαν και συνεχίζουν να υπάρχουν, θίγονται στον βαθμό που μπορεί να ενσωματωθεί η μέχρι τώρα σχετική πληροφορία με τον σκοπό και το αντικείμενο της διατριβής.

1.1. Κίνητρα για την επιλογή του θέματος

Αναγνωρίζοντας ότι, η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη εξαρτάται από τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας, που μας παρέχουν μια πληθώρα ευεργετικών υπηρεσιών, γνωστών ως «οικοσυστημικών υπηρεσιών», ζωτικής σημασίας για την ποιότητα ζωής των ανθρώπων του πλανήτη, θεωρείται αυτονόητη η συνεργασία μεταξύ της τοπικής αυτοδιοίκησης, των Δημόσιων και Ιδιωτικών φορέων, των ερευνητικών ιδρυμάτων, των παραγωγικών φορέων και της κοινωνίας των πολιτών, προς την επίτευξη βιώσιμης, ολοκληρωμένης ανάπτυξης. Με αυτό ως κύριο κίνητρο και με στόχο τη διεξοδική μελέτη των παραμέτρων, των συνθηκών, των αναγκών και των δυνατοτήτων στην περιοχή έρευνας, εξετάζεται η πρόκληση του ανασχεδιασμού των προτεραιτήτων στους αγροτικούς οικισμούς της περιοχής, ώστε να προωθηθεί η εναρμόνιση των περιοχών τους με τους στόχους της AGENTA 2030, όπως αυτές αναφέρονται από τους Τσιάρας και Τσιρούκης (2023), για την ευημερία, την προσωπική ασφάλεια, την καινοτομία και την απασχόληση των νέων, με δραστηριότητες που είναι συμβατές με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής.

Ο Δήμος Κιλελέρ, αλλά και ειδικότερα η ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, θεωρήθηκε ως, σημαντικός αναπτυξιακός πόλος βιώσιμης ανάπτυξης και μάλιστα προς την κατεύθυνση του εναλλακτικού τουρισμού και συγκεκριμένα του αγροτουρισμού – οικοτουρισμού και ως ιδανική μελέτη περίπτωσης για την παρούσα έρευνα.

1.2. Σκοπός – Στόχοι και τα Ερευνητικά ερωτήματα της Διδακτορικής διατριβής

Ο βασικός **σκοπός της παρούσας διατριβής**, ο οποίος αποτελεί και τον βασικό κορμό της, αφορά στην αξιολόγηση των απόψεων κατοίκων και επισκεπτών της περιοχής ενδιαφέροντος για τη δυνατότητα ανάπτυξης του αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην ευρύτερη περιοχή μέσω μιας εκτεταμένης έρευνας επισκόπησης μέσω ερωτηματολογίων. Επίσης, η στατιστική ανάλυση των δεδομένων από τα ερωτηματολόγια θα εξετάσει διεξοδικά τις απαντήσεις σε ερωτήματα, σε σχέση με το προφίλ των συμμετεχόντων, δηλαδή, το φύλο, την ηλικία, το μηνιαίο εισόδημα και το μορφωτικό τους επίπεδο.

Ακόμη, μέσα από την έρευνα, επιχειρήθηκε η διερεύνηση της δυναμικής ανάπτυξης αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην περιοχή ενδιαφέροντος με βάση τη SWOT ανάλυση, δηλαδή, (Strengths - δυνατά σημεία), (Weaknesses - αδύναμα σημεία), (Opportunities - ευκαιρίες), (Threats - απειλές).

Περαιτέρω ερωτήματα που διερευνώνται, είναι ο λόγος επίσκεψης στην περιοχή, ο βαθμός του περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος των συμμετεχόντων, καθώς επίσης και ο βαθμός επιθυμίας των κατοίκων να ασχοληθούν με τον αγροτουρισμό – οικοτουρισμό στην περιοχή, ως εναλλακτικό συμπληρωματικό σενάριο τόνωσης των αγροτικών εισοδημάτων και της συγκράτησης των νέων ανθρώπων στην ύπαιθρο.

Επίσης, προκειμένου να διερευνηθούν οι ευκαιρίες για τη βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας, αυτή η διδακτορική διατριβή στοχεύει στον εντοπισμό και στην αξιολόγηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών στη λεκάνη απορροής της λίμνης Κάρλας, συμπεριλαμβάνοντας τις πολιτισμικές υπηρεσίες που συγκεκριμενοποιούνται στις διαδρομές οικολογικού τουρισμού και στα μονοπάτια. Με βάση την πρόσφατη βιβλιογραφία και σχετικές έρευνες πεδίου, τα κύρια αποτελέσματα της παρούσας έρευνας περιλαμβάνουν χαρτογράφηση των τύπων οικοσυστημάτων και μια πρώτη καταγραφή των οικοσυστημικών υπηρεσιών. Επιπλέον, παρουσιάζεται χαρτογράφηση, αξιολόγηση και

πρόταση επιλεγμένων οικο-πολιτιστικών διαδρομών, καθώς και προσεγγίσεις για την εκτίμηση της φέρουσας ικανότητάς τους.

Με βάση τα παραπάνω, επιχειρήθηκε η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή έρευνας, για τη λήψη μέτρων προς βελτίωση της οικολογικής κατάστασης, ενώ διερευνήθηκαν και άλλες σημαντικές παράμετροι, όπως ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης, των συλλογικών οργάνων, της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και η συμβολή της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης στην περιοχή.

Τέλος, γίνεται συζήτηση για μελλοντικά βήματα και προτάσεις πολιτικής για την ολοκληρωμένη, βιώσιμη διαχείριση της περιοχής έρευνας.

Ανακεφαλαιώνοντας, **τα ερευνητικά** ερωτήματα της παρούσας διατριβής, καταγράφονται ως εξής:

1ο. Ποια είναι η επικρατούσα (υφιστάμενη) κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας;

2ο. Ποια μέτρα κρίνονται απαραίτητα για τη βελτίωση (και αποκατάσταση) της οικολογικής κατάστασης της περιοχής;

3ο. Κάτω από ποιες προϋποθέσεις, η συμμετοχική συνεργασία των πολιτικών οργάνων, του ανθρώπινου δυναμικού της τοπικής Αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην περιοχή;

4ο. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, μπορεί να συμβάλλει στην επίλυση τοπικών περιβαλλοντικών ζητημάτων, με την εκπαίδευση των πολιτών για ενεργή και αποτελεσματική συμμετοχή στη βιώσιμη ανάπτυξη;

5ο. Υπάρχουν διαφοροποιήσεις στις προτιμήσεις, τόσο των κατοίκων όσο και των επισκεπτών, ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, το μηνιαίο τους εισόδημα και το μορφωτικό τους επίπεδο;

1.3. Η συνεισφορά της Διατριβής - Τα αναμενόμενα αποτελέσματα

Η συνεισφορά της παρούσας Διδακτορικής Διατριβής, στοχεύει στον προσδιορισμό ενός ολοκληρωμένου αναπτυξιακού μοντέλου, που θα καθιστά τη Λίμνη Κάρλα, ως **Μητροπολιτικό κόμβο βιώσιμης** αγροτουριστικής - οικοτουριστικής ανάπτυξης, τόσο για τις παρακάρλιες τοπικές κοινωνίες, όσο και για την Περιφέρεια Θεσσαλίας γενικότερα.

Η ανάδειξη προτάσεων **βιώσιμης (αειφόρου) αγροτουριστικής - οικοτουριστικής-ανάπτυξης** της ευρύτερης περιοχής, αναμένεται να τονώσει περαιτέρω και το οικονομικό εισόδημα των τοπικών αγροτών, λειτουργώντας συμπληρωματικά, μέσα από την ορθολογική αποκατάσταση, διαχείριση και αξιοποίηση των οικοσυστημάτων της λίμνης Κάρλα. Επιπλέον, η άμεση γειτνίαση της λίμνης Κάρλας με τα ορεινά οικοσυστήματα του Κισσάβου, του Μαυροβουνίου και του Πηλίου, με τα ιδιαίτερα γεωγραφικά, περιβαλλοντικά, οικολογικά, τουριστικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της περιοχής, αναμφίβολα συνηγορούν στην επιτυχία βιώσιμων μορφών εναλλακτικού τουρισμού, που θα συμβάλλει στην αύξηση του εισοδήματος και της ευημερίας των τοπικών, αγροτικών νοικοκυριών.

Η ανάδειξη του φυσικού πλούτου και της προστασίας του περιβάλλοντος, της πολιτισμικής κληρονομιάς (αρχαιολογία, λαογραφία, παράδοση κ.λπ.), μέσω της διατήρησης και προβολής των σπουδαιότερων πολιτιστικών στοιχείων (μνημεία, αρχιτεκτονικά σύνολα, τοπία κ.λπ.) που υπάρχουν στην περιοχή, της δυνατότητας αναψυχής, της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, εγκαταστάσεων άθλησης, αξιοποίησης μνημείων και θέσεων φυσικού κάλλους, καθώς και πιστοποιημένων περιπατητικών μονοπατιών-διαδρομών των γειτονικών με τη λίμνη οικοσυστημάτων του Κισσάβου-Μαυροβουνίου και Πηλίου, θα προσδώσουν προστιθέμενη αξία στην περιοχή. Επιπλέον, η αξιοποίηση της χλωρίδας, της ορνιθοπανίδας και ιχθυοπανίδας, θα καταστεί πόλος έλξης και αντικείμενο πολλαπλής θεματολογίας για την περιβαλλοντική εκπαίδευση, αλλά και τον εναλλακτικό τουρισμό, ο οποίος έχει αναγνωριστεί ευρέως ως ένα βασικό εργαλείο για την Περιφερειακή αειφόρο ανάπτυξη (Trakala et al., 2021).

Τα λιμναία οικοσυστήματα της Κάρλας, σε συνδυασμό με τα ορεινά δασικά οικοσυστήματα του Κισσάβου – Μαυροβουνίου και Πηλίου, καθώς και τα εκτεταμένα πεδινά αγροοικοσυστήματα, αποτελούν ένα άριστο «μωσαϊκό» ποικίλων ενδιαφερόντων με υψηλές αναπτυξιακές δυνατότητες και προσδοκίες. Τα αποτελέσματα της έρευνας δύναται να αξιοποιηθούν από την Περιφέρεια Θεσσαλίας, την τοπική αυτοδιοίκηση και πληθυσμό, συμβάλλοντας έτσι, στην περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής, τουτέστιν, στη βιώσιμη ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, η παρούσα διδακτορική διατριβή μπορεί να λειτουργήσει ως ένα επιστημονικά τεκμηριωμένο εργαλείο, στην ανάδειξη οικοσυστημικών υπηρεσιών και στην αξιοποίηση με αειφορικό προσανατολισμό περιοχών της Ελλάδας, που παρουσιάζουν παρόμοια φυσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά.

2. ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

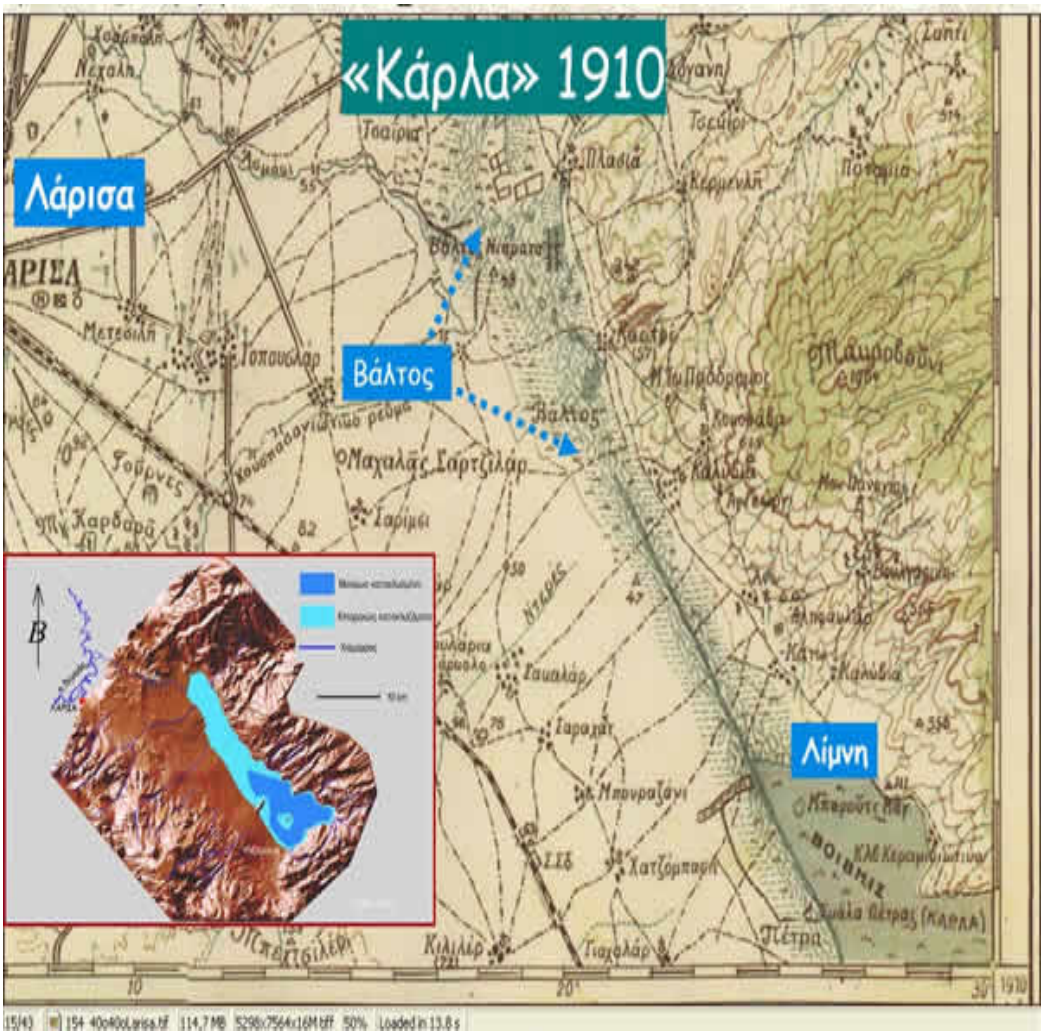
2.1. Περιοχή έρευνας

Η περιοχή έρευνας αφορά στην υδρολογική λεκάνη της λίμνης Κάρλας. Γεωγραφικά, η λεκάνη της λίμνης Κάρλας, καταλαμβάνει το νοτιοανατολικό άκρο της πεδιάδας της Λάρισας και παρουσιάζει μορφή κλειστής, επιμήκους, σχεδόν επίπεδης λεκάνης, μήκους 35 km και πλάτους 9 - 15 km. Η λίμνη ανατολικά και βορειοανατολικά συνορεύει με το όρος Μαυροβούνι, νοτιοανατολικά με το όρος του Πηλίου, νότια με το όρος Μεγαβούνι και Χαλκοδόνιο, ενώ στα δυτικά, οριοθετείται από λοφώδεις περιοχές (Φυλλήιον όρος) (Loukas et al., 2003; Τζούνη, 2011).

Τα βόρεια σύνορα της λίμνης καθορίζονταν από το επιβλητικό όρος Κίσσαβος ή Όσσα, καθώς και τον Πηνειό ποταμό, που ανάλογα με τις ετήσιες εισροές και εκροές του νερού, καθόριζε και τα «ασταθή» βόρεια όρια της λίμνης και συνεπώς και την έκτασή της (Μούμου, 2007; Τζούνη, 2011).

Η λίμνη Κάρλα, ήταν πάντα μια ρηχή λίμνη με μέσο βάθος τα 2,5 m και μέγιστο τα 5 m, και με πολύ μικρές κλίσεις (Ananiadis, 1956; Papadimitriou et al., 2013). Η μικρή κλίση του πυθμένα της λίμνης, καθώς και το χαμηλότερο υψόμετρό της έναντι του Πηνειού ποταμού, είχε ως αποτέλεσμα, ανάλογα με τη σχέση εισροών-εκροών, το εμβαδόν της να κυμαίνεται μεταξύ 40.000 και 180.000 στρ. Με άλλα λόγια, η ευρύτερη περιοχή δεχόταν τα νερά της λεκάνης απορροής της, αλλά κυρίως την πλημμυρική παροχή του Πηνειού, μέσω του χειμάρρου του Ασμακίου (όπως συνέβη σε κάποιο βαθμό και τώρα από το φαινόμενο Daniel). Η συνολική της έκταση στην περίπτωση αυτή (1920-1921), έφθασε τα 180.000, στρ. και με στάθμη 50 m πάνω από τη θάλασσα (Σταυροθεοδώρου, 2010), ενώ τον Σεπτέμβριο του 2023, μέσα σε μερικές ημέρες με τα αλλεπάλληλα μετεωρολογικα φαινόμενα (DANIEL – ELIAS), οι πλημμυρισμένες γεωργικές εκτάσεις ξεπέρασαν τις 190.000 στρέμματα, με βάθος νερού μεγαλύτερο από τα 6 m και με όγκους νερού εκατομμυρίων m^3. Αυτή λοιπόν η γεωμορφολογική διαμόρφωση, είχε ως επακόλουθο η παγίδευση πλημμυρικών υδάτων στη λίμνη να συνοδεύεται από την κατάκλυση μεγάλων γεωργικών εκτάσεων γύρω από αυτή, ενώ παράλληλα προκαλούσε προβλήματα στράγγισης και αλατότητας στα εδάφη της γύρω περιοχής (Ζαλίδης κ.ά., 1995).

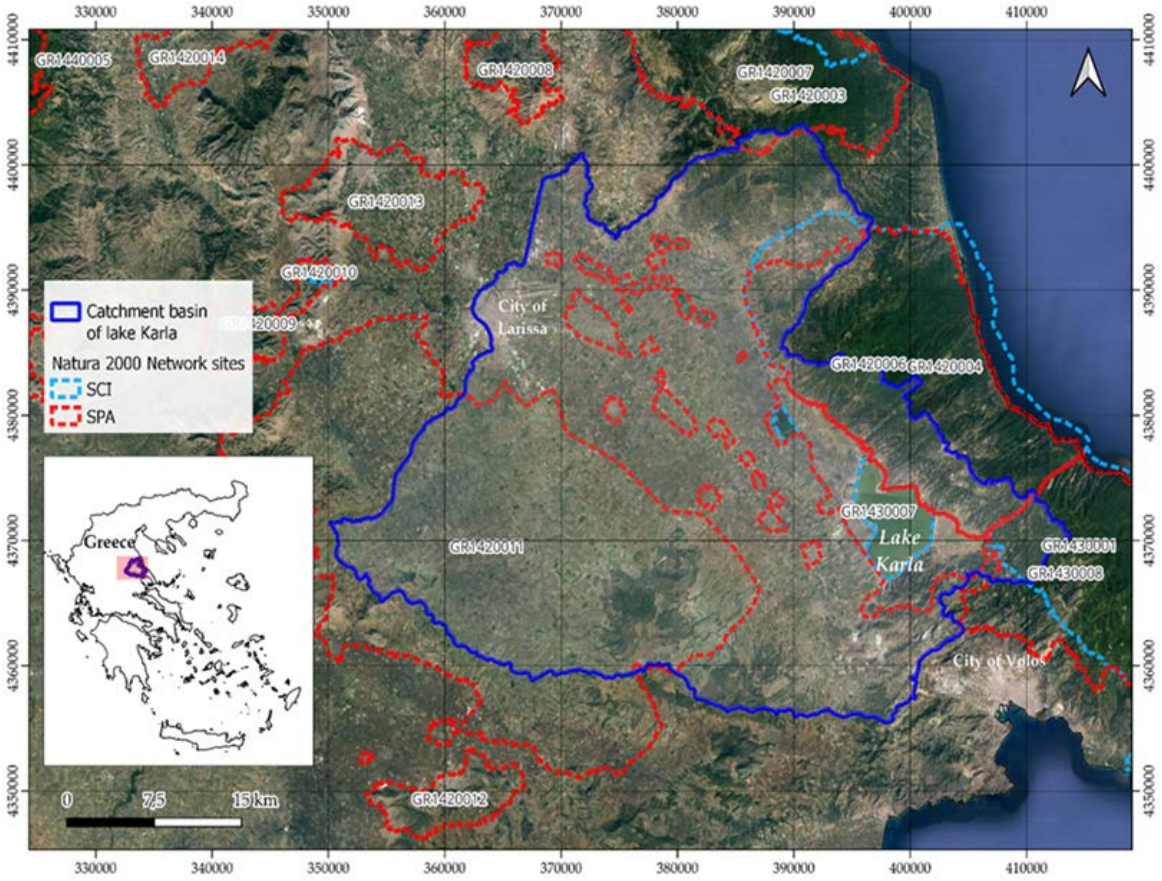
Στον παρακάτω χάρτη (Εικόνα 1), απεικονίζεται η τ. λίμνη Κάρλα του 1910, με τα μεταβαλλόμενα όρια κατάληψης, ανάλογα με τα πλημμυρικά φαινόμενα της κάθε χρονιάς.

Εικόνα 1. Χάρτης ευρύτερης περιοχής Κάρλας

Απεικονίζεται η κατακλυζόμενη λεκάνη απορροής της λίμνης Κάρλας κατά το έτος 1910, μετά από πλημμυρικά φαινόμενα. (Γκούμας, Κ. συνέντευξη στις 07-10-2023), (Πηγή: https://magnesianews.gr/slider/i-teleytaia-praxi-tis-tragodias-plimmyrizoyn-ta parakarlia.html).

Ειδικότερα, η περιοχή έρευνας οριοθετείται από τη λεκάνη απορροής της λίμνης Κάρλας, (Θεσσαλία, Ελλάδα). Αποτελείται από το μεγαλύτερο μέρος της Θεσσαλικής πεδιάδας, της κύριας γεωργικής περιοχής στην Ελλάδα, καθώς και από φυσικές περιοχές κυρίως στο ανατολικό τμήμα της λίμνης Κάρλας. Εντός της λεκάνης απορροής υπάρχουν πέντε τοποθεσίες του δικτύου Natura 2000: ένας Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ), δηλαδή, «ΚΑΡΛΑ – ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ – ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟ ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ – ΝΕΟΧΩΡΙ» (GR1420004) και τέσσερις (4) Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), i. «ΟΡΟΣ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ» (GR1420006), «ΠΕΡΙΟΧΗ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΥ ΚΑΜΠΟΥ» (GR1420011), «ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΩΝ ΠΡΩΗΝ ΛΙΜΝΗΣ ΚΑΡΛΑΣ» (GR1430007) και «ΟΡΟΣ ΠΗΛΙΟ» (GR1430008). Στην Εικόνα 2, παρουσιάζεται η περιοχή έρευνας παρέχοντας πληροφορίες για τις μεγάλες πόλεις (δηλαδή τη Λάρισα και τον Βόλο) καθώς και τα όρια τοποθεσιών του δικτύου Natura 2000.

Εικόνα 2 Περιοχή Έρευνας

Η λεκάνη απορροής της λίμνης Κάρλας, (Θεσσαλία, Ελλάδα). Με μπλε περίγραμμα απεικονίζεται η λεκάνη απορροής της λίμνης Κάρλας. Παρουσιάζονται επίσης τοποθεσίες δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 στην περιοχή, δηλαδή Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) και Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ). Χαρτογραφικό υπόβαθρο: Google Earth, (2023). Πηγή ορίων περιοχών Natura 2000 και λεκάνης απορροής: (https://geodata.gov.gr).

2.2. Ιστορική αναδρομή

Η τ. λίμνη «*Κάρλα*» (Νεοελληνική ονομασία) ή «*Βοιβηίς*» (κατά την αρχαιότητα), υπήρξε περιοχή σημαντικής δραστηριότητας σε προϊστορικούς και ιστορικούς χρόνους και αποτελούσε έναν από τους οικολογικά σπουδαιότερους υγροτόπους της Ελλάδας και των Βαλκανίων. Η περιοχή της Κάρλας αποτελεί τεκτονικό βύθισμα, πριν από 2,5 εκατομμύρια χρόνια, ενώ η δημιουργία της χρονολογείται πριν από 500.000 χρόνια, όταν άρχισε μια φάση γρήγορης αποστράγγισης των υδάτων των Θεσσαλικών βυθισμάτων προς τον Θερμαϊκό κόλπο (Καλλέργης & Παπανικολάου, 1979; Ρούσκας, 2001). Η λίμνη υφίστατο από την αρχαιότητα και σύμφωνα με κείμενα που αποδίδονται στον Στράβωνα, ήταν γνωστή με το όνομα «*Βοιβηίς*» λόγω του ομώνυμου χωρίου «*Βοίβη*», που βρισκόταν δίπλα της: «*Βοίβη δε, χωρίον επί τη λίμνη κείμενον*». Κατά τον μεσαίωνα όμως, μετονομάσθηκε σε «*Κάρλα*» (Ρούσκας, 2001; Αμπράζη, 2009).

Σύμφωνα με τη μυθολογία, η περιοχή της Βοιβηίδας κατοικήθηκε από τα πανάρχαια χρόνια, όπου στο βόρειο τμήμα της κατοικούσαν οι Κένταυροι και οι Λαπίθες, που είναι γνωστοί από τη σύγκρουση μεταξύ τους, την Κενταυρομαχία. Από την περιοχή ξεκίνησε για την Κολχίδα, η Αργώ των Αργοναυτών (Παπανίκος, 2008; Αμπράζη, 2009). Η λίμνη, επίσης αναφέρεται ως «*Κερκινίτις ή Κάρλα*», ή «*Κάρλα Σου*», «*Κάρλα Γκιόλ*», όπως συνήθιζαν να την αναφέρουν κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας. Για τους ντόπιους πάντως, επικράτησε το προσωνύμιο «*Βάλτος*», το οποίο πορεύτηκε μαζί με τους παραλίμνιους πληθυσμούς

ανάμεσα στον μύθο και την πραγματικότητα. Η λίμνη Κάρλα αποτελεί διαχρονικά ένα σημείο συνάντησης του ανθρώπου με το υγρό στοιχείο, όπου στα νερά της άκμασε ένας ιδιότυπος, σχεδόν πρωτόγονος λιμναίος πολιτισμός του οποίου η αρχή παραπέμπει στα βάθη των αιώνων (Trakala et al., 2021).

2.3. Σύνδεση της Λίμνης Κάρλας με Ιστορικά, Μυθολογικά και Λαογραφικά στοιχεία

Ιστορικά, η μεγάλη Θεσσαλική Λίμνη Κάρλα, αναφέρεται στην Ιλιάδα του Ομήρου από τον Ηρόδοτο: «*Την δε Θεσσαλίην λόγος εστί το παλαιόν είναι λίμνην*» και επίσης από τον Στράβωνα, τον Ησίοδο, τον Ευριπίδη και φυσικά τον Όμηρο, καθότι συνδέεται, με την Αργοναυτική εκστρατεία και τον Τρωϊκό πόλεμο (Παπανίκος, 2008).

Υμνήθηκε διαχρονικά η λίμνη Βοιβηίς από αρχαίους συγγραφείς, όπως οι Όμηρος, Ησίοδος, Πίνδαρος, Ηρόδοτος κ.α. Ο Άδμητος, όπως αναφέρεται από τον Ευριπίδη στην Άλκηστη, κατοικούσε κοντά στην «*Καλλίναον*» λίμνη Βοιβηίβα, δηλαδή, αυτή που τα νερά της κυμάτιζαν όμορφα και έβοσκε τα πολυάριθμα κοπάδια του (Βαβίζος κ.ά., 1984). Όπως προέκυψε από τα αρχαιολογικά ευρήματα, στο τέλος της παλαιολιθικής εποχής η λίμνη Κάρλα αποτελούσε έναν εξαιρετικά φιλόξενο τόπο για τη δημιουργία οικισμών από τους παρακάρλιους, οι οποίοι ασχολούνταν κυρίως με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, τη δασική εκμετάλλευση και την αλιεία.

Η λίμνη, με την πλούσια ιχθυοπαραγωγή της, υπήρξε χώρος πολιτιστικής εξέλιξης και ανάπτυξης ενός μοναδικού τρόπου ζωής των ανθρώπων που ασχολούνταν με την αλιεία. Η «*καλύβα*», τόπος διαβίωσης των ψαράδων για εννέα περίπου μήνες τον χρόνο, καθώς και τα περίφημα «*κοτίκια ή και καράβια*» (βάρκες χωρίς καρίνα, όπου στο πίσω μέρος υπήρχε ένα δοκάρι που υποβάσταζε τα κουπιά), ήταν τα κύρια στοιχεία σύνδεσης της ζωής των ψαράδων με τη λίμνη (Παπανίκος, 2008; Σταυροθεοδώρου, 2010). Οι ψαράδες της Κάρλας, υιοθέτησαν παραδοσιακά, δικούς τους τρόπους ψαρέματος, όπως δίχτυα, τράτες, γρίπο, μακάρα, κατίκια, μανδράκια, τα οποία και καταγράφηκαν ιστορικά και λαογραφικά, στις μνήμες των παρακάρλιων μέχρι και σήμερα. Οι «*ψαριές*», έβγαιναν σε τρεις ιχθυόσκαλες, (Κανάλια, Πέτρα, Καστρί), για την πληρωμή των ανάλογων «τελωνειακών» φόρων, όπου στη συνέχεια διοχετεύονταν προς πώληση στις αγορές της Θεσσαλίας και Μακεδονίας (Παπανίκος, 2008; Σταυροθεοδώρου, 2010).

2.4. Ειδικά χαρακτηριστικά της περιοχής έρευνας

2.4.1. Υδρολογικά χαρακτηριστικά

Η ευρύτερη έκταση της υδρολογικής λεκάνης της λίμνης Κάρλας αποτελείται από δύο μέρη, ήτοι:

(α) την ορεινή έκταση, με υψόμετρα <1.500 m, που καταλαμβάνει το 56% της συνολικής έκτασης και

(β) την πεδινή έκταση, με υψόμετρα <100 m, που κατέχει το υπόλοιπο 44% (Μουστάκα, 2002).

Η λεκάνη απορροής της λίμνης Κάρλας σήμερα, όπως αυτή αποστραγγίσθηκε, έχει έκταση 1171 km^2 (Papadimitriou et al., 2013), ενώ σύμφωνα με τον Σιδηρόπουλο (2008), η συνολική έκταση της λίμνης πριν γίνει η αποξήρανση υπολογίζονταν σε 1.663 km^2, ενώ, το υδρογραφικό δίκτυο των υδρολογικών λεκανών της λίμνης Κάρλας τροφοδοτείται από χειμάρους και ρέματα, τα περισσότερα από τα οποία είναι περιοδικής ροής.

2.4.2. Κλίμα

Το κλίμα της περιοχής, καθορίζεται από τα μετεωρολογικά κατακρημνίσματα, τη θερμοκρασία και τους ανέμους και με βάση τις βιβλιογραφικές πηγές (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2002; Γκατζιούρα, 2012), χαρακτηρίζεται ως εύκρατο Μεσογειακού τύπου. Επίσης, σύμφωνα με τη

Μούμου (2007), το κλίμα της συγκεκριμένης περιοχής, μετά την αποξήρανση έγινε πιο ηπειρωτικό, ενώ σύμφωνα με τη Μουστάκα (2002), κατατάσσεται στο ημίξηρο ηπειρωτικό, το οποίο χαρακτηρίζεται από τα θερμά και ξηρά καλοκαίρια και από τους υγρούς και ψυχρούς χειμώνες. Το ύψος των μέσων ετήσιων κατακρημνισμάτων της περιοχής έρευνας, ανέρχεται στα 560 mm, ανομοιόμορφα κατανεμημένο στο χώρο και το χρόνο, ενώ η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 14,3 ºC (Sidiropoulos et al., 2012).

2.4.2.1. Το Μετεωρολογικό Φαινόμενο DANIEL στη Θεσσαλία, από τις 4 έως 7 Σεπτεμβρίου 2023.

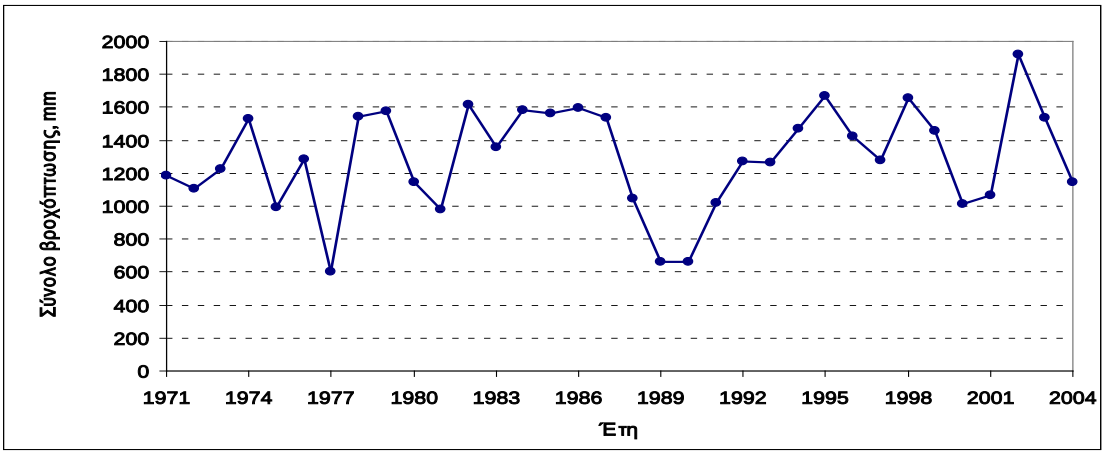
Προκειμένου να περιγράψουμε την τραγική κατάσταση που διαμορφώθηκε στην περιοχή από τις έντονες βροχοπτώσεις με τα διαδοχικά μετεωρολογικά φαινόμενα (Daniel και Elias) που επικράτησαν τον Σεπτέμβριο του 2023 στην Θεσσαλία, αλλά και πιο συγκεκριμένα στη λεκάνη απορροής της λίμνης Κάρλας, παραθέτουμε καταρχήν ένα πίνακα μηνιαίων ποσοτήτων βροχοπτώσεων σε (mm) των ετών 1971 έως 2004 (στη συνέχεια ετέθη εκτός λειτουργίας) στην περιοχή Αγία Τριάδα Κισσάβου (Πηγή: ΕΘΙΑΓΕ, όπ. αναφ. στο Τσιρούκης, 2008), που δείχνει ότι τα τελευταία περίπου 35 χρόνια, αλλά και περισσότερα, σε καμμιά περίπτωση οι βροχοπτώσεις δεν ήταν τόσο (από το 2005 και εντεύθεν ο έντονες και με σημαντικά ύψη βροχής σε μικρό χρονικό διάστημα, όπως συνέβη τον Σεπτέμβριο του 2023.

Ο Μετεωρολογικός Σταθμός της Αγ. Τριάδας Καρίτσας είναι εγκατεστημένος στον ΒΑ. Κίσσαβο, στις γεωγραφικές συντεταγμένες (N: 39 50′ 23′′ E: 22 46′ 45′′ και σε Υψόμετρο: 360 m). Το Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων και Τεχνολογίας (ΕΘΙΑΓΕ), σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση εγκατέστησε Μετεωρολογικούς Σταθμούς στην περιοχή του ΒΑ Κισσάβου από το 1971, με σκοπό να μελετηθούν οι επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στα δασικά οικοσυστήματα της χώρας μας. Η βλάστηση στη θέση αυτή χαρακτηρίζεται από αείφυλλα δασικά είδη, όπως το Πουρνάρι *(Quercus coccifera)*, η Αριά (*Quercus ilex), το* Φιλίκι (*Phillyrea latifolia*) κ.λπ. δηλαδή, είναι παρόμοια με αυτή του Μαυροβουνίου και το κλίμα που επικρατεί στην περιοχή αυτή χαρακτηρίζεται από μία ξηροθερμική περίοδο 4-6 μηνών καθώς και από ανοιξιάτικες και φθινοπωρινές βροχοπτώσεις, ίσως όμως με περισσότερα μετεωρολογικά κατακρημνίσματα λόγω των βροχοφόρων Β.Α ανέμων του Αιγαίου πελάγους (Θερμαϊκός) και του υψομέτρου. Οι μηνιαίες ποσότητες βροχοπτώσεων καταγράφονται στον Πίνακα 1, που ακολουθεί.

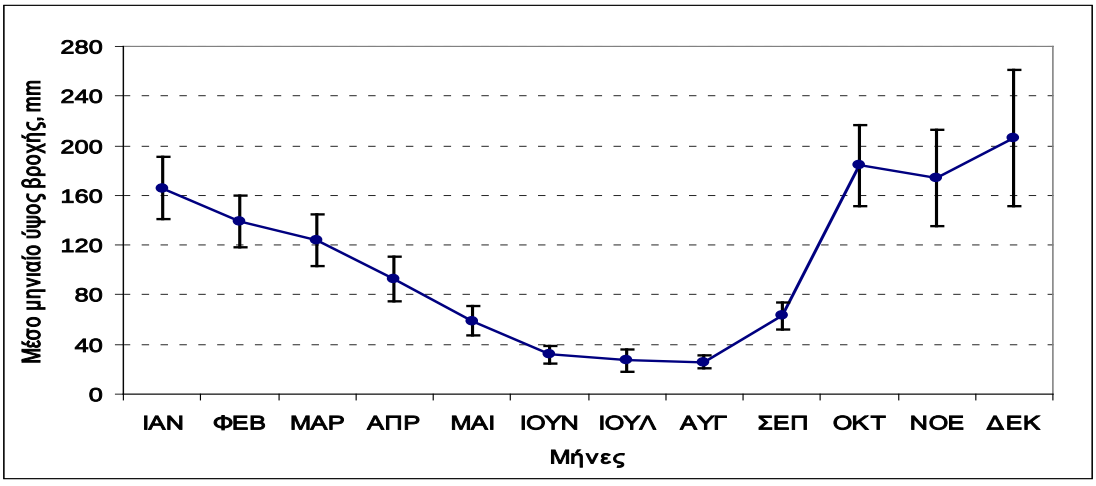
Πίνακας 1. Οι μηνιαίες ποσότητες βροχοπτώσεων (mm) των ετών 1971 έως 2004 στην περιοχή Αγία Τριάδα. (Από το 2005 ο τοπικός μετεωρολογικός σταθμός είναι εκτός λειτουργίας)

ΜΗΝΙΑΙΕΣ ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ ΒΡΟΧΟΠΤΩΣΕΩΝ (mm) ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ ΚΑΡΙΤΣΑΣ													
ΕΤΟΣ	**Ι**	**Φ**	**Μ**	**Α**	**Μ**	**Ι**	**Ι**	**Α**	**Σ**	**Ο**	**Ν**	**Δ**	**ΣΥΝΟΛΟ**
1971	175	180	154	90	53	34	44	24	110	132	52	136	1184
1972	180	185	112	180	0	0	23	42	74	280	16	15	1107
1973	310	75	90	35	0	5	40	40	170	280	105	75	1225
1974	320	265	225	110	55	12	10	18	40	45	305	125	1530
1975	41	213	84	74	46	68	8	17	40	57	202	143	993
1976	60	440	102	45	180	0	27	25	0	300	71	35	1285
1977	28	38	31	30	36	0	0	15	137	24	33	228	600
1978	270	110	75	117	40	13	3	2	372	237	31	277	1547
1979	42	134	22	86	103	0	66	28	22	367	570	124	1564
1980	314	154	136	87	68	54	19	29	48	190	56	78	1233
1981	345	182	4	69	20	30	22	44	46	51	72	99	984
1982	81	244	223	258	70	6	0	21	7	374	244	88	1616
1983	43	62	262	5	8	241	31	1	47	42	100	527	1369
1984	53	299	232	328	9	36	3	102	15	61	101	349	1588

1985	186	27	135	86	1	8	9	5	9	165	846	75	1552
1986	162	258	96	6	46	94	1	0	65	584	217	53	1576
1987	116	244	296	234	49	11	12	43	21	197	195	70	1488
1988	204	45	191	32	15	53	2	1	21	50	200	234	1048
1989	10	24	254	7	76	26	30	9	76	65	69	104	750
1990	19	30	30	8	62	8	17	42	25	24	171	215	651
1991	111	102	104	241	66	8	47	52	58	85	95	74	1043
1992	138	42	36	213	56	113	33	0	1	258	73	205	1168
1993	193	48	119	42	148	2	1	18	10	138	358	100	1177
1994	298	279	28	52	76	1	33	20	0	335	131	72	1325
1995	289	29	116	21	43	40	22	4	116	104	30	857	1671
1996	226	152	185	42	41	0	4	31	155	278	45	200	1359
1997	206	95	97	182	46	58	55	31	51	133	99	225	1278
1998	55	115	76	3	241	0	0	6	26	35	700	398	1655
1999	95	89	264	56	54	32	85	89	117	118	303	153	1455
2000	17	159	28	28	68	30	8	2	25	510	48	94	1016
2001	235	47	59	111	108	7	121	12	1	73	42	250	1066
2002	74	27	309	132	27	21	120	39	138	54	64	916	1921
2003	365	321	68	66	50	25	17	9	40	159	122	295	1537
2004	319	19	59	91	50	79	3	40	61	263	42	122	1148
m	**166**	**139**	**124**	**93**	**59**	**32**	**27**	**26**	**63**	**184**	**174**	**206**	**1294**
s.e	**25**	**21**	**21**	**18**	**12**	**7**	**9**	**5**	**11**	**33**	**39**	**55**	**75**

Εικόνα 3 Μετεωρολογικά δεδομένα περιοχής

Συνολικό ύψος βροχής στη θέση Αγ. Τριάδα Κισσάβου κατά την περίοδο 1971-2004 (επάνω) και μέσο ύψος βροχής ανά μήνα στην ίδια θέση και περίοδο (κάτω). Οι κατακόρυφες γραμμές αντιστοιχούν στο ± τυπικό σφάλμα (Πηγή: Τσιρούκης, 2008).

Σε αντίθεση τώρα με τον παραπάνω πίνακα (1), σύμφωνα με τα μετεωρολογικά στοιχεία βροχόπτωσης του Γαιόπολις στη Λάρισα, κατά το διάστημα από 04/09 - 07-09/2023, (δηλαδή, της εμφάνισης της κακοκαιρίας Daniel), διαπιστώνουμε μια δραματική αύξηση των mm βροχής, όπως αυτά καταγράφονται στον Πίνακα 2, που ακολουθεί.

Πίνακας 2. Ύψη βροχής στη Λάρισα κατά το διάστημα από 4/9 -7/9-2023 (Daniel – Πηγή: Γαιόπολις Λάρισα).

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	**04-09-2023**	**05-09-2023**	**06-09-2023**	**07-09-2023**	**ΣΥΝΟΛΟ ΥΨΟΥΣ ΒΡΟΧΗΣ mm**
ΥΨΟΣ ΒΡΟΧΗΣ mm	**19,95**	**139,65**	**52**	**30,92**	**242,52**
ΩΡΕΣ ΒΡΟΧΗΣ	**15**	**24**	**17**	**7**	**63**

Ωστόσο, αν συγκρίνουμε τα στοιχεία βροχόπτωσης του Μετεωρολογικού σταθμού Αγ. Τριάδος Καρίτσας για ένα χρονικό διάστημα 34 ετών, δηλαδή, από το 1971 έως και το 2004, διαπιστώνουμε ότι ο Μ.Ο. όλων των μηνών και των ετών είναι κατά πολύ μικρότερος από το σύνολο βροχής των 242,52 mm που έπεσε σε μόλις 63 ώρες, από τις 4-7/9-2023.

Επίσης, κατά την κακοκαιρία (Elias), σύμφωνα με το meteo.gr, καταγράφηκαν κάτι λιγότερο από 287 mm βροχής σε 14 ώρες (10:50 το πρωί της 27ης Σεπτεμβρίου μέχρι 00:50 μεσάνυχτα προς ξημέρωμα της 28ης Σεπτεμβρίου), με μέγιστη ένταση τα 235 mm/h στις 19:40 (της 27ης Σεπτεμβρίου) (Ψιλοβίκος, 2023, https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid029zRMFcLMc7W9UdS91UGDYmaptAKkJ7mwrYJuzqgtBu3BBkLrJBUacgLdH3AeUvfQl&id=1795980441&sfnsn=mo).

Το γεγονός αυτό μας προβάλλει την εμφάνιση ακραίων κλιματικών γεγονότων που βρίσκονται σε έξαρση. Δυστυχώς όμως, τα τελευταία χρόνια καταγράφονται σημαντικές μεταβολές, τόσο ως προς τις θερμοκρασίες, όσο και προς τις βροχοπτώσεις. Στην περιφέρεια Θεσσαλίας, την τελευταία 4ετία (2020-2023) παρατηρήθηκαν τρία σημαντικά μετεωρολογικά φαινόμενα, ήτοι:

- Ο IANOS από τις (17/09-20/09-2020),
- Ο DANIEL από τις (04/09-07/09-2023) και
- Ο ELIAS από τις (27/09-29-09-2023)

Στον Πίνακα 3 που ακολουθεί, αποτυπώνονται ενδεικτικά τα οχτώ (8) μεγαλύτερα αθροιστικά ύψη βροχής σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, σύμφωνα με το meteo.gr.

Πίνακας 3. Τα 8 μεγαλύτερα ύψη βροχής *ΙΑΝΟΥ & DANIEL σε mm. (Πηγή: meteo.gr)*

Τα 8 μεγαλύτερα ύψη βροχής *ΙΑΝΟΥ* και *DANIEL* (mm)			
ΙΑΝΟΣ (17/09-20/09/2020) **αθροιστικό ύψος βροχόπτωσης**		***DANIEL*** (04/09-07/09/2023) **αθροιστικό ύψος βροχόπτωσης**	
Περτούλι	317	Ζαγορά Πηλίου	1096
Μουζάκι	274	Πορταριά Πηλίου[2]	885
Ιθάκη	227	Ανήλιο Μετσόβου Χ/Κ	695
Μυρίκη Καρπενησίου	224	Πεζούλα Καρδίτσας[3]	660
Καρδίτσα	213	Καρδίτσα Πόλη	659
Καρπενήσι	187	Βόλος[4]	617
Βαθιά Λογγά Φθιώτιδας	183	Κωφοί Μαγνησίας	550
Ασκύφου Χανίων	164	Χαλκιάδες Φαρσάλων	466

Πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι:

- *Δεν υπάρχουν δεδομένα στις 06/09, λόγω βλάβης του μετεωρολογικού σταθμού,*
- *Εκκρεμεί η συλλογή δεδομένων στις 06/09 και 07/09,*
- *Υπάρχει 3ωρη απώλεια δεδομένων, η οποία εκτιμάται στα ~50 mm*

Επίσης, σύμφωνα με τα μετεωρολογικά δεδομένα του meteo.gr καταγράφονται ενδεικτικά αθροιστικά ύψη βροχής, από διάφορους μετεωρολογικούς σταθμούς που κατέγραψαν τις κακοκαιρίες (Daniel & Elias), τον Σεπτέμβριο του 2023 (Πίνακας 4).

Πίνακας 4. Συγκριτικά αθροιστικά ύψη βροχής σε mm, σε αντίστοιχους μετεωρολογικούς σταθμούς (Πηγή: meteo.gr).

Σταθμός	Αθροιστικά ύψη βροχής (mm)	
	Κακοκαιρία Daniel 04-08/09/2023	*Κακοκαιρία Elias 25-28/09/2023***
Περτούλι	643*	205
Πεζούλα Καρδίτσας	762	241
Τρίκαλα	477	143
Καρδίτσα – πόλη	656	130
Λάρισα – Χάλκη	305	65
Ζαγορά	1096	96
Βόλος	617	316
Ιστιαία	355	494
Ωρεοί Ευβοίας	447	387
Βατερή Ευβοίας	149	274***
Μακρυκάπα Ευβοίας	153	254
Στενή Ευβοίας	192	126
* Απώλειες λόγω βλάβης ~ 100mm	**Δεδομένα 28/09 έως 17:00 *** Δεδομένα 28/09 έως 01:30	

Σύμφωνα με τη μετεωρολόγο της ΕΡΤ, κ. Νικολέτα Ζιακοπούλου, και τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει τον φετινό Σεπτέμβριο στον «Βόλο έβρεξε 100 φορές περισσότερο από το κανονικό». Έβρεξε, δηλαδή, όσο βρέχει στην Αθήνα σε δυόμιση χρόνια. (https://www.tanea.gr/2023/09/29/greece/kakokairia-elias-proti-sygkrisi-ton-vroxoptoseon-me-ton-daniel/).

Τα στοιχεία που συγκέντρωσαν οι ειδικοί δείχνουν ότι δημιουργείται μια νέα στατιστική, καθώς το σπάνιο γίνεται πιθανότερο και το ακραίο γίνεται σιγά – σιγά, ο μέσος όρος.

Ειδικότερα, στην κακοκαιρία Daniel καταγράφηκαν 451 τόνοι νερού ανά στρέμμα μέσα σε ένα 24ωρο. Λίγο λιγότεροι, δηλαδή 307 τόνοι νερό ανά στρέμμα σε ένα 24ωρο, καταγράφηκαν στην κακοκαιρία Elias.

Επίσης, ένα άλλο ενδιαφέρον συγκριτικό στατιστικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι, το μέγιστο αθροιστικό ύψος βροχής 6ώρου κατά την κακοκαιρία Daniel ήταν 159,6 mm (05/09, 06:10-12:10), ενώ το μέγιστο αθροιστικό ύψος βροχής 6ώρου της κακοκαιρίας Elias ήταν 201.6 mm (27/09, 16:30-22:30), δηλαδή, μεγαλύτερο κατά περίπου 26%. (https://www.tanea.gr/2023/09/29/greece/kakokairia-elias-proti-sygkrisi-ton-vroxoptoseon-me-ton-daniel/).

2.4.3. Βλάστηση

Στις παρυφές της λίμνης Κάρλας, βρίσκονται τρία μεγάλα δασικά συμπλέγματα, αυτά του Κισσάβου, του Μαυροβουνίου και του Πηλίου. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η δασική βλάστηση στην ορεινή ζώνη της Κάρλας, στο όρος Μαυροβούνι, με σημαντική βιοποικιλότητα (χλωρίδας και πανίδας), ενώ, τα περιβαλλοντικά και πολιτισμικά μονοπάτια, προσελκύουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών, για αναψυχή, πεζοπορία, σπόρ και φυσικά, ως

πολυθεματικό πεδίο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Trakala et al. 2023a; Trakala et al., 2023b).

Η λεκάνη απορροής καλύπτεται στο σύνολό της, σύμφωνα με τον Ντάφη (1973), από τρεις βασικές ζώνες βλάστησης, ήτοι:

- Την Ευμεσογειακή
- Την Παραμεσογειακή και
- Την Ορεινή ζώνη.

Οι κυρίαρχες αυτές ζώνες χαρακτηρίζονται από τις επιμέρους υποζώνες: (α) *Ostryo-carpinion*, που χωροθετείται βορειοδυτικά έως και το Μαυροβούνι, (β) *Quercion ilicis*, στα Νότια τμήματα και (γ) *Fagion moessiaceae*, που εκτείνεται στα μεγαλύτερα υψόμετρα του Μαυροβουνίου. Το Μαυροβούνι περιλαμβάνει ορισμένες από τις ομορφότερες δασωμένες περιοχές στην Ελλάδα, ενώ τα φυλλοβόλα δάση του είναι εξαιρετικά ενδιαφέροντα, λόγω του μικρού βαθμού ανθρωπογενών επιδράσεων. Στις παραπάνω ζώνες μεγάλες εκτάσεις καταλαμβάνουν τα δάση Οξιάς (*Fagus*) και Δρυός (*Quercus*), ενώ σε μικρότερες εκτάσεις συναντάται και η Καστανιά (*Castanea*). Επίσης, στη χαμηλότερη ζώνη, συναντάται ποικιλία αειφύλλων - πλατυφύλλων δασικών ειδών όπως το Φιλίκι *(Phillyrea latifolia),* η Κοκορεβυθιά *(Pistacia terebinthus),* το Παλιούρι *(Palliurus spina-christi), η Μυρτιά (Myrtus communis),* το Πουρνάρι, *(Quercus coccifera)* κ.ά. Αξιόλογη επίσης είναι, η εξάπλωση της Λυγαριάς (*Vitex agnus-castus*), η οποία και σχηματίζει χαρακτηριστική ζώνη στους πρόποδες του Μαυροβουνίου (Καλιαμπός & Ψαλίδας, 1984).

2.4.4. Ορνιθοπανίδα

Η ορνιθολογική αξία της λίμνης Κάρλας είναι Διεθνούς σημασίας, με μεγάλη βιοποικιλότητα, όσο και σημαντικούς πληθυσμούς ειδών. Η λίμνη Κάρλα ήταν ένας από τους σπουδαιότερους υγρότοπους για υδρόβια πουλιά στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια και μάλιστα σε όλες τις εποχές του έτους. Σύμφωνα με την Γκατζιούρα (2012), στην λίμνη διαβιούν 143 είδη ορνιθοπανίδας, από τα οποία τα 55 προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2009/147/ΕΚ του ΕυρωπαΙκού Κοινοβουλίου (https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:020:0007:0025:EL:PDF).

Συνδεδεμένη με την μυθολογία της λίμνης Κάρλας, ήταν η ύπαρξη ενός είδους ερωδιού, του «Ηταυρου αστερία – (*Botaurus stellaris*)». Η βραχνή φωνή του, σαν «μουγκρητό», που ακούγονταν το χάραμα και το σούρουπο σε απόσταση μέχρι και 5 km χωρίς να τον βλέπουν, τροφοδότησε θρύλους και παραδόσεις ονομάζοντάς το οι ντόπιοι «το θεριό του Βάλτου», δηλαδή, κάτι ανάμεσα με «βόδι και ταύρο». Άλλα είδη της πλούσιας ορνιθοπανίδας ήταν: Ο Ροδοπελεκάνος (*Pelecanus onocrotalus*), ο Αγριόκυκνος (*Cygnus cygnus*), η πρασινοκέφαλη Πάπια (*Anas platyrhynchos*), το Σκουφοβουτηχτάρι (*Podiceps cristatus*) και άλλα πολλά (Αμπράζη, 2009).

Υπήρχε η εκτίμηση ότι η ορνιθοπανίδα της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας, πριν την αποξήρανση ανέρχονταν πληθυσμιακά σε 1.0000.000 πουλιά, ενώ και κατά τη φάση της αποξήρανσης (το 1962), υπολογίσθηκε ότι διαχείμασαν στην περιοχή 450.000 πουλιά (Βαβίζος κ.ά., 1984).

2.4.5. Ιχθυοπανίδα

Ο υγρότοπος πριν από την αποξήρανση της λίμνης Κάρλας, περιλάμβανε ανοικτά ύδατα, πλωτή βλάστηση, ρηχά έλη και εκτεταμένους καλαμώνες. Η σχετικά ρηχή λίμνη, επέτρεπε την εύκολη διείσδυση της ηλιακής ενέργειας, τον συνεχή εμπλουτισμό με θρεπτικά συστατικά και το φιλτράρισμα των αποβλήτων. Οι ευνοϊκές συνθήκες συγκέντρωσης οξυγόνου, σε όλη τη διάρκεια του έτους, ευνοούσαν την ανάπτυξη υδρόβιας βλάστησης και προσέδιδαν ένα ιδιαίτερο οικολογικό και βιολογικό ενδιαφέρον στην ιχθυοπανίδα και ορνιθοπανίδα της. Αβαθή έλη με Βούρλα (*Juncus* sp.*)* και Τύφες (*Typha* sp.), ήταν πολύ σημαντικοί τόποι τροφοληψίας των υδρόβιων πτηνών και ψαριών (Παπανίκος, 2008). Τα κύρια είδη ψαριών της λίμνης ήταν ο Κυπρίνος (*Cyprinus caprio*), το Τσιρώνι (*Rutilus rutilus*), η Τσιρούκλα (*Scardinius erythropthalmus)* και πολλά άλλα (Ananiadis, 1956,

Νεοφύτου, 1985). Όπως αναφέρει επίσης ο Νεοφύτου (1990), τα είδη ψαριών που παρουσίαζαν ιδιαίτερο οικονομικό ενδιαφέρον, ήταν πρωτίστως το Γριβάδι, (ή Σαζάνι ή Καρλιώτικο) (*Cyprinus carpio*), γνωστό σε όλη την Ελλάδα, με βάρος έως και 25 κιλά, (Προσωπικές αφηγήσεις παραλίμνιων κατοίκων), το Χέλι (*Annguilla anguilla*) και δευτερευόντως, το Τσιρώνι.

2.4.6. Άλλα είδη θηλαστικών

Μεταξύ του ταμιευτήρα της λίμνης Κάρλα και του κατάφυτου όρους Μαυροβουνίου, διαβιούν σημαντικοί πληθυσμοί Αγριογούρουνου (*Sus scrofa*), Ζαρκαδιού (*Capreolus capreolus*) και Γκρίζου Λύκου (*Canis lupus*), ενώ τελευταία (σύμφωνα με προφορική επικοινωνία παρακαρλίων κατοίκων), γίνεται αρκετά αισθητό το άκουσμα της χαρακτηριστικής φωνής του Τσακαλιού (*Canis aureus*). Επίσης, συναντώνται η κόκκινη Αλεπού (*Vulpes vulpes*) καθώς και άλλα μικρά θηλαστικά, όπως ο Σκίουρος (*Sciurus vulgaris ameliae*) και το Πετροκούναβο (*Martes foina*) (Αμπράζη, 2009; Δόδουρας κ.ά., 2014).

Επιπλέον, σύμφωνα με δημοσίευμα (e-thessalia.gr στις 05-11-2019, https://e-thessalia.gr/ena-apo-eyfyestera-zoa-toy-planiti-zei-stin-karla-oi-vidres-entopistikan-ston-tamieytira/), στον υγρότοπο της λίμνης Κάρλας, εμφανίσθηκαν και πάλι πληθυσμοί Βίδρας (*Lutra lutra*). Όπως έγινε γνωστό από τον Φορέα της Κάρλας, υπάρχει πρόγραμμα παρακολούθησης της Βίδρας στον ταμιευτήρα, όπου ωστόσο είναι άγνωστος μέχρι στιγμής ο αριθμός των ζώων που διαβιούν. Η Ευρασιατική Βίδρα είναι ένα μικρόσωμο ζώο, που ζει στις όχθες των ποταμών και των λιμνών και εκεί μόνο, όπου τα νερά είναι πολύ καθαρά. Θεωρείται από τα σπανιότερα και τα πλέον απειλούμενα θηλαστικά. Αποτελεί σημαντικό δείκτη υγείας των ορεινών υδάτων και γι' αυτό προστατεύεται αυστηρά σε όλες τις χώρες της Ε.Ε (Δόδουρας κ.ά., 2014).

2.5. Η «εκκένωση» ή η «αποξήρανση» της λίμνης Κάρλας;

Μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας στο Ελληνικό κράτος (1881), η Θεσσαλική γη έμελλε να παίξει έναν σημαντικό ρόλο για την επίλυση των βασικών διατροφικών αναγκών του νεοσύστατου τότε ελληνικού κράτους (1830). Έπρεπε λοιπόν, η Θεσσαλία, να γίνει ο «σιτοβολώνας της Ελλάδας» για την κάλυψη των διατροφικών αναγκών της χώρας, η οποία μέχρι τότε εισήγαγε σιτάρι από τη Ρωσία, τη Ρουμανία και την Ουκρανία. Όμως, για το εγχείρημα αυτό της γεωργικής ανάπτυξης, κατά τον καθηγητή Γ. Χατζηλάκο (1996), έπρεπε να υπάρξουν τρεις θεμελιώδεις προϋποθέσεις, ήτοι: (α) σοβαρές αλλαγές στο Ιδιοκτησιακό καθεστώς (με βάση το πνεύμα δικαίου), (β) αλλαγές στις εδαφοϋδατικές συνθήκες ανάπτυξης των καλλιεργούμενων φυτών και (γ) εξασφάλιση της άρδευσης των νέων εδαφών.

Σύμφωνα με τους Γκούμας και Μπαρμπούτης (2023), (Πηγή: https://www.ypethe.gr/news/pente-hronia-apo-ta-episima-egkainia-toy-neoy-tamieytira-tehniti-limni-karlas-kostas-gkoymas), η τροφοδοσία της τότε φυσικής λίμνης πραγματοποιούνταν από τα πλημμυρικά νερά του Πηνειού που κάθε τόσο στην περίοδο των βροχών υπερχείλιζαν ανεξέλεγκτα στο ύψος της Κουλούρας και Γυρτώνης, κατηφόριζαν (μέσω του Ασμακίου) προς την Κάρλα και στη συνέχεια, μαζί με τα τοπικά νερά (Μαυροβούνι, περιοχή Αγιάς κλπ.), μη έχοντας διέξοδο, κατέκλυζαν μια έκταση 100 έως 200.000 στρεμμάτων, ανάλογα με τον όγκο του πλημμυρικού νερού της κάθε χρονιάς.

Στην τεράστια αυτή έκταση συνυπήρχαν ταυτόχρονα, ένα λιμναίο οικοσύστημα περίπου 50.000 και πλέον στρ. (στη θέση του σημερινού ταμιευτήρα) και βορειότερα ένα άλλο, με έκταση περίπου 150.000 στρ., που ανάλογα με την υδρολογική χρονιά, είχε περισσότερα κατακλυσμένα τμήματα και λιγότερη καλλιεργήσιμη γη ή και το αντίστροφο, δηλαδή, μια σχέση που από μόνη της καθόριζε η φύση.

Αυτή η κατάσταση, είχε και πολλά σημαντικά οφέλη, όπως την ύπαρξη ενός σημαντικού υδάτινου οικοσυστήματος, (με δυνατότητες αλιείας και κάλυψης άλλων διατροφικών αναγκών από την άγρια πανίδα σε δύσκολες για τις τοπικές κοινότητες περιόδους), είχε όμως και προβλήματα, όπως η υγειονομική απειλή (ελονοσία), η έλλειψη σταθερότητας των καλλιεργήσιμων γαιών, η αβεβαιότητα συγκομιδής των καλλιεργούμενων προϊόντων κ.ά.

Προκειμένου δε να ξεπεραστεί αυτή η κατάσταση, διαχρονικά είχαν διατυπωθεί προτάσεις εξυγίανσης από έγκυρους επιστήμονες και τεχνικούς προς τις ελληνικές κυβερνήσεις, ήδη από το 1913. Όμως, για διάφορους λόγους (πόλεμοι, κατοχή, εμφύλιος, έλλειψη οικονομικών πόρων κ.λπ.), δεν βρήκαν περιθώριο εφαρμογής (Γκούμας & Μπαρμπούτης, 2023, (Πηγή: https://www.ypethe.gr/news/pente-hronia-apo-ta-episima-egkainia-toy-neoy-tamieytira-tehniti-limni-karlas-kostas-gkoymas).

Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο όμως, σε μια φάση ανασυγκρότησης της χώρας μας, οι πρόγονοί μας και οι κυβερνήσεις που τους εκπροσωπούσαν, έπρεπε να αντιμετωπίσουν οριστικά το μεγάλο ζήτημα.

Στην διάθεσή τους υπήρχαν δύο (2) εναλλακτικές προτάσεις, ήτοι:

- Η πρώτη, ήταν να στηρίξουν το μέλλον τους και την ζωή των επόμενων γενεών στην λειτουργία ενός δύσκολα διαχειρίσιμου φυσικού οικοσυστήματος, το οποίο θα καθορίζονταν σύμφωνα με τους «κλιματικούς όρους» της φύσης και
- Η δεύτερη, ήταν πρωτίστως να παρέμβουν με τεχνικά έργα (δηλαδή, αυτά τα έργα που στην πρόσφατη πλημμύρα κατέρρευσαν), για την προστασία της υπολεκάνης της Κάρλας από τις ανεξέλεγκτες πλημμύρες του Πηνειού. Το επόμενο βήμα εστίαζε, στον επανακαθορισμό των χρήσεων γης, έτσι ώστε, με απόλυτη σαφήνεια να οριοθετηθούν, αφενός μεν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις, αφετέρου δε, το λιμναίο τμήμα της Κάρλας (Γκούμας & Μπαρμπούτης, 2023).

Φυσικά, προκρίθηκε η δεύτερη εναλλακτική λύση, ως πιο ρεαλιστική και συμφέρουσα για τις τοπικές κοινότητες, αλλά και για την εθνική οικονομία γενικότερα, με έργα προστασίας παραπλεύρως του ποταμού (αναχώματα στην περιοχή Λάρισας – Γυρτώνης) και την οριστική διακοπή της τροφοδοσίας της λεκάνης Κάρλας με τις ανεξέλεγκτες ροές από τον Πηνειό.

Μετά τα έργα προστασίας δίπλα στον Πηνειό, όπως ήταν επιβεβλημένο, συντελέστηκε η εκκένωση όλων των επιβλαβών (αλατούχων) υδάτων της παλαιάς λίμνης Κάρλας, που λίμναζαν επί χρόνια και δεν επέτρεπαν την εξυγίανση των εδαφών.

Είναι γεγονός ότι, σύμφωνα με προσωπικές μαρτυρίες παρακαρλίων κατοίκων, τα πρώην κατακλυσμένα με νερά αγροτικά οικοσυστήματα, για αρκετά χρόνια ήταν «χαμηλής παραγωγικότητας» και έπρεπε οι ιδιοι κάτοικοι, όπως συνέβη στην περίπτωση του Αχιλλείου, να αναλάβουν πρωτοβουλίες εξυγίανσης των αγρών τους δημιουργώντας ένα σύστημα αποστραγγιστικών και αρδευτικών δικτύων, που οργανωμένα πλέον αναβάθμισε την περιοχή από το 1980 μέχρι και σήμερα και απογείωσε κυριολεκτικά τις αγροτικές επιδόσεις.

Όπως αναφέρουν οι Γκούμας & Μπαρμπούτης (2023), σήμερα κάποιοι, αντί του όρου «εκκένωση και απομάκρυνση αλατούχων υδάτων», επιλέγουν τον όρο «αποξήρανση» και αφήνουν υπονοούμενα για έλλειψη ενσυναίσθησης και ευαισθησίας στην τοπική κοινωνία και Πολιτεία της εποχής, που έκαναν αυτές τις επιλογές, υπονοώντας πως όσα συνέβησαν τότε, έγιναν αλόγιστα, μόνο και μόνο για να μοιραστούν τα χωράφια, αδιαφορώντας για τις όποιες οικολογικές επιπτώσεις.

Οι ίδιοι άνθρωποι παραλείπουν να αναφέρουν, πως οι τεχνικές επιλογές είχαν την απόλυτη τεκμηρίωση από ειδικούς επιστήμονες, Έλληνες και ξένους και επί της ουσίας είχαν την πλήρη στήριξη από κυβέρνηση, αυτοδιοίκηση και κατοίκους, με την προσδοκία βεβαίως μιας δίκαιης επίλυσης του ιδιοκτησιακού των γαιών, κάτι που αποτελούσε και την βάση για την επιτυχία του συνολικού αναπτυξιακού εγχειρήματος (Γκούμας & Μπαρμπούτης, 2023).

Δυστυχώς, τα προβλεπόμενα έργα, που από το 1954 το Υπουργείο Γεωργίας ανέθεσε στον μηχανικό Παπαδάκη, για τη μελέτη και κατασκευή εγγειοβελτιωτικών έργων που θα ακολουθούσε μετά τη μερική αποξήρανση – εκκένωση της λίμνης Κάρλας, η οποία προέβλεπε την κατασκευή ταμιευτήρα εκτάσεων περίπου 35.000-40.000 στρ. μέσου βάθους 4-5 m και ωφέλιμου εκμεταλλεύσιμου όγκου νερού για τις αρδευτικές ανάγκες περίπου 200.000 στρ. καλλιεργούμενης γης (Χατζηλάκος, 1996), δεν κατασκευάστηκαν ποτέ στο σύνολό τους και έτσι άρχισε η αντίστροφη μέτρηση για την οριστική εκκένωση - αποξήρανση της λίμνης Κάρλας (Μούμου, 2007; Τσαβέ, 2007).

Με την κατασκευή σήραγγας μήκους 10.150 m, διατομής σήραγγας (2,40 m * 2,20 m) και δυνατότητα παροχέτευσης υδάτων 8,4 m^3/sec, την περίοδο (1957-1960), τα νερά της λίμνης διοχετεύθηκαν προς τον Παγασητικό κόλπο, οπότε και το έτος 1962, επιτεύχθηκε η πλήρης αποξήρανση - εκκένωση της λίμνης Κάρλας (Σταυροθεοδώρου, 2010).

Μετά την αποξήρανση μεγάλο ποσοστό των κατοίκων, κυρίως αλιείς της λίμνης, μετανάστευσε στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, αλλά και στο εξωτερικό, ενώ αυτοί που παρέμειναν άλλαξαν επαγγελματικές ασχολίες σε αγρότες, κτηνοτρόφους και βιομηχανικούς εργάτες (Αμπράζη, 2009).

2.5.1. Οι προσδοκίες και οι συνέπειες της αποξήρανσης

Ενώ οι παραλίμνιοι πληθυσμοί αρχικά αποδέχτηκαν και χαιρέτησαν την αποξήρανση της λίμνης με την ελπίδα να αποκτήσουν «γεωργικούς πεδινούς κλήρους», για να θρέψουν με το «γλυκό σιτάρι» τις οικογένειές τους και με την προσδοκία οι εξαγγελίες των κυβερνώντων να μετουσιωθούν σε πράξεις και έργα, τούτο ουσιαστικά δεν επιτεύχθηκε αποτελεσματικά ακόμη και σήμερα, με αποτέλεσμα:

- Οι καταπατήσεις γεωργικών γαιών, να είναι ανεξέλεγκτες.
- Οι προσδοκίες των παρακάρλιων να μην εκπληρώνονται.
- Οι μεταναστεύσεις και η αστυφιλία, κυρίως των ημιορεινών κατοίκων, να αυξάνονται, με αποτέλεσμα την πληθυσμιακή συρρίκνωση της αγροτικής υπαίθρου.
- Τα παντός είδους οικοσυστήματα και τα φυσικά τοπία να υποβαθμίζονται και να καταστρέφονται.
- Η ορνιθοπανίδα και η ιχθυοπανίδα να συρρικνώνεται σε βαθμό τοπικής εξαφάνισης.
- Οι απώλειες του νερού και του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα να είναι τεράστιες, ενώ ιδιαίτερα οξυμένα προβλήματα υφαλμύρωσης παρουσιάζονται στην περιοχή του Στεφανοβικείου (Αμπράζη, 2009; Trakala et al., 2021).
- Η οικολογική και πολιτιστική ταυτότητα του λιμναίου οικοσυστήματος να χάνεται.
- Οι κλιματικές συνθήκες να μεταβάλλονται.
- Όλα τα εδάφη της λεκάνης να είναι βαριά αργιλώδη, με πλημμελή, ως πολύ πλημμελή αποστράγγιση, το pH γενικά να κυμαίνεται από 7,2 έως 10,4 και να καταγράφεται μέτρια περιεκτικότητα σε οργανική ουσία και πλούσια σε ανθρακικά άλατα ($CaCO_3$) (Δημαρέλου κ.ά., 2004).
- Η δημιουργία επιμήκων και βαθιών ρηγμάτων να απειλούν την «οικιστική ανάπτυξη» της περιοχής και οδηγούν ακόμη και στην εγκατάλειψη οικιών στα χωριά Ριζόμυλος και Στεφανοβίκειο (Δημαρέλου κ.ά., 2004). Η εμφάνιση των ρηγμάτων αποδίδεται στη μεγάλη πτώση της υπόγειας υδροφορίας, λόγω της υπεράντλησης μέσω των γεωτρήσεων και της έλλειψης της λίμνης, η οποία τροφοδοτούσε τους υπόγειους υδροφόρους ορίζοντες, (Παπανίκος, 2008) και τέλος,
- Οι κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές συνθήκες της άλλοτε λίμνης Κάρλας, να μεταβάλλονται άρδην.

Χρειάστηκε ωστόσο, να περάσουν τρεις με τέσσερις δεκαετίες μετά την αποξήρανση, για να γίνει και πάλι καθολικό κι επιτακτικό το αίτημα των παρακάρλιων για την ανασύσταση της λίμνης Κάρλας.

2.6. Το Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Μετά την ολική αποξήρανση της τ. λίμνης Κάρλας (1962), ανέκυψαν διάφορα προβλήματα, σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς και τα οποία 60 χρόνια αργότερα (2022), εξακολουθούν να ταλανίζουν παρακάρλιους κατοίκους, καταπατητές, δημόσιες υπηρεσίες και Δικαστικές αρχές.

Στο ιδιοκτησιακό ζήτημα το σχέδιο απέτυχε. Χωρίς την ανάλογη πρόβλεψη και προετοιμασία, χωρίς από πριν συμφωνημένες λύσεις, το ιδιοκτησιακό έγινε αντικείμενο δικαστικών διαμαχών για 25 τουλάχιστον χρόνια και έχει, ακόμη και σήμερα, αφήσει άλυτα κάποια ζητήματα.

Όσο δε αφορά στην διαχείριση των χωραφιών από ακτήμονες κατά την διάρκεια της παρατεταμένης μεταβατικής περιόδου από την εκκένωση των υδάτων (1962) και μετά, αυτή χαρακτηρίστηκε από τις συνήθεις αδυναμίες του κρατικού μηχανισμού και είχε τα γνωστά σε όλους, «πελατειακά» χαρακτηριστικά του ελληνικού κράτους και των πολιτικών εκπροσώπων εκείνης της εποχής (Γκούμας & Μπαρμπούτης, 2023).

Διαπιστώθηκε λοιπόν έντονα, το φαινόμενο της καταπάτησης γαιών και κυρίως από αυτούς που συνόρευαν με τη λίμνη. Επίσης οι έχοντες κάποια πολιτική επιρροή, καθώς και οι οικονομικά ισχυροί, κατέλαβαν μεγάλες εκτάσεις γης (Gerakis, 1992; Κοβάνη, 2002). Πολλοί από τους καταπατητές κατάφεραν να κατοχυρώσουν τις εκτάσεις αυτές στα δικαστήρια και αργότερα στον Άρειο Πάγο, καθιστώντας τις αποφάσεις αμετάκλητες. Ύστερα από μεγάλο αγώνα των ακτημόνων εκδόθηκαν νόμοι με τους οποίους έγινε προσπάθεια άρσης των αδικιών (Δόδουρας κά., 2014; Πάρσας, 2017).

Άγνωστος είναι ο αριθμός των μεταγραφών, αγοραπωλησιών, αποδοχών κληρονομιών, των συστάσεων δανείων κ.ά. Το κράτος προσπάθησε με τον Ν.Δ.130/1974 (περί ρυθμίσεων θεμάτων αποστραγγισθεισών γαιών λιμνών Βοιβηίδος – Κάρλας) και το Ν. 351/1976 περί τροποποίησης και συμπληρώσεως του Ν.Δ.130/74 να βάλει μια τάξη σε όλα τα προαναφερθέντα.

Σύμφωνα με τον αρ. 1 του Ν.Δ.130/1974 οι αποκαλυφθείσες γαίες (όπως αυτές προσδιορίστηκαν) με τα 28.6.1938 & 20.10.1939 πρωτόκολλα του υπ.αρ. 2 ν. 5877/1933 οριζόμενων επιτροπών) από την αποξήρανση «ανήκουν καθ όλη την έκταση τους στο δημόσιο και διατίθενται προς αποκατάσταση ακτημόνων και καλλιεργητών κατά τις διατάξεις του κώδικα, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα». Έτσι, μέχρι και σήμερα, το ιδιοκτησιακό καθεστώς δεν επιλύθηκε και σημαντικές εκτάσεις της λεκάνης της λίμνης δίνονται κατά χρήση στους ακτήμονες για καλλιέργεια σιτηρών, ενώ για έξι μήνες κάθε χρόνο, οι αρμόδιες υπηρεσίες της Περιφέρειας Θεσσαλίας, εκμισθώνουν τα εδάφη αυτά με πολύ χαμηλό τίμημα, στους αγρότες και κτηνοτρόφους της περιοχής.

2.7. Το ιστορικό της ανασύστασης της λίμνης Κάρλας

Η ανασύσταση της νέας λίμνης Κάρλας, προέκυψε ως καθολικό πλέον αίτημα των παρακάρλιων κατοίκων, 47 χρόνια μετά την πλήρη αποξήρανση - εκκένωσή της κατά το έτος 1962. Με βάση το παραπάνω αίτημα, το σύνολο των οργανώσεων (επιστημονικές, αυτοδιοικητικές, οικολογικές κλπ.) ομόφωνα συμφώνησαν, όταν στα πλαίσια της προβλεπόμενης διαβούλευσης παρουσιάστηκε το σχέδιο της νέας τεχνητής λίμνης (Γκούμας, 07-10-2023), https://magnesianews.gr/slider/i-teleytaia-praxi-tis-tragodias-plimmyrizoyn-ta-parakarlia.html).

Έτσι, το 1999, εκπονήθηκε η μελέτη «Επαναδημιουργία λίμνης Κάρλας: Περιβαλλοντική Τεχνική Έκθεση, Μελέτη κόστους – οφέλους και Υποστηρικτικές μελέτες» 38 km^2 και ολικής χωρητικότητας νερού 183,88 εκατ. (hm^3), που περιβάλλεται από αναχώματα 23 km (με ύψος 10 m), 4 συλλεκτήρες 28 km, ορισμένα έργα εισόδου και εξόδου του νερού, αντλιοστάσια και έργα μεταφοράς νερού για άρδευση, προσδοκώμενης έκτασης 92,5 km^2 και ξεκίνησε η κατασκευή του έργου της ανασύστασης της λίμνης Κάρλας, η οποία ολοκληρώθηκε το 2018, στο νοτιοανατολικό τμήμα της πεδιάδας (Μαργαρίτη, 2011). Ο Ταμιευτήρας της Κάρλας [με μέσο ύψος αναχωμάτων 8,50 m. (+ 52,50 m)], έχει την δυνατότητα να αποθηκεύει περίπου 184 εκατ. m^3νερού (τόσο από νερά βροχοπτώσεων, όσο και νερά από τον Πηνειό (με αντλήσεις) (Γκούμας & Μπαρμπούτης, 2023).

Η ανακατασκευασμένη λίμνη Κάρλα, αποτελεί έργο υψίστης σημασίας για ολόκληρη τη Θεσσαλία, τόσο για την εξασφάλιση των υδατικών πόρων, όσο και για τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας στην ευρύτερη περιοχή της λεκάνης απορροής (Πρίντσος, 1996; Χατζηλάκος, 1996; Ρούσκας, 2001).

Πρόκειται για [*..ένα αντιπλημμυρικό – εξυγιαντικό έργο πολλαπλής σκοπιμότητας με το οποίο θα αντιμετωπισθούν σοβαρά προβλήματα όπως η προστασία από πλημμύρες & η ρύπανση του Παγασητικού, ……..ενώ ταυτόχρονα θα αποκατασταθεί μερικώς το προϋπάρχον οικοσύστημα της Κάρλας και θα διασφαλισθεί στο μέλλον η «αειφορεία» στην διαχείριση των*

εδαφικών και υδατικών πόρων…]. (Γκούμας, (16-9-2023), στο https://mouzakinews.gr/i-teleytaia-praxi-tis-tragodias-plimmyrizoyn-ta-parakarlia/).

Το 2009, ξεκίνησε ο επαναπλημμυρισμός της περιοχής με νερό, που ορίστηκε ότι θα καταλαμβάνει η «νέα» λίμνη Κάρλα. Σύμφωνα με τους μελετητές των περιβαλλοντικών μελετών της Κάρλας, (Οκτώβριος 2011, ΤΕΕ Μαγνησίας): «*Η Κάρλα δεν είναι μόνο ταμιευτήρας, διότι δεν αδειάζει ποτέ εντελώς, η Κάρλα δεν είναι μόνο υγρότοπος, διότι έχει σημαντική διακύμανση στάθμης & παράλληλη χρήση (άρδευση), η Κάρλα δεν είναι αυτόνομη υδατοσυλλογή, διότι παράλληλα καλείται να συμβάλει έμμεσα στον εμπλουτισμό των υπόγειων υδροφορέων*» (Γκούμας, (16-9-2023), στο https://mouzakinews.gr/i-teleytaia-praxi-tis-tragodias-plimmyrizoyn-ta-parakarlia/).

Τα εγκαίνια του σημαντικού αυτού έργου, πραγματοποιήθηκαν με κάθε επισημότητα (παρουσία Ευρωπαίας Επιτρόπου, υπουργών, τοπικών παραγόντων κλπ.) στις 5 Οκτωβρίου του 2018. Με την ανασύσταση της λίμνης, αναπτερώθηκαν οι ελπίδες για την αποκατάσταση σημαντικών λειτουργιών του υγροτόπου και φυσικά των οικοσυστημάτων της ευρύτερης περιοχής.

Όπως ανέφερε ο τ. Περιφερειάρχης Θεσσαλίας πρόσφατα, στη συνεδρίαση του Περιφερειακού Συμβουλίου (29-6-2023), «η Κάρλα, με την επανασύστασή της, επιλέχτηκε ως έργο – εθνικός αντιπρόσωπος στο Συμβούλιο της Ευρώπης και τιμήθηκε με διεθνές Βραβείο Αρχιτεκτονικής Τοπίου σε αναγνώριση «της υποδειγματικής διαχείρισης φυσικών περιοχών και τοπίων εξαιρετικής ευρωπαϊκής σημασίας για τη διατήρηση της βιολογικής, γεωλογικής και τοπικής ποικιλομορφίας». Έτσι σύμφωνα με το δημοσίευμα τοπικής εφημερίδας, «με το Βραβείο Τοπίου του Συμβουλίου της Ευρώπης, βραβεύτηκε η Περιφέρεια Θεσσαλίας για την ανασύσταση της λίμνης Κάρλας, το μεγαλύτερο περιβαλλοντικό έργο των τελευταίων ετών στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Πρόκειται για μια νέα κορυφαία ευρωπαϊκή διάκριση και μια έμπρακτη αναγνώριση, από το Συμβούλιο της Ευρώπης, ότι το εμβληματικό έργο της Περιφέρειας Θεσσαλίας αποτελεί, υπόδειγμα καλής πρακτικής, με προστιθέμενη αξία και οφέλη για το περιβάλλον και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων» (Πηγή: https://www.almyrosinfo.gr/).

Επιπλέον, η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας έφερε ξανά ζωή και ανάπτυξη με όρους βιωσιμότητας, σε μια ολόκληρη περιοχή. Άλλαξε και συνεχίζει να αλλάζει τα δεδομένα στην αγροτική παραγωγή, την άρδευση, την ύδρευση, το περιβάλλον, τον τουρισμό, τον πολιτισμό, δηλαδή, χαρακτηρίζεται ως ένα πρωτοποριακό έργο με περιβαλλοντικό, αναπτυξιακό, οικολογικό και τουριστικό χαρακτήρα και το οποίο θα συμβάλλει στην αύξηση των εισοδημάτων και γενικότερα στην ευημερία των τοπικών αγροτικών νοικοκυριών.

Όπως προκύπτει λοιπόν, η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας με το αποκατεστημένο λιμναίο οικοσύστημα, έγινε η αφορμή, να αυξηθεί η ποικιλότητα της ιχθυοπανίδας με 14 πλέον είδη ψαριών, ενώ ως προς την ορνιθοπανίδα, 190 είδη πουλιών, επέστρεψαν και πάλι στη λίμνη (Βέργος, 2021, https://e-thessalia.gr/ayxanetai-i-ornithopanida-stin-karla/).

Το Μουσείο στα Κανάλια και το Κέντρο Πληροφόρησης στο Στεφανοβίκειο, αποτελούν πόλο έλξης και περιβαλλοντικό προορισμό για ειδικούς επιστήμονες, δημοσιογράφους, σχολεία, παρατηρητές πουλιών και φυσιολάτρες (Πηγή: https://www.meteoranews.gr/2023/06/limni-karla-ena-ergo-zois-synechizontai-apo-tin-perifereia-thessalias-erga-gia-tin-dorean-ardefsi-epipleon-20-000-stremmaton/).

Τέλος, η επανασύσταση της Κάρλας δημιουργεί πρότυπο σε όλες της διαδικασίες αναβίωσης της ζωής σε περιοχές της Ελλάδας, αλλά και στην Ευρώπη».

2.8. Περιβαλλοντικά και λοιπά οφέλη από την ανασύσταση της λίμνης Κάρλας

Τα περιβαλλοντικά και κοινωνικο-οικονομικά οφέλη από την ανασύσταση της λίμνης Κάρλας, συνοψίζονται στα εξής (Πρίντσος, 1996, Χατζηλάκος, 1996, Ρούσκας, 2001):

- Αποκατάσταση των οικοσυστημάτων του υγροτόπου, καθώς και των γειτονικών περιοχών.

- Μείωση των εδαφικών ρηγμάτων που δημιουργήθηκαν από την υπεράντληση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα.
- Εμπλουτισμός του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα και μείωση των αρδευτικών γεωτρήσεων.
- Αναδιάρθρωση των γεωργικών καλλιεργειών και εκσυγχρονισμός των μεθόδων άρδευσης (π.χ μικροάρδευση).
- Επαναδημιουργία του υγρότοπου με οικολογικά χαρακτηριστικά για την ανάπτυξη εκ νέου χλωρίδας, ορνιθοπανίδας και ιχθυοπανίδας, όπως έχει ήδη φανεί από πρόσφατη έρευνα (Catsadorakis, 2019).
- Ανάπτυξη ενναλακτικών μορφών τουριστικής ανάπτυξης (αγροτουρισμός - οικοτουρισμός).
- Διαμόρφωση νέων κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών.
- Κίνητρα επιστροφής των πληθυσμών από τις πόλεις στην ύπαιθρο.
- Μείωση της ρύπανσης του Παγασητικού.
- Μείωση των πλημμυρικών φαινομένων με την εγκατάσταση νέων εγγειοβελτιωτικών έργων.
- Πολυλειτουργικός ρόλος της νέας λίμνης Κάρλας, ως μοναδικό παράδειγμα αποκατάστασης υγροτόπων όχι μόνο σε εθνικό επίπεδο, αλλά και για την ευρύτερη λεκάνη της Μεσογείου.

2.8.1. Οι πλημμύρες στη Θεσσαλία και την λίμνη Κάρλα μετά τα μετεωρολογικά φαινόμενα (Daniel – Elias 2023).

2.8.2. Θεσσαλία: Η προειδοποιητική μνήμη του νερού

Πριν από 145 χρόνια, παρουσιάστηκε στη χώρα μας μια χαρτογραφική κινητικότητα και σχετική εκδοτική δραστηριότητα, πολύ ενδιαφέρουσα για τις περιορισμένες ελληνικές δυνατότητες της εποχής εκείνης, που στόχευαν στην υποστήριξη με χάρτες των ελληνικών γεωχωρικών διεκδικητικών θέσεων, στο Συνέδριο του Βερολίνου (1878), όπου μεταβλήθηκε πάλι ο χάρτης της Βαλκανικής, μακροπρόθεσμα προς όφελος και της Ελλάδας.

Στους χάρτες εκείνους, του Γενικού Επιτελείου κατά το έτος 1878, αποτυπώνονταν με ιδιαίτερη φροντίδα, τόσο ο κυρίαρχος και προεξάρχων Πηνειός ποταμός, όσο και άλλοι δευτερεύοντες ποταμοί, παραπόταμοι, ρέματα, χείμαρροι, λίμνες, βάλτοι και «υγρά εδάφη, τα οποία και διαμόρφωναν ένα δαιδαλώδες «υγρό σύστημα φυσικών διαύλων νερού», της πεδινής Θεσσαλίας.

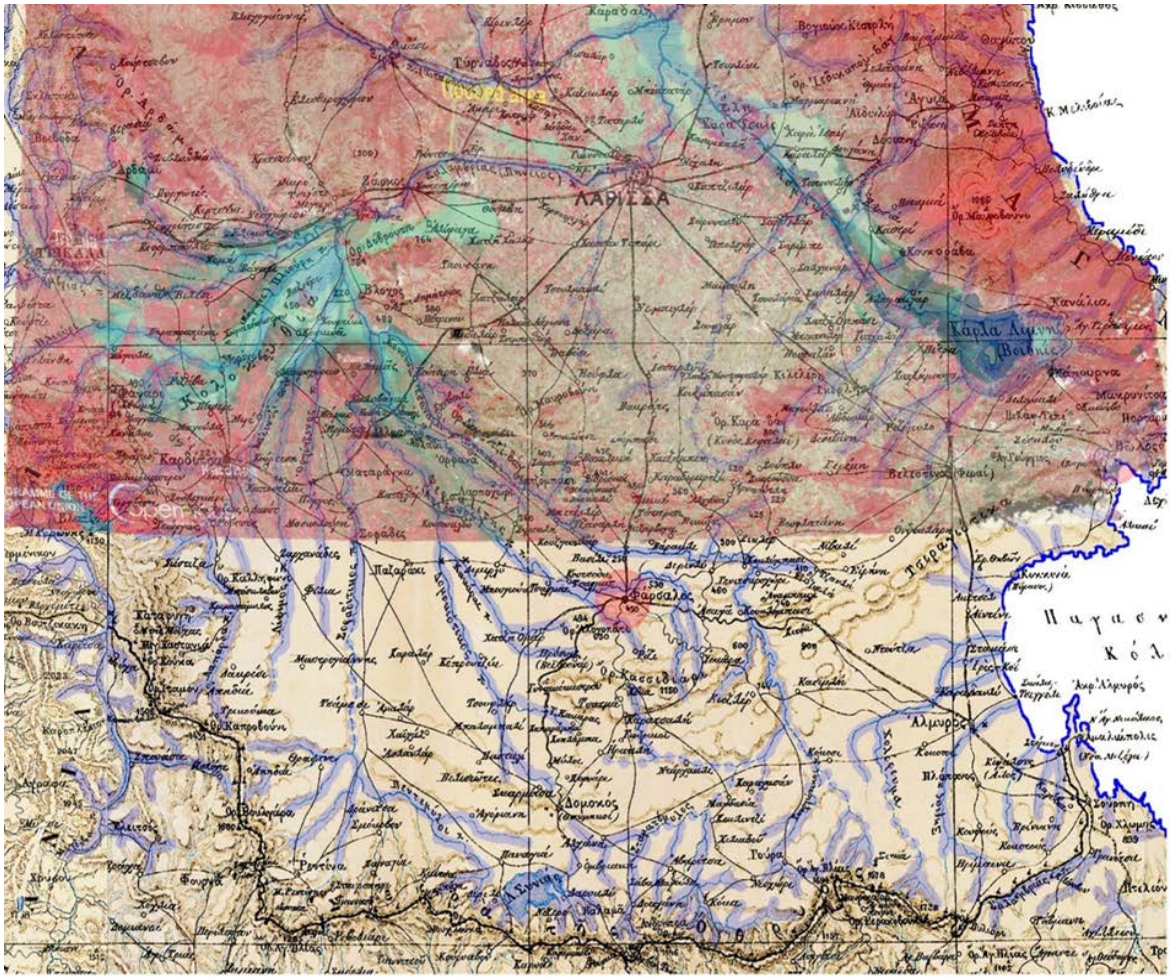
Ο ποταμός Πηνειός (ή και Σαλαμπριάς), όπως αναφέρεται από την Άννα Κομνηνή (τον 12ο αιώνα), «διατρέχει τον Θεσσαλικό κάμπο, κατά γεωγραφικό μήκος, και λίγο βορειότερα ο ποταμός Τιταρήσιος (Ξεριάς), συμβάλουν βόρεια-βορειοανατολικά της Λάρισας στην κορυφή των ελών του Μαυρολίβαδου (Καρά Τσαΐρ), τα οποία συνδέει το ρέμα Ασμάκι, προς τα νοτιοανατολικά, με τη λίμνη Βοιβηίδα (Κάρλα). Επίσης, από τα νότια (όρος Όθρυς), καθώς και από τα δυτικά, ένας μεγάλος αριθμός ποταμών και παραποτάμων συμβάλλουν στον Πηνειό ποταμό, στο ύψος της Φαρκαδόνας περνώντας από τον Παλαμά της Καρδίτσας».

Επίσης, ο γνωστός γεωγράφος και ιστορικός Στράβων (64 π.Χ-24 μ.Χ), αναφερόμενος στον Πηνειό ποταμό που ξεκινά και υποδέχεται τα νερά της Πίνδου, διασχίζοντας τον Θεσσαλικό κάμπο, μέσα από τα στενά των Τεμπών και εκβάλλει τα νερά του στο Αιγαίο πέλαγος, γράφει και τα εξής: «…ο γαρ Πηνειός, δια μέσης ρέων, και πολλούς δεχόμενος ποταμούς, υπερεκχείται πολλάκις !!!». Άρα και από την πολύτιμη αυτή αναφορά του Στράβωνα, πληροφορούμεθα ιστορικά για την συμπεριφορά του Πηνειού και συγκεκριμένα, για την υπερχείλιση των νερών στον Θεσσαλικό χώρο, προκαλώντας πλημμυρικά φαινόμενα (Πηγή: https://www.stagonnews.gr/istoria-ton-plimmyron-stin-thessalia/)

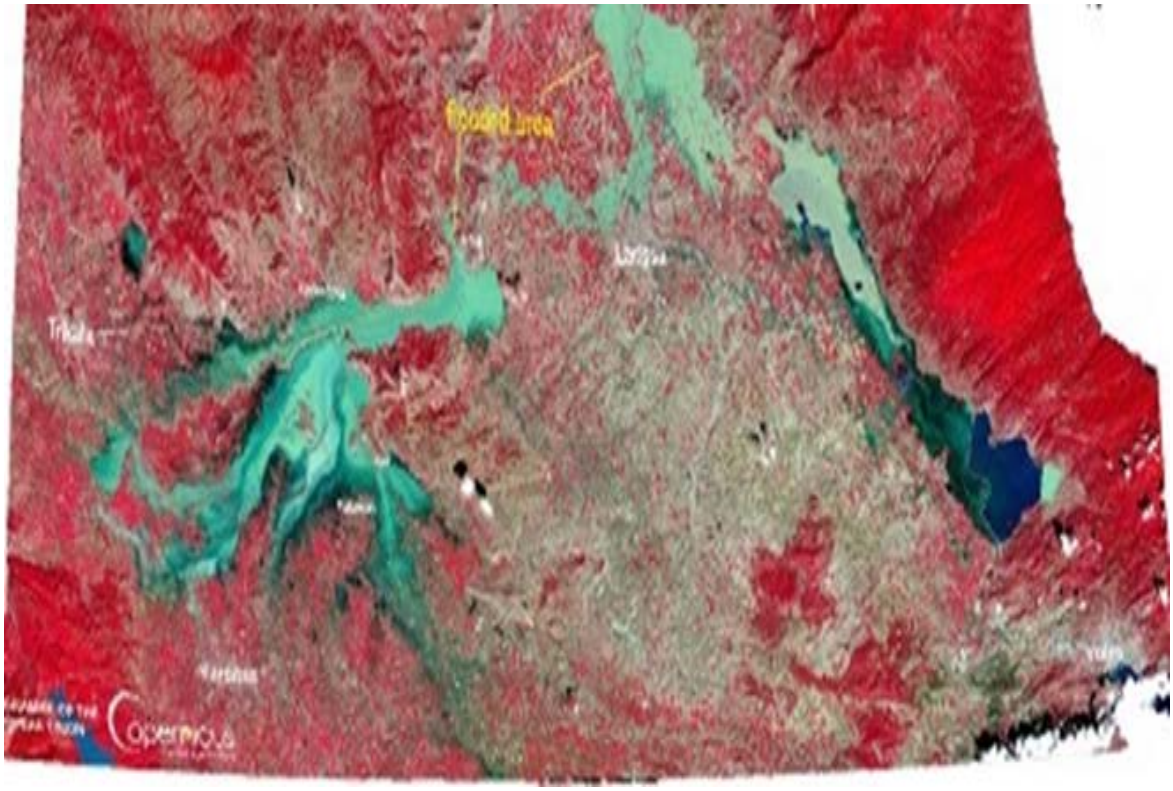
Έτσι, τον Σεπτέμβριο του 2023, οι δαιδαλώδεις ποτάμιοι δρόμοι και παράδρομοι του νερού της πεδινής Θεσσαλίας, «ξαναζωντάνεψαν», συγκέντρωσαν τεράστιες ποσότητες νερού και συνέβαλλαν στις βιβλικές καταστροφές σε πολλές περιοχές της Θεσσαλίας, με κύριο αποδέκτη των τεράστιων όγκων νερού, τη λεκάνη απορροής της πρώην λίμνης Κάρλας.

Οι σύγχρονες δορυφορικές παλυφασματικές τηλεπισκοπικές εικόνες του ευρωπαϊκού οργανισμού Copernicus απεικονίζουν το μέγεθος και το σχήμα της πλημμυρισμένης Θεσσαλικής γης, δίνοντας την έκταση του φαινομένου, μέσα από τις δυνατότητες της σύγχρονης high-tech διαστημικής τεχνολογίας (https://www.hartismag.gr/hartis-58/klimakes/thessalia-i-proeidopoiitiki-mnimi-tis-khartoghrafisis).

Παρακάτω, στον επισυναπτόμενο χάρτη του Γενικού Επιτελείου του 1878, (Εικόνα 4), καθώς επίσης και στη δορυφορική τηλεπισκοπική εικόνα Copernicus (Εικόνα 5), αποτυπώνονται ξεκάθαρα οι «δρόμοι του νερού» στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας, που οι πρόσφατες δορυφορικές παλυφασματικές τηλεπισκοπικές εικόνες, μας δείχνουν το βαθμό ομοιότητας.

Εικόνα 4 - Χάρτης περιοχής έτους 1878 - Γενικό Επιτελείο Στρατού

Εικόνα 5 - Δορυφορική Εικόνα - Σεπτέμβριος 2023

Η δορυφορική τηλεπισκοπική εικόνα Copernicus, απεικονίζει το μέγεθος και τη μορφή της πλημμύρας στη Θεσσαλία τον Σεπτέμβριο 2023. Η εικόνα ακολουθεί τις προβολικές ιδιότητες του χάρτη «Γενικό Επιτελείο Στρατού, 1878», βέλτιστα προσαρμοσμένη στην αντίστοιχη περιοχή του χάρτη — Επεξεργασία: CartoGeoLab ΑΠΘ.

Οι παραπάνω εικόνες, επιβεβαιώνουν τις «προειδοποιήσεις», των σημαντικών ιστορικών χαρτών. Αν είχαν μελετηθεί εγκαίρως και επιμελώς επικαιροποιώντας τους διαχρονικά, σε περιβάλλον «χαρτογραφικού εγγραμματισμού» και όχι «χαρτογραφικού αναλφαβητισμού», ίσως να ήταν αναμενομένες οι σημερινές εικόνες Copernicus.

Η προσαρμογή της τηλεπισκοπικής εικόνας στον χάρτη του Γενικού Επιτελείου του 1878, δείχνει τη «σύμπτωση της πλημμύρας του 2023» με τις περιοχές σύγκλισης των Θεσσαλικών ποτάμιων δρόμων και παράδρομων στον Πηνειό, στη Φαρκαδόνα, διαμέσου του Παλαμά, και με την περιοχή μεταξύ των ελών του Μαυρολίβαδου (Καρά Τσαΐρ) και της λίμνης Κάρλας, όπως έχουν απεικονιστεί πριν από 145 χρόνια. Με άλλα λόγια, «**η μνήμη του νερού**», βρήκε το δρόμο σύγκλισης και συγκεντρώθηκε ξανά στην «πάλαι ποτέ λίμνη Κάρλα», με πλημμυρισμένες εκτάσεις ίσες ή και μεγαλύτερες από εκείνων των μεγάλων πλημμυρών της Θεσσαλίας (Λιβεράτος, 2020, 2022).

Αξίζει επίσης να αναφερθεί απλά για την ιστορική μνήμη ότι, η Θεσσαλία και συγκεκριμένα η Λάρισα, κατά το παρελθόν έχει υποστεί σοβαρές πλημμύρες με ανθρώπινα θύματα και ανυπολόγιστες υλικές ζημιές. Οι μεγαλύτερες πλημμύρες του παρελθόντος σημειώθηκαν κατά τα έτη 1647, 1729, 1777, 1805, 1811 και του Οκτωβρίου του 1883, η οποία αναφέρεται ως «μεγάλη κατασροφική πλημμύρα», με σπάνιο φωτογραφικό υλικό από τον φακό του φωτογράφου Ιωάννη Λεονταρίδη του φωτογραφείου «Μακεδονία» από την Θεσσαλονίκη, όπως αναφέρεται στο βιβλίο του ανεπανάληπτου Κ. Σπανού, «Θεσσαλικές Ενθυμήσεις 1404-1881», (Σπανός, 2014) (Πηγή: https://www.news247.gr/afieromata/spanies-fotografies-apo-tis-plimmires-tis-larisas-prin-apo-135-xronia/).

2.8.3. Το Ιστορικό των πλημμυρικών φαινομένων τον Σεπτέμβριο του 2023

Πέντε χρόνια αργότερα μετά από τα επίσημα εγκαίνια του νέου ταμιευτήρα (της νέας τεχνητής λίμνης Κάρλας του 2018), δηλαδή, τον Σεπτέμβριο του 2023, ο Μεσογειακός κυκλώνας «Daniel» αρχικά και περίπου 20 μέρες αργότερα ο «Elias», δημιούργησαν ένα άλλο σκηνικό τόσο στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, αλλά και γενικότερα στη Θεσσαλία.

Για το λόγο αυτό επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή, για την αποτύπωση όσο το δυνατόν ακριβέστερα της **εξέλιξης των πλημμυρών** και των συνεπειών, όπως αυτές καταγράφηκαν από τα ΜΜΕ (έντυπα και ηλεκτρονικά), καθώς και από δηλώσεις θεσμικών οργάνων (Περιφερειάρχη, Δημάρχων), αλλά και όλων των εμπλεκομένων μονάδων πολιτικής προστασίας (https://www.ypethe.gr/news/pente-hronia-apo-ta-episima-egkainia-toy-neoy-tamieytira-tehniti-limni-karlas-kostas-gkoymas).

Σύμφωνα με δημοσίευμα της Ναυτεμπορικής (Τετάρτη 6 Σεπετεμβρίου 2023), ο Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. του Κέντρου Μελετών Διαχείρισης Κρίσεων της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας Δημήτρης Ζιακόπουλος, στο πλαίσιο έκτακτης ενημέρωσης για την κακοκαιρία Daniel, (https://www.naftemporiki.gr/tag/kakokairia-daniel/ στο υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, δήλωσε: «Όταν είδα την Παρασκευή τα προγνωστικά στοιχεία των μοντέλων, τρόμαξα, ενώ όταν είδαμε τη συνοπτική κατάσταση αποφασίσαμε ότι υπήρχε μεγάλος κίνδυνος». Ενημερώσαμε την Πολιτική Προστασία που προϊδέασε τις Περιφέρειες» σημείωσε ο κ. Ζιακόπουλος.

Επίσης, στις τρομακτικές επιπτώσεις της κακοκαιρίας Daniel, ιδίως στη Θεσσαλία, αναφέρθηκε ο Ευθύμιος Λέκκας, καθηγητής Δυναμικής Τεκτονικής, Εφαρμοσμένης Γεωλογίας & Διαχείρισης Φυσικών Καταστροφών στο ΕΚΠΑ. Οπως σημείωσε, μιλώντας το πρωί της Παρασκευής (7-9-2023) στην ΕΡΤ, «το φαινόμενο αυτό υπερκέρασε κατά πολύ τον Ιανό (τον Σεπτέμβριο του 2020). Στον Ιανό είχαμε 400 mm βροχής, εδώ έχουμε να κάνουμε σε πολλές περιπτώσεις με πάνω από 700, 800, 900 mm βροχής», τόνισε. «Είναι ένα φαινόμενο το οποίο υπερκάλυψε κατά πολύ τους γνωστούς χάρτες πλημμύρας των χιλίων χρόνων (δηλαδή, η μεγαλύτερη πλημμύρα που έχει καταγραφεί σε διάστημα χιλίων χρόνων), που είχε εκδώσει το Υπουργείο το 2019, με οδηγίες από την Ευρωπαϊκή Ένωση». Επίσης, ανέφερε χαρακτηριστικά ο κ. Λέκκας, πως «μέσα στα τρία-τέσσερα τελευταία χρόνια, έχουμε δύο γεγονότα που ξεπέρασαν τα πλημμυρικά φαινόμενα της χιλιετίας». Ο ίδιος διευκρίνισε πως, η κακοκαιρία Daniel προκάλεσε όχι μόνο πλημμυρικά φαινόμενα, αλλά και έντονες διαβρώσεις καθώς και μεγάλες κατολισθήσεις. (Πηγή: https://www.protagon.gr/epikairotita/lekkas-gia-tis-plimmyres-sti-thessalia-fainomeno-xilietias-diplasio-apo-ton-iano-44342786395).

Η εξέλιξη των πλημμυρικών φαινομένων:

- **31.08.2023:** Η έκταση της λίμνης λίγες ημέρες πριν τις πλημμύρες, και σύμφωνα με δορυφορικά δεδομένα, υπολογίστηκε περίπου στα **35.700 στρέμματα**, δηλαδή, όση επιφάνεια καταλάμβανε η ανακατασκευασμένη λίμνη Κάρλα.
- Δορυφορικά δεδομένα από το ραντάρ των ευρωπαϊκών δορυφόρων Sentinel-1 & Sentinel-2 που πέρασαν πάνω από τη χώρα μας το διάστημα 07.09.2023 - 19.10.2023, κατέγραψαν με πολύ υψηλή ανάλυση τις περιοχές του κάμπου της Θεσσαλίας που ήταν πλημμυρισμένες για περισσότερες από 15-20 ημέρες. Η επεξεργασία και η οπτικοποίηση των δορυφορικών δεδομένων πραγματοποιήθηκε από τη μονάδα meteo.gr/E.A.A.

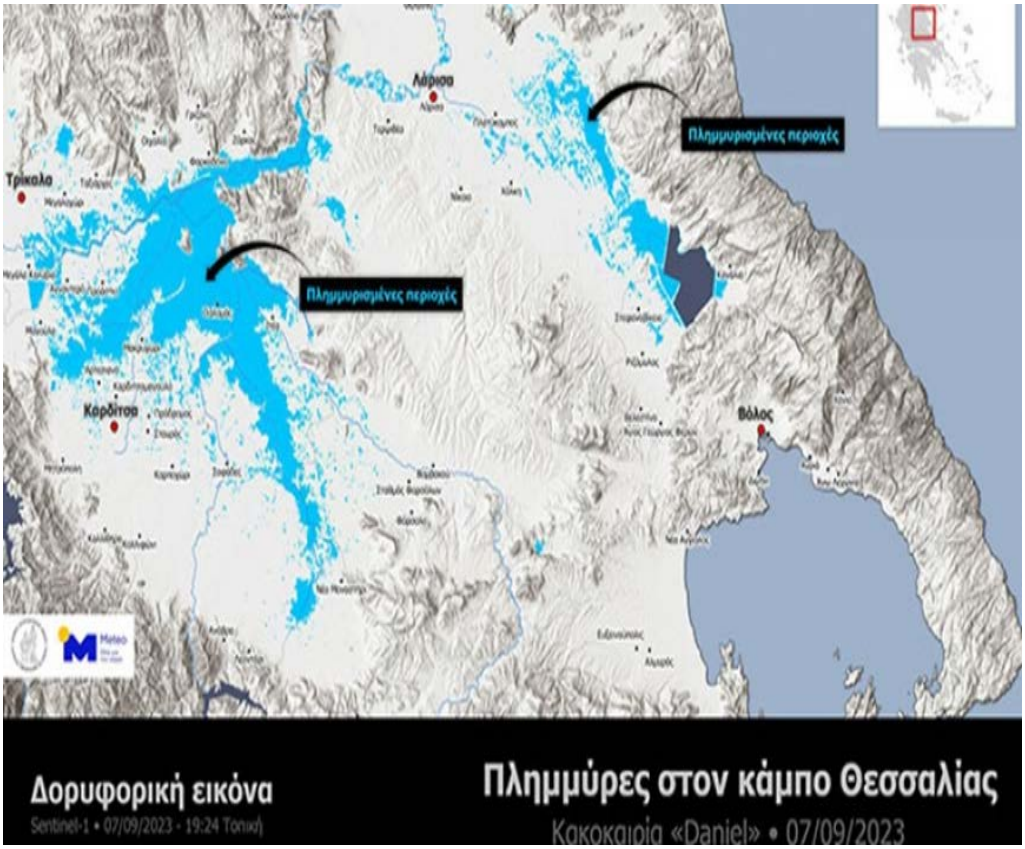
Στις παρακάτω εικόνες παρουσιάζεται η εξέλιξη των πλημμυρισμένων περιοχών με αρχή την 7η Σεπτεμβρίου, δηλαδή, στο τέλος της κακοκαιρίας «Daniel». Οι πλημμύρες αρχικά εντοπίζονται κυρίως σε περιοχές των νομών Τρικάλων και Καρδίτσας.

- **06.09.2023**: Οι πλημμύρες στην Θεσσαλία ξεκίνησαν με ραγδαίες και διαρκείς βροχοπτώσεις, στην ευρύτερη περιοχή.

- **07.09.2023:** Ενδεικτικά, η πλημμυρισμένη έκταση που απεικονίζεται στην μελετώμενη περιοχή, εκτιμήθηκε από την κακοκαιρία "Daniel" της τάξης των **98.584 στρεμμάτων** και συγκεκριμένα:

ΛΙΜΝΗ ΚΑΡΛΑΣ: 98.584 στρέμματα:

Αγροτικές εκτάσεις: 95.269 στρέμματα (ποσοστό 96,6%)
Δομημένες εκτάσεις (με αστική/οικιστική χρήση και τεχνικές υποδομές): 3.017 στρέμματα (ποσοστό 3,1%)
Δασικές και χορτολιβαδικές εκτάσεις: 298 στρέμματα (ποσοστό 0,3%) (Πηγή: Υπηρεσία FloodHub της Επιχειρησιακής Μονάδας "Κέντρο Επιστημών Παρατήρησης της Γης και Δορυφορικής Τηλεπισκόπησης BEYOND" του ΙΑΑΔΕΤ/ΕΑΑ- Χαρτογράφηση της 15.09.2023- Δρ. Χάρης Κοντοές, (Εικόνα 6).

Εικόνα 6 - Πλημμυρισμένες εκτάσεις στον κάμπο της Θεσσαλίας

Πλημμυρισμένες εκτάσεις στον κάμπο της Θεσσαλίας. Δορυφορική εικόνα των πλημμυρισμένων εκτάσεων στη Θεσσαλία στις 07.09.2023- (Πηγή: meteo.gr).

- **08.09.2023:** Μετά τις συνεχείς βροχοπτώσεις και καθώς αυξανόταν η στάθμη του Πηνειού (και των παραποτάμων του), δημιούργησε εκτεταμένα και αναξέλεγκτα πλημμυρικά φαινόμενα με αποτέλεσμα να πλημμυρίσουν περίπου **110.000 στρέμματα**, στην ευρύτερη λεκάνη απορροής της λίμνης Κάρλας. Η υψομετρική διαφορά μεταξύ του Πηνειού και της λίμνης Κάρλας, ήταν το αποτέλεσμα της συλλογής τεράστιων όγκων νερού της πλημμυρικής παροχής του Πηνειού, μέσω του χειμάρρου του Ασμακίου.

Αρχικά, μεγάλες ποσότητες νερού από τις γειτονικές τοπικές κοινότητες, δηλαδή, τις ΒΑ περιοχές (Μαρμαρίνης, Αετολόφου, Ανάβρας κ.λπ.) και τις ΝΔ (Μ. Μοναστηρίου, Ν. Περιβολίου κ.λπ.), άρχισαν να συγκεντρώνονται μέσα από ένα εκτεταμένο δίκτυο

υφισταμένων στραγγιστικών τάφρων και συλλεκτήρων, προς τα χαμηλότερα σημεία της ευρύτερης περιοχής.

Σε δεύτερο χρόνο και ενώ οι ραγδαίες βροχοπτώσεις σε ολόκληρη τη Θεσσαλία συνεχίζονταν με αμείωτη ένταση, σύμφωνα με τους Γκούμα & Μπαρμπούτη (2023), τα αναχώματα του Πηνειού της περιοχής Λάρισας – Κουλουρίου, είτε δεν άντεξαν και έσπασαν ή υπερχείλισαν, με συνέπεια μεγάλες ποσότητες (δεκάδων εκατομμυρίων hm^3 νερού) από τον Πηνειό να οδηγούνται (από την περιοχή Γυρτώνης – Κουλουρίου μέσω του Ασμακίου) στις παρακάρλιες περιοχές. Κατά συνέπεια, η ευρύτερη λεκάνη απορροής της λίμνης Κάρλας, έμελλε να γίνει ο κύριος αποδέκτης των νερών του Πηνειού ποταμού .

Επίσης, ένα σημαντικό μέρος νερού, διοχετεύθηκε μέσω των Τεμπών, στον Θερμαϊκό κόλπο. Αξίζει ίσως να αναφερθεί για ιστορικούς λόγους ότι, το ύψος του νερού άγγιξε την Κρεμαστή γέφυρα της Αγίας Παρασκευής στα Τέμπη, όπου και μέρος αυτής κατέρρευσε.

- **10.09.2023:** Στη συνέχεια, τρεις ημέρες μετά, δηλαδή, στις 10 Σεπτεμβρίου οι εκτεταμένες πλημμύρες παραμένουν στην περιοχή του κάμπου της Θεσσαλίας, ενώ παρατηρούνται ροές τεράστιων ποσοτήτων νερού από τους παραποτάμους του Πηνειού, προς τις εκβολές του, και ειδικότερα προς την περιοχή της Λάρισας και της Μαγνησίας, δηλαδή, στην ευρύτερη περιοχή της λεκάνης απορροής της λίμνης Κάρλας (Εικόνα 7).

Εικόνα 7- Πλημμυρισμένες εκτάσεις στη Θεσσαλία - (πηγή Meteo)

Δορυφορική εικόνα των πλημμυρισμένων εκτάσεων στη Θεσσαλία στις 10.09.2023 – (Πηγή: meteo).

- **13.09.2023:** Οι πλημμυρισμένες εκτάσεις καταλαμβάνουν περίπου τα **143.846 στρέμματα** (Πηγή: Υπηρεσία FloodHub της Επιχειρησιακής Μονάδας "Κέντρο Επιστημών Παρατήρησης της Γης και Δορυφορικής Τηλεπισκόπησης BEYOND" του ΙΑΑΔΕΤ/ΕΑΑ – Χαρτογράφηση της 15.09.2023- Δρ. Χάρης Κοντοές).

Στατιστικά στοιχεία για 13/9/2023: ΛΙΜΝΗ ΚΑΡΛΑΣ: 143.846 στρέμματα.

Αγροτικές εκτάσεις: 139.635 στρέμματα (ποσοστό 97,1%)

Δομημένες εκτάσεις (με αστική/οικιστική χρήση και τεχνικές υποδομές): 3.995 στρέμματα (ποσοστό 2,8%)

Δασικές και χορτολιβαδικές εκτάσεις: 216 στρέμματα (ποσοστό 0,1%)

- **15.09.2023:** Σύμφωνα με την δορυφορική εικόνα του Θ. Παπαλάσκαρη, οι πλημμυρισμένες εκτάσεις καταλαμβάνουν περίπου τα **172.000** στρέμματα. (Πηγή: https://theswater.blogspot.com/2023/09/15092023.html).
- **16.09.2023:** Οι πλημμυρισμένες πλέον εκτάσεις αυξάνονται, περίπου στα **190.000 στρέμματα,** όπου πλέον «αναγεννήθηκε η πρώην λίμνη Κάρλα» φτάνοντας και ξεπερνώντας τά υψηλότερα όρια κατάληψης, σε περιόδους έντονων πλημμυρικών φαινομένων.
- **01.10.2023:** Στις αρχές Οκτωβρίου και μετά το πέρας και της δεύτερης σημαντικής κακοκαιρίας «Elias» που έπληξε τις ίδιες περιοχές, οι πλημμυρισμένες εκτάσεις παραμένουν σε περιοχές των Τρικάλων, Καρδίτσας και στην περιοχή της λίμνης Κάρλας (Εικόνα 8).

Εικόνα 8 - Δορυφορική εικόνα των πλημμυρισμένων εκτάσεων οκτ. 2023 (πηγή Meteo)

- **19.10.2023:** Τέλος, στα μέσα Οκτωβρίου οι πλημμυρισμένες εκτάσεις έχουν περιοριστεί σε κάποιο βαθμό, αλλά εξακολουθεί ωστόσο, να είναι πλημμυρισμένη η ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, με συνολική έκταση περίπου στα 150.000 στρέμματα (21.10.2023, 21:42) https://www.lifo.gr/authors/newsroom (Εικόνα 9).

Εικόνα 9-Δορυφορική εικόνα - εξέλιξη πλημμυρικών φαινομένων

Δορυφορική εικόνα των πλημμυρισμένων εκτάσεων στη Θεσσαλία στις 19.10.2023- (Πηγή: meteo).

Σύμφωνα με τα τεχνικά χαρακτηριστικά ο Ταμιευτήρας της λίμνης Κάρλας, έχει μέγιστη δυνατότητα αποθήκευσης 184 εκαττομυρίων κυβικών μέτρων νερού, με μέσο ύψος αναχωμάτων 8,50 m και υψομετρικό (+ 52,50 m).

Στην παρούσα κατάσταση (Οκτώβριος του 2023), οι ψηφιακές μετρήσεις των αρμόδιων φορέων έδειξαν βάθος κάλυψης νερού τα 5,33 m, ένδειξη στάθμης της λίμνης (+ 47,70 m) και όγκο αποθηκευμένου νερού περίπου 110 hm^3 κι επομένως ο ταμιευτήρας, όχι μόνον δεν υπερχειλίζει, αλλά έχει και περαιτέρω δυνατότητες αποταμίευσης νερού περίπου 60-70 hm^3 μέχρις ότου δηλαδή, φθάσει το υψομετρικό των + 50 m, το οποίο και αποτελεί την Ανώτατη Στάθμη Πλημμυρών.

Με βάση τα παραπάνω, γίνεται φανερό ότι, δεν ευθύνεται ο Ταμιευτήρας της Κάρλας για το γεγονός ότι είναι ήδη πλημμυρισμένη η ευρύτερη περιοχή των παρακάρλιων, αλλά οι συνεχιζόμενες εισροές του Πηνειού και των διάφορων χειμάρρων.

Όσον αφορά το ερώτημα γιατί δεν παροχετεύεται το νερό προς τον Παγασητικό κόλπο, για να γίνει η αποσυμφόρηση των παρακαρλίων αγροτικών περιοχών, η απάντηση είναι ότι η παροχετευτική ικανότητα της σήραγγας Κάρλας (προς τον Παγασητικό) είναι μόλις 8,4 m^3 /sec, (ή 725.000 m^3 /24ώρο). Δηλαδή, ακόμη και εάν γίνει δεκτό ότι δεν πρόκειται να συνεχιστεί η ροή νερού από την Πηνειό προς τα παρακάρλια, τότε για να αδειάσουν όλες αυτές οι ποσότητες νερού από την ευρύτερη περιοχή, **θα απαιτηθούν πολλοί μήνες.**

Όπως διατυπώθηκε δε από τους Γκούμας και Μπαρμπούτης (2023), η σήραγγα κατασκευάστηκε για συγκεκριμένο σκοπό (την εκκένωση της λίμνης) πριν από 60 χρόνια και σήμερα, δεν αποτελεί στοιχείο αντιπλημμυρικής προστασίας της υπολεκάνης, παρά μόνο βοηθητικό – συμπληρωματικό σύστημα αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης.

- **29.09.2023: Τι είδαν οι Ολλανδοί σε αυτοψία στην πεδιάδα της Θεσσαλίας**

Σύμφωνα με δημοσιεύματα του τοπικού και Αθηναϊκού τύπου και στην έντονη κραυγή αγωνίας των παρακάρλιων αγροτών που είδαν ανθρώπινες ζωές να χάνονται, τα σπίτια τους να πλημμυρίζουν, το ζωικό κεφάλαιο (αιγοπρόβατα, βοοειδή, πτηνά, μελίσσια) να καταπνίγονται στα πλημμυρικά νερά, τη συγκομιδή των αγροτικών τους καλλιεργειών (βαμβάκι, καλαμπόκι, ντομάτα κλπ.) να καταστρέφεται ολοκληρωτικά, τότε, η Ελληνική Κυβέρνηση ζήτησε κατεπειγόντως από την επιστημονική ομάδα 15 ειδικών σε θέματα διαχείρισης υδάτων από την Ολλανδία, η οποία φημίζεται για το «*Delta Works*», δηλαδή, το πιο προηγμένο πρότζεκτ πρόληψης πλημμυρών στον κόσμο, για να παράσχει τεχνογνωσία και να καταθέσει ένα σχέδιο για την αποφυγή αντίστοιχης έκτασης καταστροφών στο μέλλον. Επικεφαλής αυτής της επιστημονικής ομάδας είναι ο Ελληνας διευθύνων σύμβουλος της αγροτικής εταιρείας «*HVA International*», κ. Μιλτιάδης Γκουζούρης.

Πράγματι, η επιστημονική ομάδα κατέφθασε στην περιοχή των παρακαρλίων και επεδόθηκε σε αυτοψίες και μελέτες διαφόρων χαρακτηριστικών των πλημμυρισμένων περιοχών **(**Πηγή: Βασιλοπούλου, Θ**.** https://www.kathimerini.gr/society/562644181/ **).**

Όπως ανέφερε ο κ. Γκουζούρης, η ομάδα των ειδικών επιστημόνων, πραγματοποιεί το λεγόμενο «*fact finding mission*», δηλαδή, μετά από μια επισκόπηση της περιοχής από αέρος, διεξάγει στη συνέχεια την επίγεια έρευνα, αναλύοντας βασικά χαρακτηριστικά και διάφορες παραμέτρους της περιοχής, όπως τη φύση του εδάφους, τη δομή, τα πετρώματα, τη βλάστηση, τις οικονομικες δραστηριότητες της περιοχής, το μέγεθος και την ένταση των μετεωρολογικών κατακρημνισμάτων, τα ποτάμια και τους χειμάρρους που μπορεί να κατακλύσουν την περιοχή, καθώς επίσης και τα γύρω βουνά, που μπορεί να κατεβάσουν όγκους νερού. Εξετάζονται τα αποχετευτικά, τα αρδευτικά και αποστραγγιστικά έργα που υπάρχουν για τα χωράφια και πηγαίνουμε στις παραβούνιες περιοχές για να δούμε πώς συμπεριφέρεται το νερό εκεί και από που έρχονται οι μεγάλοι όγκοι νερού», ενώ παράλληλα εξετάζονται τα διάφορα φράγματα και αναχώματα, οι γέφυρες, ο όγκος των φερτών υλικών και γενικότερα τα προβλήματα που προέκυψαν. Οι μελέτες της Ολλανδικής εταιρείας επικεντρώνονται τόσο στο τεχνικό μέρος (διαχείριση αναχωμάτων, φραγμάτων, απομάκρυνση φερτών υλικών, κ.α.), όσο και στο συνολικό υδάτινο σύστημα, συμπεριλαμβανομένου της περιοχής όπου δημιουργήθηκε η νέα λίμνη στην Κάρλα.

Στόχος της Εταιρίας είναι να καταθέσει προτάσεις για την αποκατάσταση των ζημιών σε επίπεδο υποδομών και διαχείρισης για την αποφυγή μελλοντικών πλημμυρικών φαινομένων, δίνοντας παράλληλα έμφαση στην αγροτική παραγωγή, για την προστασία της από αντίστοιχα φαινόμενα (π.χ. δημιουργία ελεγχόμενων πλημμυρικών ζωνών), αλλά και τη λήψη μέτρων για την άρδευση των χωραφιών σε περιόδους ξηρασίας.

Η σήραγγα μετά τις πλημμύρες δεν φαίνεται καθόλου από την ποσότητα του νερού. Η σήραγγα θα πρέπει να «στραγγίσει» τα νερά που πλημμύρισαν την περιοχή γύρω από τη λίμνη**. Συνολικά θα πρέπει να αδειάσουν περίπου 400 εκατομμύρια κυβικά μέτρα. Για αυτό όμως θα χρειαστούν περίπου 570 ημέρες !!!!,** δεδομένου ότι στραγγίζονται περίπου 700.000 κυβικά μέτρα το 24ωρο και αυτό, χωρίς να υπολογίζονται τα νερά βροχής που μπορεί να πέσουν στο επόμενο διάστημα του Χειμώνα (Πηγή: https://www.kathimerini.gr/society/562644181/).

2.9. Ανθρωπογενές περιβάλλον

2.9.1. Πληθυσμός – δημογραφικά στοιχεία

Στην περιοχή έρευνας, περιλαμβάνονται πληθυσμιακά (δημογραφικά στοιχεία), με συμμετοχή κάποιων τοπικών κοινοτήτων, των Καλλικρατικών Δήμων (Κιλελέρ, Αγιάς και Ρήγα Φεραίου). Στον παρακάτω Πίνακα 5, αποτυπώνεται ο πληθυσμός των Δήμων σύμφωνα με τα απογραφικά συγκριτικά στοιχεία του 2011 και 2021.

Πίνακας 5. Πληθυσμιακά συγκριτικά δημογραφικά χαρακτηριστικά των Δήμων Κιλελέρ, Αγιάς και Ρήγα Φεραίου, στην απογραφή του 2011 και 2021, ως προς το φύλο (Άνδρες – Γυναίκες) (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2023).
https://elstatoutsourcers.statistics.gr/Census2022_GR.pdf).

ΔΗΜΟΣ	ΠΛΗΘ. 2011	ΠΛΗΘ. 2021	ΑΝΔΡ. 2011	ΑΝΔΡ. 2021	ΓΥΝ. 2011	ΓΥΝ. 2021
ΚΙΛΕΛΕΡ	20.854	18.068	10.473	9.139	10.381	8.929
ΑΓΙΑΣ	11.470	10.705	5.825	5.432	5.645	5.273
ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ	10.922	8.841	5.614	4.406	5.308	4.435

2.9.2. Αγροτική Οικονομία – Παραγωγικοί τομείς

Στην περιοχή έρευνας, κυρίαρχη θέση έχει ο πρωτογενής τομέας. Η αγροτική οικονομία συγκεκριμένα κινδυνεύει, λόγω της πιθανής απώλειας καλλιεργήσιμης γης, της σμίκρυνσης των καλλιεργητικών περιόδων και της αβεβαιότητας σχετικά με το είδος και τον χρόνο εγκατάστασης συγκεκριμένων καλλιεργειών (FAO, 2009). Άμεσες αναμένεται να είναι οι επιπτώσεις στα αποθέματα ειδών διατροφής, με όξυνση των προβλημάτων σίτισης, και ακολούθως σε μία σειρά οικονομικών παραγόντων (Lobell et al., 2008).

Ακόμα και με την παραδοχή ότι δεν μπορούμε ίσως να προβλέψουμε με ασφάλεια αλλαγές σε καλλιεργήσιμες εκτάσεις, χορηγούμενες επιδοτήσεις και τιμές προϊόντων, εκτιμάται ότι και πάλι, θα παρατηρηθούν αυξήσεις στο συνολικό κόστος παραγωγής, λόγω αυξημένων αναγκών απόδοσης, εκμετάλλευσης πόρων, και παραγωγικότητας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι περισσότερες περιοχές της Ανατολικής Θεσσαλίας έχουν τεράστιο κόστος άρδευσης (γεωτρήσεις βάθους 400 m). Επίσης, τα αυξημένα κόστη όσον αφορά τον μηχανολογικό εξοπλισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, τις υποδομές, τα λιπάσματα, τα φυτοφάρμακα κ.λπ., είναι γεγονός ότι προσαυξάνουν σημαντικά το κόστος παραγωγής, ενώ παράλληλα αποθαρρύνουν τους νέους να ασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα (Προσωπικές συνεντεύξεις με αγρότες).

2.10. Χρήσεις γης

Η ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, παρουσιάζει μια ποικίλη μορφολογία και πλούσια ποικιλία οικοτόπων. Καθότι, στο μεγαλύτερο μέρος της είναι πεδινή και δευτερευόντως ημιορεινή και ορεινή, (στο Μαυροβούνι), κυριαρχούν τα αγροτικά οικοσυστήματα, με μια μεγάλη ποικιλία καλλιεργειών, που εκτείνονται σε όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι δυναμικές καλλιέργειες του βαμβακιού, καλαμποκιού και βιομηχανικής ντομάτας και δευτερευόντως, οι καλλιέργειες των χειμερινών σιτηρών, δηλαδή, σιτάρι, κριθάρι και επίσης των ψυχανθών (βίκος και φακές). Τελευταία, άρχισε μια στροφή των αγροτών προς τις δενδροκομικές καλλιέργειες, παλιότερα της αμυγδαλιάς και σήμερα, της φυστικιάς Αιγίνης, της Καρυδιάς, και σε μικρότερο βαθμό της Αχλαδιάς (προσωπική παρατήρηση).

Τα ορεινά δασικά οικοσυστήματα του Μαυροβουνίου, παρουσιάζουν μια εξαιρετική βιοποικιλότητα, ενώ υπάρχει και σημαντική δασική εκμετάλλευση στα δημόσια δάση του Μαυροβουνίου με κυρίαρχα είδη τη Δρυ και την Οξιά, ενώ όσον αφορά την ορνιθοπανίδα, φιλοξενεί σημαντικό αριθμό, ενδημικών και αποδημητικών ειδών. Επίσης, η κτηνοτροφία στην περιοχή έχει συρρικνωθεί σημαντικά, έως και 90%, λόγω της μείωσης των κτηνοτροφικών εκτάσεων, αλλά και της κακής πολιτικής στα θέματα τιμών πώλησης των κτηνοτροφικών προϊόντων και κόστους ζωοτροφών (προσωπική συνέντευξη με δασεργάτες και κτηνοτρόφους της περιοχής).

2.11. Προστατευόμενες περιοχές

Στην περιοχή έρευνας και για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από το έτος 2003 με βάση το Νόμο 2742/1999 (ΦΕΚ 207Α/07-10-99), ο οποίος τροποποιήθηκε από τον Ν. 3044/2002 (ΦΕΚ 197Α/27-08-2002, συστάθηκε ο Φορέας Διαχείρισης προστατευόμενης περιοχής «Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλόβρυσου Βελεστίνου», με σκοπό την προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου, ως φυσικής κληρονομιάς και πολύτιμου εθνικού φυσικού πόρου. Σήμερα, με την ενσωμάτωση στον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) του Φορέα Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλόβρυσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, η νέα πλέον Μονάδα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Θεσσαλίας, λειτουργεί με έδρα την Καλαμπάκα και παράρτημα στα Κανάλια Μαγνησίας και υπάγεται στην Διεύθυνση Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (Τομέας Α΄) της Γενικής Διεύθυνσης του ΟΦΥΠΕΚΑ (https://necca.gov.gr/mdpp/m-d-prostatevomenon-periochon-dytikis thessalias/).

Η **Λίμνη Κάρλα**, με βάση τις ισχύουσες κατηγορίες των Προστατευόμενων Περιοχών, έχει χαρακτηρισθεί ως εξής:

- Ζώνη Ειδικής Προστασίας του Δικτύου Natura 2000 (περιοχή GR 1430007 «Περιοχή ταμιευτήρων πρώην Λίμνης Κάρλας»).
- Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) του Δικτύου Natura 2000 (περιοχή GR 1420004 «Κάρλα – Μαυροβούνι – Κεφαλόβρυσο Βελεστίνου - Νεοχώρι»)
- Μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής στην περιοχή της τεχνητής λίμνης Κάρλας (Απόφαση Αρ.1989/108208/17-08-10) ΦΕΚ459/2010 τεύχος Δ΄.
- Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά (ΣΠΠ) – GR 061.

3. ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ

3.1. Χαρτογράφηση των τύπων των οικοσυστημάτων

Η χαρτογράφηση των τύπων οικοσυστημάτων βασίστηκε σε διαθέσιμους χάρτες χρήσεων γης – κάλυψης γης (CORINE Land Cover), σε συνδυασμό με δεδομένα χαρτογράφησης τύπων οικοτόπου, που είναι διαθέσιμα για την περιοχή Natura 2000 (Κάρλα – Μαυροβούνι – Κεφαλόβρυσο Βελεστίνου – Νεοχώρι) GR1420004 (2016). Η τυπολογία χαρτογράφησης είναι σύμφωνα με τους Kokkoris et al., (2020) και Verde et al., (2020) και αφορά σε χαρτογράφηση τύπων οικοσυστημάτων MAES επιπέδου 3. Για τη βελτίωση της χαρτογράφησης υλοποιήθηκε φωτοερμηνεία με τη χρήση δορυφορικών εικόνων της Υπηρεσίας Θέασης του Ελληνικού Κτηματολογίου (National Cadastre, 2023) και της εφαρμογής Google Earth Pro (Google Earth, 2023). Η θεματική χαρτογράφηση υλοποιήθηκε με τη χρήση του ελεύθερου λογισμικού QGIS (QGIS.org, 2021).

3.2. Χαρτογράφηση οικοσυστημικών υπηρεσιών

Με τον όρο «οικοσυστημικές υπηρεσίες» (Ecosystem Services) περιγράφεται η συμβολή των «οικοσυστημάτων» στα «οφέλη» που αποκτώνται κατά την άσκηση οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και άλλης ανθρώπινης δραστηριότητας. Οι έννοιες «οικοσυστημικά αγαθά και υπηρεσίες», «τελικές υπηρεσίες οικοσυστήματος» και «συνεισφορές της φύσης στον άνθρωπο», θεωρούνται συνώνυμες με τις Οικοσυστημικές Υπηρεσίες στο πλαίσιο της ΕΕ για τη Χαρτογράφηση και Αξιολόγηση των Οικοσυστημάτων και Υπηρεσιών του (βλ. Δημόπουλος και Κόκκορης, 2017, Δημόπουλος κ.ά. 2018).

Σύμφωνα με τον πιο πρόσφατο ορισμό τους, οι οικοσυστημικές υπηρεσίες είναι «η συμβολή των δομών και των λειτουργιών των οικοσυστημάτων στη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου» (Burkhard & Maes, 2017).

Η χαρτογράφηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών που μπορούν να παρέχονται από τους τύπους οικοσυστημάτων των περιοχών έρευνας έγινε σύμφωνα με τα όσα προτείνονται από τους Kokkoris et al., (2018) και Kokkoris et al., (2020), όπου περιγράφεται η αντιστοιχία οικοτόπου/τύπου οικοσυστήματος με τις κύριες κατηγορίες οικοσυστημικών υπηρεσιών,

χρησιμοποιώντας την προτεινόμενη τυπολογία της Κοινής Διεθνούς Ταξινόμησης Οικοσυστημικών Υπηρεσιών (CICES) (Haines-Young and Potschim, 2020).

Πιο συγκεκριμένα οι κύριες κατηγορίες οικοσυστημικών υπηρεσιών και το θεματικό τους περιεχόμενο έχουν ως εξής (κατά Braat & deGroot 2012, από Δημόπουλος κ.ά. 2018)

(α) **Προμηθευτικές υπηρεσίες:** Περιλαμβάνονται όλα τα αγαθά και προϊόντα που προέρχονται από τα οικοσυστήματα και εξαρτώνται από την ύπαρξη βιολογικών πόρων. Είναι υλικά αγαθά που μπορούν να ανταλλάσσονται ή να διακινούνται, καθώς και να καταναλώνονται ή να χρησιμοποιούνται απευθείας από τους χρήστες. Στην κατηγορία των προμηθευτικών υπηρεσιών, αναγνωρίζονται τρεις μεγάλοι τομείς υπηρεσιών:

• Η διατροφή, που περιλαμβάνει όλες τις εκροές των οικοσυστημάτων που χρησιμοποιούνται άμεσα ή έμμεσα ως τρόφιμα (συμπεριλαμβανόμενου του πόσιμου νερού).

• Τα υλικά (βιοτικά), που χρησιμοποιούνται άμεσα ή χρησιμοποιούνται για την κατασκευή άλλων αγαθών.

• Η ενέργεια (βιομάζα), που αναφέρεται σε βιοτικές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η μηχανική ενέργεια που παρέχεται από τα ζώα. Η παροχή νερού είτε αποδίδεται στη διατροφή (πόση), είτε στα υλικά (βιομηχανική κ.λπ.). Θεωρείται οικοσυστημική υπηρεσία, δεδομένου ότι τόσο η ποσότητα, όσο και η ποιότητά του εξαρτώνται τουλάχιστον εν μέρει από τη λειτουργία των οικοσυστημάτων. Για τον λόγο αυτόν δεν περιλαμβάνεται εδώ το θαλασσινό νερό.

(β) **Ρυθμιστικές και διατήρησης υπηρεσίες:** Περιλαμβάνονται όλοι οι τρόποι με τους οποίους τα οικοσυστήματα ελέγχουν ή τροποποιούν τις βιοτικές ή αβιοτικές παραμέτρους που καθορίζουν το περιβάλλον στο οποίο ζει και δραστηριοποιείται ο άνθρωπος, δηλαδή όλες τις πτυχές του περιβάλλοντος. Αυτές είναι οι εκροές του οικοσυστήματος που δεν καταναλώνονται αλλά επηρεάζουν την απόδοση των ατόμων, των κοινοτήτων και των πληθυσμών και των δραστηριοτήτων τους. Στην κατηγορία των ρυθμιστικών υπηρεσιών και διατήρησης, αναγνωρίζονται τρεις μεγάλοι τομείς υπηρεσιών:

• Μετρίαση των αποβλήτων, τοξικών και άλλων οχλήσεων: οι υπηρεσίες που παρέχουν οι διάφοροι ζωντανοί οργανισμοί και τα οικοσυστήματα για να αποτοξινώνουν ή απλά να αραιώνουν ουσίες που προέρχονται κυρίως από το αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας.

• Μετρίαση των ροών (αέρας, υγρές, στερεές μάζες):Κκαλύπτει υπηρεσίες όπως τη ρύθμιση και τη διατήρηση της μάζας του εδάφους και του χιονιού, την προστασία από πλημμύρες και καταιγίδες.

• Διατήρηση των φυσικών, χημικών και βιολογικών συνθηκών: Αναγνωρίζεται ότι τα οικοσυστήματα παρέχουν τις απαραίτητες συνθήκες για τη βιώσιμη διαβίωση, συμπεριλαμβανόμενου του σχηματισμού των εδαφών, της ρύθμισης του κλίματος, του ελέγχου των παρασίτων και των ασθενειών, της επικονίασης και των λειτουργιών που επιτελούν τα ενδιαιτήματα ως αναπαραγωγικοί σταθμοί.

(γ) **Πολιτισμικές υπηρεσίες:** Περιλαμβάνονται όλες οι μη υλικές εκροές των οικοσυστημάτων που έχουν συμβολική, πολιτιστική ή πνευματική σημασία. Στην κατηγορία των πολιτισμικών υπηρεσιών αναγνωρίζονται δύο μεγάλοι τομείς:

• Οι φυσικές και πνευματικές αλληλεπιδράσεις με τους ζωντανούς οργανισμούς τα οικοσυστήματα και τα χερσαία / θαλάσσια τοπία.

• Οι πνευματικές, συμβολικές και άλλες αλληλεπιδράσεις με τους ζωντανούς οργανισμούς, τα οικοσυστήματα και τα χερσαία / θαλάσσια τοπία.

Η ιεραρχική αυτή ταξινόμηση επιτρέπει να διακρίνονται οι αντίστοιχες υπηρεσίες με κριτήρια όπως π.χ. το εάν πρόκειται για φυσική ή πνευματική δραστηριότητα.

3.3. Περιβαλλοντικά και πολιτισμικά μονοπάτια: Καταγραφή, αξιολόγηση και χαρτογράφηση

Ο όρος «περιβαλλοντικό μονοπάτι», έχει χρησιμοποιηθεί στην εκπαιδευτική διαδικασία και πρακτική διδακτική της Π.Ε. τις τελευταίες δεκαετίες. Όπως αναφέρει ο Πολίτης (2019), σύμφωνα με το ηλεκτρονικό λεξικό «*Cambridge*», ο όρος περιβαλλοντικό μονοπάτι περιγράφεται ως «ένα μονοπάτι το οποίο διασχίζει μια υπαίθρια περιοχή, με σκοπό να

κεντρίσει το ενδιαφέρον του πεζοπόρου σε θέματα βιοποικιλότητας και άλλων στοιχείων» (Cambridge English Dictionary, 2019). Επίσης, σύμφωνα με τους Γκανά & Παναγιωτίδου (2005), τα περιβαλλοντικά μονοπάτια χαρακτηρίζονται, ως «ενδιαφέροντα σημεία της φύσης (πλούσια βλάστηση, νερό, καταρράκτες), που δίνουν την ιδέα για τη χάραξη της διαδρομής.

Υπ' αυτή την έννοια, οι περιπατητικές διαδρομές έχουν το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό να μπορούν να συνδέσουν αξιόλογες πτυχές του περιβάλλοντος, του πολιτισμού και του τουρισμού σε μια περιοχή, μέσα από την αναζήτηση και εμβάθυνση του ταξιδιώτη – περιπατητή σε ιστορικά, λαογραφικά στοιχεία που καταγράφουν τον πολιτισμό, τα τοπικά οικοσυστήματα και ιστορικά μνημεία μιας περιοχής (Evans & Jones, 2011). Συμβάλλοντας στη διαμόρφωση, αλλά και έκφραση της τοπικής κουλτούρας, το τοπίο αποτελεί ένα βασικό συστατικό στοιχείο της Ελληνικής φυσικής και πολιτισμικής μας κληρονομιάς, και αναπόσπαστο και πρωταρχικό τμήμα του τουριστικού προϊόντος σε όλες τις μορφές τουρισμού, δηλαδή, αστικό, οικοτουρισμό, αγροτουρισμό και αναμφίβολα συνεισφέρει στην τουριστική και άρα οικονομική ανάπτυξη, προάγοντας την ανθρώπινη ευημερία και διασφαλίζοντας την τοπική ταυτότητα και βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής (Στεργιούλη κ.ά., 2012).

Τα φυσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά ενός τοπίου, (αξιοθέατα, κτίρια, περιοχές Natura κ.λπ.), εφόσον σχεδιαστούν και διαχειριστούν με ορθολογισμό μέσα στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης, είναι δυνατόν να συμβάλλουν στη δημιουργία ή την ενίσχυση της «ταυτότητας» και της «επωνυμίας ενός τόπου», (Δοξιάδης & Λιβέρη, 2012). Επίσης, η εκμετάλλευση του τοπιακού κάλλους μιας περιοχής, μπορεί να συντελέσει στην αξιοποίησή του ως «πόρου», ο οποίος με την κατάλληλη τουριστική προβολή, θα αποφέρει εκτός των άλλων και οικονομικές προσόδους.

Η ανάδειξη των περιπατητικών διαδρομών, είναι ένας απλός και άμεσος τρόπος συμφιλίωσης του σημερινού ανθρώπου με τη φύση, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην αναψυχή. Μέσω των μονοπατιών, ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει τον περίπατό του στο ρυθμό που επιθυμεί, καθώς επίσης να αλλάξει παραστάσεις από την καθημερινότητα της πόλης, ενώ παράλληλα, θαυμάζει και απολαμβάνει το φυσικό τοπίο (Γκανάτσας κ.ά., 2015; Βλαστός, 2018). Ακόμη, αποτελεί μια πολύ δημιουργική ενασχόληση του ελεύθερου χρόνου, γιατί μέσα από μια ομάδα ανθρώπων που παίρνουν μέρος στην ίδια δραστηριότητα, δημιουργούνται δεσμοί και φιλίες και επομένως, προωθεί την κοινωνικοποίηση του ατόμου (Σωτηρίου, 2019). Σε κάθε περίπτωση, η γενική αρχή της φιλοσοφίας ανάπτυξης των μονοπατιών, παρέχει τη δυνατότητα αποτελεσματικότερης προστασίας των φυσικών ή άλλων μνημείων και αξιοθέατων, με άμεση και έμμεση διαχείριση και έλεγχο των επισκεπτών.

Ακόμη, πολλαπλές δραστηριότητες στις ορεινές δασικές περιοχές, όπως η πεζοπορία, η ορειβασία, η παρατήρηση και η επιστημονική μελέτη της χλωρίδας και πανίδας, καθώς επίσης και η παραμονή και αναζωογόνηση του ανθρώπου, μέσα σε ένα καθαρό φυσικό περιβάλλον απαλλαγμένο από τις παντός είδους επιβαρύνσεις των αστικών κέντρων, σύμφωνα με τους Γκατζογιάννης (1987) και Ζάγκας κ.ά. (2013), αναφέρονται ως «δασική αναψυχή». Η ανάγκη καθιέρωσης της δασικής αναψυχής από τον σύγχρονο άνθρωπο σε μια προσπάθεια εκτόνωσης από την ασφυκτική καθημερινότητά του, αποτελεί μια νέα τουριστική τάση που εξελίσσεται γρήγορα, έχει καθιερωθεί διεθνώς, ως μια περιβαλλοντική υπεύθυνη τουριστική εμπειρία, η οποία θα πρέπει να ενταχθεί και για τη χώρα μας στο πλαίσιο των μορφών του οικοτουρισμού (Ουρούζη, 2021). Όσον αφορά δε τις μειονεκτικές ορεινές περιοχές, μια ολοκληρωμένη ανάπτυξή τους, πρέπει να συνδυάζει την ανάδειξη και αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων των τοπικών περιοχών και την ένταξή τους στον οικονομικό και λειτουργικό χώρο της κάθε Περιφέρειας (Soutsas et al., 2006).

Η πεζοπορία, χαρακτηρίζεται ως μια ενδιαφέρουσα εμπειρία συσχέτισης και σύνδεσης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον, διαμέσου ενός καλά σχεδιασμένου δικτύου μονοπατιών (Σωτηρίου, 2019). Επίσης, δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς την πτυχή της ψυχαγωγικής και τουριστικής δραστηριότητας που μπορεί να προσφέρει στην τοπική κοινωνία, ενώ συμβάλλει και στη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς, στοχεύοντας σε μια βιώσιμη τοπική ανάπτυξη (Τρακάλα, 2023), επιπλέον δε, η πεζοπορία είναι μία δημοφιλής μορφή οικοτουρισμού, η οποία παρέχει το αίσθημα της ικανοποίησης και της αντίληψης για τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος στους ταξιδιώτες επισκέπτες (Poudel & Nyaupane, 2016).

Σημαντική πρόοδος στην εξέλιξη των μονοπατιών αποτελεί η «πιστοποίηση των μονοπατιών», η οποία στοχεύει στην αξιολόγηση ως προς την ποιότητα, την τεχνική επάρκεια, όσο και προς την ασφάλεια και αξιοπιστία ενός μονοπατιού (Σιάφαλη, 2016).

Τα πιστοποιημένα μονοπάτια, αποτελούν ένα «εργαλείο μάρκετινγκ», το οποίο λειτουργεί θετικά στην προσέλκυση επισκεπτών από όλο τον κόσμο, καθότι αυτά, αποτελούν έναν από τους πόλους έλξης τουρισμού για την Ελλάδα με πολλαπλά οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά οφέλη για τις τοπικές κοινότητες. Πολλές περιοχές της χώρας μας που ευνοούνται από τις ήπιες κλιματικές συνθήκες, μπορεί να επωφεληθούν από τον «πεζοπορικό τουρισμό» σε όλες τις εποχές του χρόνου. Τα περιβαλλοντικά μονοπάτια πεζοπορίας θεωρούνται φθηνές σχετικά υποδομές μέσα σε φυσικές περιοχές, που όμως αν συντηρηθούν και αξιοποιηθούν σωστά, μπορεί να αποτελέσουν πόλο έλξης επισκεπτών (Rodrigues & Kastenholz, 2007). Ο περιπατητικός τουρισμός, μέσα από τα περιβαλλοντικά μονοπάτια, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων και του φυσικού περιβάλλοντος και παράλληλα, στην ανάδειξη και την διατήρηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς των περιοχών ευθύνης τους (Τρακάλα, 2023).

Αναμφισβήτητα, η ανάδειξη των μονοπατιών πεζοπορίας και ποδηλάτου, αποτελούν έναν ανεκτίμητο θησαυρό, που κατάλληλα προστατευμένος και αξιοποιημένος με ευαισθησία και προσοχή μπορεί να πυροδοτήσει με πρόσφορο τρόπο, την ήπια και βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής υπαίθρου και προβάλλεται «*ως μια ενδιαφέρουσα εμπειρία συσχέτισης με το φυσικό περιβάλλον, μέσω ενός καλά σχεδιασμένου δικτύου μονοπατιών που αφορά την πεζοπορία, το οποίο αποτελεί μια σχετικά οικονομική λύση, που όμως είναι πλήρως απαραίτητη*» (Σωτηρίου, 2019). Επίσης, σημαντική χαρακτηρίζεται η αξία της απόκτησης μιας εθνικής ή ευρωπαϊκής πιστοποίησης των μονοπατιών, καθότι αυτή διασφαλίζει και εγγυάται την υψηλή ποιότητα της παρεχόμενης πεζοπορικής περιβαλλοντικής διαδρομής, ενώ παράλληλα ασκεί σημαντική θετική επίδραση στους ταξιδιώτες και στους τουριστικούς πράκτορες (Σαραμάντου, 2021).

Στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, η ανάδειξη των περιβαλλοντικών μονοπατιών για την εξερεύνηση της ενδημικής βιοποικιλότητας, τις προοπτικές ανάπτυξης μορφών βιώσιμου εναλλακτικού τουρισμού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, θρησκευτικός κλπ), καθώς και οι πολιτιστικές διαδρομές της ευρύτερης περιοχής θα αναδείξουν το «πολιτιστικό απόθεμα», ενώ παράλληλα υπάρχει πλούσια θεματολογία για την περιβαλλοντική εκπαίδευση (δασικά, αγροτικά, λιμναία οικοσυστήματα κ.λπ.). Τα περιβαλλοντικά και πολιτιστικά μονοπάτια πλέον, αναδεικνύονται ως μέσο ανάπτυξης περιβαλλοντικής και πολιτιστικής ευαισθησίας και οικολογικής συνείδησης, επαφής με τη φύση, μάθησης, παράδοσης και ιστορίας για επιλεγμένες κοινωνικές ομάδες (Τρακάλα, 2023).

Όσον αφορά την πρόταση για την χαρτογράφηση πιλοτικών διαδρομών με οικολογική και πολιτιστική αξία (συμπεριλαμβανομένων ιστορικών τόπων, παραδοσιακών γεωργικών δραστηριοτήτων και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης), πραγματοποιήθηκαν έρευνες πεδίου περπατώντας στα διάφορα μονοπάτια που υπάρχουν στην περιοχή, προκειμένου να προσδιοριστεί η αξία τους με τα ακόλουθα κριτήρια:

(α) πολιτιστική σημασία,

(β) οικολογική αξία,

(γ) ευκαιρίες για εκπαίδευση και

(δ) προσβασιμότητα για διαφορετικές χρήσεις, π.χ. πεζοπορία, ποδηλασία και ιππασία.

Κάθε κριτήριο βαθμολογήθηκε για τη σημασία του χρησιμοποιώντας μια 5βάθμια κλίμακα Likert, δηλαδή 0: Μη σημαντικό, 1: Πολύ χαμηλό, 2: Χαμηλό, 3: Μεσαίο, 4: Υψηλό, 5: Πολύ υψηλό.

Η αξιολόγηση έγινε με τη μέθοδο της κρίσης του ειδικού, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα δημοσίευσης για τον οικοτουρισμό στην περιοχή που παρουσίασε η (Kogouli, 2020), καθώς και τις παραδοσιακές περιγραφές των μονοπατιών από τους Trakala et al., (2023a).

3.4. Αξιολόγηση της φέρουσας ικανότητας επισκεπτών

Για να αξιολογήσουμε τη δυνατότητα φιλοξενίας των επισκεπτών στα προτεινόμενα μονοπάτια και συγκεκριμένα για τις δραστηριότητες της πεζοπορίας, της ποδηλασίας και της ιππασίας, ακολουθήσαμε την ιδέα που παρέχεται από τον Cifuentes (1992) και όπως

προσαρμόστηκε από τον Ceballos-Lascuráin (1996), χρησιμοποιώντας σταθερότυπα που παρέχονται από τον Serrao (2013), όπως παρουσιάζεται στην εργασία της Palloglou (2018) και στη μελέτη φέρουσας ικανότητας του έργου LIFE AMYBEAR (2021), (Πίνακας 6). Σύμφωνα με αυτό, η φέρουσα ικανότητα υπολογίστηκε χρησιμοποιώντας τον τύπο:

A x U/a x Rf (1)

A = διαθέσιμη περιοχή για δημόσια χρήση (μήκος μονοπατιού)

U/a =Απαιτούμενη περιοχή/μήκος ανά χρήστη

Rf = Συντελεστής επαναφοράς (rotation factor) (αριθμός επισκέψεων/ημέρα). Αφορά στη συνολική διάρκεια που ο προορισμός είναι ανοιχτός σε επισκέπτες

Μέσος όρος διάρκειας παραμονής επισκεπτών. Σημειώνεται ότι, π.χ., διαφορετική έκταση απαιτείται σε προστατευόμενες περιοχές και διαφορετική σε ημιφυσικές, αγροτικές περιοχές, για να εξυπηρετείται ο ίδιος αριθμός επισκεπτών. Η υπαίθρια αναψυχή επιτρέπεται μόνο κατά τη διάρκεια της ημέρας. Το μέσο ετήσιο φως της ημέρας στην περιοχή (πόλη της Λάρισας) είναι περίπου, επτά ώρες την ημέρα (meteology.gr). Με αυτή την παραδοχή, το Rf υπολογίστηκε:

(α) Rf για πεζοπορία, 7 ώρες x 60 λεπτά ÷ 20 min/km = 21

(β) Rf για ποδηλασία, 7 ώρες x 60 λεπτά ÷ 3 min/km = 140

(γ) Rf για ιππασία (τροτ) : 7 ώρες x 60 λεπτά ÷ 7,5 min/km = 56.

Πίνακας 6. Σταθερότυπα παραμέτρων φέρουσας ικανότητας για τις δραστηριότητες της πεζοπορίας, της ποδηλασίας και της ιππασίας. Πηγή: Palloglou (2018), από (201 Serraos, (2013), LIFE AMYBEAR, (2021).

Κατηγορίες	Standards (U/a)	Rotation factor (Rf)
Πεζοπορία στη φύση	40 users / Km	21
Ποδηλασία	100 users / Km	140
Ιππασία	25-80 users / Km	56

3.5. Διερεύνηση ανάπτυξης του αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, με έρευνα ερωτηματολογίων

Η μεθοδολογία έρευνας, αναφέρεται στις παραμέτρους που σχετίζονται με την προσέγγιση, τις μεθόδους και τα μέσα που επιλέγει ο ερευνητής, για τη διεξαγωγή της έρευνάς του. Στην παρούσα εργασία επιλέχθηκε η μέθοδος της **ποσοτικής έρευνας**, γιατί θεωρούμε ότι ανταποκρίνεται καλύτερα στις απαιτήσεις του ερευνητικού στόχου.

Σκοπός της ποσοτικής έρευνας είναι να ανακαλύψει τις αιτίες της αλλαγής των κοινωνικών φαινομένων, μέσω αντικειμενικής μέτρησης και αριθμητικής ανάλυσης. Χρησιμοποιείται στις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες, όπως στο πεδίο της Φυσικής, της Βιολογίας, της Ψυχολογίας, της Κοινωνιολογίας και της Γεωλογίας (Sukamolson, 2007).

Έτσι, η ποσοτική έρευνα είναι χρήσιμη:

- Όταν θέλουμε «ποσοτικές» απαντήσεις, δηλαδή, αριθμητικά νούμερα.
- Για την ομαδοποίηση του πληθυσμού.
- Να ποσοτικοποιεί απόψεις, στάσεις και συμπεριφορές και επίσης μπορεί να μετράει την ένταση των συναισθημάτων (κλίμακα Likert), για το σύνολο του πληθυσμού σε ένα συγκεκριμένο θέμα.
- Για έρευνα σε μεγάλο δείγμα (αντιπροσωπευτικό) του πληθυσμού και

- Προκειμένου, να επαληθεύει υποθέσεις.

Η ποσοτική προσέγγιση βρίσκει κατά κύριο λόγο την εφαρμογή της στις δειγματοληπτικές εμπειρικές έρευνες. Αποσκοπεί στην αποκάλυψη γενικών κανονικοτήτων ή τάσεων, που διέπουν τα κοινωνικά φαινόμενα, μέσω της διερεύνησης των φαινομένων αυτών σε πλήθος περιπτώσεων.

Στην ποσοτική έρευνα τα δεδομένα θα πρέπει να τυποποιηθούν για να μπορούν να μετρηθούν. Οι ποσοτικές έρευνες ακολουθούν ως επί το πλείστον έναν αυστηρό και προκαθορισμένο ερευνητικό σχεδιασμό (Robson, 2010). Η ποσοτική μέθοδος συλλογής των ερευνητικών δεδομένων, παρέχει τη δυνατότητα εξέτασης των συσχετίσεων των μεταβλητών μεταξύ τους και ενδείκνυται για την περίπτωση της διερεύνησης απόψεων/αντιλήψεων (Robson, 2010; Μαρινόπουλος, 2021).

Η επιλογή της μεθόδου, με την οποία θα συλλεγούν **πρωτογενώς** τα δεδομένα της έρευνας, θα γίνει αφού συνεκτιμηθούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε μιας, όπως αυτά παρουσιάζονται στη συνέχεια. Βασική πάντως παράμετρος, όπως και σε όλες τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις της έρευνας, είναι το είδος και οι επιμέρους στόχοι αυτής, όπως και το κόστος, το διαθέσιμο προσωπικό και ο χρόνος.

Οι βασικές μέθοδοι διενέργειας των ερευνών, δειγματοληπτικών ή απογραφικών, που εφαρμόζονται διεθνώς, είναι οι ακόλουθες: (Levy &Lemeshow, 2008).

- Με προσωπική συνέντευξη και συμπλήρωση του ερωτηματολογίου
- Με συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τους ερευνώμενους
- Με το ταχυδρομείο
- Με τηλεφωνική συνέντευξη
- Με τη χρήση του διαδικτύου (Google forms).

3.5.1. Το ερευνητικό σχέδιο

Το ερευνητικό σχέδιο προσφέρει το πλαίσιο για τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων. Στην επιλογή του ερευνητικού σχεδίου αποτυπώνονται αποφάσεις αναφορικά με την προτεραιότητα που δίνεται σε διάφορες πτυχές της ερευνητικής διαδικασίας, στις οποίες περιλαμβάνονται:

- η διαπίστωση αιτιωδών σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών,
- η γενίκευση σε επίπεδο μεγαλύτερων ομάδων ατόμων από εκείνες που συμμετείχαν στην έρευνα,
- η κατανόηση της συμπεριφοράς των ανθρώπων και του νοήματός της στο εκάστοτε κοινωνικό της πλαίσιο,
- η εκτίμηση της διαχρονικής διάστασης των κοινωνικών φαινομένων και των μεταξύ τους συσχετίσεων.

Για την υλοποίηση της παρούσας έρευνας, ως ερευνητική στρατηγική επιλέχθηκε η έρευνα **επισκόπησης,** η οποία ενδείκνυται για συλλογή δεδομένων από μεγάλο αριθμό υποκειμένων (Μαρινόπουλος, 2021).

3.5.2. Μέθοδοι συλλογής των δεδομένων - Το ερευνητικό εργαλείο

Στην παρούσα έρευνα για τη συγκέντρωση των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το **ερωτηματολόγιο,** που θεωρείται ο καταλληλότερος τρόπος συλλογής δεδομένων στην περίπτωση των **ερευνών επισκόπησης** (Bryman, 2016). Το ερωτηματολόγιο θεωρείται ένα εύχρηστο εργαλείο συλλογής δεδομένων και αποτελεί ένα πρόσφορο μέσο επικοινωνίας μεταξύ ερευνητή και ερωτώμενων με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, ανάλογα με τη μέθοδο συλλογής των δεδομένων. Με τα ερωτηματολόγια συλλέγονται δεδομένα ζητώντας από τα υποκείμενα (άνθρωποι), να απαντήσουν στο ίδιο ακριβώς σύνολο ερωτήσεων, ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα συγκέντρωσης πολλών πληροφοριών σε δεδομένο χρόνο, από ένα μεγάλο σύνολο υποκειμένων. Επιπλέον δε, τα δεδομένα μπορεί σχετικά εύκολα να ταξινομηθούν και επεξεργαστούν (Cohen & Manion, 1997). Χρησιμοποιούνται συνήθως στο πλαίσιο μιας ερευνητικής στρατηγικής, προκειμένου να συλλεχθούν περιγραφικά και επεξηγηματικά δεδομένα, για απόψεις, συμπεριφορές, χαρακτηριστικά, στάσεις κ.λπ.

3.5.3. Ο σχεδιασμός του Ερωτηματολογίου

Οι περισσότερες δειγματοληπτικές έρευνες περιλαμβάνουν τη χρήση ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο είναι ένα σημαντικό εργαλείο για απόκτηση δεδομένων και πληροφοριών. Δεν αποτελεί απλά παράθεση ερωτήσεων, αλλά, απαιτεί εφαρμογή ιδιαίτερης τεχνικής και τέχνη από την πλευρά του συντάκτη - δημιουργού. Το Ερωτηματολόγιο (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή), απευθύνεται ομοιόμορφα στα υποκείμενα του δείγματος και στο οποίο σημειώνονται οι απαντήσεις ή αποκρίσεις ενός συγκεκριμένου ατόμου (του ερωτώμενου) με σκοπό να συγκεντρωθούν οι απαραίτητες πληροφορίες για ένα ζήτημα-πρόβλημα. Αφού έχουν διατυπωθεί οι υποθέσεις εργασίας, έχει επιλεγεί η κοινωνική ομάδα (ή το δείγμα) στην οποία θα γίνει στόχευση, δημιουργείται ένα πρώτο σχέδιο του ερωτηματολογίου με τις ερωτήσεις, οι οποίες θα πρέπει να είναι πολύ απλά διατυπωμένες. Ανάλογα δε με τις ανάγκες της έρευνας, επιλέγονται και οι τύποι των ερωτήσεων που εξυπηρετούν. Δηλαδή, οι ερωτήσεις που θα δομήσουν το ερωτηματολόγιο πρέπει να εξυπηρετούν τους σκοπούς της έρυνας, ενώ παράλληλα, να απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα.

Για το σχεδιασμό ενός δομημένου ερωτηματολογίου καλό είναι να ακολουθούνται ορισμένοι κανόνες, όπως σαφήνεια, σωστή διατύπωση των ερωτήσεων, απλότητα, συντομία, διακριτικότητα, κ.λπ. και επίσης, σύμφωνα με τον Robson (2010), ένα καλό ερωτηματολόγιο θα πρέπει να τηρεί τις παρακάτω βασικές αρχές, ήτοι:

1. Να προσφέρει έγκυρη μέτρηση των ερευνητικών ερωτημάτων
2. Να εξασφαλίζει τη συνεργασία των αποκρινόμενων
3. Να αποσπά ακριβείς πληροφορίες.

Επίσης, θα πρέπει να τηρεί τις αρχές της δεοντολογίας, του σεβασμού των ερωτώμενων, της απόλυτης εχεμύθειας (καθότι και ανώνυμο), ενώ ο χρόνος συμπλήρωσης των ερωτήσεων, δεν θα πρέπει να ξεπερνά τα 12-15 λεπτά της ώρας, έτσι ώστε, να μη δημιουργεί δυσαρέσκεια στους ερωτώμενους και πρόφαση αποφυγής.

3.5.3.1. Οι κλίμακες

Οι κλίμακες είναι πολύ συγκεκριμένα εργαλεία μέτρησης στάσεων και απόψεων, που συνήθως αποτελούνται από ένα στοιχείο και σκοπό έχουν να καταγράψουν συνοπτικά, αλλά με ακρίβεια, τις απόψεις των ερωτώμενων. Στον τύπο αυτό, ο ερωτώμενος καλείται να εκφράσει το βαθμό που συμφωνεί ή διαφωνεί με τα θέματα που διατυπώνονται στο ερωτηματολόγιο. Αυτό που στις διάφορες εφαρμογές συμβατικά ονομάζουμε κλίμακες είναι στην πραγματικότητα «δείκτες μέτρησης απόψεων» και επίσης κατά τον Μαρινόπουλο (2021), οι κλίμακες Likert, μετράνε «την ένταση των συναισθημάτων» των υποκειμένων. Η μέθοδος της κλίμακας του Likert, επιλέχθηκε, διότι αφενός μεν εξασφαλίζει ισόβαθμη αξιοπιστία, αφετέρου δε, διαθέτει τα λιγότερα μειονεκτήματα σε σύγκριση με τις υπόλοιπες τεχνικές του είδους (Παπαπανάγου, 2006). Η κλίμακα τύπου Likert καλεί τους ερωτώμενους να υποδείξουν τον βαθμό συμφωνίας ή ασυμφωνίας τους με δηλωτικές προτάσεις (Kent, 1999; Gay & Airasian, 2003).

Στην παρούσα έρευνα, οι ερωτήσεις/δηλώσεις του ερωτηματολογίου συντάχθηκαν με πρωτότυπο τρόπο, έτσι ώστε να καλυφθούν πληρέστερα οι ανάγκες της έρευνας. Το ερωτηματολόγιο δομήθηκε με ερωτήσεις «κλειστού τύπου», οι οποίες διατυπώθηκαν με την μορφή των δηλώσεων και οι ερωτώμενοι μέσα από μια 5βάθμια κλίμακα Likert, κλήθηκαν να δηλώσουν τον βαθμό στον οποίο συμφωνούν με την κάθε πρόταση/δήλωση, σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα. Η ενδιάμεση κατηγορία, δηλαδή, «ούτε διαφωνώ – ούτε συμφωνώ», αντιπροσωπεύει την ουδέτερη θέση.

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

Με βάση την 5βάθμια κλίμακα που χρησιμοποιήσαμε, δίνεται στον ερωτώμενο η ευχέρεια να συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο ελεύθερα και με άνεση σε σύντομο χρόνο και

χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία, ενώ παρέχει επίσης στον ερευνητή μια αξιόπιστη στατιστική ανάλυση.

Έτσι με βάση τα παραπάνω, η διατύπωση του προβλήματος και των ερευνητικών ερωτημάτων υπήρξε το πρώτο στάδιο ώστε να αποφασιστεί η επιλογή της ερευνητικής μεθόδου, η οποία είναι η ποσοτική συλλογή δεδομένων, με την εφαρμογή του ερωτηματολογίου. Αναφορικά δε με το ερωτηματολόγιο, καθορίστηκε με σαφήνεια το αντικείμενο της έρευνας, με στόχο να είναι πλήρως κατανοητό από τους συμμετέχοντες.

3.6. Μέθοδος, διαδικασία και εργαλείο συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος. Αναλυτικότερα, αφού συντάχθηκαν τα κατάλληλα ερωτηματολόγια για τους σκοπούς της έρευνας, αυτά διανεμήθηκαν ηλεκτρονικά, τόσο σε μορφή Google form (λόγω της πανδημίας covid-19), όσο και με προσωπική συνάντηση (έντυπη μορφή), σε Υπηρεσίες της Περιφέρειας Θεσσαλίας, στα Δασαρχεία, στο Φορέα Διαχείρισης της λίμνης Κάρλας, στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (φοιτητές – Γυμνάσια και Λύκεια της περιοχής, στους κατοίκους των αναφερομένων περιοχών και στους επισκέπτες της λίμνης Κάρλας). Τα ερωτηματολόγια αυτά διανεμήθηκαν / στάλθηκαν κατά το διάστημα από τον **Ιούνιο του 2021 έως και τον Αύγουστο του 2022,** με στόχο να καλύψουμε επισκέπτες σε όλες τις εποχές του έτους.

3.6.1. Η δομή του ερωτηματολογίου της έρευνας

Η δομή του ερωτηματολογίου, λόγω των ιδιοτήτων που έχει, αποτελεί την πλέον κρίσιμη και λεπτή εργασία και θεωρείται ως καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία μιας στατιστικής έρευνας.

Στο εισαγωγικό σημείωμα του ερωτηματολογίου, αναφέρθηκαν με απόλυτη σαφήνεια το θέμα της έρευνας, ο ερευνητής, το κοινό στο οποίο απευθύνεται και επίσης μια ηθική δέσμευση ότι θα τηρηθεί η ανωνυμία και θα εξασφαλισθούν τα προσωπικά δεδομένα των ερωτηθέντων, σύμφωνα με τους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας. Στην παρούσα έρευνα, τηρήθηκαν με απόλυτη ακρίβεια οι αρχές δεοντολογίας που πρέπει να τηρούνται σε αυτού του είδους τις έρευνας (ανωνυμία, εμπιστευτικότητα των δεδομένων κ.λπ), ενώ επίσης, αποσαφηνίσθηκε ξεκάθαρα ο σκοπός της έρευνας και δόθηκαν όλα τα απαραίτητα στοιχεία του ερευνητή στους συμμετέχοντες, όπως ακριβώς αυτά αποτυπώνονται και περιγράφονται με σαφήνεια στο εισαγωγικό σημείωμα (των 2 Ερωτηματολογίων).

3.6.2. Πιλοτική έρευνα

Σε κάθε περίπτωση χρήσης ερωτηματολογίου για ερευνητικούς σκοπούς και πριν δοθεί τελικά στον πληθυσμό του δείγματος, θα πρέπει ένας μικρός αριθμός ερωτηματολογίων (20 με 30), να διανεμηθούν προς συμπλήρωση **πιλοτικά,** έτσι ώστε να αναδειχτούν πιθανές δυσκολίες ενώ τα δεδομένα που προκύπτουν αναλύονται για να εξαχθούν αρχικοί δείκτες αξιοπιστίας και εγκυρότητας. Ο προέλεγχος όλων των ερευνητικών εργαλείων είναι αναγκαίος για να διαπιστωθούν στην πράξη σφάλματα διατυπώσεων, έκφρασης, κατανόησης, κ.λπ. Στην παρούσα έρευνα, διανεμήθηκαν διά ζώσης τόσο σε επισκέπτες της λίμνης Κάρλας (25 έντυπα), όσο και σε κατοίκους της περιοχής (25 έντυπα), δηλαδή, 50 συνολικά έντυπα ερωτηματολόγια, τα οποία και συμπληρώθηκαν χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία. Σύμφωνα με τους (Sekaran & Bougie, 2010, όπ. αναφ. στο Τσίχλα, 2016), η επιτυχής διεξαγωγή της πιλοτικής έρευνας δημιουργεί εμπιστοσύνη, όσον αφορά την ύπαρξη εγκυρότητας του περιεχομένου.

3.6.3. Εγκυρότητα και Αξιοπιστία Ερωτηματολογίου.

Πολλές φορές χρησιμοποιείται ό όρος «Εγκυρότητα και Αξιοπιστία Ερωτηματολογίου». Όμως, ο όρος αυτός δεν είναι επιτυχής, δεδομένου ότι, η εγκυρότητα και η αξιοπιστία αναφέρονται όχι στο ερωτηματολόγιο, αλλά, στις κλίμακες μέτρησης ή στα κριτήρια που περιλαμβάνονται σε αυτό. Δηλαδή, η δυνατότητα να μπορεί να ελεγχθεί η εγκυρότητα και η αξιοπιστία μιας κλίμακας με στατιστικές μεθόδους. Είναι πλήρως αποδεκτό ότι, τόσο η έννοια της αξιοπιστίας, όσο και της εγκυρότητας κατά τον σχεδιασμό και την συλλογή και ανάλυση των δεδομένων μιας έρευνας, αποτελούν τους ακρογωνιαίους λίθους, έτσι ώστε τα

αποτελέσματα της έρευνας να έχουν μια ιδιαίτερη βαρύτητα και να μπορούν να αξιοποιηθούν κατάλληλα και από άλλους ερευνητές (Μαρινόπουλος, 2021). Κατά συνέπεια, η αξιοπιστία σχετίζεται με την πιστότητα στη μέτρηση μιας έννοιας, ή διαφορετικά, αφορά τον βαθμό σταθερότητας και συνέπειας που εμφανίζει το μεθοδολογικό εργαλείο (Bryman, 2016; Μαρινόπουλος, 2021). Η αξιοπιστία μπορεί να μετρηθεί με την αξιολόγηση της εσωτερικής συνοχής (internal consistency) μιας κλίμακας μέτρησης, δηλαδή, τον υπολογισμό της συσχέτισης μεταξύ των στοιχείων-δηλώσεων μιας κλίμακας (Bearden et al., 2011).

Ο πιο δημοφιλής τρόπος για την αξιολόγηση της εσωτερικής συνοχής είναι ο συντελεστής αξιοπιστίας **άλφα του Cronbach** (Cronbach, 1951, 1984). Ο συντελεστής αυτός, είναι ενδεικτικός του βαθμού στον οποίο οι απαντήσεις είναι συναφείς με το σύνολο των στοιχείων - δηλώσεων μιας κλίμακας (Kline, 2010). Όπως αναφέρει η Τσίχλα (2016), συντελεστές αξιοπιστίας της τάξεως του **0.90 θεωρούνται «ιδανικοί»**, συντελεστές της τάξεως του 0.80 είναι «πολύ καλοί», ενώ τιμές πλησίον του 0.70 είναι «επαρκείς» (Kline, 2010). Η διασφάλιση υψηλών επιπέδων εγκυρότητας και αξιοπιστίας δημιουργεί εμπιστοσύνη όσον αφορά την ποιότητα των ερευνητικών δεδομένων, καθώς ελαχιστοποιεί το σφάλμα μέτρησης (Field, 2009; Hair et al., 2010). Αξίζει να σημειωθεί ότι η εγκυρότητα και η αξιοπιστία αποτελούν χαρακτηριστικά των επιδόσεων ενός συγκεκριμένου δείγματος, και όχι των εργαλείων μέτρησης γενικά (Τσίχλα, 2016).

3.6.3.1. Εξασφάλιση αξιοπιστίας και εγκυρότητας

Τα ζητήματα της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας, τόσο κατά τον σχεδιασμό, όσο και κατά τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων μιας έρευνας, είναι πολύ σημαντικά στοιχεία, προκειμένου τα αποτελέσματά της να μπορούν να αξιοποιηθούν κατάλληλα (Μαρινόπουλος, 2021). Η εγκυρότητα (validity) και η αξιοπιστία (reliability) των συμπερασμάτων των μελετών καθορίζονται σε σημαντικό βαθμό και από την καταλληλότητα των ερωτηματολογίων που χρησιμοποιούνται από τους ερευνητές και κυρίως στις κλίμακες μέτρησης ή στα κριτήρια που περιλαμβάνονται σ' αυτό. Δηλαδή, η δυνατότητα να μπορεί να ελεγχθεί η εγκυρότητα και η αξιοπιστία μιας κλίμακας με στατιστικές μεθόδους. Κατά συνέπεια, η αξιοπιστία σχετίζεται με την πιστότητα στη μέτρηση μιας έννοιας, ή διαφορετικά, αφορά το βαθμό σταθερότητας και της συνέπειας που εμφανίζει το μεθοδολογικό εργαλείο (Bryman, 2016; Μαρινόπουλος, 2021).

- Η **αξιοπιστία της κλίμακας.**

Ελέγχεται με τον συντελεστή **cronbach's – alpha,** που εκφράζει την εσωτερική συνοχή (δηλαδή τη συνέπεια της απάντησης του ερωτώμενου σε κάθε ερώτηση ξεχωριστά σε σχέση με κάθε άλλη ερώτηση που υπάρχει και περιλαμβάνεται στην κλίμακα) και δείχνει την ομοιογένεια μιας κλίμακας. Για να θεωρείται αποδεκτή η τιμή του Cronbach's alpha θα **πρέπει να είναι >0.7.** Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του συντελεστή Cronbach's alpha τόσο μεγαλύτερη είναι η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής (Litwin, 1995; Houser, 2008; Τσίχλα, 2016).

- **Η εγκυρότητα:**

Επειδή ένα εργαλείο μέτρησης μπορεί να είναι αξιόπιστο αλλά όχι έγκυρο, παράλληλα με την εκτίμηση της αξιοπιστίας μιας κλίμακας ή ενός οργάνου μέτρησης θα πρέπει να ελεγχθεί και η εγκυρότητά του (validity). Ένα εργαλείο μέτρησης θεωρείται έγκυρο όταν έχει χρησιμοποιηθεί **επανειλημμένα με επιτυχία** σε πληθυσμό για τον οποίο έχει σχεδιαστεί ερευνητικά, δηλαδή, η εγκυρότητα σχετίζεται με την ικανότητα των εργαλείων ή των διαδικασιών που ακολουθούνται κατά την διαδικασία συλλογής των δεδομένων, με σκοπό να μετρήσουν αυτό για το οποίο αναπτύχθηκαν (LoBiondo, 1994; Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005; Creswell, 2015). Η εξασφάλιση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας στις ποσοτικές ερευνητικές μελέτες, εξασφαλίζονται τόσο μέσω των λειτουργικών ορισμών, όσο και μέσω της εύρεσης του δείκτη εσωτερικής συνέπειας και αξιοπιστίας Cronbach a. (Cronbach, 1984).

3.6.4. Πληθυσμός του δείγματος – Δειγματοληψία

Η δειγματοληψία είναι απαραίτητη σε πολλά προβλήματα έρευνας. Εάν ο πληθυσμός που μελετάται είναι υπερβολικά μεγάλος ακόμα και θεωρητικά άπειρος, το να επιτευχθεί μια πλήρης απαρίθμηση – απογραφή δεν είναι δυνατό. Κύριος σκοπός της δειγματοληψίας είναι η εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων για τα χαρακτηριστικά ενός πληθυσμού με τη μελέτη ενός μικρού, αλλά αντιπροσωπευτικού μέρους, των μελών του πληθυσμού. Ένα δείγμα λέμε ότι είναι αντιπροσωπευτικό, όταν αποτελεί μία «μικρογραφία» του πληθυσμού. Αυτό επιτυγχάνεται, όταν το δείγμα περιέχει τα στοιχεία των διαφόρων τάσεων του πληθυσμού, στην ίδια ακριβώς αναλογία, που υπάρχουν και στον πληθυσμό (διαστρωμάτωση του δείγματος). Από τη διαδικασία επιλογής του δείγματος θα πρέπει να επιτυγχάνεται η αντιπροσωπευτικότητα του πληθυσμού, δηλαδή, το δείγμα θα πρέπει να περιέχει τις χαρακτηριστικές ιδιότητες του πληθυσμού (Newby, 2020).

Ως πληθυσμός της έρευνας ή στατιστικός πληθυσμός ορίζεται το τμήμα του ευρύτερου πληθυσμού που μπορεί να συμπεριληφθεί στην έρευνα. Αποτελείται δηλαδή από στοιχεία που είναι υποψήφια να επιλεγούν στο σχηματισμό του δείγματος (Ζαφειρόπουλος, 2005). Το βασικότερο πράγμα που πρέπει να έχει πάντα υπόψιν του ο ερευνητής, είναι ότι όλη η διαδικασία που θα ακολουθηθεί θα πρέπει να είναι ακριβής και να επιτυγχάνεται με το χαμηλότερο δυνατό κόστος (Κοκολάκης & Σπηλιώτης, 1999). Με βάση τα παραπάνω, είναι αναγκαία η «Στατιστική Μεθοδολογία λήψης δείγματος απολύτου αντιπροσωπευτικού, με σκοπό να συναχθούν συμπεράσματα για όλη τη δομή του πληθυσμού, με συγκεκριμένο σφάλμα και πιθανότητα ορθότητας των μετρήσεων» (Παπάνης, 2007).

3.6.4.1. Το Δείγμα

Για να μελετηθεί το υπό διερεύνηση ζήτημα εκτενώς και να δημιουργηθεί μια πλήρης και σαφής εικόνα, προχωρήσαμε στον προσδιορισμό του αντιπροσωπευτικού (κατάλληλου) δείγματος, εξετάζοντας βιβλιογραφικά διάφορες σχετικές προσεγγίσεις. Θεωρείται ευνόητο ότι, μια επιστημονική ποσοτική έρευνα, απαιτεί ένα σχετικά μεγάλο μέγεθος δείγματος και τούτο διότι, πρέπει να πληροί όλα εκείνα τα βασικά προαπαιτούμενα κριτήρια των στατιστικών ελέγχων και να είναι σε θέση να προσφέρει μια καλή εκτίμηση των παραμέτρων του πληθυσμού, ελαχιστοποίηση του σφάλματος δειγματοληψίας και παροχή ικανοποιητικής ισχύος (Creswell, 2011).

Επίσης, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το επίπεδο σημαντικότητας (probability level) στο οποίο θα είναι αποδεκτό το αποτέλεσμα ως στατιστικά σημαντικό. Στις κοινωνικές επιστήμες έχει επικρατήσει να υιοθετείται το **επίπεδο σημαντικότητας 0.05**, έτσι ώστε οι έρευνες πρέπει να σχεδιάζονται ώστε να επιτυγχάνουν επίπεδα σημαντικότητας α τουλάχιστον 0.05, με επίπεδα ισχύος 0.80 (Cohen, 1988, 1992).

Έτσι με βάση τις παραπάνω εκδοχές, οι Bagozzi & Yi (2012), αναφέρουν πως σε σπάνιες περιπτώσεις ένα μέγεθος δείγματος μικρότερο των 100 περιπτώσεων έχει νόημα, και συστήνουν στους ερευνητές να αποσκοπούν σε ένα **μέγεθος δείγματος τουλάχιστον 100** και **κατά προτίμηση μεγαλύτερο των 200 περιπτώσεων**. Στο ίδιο πλαίσιο κινούμενοι και άλλοι ερευνητές, το ελάχιστο μέγεθος των 200 περιπτώσεων έχει προταθεί και από τους (Kline, 2010; Barett, 2007) και επίσης από τους Boomsma & Hoogland (2001, όπ. αναφ. στο Τσίχλα, 2016), ως ένα πολύ καλό και αξιόπιστο δείγμα.

Επίσης, κατά άλλη εκδοχή, για τον προσδιορισμό του κατάλληλου μεγέθους του δείγματος, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ο τύπος:

$$\mathbf{N}= \frac{Z2*p*(1-p)}{a2}$$ (Παρταλίδου, 2005).

Όπου (N), είναι το ζητούμενο μέγεθος του δείγματος,

(p), είναι η εκατοστιαία αναλογία των ερωτώμενων που, υποθετικά, κατέχουν το προς διερεύνηση χαρακτηριστικό, εκατέρωθεν της πραγματικής άγνωστης αναλογίας στον πληθυσμό,

(a), είναι η αποδεκτή απόκλιση (επίπεδο σημαντικότητας) από τη μέση αναλογία και

(z), είναι η τιμή της κανονικής κατανομής.

Σημειώνεται ότι, η εκατοστιαία αναλογία p και η αποδεκτή απόκλιση a, είναι μεγέθη που ορίζει ο ερευνητής. Η αναλογία p εκτιμήθηκε στην πράξη από παλαιότερα δεδομένα και έρευνες για τον υποψήφιο πληθυσμό. Έτσι, για επίπεδο σημαντικότητας a = 5%, η τιμή της κανονικής κατανομής είναι z = 1,96. Επομένως, με εκτίμηση ότι η αναλογία είναι p = 20%, με την εφαρμογή του παραπάνω τύπου, το μέγεθος του δείγματος είναι ίσο με **245 ερωτηματολόγια** και επομένως, κάθε μεγαλύτερο δείγμα από την παραπάνω τιμή (245), είναι αποδεκτό.

Στην παρούσα έρευνα, συλλέχθηκαν **συνολικά (507)** Ερωτηματολόγια και αναλυτικότερα (250) των κατοίκων της περιοχής και (257), των επισκεπτών της λίμνης Κάρλας.

3.6.5. Η δομή και παρουσίαση των ερωτηματολογίων

3.6.5.1. Α΄ Ερωτηματολόγιο των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας

Αναλυτικότερα, το **πρώτο ερωτηματολόγιο** το οποίο δημιουργήθηκε και απευθυνόταν στους **κατοίκους της περιοχής Κάρλας** (n=250), περιείχε ένα ευρύ φάσμα ερωτήσεων, τόσο ανοικτού, όσο και κλειστού τύπου.

Ειδικότερα, αρχικά στο **πρώτο τμήμα** του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να καταγράψουν τις πέντε πρώτες λέξεις τους έρχονται στο νου αυθόρμητα, όταν ακούνε:

- τον όρο «**τουρισμός**»,
- τον όρο «**οικοτουρισμός**», και
- τον όρο «**αγροτουρισμός**»

Σημ. (οι απαντήσεις ήταν ανοιχτού τύπου).

Στο **δεύτερο τμήμα**, οι κάτοικοι έπρεπε να καταγράψουν κατά πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν με τις δηλώσεις:

- «*Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)*»,
- «*Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση*»,
- «*Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής*»,
- «*Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη*»,
- «*Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη*»,
- «*Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων*»,
- «*Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται*»,
- «*Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή*»,
- «*Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος*», «*Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την ανάπτυξη*»,
- «*Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής ανάπτυξης μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται*»,
- «*Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής*»,
- «*Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος*»,
- «*Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του*

πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς»,

- «*Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας*»,
- «*Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού*»,
- «*Ο οικοτουρισμος-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί*»,
- «*Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής*»,
- «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή*»,
- «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία*»,
- «*Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού*»,
- «*Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής*»,
- «*Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται <u>λίγο-πολύ ισότιμα</u> ανάμεσα στους κατοίκους*»,
- «*Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής*»,
- «*Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά*»,
- «*Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό*»,
- «*Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας*»,
- «*Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές*»,
- «*Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται*»,
- «*Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού*»,
- «*Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού*»,
- «*Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης*»,
- «*Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*»,
- «*Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*» και
- «*Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές*».

Οι **35** αυτές ερωτήσεις είναι κλειστού τύπου, σε κλίμακα Likert-5 σημείων (1: Διαφωνώ ριζικά, 2: Διαφωνώ, 3: Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ, 4: Συμφωνώ και 5: Συμφωνώ απόλυτα).

Έπειτα, στο ίδιο μέρος, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να **δηλώσουν κατά πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν με τη δήλωση:**

- «*Τα χωριά της περιοχής σε λίγα χρόνια θα ερημώσουν*» (κλειστού τύπου – κλίμακα Likert-2 σημείων: Ναι και Όχι),
- να δηλώσουν «*το ποσοστό των κατοίκων στην περιοχή που πιστεύουν πως θα έλεγαν ναι στη παραπάνω δήλωση*», καθώς και
- τι «*Ποσοστό των μελών περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι' στην παραπάνω δήλωση*» (ανοιχτού τύπου).

Επίσης, κλήθηκαν να ***δηλώσουν κατά πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν με τη δήλωση****:*

- «*Ο τουρισμός είναι η μόνη ελπίδα για την περιοχή*» (Likert-2 σημείων, Ναι και Όχι), καθώς επίσης, να δηλώσουν
- «*το ποσοστό των κατοίκων στην περιοχή που πιστεύουν, πως θα έλεγαν ναι στην παραπάνω δήλωση*» (ανοικτού τύπου) και
- το «*ποσοστό των μελών περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και πιστεύουν ότι θα έλεγε 'ναι' στην παραπάνω δήλωση*» (ανοιχτού τύπου).

Οι συμμετέχοντες **επιπρόσθετα,** κλήθηκαν να **δηλώσουν κατά πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν** με τη δήλωση:

- «*Η προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση*» (κλειστού τύπου – κλίμακα Likert-2 σημείων: Ναι και Όχι), καθώς και
- το «*τι ποσοστό των κατοίκων στην περιοχή πιστεύουν ότι θα έλεγε 'ναι' στην παραπάνω δήλωση*» (ανοιχτού τύπου), και επίσης,
- «*τι ποσοστό των μελών περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται περιοχή πιστεύουν πως θα έλεγε ναι στην παραπάνω δήλωση*» (ανοιχτού τύπου).

Τέλος, **το τρίτο τμήμα** του ερωτηματολογίου, αφορούσε τα **δημογραφικά** χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων**.** Αναλυτικότατα, συμπεριλάμβανε δηλώσεις σχετικά με:

- το «*φύλο*» (1: Άνδρας και 2: Γυναίκα),
- την «*ηλικία*» (1: <20, 2: 21-30, 3: 31-40, 4: 41-50, 5: 51-60 και 6: >60),
- τον «*τόπο διαμονής*» (ανοιχτού τύπου),
- την «*περιοχή*» (ανοιχτού τύπου),
- το «*δήμο*» (ανοιχτού τύπου),
- την «*κύρια απασχόληση*» (1: Γεωργός/κτηνοτρόφος, 2: Εργάτης/τρια, 3: Ιδιωτικός/ή υπάλληλος, 4: Δημόσιος/α υπάλληλος και 5: Ελεύθερος/η επαγγελματίας),
- τη «*δευτερεύουσα απασχόληση*» (1: Γεωργός/κτηνοτρόφος, 2: Εργάτης/τρια, 3: Ιδιωτικός/ή υπάλληλος, 4: Δημόσιος/α υπάλληλος και 5: Ελεύθερος/η επαγγελματίας),
- το «*μηνιαίο εισόδημα*» (1: Χαμηλότερο από 600 Ευρώ, 2: 601-900 Ευρώ, 3: 901-1200 Ευρώ, 4: 1201-1500 Ευρώ και 5: Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ),
- το «*μορφωτικό επίπεδο*» (1: Δημοτικό, 2: Γυμνάσιο, 3: Λύκειο, 4: Πανεπιστήμιο και 5: Μεταπτυχιακές σπουδές), καθώς και
- την «*οικογενειακή κατάσταση τους*» (1: Άγαμος/η, 2: Παντρεμένος/η χωρίς παιδιά και 3: Παντρεμένος/η με παιδιά).

3.6.5.2. Β΄ Ερωτηματολόγιο των επισκεπτών της περιοχής της λίμνης Κάρλας

Το δεύτερο ερωτηματολόγιο, που απευθυνόταν στους επισκέπτες της περιοχής (n=257), περιείχε στην **πρώτη ενότητα 10 ερωτήσεις** κλειστού τύπου (σε κλίμακα Likert-5 σημείων), στις οποίες οι συμμετέχοντες καλούνταν να δηλώσουν:

- «*Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή*»:
  1: Πολύ χαμηλή,
  2: Χαμηλή,
  3: Μέτρια,
  4: Υψηλή και
  5: Πολύ υψηλή

- «*Την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή*»:
  1: Πολύ χαμηλή,
  2: Χαμηλή,
  3: Μέτρια:
  4: Υψηλή και
  5: Πολύ υψηλή),

- «*Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή*»:
  1: Πολύ χαμηλή,
  2: Χαμηλή,
  3: Μέτρια,
  4: Υψηλή και
  5: Πολύ υψηλή),

- «*Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή*»:
  1: Πολύ χαμηλή,
  2: Χαμηλή,
  3: Μέτρια,
  4: Υψηλή και
  5: Πολύ υψηλή.

- «*Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή*»:
  1: Απαράδεκτη,
  2: Μη ικανοποιητική,
  3: Μέτρια,
  4: Ικανοποιητική και
  5: Εξαιρετική.

- «*Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή*»:
  1: Εχθρική,
  2: Μη φιλική,
  3: Ουδέτερη,
  4: Φιλική και
  5: Πολύ φιλική.

- «*Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή*»:
  1: Εχθρική,
  2: Μη φιλική,
  3: Ουδέτερη,
  4: Φιλική και
  5: Πολύ φιλική.

- «*Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή*»
  1: Υπάρχουν πολλοί επισκέπτες και αυτό ενοχλεί
  2: Υπάρχουν πολλοί επισκέπτες,
  3: Υπάρχουν αρκετοί επισκέπτες,
  4: Υπάρχουν λίγοι επισκέπτες και
  5: Υπάρχουν πολύ λίγοι επισκέπτες.

- «*Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών*»
  1: Να μειωθεί σημαντικά,
  2: Να μειωθεί,
  3: Να μείνει σταθερός,
  4: Να αυξηθεί και
  5: Να αυξηθεί σημαντικά) και

- «*Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την επίσκεψή σας στην περιοχή;*»:
  1: Καθόλου,
  2: Ελάχιστα,
  3: Αρκετά,
  4: Πολύ και

5: Πάρα πολύ.

Έπειτα, ακολουθούν (στη 2η ενότητα), **35 ερωτήσεις σε κλίμακα Likert-5 σημείων, ήτοι:**

- ✓ Διαφωνώ ριζικά,
- ✓ Διαφωνώ,
- ✓ Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ,
- ✓ Συμφωνώ και
- ✓ Συμφωνώ απόλυτα.

➢ **Οι ερωτήσεις που ακολουθούν είναι οι παρακάτω:**

- *Για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής απαιτούνται όρια και περιορισμοί στη χρήση τους*»,
- «*Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)*»,
- «*Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής*»,
- «*Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη*»,
- «*Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη*»,
- «*Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων*»,
- «*Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή*»,
- «*Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς*»,
- «*Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος*»,
- «*Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την βιώσιμη ανάπτυξη*»,
- «*Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας <u>ήπιας</u> μεν, αλλά <u>δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης</u> μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται*»,
- «*Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής*»,
- «*Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος*»,
- «*Στην βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας*»,
- «*Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού*», «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί*»,
- «*Η βιώσιμη οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής*»,
- «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή*»,
- «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία*»,
- «*Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου πιστοποιημένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο μονοπατιών στην ευρύτερη περιοχή*»,
- «*Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών*»,

- «*Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών*»,
- «*Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, για τη διασύνδεση του ορεινού τόξου Κισσάβου – Μαυροβουνίου – Πηλίου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή*»,
- «*Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά*»,
- «*Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό*»,
- «*Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας*»,
- «*Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές*»,
- «*Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται*»,
- «*Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*»,
- «*Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές*»,
- «*Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού – αγροτουρισμού*»,
- «*Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού- αγροτουρισμού*»,
- «*Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*»,
- «*Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή πριν την επίσκεψη*» και
- «*Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή πριν την επίσκεψη*».

Ακολούθως, καταγράφονται **11 ερωτήσεις και αυτές κλειστού τύπου σε κλίμακα Likert-**5 σημείων: (1: Διαφωνώ ριζικά, 2: Διαφωνώ, 3: Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ, 4: Συμφωνώ και 5: Συμφωνώ απόλυτα), οι οποίες είναι:

- «*Για να αναπτυχθεί ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει το ίδιο το Κράτος να προσφέρει χρηματοδότηση σε νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις*»,
- «*Η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα (ΣΔΙΤ), θα βοηθήσει στην ανάπτυξη βιώσιμων οικοτουριστικών και αγροτουριστικών μονάδων στην περιοχή*»,
- «*Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης*»,
- «*Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές παρεμβάσεις για την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος*»,
- «*Η καθιέρωση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε όλες της βαθμίδες εκπαίδευσης, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης της περιοχής και στην περιβαλλοντική συνείδηση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού*»,
- «*Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδράμει στην τοπική κοινωνία, προκειμένου να διατηρήσει και αξιοποιήσει την τοπική γνώση για την βιώσιμη ανάπτυξη*»,
- «*Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, όταν είναι κατάλληλα σχεδιασμένη μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στο να αποκτήσουν περιβαλλοντικές αξίες και να αποκτήσουν τις κατάλληλες στάσεις*»,
- «*Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι ένα μέσο που βοηθάει στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, ενθαρρύνοντας τους πολίτες να εφαρμόσουν βιώσιμες πρακτικές*»,
- «*Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης στις τοπικές κοινότητες*»,

- «*Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη, χρησιμοποιεί την τοπική γνώση γύρω από την χλωρίδα και πανίδα, καθώς και τις αειφόρες γεωργικές πρακτικές*» και
- «*Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών μονοπατιών*».

Στη συνέχεια ακολουθούν **2 ερωτήσεις κλειστού τύπου**, σε κλίμακα Likert-2 σημείων (1: Ναι και 2: Όχι), αναφορικά με «*Γνωρίζετε ότι η περιοχή που επισκέπτεστε είναι προστατευόμενη;*» και «*Γνωρίζετε ότι στην περιοχή υπάρχει Φορέας Διαχείρισης;*».

Έπειτα, ακολουθεί **μια ερώτηση σε κλίμακα Likert-2 σημείων** (1: Ναι και 2: Όχι), σχετικά με το κατά πόσο οι συμμετέχοντες συμφωνούν ή διαφωνούν με τη δήλωση:

- **«*Θα προσέφερα μια εβδομάδα εθελοντικής εργασίας για την προστασία της προστατευόμενης περιοχής*»,** καθώς και μια ερώτηση ανοικτού τύπου, σχετικά με
- το «*ποσοστό των επισκεπτών στην περιοχή που οι συμμετέχοντες πιστεύουν πως θα έλεγε 'ναι' στη παραπάνω δήλωση*».

Παράλληλα, ακολουθεί μια ερώτηση σε κλίμακα Likert-2 σημείων (1: Ναι και 2: Όχι), σχετικά με το κατά πόσο οι συμμετέχοντες συμφωνούν ή διαφωνούν με τη δήλωση

- **«*θα δεχόμουν περιορισμούς κατά τη διάρκεια παραμονής μου στην περιοχή για λόγους περιβαλλοντικής προστασίας*»,** καθώς και μια ερώτηση ανοικτού τύπου, σχετικά με το
- «*ποσοστό των επισκεπτών στην περιοχή που οι συμμετέχοντες πιστεύουν πως θα έλεγε 'ναι' στη παραπάνω δήλωση*».

Επιπρόσθετα, ακολουθεί μια ερώτηση σε κλίμακα Likert-2 σημείων (1: Ναι και 2: Όχι), σχετικά με το κατά πόσο οι συμμετέχοντες συμφωνούν ή διαφωνούν με τη δήλωση:

- **«*Θα συμμετείχα οικονομικά στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής*»,** καθώς και μια ερώτηση ανοικτού τύπου, σχετικά με το
- «*ποσοστό των επισκεπτών στην περιοχή που οι συμμετέχοντες πιστεύουν πως θα έλεγε 'ναι' στην παραπάνω δήλωση*».

Έπειτα, ακολουθούν **ερωτήσεις ανοιχτού τύπου,** σχετικά με:

- «*αν οι συμμετέχοντες δέχονται να συμμετάσχουν οικονομικά στη προστασία της προστατευόμενης περιοχής,*
  - *τι ποσό θα πρόσφεραν*»,
  - «*να σημειώσουν τον κυριότερο λόγο για τον οποίο δέχονται να συμμετάσχουν οικονομικά στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής (μόνο όσοι απάντησαν θετικά)*»,
  - «*να σημειώσουν τον κυριότερο λόγο για τον οποίο δέχονται να συμμετάσχουν οικονομικά στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής «μόνο όσοι απάντησαν θετικά)*»**,**
  - «*να σημειώσουν μέχρι 3 δραστηριότητες στις οποίες αφιέρωσαν αρκετό χρόνο κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην περιοχή*»,
  - «*να σημειώσουν μέχρι 3 δραστηριότητες τις οποίες θα ήθελαν να βρουν στην περιοχή, αλλά απουσιάζουν*»,
  - «*να σημειώσουν τα 3 δυνατά σημεία που εμφανίζει η περιοχή και αποτελούν κίνητρο επίσκεψης και παραμονής*» και
  - να «*σημειώσουν τα 3 αδύνατα σημεία που εμφανίζει η περιοχή και αποτελούν αντικίνητρο επίσκεψης και παραμονής*».

Τέλος, η **τελευταία 3η ενότητα, αφορούσε τα δημογραφικά** χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων **επισκεπτών** και περιείχε τις εξής δηλώσεις:

- «*Φύλο*» (1: Άνδρας και 2: Γυναίκα),
- «*ηλικία*» (1: <20, 2: 21-30, 3: 31-40, 4: 41-50, 5: 51-60 και 6: >60),
- «*τόπος διαμονής*» (ανοιχτού τύπου), «*δήμο περιοχής*» (ανοιχτού τύπου),
- «*κύρια ενασχόληση*» (1: Γεωργός/κτηνοτρόφος, 2: Εργάτης/τρια, 3: Ιδιωτικός/ή υπάλληλος, 4: Δημόσιος/α υπάλληλος και 5: Ελεύθερος/η επαγγελματίας),
- «*δευτερεύουσα απασχόληση*» (1: Γεωργός/κτηνοτρόφος, 2: Εργάτης/τρια, 3: Ιδιωτικός/ή υπάλληλος, 4: Δημόσιος/α υπάλληλος και 5: Ελεύθερος/η επαγγελματίας),
- «*μηνιαίο εισόδημα*» (1: Χαμηλότερο από 600 Ευρώ, 2: 601-900 Ευρώ, 3: 901-1200 Ευρώ, 4: 1201-1500 Ευρώ και 5: Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ),
- «*μορφωτικό επίπεδο*» (1: Δημοτικό, 2: Γυμνάσιο, 3: Λύκειο, 4: Πανεπιστήμιο και 5: Μεταπτυχιακές σπουδές),
- «*οικογενειακή κατάσταση*» (1: Άγαμος/η, 2: Παντρεμένος/η χωρίς παιδιά και 3: Παντρεμένος/η με παιδιά),

- «*Σημείωση των κυριότερων λόγων επίσκεψης τους στη περιοχή*» (ανοιχτού τύπου),

- «*Πηγές ενημέρωσης για την περιοχή*» (1: Τηλεόραση, 2: Εφημερίδες/περιοδικά, 3: Διαδίκτυο, 4: Τουριστικό γραφείο, 5: Γνωστοί/φίλοι/συγγενείς, 6: Περιβαλλοντικές οργανώσεις και 7: Άλλο), «*Οργάνωση ταξιδιού*» (1: Τουριστικό γραφείο και 2: Οι επισκέπτες από μόνοι τους),

- «*Συνολικό κόστος ταξιδιού ανά άτομο*» (1: <500 Ευρώ, 2: 501-1000 Ευρώ, 3: 1001-1500, 4: 1501-2000 και 5: >2000 Ευρώ),

- «*Μέγεθος ομάδας προσέλευσης στην περιοχή*» (1: Ζευγάρι (2 άτομα), 2: Μικρή παρέα-οικογένεια (ως 5 άτομα), 3: Μεγάλη παρέα (ως 10 άτομα) και 4: Γκρουπ (ως 50 άτομα),
- «*Διάρκεια παραμονής στην περιοχή*» (1: Μερικές ώρες, 2: 1 μέρα, 3: 2-3 μέρες, 4: 4-7 μέρες και 5: >7 μέρες),

- «*Έχω επισκεφθεί ξανά την περιοχή*» (1: Ναι και 2: Όχι),

- «*Έχω επισκεφθεί κάποια άλλη προστατευόμενη περιοχή*» (1: Ναι και 2: Όχι)

- «*Είμαι μέλος περιβαλλοντικής οργάνωσης*» (1: Ναι και 2: Όχι) και

- «*Σημειώστε τον βαθμό περιβαλλοντικού σας ενδιαφέροντος*» (Χαμηλός 1 2 3 4 5 Υψηλός).

3.6.6. Αποστολή των Ερωτηματολογίων

Με βάση τις παραπάνω ανάγκες της έρευνας, τα (2) ερωτηματολόγια, εστάλησαν σε περισσότερους από 900 παραλήπτες, ενώ τελικά επιστράφηκαν (ηλεκτρονικά), ή συλλέχθηκαν (προσωπικά), αφού **απαντήθηκαν, συνολικά 507 ερωτηματολόγια, εκ των οποίων τα 250 από τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής και τα άλλα 257 από τους επισκέπτες της λίμνης Κάρλας.**

Έπειτα, αφού συγκεντρώθηκε ένα ικανοποιητικό δείγμα απαντήσεων και από τα δύο ερωτηματολόγια, (συνολικά 507), τα δεδομένα αναλύθηκαν μέσω του στατιστικού και περιγραφικού προγράμματος, ***SPSS 27.0***. Έτσι προέκυψαν οι **περιγραφικές και οι στατιστικές αναλύσεις**, καθώς και ο **κατάλληλος έλεγχος συσχετίσεων** (Δαφέρμος, 2011).

3.6.7. Στατιστική επεξεργασία και ανάλυση

Με προσανατολισμό την υλοποίηση της στατιστικής ανάλυσης των δεδομένων εφαρμόστηκε η περιγραφική στατιστική και η ανάλυση των συσχετίσεων ανάμεσα στις μεταβλητές. Η ανάλυση των δεδομένων υλοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου ***SPSS 27.0.*** Η ανάλυση των δεδομένων είχε ως αποτέλεσμα την παραγωγή των διαγραμμάτων και των αποτελεσμάτων που απορρέουν από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου (Δαφέρμος, 2011).

3.6.7.1. Στατιστικός Έλεγχος υποθέσεων:

Διατυπώνουμε πάντοτε δύο υποθέσεις: Πρόκειται για μια διαδικασία απόφασης μεταξύ δύο υποθέσεων. Η μια υπόθεση ονομάζεται μηδενική (Η0) και η άλλη εναλλακτική (Η1).

- Μηδενική Υπόθεση (Η0):

- Είναι η υπόθεση που υποστηρίζει ότι, **δεν υπάρχει σχέση μεταξύ των μεταβλητών** που μελετώνται, αλλά, η σχέση οφείλεται σε τυχαίους παράγοντες.
- Διατυπώνεται με σκοπό να λειτουργήσει ως κριτήριο σύγκρισης για την εναλλακτική υπόθεση.
- Στη διαδικασία του ελέγχου των υποθέσεων, **πάντοτε ελέγχουμε τη μηδενική** υπόθεση, έναντι της εναλλακτικής

- Εναλλακτική ή Πειραματική Υπόθεση (Η1)

- Είναι η υπόθεση που αναφέρεται στην εκτίμηση που κάνει ο ερευνητής αναφορικά με τη σχέση που υπάρχει μεταξύ των μεταβλητών που μελετά.
- Ουσιαστικά πρόκειται για την ερευνητική του υπόθεση.

Θέτουμε ως μηδενική, αυτή για την οποία αμφιβάλουμε, δηλαδή, αυτή που αμφισβητείται, και εξετάζουμε αν ένα τυχαίο δείγμα που παίρνουμε από τον πληθυσμό συνηγορεί ή δίνει αποδείξεις υπέρ της απόρριψής της, έναντι της εναλλακτικής.

Έτσι, **υποθέτοντας ότι η Η0 είναι αληθής**, αν «αυτό που παρατηρείται στο δείγμα» είναι ακραίο, δηλαδή, αν έχει πολύ μικρή πιθανότητα να συμβεί, τότε **απορρίπτουμε την Η0**.

Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή, αν αυτό που παρατηρείται στο δείγμα δεν είναι ακραίο-σπάνιο (**όταν είναι αληθής η Η0**), τότε το δείγμα που πήραμε, δεν μας δίνει αρκετές ενδείξεις για την απόρριψη της Η0 και «αποτυγχάνουμε να την απορρίψουμε».

3.6.7.2. Είδη σφαλμάτων στον Έλεγχο των Υποθέσεων:

- **Σφάλμα Τύπου Ι:** Να απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση, ενώ αυτή είναι αληθινή. Για παράδειγμα, να δεχτούμε ότι δύο μέσοι όροι διαφέρουν, ενώ στην πραγματικότητα δεν διαφέρουν. Συμβολίζεται με **α.**
- **Σφάλμα Τύπου ΙΙ:** Να μην απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση, ενώ αυτή είναι λανθασμένη. Δηλαδή, να δεχτούμε ότι δύο μέσοι όροι δεν διαφέρουν, ενώ στην πραγματικότητα διαφέρουν. Συμβολίζεται με **β (**Δαφέρμος, 2011).

3.6.7.3. Επίπεδο σημαντικότητας - Διάστημα Εμπιστοσύνης

Επειδή σε αυτό το σημείο γίνεται πολύ συχνά σύγχυση, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στο ότι γενικά, η **μηδενική υπόθεση διατυπώνεται με σκοπό να αμφισβητηθεί**.

Η απόφαση για το αν θα αποδεχτούμε ή θα απορρίψουμε την Η0 γίνεται βάσει πιθανοτήτων. Για τον σκοπό αυτό ορίζουμε **επίπεδο εμπιστοσύνης (1−α)** για την απόφαση ελέγχου. Το **α λέγεται επίπεδο σημαντικότητας** (*significance level*) και καθορίζει το εύρος της περιοχής αποδοχής κι απόρριψης, δηλαδή, το αποδεκτό όριο σφάλματος. Για παράδειγμα, όταν θέτουμε **επίπεδο σημαντικότητας α=0,05**, εννοούμε ότι, αποδεχόμαστε μέχρι 5%

σφάλμα στην πιθανότητα και το αποτέλεσμα του στατιστικού ελέγχου που πραγματοποιήσαμε είναι σωστό. Στην περίπτωση των στατιστικών μελετών στο χώρο των επιστημών υγείας θέτουμε το επίπεδο σημαντικότητας στην τιμή α=0,05 εκτός, από περιπτώσεις ιδιαίτερα «αυστηρών» μελετών, στις οποίες το επίπεδο σημαντικότητας λαμβάνει την τιμή α=0.01.

Επομένως **σε κάθε στατιστικό έλεγχο:**

- αν το **p-value < a : απορρίπτουμε την Η0,** ενώ,
- αν **p-value ≥ a : δεν απορρίπτουμε την Η0.**

Το πλεονέκτημα από τη χρήση του p-value είναι ότι δεν απορρίπτουμε ή δεχόμαστε απλώς την Η0, αλλά απορρίπτουμε ή δεχόμαστε την Η0 και μπορούμε να δούμε και πόσο πιθανή ήταν η εμφάνιση του δείγματος x που πήραμε (υπό την Η0), ενώ επίσης μπορούμε να κάνουμε άμεσα συγκρίσεις με όποιο **α** και αν επιλέξουμε ((Δαφέρμος, 2011).

3.6.7.4. Επίπεδο Σημαντικότητας – α

- Ο ερευνητής πρέπει να προκαθορίσει το μέγιστο όριο, τη μέγιστη πιθανότητα αποδοχής να έχει εμφανιστεί ένα αποτέλεσμα στην τύχη, με άλλα λόγια τη μέγιστη πιθανότητα αποδοχής διάπραξης **Σφάλματος Τύπου Ι.**
- Αυτή η πιθανότητα ονομάζεται **«επίπεδο σημαντικότητας» και συμβολίζεται με α**. Στις Κοινωνικές Επιστήμες συνήθως α=0,05 (5%), που σημαίνει ότι σε 100 επαναλήψεις του πειράματος, μόνο σε 5 αναμένεται να ληφθεί λάθος απόφαση.

3.6.7.5. Παρατηρούμενο Επίπεδο Σημαντικότητας – p

- Τα στατιστικά πακέτα (π.χ. SPSS) υπολογίζουν την πιθανότητα ένα στατιστικό αποτέλεσμα τόσο μεγάλο ή μεγαλύτερο από το παρατηρούμενο να έχει προκύψει λόγω τυχαίων παραγόντων και όχι λόγω της σχέσης μεταξύ των δύο μεταβλητών.
- Η πιθανότητα αυτή ονομάζεται «παρατηρούμενο επίπεδο ή στάθμη σημαντικότητας**» (p-value) των στατιστικών ελέγχων.**

P- τιμή, είναι η ***ελάχιστη τιμή του επιπέδου σημαντικότητας***, για την οποία **απορρίπτεται η Η0 .**

- **Αν α ≥ P-Τιμή ,** τότε σε επίπεδο σημαντικότητας α, η Η0 απορρίπτεται.
- **Αν α < P-Τιμή,** τότε σε επίπεδο σημαντικότητας α, η Η0 δεν απορρίπτεται.

Δηλαδή,

- **Εάν το p>0,05: Δεχόμαστε την Η0 και απορρίπτουμε την Η1**
- **Εάν το p≤0,05: Απορρίπτουμε την Η0 και δεχόμαστε την Η1**

Επομένως, η p-τιμή είναι ένα μέτρο, το οποίο εκφράζει πόσο ισχυρές είναι οι αποδείξεις που προκύπτουν εναντίον της Η0, από το συγκεκριμένο δείγμα που εξετάζουμε.

Το επίπεδο σημαντικότητας, με απλούστερους όρους, είναι η πιθανότητα κατώτατου ορίου να απορρίπτεται λανθασμένα η μηδενική υπόθεση, όταν είναι στην πραγματικότητα αλήθεια. Αυτό είναι επίσης γνωστό ως ποσοστό σφάλματος τύπου Ι. Το επίπεδο σημαντικότητας ή (α άλφα), συνεπώς σχετίζεται με το συνολικό επίπεδο εμπιστοσύνης της δοκιμασίας, που σημαίνει ότι όσο υψηλότερη είναι η τιμή του άλφα, τόσο μεγαλύτερη είναι η εμπιστοσύνη στη δοκιμή.

Το πιο συνηθισμένο επίπεδο σημαντικότητας είναι **0,05 (ή 5%), πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει πιθανότητα 5%,** ότι η δοκιμή θα υποστεί σφάλμα τύπου Ι, απορρίπτοντας μια πραγματική μηδενική υπόθεση. Αυτό το επίπεδο σημασίας αντιστρόφως μεταφράζεται σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%, πράγμα που σημαίνει ότι σε μια σειρά από δοκιμές υποθέσεων, το 95% δεν θα οδηγήσει σε σφάλμα τύπου Ι (Δαφέρμος, 2011).

3.6.8. Στατιστικά σημαντικό δείγμα

- Όταν σε επίπεδο σημαντικότητας α απορρίπτεται η Η0, το δείγμα χαρακτηρίζεται στατιστικά σημαντικό (σε επίπεδο σημαντικότητας α) και έχει την έννοια ότι δίνει σημαντικές αποδείξεις εναντίον της Η0.
- **Όσο πιο μικρό είναι το επίπεδο σημαντικότητας** στο οποίο απορρίπτεται η Η0 και επομένως **όσο πιο μεγάλη είναι η p-τιμή, τόσο πιο σημαντικό είναι το δείγμα.**

Στατιστική σημαντικότητα:

✓ Όταν το αποτέλεσμα δεν έχει προέλθει από τυχαίους παράγοντες, τότε λέμε, ότι είναι στατιστικά σημαντικό.

✓ Όταν το αποτέλεσμα έχει προέλθει από τυχαίους παράγοντες, τότε λέμε, ότι είναι στατιστικά μη σημαντικό.

Στις κοινωνικές επιστήμες έχει καθοριστεί ότι για να έχουμε **στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα** η πιθανότητα σφάλματος θα πρέπει να **είναι το πολύ… 0,05 (5%)** (Δαφέρμος, 2011).

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

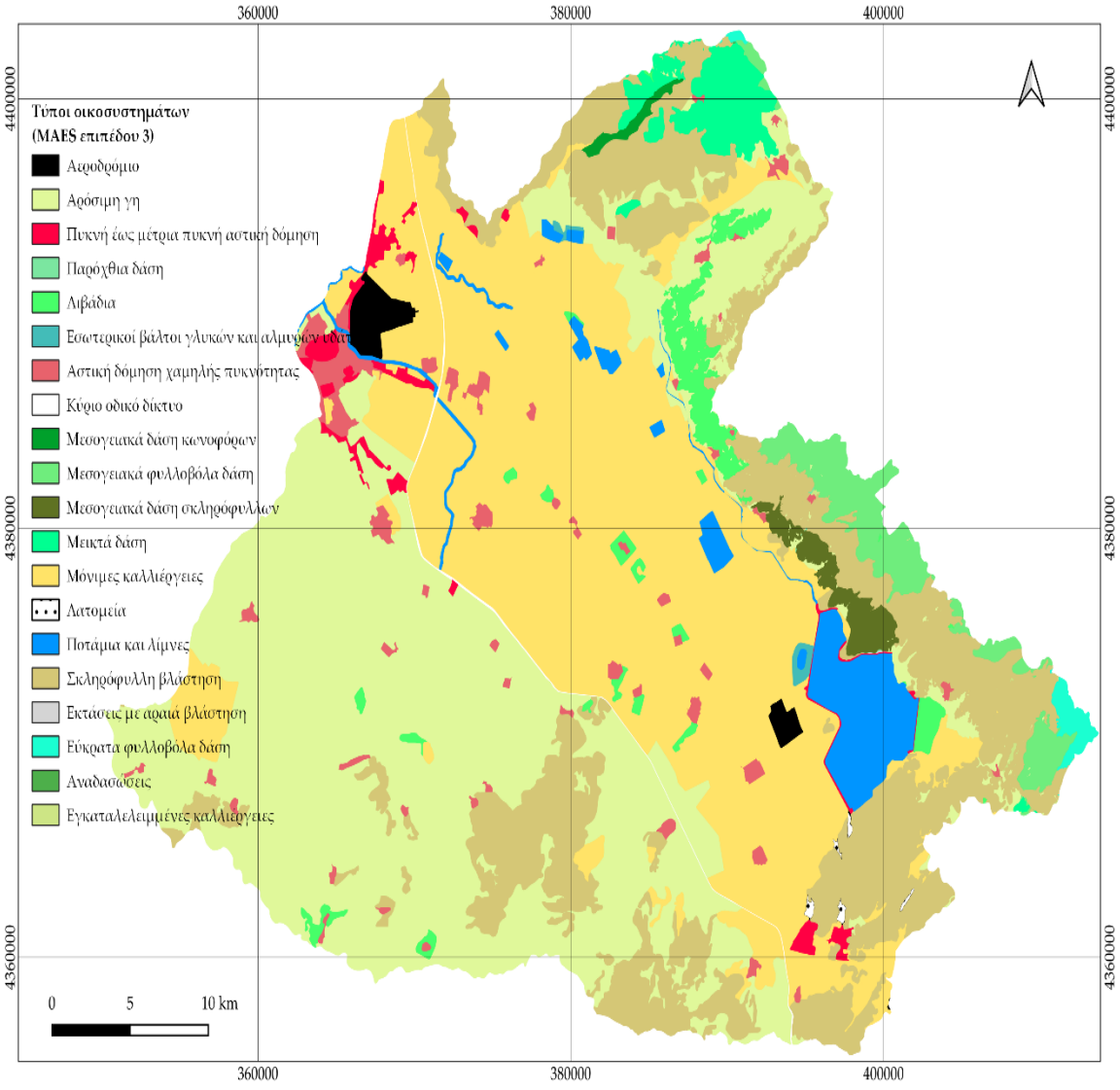
4.1. Χαρτογράφηση τύπων οικοσυστημάτων

Από τη χαρτογράφηση των τύπων οικοσυστημάτων στην περιοχή μελέτης προκύπτει ότι, οι εκτάσεις για καλλιέργεια καλύπτουν περισσότερο από το ήμισυ της συνολικής έκτασης ενδιαφέροντος, με τις μόνιμες καλλιέργειες να καταλαμβάνουν το 32,77% και τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις το 33,89% (Πίνακας 7). Η σκληρόφυλλη βλάστηση αποτελεί το τμήμα της φυσικής βλάστησης με τη μεγαλύτερη κάλυψη αποτελώντας το 18,10% της συνολικής έκτασης. Όλοι οι άλλοι τύποι οικοσυστημάτων συμμετέχουν με κάλυψη κάτω του 3%. Στην Εικόνα 10, παρουσιάζεται ο χάρτης τύπων οικοσυστημάτων MAES επιπέδου 3, για την περιοχής έρευνας.

Πίνακας 7. Συμμετοχή τύπων οικοσυστημάτων MAES επιπέδου 3, στη λεκάνη απορροής της λίμνης Κάρλας.

Τύποι οικοσυστημάτων (MAES επίπεδο 3)	**Περιοχή (ha)**	**Συνολικά (%)**
Πυκνή έως μέτρια πυκνή αστική δόμηση	2110.11	1.27%
Αστική δόμηση χαμηλής πυκνότητας	3690.17	2.22%
Αεροδρόμιο	1258.56	0.76%
Κύριο οδικό δίκτυο	715.44	0.43%
Λατομεία	193.85	0.12%
Μόνιμες καλλιέργειες	54511.07	32.77%
Αρόσιμη γη	56372.51	33.89%
Εγκαταλελειμμένες καλλιέργειες	88.26	0.05%
Λιβάδια	3128.15	1.88%
Σκληρόφυλλη βλάστηση	30115.53	18.10%
Μεσογειακά δάση σκληρόφυλλων	1325.87	0.80%

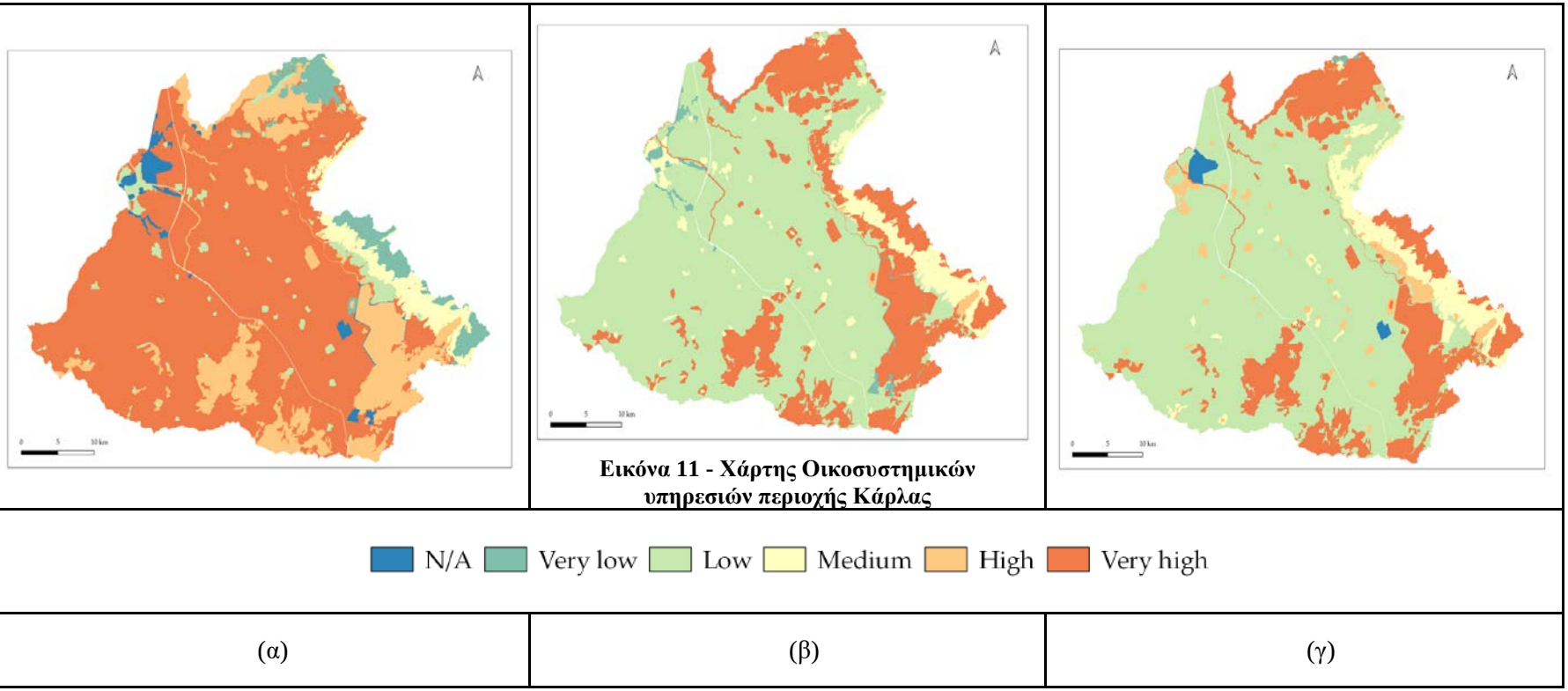
Μεσογειακά δάση κωνοφόρων	376.34	0.23%
Μεσογειακά φυλλοβόλα δάση	3867.89	2.33%
Εύκρατα φυλλοβόλα δάση	538.39	0.32%
Μεικτά δάση	2870.90	1.73%
Παρόχθια δάση	36.72	0.02%
Αναδασώσεις	3.16	0.00%
Εκτάσεις με αραιά βλάστηση	6.10	0.00%
Εσωτερικοί βάλτοι γλυκών και αλμυρών υδάτων	213.25	0.13%
Ποτάμια και λίμνες	4924.43	2.96%
Σύνολο	**166346.68**	**100.00%**

Εικόνα 10 - Χάρτης τύπων οικοσυστημάτων περιοχής Κάρλας (Trakala et al., 2023a).

4.2. Χαρτογράφηση και αξιολόγηση οικοσυστημικών υπηρεσιών

Η προκαταρκτική ανάλυση της δυνητικής παροχής υπηρεσιών οικοσυστήματος στην περιοχή μελέτης αποκάλυψε τη σημασία των υπηρεσιών παροχής, που αντιστοιχούν στους τύπους γεωργικών οικοσυστημάτων που επικρατούν στην περιοχή, συμπεριλαμβανομένης της λίμνης Κάρλας, ως ταμιευτήρα νερού. Όσον αφορά τις ρυθμιστικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες διατήρησης, στη λίμνη Κάρλα και στα φυσικά οικοσυστήματα που βρίσκονται κυρίως στο ανατολικό τμήμα, κυμαίνονται από μέτρια έως πολύ υψηλής αξίας. Οι υψηλότερες αξίες για πολιτιστικές υπηρεσίες προτείνονται κυρίως στο βόρειο και νοτιοανατολικό τμήμα της περιοχής. Μια θεματική αναπαράσταση του δυναμικού των υπηρεσιών οικοσυστήματος της περιοχής παρουσιάζεται στην Εικόνα 11.

Εικόνα 11 - Χάρτης Οικοσυστημικών υπηρεσιών περιοχής Κάρλας

Εικόνα 11. Η θεματική απόδοση της δυνητικής παροχής οικοσυστημικών υπηρεσιών στην περιοχή μελέτης (Trakala, Tsiroukis, & Martinis, 2023):

(α) Προμηθευτικές υπηρεσίες,

(β) Υπηρεσίες ρυθμιστικές και διατήρησης,

(γ) Πολιτισμικές υπηρεσίες.

4.3. Καταγραφή, αξιολόγηση και χαρτογράφηση περιβαλλοντικών και πολιτισμικών διαδρομών

4.3.1. Προτεινόμενες περιβαλλοντικές και πολιτιστικές διαδρομές

Από τις επισκέψεις πεδίου, την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον και τη συλλογή απόψεων από φορείς και κατοίκους της περιοχής, επιλέχθηκαν 10 περιβαλλοντικές και πολιτιστικές διαδρομές, με σημαντική οικολογική και πολιτιστική σημασία.

Οι διαδρομές αυτές, μετά από επανειλημμένες επιτόπιες επισκέψεις, σχεδιάσθηκαν, αξιολογήθηκαν και προτείνονται έτσι ώστε, αφενός μεν να αναδείξουν τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά και πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής, αφετέρου δε, να αποτελέσουν πόλο μιας βιώσιμης ανάπτυξης, με παράλληλη έμφαση στη θεματολογία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, οι προτεινόμενες διαδρομές είναι οι εξής:

1. Αγροτικό Μνημείο Κιλελέρ – Αχίλλειο – Καλαμάκι – Παλαιόσκαλα

2. Καλαμάκι – Έλαφος – Παναγία Καμπάνα

3. Έλαφος – Σκλήθρο – Ρακοπόταμος

4. Σκλήθρο – Κεραμίδι – Κανάλια

5. Κανάλια – Κερασιά

6. Κανάλια - Μονοπάτι γύρω από τη λίμνη Κάρλα

7. Λίμνη Κάρλα - Στεφανοβίκειο - Παναγία Αρμενίου – Παναγία Πέτρας Σωτηρίου

8. Αρμένιο – Αχίλλειο - Καλαμάκι – Έλαφος - Σκλήθρο - Δάσος Πολυδενδρίου (πρώην Βασιλικό κτήμα)

9. Θερμοκήπια Κιλελέρ - Μνημείο Αγρότη – ΒΙΟΛΑΡ - Αχίλλειο – Ταμιευτήρες νερού Καλαμακίου

10. Αχίλλειο – Καλαμάκι – Παλαιόσκαλα – Παρατηρητήριο Λίμνης Κάρλα – Δασικό Πάρκο Δρυός.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά τα κύρια χαρκατηριστικά και τοπόσημα, κάθε διαδρομής.

4.3.1.1. Μνημείο αγρότη Κιλελέρ – Αχίλλειο – Καλαμάκι – Παλαιόσκαλα.

- ***«Το ιστορικό μονοπάτι του αγρότη στο Κιλελέρ».***

Η επίσκεψη στον χώρο όπου βρίσκεται το μνημείο του αγρότη, με το οποίο τιμάται η εξέγερση των κολλίγων αγροτών έναντι των τσιφλικάδων, αποτελεί και τιμή, αλλά και ανάγκη ταυτόχρονα, προκειμένου να πληροφορηθεί ο επισκέπτης για τη θυσία των αγροτών της περιοχής ενδιαφέροντος κατά τα αιματηρά γεγονότα του 1910 στο Κιλελέρ (Γερόπουλος, 2010). Μέσα στη δίνη της παγκοσμιοποίησης, οι ντόπιοι κάτοικοι συμβάλλουν στην ισχυροποίηση της εθνικής και τοπικής τους ταυτότητας και στη διατήρηση της ιστορικής συνέχειας και της πολιτισμικής τους κληρονομιάς (Burns & Sancho, 2003; Smith, 2004; Hughes & Allen, 2005). Κάθε χρόνο την πρώτη Κυριακή του Μαρτίου διοργανώνονται από τον ομώνυμο Δήμο Κιλελέρ, τα «Κιλελέρεια», για να τιμήσουν την επέτειο της εξέγερσης, με πλήθος κόσμου που καταφθάνει από όλη την Ελλάδα, για την επιμνημόσυνη δέηση και την κατάθεση στεφάνων στο Μνημείο του Αγρότη, προς τιμή των πεσόντων. Η προτομή του κολλίγου αγρότη, με «κοσιά και τραγιάσκα», ως σύμβολα του Έλληνα αγρότη εκείνης της δύσκολης εποχής, αποκαλύφθηκε το 1997 και είναι έργο του Βολιώτη γλύπτη Δημητρίου Γκεντέκου.

Η τουριστική δραστηριότητα σε χώρους με ιστορική και πολιτισμική αξία αναδεικνύει την πορεία ενός λαού στα χρόνια, αναζωπυρώνοντας το εθνικό φρόνημα και την υπερηφάνεια των ντόπιων για τον τόπο τους, αναβιώνοντας το ιστορικό παρελθόν και αναδεικνύοντας ιστορικά κτίρια, αξιοθέατα και αρχαιολογικούς χώρους που σε άλλη περίπτωση θα είχαν εγκαταλειφθεί και ερημώσει (Βαρβαρέσος, 2000). Παράλληλα, εκτός από την ιστορική του αξία, αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο εκπαίδευσης για την διαχείριση των πολυποίκιλων «αγροοικοσυστημάτων» που έχει η περιοχή.

Στη συνέχεια, ακολουθώντας τον επαρχιακό δρόμο Αχιλλείου – Καλαμακίου, προσεγγίζεται ο Αρχαιολογικός χώρος της Παλαιόσκαλας.

- ***«Το μονοπάτι της Αρχαιολογίας».***

Σε πολύ μικρή απόσταση από το Καλαμάκι και στους πρόποδες του Μαυροβουνίου, υπάρχει ο Αρχαιολογικός χώρος της «Παλαιόσκαλας». Στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλα και των παρακαρλίων χωριών, η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως ευρήματα διαχρονικής κατοίκησης της περιοχής, από την Νεολιθική, μέχρι την Ύστερη Ελληνιστική περίοδο και αργότερα, την Βυζαντινή και νεότερη» (Αποστολοπούλου-Κακαβογιάννη 1979; Αδρύμη-Σισμάνη 2006; Αμπράζη, 2009).

4.3.1.2. Καλαμάκι – Έλαφος – Παναγία Καμπάνα

- ***«Το περιβαλλοντικό και θρησκευτικό μονοπάτι».***

Η διαδρομή από την πλατεία του χωριού κατευθύνεται προς το παλιό Μοναστήρι της Παναγίας Καμπάνας, που αποτελεί αξιόλογο θρησκευτικό μνημείο, κτίσμα του 19ου αιώνα. Η συγκεκριμένη διαδρομή, χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες, αποτελεί μια άριστη περιβαλλοντική διαδρομή με πλούσια θεματολογία για την περιβαλλοντική εκπαίδευση, ενώ ενδείκνυται επίσης για την εκπαίδευση των μαθητών όλων των βαθμίδων.

- «***Το μονοπάτι της διαχείρισης του δάσους»***.

Η διαδρομή αυτή αποτελεί μια εξαίσια περιβαλλοντική διαδρομή που οδηγεί στην καρδιά του δρυοδάσους Ελάφου. Η πεζοπορική διαδρομή είναι αρκετά εύκολη και οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να ενημερωθούν για τη βιοποικιλότητα της περιοχής, τα δασικά οικοσυστήματα, τη διαχείριση και την προστασία τους. Με δεδομένο ότι στον Έλαφο υπάρχει οργανωμένο Σωματείο δασεργατών, μπορεί να διοργανωθεί με ασφάλεια η υποδειγματική «ρίψη ενός δένδρου» και να ενημερωθούν οι εκπαιδευόμενοι γενικότερα, για τις εργασίες συγκομιδής του ξύλου και τις χρήσεις αυτού.

4.3.1.3. Έλαφος – Σκλήθρο – Ρ. Ρακοπόταμος

- ***«Το μονοπάτι της Ιπποκαστανιάς».***

Μερικές στοχευμένες διαδρομές μπορεί να οδηγήσουν σε επίσκεψη σε ιδιαίτερες περιοχές, που αποτελούν «κιβωτό» διατήρησης αυτοφυών φυτικών ειδών, «σπάνια συναντώμενων» (Ριζοπούλου, 2015).

Στη θέση Ρακοπόταμος Πολυδενδρίου στο Μαυροβούνι, εντοπίζεται ένας βιότοπος Ιπποκαστανιάς (*Aesculus hippocastanum* L.) που συγκροτεί έναν υποπληθυσμό από 25 ενήλικα άτομα. Το είδος, βάσει IUCN red list, χαρακτηρίζεται ως «Τρωτό (Vulnerable)», (Allen & Kella, 2017), λόγω των εγγενών και εξωγενών κινδύνων που εμφανίζει, όσον αφορά την αναπαραγωγική του διαδικασία, αλλά και την επιβίωση των αρτιβλάστων, που συμβάλλουν στην περιορισμένη φυσική κατανομή του στον Ελλαδικό χώρο (Tsiroukis et al., 2007; Τσιρούκης, 2008; Τσιρούκης κ.ά., 2011, 2015, 2019). Η διαδρομή αρκετά βατή και σχετικά σύντομη, αποτελεί εξαιρετικό πεδίο μελέτης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και μοναδική ευκαιρία για την προστασία και διατήρηση του υπολειμματικού είδους της Ιπποκαστανιάς, ιδιαίτερα κατά την περίοδο της ανθοφορίας της τον Μάιο. Η συμμετοχή των Σχολείων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για την περίπτωση αυτή, μπορεί να είναι πολύ σημαντική για την ανάδειξη και διατήρηση του είδους αυτού, με πολλές δράσεις πεδίου.

4.3.1.4. Σκλήθρο – Κεραμίδι - Κανάλια

- ***«Το μονοπάτι της άγριας φύσης»,***

Το συναντάει κανείς στη διαδρομή Σκλήθρου – Κεραμιδίου, σε μια χωμάτινη διαδρομή περίπου 13 km (υπό ασφαλτόστρωση), αλλά με εξαιρετικά τοπία, βράχια, χαράδρες και άγρια φύση, ενώ στο βάθος αποκαλύπτεται και το θαλασσινό πρόσωπο του Αιγαίου. Το Σκλήθρο, αποτελεί ιδανικό προορισμό για τον φυσιολάτρη πεζοπόρο επισκέπτη, με το άριστο φυσικό περιβάλλον, τις πηγές-βρύσες «Τρανή Βρύση, Καρδάρα, Συκιά και Μπουρμπουλήθρα», τον παλιό Νερόμυλο και σε συνδυασμό με τον μαγευτικό Ρακοπόταμο, ανεβάζουν την αδρεναλίνη και σε προκαλούν να κατακτήσεις τις κορυφές «Κούτρα» (650 m) και «Κουτλ» (850 m), για να απολαύσεις πανοραμική θέα και γαλήνη, ενώ ενδείκνυνται επίσης και για δασική αναψυχή. Το δασόκτημα Σκλήθρου, συμπεριλαμβάνεται εξ' ολοκλήρου στο δίκτυο προστατευομένων περιοχών Natura 2000 (Καλαγιάς, 2022 http://kalagias.weebly.com/betaalphasigmaiotalambdaiotakappaomicronkappatauetamualphapiomicronlambdaupsilondeltaepsilonnutaurhoiotaomicronupsilon.html).

- ***«Το μονοπάτι της αναψυχής».***

Έχει συνολικό μήκος 5 km και περνά μέσα από το κοινοτικό δάσος Σκλήθρου. Κατά μήκος του μονοπατιού δημιουργήθηκαν υποδομές ανάπαυσης και αναψυχής (κιόσκια, παγκάκια, πέτρινες βρύσες) στις θέσεις Άγιοι Ταξιάρχες και Προφήτης Ηλίας για τους περιπατητές, με πολλές και όμορφες θέσεις θέας, που ξεκουράζουν την «ψυχή και το σώμα» του πολυτάραχου σημερινού ανθρώπου των πόλεων.

4.3.1.5. Κανάλια - Κερασιά

- ***« Το μονοπάτι της άγριας ορχιδέας».***

Στο χωριό Κερασιά, από το 2014, λειτουργεί στο χώρο του Δημοτικού Σχολείου το «Μουσείο Ηλία Λεφούση», καθώς και το Κέντρο Έρευνας και Προστασίας της αυτοφυούς Ορχιδέας» στο Βόρειο Πήλιο, με περισσότερα από 40 είδη αυτοφυούς ορχιδέας (Λεφούσης, 1994), με εξαιρετικό ενδιαφέρον τόσο για την επιστημονική κοινότητα, όσο και για τον εξερευνητή της άγριας φύσης στον ανεπανάληπτο κόσμο της φυτικής βιοποικιλότητας. Σημαντική συμβολή στην ανάδειξη της περιοχής, διαδραματίζει το επιστημονικό ενδιαφέρον της οικογένειας Οικονομίδη, με πολλές δράσεις και απίστευτο φωτογραφικό υλικό.

4.3.1.6. Κανάλια – Γύρος λίμνης Κάρλας

Τα Κανάλια, βρίσκονται πολύ κοντά στη λίμνη Κάρλα, με πολλές φυσικές ομορφιές που προσδίδουν ιδιαίτερη αξία στην περιοχή. Σήμερα, τα Κανάλια, αποτελούν μία από τις περιοχές με τη μεγαλύτερη και ποιοτικότερη «παραγωγή αμυγδάλων» στην Ελλάδα, με καθιερωμένη γιορτή «της ανθισμένης αμυγδαλιάς», από το μακρινό 1958. Οι κάτοικοι του χωριού σήμερα ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και κτηνοτροφία, ενώ πριν από την αποξήρανση της λίμνης, πολλές οικογένειες Καναλιωτών ασχολούνταν συστηματικά με το ψάρεμα. Σημαντική θεωρείται και η θρησκευτική και πολιτιστική παράδοση των Καναλίων, με σημαντικό αριθμό από εξωκλήσια.

- ***«Τα μονοπάτια της λίμνης Κάρλας»***

Η λίμνη Κάρλα, αποτελεί το «Σταυροδρόμι Ιστορίας, Μύθων και Πολιτισμού», πηγή ζωής και φυσικής ομορφιάς, όπου ο επισκέπτης συναντά ένα από τα μεγαλύτερα έργα ανασύστασης της λίμνης και «γεύεται» τη βιοποικιλότητα της περιοχής, ενώ αποτελεί έναν ιδανικό προορισμό για πεζοπορία και άλλες οικοτουριστικές δραστηριότητες. Συνδεδεμένη με την μυθολογία της Κάρλας, ήταν η ύπαρξη ενός είδους ερωδιού, του «Ήταυρου αστερία – (*Botaurus stellaris)*. Στη λίμνη Κάρλα, ο επισκέπτης έχει πολλαπλές ευκαιρίες ορνιθοπαρατήρησης, φωτογράφησης και μελέτης του λιμναίου πολιτισμού, καθώς μετά την ανασύσταση της λίμνης η ορνιθοπανίδα και ιχθυοπανίδα έχει ανακάμψει σε σημαντικό βαθμό (Trakala et al., 2021; Τρακάλα, 2023, Τρακάλα κ.ά., 2023).

Στα Κανάλια επίσης, υπάρχουν οι εγκαταστάσεις του Φορέα Διαχείρισης και του ΚΕΔΕΜΒΟ, όπου έχει δημιουργηθεί ένα αξιόλογο πολιτιστικό υλικό, που ο κάθε επισκέπτης μπορεί να ζήσει το παρελθόν και να βιώσει μοναδικές εμπειρίες από την πολιτιστική ζωή και τα δρώμενα της τ. λίμνης Κάρλας. Αξιόλογο είναι το ενδιαφέρον των επισκεπτών τα τελευταία χρόνια με ανοδική τάση, καθώς επίσης και όλων των εκπαιδευτικών μονάδων για την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

- ***«Το μονοπάτι της ανθισμένης αμυγδαλιάς».***

Στην ευρύτερη περιοχή και στους πρόποδες του Μαυροβουνίου, υφίστανται εκτεταμένες καλλιέργειες αμυγδαλιάς, με σημαντική συμβολή στην παραγωγή αμυγδάλων. Εξαιρετική ομορφιά αποκτά η περιοχή κατά την περίοδο ανθοφορίας της αμυγδαλιάς που παρομοιάζονται σαν «στολισμένες νυφούλες». Οι Καναλιώτες, από το 1958 ακόμη, είχαν καθιερώσει την «γιορτή της ανθισμένης αμυγδαλιάς», φανερώνοντας έμμεσα πόσο ευαίσθητοι είναι στην πολιτισμική μας παράδοση.

4.3.1.7. Λίμνη Κάρλα – Στεφανοβίκειο – Παναγία Αρμενίου – Παναγία Πέτρας Σωτηρίου

- ***«Τα θρησκευτικά μονοπάτια της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας»***

Σημείο αναφοράς για το Αρμένιο, αποτελεί το μοναστήρι της Παναγίας «Αρμενιώτισσας», γνωστό σε όλη την περιοχή και όχι μόνον, ενώ στον ευρύτερο χώρο λειτουργεί και γηροκομείο. Το ειδυλιακό περιβάλλον και το θρησκευτικό συναίσθημα που εκπέμπει η ιερά εικόνα της «Παναγίας Αρμενιώτισσας», ξεκουράζει και ενδυναμώνει τον κάθε επισκέπτη. Επίσης, ο επόμενος περίπατος, οδηγεί στο γραφικό εξωκλήσι της «Αγίας Παρασκευής στην Πέτρα», όπου ο επισκέπτης μπορεί να πληροφορηθεί για τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής, την παλαιά ιχθυόσκαλα, αλλά και να θαυμάσει από πολύ κοντά τα ελικόπτερα της «Αεροπορίας Στρατού», σε απόσταση αναπνοής από τη βάση ελικοπτέρων στο Στεφανοβίκειο. Δυστυχώς, με τα πρόσφατα πλημμυρικά φαινόμενα (Daniel & Elias), η μονάδα δέχθηκε σοβαρό πλήγμα από τα νερά και η απόφαση για την τοποθεσία οριστικής μετεγκατάστασής τους, εφόσον αυτή απαιτηθεί, βρίσκεται σε στάδιο επιτελικής επεξεργασίας (ΥΕΘΑ: https://www.pronews.gr/amyna-asfaleia/ypetha/yetha-se-stadio-epitelikis-epeksergasias-i-oristiki-metegkatastasi-tis-1is-taksas-apotostefanovikeio/)

4.3.1.8. Αρμένιο – Αχίλλειο – Καλαμάκι – Έλαφος – Σκλήθρο - Δάσος Πολυδενδρίου (πρώην Βασιλικό κτήμα)

- ***«Το περιβαλλοντικό και πολιτιστικό μονοπάτι»***.

Εκτυλίσσεται κατά τη διαδρομή που μας οδηγεί στο δάσος Πολυδενδρίου. Είναι μια περιβαλλοντική και ιστορική διαδρομή, καθότι συνδέεται με το άλλοτε Βασιλικό κτήμα. Ένα μικρό τμήμα είναι ανοιχτό για το κοινό και έχει οργανωθεί ως χώρος αναψυχής και δραστηριοτήτων. Άξιες λόγου οι 2 εκκλησίες του 16ου αιώνα αφιερωμένες στην Παναγία, που έχουν ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες. Επίσης στο κτήμα υπάρχουν τα κτίρια του Βασιλικού περιπτέρου και του σπιτιού του επιστάτη. Σήμερα θεωρείται ένα από τα πιο οργανωμένα δάση αναψυχής με χώρους διαμορφωμένους για περιήγηση, πικνίκ, πεζοπορία, ποδήλατο και περιβαλλοντική εκπαίδευση (Καλαγιάς, 2022, http://kalagias.weebly.com/betaalphasigmaiotalambdaiotakappaomicronkappatauetamualphapiomicronlambdaupsilondeltaepsilonnutaurhoiotaomicronupsilon.html).

4.3.1.9. Θερμοκήπια ΚΙΛΕΛΕΡ - Μνημείο Αγρότη – ΒΙΟΛΑΡ – Αχίλλειο -Ταμιευτήρες Καλαμακίου

- ***«Το μονοπάτι των θερμοκηπιακών καλλιεργειών - ΚΙΛΕΛΕΡ».***

Αποτελεί μια εμπειρία ξενάγησης για τους μαθητές, προκειμένου να γνωρίσουν την αναπαραγωγική διαδικασία των διαφόρων ειδών καλλιεργούμενων φυτών που παράγονται με τις ανάλογες τεχνικές, με σκοπό να καλύψουν διάφορες ανάγκες των αγροτών της περιοχής μας και κυρίως Βιομηχανική ντομάτα. Επίσης, μπορούν να προμηθευτούν οι

μαθητές φυτευτικό υλικό για την δημιουργία ενός «σχολικού κήπου», με βιωματικές εμπειρίες, αλλά και σημαντική γνώση για την αυριανή τους οικογενειακή ζωή.

- ***«Το Βιομηχανικό μονοπάτι επεξεργασίας βαμβακιού».***

Επίσκεψη στη μονάδα επεξεργασίας Βάμβακος «ΒΙΟΛΑΡ», μια από τις μεγαλύτερες μονάδες στην Ελλάδα, όπου σε συνεργασία με τους υπευθύνους, μπορεί να γίνει μια εμπεριστατωμένη ξενάγηση και ενημέρωση για την παραγωγή και επεξεργασία του βαμβακιού, με σημαντικά κοινωνικο-οικονομικά οφέλη για την περιοχή.

- ***«Το Μονοπάτι των αποδημητικών πουλιών».***

Η μετάβαση στο Σχολείο του χωριού Αχιλλείου και την εκκλησία, δίνει ερέθισμα για την παρατήρηση των πελαργών, του κιρκινεζιού και των χελιδονιών. Το καθένα απ' αυτά, με τη δική του οικολογία, τα φωνητικά ακούσματα και τις λοιπές εκδηλώσεις καθόλη τη διάρκεια της ημέρας, παρέχει τη δυνατότητα φωτογράφησης, ηχογράφησης και παρατήρησης από κοντινή απόσταση. Επίσης, σε ένα πλινθόκτιστο εγκαταλελειμένο πλέον οίκημα που χρονολογέται περισσότερο από 100 χρόνια, ενδημεί πληθυσμός ενός νυχτόβιου αρπακτικού, της Τυτώ (*Tyto alba*).

- ***«Το μονοπάτι των υγροτόπων».***

Στην έξοδο του Αχιλλείου προς Καλαμάκι, υπάρχουν 2 τεχνητοί ταμιευτήρες – υγρότοποι, για την μελέτη της άγριας ορνιθοπανίδας. Οι καλαμώνες και η λοιπή παρόχθια βλάστηση, έχουν καταστεί ασφαλή ενδιαιτήματα για διάφορα είδη πουλιών. Έτσι, στα σημεία αυτά, οι μαθητές μπορούν να φωτογραφήσουν και να ηχογραφήσουν από πολύ κοντά και με ασφάλεια, ήχους πουλιών και επίσης να παίξουν και διάφορα παιγνίδια «ρόλων».

Η εφαρμογή της σύγχρονης τεχνολογίας, οι καινοτόμες μέθοδοι, η καταγραφή, προώθηση και προστασία του τοπίου και του ηχοτοπίου, μπορεί να προσδώσουν στην περιοχή έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, αναδεικνύοντας την μοναδικότητα στο χώρο και στο χρόνο (Minotou et al., 2007; Minotou, 2012). Χρησιμοποιώντας εξειδικευμένο εξοπλισμό, σύμφωνα με την (Minotou et al., 2012), έχουμε τη δυνατότητα να ηχογραφήσουμε χαρακτηριστικούς - διακριτικούς ήχους της περιοχής από διάφορα οικοσυστήματα (δασικά, αγροτικά και λιμναία). Τα ηχητικά τοπία, με τους διακριτούς ήχους (πουλιών, ζώων, νερού, φυλλων κ.λπ), παρέχουν ένα βιωματικό προφίλ της περιοχής με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.

4.3.1.10. Αχίλλειο – Καλαμάκι – Παλαιόσκαλα - Λίμνη Κάρλα – Άνω Κανάλια (Δασικό πάρκο Αρχαίου Βελανιδοδάσους - Δρυός).

- ***«Το μονοπάτι των λιμναίων οικοσυστημάτων της Κάρλας και των δασικών οικοσυστημάτων της Δρυός».***

Ακολουθώντας τη διαδρομή από Αχίλλειο, Καλαμάκι, Παλαιόσκαλα, φθάνουμε στα Κανάλια, όπου οι επισκέπτες έχουν πολλαπλές επιλογές και πολυθεματολογία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με τα λιμναία οικοσυστήματα και επίσης στα Άνω Κανάλια, στο Πάρκο του Αρχαίου Βελανιδοδάσους, με τα δασικά οικοσυστήματα.

4.3.2 Αξιολόγηση των προτεινόμενων διαδρομών

Η επιτόπια έρευνα και οι διελεύσεις των μονοπατιών της περιοχής, καθώς και η ανασκόπηση της διαθέσιμης βιβλιογραφίας και της γνώμης των τοπικών φορέων και κατοίκων, επέτρεψε την αξιολόγηση των 10 διαδρομών, οι οποίες βαθμολογήθηκαν για: (α) την πολιτιστική σημασία, (β) την οικολογική αξία, (γ) τις ευκαιρίες για εκπαίδευση και (δ) την προσβασιμότητα για διαφορετικές χρήσεις, δηλαδή πεζοπορία, ποδηλασία και ιππασία. Όσον αφορά τη συνολική αξία κάθε διαδρομής, η διαδρομή 8, δηλαδή Αρμένιο-Αχίλλειο-

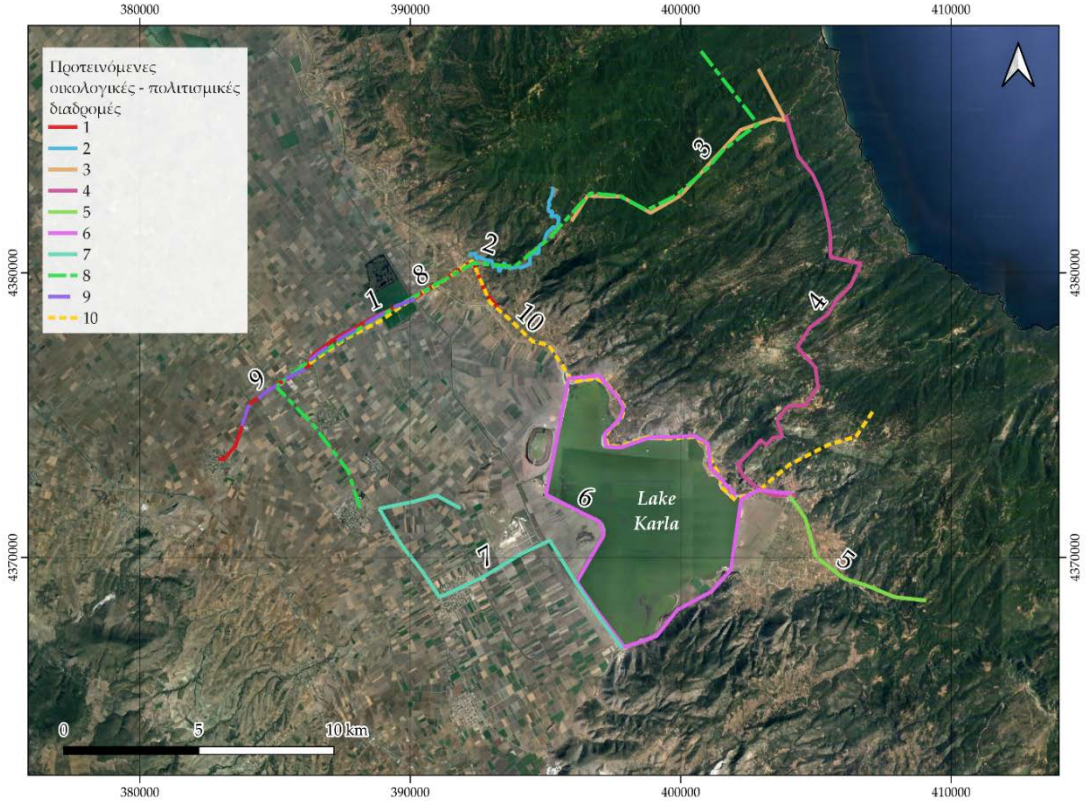
Καλαμάκι-Έλαφος-Σκλήθρο-Δάσος Πολυδενδρίου (πρώην Βασιλικό κτήμα), έλαβε την υψηλότερη βαθμολογία (20), ακολουθούμενη από τις διαδρομές 6 και 2 (δηλαδή, Κανάλια-Μονοπάτι γύρω από τη λίμνη Κάρλα και Καλαμάκι-Έλαφος-Παναγία Καμπάνα, αντίστοιχα). Στον Πίνακα 8, παρουσιάζεται η αναλυτική βαθμολόγηση και η συνολική αξία για κάθε διαδρομή και στην Εικόνα 12, παρουσιάζεται ο θεματικός χάρτης των προτεινόμενων διαδρομών. Είναι προφανές ότι οι περισσότερες διαδρομές βρίσκονται στο ανατολικό, νοτιοανατολικό τμήμα της περιοχής, έχοντας τη λίμνη Κάρλα και ως τοποθεσία αναφοράς (Trakala et al., 2023a).

Πίνακας 8. Προτεινόμενες οικολογικές – πολιτισμικές διαδρομές ακολουθούμενες από αξιολόγηση από εμπειρογνώμονες, σύμφωνα με τα κριτήρια: (α) πολιτιστικής σημασίας, (β) οικολογικής αξίας, (γ) ευκαιριών για εκπαίδευση και (δ) προσβασιμότητας για διαφορετικές χρήσεις, π.χ. πεζοπορία, ποδηλασία και ιππασία (Trakala et al., 2023a).

Αριθμός διαδρομής	**Περιγραφή διαδρομής**	**Πολιτιστική σημασία**	**Οικολογική αξία**	**Ευκαιρίες για εκπαίδευση**	**Προσβασιμότητα για διαφορετικές χρήσεις π.χ. πεζοπορία, ποδηλασία και Ιππασία**	**Συνολική βαθμολογία**
1	Μνημείο αγρότη Κιλελέρ-Αχίλλειο-Καλαμάκι Παλαιόσκαλα	5	3	4	4	16
2	Καλαμάκι - Έλαφος – Παναγία Καμπάνα	5	4	5	5	19
3	Έλαφος-Σκλήθρο-Ρακοπόταμος	3	5	5	5	18
4	Σκλήθρο-Κεραμίδι-Κανάλια	3	4	4	5	16
5	Κανάλια-Κερασιά	3	5	5	4	17
6	Κανάλια-Γύρος λίμνης Κάρκας	5	5	5	4	19
7	Λίμνη Κάρλα-Στεφανοβίκειο-Παναγία Αρμενίου-Παναγία Πέτρας Σωτηρίου	4	3	3	3	13
8	Αρμένιο-Αχίλλειο-Καλαμάκι-Έλαφος-Σκλήθρο-Δάσος Πολυδενδρίου (πρώην Βασιλικό κτήμα)	5	5	5	5	20
9	Θερμοκήπια Κιλελέρ-Μνημείο αγρότη-ΒΙΟΛΑΡ-Αχίλλειο-	4	3	4	3	14

	Ταμιευτήρες Καλαμακίου					
10	Αχίλλειο-Καλαμάκι-Παλαιόσκαλα-Λίμνη Κάρλα Παρατηρητήριο-Δασικό πάρκο Δρυός	3	5	5	5	18

Κλίμακα αξιολόγησης: 0: Μη σημαντική, 1: Πολύ χαμηλή, 2: Χαμηλή, 3: Μεσαία, 4: Υψηλή, 5: Πολύ υψηλή.

Εικόνα 12 - Προτεινόμενες οικολογικές και πολιτιστικές διαδρομές
Θεματικός χάρτης των προτεινόμενων οικολογικών - πολιτιστικών διαδρομών. Χαρτογραφικό υπόβαθρο: Google Earth, 2023, (Trakala, Tsiroukis & Martinis, 2023).

1: Μνημείο αγρότη Κιλελέρ-Αχίλλειο-Καλαμάκι Παλαιόσκαλα, 2: Καλαμάκι - Έλαφος – Παναγία Καμπάνα, 3: Έλαφος-Σκλήθρο-Ρακοπόταμος, 4: Σκλήθρο-Κεραμίδι-Κανάλια, 5: Κανάλια-Κερασιά, 6: Κανάλια-Γύρος λίμνης Κάρκας, 7: Λίμνη Κάρλα-Στεφανοβίκειο-Παναγία Αρμενίου-Παναγία Πέτρας Σωτηρίου, 8: Αρμένιο-Αχίλλειο-Καλαμάκι-Έλαφος-Σκλήθρο-Δάσος Πολυδενδρίου (πρώην Βασιλικό κτήμα), 9: Θερμοκήπια Κιλελέρ- Μνημείο αγρότη-ΒΙΟΛΑΡ-Αχίλλειο-Ταμιευτήρες Καλαμακίου, 10: Αχίλλειο-Καλαμάκι-Παλαιόσκαλα-Λίμνη Κάρλα Παρατηρητήριο-Δασικό πάρκο Δρυός.

4.4. Αξιολόγηση φέρουσας τουριστικής ικανότητας

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της φέρουσας ικανότητας αποκαλύπτουν τη δυνατότητα των προτεινόμενων οικολογικών πολιτιστικών διαδρομών να υποστηρίζουν διαφορετικές χρήσεις αναψυχής σε εξωτερικούς χώρους για της επιλεγμένες δραστηριότητες της πεζοπορίας, της ποδηλασίας και της ιππασίας. Η συντομότερη διαδρομή (Κανάλια -

Κερασιά) μπορεί να υποστηρίξει έως και 275 πεζοπόρους, 687 ποδηλάτες και 172 ιππείς, σε ημερίσια βάση. Επιπλέον, η μεγαλύτερη διαδρομή (Κανάλια-Μονοπάτι γύρω από τη λίμνη Κάρλα) μπορεί να υποστηρίξει έως και 1216 πεζοπόρους, 3040 ποδηλάτες και 760 ιππείς, σε ημερίσια βάση. Όλες οι άλλες διαδρομές μπορούν να υποστηρίξουν ενδιάμεσο αριθμό χρηστών/επισκεπτών. Στον Πίνακα 9, παρουσιάζεται η φέρουσα ικανότητα για κάθε διαδρομή και για κάθε είδος δραστηριότητας. (Trakala et al., 2023a) https://doi.org/10.3390/land12061227.

Πίνακας 9. Φέρουσα τουριστική ικανότητα για τρεις διαφορετικές χρήσεις των προτεινόμενων οικο-πολιτιστικών μονοπατιών (Trakala et al., 2023).

Αριθ. διαδρομής	Περιγραφή διδρομής	Μήκος (Km)	Πεζοπορία (επισκέπτες/μέρα	Ποδηλασία (επισκέπτες/μέρα)	Ιππασία (επισκέπτες ανά μέρα
1	Μνημείο αγρότη Κιλελέρ-Αχίλλειο-Καλαμάκι Παλαιόσκαλα	14.2	569	1423	356
2	Καλαμάκι - Έλαφος – Παναγία Καμπάνα	7.5	298	746	187
3	Έλαφος-Σκλήθρο-Ρακοπόταμος	11.7	467	1167	292
4	Σκλήθρο-Κεραμίδι-Κανάλια	19.3	774	1934	483
5	Κανάλια-Κερασιά	6.9	275	687	172
6	Κανάλια-Γύρος λίμνης Κάρκας	30.4	1216	3040	760
7	Λίμνη Κάρλα-Στεφανοβίκειο-Παναγία Αρμενίου-Παναγία Πέτρας Σωτηρίου	16.0	641	1603	401
8	Αρμένιο-Αχίλλειο-Καλαμάκι-Έλαφος-Σκλήθρο-Δάσος Πολυδενδρίου (πρώην Βασιλικό κτήμα)	29.9	1197	2992	748
9	Θερμοκήπια Κιλελέρ- Μνημείο αγρότη-ΒΙΟΛΑΡ-Αχίλλειο-Ταμιευτήρες Καλαμακίου	8.1	325	811	203
10	Αχίλλειο-Καλαμάκι-Παλαιόσκαλα-Λίμνη Κάρλα Παρατηρητήριο-Δασικό πάρκο Δρυός	28.8	1153	2882	721

4.5. Ανάλυση SWOT

Η ανάλυση SWOT ως μεθοδολογικό εργαλείο (Πίνακας 10), αποτελεί ένα τρόπο καταγραφής των κυριότερων συμπερασμάτων που προκύπτουν από την ανάλυση και την καταγραφή του συνόλου της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλα – Μαυροβουνίου. Η ανάλυση SWOT αποτελεί ένα συνδυασμό των εσωτερικών, καθώς και των εξωτερικών παραγόντων, οι οποίοι αντιμετωπίζονται με τις αναλύσεις της κατάστασης. Τα δυνατά σημεία, αλλά και οι αδυναμίες που παρουσιάζει η υπό μελέτη περιοχή αντιστοιχούν στους

εσωτερικούς παράγοντες. Τα δυνατά καθώς και τα αδύνατα σημεία χαρακτηρίζονται βασικά ως ζητήματα κατανόησης, το οποίο τα καθιστά σε ορισμένες περιπτώσεις δύσκολο να εντοπιστούν.

Από την άλλη πλευρά, οι ευκαιρίες αλλά και οι απειλές, αντιστοιχούν στους εξωτερικούς παράγοντες. Κρίνεται σημαντικό να είναι γνωστές οι ευκαιρίες και οι απειλές που καταγράφονται, έτσι ώστε, οι αρμόδιοι φορείς να είναι σε θέση να αξιολογήσουν την υφιστάμενη κατάσταση, προκειμένου ν' αντεπεξέλθουν στις ενδεχόμενες μεταβολές στο εξωτερικό περιβάλλον (Middleton et al., 2009).

Στην περίπτωση όπου το σύνολο των ευκαιριών και των απειλών, είναι σαφές από τους εμπλεκόμενους φορείς, τότε θα είναι σε θέση να καταρτίσουν ένα κατάλληλο στρατηγικό πλάνο, για την βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής (Tavitiyaman et. al., 2011).

Πίνακας 10. Ανάλυση SWOT της περιοχής, σύμφωνα με την εκτίμηση της παρούσας έρευνας

Δυνατά Σημεία	**Αδύνατα Σημεία**
• Εξαιρετική γεωγραφική θέση (Πολύ κοντά στη Λάρισα και το Βόλο) • Αξιόλογα Φυσικά τοπία και άριστο Φυσικό περιβάλλον • Σημαντική Βιοποικιλότητα (χλωρίδας, πανίδας και ιχθυοπανίδας) • Ύπαρξη ιστορικών τοποθεσιών που καλύπτουν μεγάλες περιόδους απαρχής από την προϊστορία. • Αξιόλογη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά (Αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικοί, θρησκευτικά προσκυνήματα) • Καλά αναπτυγμένο επαρχιακό οδικό δίκτυο. • Η ένταξη της περιοχής σε καθεστώς προστασίας (Δίκτυο Natura 2000). • Ύπαρξη θεσμοθετημένου Φορέα διαχείρισης της λίμνης. • Περιβάλλον που ευνοεί την ηρεμία και την ψυχική γαλήνη. • Δημοφιλής τουριστικός προορισμός, με δυνατότητα τουριστικής επισκεψιμότητας όλο το χρόνο. • Ικανοποιητικό δίκτυο μονοπατιών, για την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού.	• Ελλείψεις βασικών υποδομών, εστίασης και διαμονής • Εποχικό μοντέλο επισκεψιμότητας. • Επισκέπτες μικρής χρονικής παραμονής. • Υφαλμύρωση υπόγειου υδροφορέα. • Έλλειψη αξιοποίησης όλων των φυσικών και πολιτιστικών πόρων • Πλημμελείς οδικές διασυνδέσεις μεταξύ των παρακάρλιων χωριών και του Κισσάβου-Μαυροβουνίου και Πηλίου • Ελλείψεις δραστηριοτήτων • Εμφάνιση ανεξέλεγκτων ζώων • Ελλειπής προστασία • Έλλειψη ικανού αριθμού παρατηρητήριων με σκοπό την παρακολούθηση της ορνιθοπανίδας. • Διαθέτει χαμηλό ποσοστό επαναλαμβανόμενων επισκεπτών
Ευκαιρίες	**Απειλές**
• Τοποθέτηση της περιοχής ως μοναδικός προορισμός. • Ολοκληρωμένη ταυτότητα για τον προορισμό. • Επιμήκυνση περιόδου της επισκεψιμότητας. • Διαχείριση ποιότητας των δημοσίων χώρων και φυσικού περιβάλλοντος. • Ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. • Ανάπτυξη βιώσιμου τουρισμού.	• Ευτροφισμός – Υποβάθμιση της ποιότητας των νερών της λίμνης • Κρίση της πανδημίας με πλήγμα στην οικονομία. • Μείωση διαθέσιμου εισοδήματος των πολιτών. • Βραδύτερη ανάπτυξη σε οικονομίες των κύριων στοχευμένων αγορών.

• Αξιοποίηση της λίμνης Κάρλας. • Κίνητρο για αξιοποίηση των πολιτιστικών στοιχείων. • Γιορτές με τοπικό χαρακτήρα. • Αξιοποίηση μονοπατιών για περιπατητικές διαδρομές. • Ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσα από διάφορες δραστηριότητες	• Αναβολές και καθυστερήσεις στα έργα. • Κίνδυνος απώλειας της βιοποικιλότητας, ρύπανση εδάφους, υποβάθμιση τοπίου. • Διατάραξη οικολογικής ισορροπίας. • Η τάση της μετανάστευσης των κατοίκων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα. • Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, αν δεν υπάρχει προστασία και ενημέρωση . • Κλιματική κρίση – Φυσικές καταστροφές μεγάλης κλίμακας

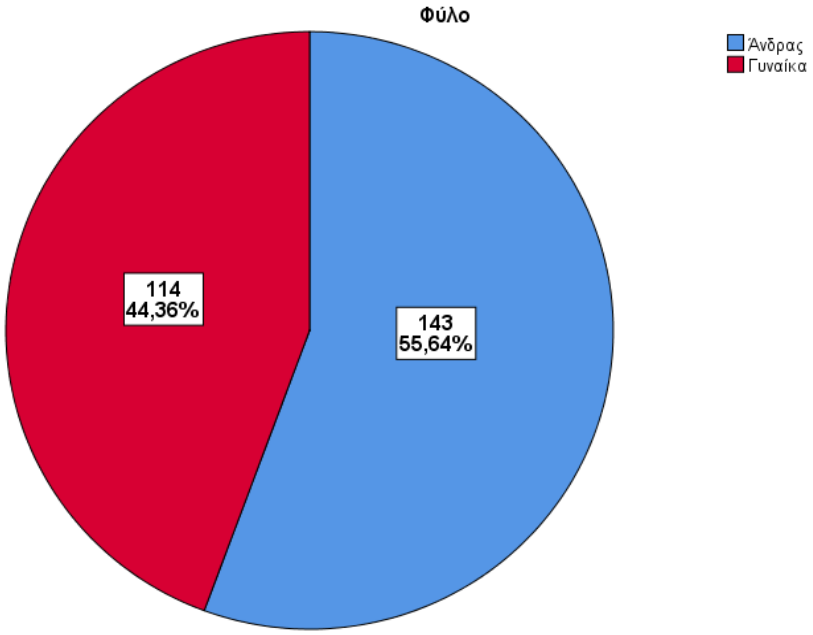
4.6 Αποτελέσματα έρευνας ερωτηματολογίων

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από την έρευνα ερωτηματολογίων.

4.6.1. Ερωτηματολόγιο επισκεπτών

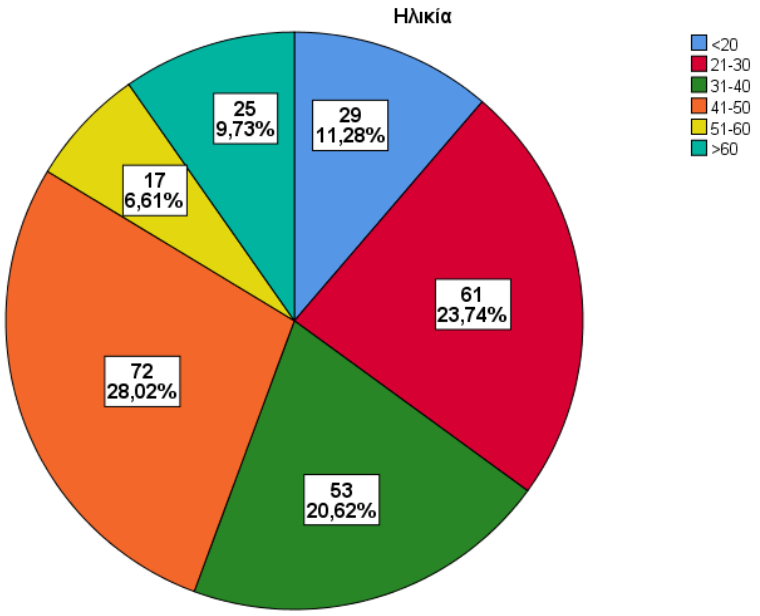
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τα δημογραφικά στοιχεία των επισκεπτών, παρατίθενται τα παρακάτω γραφήματα και πίνακες, ήτοι:

Ανάλογα με την κατανομή τους **ως προς το φύλο**, σύμφωνα με το Γράφημα 1, από τους 257 επισκέπτες, οι 143 (55,64%) είναι άνδρες και οι 114 γυναίκες (44,36%).

Γράφημα 1. *Φύλο συμμετεχόντων επισκεπτών στην περιοχή*

Αναφορικά με την **ηλικιακή τους ομάδα,** οι 29 (11,28%) είναι «κάτω των 20 ετών», οι 61 (23,74%) είναι μεταξύ 21-30 ετών, οι 53 (20,62%) 31-40 ετών, οι 72 (28,02%) 41-50 ετών, οι 17 (6,61%) 51-60 ετών και οι υπόλοιποι 25 (9,73%) «άνω των 60 ετών» (Γράφημα 2).

Γράφημα 2. *Ηλικία συμμετεχόντων που επισκέφτηκαν την περιοχή.*

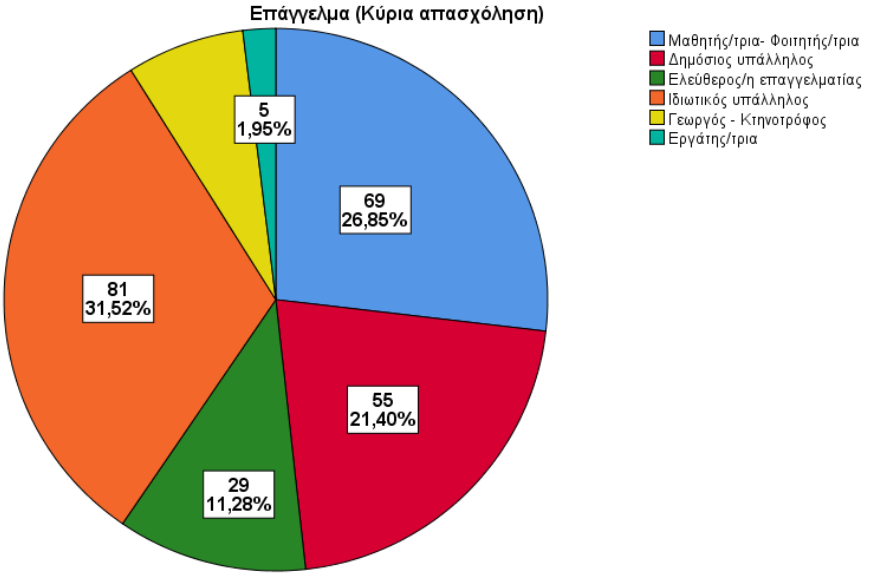
Παράλληλα, αναφορικά με τον **τόπο διαμονής** τους, (Πίνακας 11), από το σύνολο αυτών, οι **77 (29,96%) διαμένουν στην Λάρισα,** οι 31 (12,06%) στην Αθήνα, οι 17 (6,61%) στην Πάτρα, οι 16 (6,23%) στον Βόλο, οι 8 (3,11%) στο Αχίλλειο, οι 7 (2,72%) στην Καρδίτσα, οι 6 (2,33%) στον Αρμένιο, οι 6 (2,33%) στην Θεσσαλονίκη, οι 6 (2,33%) στην Γερμανία, οι 5 (1,95%) στα Τρίκαλα, οι 5 (1,95%) στην Λαμία, οι 4 (1,56%) στο Κιλελέρ, οι 4 (1,56%) στην Καλαμπάκα, οι 4 (1,56%) στην Καλαμάτα, οι 4 (1,56%) στην Θήβα, οι 4 (1,56%) στην Κύπρο, οι 4 (1,56%) στην Καβάλα, οι 3 (1,17%) στην Κατερίνη, οι 3 (1,17%) στα Γιάννενα, οι 3 (1,17%) στην Αυστραλία, οι 3 (1,17%) στην Αγγλία, οι 2 (0,78%) στο Μουζάκι, οι 2 (0,78%) στη Κοζάνη, οι 2 (0,78%) στη Δράμα, οι 2 (0,78%) στο Βελεστίνο, οι 2 (0,78%) στην Ελασσόνα, οι 2 (0,78%) στην Ολλανδία, 1 (0,39%) στη Κέρκυρα, 1 (0,39%) στη Νίκαια, 1 (0,39%) στην Ηλεία, 1 (0,39%) στη Σιάτιστα, 1 (0,39%) στην Λευκάδα, 1 (0,39%) στη Τύρναβο, 1 (0,39%) στο Ρέθυμνο, 1 (0,39%) στη Γαλλία, 1 (0,39%) στη Καλαμπάκα, 1 (0,39%) στη Ραψάνη, 1 (0,39%) στη Σκιάθο, 1 (0,39%) στη Σκόπελο, 1 (0,39%) στη Σπάρτη, 1 (0,39%) στα Φάρσαλα, 1 (0,39%) στο Μιλάνο, 1 (0,39%) στην Ελασσόνα, 1 (0,39%) στο Κιλκίς, 1 (0,39%) στη Πρέβεζα, 1 (0,39%) στη Κρήτη, 1 (0,39%) στην Ισπανία, 1 (0,39%) στην Ιταλία, 1 (0,39%) στη Μαδρίτη, 1 (0,39%) στη Νίκη, 1 (0,39%) στην Αίγυπτο και 1 (0,39%) στη Βουλγαρία.

Πίνακας 11. *Τόπος διαμονής συμμετεχόντων που επισκέφτηκαν την περιοχή.*

Τόπος διαμονής	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Λάρισα	**77**	**29,96**
Αθήνα	31	12,06
Πάτρα	17	6,61
Βόλος	16	6,23
Αχίλλειο	8	3,11
Καρδίτσα	7	2,72
Αρμένιο	6	2,33
Θεσσαλονίκη	6	2,33
Γερμανία	6	2,33
Τρίκαλα	5	1,95
Λαμία	5	1,96
Κιλελέρ	4	1,56
Καλαμπάκα	4	1,56
Καλαμάτα	4	1,56
Θήβα	4	1,56
Κύπρο	4	1,56
Καβάλα	4	1,56
Κατερίνη	3	1,17
Γιάννενα	3	1,17
Αυστραλία	3	1,17
Αγγλία	3	1,17
Μουζάκι	2	0,78
Κοζάνη	2	0,78
Δράμα	2	0,78
Βελεστίνο	2	0,78
Ελασσόνα	2	0,78
Ολλανδία	2	0,78
Κέρκυρα	1	0,39
Νίκαια	1	0,39
Ηλεία	1	0,39
Σιάτιστα	1	0,39
Λευκάδα	1	0,39
Τύρναβο	1	0,39
Ρέθυμνο	1	0,39
Γαλλία	1	0,39
Καλαμπάκα	1	0,39
Ραψάνη	1	0,39
Σκιάθο	1	0,39
Σκόπελο	1	0,39
Σπάρτη	1	0,39
Φάρσαλα	1	0,39
Μιλάνο	1	0,39
Ελασσόνα	1	0,39
Κιλκίς	1	0,39
Πρέβεζα	1	0,39
Κρήτη	1	0,39
Ισπανία	1	0,39
Ιταλία	1	0,39
Μαδρίτη	1	0,36
Νίκη	1	0,39
Αίγυπτο	1	0,39

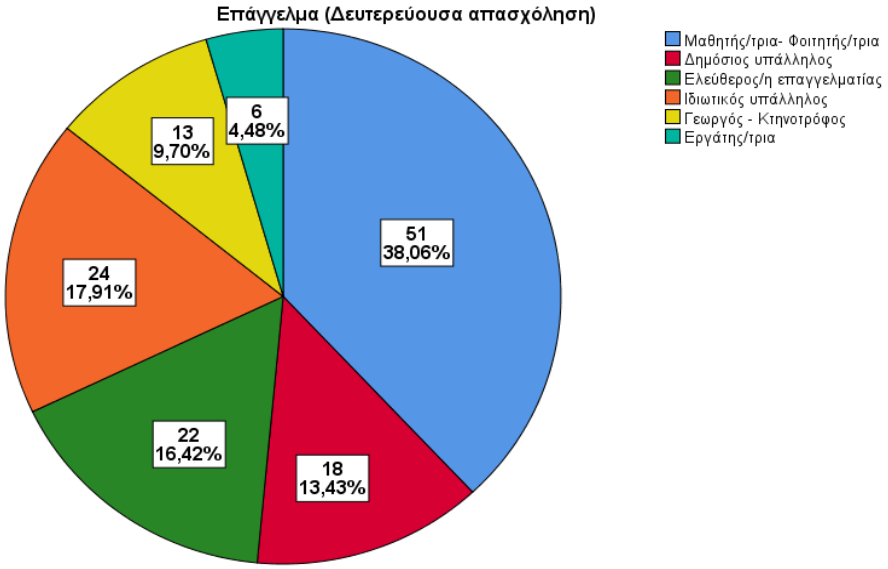
Βουλγαρία	1	0,39

Σχετικά με το **επάγγελμα (την κύρια ενασχόληση)** των συμμετεχόντων, η πλειοψηφία και συγκεκριμένα οι **81 συμμετέχοντες (61,52%) είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι**, οι 69 (26,85%) είναι μαθητές/φοιτητές, οι 55 (21,40%) είναι δημόσιοι υπάλληλοι, οι 29 (11,28%) είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι 18 (7,0%) είναι γεωργοί-κτηνοτρόφοι και οι 5 (1,96%) είναι εργάτες. (Γράφημα 3).

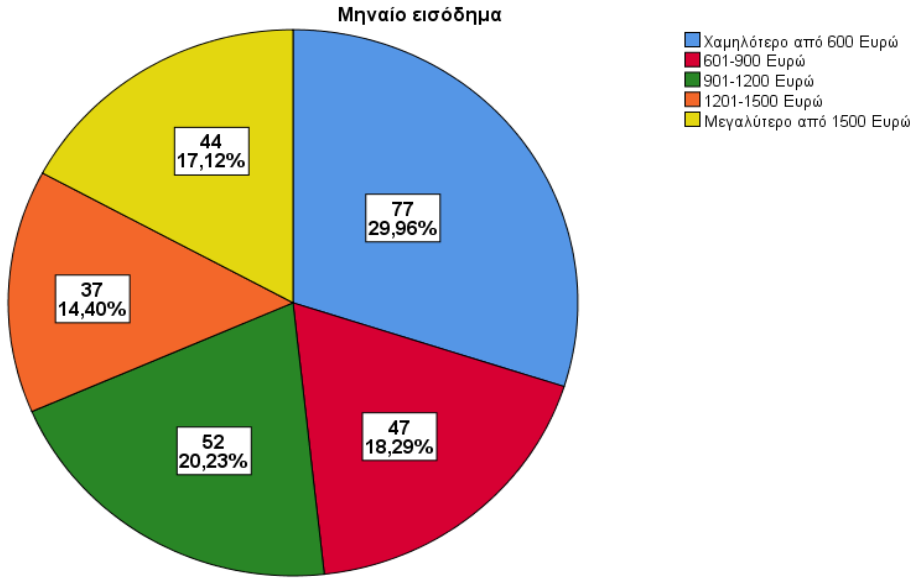
Γράφημα 3. *Επάγγελμα (κύρια ενασχόληση) συμμετεχόντων που επισκέφτηκαν την περιοχή.*

Όσον αφορά την **δευτερεύουσα ενασχόληση** των συμμετεχόντων, οι 51 (38,06%) είναι μαθητές/φοιτητές, οι 24 (17,91%) είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, οι 22 (16,42%) είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι 18 (13,43%) είναι δημόσιοι υπάλληλοι, οι 13 (9,70%) είναι γεωργοί-κτηνοτρόφοι και οι 6 (4,48%) είναι εργάτες (Γράφημα 4).

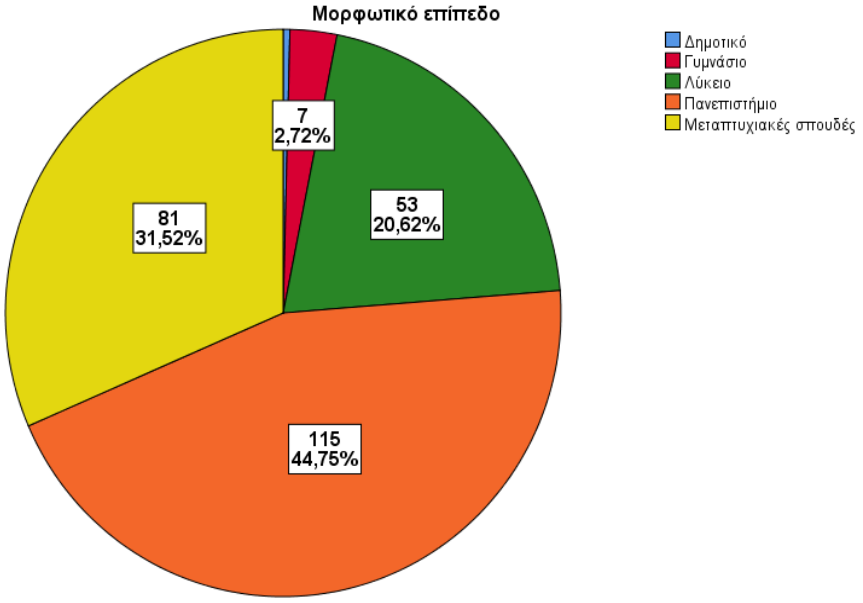
Γράφημα 4. *Επάγγελμα (δευτερεύουσα ενασχόληση) συμμετεχόντων που επισκέφτηκαν την περιοχή.*

Σχετικά με το **μηναίο εισόδημα** των συμμετεχόντων, **οι 77 (29,96%) παίρνουν «χαμηλότερο από 600 ευρώ»,** οι 52 (20,23%) παίρνουν 901-1200 ευρώ, οι 47 (18,29%) 601-900 ευρώ, οι 44 (17,12%) «μεγαλύτερο από 1500 ευρώ» και οι 37 (14,40%) 1201-1500 ευρώ (Γράφημα 5).

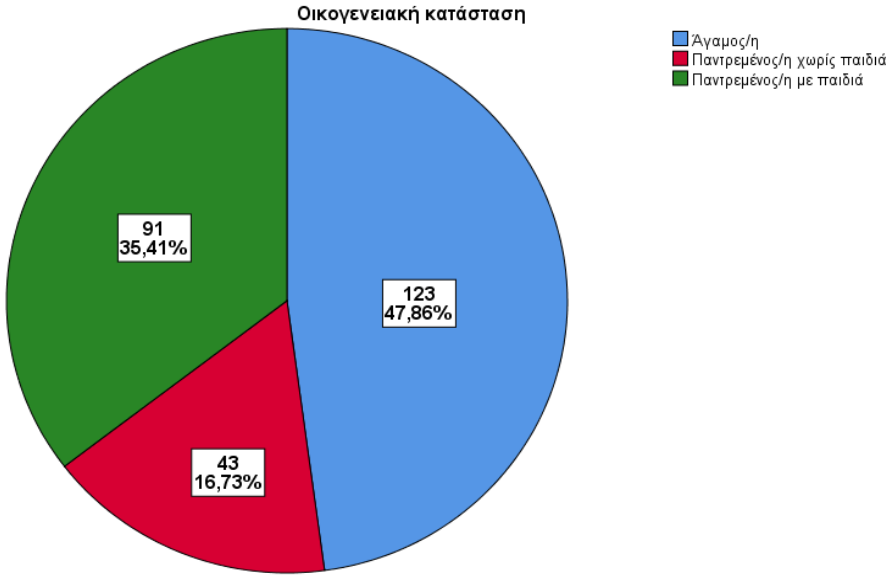
Γράφημα 5. *Μηνιαίο εισόδημα συμμετεχόντων που επισκέφτηκαν την περιοχή.*

Αναφορικά με το **μορφωτικό τους επίπεδο,** οι **115 (44,75%) τελείωσαν μέχρι και το Πανεπιστήμιο,** οι **81 (31,52%) έως και Μεταπτυχιακές σπουδές**, οι 53 (20,62%) έως και το Λύκειο, οι 7 (2,72%) έως το Γυμνάσιο και 1 (0,39%) έως το Δημοτικό (Γράφημα 6).

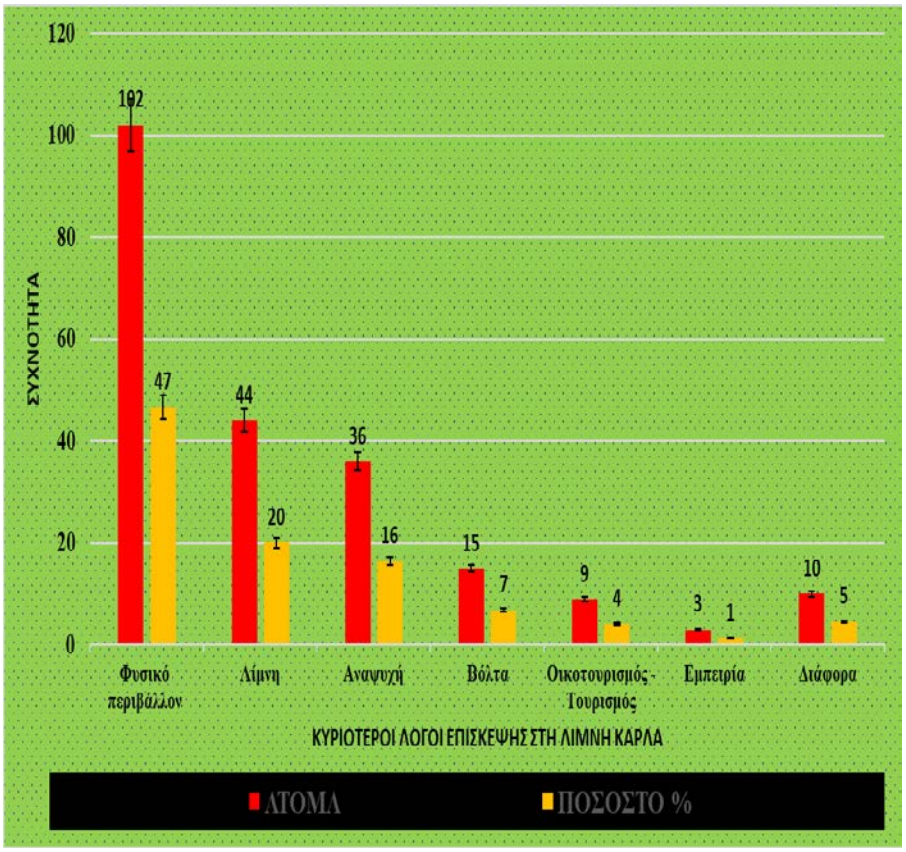
Γράφημα 6. *Μορφωτικό επίπεδο συμμετεχόντων που επισκέφτηκαν ή που θέλουν να επισκεφτούν σύντομα την περιοχή.*

Όσον αφορά την **οικογενειακή κατάσταση** των συμμετεχόντων, οι **123 (47,86%) είναι άγαμοι, οι 91 (35,41%)** είναι παντρεμένοι με παιδιά και οι 43 (16,73%) είναι παντρεμένοι χωρίς παιδιά (Γράφημα 7).

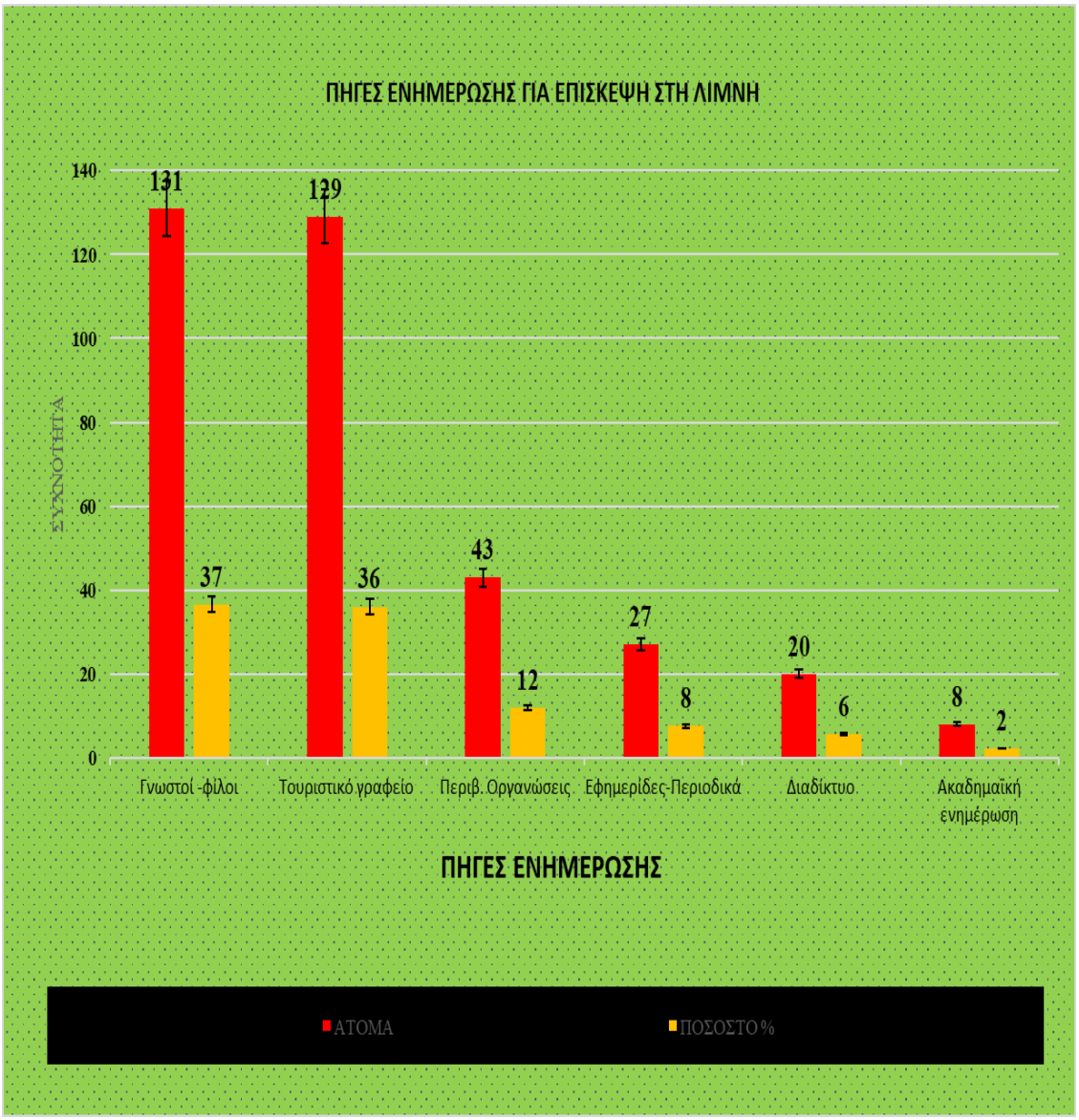
Γράφημα 1: ***Οικογενειακή κατάσταση συμμετεχόντων που επισκέφτηκαν την περιοχή.***

Όσον αφορά τους **κυριότερους λόγους επίσκεψης στην περιοχή της λίμνης Κάρλας**, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε για **το «φυσικό περιβάλλον της περιοχής» (102 άτομα 43,22%), οι 44 (18,64%) για «τη λίμνη»,** οι 36 (15,25%) «για αναψυχή», οι 17 (7,20%) «για βόλτα», οι 15 (6,36%) «για οικοτουρισμό -τουρισμό», οι 9 (3,81%), οι 3 (1,27%) «για την εμπειρία»,και άλλοι 10 (4,27%), για διάφορους λόγους (Γράφημα 8).

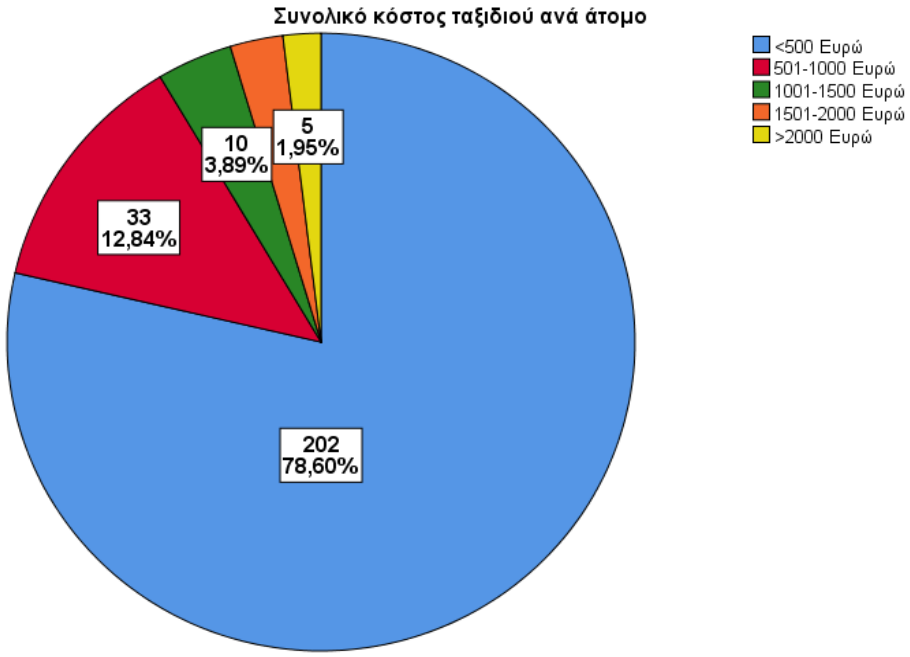
Γράφημα 2 : ***Κυριότεροι λόγοι επίσκεψης στην περιοχή. Οι κατακόρυφες γραμμές παριστούν το ± τυπικό σφάλμα.***

Αναφορικά με τις πηγές ενημέρωσης των συμμετεχόντων για την περιοχή, (Γράφημα 9), οι περισσότεροι δήλωσαν από «γνωστούς/ φίλους / συγγενείς» (131 συμμετέχοντες 32,91%), οι 129 (32,41%) από «τουριστικό γραφείο», οι 43 (10,80%) από «περιβαλλοντικές οργανώσεις», οι 40 (10,05%) από «εφημερίδες / περιοδικά», οι 27 (6,78%) από την «τηλεόραση», οι 20 (5,03%) από το «διαδίκτυο» και οι 8 (2,01%) από «ακαδημαϊκή ενημέρωση».

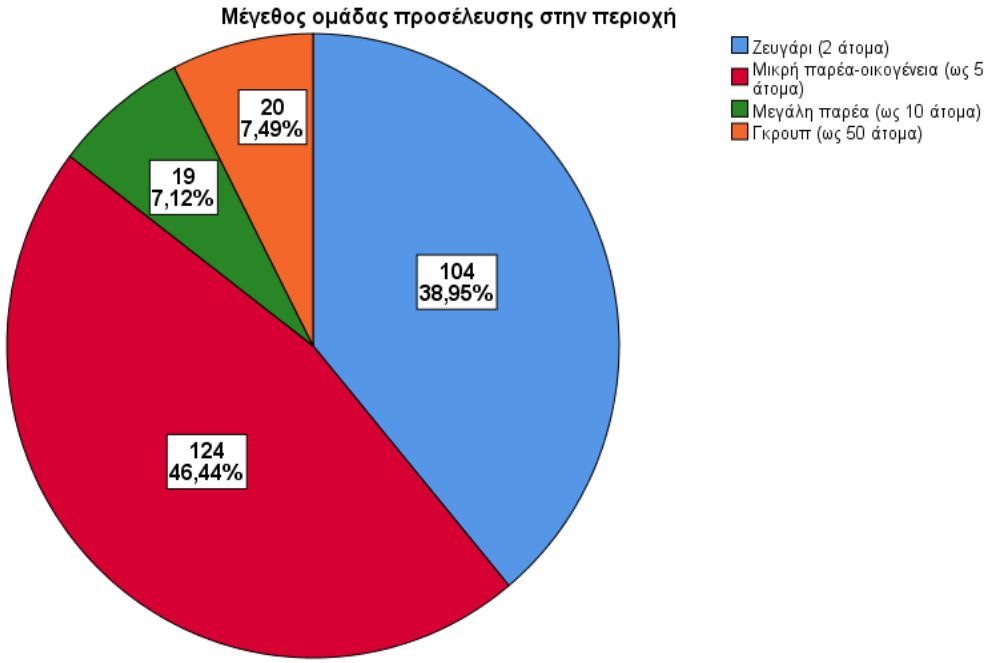
Γράφημαα 9: ***Πηγές ενημέρωσης συμμετεχόντων για την περιοχή (Ακαδημαϊκή ενημέρωση). . Οι κατακόρυφες γραμμές παριστούν το ± τυπικό σφάλμα.***

Όπως διαπιστώνεται από το παρακάτω γράφημα 10, αναφορικά με το **συνολικό κόστος του ταξιδιού ανά άτομο,** η πλειοψηφία των συμμετεχόντων **202 άτομα (78,60%) δήλωσαν <500 ευρώ,** 33 συμμετέχοντες (12,84%) δήλωσαν 501-1000 ευρώ, 10 συμμετέχοντες (3,89%) δήλωσαν 1001-1500 ευρώ, 7 άτομα (2,72%) 1501-2000 ευρώ και 5 άτομα (1,95%) >2000 ευρώ.

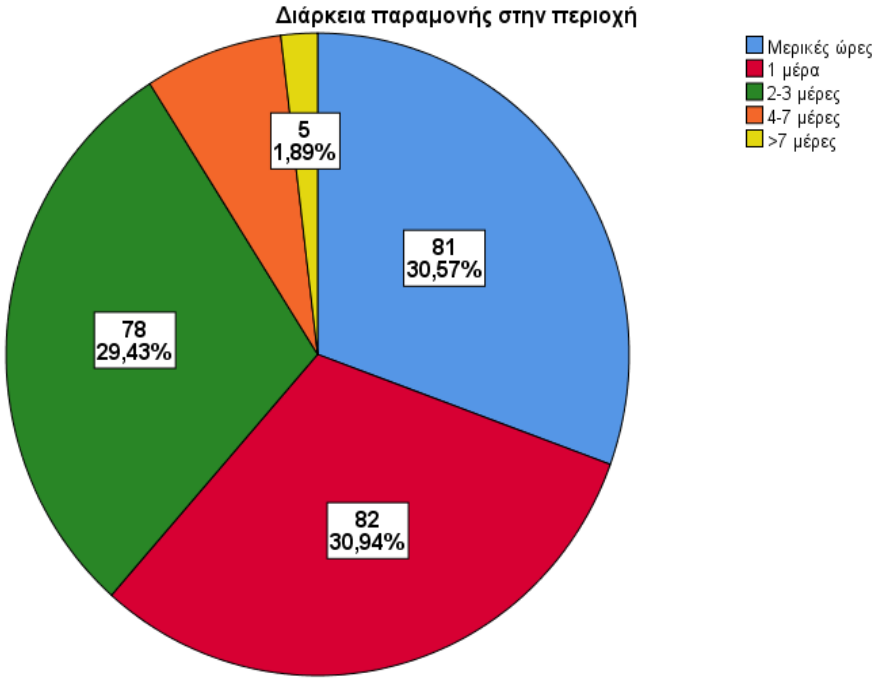
Γράφημα 10. *Συνολικό κόστος ταξιδιού ανά άτομο.*

Όσον αφορά το **μέγεθος της ομάδας** που επισκέφτηκαν την περιοχή, **οι 124 (46,44%) δήλωσαν «μικρή παρέα-οικογένεια (ως 5 άτομα)»,** οι 104 (38,95%) «ζευγάρι (2 άτομα)», οι 20 (7,49%) «γκρουπ (ως 50 άτομα) και οι 19 (7,12%) «μεγάλη παρέα (ως 10 άτομα)» (Γράφημα 11).

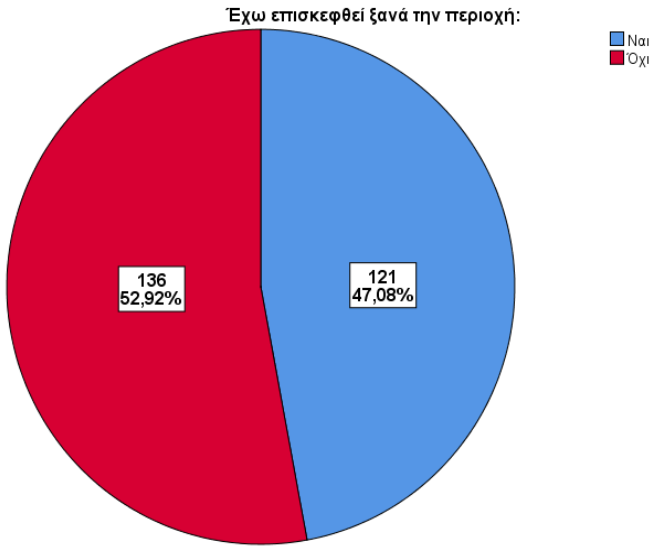
Γράφημα 11. Μέγεθος Ομάδας

Αναφορικά με τη **διάρκεια παραμονής** των συμμετεχόντων επισκεπτών, οι **82 (30,94%) έμειναν «1 μέρα», οι 81 (30,57%) «μερικές ώρες»,** οι 78 (29,43%) «2-3 μέρες», οι 19 (7,17%) «4-7 μέρες» και 5 (1,89%) «άνω των 7 ημερών» (Γράφημα 12).

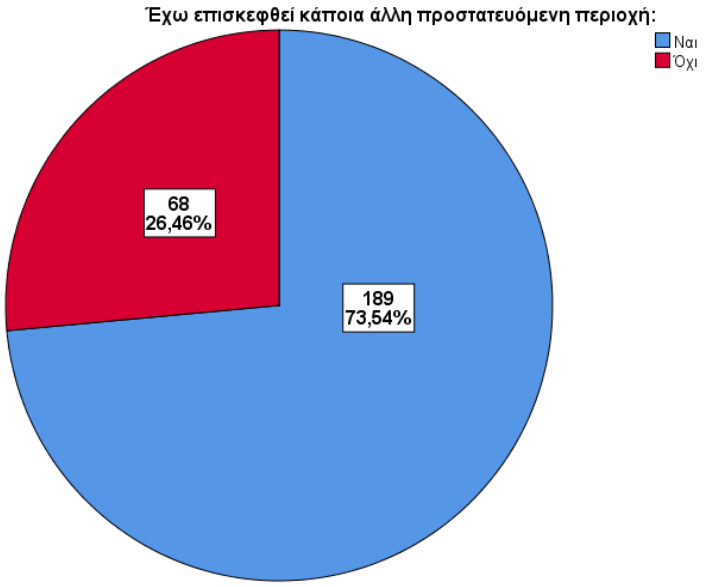
Γράφημα 12. *Διάρκεια παραμονής συμμετεχόντων επισκεπτών στην περιοχή.*

Από του συμμετέχοντες οι **121 (47,08%) επισκέφτηκαν ξανά την περιοχή, ενώ οι 136, δηλαδή, το (52,92%), απάντησαν όχι. (Γράφημα 13).**

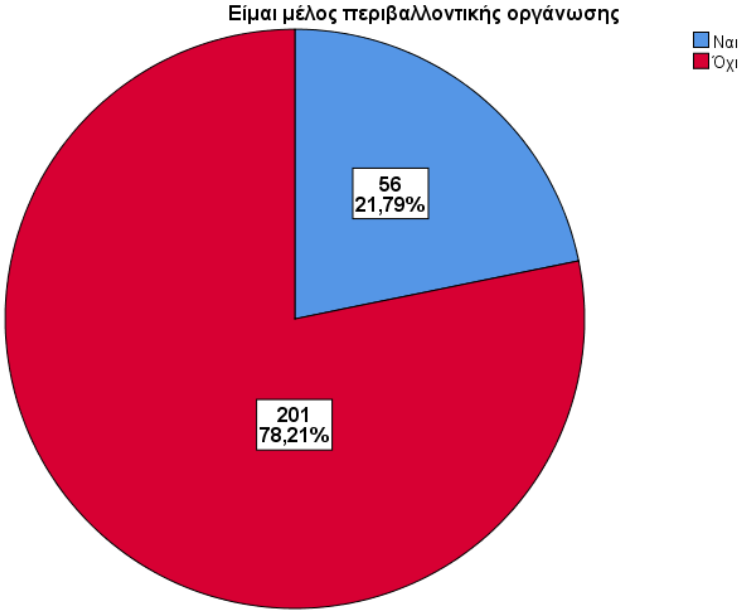
Γράφημα 13. *Πόσοι από τους συμμετέχοντες έχουν επισκεφτεί ξανά την περιοχή;*

Παράλληλα, οι **189 (73,54%)** συμμετέχοντες δήλωσαν ότι έχουν **επισκεφτεί ξανά κάποια** άλλη προστατευόμενη περιοχή, ενώ οι 68 (26,46%) όχι. (Γράφημα 14).

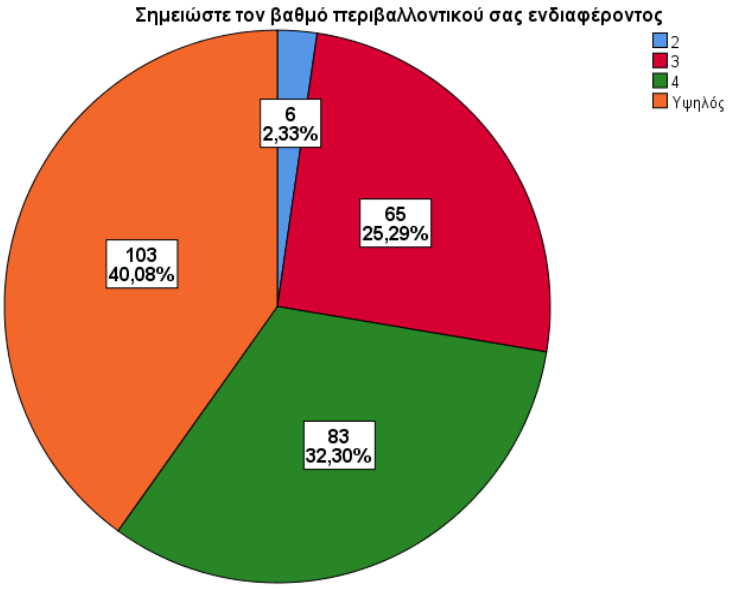
Γράφημα 14. *Πόσοι από τους συμμετέχοντες έχουν επισκεφτεί κάποια άλλη προστατευόμενη περιοχή;*

Οι **201 (78,21%)** από τους συμμετέχοντες δήλωσαν ότι **δεν είναι μέλη κάποιας περιβαλλοντικής οργάνωσης, ενώ οι 56 (21,79%) δήλωσαν ότι είναι** (Γράφημα 15).

Γράφημα 15. *Πόσοι από τους συμμετέχοντες είναι μέλη περιβαλλοντικής οργάνωσης*

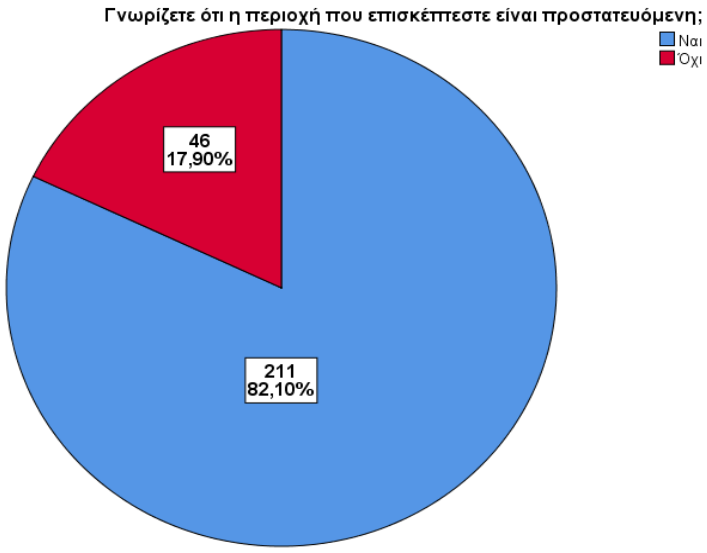
Τέλος, αναφορικά με τον **βαθμό περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος**, οι **περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν «υψηλός – βαθμός 5» (103 άτομα 40,08%), έπειτα «βαθμός 4» (83 άτομα 32,30%),** «βαθμός 3» (65 άτομα 25,29%) και «βαθμός 2» (6 άτομα 2,33%) (Γράφημα 16).

Γράφημα 16. *Βαθμός περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος συμμετεχόντων που έχουν επισκεφτεί ή που θέλουν να επισκεφτούν σύντομα την περιοχή.*

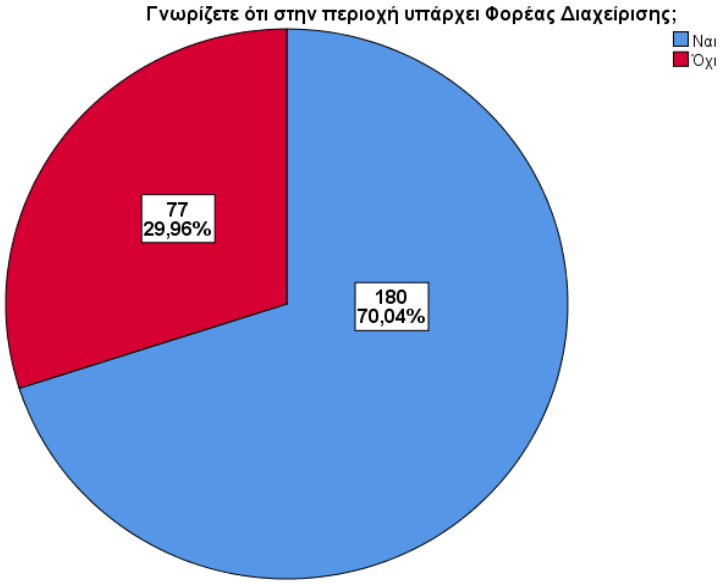
Οι περισσότεροι από τους **συμμετέχοντες γνωρίζουν ότι η περιοχή της Κάρλας είναι προστατευόμενη,** και συγκεκριμένα:

- από το σύνολο των συμμετεχόντων **αυτοί που γνωρίζουν** είναι **211 άτομα, δηλαδή, ποσοστό ίσο με (82,10%), ενώ, 46 άτομα, δηλαδή, το (17,90%)** από τους συμμετέχοντες, **δεν το γνωρίζουν (Γράφημα 17).**

Γράφημα 17. *Γνωρίζετε ότι η περιοχή που επισκέπτεστε είναι προστατευόμενη;*

Από τους συμμετέχοντες, η **πλειοψηφία και συγκεκριμένα 180 άτομα (70,04%) γνωρίζουν ότι η λίμνη Κάρλα έχει Μονάδα Διαχείρισης**, σε αντίθεση με **77 συμμετέχοντες (29,96%)**, οι οποίοι δεν το γνώριζαν (Γράφημα 18).

Γράφημα 18. *Γνωρίζετε ότι στην περιοχή υπάρχει Μονάδα Διαχείρισης;*

Παράλληλα, στο γράφημα 19 φαίνεται ότι οι **198 συμμετέχοντες, δηλαδή το 77,04%** απάντησαν ότι **«*θα πρόσφερε μια βδομάδα εθελοντικής εργασίας για την προστασία* της *προστατευόμενης περιοχής*»**, σε **αντίθεση με 59 άτομα (22,96%) που δεν θα το έκαναν.**

Γράφημα 19. *«Θα πρόσφερα μια εβδομάδα εθελοντικής εργασίας για την προστασία της προστατευόμενης περιοχής».*

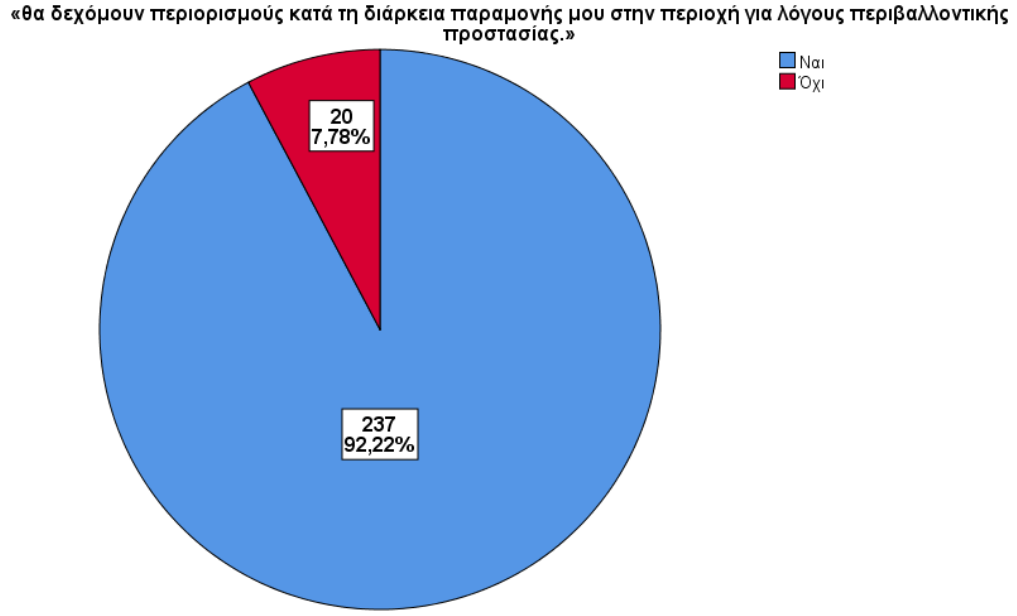
Όπως διαπιστώνεται από τον παρακάτω Πίνακα 12, οι **περισσότεροι συμμετέχοντες και συγκεκριμένα 39 (15,18%) δήλωσαν ότι το 50% των επισκεπτών, θα πει 'ναι' στη δήλωση:**

«Θα πρόσφερα μια εβδομάδα εθελοντικής εργασίας για την προστασία της προστατευόμενης περιοχής», έπειτα 34 άτομα (13,23%) δήλωσαν 30%, 33 συμμετέχοντες (12,84%) 20%, 26 άτομα (10,12%) 60%, 22 άτομα (8,56%) 70%, 18 συμμετέχοντες (7,00%), 10%, 16 συμμετέχοντες (6,23%) 40%, 10 άτομα (3,89%) 5%, 9 άτομα (3,50%) δήλωσαν 80%, 8 συμμετέχοντες (3,11%) δήλωσαν 35%, 7 άτομα (2,72%) δήλωσαν 75%, 4 άτομα (1,56%) δήλωσαν 0%, 3 άτομα (1,17%) δήλωσαν 37%, 3 συμμετέχοντες (1,17%) δήλωσαν 45%, 3 άτομα (1,17%) δήλωσαν 55%, 3 άτομα (1,17%) δήλωσαν 65%, 3 συμμετέχοντες (1,17%) δήλωσαν 90%, 2 άτομα (0,78%) δήλωσαν 2%, 2 άτομα (0,78%) 1%, 2 άτομα (0,78%) 25%, 2 άτομα (0,78%) 85%, 2 άτομα (0,78%) 100%, 1 (0,39%) δήλωσε 12%, 1 (0,39%) δήλωσε 15%, 1 (0,39%) δήλωσε 68%, 1 άτομο (0,39%) δήλωσε 79%, 1 άτομο (0,39%) δήλωσε 89% και 1 συμμετέχοντας (0,39%) δήλωσε 95%.

Πίνακας 12. *Τι ποσοστό των επισκεπτών στην περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση «Θα πρόσφερα μια εβδομάδα εθελοντικής εργασίας για την προστασία της προστατευόμενης περιοχής»;*

Ποσοστό (%)	Συχνότητα	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
50	39	15,18
30	34	13,23
20	33	12,84
60	26	10,12
70	22	8,56
10	18	7,00
40	16	6,23
5	10	3,89
80	9	3,50
35	8	3,11
75	7	2,72
0	4	1,56
37	3	1,17
45	3	1,17
55	3	1,17
65	3	1,17
90	3	1,17
2	2	,78
1	2	,78
25	2	,78
85	2	,78
100	2	,78
12	1	,39
15	1	,39
68	1	,39
79	1	,39
89	1	,39
95	1	,39

Παράλληλα, **237 συμμετέχοντες, δηλαδή σε ποσοστό το 92,22%,** δήλωσαν ότι **«*θα δεχόντουσαν περιορισμούς κατά τη διάρκεια παραμονής τους στην περιοχή, για λόγους περιβαλλοντικής προστασίας*»,** ενώ 20 συμμετέχοντες (7,78%) δήλωσαν ότι δεν θα δεχόντουσαν (Γράφημα 20).

Γράφημα 20. *«Θα δεχόμουν περιορισμούς κατά τη διάρκεια παραμονής μου στην περιοχή για λόγους περιβαλλοντικής προστασίας».*

Αναφορικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων που διαφαίνονται στον Πίνακα 13, **οι 42 (16,34%) συμμετέχοντες δήλωσαν ότι το 50% των επισκεπτών, θα πει 'ναι' στη δήλωση:**

«Θα δεχόμουν περιορισμούς κατά τη διάρκεια παραμονής μου στην περιοχή για λόγους περιβαλλοντικής προστασίας», έπειτα οι 33 συμμετέχοντες (12,84%) δήλωσαν ποσοστό 30%, οι 24 (9,34%), δήλωσαν 20%, οι 22 (8,56%) δήλωσαν 90%, οι 20 (7,78%) δήλωσαν 80%, 20 (7,78%) δήλωσαν 70%, 20 (7,78%) δήλωσαν 10%, 17 (6,61%) δήλωσαν 60%, 15 (5,84%) δήλωσαν 40%, 10 (3,89%) δήλωσαν 100%, 4 (1,56%) δήλωσαν 15%, 4 (1,56%) δήλωσαν 45%, 4 (1,56%) δήλωσαν 55%, 4 (1,56%) δήλωσαν 65%, 4 (1,56%) δήλωσαν 95%, 3 (1,17%) δήλωσαν 35%, 3 (1,17%) δήλωσαν 75%, 3 (1,17%) δήλωσαν 85%, 2 (0,78%) δήλωσαν 5%, 1 (0,39%) δήλωσε 12%, 1 (0,39%) δήλωσε 22% και 1 (0,39%) δήλωσε 39%.

Πίνακας 13. *Τι ποσοστό των επισκεπτών στην περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση «Θα δεχόμουν περιορισμούς κατά τη διάρκεια παραμονής μου στην περιοχή για λόγους περιβαλλοντικής προστασίας»;*

Ποσοστό (%)	Συχνότητα	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
50	42	16,34
30	33	12,84
20	24	9,34
90	22	8,56
80	20	7,78
70	20	7,78
10	20	7,78
60	17	6,61
40	15	5,84
100	10	3,89
15	4	1,56
45	4	1,56
55	4	1,56
65	4	1,56
95	4	1,56
35	3	1,17
75	3	1,17
85	3	1,17
5	2	0,78
12	1	0,39
22	1	0,39
39	1	0,39

Επιπρόσθετα, οι 147 (57,20%) συμμετέχοντες, δήλωσαν **ότι *δεν θα συμμετείχαν οικονομικά*** *στην προστασία της προστατευόμενης* περιοχής**,** ενώ οι **110 (42,80%) δήλωσαν ότι θα συμμετείχαν** (Γράφημα 21).

Γράφημα 21. *«Θα συμμετείχα οικονομικά στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής».*

Επιπλέον, από τον Πίνακα 14, **διαπιστώνεται ότι οι 54 (21,01%) συμμετέχοντες δήλωσαν ότι το 20% των επισκεπτών, θα πει 'ναι' στη δήλωση:**

«Θα δεχόμουν περιορισμούς κατά τη διάρκεια παραμονής μου στην περιοχή για λόγους περιβαλλοντικής προστασίας», οι 38 (14,79%) δήλωσαν το 10%, οι 29 (11,28%) δήλωσαν 30%, οι 26 (10,12%) δήλωσαν το 50%, οι 22 (8,56%) δήλωσαν το 40%, οι 21 (8,17%) δήλωσαν το 5%, οι 18 (7,00%) δήλωσαν το 15%, οι 9 (3,50%) δήλωσαν το 60%, οι 5 (1,95%) δήλωσαν το 35%, οι 5 (1,95%) δήλωσαν το 80%, οι 4 (1,56%) δήλωσαν το 25%, οι 4 (1,56%) δήλωσαν το 45%, οι 4 (1,56%) δήλωσαν το 70%, οι 4 (1,56%) δήλωσαν το 90%, οι 3 (1,17%) δήλωσαν το 55%, οι 2 (0,78%)δήλωσαν το 0%, 1 (0,39%) δήλωσε το 1%, 1 (0,39%) δήλωσε το 3%, 1 (0,39%) δήλωσε το 8%, 1 (0,39%) δήλωσε το 13%, 1 (0,39%) δήλωσε το 26%, 1 (0,39%) δήλωσε το 46%, 1 (0,39%) δήλωσε το 56%, 1 (0,39%) δήλωσε το 68% και 1 (0,39%) δήλωσε το 100%.

Πίνακας 14. *Τι ποσοστό των επισκεπτών στην περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση «Θα δεχόμουν περιορισμούς κατά τη διάρκεια παραμονής μου στην περιοχή για λόγους περιβαλλοντικής προστασίας»;*

Ποσοστό (%)	Συχνότητα	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
20	54	21,01
10	38	14,79
30	29	11,28
50	26	10,12
40	22	8,56
5	21	8,17
15	18	7,00
60	9	3,50
35	5	1,95
80	5	1,95
25	4	1,56
45	4	1,56
70	4	1,56
90	4	1,56
55	3	1,17
0	2	0,78
1	1	0,39
3	1	0,39
8	1	0,39
13	1	0,39
26	1	0,39
46	1	0,39
56	1	0,39
68	1	0,39
100	1	0,39

Από τον Πίνακα 15 που παρατίθεται παρακάτω διαπιστώνεται ότι, **οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι θα έδιναν** για την οικονομική ενίσχυση της προστατευόμενης περιοχής τα παρακάτω ποσά σε Ευρώ, ήτοι:

- **οι 30 δηλαδή, το (11,67%) δήλωσαν να καταβάλλουν 10 ευρώ**

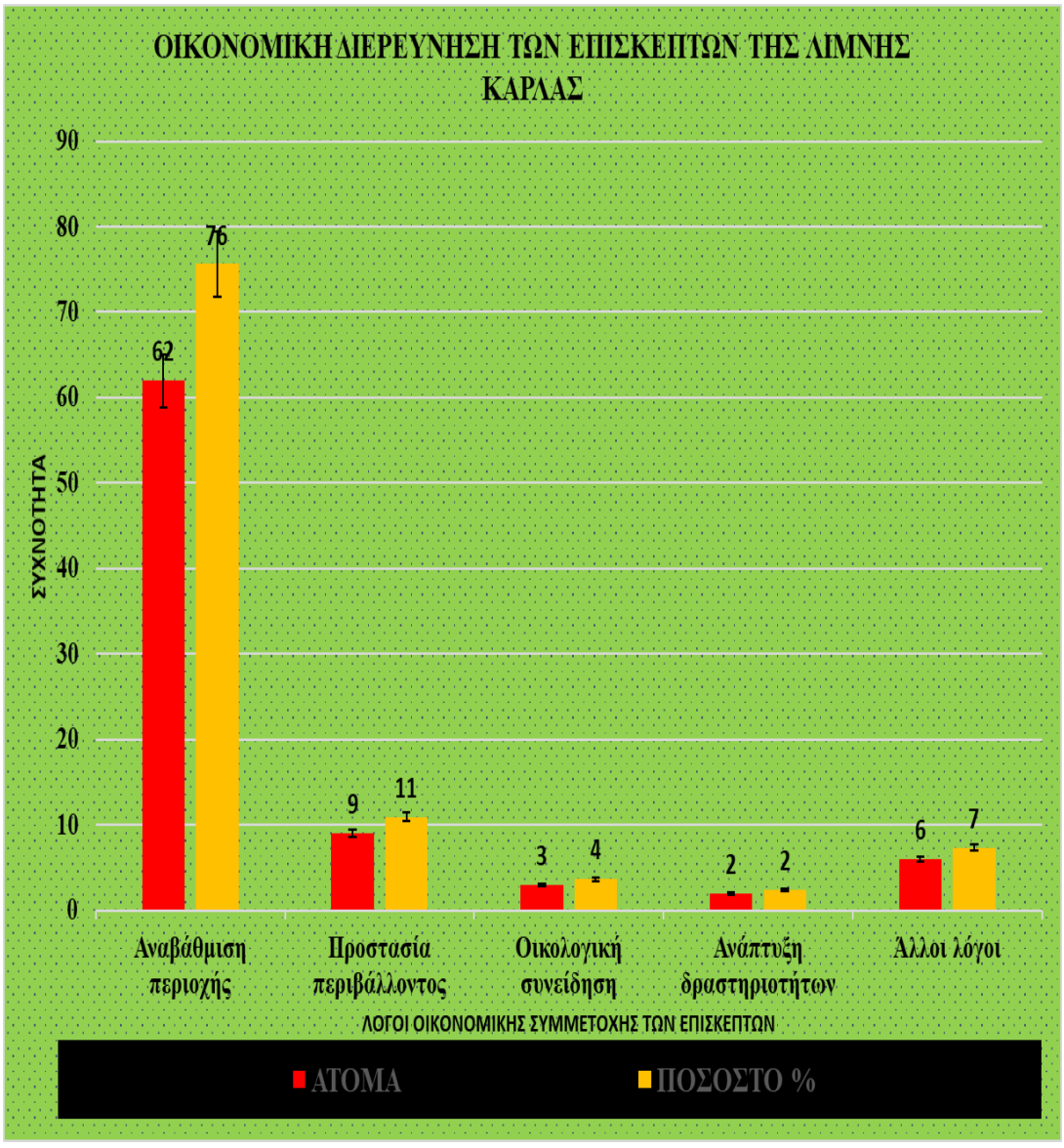
- οι 22 (8,56%) δήλωσαν 50 ευρώ,
- οι 19 (7,39%) 20 ευρώ,
- οι 15 (5,84%) 0 ευρώ,
- οι 15 (5,84%) 5 ευρώ,
- οι 10 (3,89%) 100ευρώ,
- οι 4 (1,56%) 500 ευρώ,
- οι 3 (1,17%) 30 ευρώ,
- οι 3 (1,17%) 200 ευρώ,
- οι 2 (0,78%) 15 ευρώ,
- οι 2 (0,78%) 40 ευρώ,
- οι 2 (0,78%) 300 ευρώ,
- 1 (0,39%) 1 ευρώ,
- 1 (0,39%) 35 ευρώ,
- 1 (0,39%) 350 ευρώ,
- 1 (0,39%) 600 ευρώ,
- 1 (0,39%) 10.000ευρώ,
- 1 (0,39%) 5.000 ευρώ,
- 1 (0,39%) 2.000 ευρώ και
- 1 (0,39%) 1.000 ευρώ.

Πίνακας 15. *«Αν δέχεστε να συμμετάσχετε οικονομικά στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής, τι ποσό θα προσφέρατε;»*

Ποσό (Ευρώ)	Συχνότητα	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
10	30	11,67
50	22	8,56
20	19	7,39
0	15	5,84
5	15	5,84
100	10	3,89
500	4	1,56
30	3	1,17
200	3	1,17
15	2	0,78
40	2	0,78
300	2	0,78
1	1	0,39
35	1	0,39
350	1	0,39
600	1	0,39
10.000	1	0,39
5.000	1	0,39
2.000	1	0,39
1.000	1	0,39

Από το παρακάτω Γράφημα 22, **διαπιστώνεται ότι:**

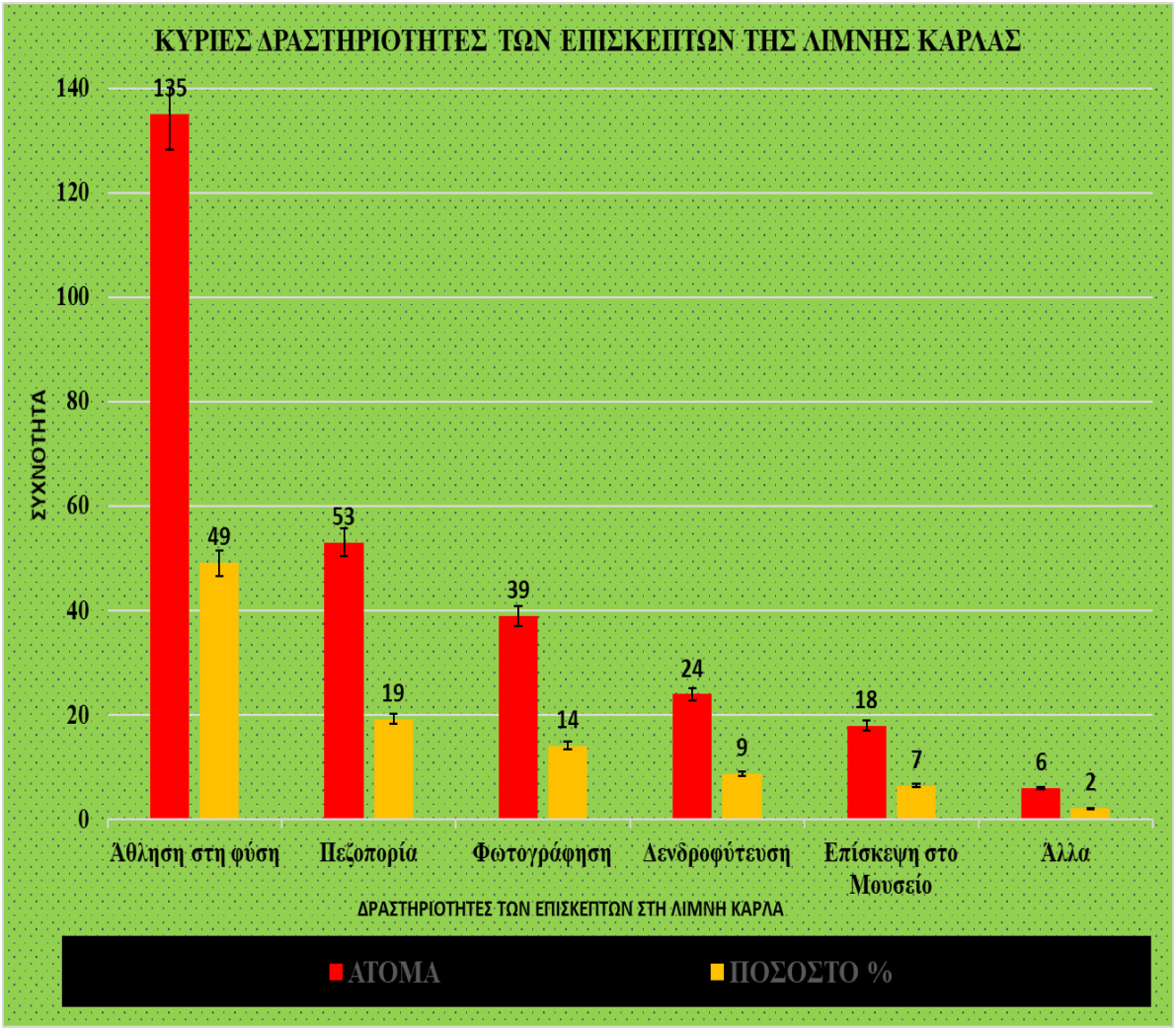
- **Οι 62 συμμετέχοντες (75,61%) επιθυμούν να προσφέρουν οικονομικά στην περιοχή προκειμένου να *αναπτυχθεί / αναβαθμιστεί / διατηρηθεί / προστατευθεί το φυσικό περιβάλλον και γενικότερα η περιοχή*,**
- οι 9 (10,98%) για *λόγους προστασίας της περιοχής*,
- οι 3 (3,66%) εξαιτίας *οικολογικής συνείδησης*,
- οι 2 (2,44%) για *την ενίσχυση έργων και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων άμεσης δράσης στην περιοχή*,
- οι 2 (2,44%) για *τη δημιουργία εκδηλώσεων και την ενίσχυση των ενημερωτικών δραστηριοτήτων*,
- 1 (1,22%) *εξαιτίας της απουσίας των κρατικών κονδυλίων*,
- 1 (1,22%) για *την ενίσχυση και βελτίωση των δράσεων προστασίας και διαχείρισης*,
- 1 (1,22%) *για την ποιότητα ζωής* και
- 1 (1,22%) *για την ενίσχυση εθελοντικών οργανώσεων*.

Γράφημα 22. *Κυριότεροι λόγοι αποδοχής οικονομικής ενίσχυσης της περιοχής. Οι κατακόρυφες γραμμές παριστούν το ± τυπικό σφάλμα.*

Σύμφωνα με Γράφημα 23, **οι περισσότεροι συμμετέχοντες γενικότερα στην περιοχή:**

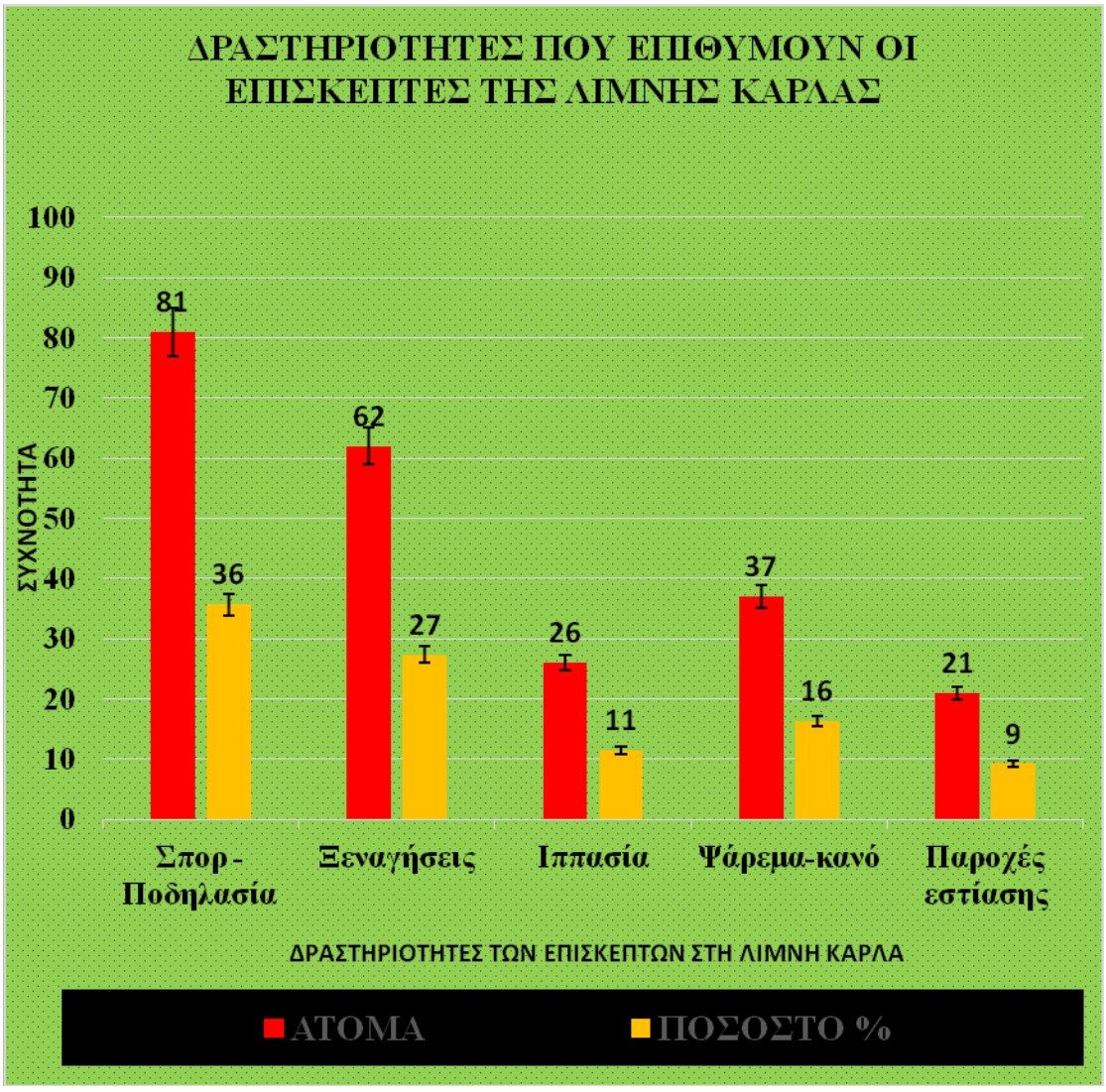
- ***απόλαυσαν τη φύση, την πανίδα, τη χλωρίδα, το τοπίο και αθλήθηκαν*** **(135 άτομα, δηλαδή το 48,91%),**
- ***έκαναν πεζοπορία*** (53 άτομα 19,20%),
- ***έβγαλαν φωτογραφίες*** **τα τοπία** (39 άτομα 14,13%),
- ***έκαναν δενδροφύτευση*** (24 άτομα 8,70%),
- ***επισκέφτηκαν το μουσείο*** (18 άτομα 6,52%),
- ***ξεκουράστηκαν*** (3 άτομα 1,09%),
- ***ενημερώθηκαν για την περιοχή*** (2 άτομα 0,72%), και
- **γνωρίστηκαν με τους ντόπιους** κατοίκους (1 άτομο 0,36%).

Γράφημα 23. *Κυριότερες δραστηριότητες επισκεπτών στην περιοχή της λίμνης Κάρλας. Οι κατακόρυφες γραμμές παριστούν το ± τυπικό σφάλμα.*

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Γραφήματος 24, οι **επισκέπτες θα επιθυμούσαν να υπάρχουν στην περιοχή:**

- **γενικά *πολλαπλά σπορ* (66 συμμετέχοντες 27,27%),**
- ***ξεναγήσεις*** (62 άτομα 25,62%),
- ***ιππασία*** (26 άτομα 10,74%),
- ***καφές, φαγητό και γενικότερα παροχές εστίασης*** (21 άτομα 8,68%),
- ***ψάρεμα*** (15 άτομα 6,20%),
- ***κανό*** (12 άτομα 4,96%),
- ***ποδηλασία*** **(**10 άτομα 4,13%),
- ***παραλίμνια ανάπτυξη*** (8 άτομα 3,31%),
- ***διάφορες υποδομές*** (6 άτομα 2,48%),
- ***κωπηλασία*** (5 άτομα 2,07%),
- ***πεζοπορίες και κάμπινγκ*** (4 άτομα 1,65%),
- ***δενδροφυτεύσεις*** (3 άτομα 1,24%) και
- ***καθαριότητα*** (3 άτομα 1,24%).

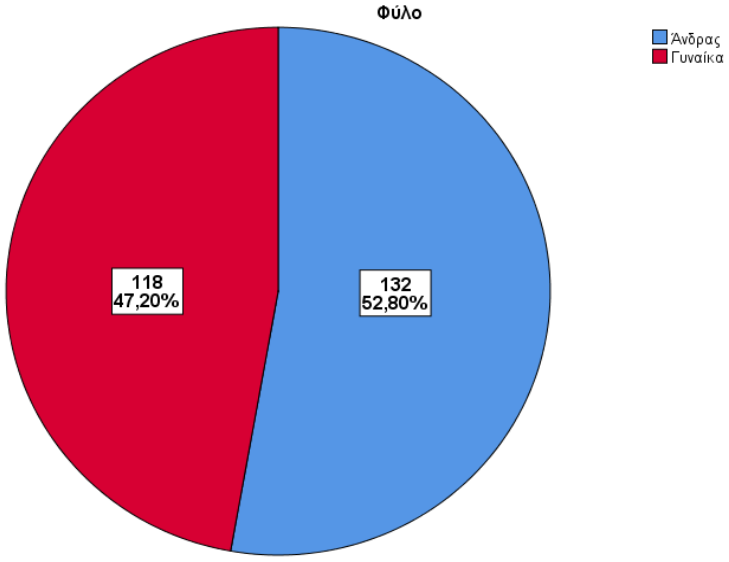

Γράφημα 24. *Δραστηριότητες που οι επισκέπτες θα επιθυμούσαν να υπάρχουν στην περιοχή. Οι κατακόρυφες γραμμές παριστούν το ± τυπικό σφάλμα.*

4.6.2 Ερωτηματολόγιο κατοίκων

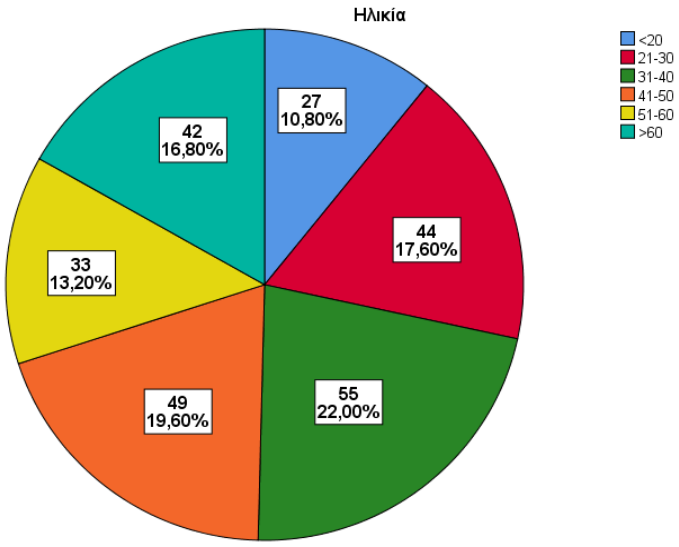
Επίσης, σύμφωνα με τα ερωτηματολόγια των κατοίκων της περιοχής και με βάση τα δημογραφικά τους στοιχεία προέκυψαν τα παρακάτω γραφήματα και πίνακες.

Από τους συνολικά **συμμετέχοντες 250 κατοίκους** της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλα, **οι 132 απ' αυτούς, δηλαδή (52,80%) είναι άνδρες και 118 (47,20%) γυναίκες** (Γράφημα 25).

Γράφημα 25. *Φύλο συμμετεχόντων κατοίκων.*

Παράλληλα, αναφορικά με την **ηλικία των συμμετεχόντων κατοίκων της περιοχής**, οι 55 (22,00%) ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 31-40 ετών, οι 49 (19,60%) στην 41-50 ετών, οι 44 (17,60%) στην 21-30 ετών, οι 42 (16,80%) στην άνω των 60 ετών, οι 33 (13,20%) στην 51-60 ετών και οι 27 (10,80%) στην κάτω των 20 ετών (Γράφημα, 26).

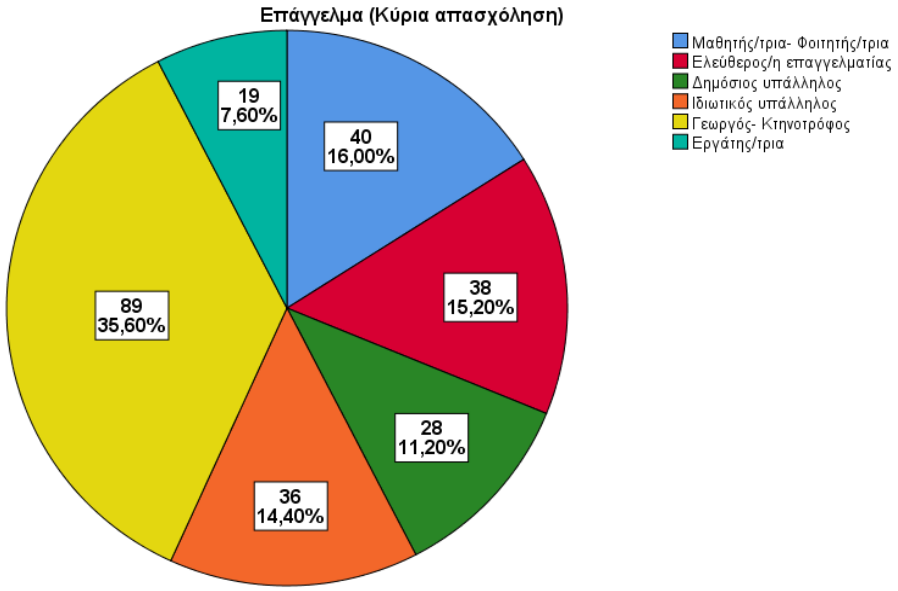
Γράφημα 26. *Ηλικία συμμετεχόντων κατοίκων της περιοχής.*

Από τον Πίνακα 16 διαπιστώνουμε ότι, οι 44 συμμετέχοντες (17,60%) μένουν στο Αρμένιο, οι 29 (11,60%) στο Καλαμάκι, οι 27 (10,80%) στην Νίκη Λάρισας, οι 25 (10,00%) στα Καλάνια, οι 22 (8,80%) στο Στεφανοβίκειο, οι 20 (8,00%) στο Σωτήριο, οι 18 (7,20%) στο Αχίλλειο, οι 8 (3,20%) στο Κεραμίδι, οι 7 (2,80%) στο Βένετο, οι 7 (2,80%) στον Ριζόμυλο, οι 6 (2,40%) στο Κιλελέρ, οι 6 (2,40%) στη Λάρισα, οι 6 (2,40%) στον Έλαφο, οι 5 (2,40%) στο Κιλελέρ, οι 5 (2,00%) στη Κερασιά, οι 5 (2,00%) στο Καστρί, οι 5 (2,00%) στο Νέο περιβόλι, οι 4 (1,60%) στο Βελεστίνο, οι 3 (1,20%) στο Σκλήθρο, 1 (0,40%) στο Βόλο, 1 (0,80%) στην Αθήνα και 1 (0,80%) στον Άγιο Γεώργιο Φερών.

Πίνακας 16. *Τόπος διαμονής συμμετεχόντων κατοίκων της περιοχής.*

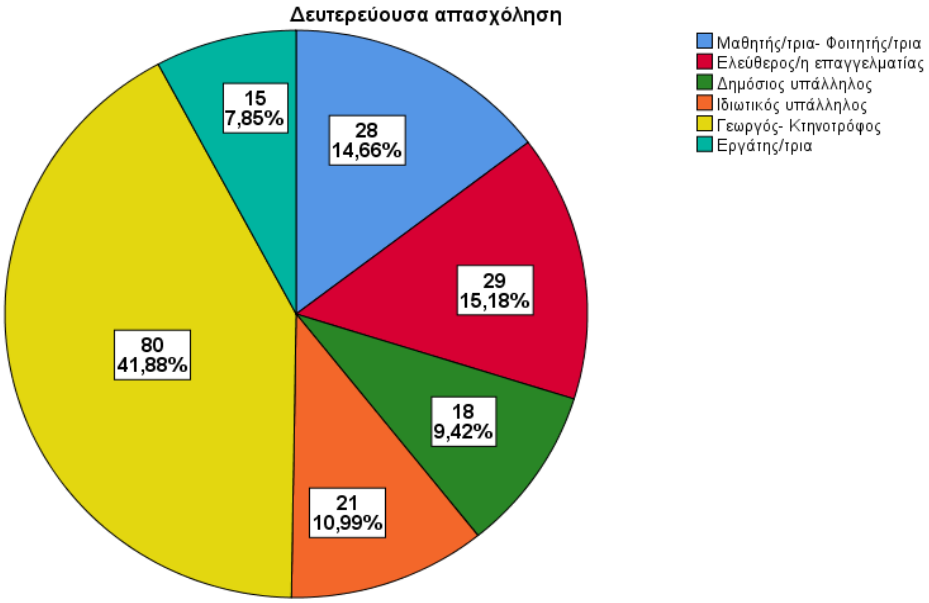
Τόπος διαμονής	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Αρμένιο	44	17,60
Καλαμάκι	29	11,60
Νίκη Λάρισας	27	10,80
Κανάλια	25	10,00
Στεφανοβίκειο	22	8,80
Σωτήριο	20	8,00
Αχίλλειο	18	7,20
Αρμένιο	18	7,20
Κεραμίδι	8	3,20
Βένετο	7	2,80
Ριζόμυλος	7	2,80
Κιλελέρ	6	2,40
Λάρισα	6	2,40
Έλαφος	6	2,40
Κερασιά	5	2,00
Καστρί	5	2,00
Νέο περιβόλι	5	2,00
Βελεστίνο	4	1,60
Σκλήθρο	3	1,20
Βόλος	1	0,40
Αθήνα	1	0,40
Άγιος Γεώργιος Φερών	1	0,40

Όπως διαπιστώνεται από το Γράφημα 27, η **κύρια ενασχόληση των κατοίκων** είναι **γεωργοί-κτηνοτρόφοι (89 άτομα 35,60%),** μαθητές-φοιτητές (40 άτομα 16,00%), ελεύθεροι επαγγελματίες (38 άτομα 15,20%), ιδιωτικοί υπάλληλοι (36 άτομα 14,40%), δημόσιοι υπάλληλοι (28 άτομα 11,20%) και εργάτες (19 άτομα 7,60% .

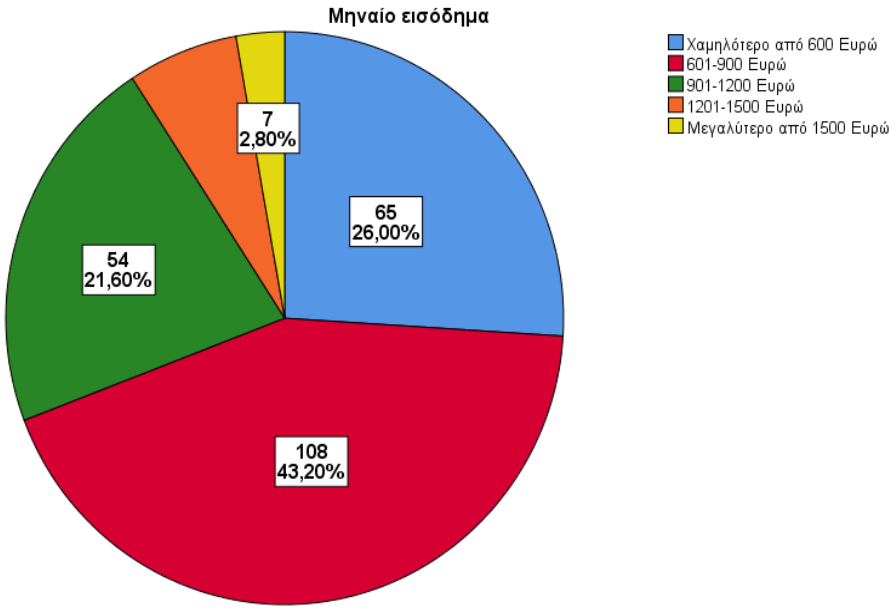
Γράφημα 27. *Κύρια ενασχόληση κατοίκων της περιοχής.*

Αναφορικά με τη **δευτερεύουσα ενασχόληση των κατοίκων** της περιοχής, αυτή φαίνεται να αφορά **κυρίως γεωργία-κτηνοτροφία (80 συμμετέχοντες 41,88%),** ελεύθερους επαγγελματίες (29 άτομα 15,18%), μαθητές-φοιτητές (28 άτομα 14,66%), ιδιωτικούς υπάλληλους (21 άτομα 10,99%), δημόσιους υπάλληλους (18 άτομα 9,42%) και εργάτες (15 άτομα 7,85%) (Γράφημα 28).

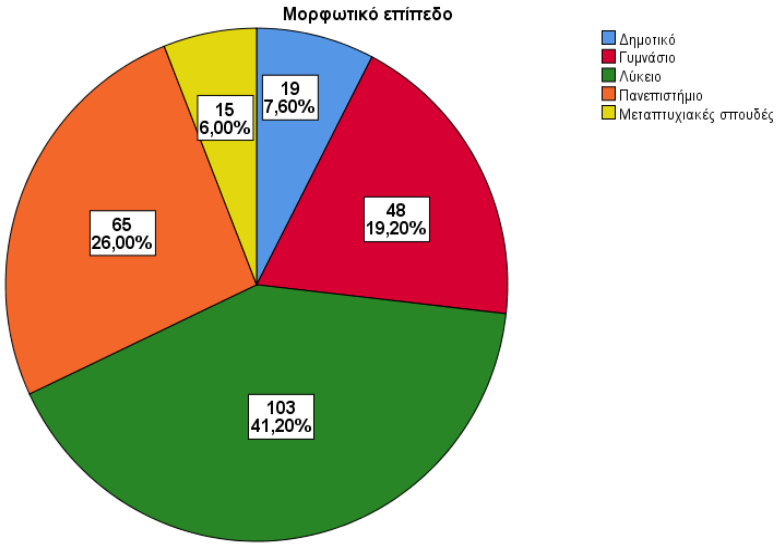
Γράφημα 28. *Δευτερεύουσα ενασχόληση κατοίκων της περιοχής.*

Σχετικά με το **μηνιαίο εισόδημα των κατοίκων την περιοχής**, οι **108 (43,20%) δήλωσαν 601-900 ευρώ, οι 65 (26,00%) «χαμηλότερο από 600 ευρώ»,** οι 54 (21,60%) 901-1200 ευρώ, οι 16 (6,40%) 1201-1500 ευρώ και οι 7 (2,80%) «μεγαλύτερο από 1500 ευρώ» (Γράφημα 29).

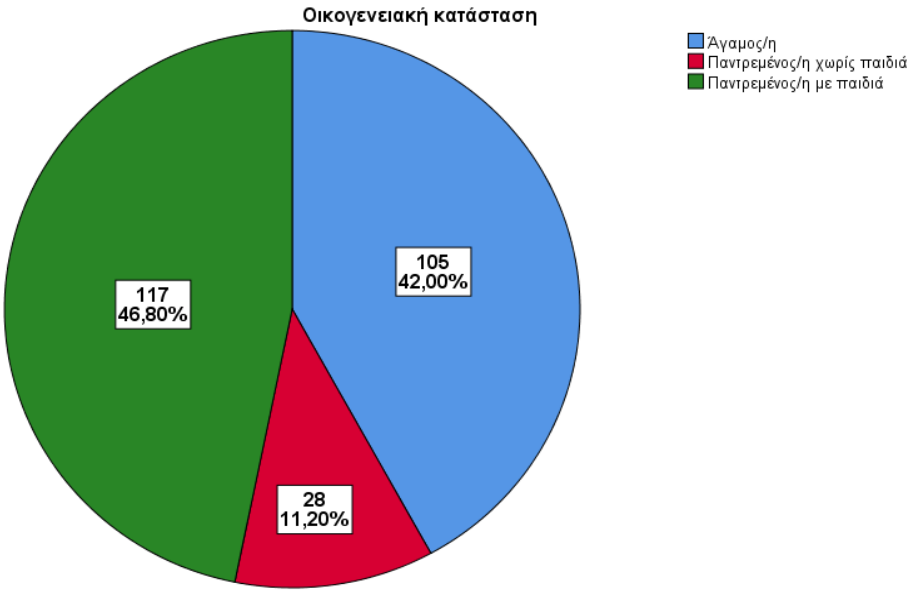
Γράφημα 29. *Μηνιαίο εισόδημα κατοίκων της περιοχής.*

Όσον αφορά το **μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής, οι 103 (41,20%) τελείωσαν μέχρι και το Λύκειο,** οι **65 (26,00%) μέχρι και το Πανεπιστήμιο**, οι 48 (19,20%) έως και το Γυμνάσιο, οι 19 (7,60%) έως και το Δημοτικό και οι 15 (6,00%) έως και Μεταπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 30).

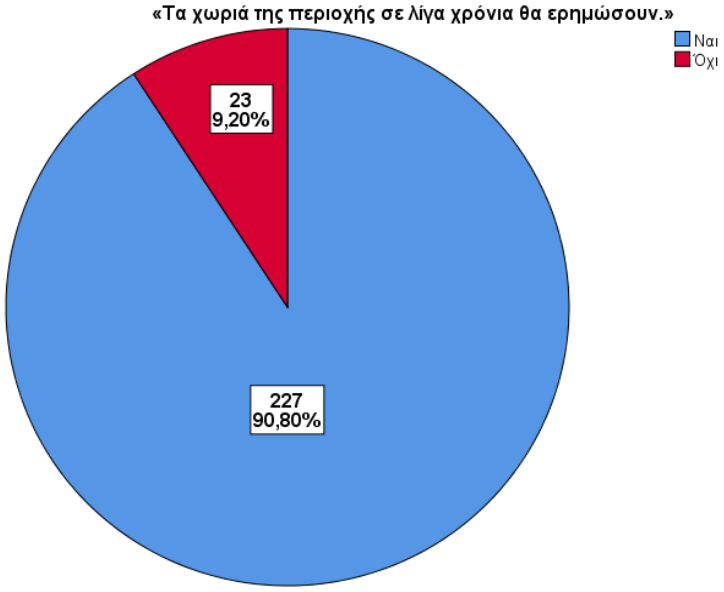
Γράφημα 30. *Μορφωτικό επίπεδο κατοίκων της περιοχής.*

Τέλος, αναφορικά με την **οικογενειακή κατάσταση των κατοίκων της περιοχής**, οι **117 (46,80%) είναι παντρεμένοι με παιδιά, οι 105 (42,00%) είναι άγαμοι** και οι 28 (11,20%) είναι παντρεμένοι χωρίς παιδιά (Γράφημα 31).

Γράφημα 31. *Οικογενειακή κατάσταση κατοίκων της περιοχής.*

Όπως διαπιστώνεται από το Γράφημα 32, η **πλειοψηφία των συμμετεχόντων κατοίκων, δηλαδή, (το 90,80% - 227 συμμετέχοντες) πιστεύει ότι τα χωριά της περιοχής σε λίγα χρόνια θα ερημώσουν.** Μονάχα ένα ποσοστό 9,20% (23 άτομα) πιστεύουν πως, **δεν θα ερημώσουν.**

Γράφημα 32. *Δηλώσεις συμμετεχόντων σχετικά με τη δήλωση «Τα χωριά της περιοχής σε λίγα χρόνια θα ερημώσουν».*

Όσον αφορά τις δηλώσεις των συμμετεχόντων στον Πίνακα 17, **«σε ποιο ποσοστό πιστεύουν πως οι υπόλοιποι συμμετέχοντες / κάτοικοι, θα έλεγαν 'ναι' στη δήλωση** «Τα χωριά της περιοχής σε λίγα χρόνια θα ερημώσουν»», **η πλειοψηφία δήλωσε το 60%** (49 συμμετέχοντες 19,60%), έπειτα 70% (48 συμμετέχοντες 19,20%), 50% (45 συμμετέχοντες 18,00%), 80% (42 συμμετέχοντες 16,80%), 40% (21 συμμετέχοντες 8,40%), 90% (14 συμμετέχοντες 5,60%), 30% (10 συμμετέχοντες 4,00%), 20% (5 συμμετέχοντες 2,00%), 75% (3 συμμετέχοντες 1,20%), 1% (3 συμμετέχοντες 1,20%), 100% (2 συμμετέχοντες 0,80%), 65% (2 συμμετέχοντες 0,80%), 68% (2 συμμετέχοντες 0,80%), 45% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 79% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 85% (1 συμμετέχοντας 0,40%) και 95% (1 συμμετέχοντας 0,40%).

Πίνακας 17. *Ποσοστό κατοίκων στην περιοχή που οι συμμετέχοντες πιστεύουν πως θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση «Τα χωριά της περιοχής σε λίγα χρόνια θα ερημώσουν»*

Ποσοστό δήλωσης (%)	Συχνότητα	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
60	49	19,60
70	48	19,20
50	45	18,00
80	42	16,80
40	21	8,40
90	14	5,60
30	10	4,00
20	5	2,00
75	3	1,20
1	3	1,20
100	2	0,80
65	2	0,80
68	2	0,80
45	1	0,40
79	1	0,40
85	1	0,40
95	1	0,40

Παράλληλα, στον Πίνακα 18, όσον αφορά τις δηλώσεις των συμμετεχόντων στο «ποσοστό των μελών περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στη περιοχή και που κατά την γνώμη των συμμετεχόντων θα έλεγαν **'ναι' στη δήλωση «Τα χωριά της περιοχής σε λίγα χρόνια θα ερημώσουν»», η πλειοψηφία δήλωσε ποσοστό 50%** (85 συμμετέχοντες 34,00%), έπειτα 40% (3 συμμετέχοντες 15,20%), 60% (37 συμμετέχοντες, 14,80%), 80% (23 συμμετέχοντες 9,20%), 70% (21 συμμετέχοντες 8,40%), 30% (17 συμμετέχοντες 6,80%), 20% (7 συμμετέχοντες 2,80%), 90% (6 συμμετέχοντες 2,40%), 5% (3 συμμετέχοντες 1,20%), 85% (2 συμμετέχοντες 0,80%), 75% (2 συμμετέχοντες 0,80%), 65% (2 συμμετέχοντες 0,80%), 10% (2 συμμετέχοντες 0,80%), 100% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 87% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 83% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 45% (1 συμμετέχοντας 0,40%) και 15% (1 συμμετέχοντας 0,40%).

Πίνακας 18. *Ποσοστό των μελών περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και για το οποίο οι συμμετέχοντες πιστεύουν πως θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση «Τα χωριά της περιοχής σε λίγα χρόνια θα ερημώσουν».*

Ποσοστό δήλωσης (%)	Συχνότητα	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
50	85	34,00
40	38	15,20
60	37	14,80
80	23	9,20
70	21	8,40
30	17	6,80
20	7	2,80
90	6	2,40
5	3	1,20
85	2	0,80
75	2	0,80
65	2	0,80
10	2	0,80
100	1	0,40
87	1	0,40
83	1	0,40
45	1	0,40
15	1	0,40

Γράφημα 33. *Δηλώσεις συμμετεχόντων σχετικά με τη δήλωση «Ο τουρισμός είναι η μόνη ελπίδα για την περιοχή».*

Σχετικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων αναφορικά με τον τουρισμό και την σημασία αυτού στην περιοχή (Γράφημα 33), **η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε ότι ο τουρισμός είναι η μόνη ελπίδα για την περιοχή και συγκεκριμένα:**

- **76,00%, δηλαδή, (190 συμμετέχοντες),** ενώ το
- **24,00%** των συμμετεχόντων (60 συμμετέχοντες), δήλωσε ότι **δεν είναι η μόνη ελπίδα.**

Σχετικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων (Πίνακας 19), **«σε ποιο ποσοστό πιστεύουν, πως οι υπόλοιποι συμμετέχοντες / κάτοικοι, θα έλεγαν 'ναι' στη δήλωση «Ο τουρισμός είναι η μόνη ελπίδα για την περιοχή», η πλειοψηφία δήλωσε το 60%** (50 συμμετέχοντες 20,00%), έπειτα 70% (44 συμμετέχοντες 17,60%), 40% (38 συμμετέχοντες 15,20%), 80% (32 συμμετέχοντες 15,80%), 50% (25 συμμετέχοντες 10,00%), 30% (30 συμμετέχοντες 7,20%), 90% (9 συμμετέχοντες 3,60%), 20% (8 συμμετέχοντες 3,20%), 100% (7 συμμετέχοντες 2,80%), 10% (6 συμμετέχοντες 2,40%), 5% (2 συμμετέχοντες 0,80%), 25% (2 συμμετέχοντες 0,80%), 63% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 59% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 57% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 55% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 45% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 43% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 35% (1 συμμετέχοντας 0,40%), 1% (1 συμμετέχοντας 0,40%) και 0% (1 συμμετέχοντας 0,40%).

Πίνακας 19. *Τι ποσοστό των κατοίκων στην περιοχή πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση ««Ο τουρισμός είναι η μόνη ελπίδα για την περιοχή»*

Ποσοστό δήλωσης (%)	Συχνότητα	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
60	50	20,00
70	44	17,60
40	38	15,20
80	32	15,80
50	25	10,00
30	18	7,20
90	9	3,60
20	8	3,20
100	7	2,80
10	6	2,40
5	2	0,80
25	2	0,80
63	1	0,40
59	1	0,40
57	1	0,40
55	1	0,40
45	1	0,40
43	1	0,40
35	1	0,40
1	1	0,40
0	1	0,40

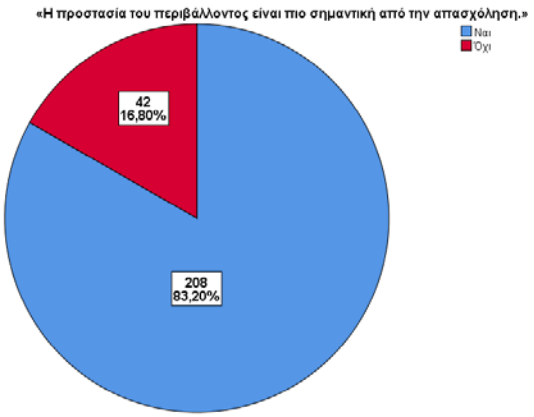
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 20, **η πλειοψηφία των συμμετεχόντων πιστεύει πως το ποσοστό των μελών περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στη περιοχή και που θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση «Ο τουρισμός είναι η μόνη ελπίδα για την περιοχή» είναι το 70% (62 δηλώσεις 24,80%),** έπειτα το 60% (61

δηλώσεις 24,40%), 80% (39 δηλώσεις 15,60%), 50% (329 δηλώσεις 13,20%), 90% (11 δηλώσεις 4,40%), 40% (10 δηλώσεις 4,00%), 100% (9 δηλώσεις 3,60%), 30% (6 δηλώσεις 2,40%), 20% (4 δηλώσεις 1,60%), 79% (2 δηλώσεις 0,80%), 65 (2 δηλώσεις 0,80%), 45 (2 δηλώσεις 0,80%), 94% (1 δήλωση 0,40%), 78 (1 δήλωση 0,40%), 72 (1 δήλωση 0,40%), 71 (1 δήλωση 0,40%), 25 (1 δήλωση 0,40%), 10 (1 δήλωση 0,40%) και 0 (1 δήλωση 0,40%).

Πίνακας 20. *Τι ποσοστό των μελών περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στη περιοχή, πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση «Ο τουρισμός είναι η μόνη ελπίδα για την περιοχή»*

Ποσοστό δήλωσης (%)	Συχνότητα	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
70	62	24,80
60	61	24,40
80	39	15,60
50	33	13,20
90	11	4,40
40	10	4,00
100	9	3,60
30	6	2,40
20	4	1,60
79	2	0,80
65	2	0,80
45	2	0,80
94	1	0,40
78	1	0,40
72	1	0,40
71	1	0,40
25	1	0,40
10	1	0,40
0	1	0,40

Σύμφωνα με το Γράφημα 34, η **πλειοψηφία των συμμετεχόντων και συγκεκριμένα το 83,20% (208 συμμετέχοντες), δήλωσαν ότι ναι «Η προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση»»,** ενώ το 16,80% (42 συμμετέχοντες) δήλωσαν όχι.

Γράφημα 34. *Τοποθέτηση συμμετεχόντων σχετικά με τη δήλωση «Η προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση».*

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 21, **η πλειοψηφία των συμμετεχόντων πιστεύει πως το ποσοστό των κατοίκων που θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση Η προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση» είναι το 60% (62 δηλώσεις 24,80%)**, έπειτα το 50% (53 δηλώσεις 21,20%), το 40% (42 δηλώσεις 16,80%), το 70% (23 δηλώσεις 9,20%), το 80% (18 δηλώσεις 7,20%), το 30% (18 δηλώσεις 7,20%), το 20% (9 δηλώσεις 3,60%), το 100% (4 δηλώσεις 1,60%), το 10% (4 δηλώσεις 1,60%), το 55% (3 δηλώσεις 1,20%), το 90% (2 δηλώσεις 0,80%), το 75% (2 δηλώσεις 0,80%), το 95% (1 δήλωση 0,40%), το 85% (1 δήλωση 0,40%), το 51% (1 δήλωση 0,40%), 49% (1 δήλωση 0,40%), 48% (1 δήλωση 0,40%), 38% (1 δήλωση 0,40%), 27% (1 δήλωση 0,40%), 15% (1 δήλωση 0,40%), 11% (1 δήλωση 0,40%) και 5% (1 δήλωση 0,40%).

Πίνακας 21. *Τι ποσοστό συμμετεχόντων, πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση «Η προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση»*

Ποσοστό δήλωσης (%)	Συχνότητα	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
60	62	24,80
50	53	21,20
40	42	16,80
70	23	9,20
80	18	7,20
30	18	7,20
20	9	3,60
100	4	1,60
10	4	1,60
55	3	1,20
90	2	0,80
75	2	0,80
95	1	0,40
85	1	0,40
51	1	0,40
49	1	0,40
48	1	0,40
38	1	0,40
27	1	0,40
15	1	0,40
11	1	0,40
5	1	0,40

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 22, **η πλειοψηφία των συμμετεχόντων πιστεύει πως το ποσοστό των περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στη περιοχή και που θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση Η προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση» είναι το 60% (57 δηλώσεις 22,80%),** έπειτα το 70% (55 δηλώσεις 22,00%), το 80% (53 δηλώσεις 21,20%), το 90% (21 δηλώσεις 8,40%), το 50% (17 δηλώσεις 6,80%), το 100% (15 δηλώσεις 6,00%), το 40% (6 δηλώσεις 2,40%), το 30% (4 δηλώσεις 1,60%), το 95% (3 δηλώσεις 1,20%), το 85% (2 δηλώσεις 0,80%), το 75% (2 δηλώσεις 0,80%), το 55% (2 δηλώσεις 0,80%), το 20% (2 δηλώσεις 0,80%), το 1% (2 δηλώσεις 0,80%), το 99% (1 δήλωση 0,40%), το 97% (1 δήλωση 0,40%), το 87% (1 δήλωση 0,40%), το 83% (1 δήλωση 0,40%), το 73% (1 δήλωση 0,40%), το 65% (1 δήλωση 0,40%), το 43% (1 δήλωση 0,40%), το 15% (1 δήλωση 0,40%) και το 20% (1 δήλωση 0,40%).

Πίνακας 22. *Τι ποσοστό των μελών των περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στη περιοχή, πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι θα έλεγε 'ναι' στη δήλωση «Η προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση»*

Ποσοστό δήλωσης (%)	Συχνότητα	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
60	57	22,80
70	55	22,00
80	53	21,20
90	21	8,40
50	17	6,80
100	15	6,00
40	6	2,40
30	4	1,60
95	3	1,20
85	2	0,80
75	2	0,80
55	2	0,80
20	2	0,80
1	2	0,80
99	1	0,40
97	1	0,40
87	1	0,40
83	1	0,40
73	1	0,40
65	1	0,40
43	1	0,40
15	1	0,40
20	1	0,40

4.7. Δείκτες εσωτερικής συνέπειας και αξιοπιστίας ερωτηματολογίων

Η δειγματοληψία που ακολουθήθηκε ήταν η **«δειγματοληψία σκοπιμότητας»**, καθώς επιλέχθηκαν στη μια περίπτωση κάτοικοι της Κάρλας, και στην άλλη περίπτωση άτομα που επισκέφτηκαν την περιοχή της λίμνης Κάρλας (Φαρμάκης, 2015).

Πίνακας 23. *Δείκτες εσωτερικής συνέπειας και αξιοπιστίας των δύο ερωτηματολογίων*

Ερωτηματολόγια	**Cronbach a**
Επισκεπτών	**0,901**
Κατοίκων	**0,860**

Σύμφωνα με την Τσίχλα (2016), συντελεστές αξιοπιστίας της τάξεως του **0.90 θεωρούνται «ιδανικοί»**, συντελεστές της τάξεως του 0.80 είναι «πολύ καλοί», ενώ τιμές πλησίον του 0.70 είναι «επαρκείς» (Kline, 2010). Η διασφάλιση υψηλών επιπέδων εγκυρότητας και αξιοπιστίας δημιουργεί εμπιστοσύνη όσον αφορά την ποιότητα των ερευνητικών δεδομένων, καθώς ελαχιστοποιεί το σφάλμα μέτρησης (Field, 2009; Hair et al., 2010).

Επομένως σύμφωνα με τις παραπάνω βιβλιογραφικές αναφορές, στην παρούσα έρευνά μας**, οι δείκτες αξιοπιστίας** που προέκυψαν από τον πίνακα 23, **θεωρούνται ως «ιδανικοί».**

4.8. Στατιστική ανάλυση – Περιγραφική στατιστική

4.8.1. Ερωτηματολόγιο επισκεπτών

Στην Α΄ενότητα του Ερωτηματολογίου με τα 10 ερωτήματα, έγινε προσπάθεια καταγραφής της άποψης των ερωτηθέντων επισκεπτών, που αποτυπώνονται στο **1ο ερευνητικό ερώτημα,** ήτοι:

1ο . **Ποια είναι η επικρατούσα (υφιστάμενη) κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλα;**

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα *του Πίνακα 24 (10 ερωτήματα),* ***διαπιστώνεται:***

- ***Μια μέτρια προς υψηλή*** *κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή σύμφωνα με τις απόψεις των επισκεπτών (Mean=3,61 SD=,95), καθώς και*
- ***μια μέτρια*** *ποιότητα των βασικών υποδομών (Mean=2,68 SD=1,09), των παρεχόμενων υπηρεσιών και των υποδομών (Mean=2,74 SD=1,00) και επίσης των,*
- *υπηρεσιών της περιοχής, συγκριτικά με τις τιμές της περιοχής (Mean=3,87 SD=,97)**.***

Παράλληλα:

- ***μέτρια*** *επισημαίνεται η κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή (Mean=3,26 SD=,99),*
- ***φιλική,*** *η συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή (Mean=3,81 SD=,86) και*
- ***φιλική,*** *η συμπεριφορά των υπολοίπων επισκεπτών στην περιοχή (Mean=3,71 SD=,72).*

➢ ***Σχετικά με τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή, οι συμμετέχοντες δηλώνουν ότι:***

- ***υπάρχουν αρκετοί*** *(Mean=3,35 SD=,73), ενώ**,***
- ***προτείνουν να αυξηθεί περισσότερο*** *ο αριθμός των επισκεπτών (Mean=4,09 SD=,62).*

➢ *Τέλος, γενικότερα οι συμμετέχοντες δηλώνουν,* ***αρκετά ικανοποιημένοι από την επίσκεψή τους στην περιοχή.***

Ως συμπέρασμα επί των ως άνω 10 ερωτημάτων προκύπτει ότι:

Ο συνολικός μέσος όρος και τυπικής απόκλισης των παραπάνω δηλώσεων, βρέθηκαν να είναι (Mean=3,34 SD=,50), το οποίο **υποδηλώνει πως,** οι συμμετέχοντες επισκέπτες θεωρούν **μετρίως ικανοποιητική** την ποιότητα της περιοχής όσον αφορά τις υποδομές, τις παροχές, το φυσικό περιβάλλον και τη γενική συμπεριφορά των κατοίκων.

Πίνακας 24. *Περιγραφική στατιστική των απόψεων των επισκεπτών*

	Δηλώσεις	**Μέση τιμή**	**Τυπική απόκλιση**
1.	Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή	2,68	1,09
2.	Την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή	2,74	1,00
3.	Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή	2,87	,97
4.	Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή	3,61	,95
5.	Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή	3,26	,99

6. Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή	3,81	,86
7. Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή	3,71	,72
8. Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή	3,35	,73
9. Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών	4,09	,62
10. Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την επίσκεψή σας στην περιοχή	3,32	,76
Συνολικά	**3,34**	**,50**

Στη **Β΄ Ενότητα** αυτή του Ερωτηματολογίου με τα **35 ερωτήματα** του Πίνακα 25, έγινε καταγραφή της άποψης των ερωτηθέντων επισκεπτών, που αποτυπώνονται **στο 2ο και 3ο ερευνητικό ερώτημα,** ήτοι:

2ο . Ποια μέτρα κρίνονται απαραίτητα για τη βελτίωση (και αποκατάσταση) της Οικολογικής κατάστασης της περιοχής;

3ο . Κάτω από ποιες προϋποθέσεις, η συμμετοχική συνεργασία των πολιτικών οργάνων, του ανθρώπινου δυναμικού της τοπικής Αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην περιοχή;

Σύμφωνα με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων, Πίνακας 25 (35 ερωτήματα), αυτοί **φαίνεται να συμφωνούν στο ότι:**

- *Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει **θετικές επιπτώσεις στο κλίμα** της περιοχής* (*Mean*=4,26 *SD*=,67),
- *η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα **συμβάλλει στην προσέλκυση** των επισκεπτών* (*Mean*=4,25 *SD*=,63),
- η ***βιώσιμη οικοτουριστική - αγροτουριστική** ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην **οικονομική τόνωση της τοπικής** κοινωνίας* (*Mean*=4,23 *SD*=,61),
- *η **βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού** έχει **μέλλον και προοπτική** στην περιοχή* (*Mean*=4,21 *SD*=,65),
- *ο **οικοτουρισμός** πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής* (*Mean*=4,19 *SD*=,63),
- *η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως **Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά** την ευρύτερη περιοχή* (*Mean*=4,19 *SD*=,65),
- ***απαιτούνται όρια και περιορισμοί** για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής* (*Mean*=4,18 *SD*=,65),
- *τα **οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό** στην περιοχή μπορούν να **αυξηθούν** σημαντικά* (*Mean*=4,18 *SD*=,61),
- *ο **οικοτουρισμός - αγροτουρισμός** στην περιοχή **πρέπει να αυξηθεί*** (*Mean*=4,16 *SD*=,66),
- *ο **οικοτουρισμός θεωρείται δυναμική διαδικασία**, αναζήτησης της ισορροπίας στην προστασία του περιβάλλοντος και στην βιώσιμη ανάπτυξη* (*Mean*=4,14 *SD*=,64),
- *η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει **ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου πιστοποιημένων μονοπατιών*** (*Mean*=4,12 *SD*=,67),
- *ο **οικοτουρισμός** προωθεί την **προστασία του περιβάλλοντος*** (*Mean*=4,11 *SD*=,67),
- *ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας **ήπιας μεν**, αλλά **δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης** μιας περιοχής* (*Mean*=4,11 *SD*=,64),
- *ο οικοτουρισμός συμβάλλει στη **διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού** περιβάλλοντος* (*Mean*=4,09 *SD*=,68),

- *ο Φορέας Διαχείρισης, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων* ***προώθησης τοπικών προϊόντων*** (*Mean*=4,04 *SD*=,74),
- *η* ***περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη*** *από την οικονομική ανάπτυξη* (*Mean*=4,01 *SD*=,79),
- *στη* ***βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού*** *εμπλέκονται η* ***τοπική κοινωνία****, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας* (*Mean*=3,96 *SD*=,74*)*,
- *η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει* ***ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου****, άριστα οργανωμένων* ***μονοπατιών*** (*Mean*=3,88 *SD*=,83),
- *ο* ***Φορέας*** *Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην* ***προστασία, διατήρηση και διαχείριση*** *της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή* (*Mean*=3,75 *SD*=,75),
- *οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται* ***λόγω της προστατευόμενης*** *περιοχής Κάρλας* (*Mean*=3,73 *SD*=,89),
- *η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει* ***αυξήσει τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό*** (*Mean*=3,70 *SD*=,84),
- *οι* ***εμπειρίες*** *τους κατά τη διάρκεια διαμονής τους στην περιοχή* ***ανταποκρίνονταν στην πληροφόρηση*** *που είχαν για την περιοχή* (*Mean*=3,61 *SD*=,74),
- *οι* ***εμπειρίες*** *τους κατά τη διάρκεια παραμονής του στην περιοχή ανταποκρίνονται* ***στις προσδοκίες*** *που είχαν* (*Mean*=3,58 *SD*=,76),
- *ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός* ***δεν μπορεί ποτέ να βλάψει*** *την τοπική κοινωνία* (*Mean*=3,57 *SD*=1,03),
- *οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές* (*Mean*=3,56 *SD*=,93),
- *ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας* ***συνεχώς αυξάνεται*** (*Mean*=3,54 *SD*=,77),
- *τα μέτρα* ***περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται*** *σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμα και όταν αυτό μειώνει τα έσοδα* (*Mean*=3,54 *SD*=,84) και
- *οι* ***περιβαλλοντικές*** *οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή* ***έχουν συμβάλλει στην αύξηση*** *του οικοτουτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Mean*=3,52 *SD*=,77).

Από την άλλη πλευρά, οι συμμετέχοντες **ούτε διαφωνούν, ούτε συμφωνούν, με τις δηλώσεις**:

- *Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός* ***δεν μπορεί ποτέ να βλάψει*** *το περιβάλλον στην περιοχή* (*Mean*=3,45 *SD*=1,09),
- *στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)* (*Mean*=3,42 *SD*=,94),
- *οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή* ***συνεργάζονται με τους ντόπιους*** *κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Mean*=3,31 *SD*=,75),
- *η περιβαλλοντική προστασία* ***πάντοτε συγκρούεται*** *με την οικονομική ανάπτυξη* (*Mean*=3,25 *SD*=,99),
- *οι* ***κάτοικοι συμμετέχουν*** *σε σημαντικό βαθμό στη βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής* (*Mean*=3,23 *SD*=,90),
- *οι* ***κάτοικοι σχεδιάζουν*** *ικανοποιητικά την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής* (*Mean*=3,10 *SD*=,91) και
- *οι* ***κάτοικοι ενημερώνονται*** *για την οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές* (*Mean*=3,07 *SD*=,89).

Το **συμπέρασμα** επί των ως άνω 35 ερωτημάτων δείχνει ότι:

Ο συνολικός μέσος όρος και η συνολική τυπική απόκλιση των δηλώσεων των συμμετεχόντων **επισκεπτών** τστην ενότητα αυτή, βρέθηκαν να είναι **(*Mean*=3,81 *SD*=,38),** το οποίο **υποδηλώνει ότι:**

- οι συμμετέχοντες θεωρούν **σε μεγάλο βαθμό πως,** «η προστασία της λίμνης της Κάρλας, είναι σημαντική».

Πίνακας 25. *Περιγραφική στατιστική των απόψεων των επισκεπτών σχετικά με τη προστασία της λίμνης της Κάρλας*

Δηλώσεις	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
1. Για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής απαιτούνται όρια και περιορισμοί στη χρήση τους	4,18	,65
2. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	3,42	,94
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	4,26	,67
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	4,01	,79
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	3,25	,99
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμα και όταν αυτό μειώνει τα έσοδα	3,54	,84
7. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	3,75	,75
8. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς	4,04	,74
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	4,11	,67
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και τη βιώσιμη ανάπτυξη	4,14	,64
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται	4,11	,64
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής	4,19	,63
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	4,09	,68
14. Στη βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	3,96	,74
15. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	4,21	,65

16. Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	4,16	,66
17. Η βιώσιμη οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας	4,23	,61
18. Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	3,45	1,09
19. Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	3,57	1,03
20. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου πιστοποιημένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο μονοπατιών στην ευρύτερη περιοχή	4,12	,67
21. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών	3,88	,83
22. Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών	4,25	,63
23. Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, για τη διασύνδεση του ορεινού τόξου Κισσάβου – Μαυροβουνίου – Πηλίου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή	4,19	,65
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	4,18	,61
25. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό	3,70	,84
26. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	3,73	,89
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	3,56	,93
28. αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	3,54	,77
29. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	3,10	,91
30. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική– αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	3,07	,89
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού	3,52	,77
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού- αγροτουρισμού	3,31	,75
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	3,23	,90
34. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή πριν την επίσκεψη	3,61	,74

35. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή πριν την επίσκεψη	3,58	,76
Συνολικά	**3,81**	**,38**

Στην **Γ΄ Ενότητα** αυτή του Ερωτηματολογίου με τα 11 ερωτήματα του Πίνακα 26, έγινε προσπάθεια καταγραφής της άποψης των ερωτηθέντων επισκεπτών, που αποτυπωνονται στο **3ο και κυρίως στο 4ο** ερευνητικό ερώτημα, ήτοι:

4ο. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, μπορεί να συμβάλλει στην επίλυση τοπικών περιβαλλοντικών ζητημάτων, με την εκπαίδευση των πολιτών για ενεργή και αποτελεσματική συμμετοχή στη βιώσιμη ανάπτυξη;

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στον Πίνακα 26 (11 ερωτήματα), οι συμμετέχοντες δήλωσαν κατά μέσο όρο, **ότι συμφωνούν στις δηλώσεις:**

- *Η καθιέρωση της **Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης**, μπορεί να **συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης** (αειφόρου) ανάπτυξης* (*Mean*=4,27 *SD*=,67),
- *για να αναπτυχθεί ο **οικοτουρισμός-αγροτουρισμός**, πρέπει το **Κράτος** να **προσφέρει χρηματοδότηση** σε νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις* (*Mean*=4,22 *SD*=,66),
- *η **Περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδράμει στην τοπική κοινωνία,** για να διατηρήσει-αξιοποιήσει την τοπική γνώση της βιώσιμης ανάπτυξης* (*Mean*=4,16 *SD*=,68),
- *η εκπαίδευση για την **αειφόρο** ανάπτυξη, συμβάλλει καθοριστικά στην **προστασία της πολιτιστικής** κληρονομιάς* (*Mean*=4,16 *SD*=,68),
- *η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα **(ΣΔΙΤ), θα βοηθήσει στην ανάπτυξη βιώσιμων** οικοτουριστικών και αγροτουριστικών μονάδων στην περιοχή* (*Mean*=4,14 *SD*=,70),
- *η περιοχή, προσφέρει **ευκαιρίες περιβαλλοντικής** εκπαίδευσης μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων **περιβαλλοντικών μονοπατιών*** (*Mean*=4,14 *SD*=,69),
- *η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στο να αποκτήσουν **περιβαλλοντικές αξίες και κατάλληλες στάσεις*** (*Mean*=4,12 *SD*=,70),
- *για να επιτευχθεί η **βιώσιμη ανάπτυξη**, πρέπει να γίνουν **ριζικές παρεμβάσεις** για την προστασία του φυσικού-ανθρωπογενούς περιβάλλοντος* (*Mean*=4,08 *SD*=,69),
- *η Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη, **χρησιμοποιεί την τοπική γνώση γύρω από την χλωρίδα και πανίδα*** (*Mean*=4,07 *SD*=,67),
- *η Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι ένα **μέσο που βοηθάει στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων*** (*Mean*=4,02 *SD*=,70) και
- *για να επιτευχθεί η **βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές** στο πλαίσιο λειτουργίας της **τοπικής διακυβέρνησης*** (*Mean*=3,86 *SD*=,77).

Συμπερασματικά αναφέρουμε ότι στην 3η ενότητα των 11 ερωτημάτων, ο συνολικός μέσος όρος και η συνολική τυπική απόκλιση αναφορικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων επισκεπτών για την ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, βρέθηκαν να είναι **(*Mean*=4,11 *SD*=,42),** το οποίο **υποδηλώνει,** πως:

- οι συμμετέχοντες αυτοί **θεωρούν πολύ σημαντικό τον οικοτουρισμό, τον αγροτουρισμό και γενικά,**
- **τη βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας.**

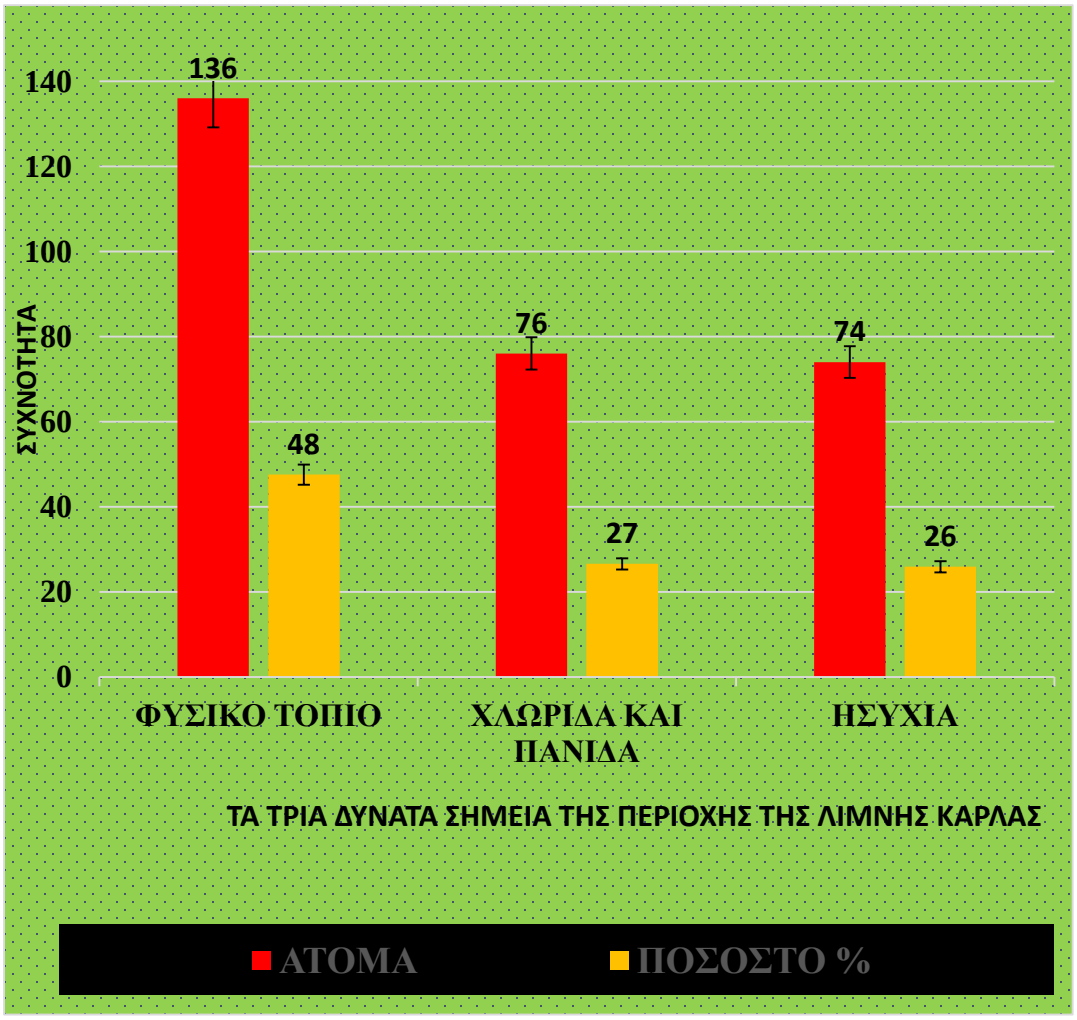
Πίνακας 26. *Περιγραφική στατιστική των απόψεων των επισκεπτών για την ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας.*

Δηλώσεις	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
1. Για να αναπτυχθεί ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει το ίδιο το Κράτος να προσφέρει χρηματοδότηση σε νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις	4,22	,66
2. Η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα (ΣΔΙΤ), θα βοηθήσει στην ανάπτυξη βιώσιμων οικοτουριστικών και αγροτουριστικών μονάδων στην περιοχή	4,14	,70
3. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης	3,86	,77
4. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές παρεμβάσεις για την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.	4,08	,69
5. Η καθιέρωση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης της περιοχής και στην περιβαλλοντική συνείδηση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού	4,27	,67
6. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδράμει στην τοπική κοινωνία, προκειμένου να διατηρήσει και αξιοποιήσει την τοπική γνώση για τη βιώσιμη ανάπτυξη	4,16	,68
7. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, όταν είναι κατάλληλα σχεδιασμένη μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στο να αποκτήσουν περιβαλλοντικές αξίες και να αποκτήσουν τις κατάλληλες στάσεις	4,12	,70
8. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι ένα μέσο που βοηθάει στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, ενθαρρύνοντας τους πολίτες να εφαρμόσουν βιώσιμες πρακτικές	4,02	,70
9. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης στις τοπικές κοινότητες	4,16	,68
10. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση για τη βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη, χρησιμοποιεί την τοπική γνώση γύρω από τη χλωρίδα και πανίδα, καθώς και τις αειφόρες γεωργικές πρακτικές	4,07	,67
11. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών μονοπατιών	4,14	,69
ΣΥΝΟΛΙΚΑ	**4,11**	**,42**

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Γραφήματος 35, τα **<u>3 δυνατά σημεία</u> της περιοχής** που αποτελούν κίνητρο επίσκεψης και παραμονής είναι αρχικά:

- ***το φυσικό τοπίο / φυσικό περιβάλλον*** (136 άτομα 54,40%),
- ***η χλωρίδα και πανίδα καθώς και γενικά η βιοποικιλότητα της περιοχής*** (74 άτομα 29,60%),

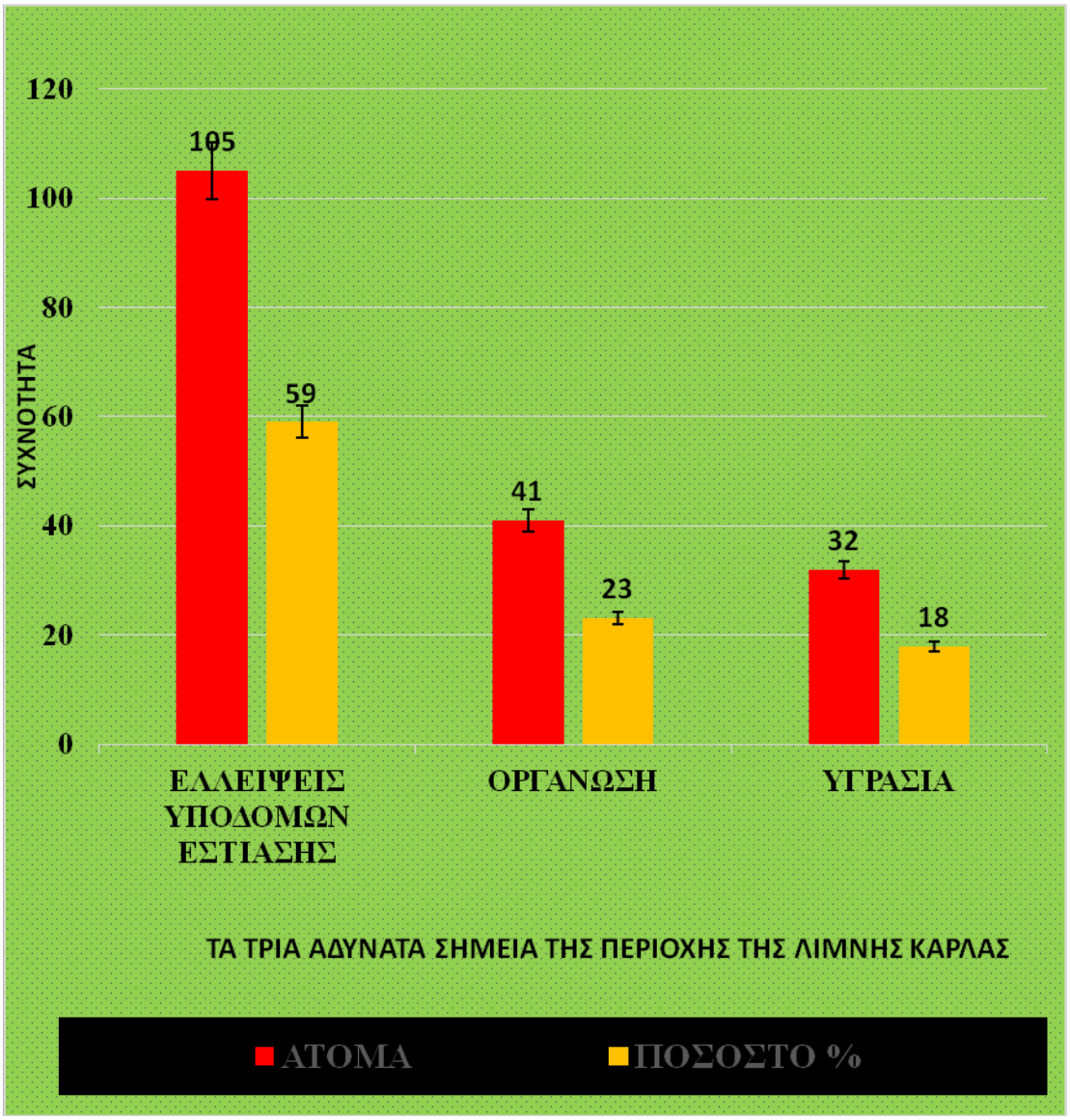
- ***η ησυχία*** (36 άτομα 14,40%) και
- ***οι φιλικοί άνθρωποι*** (4 άτομα 1,60%) (Γράφημα, 35).

Γράφημα 35. *Τα τρία (3) δυνατά σημεία που εμφανίζει η περιοχή και αποτελούν κίνητρο επίσκεψης και παραμονής. Οι κατακόρυφες γραμμές παριστούν το ± τυπικό σφάλμα.*

Όπως διαπιστώνεται από το Γράφημα 36, τα **κυριότερα αδύναμα** στοιχεία της περιοχής είναι:

- *Οι* ***ελλείψεις υποδομών, εστίασης και διαμονής*** **(δήλωσαν 105 άτομα 47,73%),**
- η ***κακή οργάνωση*** (41 άτομα 18,64%),
- *η* ***υγρασία*** (32 άτομα 14,55%),
- *τα* ***σκουπίδια*** (23 άτομα 10,45%),
- οι ***ελλείψεις δραστηριοτήτων*** (12 άτομα 5,45%),
- τα ***ανεξέλεγκτα ζώα*** (3 άτομα 1,36%),
- οι ***αγενείς κάτοικοι*** (2 άτομα 0,91%) και
- οι ***ελλείψεις προστασίας*** (2 άτομα 0,91%).

Γράφημα 36. *Τα τρία (3) αδύναμα σημεία της περιοχής σύμφωνα με τους συμμετέχοντες επισκέπτες. Οι κατακόρυφες γραμμές παριστούν το ± τυπικό σφάλμα.*

4.9 Ανάλυση SWOT της περιοχής, με βάση τα ευρήματα της έρευνάς μας

Η αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στην υπό μελέτη περιοχή επιτυγχάνεται με την εφαρμογή της ανάλυσης SWOT, προβάλλοντας τα δυνατά σημεία της περιοχής και τις ευκαιρίες - δυνατότητες ανάπτυξης δραστηριοτήτων που μπορεί να υποστηρίξει, καθώς επίσης, να υποδείξει τις αδυναμίες, αλλά και τις απειλές που δέχεται από το εξωτερικό περιβάλλον της.

Η ανάλυση SWOT, όπως αναφέρεται από τους Αλεξόπουλος κ.ά. (2010), συμβάλλει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (decision-making process) και στην ανάληψη δράσεων επιλέγοντας τον στρατηγικό σχεδιασμό που θα ακολουθηθεί (McDowall & Wang, 2009). Η μέθοδος αυτή επιτρέπει την ποιοτική αξιολόγηση των φυσικών πόρων της υπό μελέτη περιοχής και των προτάσεων ανάπτυξης που επιδρούν άμεσα στο φυσικό περιβάλλον. Η θέσπιση των προτεραιοτήτων καθορίζεται κυρίως από τον βαθμό σημαντικότητας των προτεινόμενων ευκαιριών ανάπτυξης (Gattenlohner et al., 2004).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των ερωτηματολογίων των επισκεπτών όσον αφορά τα δυνατά και αδύνατα σημεία, τις ευκαιρίες και απειλές που παρατηρούνται στη συγκεκριμένη περιοχή, προέκυψε η παρακάτω ανάλυση SWOT, όπως αποτυπώνεται στον πίνακα 27.

Πίνακας 27. *Ανάλυση SWOT της περιοχής, με βάση και τα ευρήματα της έρευνάς μας*

Δυνατά Σημεία	**Αδύνατα Σημεία**
• Εξαιρετικά Φυσικά τοπία – Φυσικό περιβάλλον • Σημαντική Βιοποικιλότητα (χλωρίδας, πανίδας και ιχθυοπανίδας) • Περιβάλλον που ευνοεί την ηρεμία και τη ψυχική γαλήνη. • Εκφραζόμενη έντονη επιθυμία για ανάπτυξη του αγροτουρισμού – οικοτουρισμού • Άριστη γεωγραφική θέση με εύκολη προσβασιμότητα από τους επισκέπτες των αστικών κέντρων • Φιλικοί ντόπιοι κάτοικοι • Δυνατότητα ανάπτυξης πολλαπλών υπαίθριων δραστηριοτήτων. • Ύπαρξη ιστορικών τοποθεσιών που καλύπτουν μεγάλες περιόδους απαρχής από την προϊστορία. • Αξιόλογο φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα. • Καλά αναπτυγμένο οδικό δίκτυο, για εύκολη πρόσβαση στη λίμνη Κάρλα. • Η ένταξη της περιοχής σε καθεστώς	• Ελλείψεις υποδομών, εστίασης και διαμονής • Κακή οργάνωση • Αρκετή υγρασία • Ύπαρξη σκουπιδιών – Πλημμελής καθαρισμός χώρων • Ελλείψεις δραστηριοτήτων • Εμφάνιση ανεξέλεγκτων ζώων • Ελλειπής προστασία • Εποχικό μοντέλο επισκεψιμότητας. • Επισκέπτες μικρής χρονικής παραμονής. • Υφαλμύρωση υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα • Παρατήρηση σοβαρών ρηγμάτων στον οικιστικό ιστό παρακάρλιων χωριών • Έλλειψη οδικών διασυνδέσεων μεταξύ των παρακάρλιων χωριών και του Κισσάβου, Μαυροβουνίου και Πηλίου

προστασίας (Δίκτυο Natura 2000). • Ύπαρξη θεσμοθετημένου Φορέα διαχείρισης της λίμνης. • Ύπαρξη Αρχαιολογικών χώρων. • Αξιόλογα θρησκευτικά προσκυνήματα. • Δημοφιλής τουριστικός προορισμός, με δυνατότητα τουριστικής επισκεψιμότητας όλο το χρόνο. • Ικανοποιητικό δίκτυο μονοπατιών, για την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού.	• Έλλειψη ικανού αριθμού παρατηρητηρίων με σκοπό την παρακολούθηση της ορνιθοπανίδας. • Έλλειψη υποδομών για πρόσβαση ατόμων (AMEA) • Διαθέτει χαμηλό ποσοστό επαναλαμβανόμενων επισκεπτών. • Έλλειψη αθλητικών δραστηριοτήτων και ξενάγησης των επισκεπτών • Ελλειπής αξιοποίηση όλων των φυσικών και πολιτιστικών πόρων
<u>Ευκαιρίες</u>	**<u>Απειλές</u>**
• Ανάδειξη της λίμνης Κάρλας, ως Μητροπολιτικού κόμβου • Τοποθέτηση της περιοχής ως μοναδικός και ελκυστικός προορισμός. • Δυνατότητα ανάπτυξης του αγροτουρισμού-οικοτουρισμού, για την τόνωση της οικονομίας των τοπικών κοινωνιών. • Να αναδειχθεί ο κυρίαρχος ρόλος των συλλογικών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης, στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής. • Ένταξη σε αγροτουριστικές – οικοτουριστικές δραστηριότητες των γυναικών και των νέων αγροτών • Ευκαιρία απόκτησης περιβαλλοντικής συνείδησης και ευθύνης των πολιτών, μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης • Ολοκληρωμένη ταυτότητα για τον προορισμό (brand name). • Επιμήκυνση περιόδου της επισκεψιμότητας. • Διαχείριση ποιότητας των δημοσίων χώρων και φυσικού περιβάλλοντος. • Ανάπτυξη πολυθεματικών δραστηριοτήτων της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. • Ανάπτυξη ενός πιστοποιημένου δικτύου	• Κρίση της πανδημίας με πλήγμα στην οικονομία. • Προβληματισμός των ντόπιων κατοίκων από την ολοένα και περισσότερο μείωση του οικογενειακού εισοδήματος • Αναβολές και καθυστερήσεις στην εκτέλεση των προβλεπόμενων έργων στη λίμνη Κάρλα. • Βραδύτερη ανάπτυξη σε οικονομίες των κύριων στοχευμένων αγορών. • Ελλειπής χρηματοδότηση για επενδύσεις στον αγροτουριστικό τομέα • Έλλειψη εκπαίδευσης των αγροτών για την προσαρμογή στο νέο πλαίσιο απαιτήσεων του αγροτουρισμού-οικοτουρισμού • Κίνδυνος απώλειας της βιοποικιλότητας, ρύπανση του εδάφους, υποβάθμιση τοπίων. • Διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας, από την ελλειπή περιβαλλοντική εκπαίδευση. • Η τάση της μετανάστευσης των κατοίκων προς μεγάλα αστικά

περιβαλλοντικών και πολιτιστικών διαδρομών (μονοπατιών) • Ανάπτυξη περιβαλλοντικών έργων στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας. • Κίνητρο για αξιοποίηση των πολιτιστικών στοιχείων. • Γιορτές με τοπικό χαρακτήρα, για την ανάδειξη των τοπικών προϊόντων (τυρί, γιαούρτι, τραχανάς, χυλοπίτες κ.λπ.). • Αξιοποίηση των μονοπατιών για πεζοπορία και αναψυχή. • Ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου διαχείρισης της περιοχής με προσανατολισμό στη βιώσιμη ανάπτυξη. • Ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσα από διάφορες δραστηριότητες	κέντρα. • Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, αν δεν υπάρχει προστασία και ενημέρωση στο δίκτυο των διαδρομών • Δυσκολία προσαρμογής του ντόπιου πληθυσμού στα νέα δεδομένα.

Από τη σύγκριση των 2 αναλύσεων SWOT (προσωπικής εκτίμησης Πίνακας 10. και των αποτελεσμάτων της έρευνας, Πίνακας 27), διαπιστώνεται εν πολλοίς μια ομοφωνία σε ότι αφορά την περιοχή, δηλαδή, ως προς τα δυνατά της σημεία και τις ευκαιρίες που μπορεί να αξιοποιηθούν ήτοι:

- Η περιοχή της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας διαθέτει αξιόλογα φυσικά τοπία και άριστο φυσικό περιβάλλον που αποτελούν πόλους προσέλκυσης των επισκεπτών.
- Διαθέτει μια πλούσια Βιοποικιλότητα (χλωρίδας, ορνιθοπανίδας και ιχθυοπανίδας).
- Βρίσκεται σε κομβικό σημείο με πολύ σύντομη πρόσβαση από τα μεγάλα αστικά κέντρα (Λάρισας, Βόλου και Θεσσαλονίκης).
- Υπάρχει έντονη επιθυμία από την πλευρά των ντόπιων κατοίκων για ανάπτυξη του αγροτουρισμού-οικοτουρισμού στην περιοχή, για την τόνωση των εισοδημάτων αφενός και την συγκράτηση των νέων στην αγροτική ύπαιθρο.
- Καταδεικνύεται η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας, ως Μητροπολιτικού κόμβου και την ταυτόχρονη διασύνδεση με τα γειτονικά δασικά οικοσυστήματα του Κισσάβου, του Μαυροβουνίου και του Πηλίου.
- Προβάλλεται η ολοκληρωμένη ταυτότητα της περιοχής, ως βασική επιλογή των επισκεπτών για τον συγκεκριμένο προορισμό (brand name).
- Επιβάλλεται η ανάδειξη των τοπικών προϊόντων, μέσα από γιορτές τοπικού χαρακτήρα.
- Η περιοχή διαθέτει ένα άριστο περιβαλλοντικό και πολιτιστικό απόθεμα που πρέπει να αναδειχθεί και το οποίο μπορεί να αποτελέσει ευρύ πεδίο της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.
- Η λίμνη Κάρλα και η ευρύτερη περιοχή, αποτελεί πλέον δημοφιλή τουριστικό προορισμό, με δυνατότητα τουριστικής επισκεψιμότητας όλο τον χρόνο, λόγω των ευνοϊκών κλιματικών συνθηκών.
- Παρουσιάζει πολλαπλές ευκαιρίες μέσω ενός καλά πιστοποιημένου δικτύου μονοπατιών, για πεζοπορία, αναψυχή, περιβαλλοντική εκπαίδευση, αθλητικές δραστηριότητες κ.λπ.

- Οι κλιματικές συνθήκες της περιοχής, και το ιδιαίτερο φυσικό κάλλος της περιοχής, ενδείκνυνται για ηρεμία και ψυχική γαλήνη, κυρίως για τους επισκέπτες των αστικών κέντρων.

Από την άλλη πλευρά, διαπιστώνονται και μερικές αδυναμίες και ελλείψεις, οι οποίες με τη συμμετοχή των Κρατικών φορέων, των συλλογικών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας των ντόπιων κατοίκων, μπορούν να βελτιωθούν. Οι βασικότερες επισημάνσεις είναι οι παρακάτω:

- Σημαντικές ελλείψεις υποδομών, εστίασης και διαμονής.
- Απουσία ολοκληρωμένης διαχείρισης των απορριμάτων.
- Κακή οργάνωση, ελλιπής προστασία και παρουσία ανεξέλεγκτων ζώων (βοοειδών και αιγοπροβάτων) στην περιοχή.
- Έλλειψη αθλητικών δραστηριοτήτων και ξενάγησης των επισκεπτών στην περιοχή.
- Ελλιπής αξιοποίηση όλων των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της περιοχής.
- Αναβολές και καθυστερήσεις στην εκτέλεση των προβλεπόμενων έργων στη λίμνη Κάρλα.
- Έλλειψη εκπαίδευσης των αγροτών, για την προσαρμογή στο νέο πλαίσιο απαιτήσεων του αγροτουρισμού-οικοτουρισμού.
- Αναγκαιότητα απόκτησης περιβαλλοντικής συνείδησης και ευαισθησίας των ντόπιων κατοίκων και των επισκεπτών, για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- Σημαντικές καθυστερήσεις στην εκτέλεση βασικών έργων γύρω από την περιοχή της λίμνης (Παρατηρητήρια για ορνιθοπαρατήρηση, πεζοπορικά μονοπάτια, χώροι θέας, αποκατάσταση πρασίνου με φυτοκομικά έργα κ.λπ.).
- Απουσία συντονισμένων ενεργειών των Κρατικών φορέων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των ντόπιων κατοίκων, για την ενημέρωση και ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών βιώσιμου τουρισμού (αγροτουρισμού – οικοτουρισμού).
- Απουσία, γενναίων κρατικών επιχορηγήσεων για τουριστικές επενδύσεις, με στόχευση τη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο.

4.10. Έλεγχος κανονικότητας δηλώσεων

4.10.1. Έλεγχος κανονικότητας των δηλώσεων των επισκεπτών

Προκειμένου να μπορέσουν να διεξαχθούν **στατιστικοί έλεγχοι συσχετίσεων**, είναι σημαντικό να βρεθεί αν τα δεδομένα μας **κατανέμονται κανονικά ή όχι** (Πίνακας 28).

Για την εξέταση των μεταβλητών προηγήθηκε το **τέστ κανονικότητας Kolmogorov-Smirnov,** το οποίο είναι κατάλληλο όταν **έχουμε μεγάλα δείγματα (>50),** προκειμένου να διερευνήσουμε εάν τα δεδομένα προέρχονται από έναν πληθυσμό που ακολουθεί την κανονική κατανομή (Μαρινόπουλος, 2021).

Πίνακας 28. *Έλεγχος κανονικότητας των δηλώσεων των επισκεπτών της λίμνης Κάρλας*

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov[a]			**Shapiro-Wilk**		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Α΄Τμήμα 10 ερωτήσεων						
1. Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή	,185	255	,000	,910	255	,000
2. Την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή	,211	255	,000	,904	255	,000
3. Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή	,227	255	,000	,901	255	,000
4. Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή	,222	255	,000	,882	255	,000
5. Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή	,271	255	,000	,853	255	,000
6. Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή	,258	255	,000	,861	255	,000
7. Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή	,295	255	,000	,824	255	,000
8. Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή	,284	255	,000	,836	255	,000
9. Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών	,327	255	,000	,772	255	,000
10. Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την επίσκεψή σας στην περιοχή	,316	255	,000	,834	255	,000
Β΄Τμήμα 35 ερωτήσεων						
1. Για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής, απαιτούνται όρια και περιορισμοί στη χρήση τους	,304	255	,000	,783	255	,000
2. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	,217	255	,000	,896	255	,000
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	,268	255	,000	,788	255	,000
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	,265	255	,000	,838	255	,000

5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	,244	255	,000	,887	255	,000
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμα και όταν αυτό μειώνει τα έσοδα	,275	255	,000	,867	255	,000
7. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	,311	255	,000	,831	255	,000
8. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς	,272	255	,000	,812	255	,000
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	,310	255	,000	,771	255	,000
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και τη βιώσιμη ανάπτυξη	,324	255	,000	,757	255	,000
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται	,332	255	,000	,744	255	,000
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής	,321	255	,000	,754	255	,000
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στη διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	,293	255	,000	,791	255	,000
14. Στη βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	,319	255	,000	,794	255	,000
15. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	,304	255	,000	,766	255	,000
16. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	,313	255	,000	,758	255	,000

17. Η βιώσιμη οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας	,333	255	,000	,740	255	,000
18. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	,243	255	,000	,894	255	,000
19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	,247	255	,000	,882	255	,000
20. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου πιστοποιημένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο μονοπατιών στην ευρύτερη περιοχή	,308	255	,000	,767	255	,000
21. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών	,270	255	,000	,853	255	,000
22. Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών	,320	255	,000	,743	255	,000
23. Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, για τη διασύνδεση του ορεινού τόξου Κισσάβου – Μαυροβουνίου – Πηλίου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή	,311	255	,000	,762	255	,000
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	,333	255	,000	,747	255	,000
25. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό	,261	255	,000	,868	255	,000
26. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	,275	255	,000	,868	255	,000
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	,266	255	,000	,879	255	,000
28. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	,257	255	,000	,854	255	,000
29. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	,233	255	,000	,893	255	,000
30. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	,208	255	,000	,891	255	,000
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού	,287	255	,000	,843	255	,000

32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού- αγροτουρισμού	,275	255	,000	,851	255	,000
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στη βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	,217	255	,000	,893	255	,000
34. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή πριν την επίσκεψη	,344	255	,000	,798	255	,000
35. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή πριν την επίσκεψη	,331	255	,000	,809	255	,000
Γ΄ Τμήμα (11 ερωτήσεων)						
1. Για να αναπτυχθεί ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει το ίδιο το Κράτος να προσφέρει χρηματοδότηση σε νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις	,294	255	,000	,779	255	,000
2. Η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα (ΣΔΙΤ), θα βοηθήσει στην ανάπτυξη βιώσιμων οικοτουριστικών και αγροτουριστικών μονάδων στην περιοχή	,277	255	,000	,795	255	,000
3. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης	,258	255	,000	,845	255	,000
4. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές παρεμβάσεις για την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	,287	255	,000	,805	255	,000
5. Η καθιέρωση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε όλες της βαθμίδες εκπαίδευσης, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης της περιοχής και στην περιβαλλοντική συνείδηση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού	,270	255	,000	,784	255	,000
6. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδράμει στην τοπική κοινωνία, προκειμένου να διατηρήσει και αξιοποιήσει την τοπική γνώση για τη βιώσιμη ανάπτυξη	,284	255	,000	,797	255	,000

7. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, όταν είναι κατάλληλα σχεδιασμένη μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στο να αποκτήσουν περιβαλλοντικές αξίες και να αποκτήσουν τις κατάλληλες στάσεις	,264	255	,000	,813	255	,000
8. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι ένα μέσο που βοηθάει στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, ενθαρρύνοντας τους πολίτες να εφαρμόσουν βιώσιμες πρακτικές	,284	255	,000	,817	255	,000
9. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης στις τοπικές κοινότητες	,277	255	,000	,802	255	,000
10. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη, χρησιμοποιεί την τοπική γνώση γύρω από τη χλωρίδα και πανίδα, καθώς και τις αειφόρες γεωργικές πρακτικές	,291	255	,000	,802	255	,000
11. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών μονοπατιών	,261	255	,000	,800	255	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, καθώς οι **τιμές δεν είναι μεταξύ του (+1 και του -1)** και οι τιμές του διάμεσου και του μέσου, δεν είναι κοντά η μία στην άλλη, τα δεδομένα θεωρούνται ότι **δεν είναι κανονικά κατανεμημένα.**

Έτσι, καθόσον το τεστ **Kolmogorov-Smirnov**, είναι σημαντικό (μηδέν), τότε η κανονική κατανομή απορρίπτεται και η κατανομή του δείγματος θεωρείται, **ως μη κανονική.**

Επομένως, από τον έλεγχο κανονικότητας που διαφαίνεται στον Πίνακα 28, διαπιστώνεται ότι, **τα δεδομένα κατανέμονται μη κανονικά (Sig.=,000<,05), και συνεπώς, απαιτούνται μη παραμετρικοί έλεγχοι συσχετίσεων.**

Στους **μη παραμετρικούς έλεγχους** (Non-Parametric Statistics), **δεν υπάρχει η προϋπόθεση της κανονικότητας, καθότι αυτοί:**

- Ελέγχουν την ομοιογένεια (και όχι την ισότητα των μέσων τιμών) και
- χρησιμοποιούν βαθμούς διατακτικότητας (ranks).

Κατά συνέπεια, η **μη παραμετρική ανάλυση**, θα παραγματοποιηθεί με τη χρήση των τεστ ***Mann Whitney (U) και Kruskal Willis (H),*** για να συγκρίνουμε τις μεταβλητές (Peers, 1996; Creswel, 2012).

Πίνακας 29. *Έλεγχος κανονικότητας των δηλώσεων των επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας.*

Δηλώσεις	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
1. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	3,19	,85
2. Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση	3,18	,81
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	4,57	,61
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	3,76	,79
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	2,98	,97
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων	3,25	,88
7. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται	2,82	,96
8. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	3,80	,89
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	4,46	,58
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την ανάπτυξη	4,21	,57
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής ανάπτυξης μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται	4,21	,54
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής	4,21	,52
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στη διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	4,17	,53
14. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς	3,94	,81
15. Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	4,02	,61
16. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	4,51	,63
17. Ο οικοτουρισμος- αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	4,50	,53
18. Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής	4,41	,60

19. Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	4,10	,74
20. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	4,10	,81
21. Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	4,00	,77
22. Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής	3,96	,74
23. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους	3,43	,74
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής	3,28	,78
25. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	4,26	,51
26. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό	3,81	,88
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	3,98	,78
28. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	3,27	,89
29. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	3,89	,70
30. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	3,61	,86
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	3,27	,83
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης	3,11	,81
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	2,90	,77
34. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	2,77	,79
35. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	3,01	1,07
ΣΥΝΟΛΙΚΑ	**3,74**	**,32**

Αναφορικά με τις δηλώσεις των κατοίκων τις περιοχής, όπως διαπιστώνεται από τον Πίνακα 29, κατά μέσο όρο **συμφωνούν στις δηλώσεις:**

- *Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής* (*Mean*=4,57 *SD*=,61),
- *Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού* (*Mean*=4,51 *SD*=,63),
- *Ο οικοτουρισμος- αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί* (*Mean*=4,50 *SD*=,53),
- *Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος* (*Mean*=4,46 *SD*=,58),
- *Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής* (*Mean*=4,41 *SD*=,60),

- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά* (*Mean*=4,26 *SD*=,51),
- *Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής* (*Mean*=4,21 *SD*=,52),
- *Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στη διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος* (*Mean*=4,17 *SD*=,53),
- *Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μίας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής ανάπτυξης μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται* (*Mean*=4,21 *SD*=,54),
- *Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την ανάπτυξη* (*Mean*=4,21 *SD*=,57),
- *Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή* (*Mean*=4,10 *SD*=,74),
- *Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία* (*Mean*=4,10 *SD*=,81),
- *Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας* (*Mean*=4,02 *SD*=,61),
- *Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Mean*=4,00 *SD*=,77),
- *Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας* (*Mean*=3,98 *SD*=,78),
- *Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής* (*Mean*=3,96 *SD*=,74),
- *Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς* (*Mean*=3,94 *SD*=,81),
- *Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται* (*Mean*=3,89 *SD*=,70), *Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό* (*Mean*=3,81 *SD*=,88),
- *Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή* (*Mean*=3,80 *SD*=,89),
- *Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη* (*Mean*=3,76 *SD*=,79) και *Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Mean*=3,61 *SD*=,86).

Από την άλλη, ούτε συμφωνούν, ούτε διαφωνούν με τις δηλώσεις:

- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους* (*Mean*=3,43 *SD*=,74),
- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής* (*Mean*=3,28 *SD*=,78),
- *Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Mean*=3,27 *SD*=,83),
- *Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές* (*Mean*=3,27 *SD*=,89),

- *Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων* (*Mean*=3,25 *SD*=,88),
- *Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)* (*Mean*=3,19 *SD*=,85),
- *Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση* (*Mean*=3,18 *SD*=,81),
- *Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης* (*Mean*=3,11 *SD*=,81),
- *Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές* (*Mean*=3,01 *SD*=1,07),
- *Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη* (*Mean*=2,98 *SD*=,97),
- *Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής* (*Mean*=2,90 *SD*=,77),
- *Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται* (*Mean*=2,82 *SD*=,96) και
- *Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής* (*Mean*=2,77 *SD*=,79).

Ο συνολικός μέσος όρος και η συνολική τυπική απόκλιση στις παραπάνω δηλώσεις των **συμμετεχόντων κατοίκων,** βρέθηκαν να είναι (*Mean*=3,72 *SD*=,32), **το οποίο υποδηλώνει πως:**

- **κατά μέσο όρο οι συμμετέχοντες αυτοί συμφωνούν:**

- ✓ με την **περιβαλλοντική προστασία** της περιοχής,
- ✓ με τη **σημαντικότητα της ανάπτυξης του οικοτουρισμού και του αγροτουρισμού,** καθώς και
- ✓ με τη **σημαντικότητα της ικανοποιητικής συμμετοχής** των κατοίκων.

4.10.2. Έλεγχος κανονικότητας δηλώσεων κατοίκων

Πίνακας 30. *Έλεγχος κανονικότητας των δηλώσεων των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής λίμνης Κάρλας.*

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov[a]			**Shapiro-Wilk**		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
1. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	,254	250	,000	,841	250	,000
2. Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση	,241	250	,000	,839	250	,000
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	,386	250	,000	,679	250	,000
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	,330	250	,000	,822	250	,000
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	,206	250	,000	,904	250	,000

6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων	,270	250	,000	,846	250	,000
7. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται	,241	250	,000	,872	250	,000
8. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	,266	250	,000	,866	250	,000
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	,320	250	,000	,700	250	,000
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την ανάπτυξη	,362	250	,000	,721	250	,000
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής ανάπτυξης μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται	,389	250	,000	,667	250	,000
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής	,402	250	,000	,660	250	,000
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	,401	250	,000	,651	250	,000
14 Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς	,286	250	,000	,838	250	,000
15. Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	,334	250	,000	,766	250	,000
16. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	,361	250	,000	,708	250	,000
17. Ο οικοτουρισμος- αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	,342	250	,000	,683	250	,000

18. Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής	,299	250	,000	,725	250	,000
19. Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	,320	250	,000	,764	250	,000
20. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	,285	250	,000	,802	250	,000
21. Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	,274	250	,000	,834	250	,000
22. Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής	,351	250	,000	,761	250	,000
23. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους	,303	250	,000	,811	250	,000
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής	,235	250	,000	,854	250	,000
25. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	,399	250	,000	,680	250	,000
26. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό	,316	250	,000	,835	250	,000
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	,298	250	,000	,824	250	,000
28. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	,302	250	,000	,808	250	,000
29. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	,361	250	,000	,770	250	,000
30. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	,314	250	,000	,841	250	,000
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	,233	250	,000	,875	250	,000
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης	,225	250	,000	,865	250	,000
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	,245	250	,000	,857	250	,000

34. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	,249	250	,000	,865	250	,000
35. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	,247	250	,000	,863	250	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Από **τον έλεγχο κανονικότητας** που διαφαίνεται στον Πίνακα 30, διαπιστώνεται ότι τα **δεδομένα κατανέμονται μη κανονικά (*Sig.*=,000<,05), και συνεπώς απαιτούνται μη παραμετρικοί έλεγχοι συσχετίσεων.**

Mann-Whitney Test:

Ό **έλεγχος Mann-Whitney είναι ένας μη παραμετρικός** έλεγχος, που είναι **αντίστοιχος του μη συσχετισμένου t ελέγχου**, που χρησιμοποιείται για την σύγκριση των μέσων τιμών δυο μη συζευγμένων ομάδων της ίδιας μεταβλητής, στην περίπτωση που οι τιμές της μεταβλητής δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή.

Αν από την επεξεργασία των δεδομένων στο SPSS, στο Παράθυρο εξόδου ελέγχου **Wilcoxon,** προκύψουν τιμές για παράδειγμα ότι, το στατιστικό **Z του Wilcoxon είναι p-value = 0,000 < 0,05,** τότε συμπεραίνουμε, πως **δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά** στις μέσες τιμές των μεταβλητών που συγκρίθηκαν.

Kruskal-Wallis:

Ό έλεγχος Kruskal-Wallis είναι η ένας **μη παραμετρικός έλεγχος που είναι ο αντίστοιχος της ανάλυσης διακύμανσης,** που χρησιμοποιείται για την **σύγκριση τριών ή περισσοτέρων μη συζευγμένων ομάδων της ίδιας μεταβλητής,** στην περίπτωση που οι τιμές της μεταβλητής δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή. Κατά βάση μπορεί να θεωρηθεί ως μια επέκταση του ελέγχου Mann-Whitney (Van Belle et al., 2004).

Στο Παράθυρο εξόδου ελέγχου **Kruskal-Wallis** και στον πίνακα που θα προκύψει κατά την επεξεργασία του SPSS, **αν υποθετικά προκύψει** ότι, το στατιστικό Η του ελέγχου Kruskal-Wallis έχει **p-value = 0,004 < 0,05,** μπορούμε να εξάγουμε το συμπέρασμα, **ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στις μέσες τιμές** των υπό εξέταση μεταβλητών.

4.11. Έλεγχος διαφοροποιήσεων των δηλώσεων συμμετεχόντων ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, το μηνιαίο εισόδημα και το μορφωτικό επίπεδο.

Το 5ο ερευνητικό ερώτημα είναι το παρακάτω:

5ο . Υπάρχουν διαφοροποιήσεις στις δηλώσεις τόσο των κατοίκων όσο και των επισκεπτών ανάλογα με το φύλο, την ηλικία το μηνιαίο τους εισόδημα και το μορφωτικό τους επίπεδο;

Το συγκεκριμένο ερώτημα θα εξετασθεί διεξοδικά κατά την ανάλυση των δεδομένων.

4.11.1. Α΄ Έλεγχος διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών

Πίνακας 31. *Mann-Whitney U, για τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το φύλο τους*

	Mann-Whitney U	**Wilcoxon W**	**Z**	**Asymp. Sig. (2-tailed)**
1. Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή	7984,000	18137,000	-,069	,945
2. Την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή	8100,000	18396,000	-,090	,928
3. Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή	7928,000	14483,000	-,399	,690
4. Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή	6335,500	12890,500	-3,238	,001
5. Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή	7375,500	13930,500	-1,396	,163
6. Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή	6817,000	13372,000	-2,412	,016
7. Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή	8029,500	14584,500	-,227	,820
8. Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή	6713,000	13268,000	-2,662	,008
9. Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών	6534,500	13089,500	-3,186	,001
10. Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την επίσκεψή σας στην περιοχή	7109,000	13664,000	-1,958	,050

a. Grouping Variable: **Φύλο**

Όπως διαπιστώνεται από τα αποτελέσματα του Πίνακα 31, υπάρχει **στατιστική διαφορά ανάλογα με το φύλο** των συμμετεχόντων στις δηλώσεις:

- **«***Κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή» (Mann-Whitney U=6335,500 Wilcoxon W=12890,500 Z=-3,238 Sig.=,001),*
- *«Συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή» (Mann-Whitney U=6817,000 Wilcoxon W=13372,000 Z=-2,412 Sig.=,016),*
- *«Αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή» (Mann-Whitney U=6713,000 Wilcoxon W=13268,000 Z=-2,662 Sig.=,008) και*
- *«Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών να:» (Mann-Whitney U=6534,500 Wilcoxon W=13089,500 Z=-3,186 Sig.=,001).*

Πίνακας 32. *Βαθμός διαφοροποιήσεων δηλώσεων συμμετεχόντων επισκεπτών, που βρέθηκαν να έχουν στατιστική διαφορά ανάλογα με το φύλο τους*

	Φύλο	**N**	**Mean Rank**	**Sum of Ranks**
1. Την κατάσταση της ποιότητας του	Άνδρας	143	141,70	20262,50

φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή	Γυναίκα	114	113,07	12890,50
2. Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή	Άνδρας	143	138,33	19781,00
	Γυναίκα	114	117,30	13372,00
3. Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή	Άνδρας	143	139,06	19885,00
	Γυναίκα	114	116,39	13268,00
4. Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών να αυξηθεί	Άνδρας	143	140,30	20063,50
	Γυναίκα	114	114,82	13089,50

Αναλυτικότερα, από τον Πίνακα 32 διαπιστώνεται ότι**, οι άνδρες θεωρούν σε υψηλότερο επίπεδο από τις γυναίκες, πως:**

- Η **ποιότητα** του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή είναι σημαντική (άνδρες: *Mean Rank*=141,70 *Sum of Ranks*=20262,50 γυναίκες: *Mean Rank*=113,07 *Sum of Ranks*=12890,50), ενώ
- Οι άνδρες δηλώνουν και πάλι σε υψηλότερα επίπεδα από τις γυναίκες, πως **η συμπεριφορά** των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή είναι φιλική (άνδρες: *Mean Rank*=138,33 *Sum of Ranks*=19781,00 γυναίκες: *Mean Rank*=117,30 *Sum of Ranks*=13372,00).
- Ακόμη, οι άνδρες θεωρούν σε υψηλότερο βαθμό σε σχέση με τις γυναίκες, πως **υπάρχουν λίγοι επισκέπτες** στη περιοχή (άνδρες: *Mean Rank*=139,06 *Sum of Ranks*=19885,00 γυναίκες: *Mean Rank*=116,39 *Sum of Ranks*=13268,00) και επίσης,
- οι άνδρες προτείνουν στατιστικά σημαντικά υψηλότερα από τις γυναίκες, **ο αριθμός των επισκεπτών να αυξηθεί** (άνδρες: *Mean Rank*=140,30 *Sum of Ranks*=20063,50 γυναίκες: *Mean Rank*=114,82 *Sum of Ranks*=13089,50).

Πίνακας 33. *Mann-Whitney U για τον έλεγχος διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών (σχετικά με τη προστασία της περιοχής), ανάλογα με το φύλο τους*

	Mann-Whitney U	**Wilcoxon W**	**Z**	**Asymp. Sig. (2-tailed)**
1. Για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής απαιτούνται όρια και περιορισμοί στη χρήση τους	7500,500	17796,500	-1,245	,213
2. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	5342,500	11897,500	-4,995	,000
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	5803,000	12358,000	-4,381	,000
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	7209,500	13764,500	-1,724	,085
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	7029,000	13584,000	-1,992	,046
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμα και όταν αυτό μειώνει τα έσοδα	7251,000	13806,000	-1,639	,101

7. Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	7375,500	13930,500	-1,456	,145
8. Ο Φορέας Διαχείρισης, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων προώθησης τοπικών προϊόντων	7912,000	14467,000	-,444	,657
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	6484,500	13039,500	-3,252	,001
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται δυναμική διαδικασία, αναζήτησης της ισορροπίας στην προστασία του περιβάλλοντος και στην βιώσιμη ανάπτυξη	7203,000	13758,000	-1,873	,061
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής	7003,500	13558,500	-2,299	,022
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής	7894,000	18190,000	-,503	,615
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στη διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	7057,000	13612,000	-2,087	,037
14. Στη βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	7971,000	18267,000	-,344	,730
15. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	7536,500	14091,500	-1,175	,240
16. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	6553,000	13108,000	-3,120	,002
17. Η βιώσιμη οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας	7101,500	13656,500	-2,059	,040
18. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	5915,000	12470,000	-3,937	,000
19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	5991,500	12546,500	-3,816	,000
20. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου	6865,000	13420,000	-2,519	,012
21. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών	5720,000	12275,000	-4,433	,000
22. Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών	7020,500	13575,500	-2,191	,028

23. Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, για τη διασύνδεση του ορεινού τόξου Κισσάβου – Μαυροβουνίου – Πηλίου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή	6713,000	13268,000	-2,786	,005
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	6604,500	13159,500	-3,054	,002
25. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό	5637,500	12192,500	-4,561	,000
26. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	6569,000	13124,000	-2,862	,004
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	8021,500	14576,500	-,233	,816
28. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	6071,000	12626,000	-3,816	,000
29. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	6606,500	13161,500	-2,765	,006
30. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	6483,500	13038,500	-2,981	,003
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού	6841,000	13396,000	-2,413	,016
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	7223,500	13778,500	-1,716	,086
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	6706,000	13261,000	-2,579	,010
34. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή	6131,500	12686,500	-3,871	,000
35. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή	6850,000	13405,000	-2,465	,014

a. Grouping Variable: **Φύλο**

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 33, διαπιστώνονται **στατιστικά σημαντικές διαφορές του φύλου των συμμετεχόντων με τις δηλώσεις:**

- «*Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)» (Mann-Whitney U=5342,500 Wilcoxon W=11897,500 Z=-4,995 Sig.=,000),*

- *«Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής» (Mann-Whitney U=5803,000 Wilcoxon W=12358,000 Z=-4,381 Sig.=,000),*
- *«Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη» (Mann-Whitney U=7029,000 Wilcoxon W=13584,000 Z=-1,992 Sig.=,046),*
- *«Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος» (Mann-Whitney U=6484,500 Wilcoxon W=13039,500 Z=-3,252 Sig.=,001),*
- *«Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος» (Mann-Whitney U=7057,000 Wilcoxon W=13612,000 Z=-2,087 Sig.=,037),*
- *«Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί» (Mann-Whitney U=6553,000 Wilcoxon W=13108,000 Z=-3,120 Sig.=,002),*
- *«Η βιώσιμη οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας» (Mann-Whitney U=7101,500 Wilcoxon W=13656,500 Z=-2,059 Sig.=,040),*
- *«Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή» (Mann-Whitney U=5915,000 Wilcoxon W=12470,000 Z=-3,937 Sig.=,000),*
- *«Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία» (Mann-Whitney U=5991,500 Wilcoxon W=12546,500 Z=-3,816 Sig.=,000),*
- *«Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου» (Mann-Whitney U=6865,500 Wilcoxon W=13420,000 Z=-2,519 Sig.=,012),*
- *«Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών» (Mann-Whitney U=5720,000 Wilcoxon W=12275,000 Z=-4,433 Sig.=,000),*
- *«Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών» (Mann-Whitney U=7020,500 Wilcoxon W=13575,500 Z=-2,191 Sig.=,028),*
- *«Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή» (Mann-Whitney U=6713,000 Wilcoxon W=13268,000 Z=-2,786 Sig.=,005),*
- *«Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά» (Mann-Whitney U=6604,500 Wilcoxon W=13159,500 Z=-3,054 Sig.=,002),*
- *«Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό» (Mann-Whitney U=5637,500 Wilcoxon W=12192,500 Z=-4,561 Sig.=,000),*
- *«Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας» (Mann-Whitney U=6569,000 Wilcoxon W=13124,000 Z=-2,862 Sig.=,004),*
- *«Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται» (Mann-Whitney U=6071,000 Wilcoxon W=12626,000 Z=-3,816 Sig.=,000),*
- *«Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής» (Mann-Whitney U=6606,500 Wilcoxon W=13161,500 Z=-2,765 Sig.=,006),*

- *«Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές» (Mann-Whitney U=6483,500 Wilcoxon W=13038,500 Z=-2,981 Sig.=,003),*
- *«Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού» (Mann-Whitney U=6841,000 Wilcoxon W=13396,000 Z=-2,413 Sig.=,016),*
- *«Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής» (Mann-Whitney U=6706,000 Wilcoxon W=13261,000 Z=-2,579 Sig.=,010),*
- *«Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή» (Mann-Whitney U=6131,500 Wilcoxon W=12686,500 Z=-3,871 Sig.=,000) και*
- *«Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή» (Mann-Whitney U=6850,000 Wilcoxon W=13405,000 Z=-2,465 Sig.=,014).*

Πίνακας 34. *Βαθμός διαφοροποιήσεων δηλώσεων συμμετεχόντων επισκεπτών (σχετικά με την προστασία της περιοχής), που βρέθηκαν να έχουν στατιστική διαφορά ανάλογα με το φύλο τους*

	Φύλο	**N**	**Mean Rank**	**Sum of Ranks**
1. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	Άνδρας	143	148,64	21255,50
	Γυναίκα	114	104,36	11897,50
2. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	Άνδρας	143	145,42	20795,00
	Γυναίκα	114	108,40	12358,00
3. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	Άνδρας	143	136,85	19569,00
	Γυναίκα	114	119,16	13584,00
4. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	Άνδρας	143	140,65	20113,50
	Γυναίκα	114	114,38	13039,50
5. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	Άνδρας	143	136,65	19541,00
	Γυναίκα	114	119,40	13612,00
6. Στην βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	Άνδρας	143	127,74	18267,00
	Γυναίκα	114	130,58	14886,00
7. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	Άνδρας	143	140,17	20045,00
	Γυναίκα	114	114,98	13108,00
8. Η βιώσιμη οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας	Άνδρας	143	136,34	19496,50
	Γυναίκα	114	119,79	13656,50
9. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	Άνδρας	143	144,64	20683,00
	Γυναίκα	114	109,39	12470,00
10. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	Άνδρας	143	144,10	20606,50
	Γυναίκα	114	110,06	12546,50
11. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου	Άνδρας	143	137,99	19733,00
	Γυναίκα	114	117,72	13420,00
12. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών	Άνδρας	143	146,00	20878,00
	Γυναίκα	114	107,68	12275,00
13. Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών	Άνδρας	143	136,91	19577,50
	Γυναίκα	114	119,08	13575,50
14. Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή	Άνδρας	143	139,06	19885,00
	Γυναίκα	114	116,39	13268,00
15. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν	Άνδρας	143	139,81	19993,50

να αυξηθούν σημαντικά	Γυναίκα	114	115,43	13159,50
16. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό	Άνδρας	143	146,58	20960,50
	Γυναίκα	114	106,95	12192,50
17. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	Άνδρας	143	140,06	20029,00
	Γυναίκα	114	115,12	13124,00
18. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	Άνδρας	143	143,55	20527,00
	Γυναίκα	114	110,75	12626,00
19. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	Άνδρας	143	139,80	19991,50
	Γυναίκα	114	115,45	13161,50
20. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	Άνδρας	143	140,66	20114,50
	Γυναίκα	114	114,37	13038,50
21. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού	Άνδρας	143	138,16	19757,00
	Γυναίκα	114	117,51	13396,00
22. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στη βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	Άνδρας	143	139,10	19892,00
	Γυναίκα	114	116,32	13261,00
23. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή	Άνδρας	143	143,12	20466,50
	Γυναίκα	114	111,29	12686,50
24. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή	Άνδρας	143	138,10	19748,00
	Γυναίκα	114	117,59	13405,00

Παράλληλα, από τα αποτελέσματα του Πίνακα 34, διαπιστώνεται πως, **οι άνδρες συμμετέχοντες συμφωνούν περισσότερο σε σχέση με τις γυναίκες, στο ότι:**

- «*Η περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)*» (άνδρες: *Mean Rank*=148,64 *Sum of Ranks*=21255,50 γυναίκες: *Mean Rank*=104,36 *Sum of Ranks*=11897,50),
- «*Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής*» (άνδρες: *Mean Rank*=145,42 *Sum of Ranks*=20795,00 γυναίκες: *Mean Rank*=108,40 *Sum of Ranks*=12358,00),
- «*Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη*» (άνδρες: *Mean Rank*=136,85 *Sum of Ranks*=19569,00 γυναίκες: *Mean Rank*=119,16 *Sum of Ranks*=13584,00),
- «*Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος*» (άνδρες: *Mean Rank*=140,65 *Sum of Ranks*=20113,50 γυναίκες: *Mean Rank*=114,38 *Sum of Ranks*=13039,50),

- «*Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος*» (άνδρες: *Mean Rank*=136,65 *Sum of Ranks*=19541,00 γυναίκες: *Mean Rank*=119,40 *Sum of Ranks*=13612,00),

- «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί*» (άνδρες: *Mean Rank*=140,17 *Sum of Ranks*=20045,00 γυναίκες: *Mean Rank*=114,98 *Sum of Ranks*=13108,00),

- «*Η βιώσιμη οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας*» (άνδρες: *Mean Rank*=136,34 *Sum of Ranks*=19496,50 γυναίκες: *Mean Rank*=119,79 *Sum of Ranks*=13656,50),

- «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή*» (άνδρες: *Mean Rank*=144,64 *Sum of Ranks*=20683,00 γυναίκες: *Mean Rank*=109,39 *Sum of Ranks*=12470,00),

- «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία*» (άνδρες: *Mean Rank*=144,10 *Sum of Ranks*=20606,50 γυναίκες: *Mean Rank*=110,06 *Sum of Ranks*=12546,50),

- «*Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου*» (άνδρες: *Mean Rank*=137,99 *Sum of Ranks*=19733,00 γυναίκες: *Mean Rank*=117,72 *Sum of Ranks*=13420,00),

- «*Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών*» (άνδρες: *Mean Rank*=146,00 *Sum of Ranks*=20878,00 γυναίκες: *Mean Rank*=107,68 *Sum of Ranks*=12275,00),

- «*Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών*» (άνδρες: *Mean Rank*=136,91 *Sum of Ranks*=19577,50 γυναίκες: *Mean Rank*=119,08 *Sum of Ranks*=13575,50),

- «*Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή*» (άνδρες: *Mean Rank*=139,06 *Sum of Ranks*=19885,00 γυναίκες: *Mean Rank*=116,39 *Sum of Ranks*=13268,00),

- «*Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά*» (άνδρες: *Mean Rank*=136,81 *Sum of Ranks*=19993,50 γυναίκες: *Mean Rank*=115,43 *Sum of Ranks*=13159,50),

- «*Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό*» (άνδρες: *Mean Rank*=146,58 *Sum of Ranks*=20960,50 γυναίκες: *Mean Rank*=106,95 *Sum of Ranks*=12192,50),

- «*Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας*» (άνδρες: *Mean Rank*=140,06 *Sum of Ranks*=20029,00 γυναίκες: *Mean Rank*=115,12 *Sum of Ranks*=13124,00),

- «*Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται*» (άνδρες: *Mean Rank*=143,55 *Sum of Ranks*=20527,00 γυναίκες: *Mean Rank*=110,75 *Sum of Ranks*=12626,00),

- «*Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*» (άνδρες: *Mean Rank*=139,80 *Sum of Ranks*=19991,50 γυναίκες: *Mean Rank*=115,45 *Sum of Ranks*=13161,50),

- «*Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές*» (άνδρες: *Mean Rank*=140,66 *Sum of Ranks*=20114,50 γυναίκες: *Mean Rank*=114,37 *Sum of Ranks*=13038,50),

- «*Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού*» (άνδρες: *Mean Rank*=138,16 *Sum of Ranks*=19757,00 γυναίκες: *Mean Rank*=117,51 *Sum of Ranks*=13396,00),

- «*Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*» (άνδρες: *Mean Rank*=139,10 *Sum of Ranks*=19892,00 γυναίκες: *Mean Rank*=116,32 *Sum of Ranks*=13261,00),

- «*Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή*» (άνδρες: *Mean Rank*=143,12 *Sum of Ranks*=20466,50 γυναίκες: *Mean Rank*=111,29 *Sum of Ranks*=12686,50) και

- «*Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή*» (άνδρες: *Mean Rank*=138,10 *Sum of Ranks*=19748,00 γυναίκες: *Mean Rank*=117,59 *Sum of Ranks*=13405,00).

➢ **Αντίθετα, οι συμμετέχουσες γυναίκες, συμφωνούν περισσότερο σε σχέση με τους άνδρες,** στο ότι:

  - «*Στην βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας*» (άνδρες: *Mean Rank*=127,74 *Sum of Ranks*=18267,00 γυναίκες: *Mean Rank*=130,58 *Sum of Ranks*=14886,00).

Πίνακας 35. *Mann-Whitney U, για τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών (αναφορικά με την ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας), ανάλογα με το φύλο τους.*

	Mann-Whitney U	**Wilcoxon W**	**Z**	**Asymp. Sig. (2-tailed)**
1. Για να αναπτυχθεί ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός, πρέπει το κράτος να προσφέρει χρηματοδότηση σε νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις	7560,000	14115,000	-1,124	,261
2. Η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα (ΣΔΙΤ), θα βοηθήσει στην ανάπτυξη βιώσιμων οικοτουριστικών και αγροτουριστικών μονάδων στην περιοχή	7835,000	14390,000	-,598	,550
3. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης	8028,500	18324,500	-,223	,823
4. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη, πρέπει να γίνουν ριζικές παρεμβάσεις για την προστασία του φυσικού-ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	8077,000	18373,000	-,140	,888
5. Η καθιέρωση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης	7047,000	13602,000	-2,069	,039
6. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδράμει στην τοπική κοινωνία, για να διατηρήσει-αξιοποιήσει την τοπική γνώση της βιώσιμης ανάπτυξης	7513,000	14068,000	-1,205	,228
7. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στο να αποκτήσουν περιβαλλοντικές αξίες και κατάλληλες στάσεις	7952,500	14507,500	-,370	,711
8. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι ένα μέσο που βοηθάει στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων	8128,000	14683,000	-,043	,966
9. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς	7594,000	14149,000	-1,048	,295
10. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση για τη βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη, χρησιμοποιεί την τοπική γνώση γύρω από την χλωρίδα και πανίδα	7684,000	14239,000	-,888	,374
11. Η περιοχή, προσφέρει ευκαιρίες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων περιβαλλοντικών μονοπατιών	7258,500	13813,500	-1,647	,100

Σύμφωνα με τον Πίνακα 35, διαπιστώνεται **στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των δύο φύλων στη δήλωση**: «*Η **καθιέρωση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης**, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης*» (*Mann-Whitney U*=7047,000 *Wilcoxon W*=13602,000 *Z*=-2,069 *Sig.*=,039).

Πίνακας 36. *Βαθμός διαφοροποιήσεων δηλώσεων συμμετεχόντων επισκεπτών (αναφορικά με την ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας), που βρέθηκαν να έχουν στατιστική διαφορά ανάλογα με το φύλο τους*

	Φύλο	**N**	**Mean Rank**	**Sum of Ranks**
Η καθιέρωση της **Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης,** μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης	**Άνδρας**	**143**	136,72	19551,00
	Γυναίκα	**114**	119,32	13602,00

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 36, **οι άνδρες φαίνεται να θεωρούν σε υψηλότερο βαθμό από τις γυναίκες, ότι:**

- «*Η καθιέρωση της **Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης***» (άνδρες: *Mean Rank*=136,72 *Sum of Ranks*=19551,00 γυναίκες: *Mean Rank*=119,32 *Sum of Ranks*=13602,000).

Πίνακας 37. *Kruskal-Wallis H, για τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με την ηλικία τους*

	Kruskal-Wallis H	**df**	**Asymp. Sig.**
1. Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή	15,427	5	,009
2. Την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή	9,990	5	,076
3. Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή	16,674	5	,005
4. Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή	22,403	5	,000
5. Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή	15,215	5	,009
6. Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή	17,162	5	,004
7. Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή	2,512	5	,775
8. Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή	53,704	5	,000
9. Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών	27,207	5	,000
10. Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την επίσκεψή σας στην περιοχή	9,204	5	,101

a. Kruskal Wallis Test
b. Grouping Variable: **Ηλικία**

Όπως διαπιστώνεται από τον Πίνακα 37, προέκυψαν **στατιστικά σημαντικές διαφορές της ηλικίας** των συμμετεχόντων με τις δηλώσεις αναφορικά με:

- ✓ «*Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=15,427 *df*=5 *Sig.*=,009),

- ✓ «*Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=16,674 *df*=5 *Sig.*=,005),
- ✓ «*Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=22,403 *df*=5 *Sig.*=,000),
- ✓ «*Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=15,215 *df*=5 *Sig.*=,009),
- ✓ «*Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=17,162 *df*=5 *Sig.*=,004),
- ✓ «*Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή* » (*Kruskal-Wallis H*=53,704 *df*=5 *Sig.*=,000) και
- ✓ «*Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών να αυξηθεί*» (*Kruskal-Wallis H*=27,207 *df*=5 *Sig.*=,000).

Πίνακας 38. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων				
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
31-40-51-60	-3,545	19,819	-,179	,858
31-40-21-30	19,454	13,403	1,451	,147
31-40-41-50	-38,998	12,907	-3,021	,003
31-40->60	-40,744	17,252	-2,362	,018
31-40-<20	47,811	16,423	2,911	,004
51-60-21-30	15,909	19,536	,814	,415
51-60-41-50	35,453	19,199	1,847	,065
51-60->60	-37,199	22,352	-1,664	,096
51-60-<20	44,266	21,719	2,038	,042
21-30-41-50	-19,544	12,469	-1,567	,117
21-30->60	-21,290	16,926	-1,258	,208
21-30-<20	28,357	16,081	1,763	,078
41-50->60	-1,746	16,536	-,106	,916
41-50-<20	8,813	15,670	,562	,574
>60-<20	7,067	19,405	,364	,716

Αναλυτικότερα, όπως διαπιστώνεται από τον πίνακα 38, αναφορικά με τις δηλώσεις **για:**

- ✓ **«***Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή*», προκύπτουν στατιστικά σημαντικά διαφοροποιήσεις μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και γενικότερα, **οι μεγαλύτεροι σε ηλικία συμμετέχοντες, πιστεύουν στατιστικά σημαντικά περισσότερο και σε υψηλότερο βαθμό,** ότι *είναι σημαντική η ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή*, σε σχέση με τις μικρότερες ηλικιακές ομάδες.

Πίνακας 39. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
51-60-31-40	20,966	19,581	1,071	,284
51-60-21-30	46,730	19,267	2,425	,015
51-60->60	-47,053	22,084	-2,131	,033
51-60-41-50	47,568	18,943	2,511	,012
51-60-<20	71,198	21,459	3,318	,001
31-40-21-30	25,764	13,192	1,953	,051
31-40->60	-26,087	17,045	-1,530	,126
31-40-41-50	-26,602	12,715	-2,092	,036
31-40-<20	50,232	16,226	3,096	,002
21-30->60	-,323	16,683	-,019	,985
21-30-41-50	-,838	12,225	-,069	,945
21-30-<20	24,468	15,846	1,544	,123
>60-41-50	,515	16,308	,032	,975
>60-<20	24,145	19,172	1,259	,208
41-50-<20	23,630	15,451	1,529	,126

Αναφορικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για την:

- **«***Ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή***»** (Πίνακας 39), προέκυψαν **στατιστικά σημαντικές διαφορές** μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και ειδικότερα οι μεγαλύτεροι σε ηλικία ομάδες, να θεωρεί στατιστικά σημαντικά σε υψηλότερο βαθμό ότι, είναι σημαντική η *Ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή*, σε σχέση με τις μικρότερες ηλικιακές ομάδες.

Πίνακας 40. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-<20	13,654	15,879	,860	,390
21-30-51-60	-28,924	19,308	-1,498	,134
21-30-31-40	-33,717	13,220	-2,550	,011
21-30-41-50	-43,800	12,251	-3,575	,000
21-30->60	-66,929	16,718	-4,003	,000
<20-51-60	-15,270	21,505	-,710	,478
<20-31-40	-20,063	16,261	-1,234	,217
<20-41-50	-30,146	15,484	-1,947	,052
<20->60	-53,274	19,213	-2,773	,006
51-60-31-40	4,793	19,623	,244	,807
51-60-41-50	14,876	18,984	,784	,433
51-60->60	-38,005	22,131	-1,717	,086
31-40-41-50	-10,083	12,742	-,791	,429
31-40->60	-33,212	17,081	-1,944	,052
41-50->60	-23,129	16,343	-1,415	,157

Όσον αφορά τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για την **«***Κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή»* (Πίνακας 40), προέκυψαν **στατιστικά σημαντικές**

διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες σε σύγκριση με τις μικρότερες, να θεωρεί στατιστικά σημαντικά σε υψηλότερο βαθμό, ότι είναι σημαντική, η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή και επίσης, η κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή.

Πίνακας 41. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-<20	10,650	15,733	,677	,498
21-30-51-60	-26,888	19,130	-1,406	,160
21-30-41-50	-34,687	12,138	-2,858	,004
21-30-31-40	-37,865	13,098	-2,891	,004
21-30->60	-48,970	16,565	-2,956	,003
<20-51-60	-16,238	21,307	-,762	,446
<20-41-50	-24,037	15,341	-1,567	,117
<20-31-40	-27,215	16,111	-1,689	,091
<20->60	-38,321	19,037	-2,013	,044
51-60-41-50	7,799	18,809	,415	,678
51-60-31-40	10,977	19,443	,565	,572
51-60->60	-22,082	21,928	-1,007	,314
41-50-31-40	3,178	12,625	,252	,801
41-50->60	-14,283	16,193	-,882	,378
31-40->60	-11,106	16,924	-,656	,512

Σχετικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για την:

- «*Κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή*» (Πίνακας 41), προέκυψαν **στατιστικά σημαντικές διαφορές** μεταξύ των ηλικιακών ομάδων, με τις μεγαλύτερες σε ηλικία ομάδες, να θεωρεί στατιστικά σημαντικά σε υψηλότερο βαθμό ότι είναι σημαντική η *Κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή*, σε σχέση με τις μικρότερες σε ηλικία ομάδες.

Πίνακας 42. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-51-60	-27,365	19,046	-1,437	,151
21-30-<20	31,179	15,664	1,991	,047
21-30-31-40	-34,777	13,040	-2,667	,008
21-30-41-50	-45,687	12,085	-3,781	,000
21-30->60	-48,741	16,491	-2,956	,003
51-60-<20	3,814	21,213	,180	,857
51-60-31-40	7,412	19,356	,383	,702
51-60-41-50	18,322	18,726	,978	,328
51-60->60	-21,376	21,831	-,979	,327
<20-31-40	-3,598	16,040	-,224	,823
<20-41-50	-14,508	15,273	-,950	,342
<20->60	-17,562	18,952	-,927	,354

31-40-41-50	-10,910	12,569	-,868	,385
31-40->60	-13,964	16,849	-,829	,407
41-50->60	-3,054	16,121	-,189	,850

Όσον αφορά τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για την:

- «*Συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή*» (Πίνακας 42), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες να θεωρεί **στατιστικά σημαντικά σε υψηλότερο βαθμό** ότι, είναι σημαντική η *Συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή*, σε σύγκριση με τις μικρότερες σε ηλικία ομάδες.

Πίνακας 43. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-<20	4,390	15,296	,287	,774
21-30-31-40	-7,796	12,735	-,612	,540
21-30-41-50	-63,197	11,801	-5,355	,000
21-30-51-60	-69,581	18,599	-3,741	,000
21-30->60	-70,687	16,105	-4,389	,000
<20-31-40	-3,406	15,664	-,217	,828
<20-41-50	-58,806	14,915	-3,943	,000
<20-51-60	-65,191	20,715	-3,147	,002
<20->60	-66,297	18,508	-3,582	,000
31-40-41-50	-55,400	12,274	-4,514	,000
31-40-51-60	-61,785	18,903	-3,269	,001
31-40->60	-62,891	16,454	-3,822	,000
41-50-51-60	-6,384	18,287	-,349	,727
41-50->60	-7,490	15,743	-,476	,634
51-60->60	-1,106	21,319	-,052	,959

Σχετικά τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για τον:

- «*Αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή*» (Πίνακας 43), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, είναι σημαντική η αύξηση, του *Αριθμού των επισκεπτών στην περιοχή*, σε σχέση με τις μικρότερες σε ηλικία.

Πίνακας 44. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Προτεινόμενος αριθμός επισκεπτών» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-<20	9,046	14,371	,629	,529
21-30-51-60	-26,182	17,474	-1,498	,134
21-30-41-50	-42,500	11,088	-3,833	,000
21-30-31-40	-47,610	11,964	-3,979	,000
21-30->60	-54,410	15,131	-3,596	,000
<20-51-60	-17,136	19,462	-,880	,379
<20-41-50	-33,453	14,013	-2,387	,017

<20-31-40	-38,564	14,717	-2,620	,009
<20->60	-45,364	17,389	-2,609	,009
51-60-41-50	16,317	17,181	,950	,342
51-60-31-40	21,428	17,759	1,207	,228
51-60->60	-28,228	20,030	-1,409	,159
41-50-31-40	5,110	11,532	,443	,658
41-50->60	-11,911	14,791	-,805	,421
31-40->60	-6,800	15,459	-,440	,660

Τέλος, σχετικά τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για τον:

- **«*Προτεινόμενος αριθμός επισκεπτών*»** (Πίνακας 44), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων, με τις μεγαλύτερες σε ηλικία να θεωρούν σε **υψηλότερο βαθμό** ότι, είναι σημαντική η αύξηση του α*ριθμού των επισκεπτών*, σε σχέση με τις μικρότερες σε ηλικία.

Πίνακας 45. *Kruskal-Wallis H, για τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών (σχετικά με την προστασία της περιοχής), ανάλογα με την ηλικία τους*

	Kruskal-Wallis H	**df**	**Asymp. Sig.**
1. Για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής απαιτούνται όρια και περιορισμοί στη χρήση τους	3,412	5	,637
2. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	24,587	5	,000
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	9,886	5	,079
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	6,692	5	,245
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	14,304	5	,014
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμα και όταν αυτό μειώνει τα έσοδα	10,714	5	,057
7. Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	21,763	5	,001
8. Ο Φορέας Διαχείρισης, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων προώθησης τοπικών προϊόντων	6,354	5	,273
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	13,723	5	,017
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται δυναμική διαδικασία, αναζήτησης της ισορροπίας στην προστασία του περιβάλλοντος και στη βιώσιμη ανάπτυξη	4,621	5	,464
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής	4,160	5	,527

12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής	2,950	5	,708
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στη διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	9,893	5	,078
14. Στη βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	8,723	5	,121
15. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	8,253	5	,143
16. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	21,457	5	,001
17. Η βιώσιμη οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας	9,383	5	,095
18. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	48,952	5	,000
19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	56,830	5	,000
20. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου	16,408	5	,006
21. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών	30,403	5	,000
22. Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών	5,266	5	,384
23. Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή	17,914	5	,003
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	14,281	5	,014
25. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό	24,274	5	,000
26. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	31,228	5	,000
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	3,735	5	,588
28. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	24,525	5	,000
29. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	11,061	5	,050
30. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	12,613	5	,027
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού	9,014	5	,109

32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	11,769	5	,038
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	18,803	5	,002
34. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή	12,294	5	,031
35. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή	8,367	5	,137

Από τα αποτελέσματα του Πίνακα 45 για τον έλεγχο των διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών (σχετικά με τη προστασία της περιοχής) με βάση την ηλικία τους, διαπιστώθηκαν **στατιστικά σημαντικές διαφορές** αναφορικά με το αν:

- «*Η περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)*» (*Kruskal-Wallis H*=24,587 *df*=5 *Sig.*=,000),
- «*Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη*» (*Kruskal-Wallis H*=14,304 *df*=5 *Sig.*=,014),
- «*Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=21,763 *df*=5 *Sig.*=,001),
- «*Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=21,763 *df*=5 *Sig.*=,001),
- «*Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος*» (*Kruskal-Wallis H*=13,723 *df*=5 *Sig.*=,017),
- «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί*» (*Kruskal-Wallis H*=21,457 *df*=5 *Sig.*=,001),
- «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=48,952 *df*=5 *Sig.*=,000),
- «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία*» (*Kruskal-Wallis H*=56,830 *df*=5 *Sig.*=,000),
- «*Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου*» (*Kruskal-Wallis H*=16,408 *df*=5 *Sig.*=,006),
- «*Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών*» (*Kruskal-Wallis H*=30,403 *df*=5 *Sig.*=,000),
- «*Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=17,914 *df*=5 *Sig.*=,003),
- «*Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά*» (*Kruskal-Wallis H*=14,281 *df*=5 *Sig.*=,014), «*Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό*» (*Kruskal-Wallis H*=24,274 *df*=5 *Sig.*=,000),
- «*Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας*» (*Kruskal-Wallis H*=31,228 *df*=5 *Sig.*=,000),

- «*Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται*» (*Kruskal-Wallis H*=24,525 *df*=5 *Sig.*=,000),
- «*Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές*» (*Kruskal-Wallis H*=12,613 *df*=5 *Sig.*=,027),
- «*Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού*» (*Kruskal-Wallis H*=11,769 *df*=5 *Sig.*=,038),
- «*Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*» (*Kruskal-Wallis H*=18,803 *df*=5 *Sig.*=,002) και
- «*Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=12,294 *df*=5 *Sig.*=,031).

Πίνακας 46. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-51-60	-4,768	19,363	-,246	,806
21-30-<20	13,075	15,925	,821	,412
21-30-41-50	-38,038	12,286	-3,096	,002
21-30-31-40	-42,687	13,258	-3,220	,001
21-30->60	-68,205	16,766	-4,068	,000
51-60-<20	8,307	21,566	,385	,700
51-60-41-50	33,270	19,038	1,748	,081
51-60-31-40	37,920	19,679	1,927	,054
51-60->60	-63,438	22,194	-2,858	,004
<20-41-50	-24,963	15,528	-1,608	,108
<20-31-40	-29,612	16,307	-1,816	,069
<20->60	-55,130	19,268	-2,861	,004
41-50-31-40	4,649	12,778	,364	,716
41-50->60	-30,167	16,389	-1,841	,066
31-40->60	-25,518	17,130	-1,490	,136

Όπως διαπιστώνεται από τον Πίνακα 46, αναφορικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- ***«Η περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)»,*** προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, είναι σημαντικό στην *περιοχή να προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)*.

Πίνακας 47. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
51-60-21-30	3,652	19,393	,188	,851
51-60-<20	18,125	21,599	,839	,401

51-60-41-50	32,628	19,067	1,711	,087
51-60-31-40	35,526	19,709	1,802	,071
51-60->60	-54,456	22,229	-2,450	,014
21-30-<20	14,473	15,949	,907	,364
21-30-41-50	-28,976	12,305	-2,355	,019
21-30-31-40	-31,874	13,278	-2,400	,016
21-30->60	-50,805	16,792	-3,026	,002
<20-41-50	-14,503	15,552	-,933	,351
<20-31-40	-17,401	16,333	-1,065	,287
<20->60	-36,332	19,298	-1,883	,060
41-50-31-40	2,898	12,798	,226	,821
41-50->60	-21,829	16,415	-1,330	,184
31-40->60	-18,931	17,156	-1,103	,270

Παράλληλα, αναφορικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- **«*Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη*»** (Πίνακας 47), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη*».

Πίνακας 48. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-<20	10,323	15,081	,684	,494
21-30-41-50	-20,532	11,635	-1,765	,078
21-30-51-60	-45,784	18,338	-2,497	,013
21-30-31-40	-48,669	12,556	-3,876	,000
21-30->60	-49,054	15,878	-3,089	,002
<20-41-50	-10,209	14,706	-,694	,488
<20-51-60	-35,460	20,424	-1,736	,083
<20-31-40	-38,346	15,444	-2,483	,013
<20->60	-38,731	18,248	-2,122	,034
41-50-51-60	-25,252	18,030	-1,401	,161
41-50-31-40	28,137	12,101	2,325	,020
41-50->60	-28,522	15,522	-1,838	,066
51-60-31-40	2,886	18,637	,155	,877
51-60->60	-3,271	21,019	-,156	,876
31-40->60	-,385	16,223	-,024	,981

Αναφορικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- **«*Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή*»** (Πίνακας 48), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή*».

Πίνακας 49. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-<20	2,324	14,515	,160	,873
21-30-51-60	-24,792	17,648	-1,405	,160
21-30-41-50	-29,090	11,198	-2,598	,009
21-30-31-40	-31,117	12,084	-2,575	,010
21-30->60	-40,510	15,281	-2,651	,008
<20-51-60	-22,469	19,656	-1,143	,253
<20-41-50	-26,767	14,153	-1,891	,059
<20-31-40	-28,794	14,863	-1,937	,053
<20->60	-38,186	17,562	-2,174	,030
51-60-41-50	4,298	17,352	,248	,804
51-60-31-40	6,325	17,936	,353	,724
51-60->60	-15,718	20,229	-,777	,437
41-50-31-40	2,027	11,647	,174	,862
41-50->60	-11,419	14,938	-,764	,445
31-40->60	-9,392	15,613	-,602	,547

Όσον αφορά τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- **«*Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος*»** (Πίνακας 49), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος».*

Πίνακας 50. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-<20	1,698	14,505	,117	,907
21-30-51-60	-6,071	17,636	-,344	,731
21-30-41-50	-23,878	11,190	-2,134	,033
21-30->60	-35,636	15,271	-2,334	,020
21-30-31-40	-48,912	12,075	-4,051	,000
<20-51-60	-4,373	19,643	-,223	,824
<20-41-50	-22,180	14,143	-1,568	,117
<20->60	-33,938	17,550	-1,934	,053
<20-31-40	-47,213	14,853	-3,179	,001
51-60-41-50	17,806	17,340	1,027	,304
51-60->60	-29,565	20,215	-1,462	,144
51-60-31-40	42,840	17,924	2,390	,017
41-50->60	-11,758	14,928	-,788	,431
41-50-31-40	25,034	11,639	2,151	,031
>60-31-40	13,275	15,602	,851	,395

Αναφορικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- **«*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί*» (**Πίνακας 50), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί*».

Πίνακας 51. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20-21-30	-2,243	16,084	-,139	,889
<20-51-60	-52,280	21,781	-2,400	,016
<20-41-50	-53,867	15,683	-3,435	,001
<20->60	-75,623	19,461	-3,886	,000
<20-31-40	-75,962	16,470	-4,612	,000
21-30-51-60	-50,037	19,556	-2,559	,011
21-30-41-50	-51,625	12,409	-4,160	,000
21-30->60	-73,381	16,933	-4,333	,000
21-30-31-40	-73,719	13,390	-5,506	,000
51-60-41-50	1,587	19,228	,083	,934
51-60->60	-23,344	22,416	-1,041	,298
51-60-31-40	23,682	19,875	1,192	,233
41-50->60	-21,756	16,553	-1,314	,189
41-50-31-40	22,095	12,906	1,712	,087
>60-31-40	,338	17,301	,020	,984

Σχετικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- «*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή» (Πίνακας 51),* προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν σε **υψηλότερο βαθμό** ότι, «*ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή*».

Πίνακας 52. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20-21-30	-7,045	16,027	-,440	,660
<20-41-50	-53,733	15,628	-3,438	,001
<20-51-60	-69,737	21,705	-3,213	,001
<20-31-40	-73,235	16,412	-4,462	,000
<20->60	-102,514	19,392	-5,286	,000
21-30-41-50	-46,688	12,365	-3,776	,000
21-30-51-60	-62,692	19,488	-3,217	,001
21-30-31-40	-66,190	13,343	-4,961	,000
21-30->60	-95,469	16,874	-5,658	,000
41-50-51-60	-16,004	19,160	-,835	,404
41-50-31-40	19,501	12,860	1,516	,129
41-50->60	-48,781	16,495	-2,957	,003

51-60-31-40	3,497	19,806	,177	,860
51-60->60	-32,776	22,337	-1,467	,142
31-40->60	-29,279	17,240	-1,698	,089

Σχετικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- **«*Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία*»** (Πίνακας 52), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, *«ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία»*.

Πίνακας 53. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20-21-30	-5,973	14,460	-,413	,680
<20-41-50	-24,426	14,099	-1,732	,083
<20-51-60	-25,415	19,582	-1,298	,194
<20->60	-36,761	17,496	-2,101	,036
<20-31-40	-46,564	14,807	-3,145	,002
21-30-41-50	-18,453	11,156	-1,654	,098
21-30-51-60	-19,442	17,582	-1,106	,269
21-30->60	-30,788	15,224	-2,022	,043
21-30-31-40	-40,591	12,038	-3,372	,001
41-50-51-60	-,989	17,286	-,057	,954
41-50->60	-12,334	14,882	-,829	,407
41-50-31-40	22,138	11,603	1,908	,056
51-60->60	-11,346	20,153	-,563	,573
51-60-31-40	21,149	17,869	1,184	,237
>60-31-40	9,803	15,554	,630	,529

Όσον αφορά δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- **«*Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου*»** (Πίνακας 53), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, *«ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία»*.

Πίνακας 54. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-<20	18,972	15,529	1,222	,222
21-30-51-60	-38,394	18,882	-2,033	,042
21-30-41-50	-50,062	11,981	-4,178	,000
21-30-31-40	-55,315	12,928	-4,279	,000
21-30->60	-66,081	16,350	-4,042	,000
<20-51-60	-19,422	21,031	-,924	,356

<20-41-50	-31,090	15,142	-2,053	,040
<20-31-40	-36,343	15,903	-2,285	,022
<20->60	-47,109	18,790	-2,507	,012
51-60-41-50	11,668	18,565	,628	,530
51-60-31-40	16,921	19,190	,882	,378
51-60->60	-27,687	21,643	-1,279	,201
41-50-31-40	5,253	12,461	,422	,673
41-50->60	-16,019	15,983	-1,002	,316
31-40->60	-10,766	16,705	-,645	,519

Αναφορικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- «*Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών*» (Πίνακας 54), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «η *περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών*».

Πίνακας 55. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-<20	1,381	14,620	,094	,925
21-30-41-50	-12,459	11,279	-1,105	,269
21-30-51-60	-32,904	17,777	-1,851	,064
21-30->60	-33,719	15,392	-2,191	,028
21-30-31-40	-43,819	12,171	-3,600	,000
<20-41-50	-11,078	14,256	-,777	,437
<20-51-60	-31,523	19,799	-1,592	,111
<20->60	-32,339	17,690	-1,828	,068
<20-31-40	-42,438	14,971	-2,835	,005
41-50-51-60	-20,445	17,478	-1,170	,242
41-50->60	-21,261	15,047	-1,413	,158
41-50-31-40	31,360	11,731	2,673	,008
51-60->60	-,815	20,376	-,040	,968
51-60-31-40	10,915	18,067	,604	,546
>60-31-40	10,099	15,726	,642	,521

Σχετικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- **«*Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή*» (**Πίνακας 55), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «η *ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή*».

Πίνακας 56. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20->60	-3,039	17,350	-,175	,861
<20-21-30	-4,324	14,340	-,302	,763
<20-51-60	-6,906	19,419	-,356	,722
<20-41-50	-19,009	13,982	-1,359	,174
<20-31-40	-41,966	14,684	-2,858	,004
>60-21-30	1,286	15,097	,085	,932
>60-51-60	3,867	19,985	,193	,847
>60-41-50	15,970	14,758	1,082	,279
>60-31-40	38,928	15,425	2,524	,012
21-30-51-60	-2,581	17,436	-,148	,882
21-30-41-50	-14,684	11,063	-1,327	,184
21-30-31-40	-37,642	11,938	-3,153	,002
51-60-41-50	12,103	17,143	,706	,480
51-60-31-40	35,060	17,720	1,979	,048
41-50-31-40	22,958	11,506	1,995	,046

Σχετικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- «***Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά***» (Πίνακας 56), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά*».

Πίνακας 57. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
51-60-<20	14,207	21,137	,672	,501
51-60-21-30	14,984	18,978	,790	,430
51-60-41-50	37,806	18,659	2,026	,043
51-60->60	-54,400	21,753	-2,501	,012
51-60-31-40	65,255	19,287	3,383	,001
<20-21-30	-,777	15,608	-,050	,960
<20-41-50	-23,599	15,219	-1,551	,121
<20->60	-40,193	18,885	-2,128	,033
<20-31-40	-51,048	15,983	-3,194	,001
21-30-41-50	-22,822	12,041	-1,895	,058
21-30->60	-39,416	16,432	-2,399	,016
21-30-31-40	-50,271	12,994	-3,869	,000
41-50->60	-16,594	16,063	-1,033	,302
41-50-31-40	27,449	12,524	2,192	,028
>60-31-40	10,855	16,789	,647	,518

Σχετικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- «***Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό***» (Πίνακας 57), **προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές** μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό*».

Πίνακας 58. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-<20	20,235	15,653	1,293	,196
21-30-51-60	-27,438	19,032	-1,442	,149
21-30-41-50	-41,643	12,076	-3,448	,001
21-30->60	-59,395	16,480	-3,604	,000
21-30-31-40	-65,813	13,031	-5,050	,000
<20-51-60	-7,203	21,198	-,340	,734
<20-41-50	-21,407	15,263	-1,403	,161
<20->60	-39,159	18,939	-2,068	,039
<20-31-40	-45,577	16,029	-2,843	,004
51-60-41-50	14,204	18,713	,759	,448
51-60->60	-31,956	21,816	-1,465	,143
51-60-31-40	38,375	19,343	1,984	,047
41-50->60	-17,752	16,110	-1,102	,270
41-50-31-40	24,170	12,560	1,924	,054
>60-31-40	6,418	16,837	,381	,703

Σχετικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- «***Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας***» (Πίνακας 58), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας*».

Πίνακας 59. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-<20	,299	15,435	,019	,985
21-30-51-60	-18,616	18,768	-,992	,321
21-30-41-50	-20,849	11,908	-1,751	,080
21-30-31-40	-44,755	12,850	-3,483	,000
21-30->60	-63,957	16,251	-3,936	,000
<20-51-60	-18,317	20,903	-,876	,381
<20-41-50	-20,550	15,050	-1,365	,172
<20-31-40	-44,457	15,806	-2,813	,005
<20->60	-63,659	18,676	-3,409	,001
51-60-41-50	2,233	18,453	,121	,904
51-60-31-40	26,139	19,074	1,370	,171

51-60->60	-45,341	21,512	-2,108	,035
41-50-31-40	23,906	12,385	1,930	,054
41-50->60	-43,108	15,886	-2,714	,007
31-40->60	-19,202	16,603	-1,157	,247

Σχετικά με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- «***Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται***» (Πίνακας 59), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται*».

Πίνακας 60. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
51-60-21-30	14,748	19,262	,766	,444
51-60-<20	29,446	21,454	1,373	,170
51-60-31-40	36,251	19,576	1,852	,064
51-60-41-50	46,349	18,939	2,447	,014
51-60->60	-52,712	22,079	-2,387	,017
21-30-<20	14,698	15,842	,928	,353
21-30-31-40	-21,504	13,189	-1,630	,103
21-30-41-50	-31,601	12,222	-2,586	,010
21-30->60	-37,964	16,679	-2,276	,023
<20-31-40	-6,805	16,223	-,419	,675
<20-41-50	-16,903	15,447	-1,094	,274
<20->60	-23,266	19,168	-1,214	,225
31-40-41-50	-10,098	12,712	-,794	,427
31-40->60	-16,460	17,041	-,966	,334
41-50->60	-6,362	16,304	-,390	,696

Όσον αφορά τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- «***Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές***» **(**Πίνακας 60), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές*».

Πίνακας 61. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
51-60-<20	31,205	20,730	1,505	,132
51-60-21-30	35,231	18,612	1,893	,058
51-60-41-50	48,502	18,300	2,650	,008

51-60->60	-53,792	21,334	-2,521	,012
51-60-31-40	56,770	18,916	3,001	,003
<20-21-30	-4,027	15,307	-,263	,793
<20-41-50	-17,297	14,926	-1,159	,247
<20->60	-22,587	18,521	-1,220	,223
<20-31-40	-25,565	15,675	-1,631	,103
21-30-41-50	-13,271	11,809	-1,124	,261
21-30->60	-18,560	16,116	-1,152	,249
21-30-31-40	-21,539	12,743	-1,690	,091
41-50->60	-5,290	15,754	-,336	,737
41-50-31-40	8,268	12,283	,673	,501
>60-31-40	2,978	16,466	,181	,856

Όσον αφορά τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- *«Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού» (Πίνακας 61),* προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού*».

Πίνακας 62. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στη βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
51-60-21-30	45,829	19,295	2,375	,018
51-60-<20	49,740	21,491	2,315	,021
51-60-31-40	50,621	19,610	2,581	,010
51-60-41-50	67,657	18,971	3,566	,000
51-60->60	-85,546	22,117	-3,868	,000
21-30-<20	3,912	15,869	,246	,805
21-30-31-40	-4,792	13,211	-,363	,717
21-30-41-50	-21,828	12,243	-1,783	,075
21-30->60	-39,717	16,707	-2,377	,017
<20-31-40	-,881	16,250	-,054	,957
<20-41-50	-17,917	15,474	-1,158	,247
<20->60	-35,806	19,201	-1,865	,062
31-40-41-50	-17,036	12,733	-1,338	,181
31-40->60	-34,925	17,070	-2,046	,041
41-50->60	-17,889	16,332	-1,095	,273

Όσον αφορά τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- *«Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής» (Πίνακας 62),* προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής».*

Πίνακας 63. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή» ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες*

Συγκρίσεις κατά ζεύγη ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30-51-60	-9,514	17,963	-,530	,596
21-30-41-50	-18,638	11,398	-1,635	,102
21-30-<20	22,183	14,773	1,502	,133
21-30-31-40	-32,707	12,299	-2,659	,008
21-30->60	-46,591	15,554	-2,995	,003
51-60-41-50	9,125	17,661	,517	,605
51-60-<20	12,669	20,007	,633	,527
51-60-31-40	23,193	18,256	1,270	,204
51-60->60	-37,078	20,590	-1,801	,072
41-50-<20	3,545	14,405	,246	,806
41-50-31-40	14,069	11,854	1,187	,235
41-50->60	-27,953	15,204	-1,838	,066
<20-31-40	-10,524	15,128	-,696	,487
<20->60	-24,408	17,875	-1,365	,172
31-40->60	-13,885	15,891	-,874	,382

Τέλος, όσον αφορά τις δηλώσεις των συμμετεχόντων για το αν:

- «*Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή*» (Πίνακας 63), προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και μάλιστα οι μεγαλύτερες σε ηλικία, να θεωρούν **σε υψηλότερο βαθμό** ότι, «*οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή*».

Πίνακας 64. *Kruskal-Wallis H για τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

	Kruskal-Wallis H	**df**	**Asymp. Sig.**
1. Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή	11,892	4	,018
2. Την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή	14,961	4	,005
3. Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή	34,371	4	,000
Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού 4. στην περιοχή	26,344	4	,000
5. Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή	13,440	4	,009
6. Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή	12,751	4	,013
7. Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή	1,373	4	,849
8. Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή	34,822	4	,000
9. Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών	18,163	4	,001

10. Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την επίσκεψή σας στην περιοχή	7,837	4	,098

a. Kruskal Wallis Test
b. Grouping Variable: **Μηναίο εισόδημα**

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 64 και τον έλεγχο των διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων ανάλογα με **το μηνιαίο τους εισόδημα, προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις** με τις δηλώσεις:

- «*Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=11,892 *df*=4 *Sig.*=,018),
- «*Την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=14,961 *df*=4 *Sig.*=,005),
- «*Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=34,371 *df*=4 *Sig.*=,000),
- «*Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=26,344 *df*=4 *Sig.*=,000),
- «*Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=13,440 *df*=4 *Sig.*=,009),
- «*Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=12,751 *df*=4 *Sig.*=,013),
- «*Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή*» (*Kruskal-Wallis H*=34,822 *df*=4 *Sig.*=,000) και
- «*Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών*» (*Kruskal-Wallis H*=18,163 *df*=4 *Sig.*=,001).

Πίνακας 65. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με «Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή» των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις τιμών ανά ζεύγη ανάλογα με το Μηναίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-27,712	14,377	-1,928	,054
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-34,629	15,627	-2,216	,027
601-900 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	39,232	13,194	2,973	,003
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-45,290	14,915	-3,036	,002
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-6,917	15,355	-,450	,652
901-1200 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	11,521	12,871	,895	,371
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-17,579	14,630	-1,202	,230
1201-1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	4,604	14,253	,323	,747
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-10,662	15,860	-,672	,501

Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-6,058	13,469	-,450	,653

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 65, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** ικανοποίηση σε σχέση με τα άτομα με χαμηλότερο εισόδημα για «*Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή*».

Πίνακας 66. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με «Την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή» των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις τιμών ανά ζεύγη ανάλογα με το Μηναίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-16,922	14,249	-1,188	,235
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-29,030	15,560	-1,866	,062
601-900 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	38,021	13,105	2,901	,004
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-51,355	14,851	-3,458	,001
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-12,109	15,227	-,795	,426
901-1200 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	21,099	12,708	1,660	,097
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-34,434	14,502	-2,374	,018
1201-1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	8,991	14,162	,635	,526
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-22,325	15,792	-1,414	,157
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-13,334	13,380	-,997	,319

Όσον αφορά τις **στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις** των δηλώσεων των συμμετεχόντων αναφορικά με:

- **«*Την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή*» και το μηνιαίο τους εισόδημα** (Πίνακας 66), διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «η *ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή ήταν ικανοποιητική*».

Πίνακας 67. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με «Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή» των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις τιμών ανά ζεύγη ανάλογα με το Μηναίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-30,513	15,440	-1,976	,048
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-35,582	14,139	-2,517	,012
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-57,962	14,737	-3,933	,000
601-900 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	71,884	13,004	5,528	,000
1201-1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	5,069	15,109	,336	,737
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-27,450	15,670	-1,752	,080
1201-1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	41,372	14,053	2,944	,003
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-22,380	14,390	-1,555	,120
901-1200 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	36,302	12,609	2,879	,004
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	13,922	13,276	1,049	,294

Επιπρόσθετα, αναφορικά με τις **στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις** των δηλώσεων των συμμετεχόντων στη δήλωση για:

- **«*Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή*» και το μηνιαίο τους εισόδημα** (Πίνακας 67), διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως «η *ποιότητα των δομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή ήταν ικανοποιητική».*

Πίνακας 68. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με «Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή» των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα.*

Συγκρίσεις τιμών ανά ζεύγη ανάλογα με το Μηναίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-33,145	13,031	-2,543	,011
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-41,337	12,636	-3,271	,001
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-52,215	14,083	-3,708	,000

Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-58,971	13,304	-4,432	,000
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-8,192	14,169	-,578	,563
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-19,069	15,473	-1,232	,218
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-25,825	14,768	-1,749	,080
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-10,878	15,141	-,718	,473
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-17,634	14,421	-1,223	,221
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-6,756	15,703	-,430	,667

Αναφορικά με τις στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις των δηλώσεων των συμμετεχόντων στη δήλωση για:

- «***Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή»* και το μηνιαίο τους εισόδημα** (Πίνακας 68), διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως «η *κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή είναι ικανοποιητική».*

Πίνακας 69. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με «Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή» των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις τιμών ανά ζεύγη ανάλογα με το Μηναίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-27,835	12,520	-2,223	,026
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-32,617	13,953	-2,338	,019
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-34,285	12,912	-2,655	,008
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-40,922	13,182	-3,104	,002
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-4,783	15,002	-,319	,750
901-1200 Ευρώ-601-900 Ευρώ	6,450	14,039	,459	,646
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-13,087	14,288	-,916	,360
1201-1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	1,667	15,330	,109	,913
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-8,305	15,559	-,534	,594

601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-6,637	14,632	-,454	,650

Αναφορικά με τις **στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις** των δηλώσεων των συμμετεχόντων στη δήλωση για:

- **«*Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή*» και το μηνιαίο τους εισόδημα** (Πίνακας 69), διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «η *κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή είναι ικανοποιητική*».

Πίνακας 70. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με «Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή» των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις τιμών ανά ζεύγη ανάλογα με το Μηναίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-18,229	12,854	-1,418	,156
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-22,767	12,465	-1,827	,068
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-38,744	13,891	-2,789	,005
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-39,756	13,124	-3,029	,002
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-4,538	13,977	-,325	,745
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-20,515	15,263	-1,344	,179
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-21,528	14,567	-1,478	,139
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-15,977	14,936	-1,070	,285
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-16,990	14,225	-1,194	,232
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-1,013	15,490	-,065	,948

Όσον αφορά τις **στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις** των δηλώσεων των συμμετεχόντων στη δήλωση για:

- **«*Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή*» και το μηνιαίο τους εισόδημα (**Πίνακας 70), διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «η *συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή είναι ικανοποιητική*».

Πίνακας 71. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με τον «Αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή» των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις τιμών ανά ζεύγη ανάλογα με το Μηναίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-24,295	12,553	-1,935	,053
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-36,883	12,173	-3,030	,002
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-57,131	13,566	-4,211	,000
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-67,013	12,816	-5,229	,000
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-12,587	13,649	-,922	,356
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-32,836	14,905	-2,203	,028
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-42,718	14,226	-3,003	,003
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-20,248	14,586	-1,388	,165
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-30,130	13,891	-2,169	,030
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-9,882	15,127	-,653	,514

Όσον αφορά τις **στατιστικά σημαντικές** διαφοροποιήσεις των δηλώσεων των συμμετεχόντων στη δήλωση για:

- **«*Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή»* και το μηνιαίο τους εισόδημα** (Πίνακας 71), διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «ο *αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή είναι μικρός».*

Πίνακας 72. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με το «Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή να αυξηθεί;» των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις τιμών ανά ζεύγη ανάλογα με το Μηναίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-35,354	12,041	-2,936	,003
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-35,716	11,436	-3,123	,002
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-38,097	11,794	-3,230	,001

Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-38,791	12,745	-3,044	,002
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	,362	13,051	,028	,978
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	2,743	13,366	,205	,837
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	3,437	14,212	,242	,809
901-1200 Ευρώ-601-900 Ευρώ	2,381	12,824	,186	,853
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-3,075	13,704	-,224	,822
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-,694	14,003	-,050	,961

Τέλος, όσον αφορά τις στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις των δηλώσεων των συμμετεχόντων στη δήλωση για το:

- **«*Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών»* και το μηνιαίο τους εισόδημα (Πίνακας 72),** διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, « ο *αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί».*

Πίνακας 73. *Kruskal-Wallis H για τον έλεγχος διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο.*

	Kruskal-Wallis H	**df**	**Asymp. Sig.**
1. Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή	9,965	4	,041
2. Την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή	6,439	4	,169
3. Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή	7,950	4	,093
4. Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή	22,457	4	,000
5. Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή	15,964	4	,003
6. Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή	23,013	4	,000
7. Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή	29,405	4	,000
8. Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή	24,287	4	,000
9. Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών	14,036	4	,007
10. Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την επίσκεψή σας στην περιοχή	5,915	4	,206

a. Kruskal Wallis Test
b. Grouping Variable: **Μορφωτικό επίπεδο**

Όπως διαπιστώνεται από τον Πίνακα 73 και τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών ανάλογα με το **μορφωτικό τους επίπεδο**, διαπιστώθηκαν **στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις** του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων και των δηλώσεων:

- ✓ *Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή* (*Kruskal-Wallis H*=9,965 *df*=4 *Sig.*=,041),
- ✓ *Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή* (*Kruskal-Wallis H*=22,457 *df*=4 *Sig.*=,000),
- ✓ *Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή* (*Kruskal-Wallis H*=15,964 *df*=4 *Sig.*=,003),
- ✓ *Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή* (*Kruskal-Wallis H*=23,013 *df*=4 *Sig.*=,000),
- ✓ *Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή* (*Kruskal-Wallis H*=29,405 *df*=4 *Sig.*=,000),
- ✓ *Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή* (*Kruskal-Wallis H*=24,287 *df*=4 *Sig.*=,000) και
- ✓ *Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών* (*Kruskal-Wallis H*=14,036 *df*=4 *Sig.*=,007).

Πίνακας 74. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-42,643	76,012	-,561	,575
Δημοτικό-Λύκειο	-101,173	71,784	-1,409	,159
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-107,421	71,414	-1,504	,133
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-117,031	71,541	-1,636	,102
Γυμνάσιο-Λύκειο	-58,530	28,626	-2,045	,041
Γυμνάσιο-Πανεπιστήμιο	-64,778	27,687	-2,340	,019
Γυμνάσιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-74,388	28,012	-2,656	,008
Λύκειο-Πανεπιστήμιο	-6,248	11,898	-,525	,600
Λύκειο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-15,858	12,635	-1,255	,209
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-9,610	10,333	-,930	,352

Όπως διαπιστώνεται από τον Πίνακα 74**,** διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως «*η ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή είναι καλή*».

Πίνακας 75. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-96,013	70,706	-1,358	,174
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-120,364	70,834	-1,699	,089
Δημοτικό-Λύκειο	-127,094	71,062	-1,789	,074
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-197,929	75,261	-2,630	,009

Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-24,351	10,212	-2,385	,017
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	31,081	11,688	2,659	,008
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	101,916	27,407	3,719	,000
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	6,730	12,438	,541	,588
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	77,564	27,735	2,797	,005
Λύκειο-Γυμνάσιο	70,834	28,312	2,502	,012

Παράλληλα, από τα αποτελέσματα του Πίνακα 75, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*η κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή είναι καλή*».

Πίνακας 76. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο.*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-21,139	70,056	-,302	,763
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-37,580	70,183	-,535	,592
Δημοτικό-Λύκειο	-64,726	70,408	-,919	,358
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-67,857	74,570	-,910	,363
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-16,441	10,118	-1,625	,104
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	43,587	11,581	3,764	,000
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	46,718	27,155	1,720	,085
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	27,146	12,324	2,203	,028
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	30,277	27,480	1,102	,271
Λύκειο-Γυμνάσιο	3,131	28,051	,112	,911

Επιπλέον, από τα αποτελέσματα του Πίνακα 76, διαπιστώνονται **στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις του επιπέδου μόρφωσης** των επισκεπτών συμμετεχόντων με τη δήλωση αναφορικά με:

- ✓ *την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή*, διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντικά ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο,** συγκριτικά με τους χαμηλοτέρου επιπέδου μόρφωσης πως, «*η κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή* είναι καλή».

Πίνακας 77. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-65,861	69,746	-,944	,345

Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-73,735	69,872	-1,055	,291
Δημοτικό-Λύκειο	-106,887	70,097	-1,525	,127
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-155,929	74,239	-2,100	,036
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-7,874	10,073	-,782	,434
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	41,026	11,529	3,558	,000
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	90,068	27,035	3,332	,001
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	33,152	12,269	2,702	,007
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	82,194	27,358	3,004	,003
Λύκειο-Γυμνάσιο	49,042	27,927	1,756	,079

Όσον αφορά τα αποτελέσματα του Πίνακα 77 και τον **έλεγχο διαφοροποίησης των δηλώσεων** των επισκεπτών συμμετεχόντων στη δήλωση:

- ✓ Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο, διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντικά ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, συγκριτικά με τους χαμηλοτέρου επιπέδου μόρφωσης πως, «*η συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή είναι καλή*».

Πίνακας 78. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-62,648	67,492	-,928	,353
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-68,713	67,370	-1,020	,308
Δημοτικό-Λύκειο	-115,698	67,709	-1,709	,087
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-133,929	71,711	-1,868	,062
Μεταπτυχιακές σπουδές-Πανεπιστήμιο	6,065	9,730	,623	,533
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	53,050	11,851	4,476	,000
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	71,280	26,426	2,697	,007
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	46,985	11,137	4,219	,000
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	65,216	26,114	2,497	,013
Λύκειο-Γυμνάσιο	18,230	26,976	,676	,499

Αναφορικά με τα αποτελέσματα του Πίνακα 78 και τον έλεγχο **διαφοροποίησης των δηλώσεων** των επισκεπτών συμμετεχόντων στη δήλωση:

- ✓ *Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή* ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο, διαπιστώνεται στατιστικά σημαντικά ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο,** πως, «*η συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή ήταν καλή*».

Πίνακας 79. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	12,069	11,259	1,072	,284
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-44,433	9,837	-4,517	,000
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	57,623	26,401	2,183	,029
Πανεπιστήμιο-Δημοτικό	88,909	68,110	1,305	,192
Λύκειο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-32,364	11,981	-2,701	,007
Λύκειο-Γυμνάσιο	45,554	27,272	1,670	,095
Λύκειο-Δημοτικό	76,840	68,453	1,123	,262
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	13,190	26,717	,494	,622
Μεταπτυχιακές σπουδές-Δημοτικό	44,475	68,233	,652	,515
Γυμνάσιο-Δημοτικό	31,286	72,499	,432	,666

Παράλληλα, από τα αποτελέσματα του Πίνακα 79, και τον **έλεγχο διαφοροποίησης των δηλώσεων** των συμμετεχόντων επισκεπτών **στη δήλωση σχετικά με:**

- ✓ *Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή* ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο, διαπιστώνεται στατιστικά σημαντικά ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*ο αριθμός των επισκεπτών συμμετεχόντων στη περιοχή πρέπει να αυξηθεί».*

Πίνακας 80. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή να αυξηθεί;» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-99,343	63,991	-1,552	,121
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-111,667	64,107	-1,742	,082
Δημοτικό-Λύκειο	-125,925	64,313	-1,958	,050
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-160,929	68,114	-2,363	,018
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-12,323	9,242	-1,333	,182
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	26,581	10,578	2,513	,012
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	61,585	24,804	2,483	,013
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	14,258	11,257	1,267	,205
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	49,262	25,101	1,963	,050
Λύκειο-Γυμνάσιο	35,004	25,623	1,366	,172

Τέλος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 80 και τον έλεγχο διαφοροποίησης των δηλώσεων των επισκεπτών συμμετεχόντων στη δήλωση σχετικά με το αν:

- ✓ *Θα προτείναν ο αριθμός των επισκεπτών να αυξηθεί* ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο, διαπιστώνεται στατιστικά σημαντικά ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*θα πρότεινα ο αριθμός των επισκεπτών να αυξηθεί*».

Πίνακας 81. *Kruskal-Wallis H για τον έλεγχος διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο.*

	Kruskal-Wallis H	**df**	**Asymp. Sig.**
1. Για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής απαιτούνται όρια και περιορισμοί στη χρήση τους	8,164	4	,086
2. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	14,354	4	,006
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	5,045	4	,283
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	5,821	4	,213
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	4,058	4	,398
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμα και όταν αυτό μειώνει τα έσοδα	8,819	4	,066
7. Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	4,958	4	,292
8. Ο Φορέας Διαχείρισης, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων προώθησης τοπικών προϊόντων	6,184	4	,186
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	10,691	4	,030
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται δυναμική διαδικασία, αναζήτησης της ισορροπίας στην προστασία του περιβάλλοντος και στην βιώσιμη ανάπτυξη	6,980	4	,137
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής	7,773	4	,100
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής	4,932	4	,294
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	11,613	4	,020
14. Στην βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	6,883	4	,142
15. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	9,505	4	,050
16. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	9,571	4	,048

17. Η βιώσιμη οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας	7,260	4	,123
18. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	15,404	4	,004
19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	10,513	4	,033
20. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου	11,985	4	,017
21. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών	10,120	4	,038
22. Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών	6,595	4	,159
23. Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή	19,343	4	,001
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	9,512	4	,050
25. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό	22,011	4	,000
26. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	18,895	4	,001
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	12,608	4	,013
28. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	20,677	4	,000
29. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	12,998	4	,011
30. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	12,596	4	,013
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού	5,675	4	,225
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	8,600	4	,072
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	12,432	4	,014
34. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή	15,435	4	,004
35. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή	9,030	4	,054

Βάσει των αποτελεσμάτων του Πίνακα 81 και τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών ανάλογα με **το επίπεδο μόρφωσής τους, διαπιστώνονται στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις του επιπέδου μόρφωσης** των συμμετεχόντων με τις απαντήσεις στους στις δηλώσεις:

- ✓ *Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα* (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα) (Kruskal-Wallis H=14,354 df=4 Sig.=,006),
- ✓ *Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος* (Kruskal-Wallis H=10,691 df=4 Sig.=,030),
- ✓ *Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος* (Kruskal-Wallis H=11,613 df=4 Sig.=,020),
- ✓ *Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί* (Kruskal-Wallis H=9,571 df=4 Sig.=,048),
- ✓ *Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή* (Kruskal-Wallis H=15,404 df=4 Sig.=,004),
- ✓ *Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία* (Kruskal-Wallis H=10,513 df=4 Sig.=,033),
- ✓ *Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου* (Kruskal-Wallis H=11,985 df=4 Sig.=,017),
- ✓ *Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών* (Kruskal-Wallis H=10,120 df=4 Sig.=,038),
- ✓ *Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή* (Kruskal-Wallis H=19,343 df=4 Sig.=,001),
- ✓ *Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό* (Kruskal-Wallis H=22,011 df=4 Sig.=,000),
- ✓ *Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας* (Kruskal-Wallis H=18,895 df=4 Sig.=,001),
- ✓ *Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές* (Kruskal-Wallis H=12,608 df=4 Sig.=,013),
- ✓ *Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται* (Kruskal-Wallis H=20,677 df=4 Sig.=,000),
- ✓ *Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής* (Kruskal-Wallis H=12,998 df=4 Sig.=,011),
- ✓ *Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές* (Kruskal-Wallis H=12,596 df=4 Sig.=,013),
- ✓ *Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής* (Kruskal-Wallis H=12,432 df=4 Sig.=,014) και
- ✓ *Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή* (Kruskal-Wallis H=15,435 df=4 Sig.=,004).

Πίνακας 82. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-111,883	70,908	-1,578	,115
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-130,802	71,036	-1,841	,066
Δημοτικό-Λύκειο	-148,396	71,265	-2,082	,037
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-150,786	75,476	-1,998	,046
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-18,920	10,241	-1,847	,065
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	36,514	11,721	3,115	,002
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	38,903	27,485	1,415	,157
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	17,594	12,473	1,410	,158
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	19,983	27,814	,718	,472
Λύκειο-Γυμνάσιο	2,389	28,392	,084	,933

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 82, διαπιστώνεται στατιστικά σημαντικά ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*η περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)*».

Πίνακας 83. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-120,848	64,629	-1,870	,062
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-126,093	64,746	-1,948	,051
Δημοτικό-Λύκειο	-144,689	64,954	-2,228	,026
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-159,500	68,793	-2,319	,020
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-5,245	9,334	-,562	,574
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	23,841	10,684	2,232	,026
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	38,652	25,051	1,543	,123
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	18,596	11,369	1,636	,102
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	33,407	25,351	1,318	,188
Λύκειο-Γυμνάσιο	14,811	25,878	,572	,567

Επιπλέον, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 83, διαπιστώνεται στατιστικά σημαντικά ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος*».

Πίνακας 84. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-117,728	66,207	-1,778	,075
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-125,996	66,088	-1,906	,057
Δημοτικό-Λύκειο	-146,170	66,420	-2,201	,028
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-160,500	70,346	-2,282	,023
Μεταπτυχιακές σπουδές-Πανεπιστήμιο	8,267	9,545	,866	,386
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	28,441	11,626	2,446	,014
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	42,772	25,923	1,650	,099
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	20,174	10,925	1,847	,065
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	34,504	25,617	1,347	,178
Λύκειο-Γυμνάσιο	14,330	26,462	,542	,588

Παράλληλα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 84, διαπιστώνεται στατιστικά σημαντικά ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο,** πως, «*ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος*».

Πίνακας 85. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-122,817	64,585	-1,902	,057
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-125,765	64,702	-1,944	,052
Δημοτικό-Λύκειο	-139,434	64,910	-2,148	,032
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-170,714	68,746	-2,483	,013
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-2,948	9,328	-,316	,752
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	16,617	10,676	1,556	,120
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	47,897	25,034	1,913	,056
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	13,669	11,361	1,203	,229
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	44,949	25,334	1,774	,076
Λύκειο-Γυμνάσιο	31,280	25,861	1,210	,226

Επιπλέον, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 85, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί*».

Πίνακας 86. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-111,726	71,616	-1,560	,119
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-121,753	71,745	-1,697	,090
Δημοτικό-Λύκειο	-147,830	71,976	-2,054	,040
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-170,571	76,230	-2,238	,025
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-10,027	10,343	-,969	,332
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	36,104	11,839	3,050	,002
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	58,845	27,760	2,120	,034
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	26,077	12,598	2,070	,038
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	48,818	28,092	1,738	,082
Λύκειο-Γυμνάσιο	22,741	28,676	,793	,428

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 86, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή*».

Πίνακας 87. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-115,526	71,364	-1,619	,105
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-134,364	71,493	-1,879	,060
Δημοτικό-Λύκειο	-137,726	71,723	-1,920	,055
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-167,214	75,962	-2,201	,028
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-18,838	10,307	-1,828	,068
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	22,200	11,797	1,882	,060
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	51,688	27,662	1,869	,062
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	3,362	12,554	,268	,789
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	32,850	27,993	1,174	,241
Λύκειο-Γυμνάσιο	29,488	28,575	1,032	,302

Επιπλέον, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 87, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία*».

Πίνακας 88. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-121,109	64,385	-1,881	,060
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-124,086	64,501	-1,924	,054

Δημοτικό-Λύκειο	-147,434	64,708	-2,278	,023
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-157,643	68,533	-2,300	,021
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-2,978	9,299	-,320	,749
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	26,325	10,643	2,473	,013
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	36,534	24,956	1,464	,143
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	23,348	11,326	2,061	,039
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	33,556	25,255	1,329	,184
Λύκειο-Γυμνάσιο	10,209	25,780	,396	,692

Παράλληλα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 88, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου*».

Πίνακας 89. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-118,735	69,148	-1,717	,086
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-127,062	69,272	-1,834	,067
Δημοτικό-Λύκειο	-146,887	69,495	-2,114	,035
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-148,000	73,602	-2,011	,044
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-8,327	9,987	-,834	,404
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	28,152	11,430	2,463	,014
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	29,265	26,803	1,092	,275
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	19,825	12,164	1,630	,103
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	20,938	27,124	,772	,440
Λύκειο-Γυμνάσιο	1,113	27,688	,040	,968

Επιπλέον, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 89, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών*».

Πίνακας 90. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο.*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-117,948	65,098	-1,812	,070
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-122,506	65,216	-1,878	,060
Δημοτικό-Λύκειο	-155,340	65,426	-2,374	,018
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-168,000	69,292	-2,425	,015
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-4,558	9,402	-,485	,628
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	37,392	10,761	3,475	,001
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	50,052	25,233	1,984	,047

Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	32,833	11,451	2,867	,004
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	45,494	25,535	1,782	,075
Λύκειο-Γυμνάσιο	12,660	26,066	,486	,627

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 90, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή*».

Πίνακας 91. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-113,452	69,497	-1,632	,103
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-124,568	69,623	-1,789	,074
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-153,643	73,974	-2,077	,038
Δημοτικό-Λύκειο	-161,415	69,847	-2,311	,021
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-11,116	10,037	-1,107	,268
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	40,191	26,938	1,492	,136
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	47,963	11,488	4,175	,000
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	29,075	27,261	1,067	,286
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	36,847	12,225	3,014	,003
Γυμνάσιο-Λύκειο	-7,772	27,828	-,279	,780

Επιπλέον, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 91, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό*».

Πίνακας 92. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-116,243	69,697	-1,668	,095
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-123,074	69,823	-1,763	,078
Δημοτικό-Λύκειο	-149,651	70,048	-2,136	,033
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-195,786	74,188	-2,639	,008
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-6,831	10,066	-,679	,497
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	33,407	11,521	2,900	,004
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	79,542	27,016	2,944	,003
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	26,577	12,260	2,168	,030
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	72,712	27,339	2,660	,008
Λύκειο-Γυμνάσιο	46,135	27,908	1,653	,098

Παράλληλα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 92, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας*».

Πίνακας 93. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-58,143	74,752	-,778	,437
Δημοτικό-Λύκειο	-117,066	70,581	-1,659	,097
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-129,465	70,227	-1,844	,065
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-135,932	70,354	-1,932	,053
Γυμνάσιο-Λύκειο	-58,923	28,120	-2,095	,036
Γυμνάσιο-Πανεπιστήμιο	-71,322	27,221	-2,620	,009
Γυμνάσιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-77,789	27,547	-2,824	,005
Λύκειο-Πανεπιστήμιο	-12,399	11,609	-1,068	,285
Λύκειο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-18,866	12,354	-1,527	,127
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-6,467	10,143	-,638	,524

Επιπλέον, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 93, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές*».

Πίνακας 94. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-109,161	68,728	-1,588	,112
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-137,648	68,852	-1,999	,046
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-146,000	73,156	-1,996	,046
Δημοτικό-Λύκειο	-151,745	69,074	-2,197	,028
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-28,487	9,926	-2,870	,004
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	36,839	26,640	1,383	,167
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	42,584	11,361	3,748	,000
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	8,352	26,959	,310	,757
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	14,097	12,090	1,166	,244
Γυμνάσιο-Λύκειο	-5,745	27,520	-,209	,835

Ακόμη, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 94, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται*».

Πίνακας 95. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-64,500	74,973	-,860	,390
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-118,404	70,435	-1,681	,093

Δημοτικό-Λύκειο	-130,519	70,789	-1,844	,065
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-139,111	70,562	-1,971	,049
Γυμνάσιο-Πανεπιστήμιο	-53,904	27,302	-1,974	,048
Γυμνάσιο-Λύκειο	-66,019	28,203	-2,341	,019
Γυμνάσιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-74,611	27,629	-2,701	,007
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	12,115	11,643	1,040	,298
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-20,707	10,173	-2,035	,042
Λύκειο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-8,592	12,390	-,693	,488

Παράλληλα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 95, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*».

Πίνακας 96. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-76,143	75,083	-1,014	,311
Δημοτικό-Λύκειο	-112,538	70,894	-1,587	,112
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-122,387	70,539	-1,735	,083
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-141,043	70,666	-1,996	,046
Γυμνάσιο-Λύκειο	-36,395	28,245	-1,289	,198
Γυμνάσιο-Πανεπιστήμιο	-46,244	27,342	-1,691	,091
Γυμνάσιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-64,900	27,669	-2,346	,019
Λύκειο-Πανεπιστήμιο	-9,849	11,660	-,845	,398
Λύκειο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-28,505	12,409	-2,297	,022
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-18,656	10,188	-1,831	,067

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 96, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές*».

Πίνακας 97. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-93,429	75,213	-1,242	,214
Δημοτικό-Λύκειο	-111,000	71,015	-1,563	,118
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-124,465	70,660	-1,761	,078
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-143,951	70,788	-2,034	,042
Γυμνάσιο-Λύκειο	-17,571	28,293	-,621	,535
Γυμνάσιο-Πανεπιστήμιο	-31,037	27,389	-1,133	,257
Γυμνάσιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-50,522	27,717	-1,823	,068
Λύκειο-Πανεπιστήμιο	-13,465	11,681	-1,153	,249

Λύκειο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-32,951	12,430	-2,651	,008
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-19,485	10,205	-1,909	,056

Επιπλέον, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 97, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*».

Πίνακας 98. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-117,287	65,781	-1,783	,075
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-126,407	65,900	-1,918	,055
Δημοτικό-Λύκειο	-147,151	66,112	-2,226	,026
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-177,357	70,019	-2,533	,011
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-9,120	9,501	-,960	,337
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	29,864	10,874	2,746	,006
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	60,070	25,498	2,356	,018
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	20,744	11,572	1,793	,073
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	50,950	25,803	1,975	,048
Λύκειο-Γυμνάσιο	30,206	26,340	1,147	,251

Τέλος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 98, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή*».

Πίνακας 99. *Kruskal-Wallis H για τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων επισκεπτών, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο.*

	Kruskal-Wallis H	**df**	**Asymp. Sig.**
1. Για να αναπτυχθεί ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός, πρέπει το κράτος να προσφέρει χρηματοδότηση σε νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις	8,798	4	,066
2. Η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα, θα βοηθήσει στην ανάπτυξη βιώσιμων οικοτουριστικών και αγροτουριστικών μονάδων στην περιοχή	5,488	4	,241
3. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης	13,853	4	,008
4. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη, πρέπει να γίνουν ριζικές παρεμβάσεις για την προστασία του φυσικού-ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	2,570	4	,632
5. Η καθιέρωση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης	4,188	4	,381

6. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδράμει στην τοπική κοινωνία, για να διατηρήσει-αξιοποιήσει την τοπική γνώση της βιώσιμης ανάπτυξης	6,635	4	,156
7. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στο να αποκτήσουν περιβαλλοντικές αξίες και κατάλληλες στάσεις	3,724	4	,445
8. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι ένα μέσο που βοηθάει στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων	2,218	4	,696
9. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς	5,303	4	,258
10. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη, χρησιμοποιεί την τοπική γνώση γύρω από την χλωρίδα και πανίδα	4,970	4	,290
11. Η περιοχή, προσφέρει ευκαιρίες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων περιβαλλοντικών μονοπατιών	2,883	4	,578

a. Kruskal Wallis Test
b. Grouping Variable: Μορφωτικό επίπεδο

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 99, διαπιστώνονται **στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις του μορφωτικού επιπέδου** των συμμετεχόντων με τη δήλωση:

- *Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης* (*Kruskal-Wallis H*=13,853 *df*=4 *Sig.*=,008).

Πίνακας 100. *Βαθμός διαφοροποιήσεων στη δήλωση «Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης» ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-56,571	73,575	-,769	,442
Δημοτικό-Λύκειο	-59,349	69,469	-,854	,393
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-86,609	69,122	-1,253	,210
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-99,833	69,247	-1,442	,149
Γυμνάσιο-Λύκειο	-2,778	27,677	-,100	,920
Γυμνάσιο-Πανεπιστήμιο	-30,037	26,793	-1,121	,262
Γυμνάσιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-43,262	27,113	-1,596	,111
Λύκειο-Πανεπιστήμιο	-27,260	11,426	-2,386	,017
Λύκειο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-40,484	12,159	-3,330	,001
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-13,225	9,983	-1,325	,185

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 100, διαπιστώνεται στατιστικά σημαντικά ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο,** συγκριτικά με τους χαμηλοτέρου επιπέδου μόρφωσης πως, «*για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης*».

4.11.2. Β΄ Έλεγχος διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων κατοίκων

Πίνακας 101. *Mann-Whitney U, για τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων κατοίκων, για την ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το φύλο τους.*

	Mann-Whitney U	**Wilcoxon W**	**Z**	**Asymp. Sig. (2-tailed)**
1. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	6684,500	13705,500	-2,064	,039
2. Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση	6455,000	13476,000	-2,502	,012
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	6649,500	13670,500	-2,346	,019
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	7204,500	15982,500	-1,149	,251
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	7295,000	16073,000	-,907	,364
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων	7129,500	14150,500	-1,234	,217
7. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται	7069,500	15847,500	-1,325	,185
8. Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	7342,500	16120,500	-,832	,405
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	6948,000	13969,000	-1,677	,094
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη	7688,000	16466,000	-,210	,834
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που να μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται	7504,000	16282,000	-,662	,534
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής	7606,500	16384,500	-,401	,688
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	7771,000	16549,000	-,039	,969

14. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς	7723,500	16501,500	-,123	,902
15. Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	7421,000	14442,000	-,767	,443
16. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	6786,000	13807,000	-2,014	,044
17. Ο οικοτουρισμος-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	7549,000	14570,000	-,480	,631
18. Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής	7764,000	14785,000	-,048	,692
19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	7530,000	14551,500	-,516	,606
20. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	7769,000	16547,000	-,037	,971
21. Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	6443,000	15221,000	-2,574	,010
22. Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής	6898,000	15676,000	-1,832	,067
23. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους	7286,500	14307,500	-,968	,333
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό– αγροτουρισμό, κατανέμονται ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής	7731,000	14752,000	-,107	,914
25. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	7337,000	14358,000	-,964	,335
26. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό	7039,500	14060,500	-1,439	,150
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	7658,500	14679,500	-,251	,820
28. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	6481,500	13502,500	-2,482	,013
29. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	6773,500	13794,500	-2,107	,035

30. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	6899,500	13920,500	-1,704	,088
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	6930,000	13951,000	-1,611	,107
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης	6995,000	14016,000	-1,488	,137
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	7170,500	14191,500	,1,172	,241
34. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	7306,000	14327,000	-,908	,364
35. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	6888,500	13909,500	-,1654	,098

a. Grouping Variable: **Φύλο**

Στον Πίνακα 101 διαφαίνονται οι έλεγχοι συσχέτισης της ανεξάρτητης μεταβλητής **«φύλο»** με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων κατοίκων. Όπως διαπιστώνεται, **δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις με το φύλο** και τις δηλώσεις αναφορικά με:

- *Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη* (*Mann-Whitney U*=7204,500 *Wilcoxon W*=15982,500 *Z*=-1,149 *Sig.*=,251),
- *Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη* (*Mann-Whitney U*=7295,000 *Wilcoxon W*=16073,000 *Z*=-,907 *Sig.*=,364),
- *Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων* (*Mann-Whitney U*=7129,500 *Wilcoxon W*=14150,500 *Z*=-1,234 *Sig.*=,217),
- *Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται* (*Mann-Whitney U*=7069,500 *Wilcoxon W*=15847,500 *Z*=-1,325 *Sig.*=,185),
- *Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή* (*Mann-Whitney U*=7342,500 *Wilcoxon W*=16120,500 *Z*=-,832 *Sig.*=,405),
- *Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος* (*Mann-Whitney U*=6948,000 *Wilcoxon W*=13969,000 *Z*=-1,677 *Sig.*=,094),
- *Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη* (*Mann-Whitney U*=7688,000 *Wilcoxon W*=16466,000 *Z*=-,210 *Sig.*=,834),
- *Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που να μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται* (*Mann-Whitney U*=7504,000 *Wilcoxon W*=16282,000 *Z*=-,662 *Sig.*=,534),
- *Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής* (*Mann-Whitney U*=7606,500 *Wilcoxon W*=16384,500 *Z*=-,401 *Sig.*=,688),
- *Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος* (*Mann-Whitney U*=7771,000 *Wilcoxon W*=16549,000 *Z*=-,039 *Sig.*=,969),

- *Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς* (*Mann-Whitney U*=7723,500 *Wilcoxon W*=16501,500 *Z*=-,123 *Sig.*=,902),
- *Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας* (*Mann-Whitney U*=7421,000 *Wilcoxon W*=14442,000 *Z*=-,767 *Sig.*=,443),
- *Ο οικοτουρισμος-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί* (*Mann-Whitney U*=7549,000 *Wilcoxon W*=14570,000 *Z*=-,480 *Sig.*=,631),
- *Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής* (*Mann-Whitney U*=7764,000 *Wilcoxon W*=14785,000 *Z*=-,048 *Sig.*=,692),
- *Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή* (*Mann-Whitney U*=7530,000 *Wilcoxon W*=14551,500 *Z*=-,516 *Sig.*=,606),
- *Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία* (*Mann-Whitney U*=7769,000 *Wilcoxon W*=16547,000 *Z*=-,037 *Sig.*=,971),
- *Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής* (*Mann-Whitney U*=6898,000 *Wilcoxon W*=15676,000 *Z*=-1,832 *Sig.*=,067),
- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους* (*Mann-Whitney U*=7286,500 *Wilcoxon W*=14307,500 *Z*=-,968 *Sig.*=,333),
- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό–αγροτουρισμό, κατανέμονται ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής* (*Mann-Whitney U*=7731,000 *Wilcoxon W*=14752,000 *Z*=-,107 *Sig.*=,914),
- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά* (*Mann-Whitney U*=7337,000 *Wilcoxon W*=14358,000 *Z*=-,964 *Sig.*=,335),
- *Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό* (*Mann-Whitney U*=7039,500 *Wilcoxon W*=14060,500 *Z*=-1,439 *Sig.*=,150),
- *Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας* (*Mann-Whitney U*=7658,500 *Wilcoxon W*=14679,500 *Z*=-,251 *Sig.*=,820),
- *Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Mann-Whitney U*=6899,500 *Wilcoxon W*=13920,500 *Z*=-1,704 *Sig.*=,088),
- *Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Mann-Whitney U*=6930,000 *Wilcoxon W*=13951,000 *Z*=-1,611 *Sig.*=,107),
- *Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης* (*Mann-Whitney U*=6995,000 *Wilcoxon W*=14016,000 *Z*=-1,488 *Sig.*=,137),
- *Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής* (*Mann-Whitney U*=7170,500 *Wilcoxon W*=14191,500 *Z*=-1,172 *Sig.*=,241),
- *Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής* (*Mann-Whitney U*=7306,000 *Wilcoxon W*=14327,000 *Z*=-,908 *Sig.*=,364) και
- *Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές* (*Mann-Whitney U*=6888,500 *Wilcoxon W*=13909,500 *Z*=-1,654 *Sig.*=,098).

Πίνακας 102. *Βαθμός διαφοροποιήσεων δηλώσεων συμμετεχόντων κατοίκων, που βρέθηκαν να έχουν στατιστική διαφορά ανάλογα με το φύλο τους*

	Φύλο	**N**	**Mean Rank**	**Sum of Ranks**
1. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	Άνδρας	132	133,86	17669,50
	Γυναίκα	118	116,15	13705,50
2. Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση	Άνδρας	132	135,60	17899,00
	Γυναίκα	118	114,20	13476,00
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	Άνδρας	132	134,13	17704,50
	Γυναίκα	118	115,85	13670,50
4. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	Άνδρας	132	133,09	17568,00
	Γυναίκα	118	117,01	13807,00
5. Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού	Άνδρας	132	115,31	15221,00
	Γυναίκα	118	136,90	16154,00
6. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	Άνδρας	132	135,40	17872,50
	Γυναίκα	118	114,43	13502,50
7. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	Άνδρας	132	133,19	17580,50
	Γυναίκα	118	116,90	13794,50

Από την άλλη, όπως φαίνεται στον Πίνακα 102, **προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις** μεταξύ του **φύλου** των συμμετεχόντων και των δηλώσεων*:*

- *Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)* (*Mann-Whitney U*=6684,500 *Wilcoxon W*=13705,500 *Z*=-2,064 *Sig.*=,039),
- *Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση* (*Mann-Whitney U*=6455,000 *Wilcoxon W*=13476,000 *Z*=-2,502 *Sig.*=,012),
- *Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής* (*Mann-Whitney U*=6649,500 *Wilcoxon W*=13670,500 *Z*=-2,346 *Sig.*=,019),
- *Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού* (*Mann-Whitney U*=6786,000 *Wilcoxon W*=13807,000 *Z*=-2,014 *Sig.*=,044),
- *Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Mann-Whitney U*=6443,000 *Wilcoxon W*=15221,000 *Z*=-2,574 *Sig.*=,010),
- *Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές* (*Mann-Whitney U*=6481,500 *Wilcoxon W*=13502,500 *Z*=-2,482 *Sig.*=,013) και
- *Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται* (*Mann-Whitney U*=6773,500 *Wilcoxon W*=13794,500 *Z*=-2,107 *Sig.*=,035).

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 102, διαπιστώνεται ότι, **οι άνδρες θεωρούν περισσότερο από τις γυναίκες** πως,

- *Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)* (άνδρες: *Mean rank*=133,86 γυναίκες: *Mean rank*=116,15
- *Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση* (άνδρες: *Mean rank*=135,60 γυναίκες: *Mean rank*=114,25),
- *Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής* (άνδρες: *Mean rank*=134,13 γυναίκες: *Mean rank*=115,85),

- *Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού* (άνδρες: *Mean rank*=133,09 γυναίκες: *Mean rank*=117,01).

➢ **Οι γυναίκες θεωρούν περισσότερο από τους άνδρες πως**,

- ***Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού*** (άνδρες: *Mean rank*=115,31 γυναίκες: *Mean rank*=136,90) και πάλιν,

➢ Οι **άνδρες θεωρούν περισσότερο από τις γυναίκες πως**,

\

- *Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές* (άνδρες: *Mean rank*=135,40 γυναίκες: *Mean rank*=114,43)
- *Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται* (άνδρες: *Mean rank*=133,19 γυναίκες: *Mean rank*=116,90).

Πίνακας 103. *Kruskal-Wallis H, για τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων κατοίκων, για την ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, ανάλογα με την ηλικία τους.*

	Kruskal-Wallis H	**df**	**Asymp. Sig.**
1. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	9,885	5	,079
2. Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση	10,956	5	,052
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	16,381	5	,006
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	6,081	5	,298
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	3,259	5	,660
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων	6,911	5	,227
7. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται	21,724	5	,001
8. Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	15,653	5	,008
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	10,744	5	,057
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη	10,522	5	,062
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που να μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται	16,980	5	,005
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής	9,868	5	,085

13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στη διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	8,149	5	,148
14. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς	11,379	5	,044
15. Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	2,857	5	,722
16. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	9,326	5	,097
17. Ο οικοτουρισμος-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	9,755	5	,082
18. Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής	15,419	5	,009
19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	22,956	5	,000
20. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	22,719	5	,000
21. Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	20,012	5	,001
22. Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής	6,171	5	,290
23. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους	6,239	5	,284
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό–αγροτουρισμό, κατανέμονται ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής	8,493	5	,131
25. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	4,350	5	,500
26. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό	9,839	5	,080
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	19,906	5	,001
28. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	11,962	5	,035
29. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	26,502	5	,000
30. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	13,721	5	,017
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	6,050	5	,301
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης	4,239	5	,516

33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	14,356	5	,013
34. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	11,814	5	,037
35. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	35,704	5	,000

Παράλληλα, όπως διαπιστώνεται από τον Πίνακα 103 και τη μελέτη «διαφοροποιήσεις των δηλώσεων των συμμετεχόντων κατοίκων ανάλογα **με την ηλικία τους», δεν διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές** διαφοροποιήσεις στις δηλώσεις:

- *Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)* (*Kruskal-Wallis H*=9,885 *df*=5 *Sig.*=,079),
- *Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση* (*Kruskal-Wallis H*=10,956 *df*=5 *Sig.*=,052),
- *Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη* (*Kruskal-Wallis H*=6,081 *df*=5 *Sig.*=,298),
- *Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη* (*Kruskal-Wallis H*=3,259 *df*=5 *Sig.*=,660),
- *Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων* (*Kruskal-Wallis H*=6,911 *df*=5 *Sig.*=,227),
- *Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος* (*Kruskal-Wallis H*=10,744 *df*=5 *Sig.*=,057),
- *Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη* (*Kruskal-Wallis H*=10,522 *df*=5 *Sig.*=,062),
- *Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής* (*Kruskal-Wallis H*=9,868 *df*=5 *Sig.*=,085),
- *Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος* (*Kruskal-Wallis H*=8,149 *df*=5 *Sig.*=,148),
- *Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας* (*Kruskal-Wallis H*=2,857 *df*=5 *Sig.*=,722),
- *Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού* (*Kruskal-Wallis H*=9,326 *df*=5 *Sig.*=,097),
- *Ο οικοτουρισμος-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί* (*Kruskal-Wallis H*=9,755 *df*=5 *Sig.*=,082),
- *Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής* (*Kruskal-Wallis H*=6,171 *df*=5 *Sig.*=,290),
- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους* (*Kruskal-Wallis H*=6,239 *df*=5 *Sig.*=,284),
- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό–αγροτουρισμό, κατανέμονται ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής* (*Kruskal-Wallis H*=8,493 *df*=5 *Sig.*=,131),
- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά* (*Kruskal-Wallis H*=4,350 *df*=5 *Sig.*=,500),
- *Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό* (*Kruskal-Wallis H*=9,839 *df*=5 *Sig.*=,080),
- *Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Kruskal-Wallis H*=6,050 *df*=5 *Sig.*=,301) και

- *Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης* (*Kruskal-Wallis H*=4,239 *df*=5 *Sig.*=,516).

Πίνακας 104. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με «Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20-21-30	-13,295	15,031	-,885	,376
<20-41-50	-31,923	14,736	-2,166	,030
<20->60	-37,352	15,166	-2,463	,014
<20-31-40	-37,725	14,448	-2,611	,009
<20-51-60	-54,397	15,955	-3,409	,001
21-30-41-50	-18,628	12,770	-1,459	,145
21-30->60	-24,057	13,264	-1,814	,070
21-30-31-40	-24,430	12,436	-1,964	,049
21-30-51-60	-41,102	14,159	-2,903	,004
41-50->60	-5,429	12,929	-,420	,675
41-50-31-40	5,801	12,078	,480	,631
41-50-51-60	-22,474	13,846	-1,623	,105
>60-31-40	,373	12,599	,030	,976
>60-51-60	17,045	14,302	1,192	,233
31-40-51-60	-16,673	13,538	-1,232	,218

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 104, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία συμμετέχοντες, πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής*».

Πίνακας 105. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με «Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους*

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30->60	-4,416	14,824	-,298	,766
21-30-31-40	-8,459	13,899	-,609	,543
21-30-<20	9,634	16,799	,573	,566
21-30-41-50	-40,166	14,272	-2,814	,005
21-30-51-60	-56,871	15,824	-3,594	,000
>60-31-40	4,044	14,081	,287	,774
>60-<20	5,218	16,950	,308	,758
>60-41-50	35,750	14,450	2,474	,013
>60-51-60	52,456	15,985	3,282	,001
31-40-<20	1,175	16,147	,073	,942
31-40-41-50	-31,706	13,499	-2,349	,019
31-40-51-60	-48,412	15,131	-3,200	,001
<20-41-50	-30,532	16,470	-1,854	,064
<20-51-60	-47,237	17,832	-2,649	,008
41-50-51-60	-16,706	15,474	-1,080	,280

Από τον πίνακα 105 και τον έλεγχο διαφοροποίησης στη δήλωση:

- *Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται*, **ανάλογα με την ηλικία των συμμετεχόντων,** διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία συμμετέχοντες, πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο,** «*τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται*».

Πίνακας 106. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με το αν «Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20-31-40	-8,779	15,935	-,551	,582
<20->60	-14,560	16,728	-,870	,384
<20-21-30	-14,845	16,578	-,895	,371
<20-41-50	-43,466	16,253	-2,674	,007
<20-51-60	-47,909	17,598	-2,722	,006
31-40->60	-5,781	13,896	-,416	,677
31-40-21-30	6,066	13,716	,442	,658
31-40-41-50	-34,687	13,322	-2,604	,009
31-40-51-60	-39,130	14,932	-2,621	,009
>60-21-30	,285	14,629	,019	,984
>60-41-50	28,906	14,260	2,027	,043
>60-51-60	33,350	15,775	2,114	,035
21-30-41-50	-28,621	14,084	-2,032	,042
21-30-51-60	-33,064	15,616	-2,117	,034
41-50-51-60	-4,443	15,271	-,291	,771

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 106, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία συμμετέχοντες, πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, *«ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή»*.

Πίνακας 107. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που να μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται», <u>των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους</u>*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20-31-40	-36,667	13,588	-2,699	,007
<20->60	-37,418	14,263	-2,623	,009
<20-51-60	-44,431	15,005	-2,961	,003
<20-21-30	-47,817	14,136	-3,383	,001
<20-41-50	-53,928	13,859	-3,891	,000
31-40->60	-,751	11,849	-,063	,949
31-40-51-60	-7,764	12,732	-,610	,542
31-40-21-30	11,150	11,695	,953	,340
31-40-41-50	-17,261	11,359	-1,520	,129
>60-51-60	7,013	13,451	,521	,602
>60-21-30	10,399	12,474	,834	,404
>60-41-50	16,510	12,159	1,358	,175
51-60-21-30	3,386	13,316	,254	,799

51-60-41-50	9,497	13,021	,729	,466
21-30-41-50	-6,111	12,009	-,509	,611

Από τα αποτελέσματα του Πίνακα 107, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία συμμετέχοντες, πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, *«ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που να μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται»*.

Πίνακας 108. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
>60-21-30	5,452	14,314	,381	,703
>60-<20	12,885	16,368	,787	,431
>60-31-40	13,559	13,597	,997	,319
>60-41-50	30,206	13,953	2,165	,030
>60-51-60	43,077	15,435	2,791	,005
21-30-<20	7,433	16,221	,458	,647
21-30-31-40	-8,107	13,421	-,604	,546
21-30-41-50	-24,754	13,781	-1,796	,072
21-30-51-60	-37,625	15,280	-2,462	,014
<20-31-40	-,674	15,592	-,043	,966
<20-41-50	-17,321	15,904	-1,089	,276
<20-51-60	-30,192	17,219	-1,753	,080
31-40-41-50	-16,647	13,035	-1,277	,202
31-40-51-60	-29,518	14,611	-2,020	,043
41-50-51-60	-12,871	14,942	-,861	,389

Από τα αποτελέσματα του Πίνακα 108, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία συμμετέχοντες, πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς*».

Πίνακας 109. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους****υγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων***

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20-21-30	-25,170	15,623	-1,611	,107
<20-31-40	-25,373	15,017	-1,690	,091
<20-41-50	-34,724	15,317	-2,267	,023
<20-51-60	-36,561	16,583	-2,205	,027
<20->60	-58,667	15,763	-3,722	,000
21-30-31-40	-,202	12,925	-,016	,988
21-30-41-50	-9,554	13,272	-,720	,472
21-30-51-60	-11,390	14,716	-,774	,439
21-30->60	-33,496	13,786	-2,430	,015
31-40-41-50	-9,352	12,554	-,745	,456
31-40-51-60	-11,188	14,071	-,795	,427
31-40->60	-33,294	13,095	-2,542	,011
41-50-51-60	-1,836	14,391	-,128	,898
41-50->60	-23,942	13,438	-1,782	,075
51-60->60	-22,106	14,866	-1,487	,137

Από τον Πίνακα 109**,** διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία συμμετέχοντες, πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο,** πως, «*η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής».*

Πίνακας 110. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση «Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20-21-30	-15,685	15,471	-1,014	,311
<20-31-40	-40,437	14,871	-2,719	,007
<20->60	-49,823	15,610	-3,192	,001
<20-41-50	-51,527	15,167	-3,397	,001
<20-51-60	-59,931	16,422	-3,649	,000
21-30-31-40	-24,752	12,800	-1,934	,053
21-30->60	-34,138	13,652	-2,501	,012
21-30-41-50	-35,842	13,143	-2,727	,006
21-30-51-60	-44,246	14,573	-3,036	,002
31-40->60	-9,386	12,968	-,724	,469
31-40-41-50	-11,090	12,431	-,892	,372
31-40-51-60	-19,494	13,934	-1,399	,162
>60-41-50	1,704	13,307	,128	,898
>60-51-60	10,108	14,721	,687	,492
41-50-51-60	-8,404	14,251	-,590	,555

Από τα αποτελέσματα του Πίνακα 110, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, *«ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή»*.

Πίνακας 111. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση «Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία», των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20-21-30	-41,696	16,109	-2,588	,010
<20-31-40	-58,298	15,484	-3,765	,000
<20-41-50	-60,634	15,793	-3,839	,000
<20->60	-64,877	16,254	-3,991	,000
<20-51-60	-67,737	17,099	-3,961	,000
21-30-31-40	-16,602	13,328	-1,246	,213
21-30-41-50	-18,938	13,686	-1,384	,166
21-30->60	-23,181	14,215	-1,631	,103
21-30-51-60	-26,042	15,174	-1,716	,086
31-40-41-50	-2,336	12,944	-,180	,857
31-40->60	-6,579	13,503	-,487	,626
31-40-51-60	-9,439	14,509	-,651	,515
41-50->60	-4,243	13,856	-,306	,759
41-50-51-60	-7,104	14,839	-,479	,632
>60-51-60	2,860	15,328	,187	,852

Από τα αποτελέσματα του Πίνακα 111, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, *«ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία»*.

Πίνακας 112. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση «Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία της*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
>60-31-40	4,997	13,564	,368	,713
>60-<20	29,328	16,327	1,796	,072
>60-21-30	29,359	14,279	2,056	,040
>60-51-60	42,885	15,397	2,785	,005
>60-41-50	48,714	13,919	3,500	,000
31-40-<20	24,331	15,554	1,564	,118
31-40-21-30	24,361	13,388	1,820	,069
31-40-51-60	-37,888	14,575	-2,600	,009
31-40-41-50	-43,717	13,003	-3,362	,001
<20-21-30	-,031	16,181	-,002	,998
<20-51-60	-13,557	17,176	-,789	,430
<20-41-50	-19,386	15,864	-1,222	,222
21-30-51-60	-13,527	15,243	-,887	,375
21-30-41-50	-19,356	13,747	-1,408	,159
51-60-41-50	5,829	14,906	,391	,696

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα του Πίνακα 112, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, **«***θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού»*.

Πίνακας 113. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση «Οι περισσότεροι επισκέπτες της έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20-31-40	-50,767	15,390	-3,299	,001
<20-21-30	-54,738	16,011	-3,419	,001
<20->60	-57,085	16,155	-3,534	,000
<20-41-50	-61,908	15,697	-3,944	,000
<20-51-60	-65,734	16,995	-3,868	,000
31-40-21-30	3,970	13,247	,300	,764
31-40->60	-6,317	13,421	-,471	,638
31-40-41-50	-11,140	12,866	-,866	,387
31-40-51-60	-14,967	14,421	-1,038	,299
21-30->60	-2,347	14,128	-,166	,868
21-30-41-50	-7,170	13,602	-,527	,598
21-30-51-60	-10,996	15,082	-,729	,466
>60-41-50	4,823	13,772	,350	,726
>60-51-60	8,649	15,235	,568	,570
41-50-51-60	-3,826	14,748	-,259	,795

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 113, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία **πιστεύουν στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, *«οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας»*.

Πίνακας 114. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση «Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους.*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
51-60-41-50	5,084	15,020	,339	,735
51-60-<20	15,598	17,308	,901	,367
51-60-31-40	18,427	14,686	1,255	,210
51-60-21-30	24,398	15,359	1,588	,112
51-60->60	-45,823	15,515	-2,953	,003
41-50-<20	10,513	15,986	,658	,511
41-50-31-40	13,343	13,102	1,018	,309
41-50-21-30	19,313	13,852	1,394	,163
41-50->60	-40,738	14,025	-2,905	,004
<20-31-40	-2,830	15,673	-,181	,857
<20-21-30	-8,800	16,305	-,540	,589
<20->60	-30,225	16,452	-1,837	,066
31-40-21-30	5,970	13,490	,443	,658
31-40->60	-27,395	13,667	-2,004	,045
21-30->60	-21,425	14,388	-1,489	,136

Σύμφωνα με τον Πίνακα 114, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, **«οι** *περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές»*.

Πίνακας 115. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση «Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
<20-21-30	-54,277	14,910	-3,640	,000
<20-41-50	-59,721	14,618	-4,085	,000
<20-51-60	-60,727	15,827	-3,837	,000
<20-31-40	-65,424	14,332	-4,565	,000
<20->60	-69,440	15,044	-4,616	,000
21-30-41-50	-5,445	12,667	-,430	,667
21-30-51-60	-6,451	14,045	-,459	,646
21-30-31-40	-11,148	12,336	-,904	,366
21-30->60	-15,164	13,157	-1,153	,249
41-50-51-60	-1,006	13,734	-,073	,942
41-50-31-40	5,703	11,981	,476	,634
41-50->60	-9,719	12,825	-,758	,449
51-60-31-40	4,697	13,429	,350	,727
51-60->60	-8,713	14,187	-,614	,539
31-40->60	-4,016	12,498	-,321	,748

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 115, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, *«ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται»*.

Πίνακας 116. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση «Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία.*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
21-30->60	-2,933	14,248	-,206	,837
21-30-<20	14,363	16,147	,890	,374
21-30-31-40	-18,286	13,359	-1,369	,171
21-30-41-50	-29,547	13,718	-2,154	,031
21-30-51-60	-47,735	15,210	-3,138	,002
>60-<20	11,430	16,292	,702	,483
>60-31-40	15,353	13,534	1,134	,257
>60-41-50	26,614	13,889	1,916	,055
>60-51-60	44,802	15,364	2,916	,004
<20-31-40	-3,924	15,520	-,253	,800
<20-41-50	-15,184	15,830	-,959	,337
<20-51-60	-33,372	17,139	-1,947	,052
31-40-41-50	-11,260	12,975	-,868	,385
31-40-51-60	-29,448	14,543	-2,025	,043
41-50-51-60	-18,188	14,873	-1,223	,221

Σύμφωνα με τον Πίνακα 116, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού*».

Πίνακας 117. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση «Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
41-50-<20	6,121	16,000	,383	,702
41-50-21-30	12,681	13,865	,915	,360
41-50-51-60	-21,003	15,033	-1,397	,162
41-50-31-40	35,206	13,114	2,685	,007
41-50->60	-44,020	14,038	-3,136	,002
<20-21-30	-6,560	16,320	-,402	,688
<20-51-60	-14,882	17,324	-,859	,390
<20-31-40	-29,085	15,687	-1,854	,064
<20->60	-37,899	16,467	-2,302	,021
21-30-51-60	-8,322	15,373	-,541	,588
21-30-31-40	-22,525	13,502	-1,668	,095
21-30->60	-31,339	14,401	-2,176	,030
51-60-31-40	14,203	14,700	,966	,334
51-60->60	-23,017	15,529	-1,482	,138
31-40->60	-8,814	13,680	-,644	,519

Από τα αποτελέσματα του Πίνακα 117, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως,» *οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*».

Πίνακας 118. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση «Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
51-60-41-50	2,134	15,143	,141	,888
51-60-<20	2,168	17,450	,124	,901
51-60-21-30	6,227	15,485	,402	,688
51-60-31-40	25,427	14,807	1,717	,086
51-60->60	-39,088	15,643	-2,499	,012
41-50-<20	,035	16,117	,002	,998
41-50-21-30	4,094	13,966	,293	,769
41-50-31-40	23,294	13,210	1,763	,078
41-50->60	-36,954	14,140	-2,613	,009
<20-21-30	-4,059	16,439	-,247	,805
<20-31-40	-23,259	15,802	-1,472	,141
<20->60	-36,919	16,587	-2,226	,026
21-30-31-40	-19,200	13,601	-1,412	,158
21-30->60	-32,860	14,506	-2,265	,023
31-40->60	-13,660	13,780	-,991	,322

Από τα αποτελέσματα του Πίνακα 118, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, *«οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής»*.

Πίνακας 119. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση «Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με την ηλικία τους*

Συγκρίσεις ζευγών ηλικιακών ομάδων

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
51-60-41-50	2,390	15,517	,154	,878
51-60-21-30	42,735	15,868	2,693	,007
51-60-<20	43,332	17,881	2,423	,015
51-60-31-40	57,994	15,173	3,822	,000
51-60->60	-67,436	16,029	-4,207	,000
41-50-21-30	40,345	14,311	2,819	,005
41-50-<20	40,941	16,516	2,479	,013
41-50-31-40	55,604	13,536	4,108	,000
41-50->60	-65,046	14,490	-4,489	,000
21-30-<20	,597	16,846	,035	,972
21-30-31-40	-15,259	13,937	-1,095	,274
21-30->60	-24,701	14,865	-1,662	,097
<20-31-40	-14,662	16,192	-,906	,365
<20->60	-24,104	16,997	-1,418	,156
31-40->60	-9,442	14,120	-,669	,504

Τέλος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 119, διαπιστώνεται γενικότερα ότι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία συμμετέχοντες, πιστεύουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, *«οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές»*.

Πίνακας 120. *Kruskal-Wallis H, για τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων κατοίκων, για την ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

	Kruskal-Wallis H	**df**	**Asymp. Sig.**
1. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	13,525	4	,009
2. Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση	11,503	4	,021
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	5,695	4	,223
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	3,523	4	,474
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	6,100	4	,192
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων	3,690	4	,450
7. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται	9,894	4	,042

8. Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	8,333	4	,080
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	17,976	4	,001
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη	19,908	4	,001
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που να μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζετας	16,306	4	,003
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής	13,278	4	,010
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	11,214	4	,024
14. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς	6,955	4	,138
15. Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	3,094	4	,542
16. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	8,509	4	,075
17. Ο οικοτουρισμος-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	3,840	4	,428
18. Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής	4,626	4	,328
19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	16,592	4	,002
20. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	8,981	4	,062
21. Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	24,352	4	,000
22. Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής	20,446	4	,000
23. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους	1,602	4	,808
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό–αγροτουρισμό, κατανέμονται ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής	5,907	4	,206
25. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	8,308	4	,081
26. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό	2,695	4	,610
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	16,635	4	,002

28. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	8,610	4	,072
29. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	12,420	4	,014
30. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	9,775	4	,044
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	9,842	4	,043
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης	2,312	4	,689
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	10,454	4	,033
34. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	9,009	4	,061
35. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	16,848	4	,002

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 120, **δεν διαπιστώνονται στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις του εισοδήματος** των κατοίκων με τις δηλώσεις:

- *Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής* (*Kruskal-Wallis H*=5,695 *df*=4 *Sig.*=,223),
- *Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη* (*Kruskal-Wallis H*=3,523 *df*=4 *Sig.*=,474),
- *Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη* (*Kruskal-Wallis H*=6,100 *df*=4 *Sig.*=,192),
- *Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων* (*Kruskal-Wallis H*=3,690 *df*=4 *Sig.*=,450),
- *Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή* (*Kruskal-Wallis H*=8,333 *df*=4 *Sig.*=,080),
- *Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς* (*Kruskal-Wallis H*=6,955 *df*=4 *Sig.*=,138),
- *Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας* (*Kruskal-Wallis H*=3,094 *df*=4 *Sig.*=,542),
- *Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού* (*Kruskal-Wallis H*=8,509 *df*=4 *Sig.*=,075),
- *Ο οικοτουρισμος-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί* (*Kruskal-Wallis H*=3,840 *df*=4 *Sig.*=,428),
- *Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής* (*Kruskal-Wallis H*=4,626 *df*=4 *Sig.*=,328),
- *Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία* (*Kruskal-Wallis H*=8,981 *df*=4 *Sig.*=,062),
- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους* (*Kruskal-Wallis H*=1,602 *df*=4 *Sig.*=,808),

- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό–αγροτουρισμό, κατανέμονται ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής* (*Kruskal-Wallis H*=5,907 *df*=4 *Sig.*=,206),
- *Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά* (*Kruskal-Wallis H*=8,308 *df*=4 *Sig.*=,081),
- *Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό* (*Kruskal-Wallis H*=2,695 *df*=4 *Sig.*=,610),
- *Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές* (*Kruskal-Wallis H*=8,610 *df*=4 *Sig.*=,072),
- *Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης* (*Kruskal-Wallis H*=2,312 *df*=4 *Sig.*=,689) και
- *Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής* (*Kruskal-Wallis H*=9,009 *df*=4 *Sig.*=,061).

Από την άλλη προέκυψαν **στατιστικά σημαντικά διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις ηλικιακές ομάδες και στις δηλώσεις σχετικά με:**

- *Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)* (*Kruskal-Wallis H*=13,525 *df*=4 *Sig.*=,009),
- *Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση* (*Kruskal-Wallis H*=11,503 *df*=4 *Sig.*=,021),
- *Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται* (*Kruskal-Wallis H*=9,894 *df*=4 *Sig.*=,042),
- *Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος* (*Kruskal-Wallis H*=17,976 *df*=4 *Sig.*=,001),
- *Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη* (*Kruskal-Wallis H*=19,908 *df*=4 *Sig.*=,001),
- *Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που να μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζετας* (*Kruskal-Wallis H*=16,306 *df*=4 *Sig.*=,003),
- *Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής* ((*Kruskal-Wallis H*=13,278 *df*=4 *Sig.*=,010),
- *Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος* (*Kruskal-Wallis H*=11,214 *df*=4 *Sig.*=,024),
- *Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή* (*Kruskal-Wallis H*=16,592 *df*=4 *Sig.*=,002),
- *Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού* (*Kruskal-Wallis H*=24,352 *df*=4 *Sig.*=,000),
- *Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής* (*Kruskal-Wallis H*=20,446 *df*=4 *Sig.*=,000),
- *Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας* (*Kruskal-Wallis H*=16,635 *df*=4 *Sig.*=,002),
- *Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται* (*Kruskal-Wallis H*=12,420 *df*=4 *Sig.*=,014),
- *Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Kruskal-Wallis H*=9,775 *df*=4 *Sig.*=,044),
- *Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Kruskal-Wallis H*=9,842 *df*=4 *Sig.*=,043),

- *Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής* (*Kruskal-Wallis H*=10,454 *df*=4 *Sig.*=,033) και
- *Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές* (*Kruskal-Wallis H*=16,848 *df*=4 *Sig.*=,002).

Πίνακας 121. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με: «Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-40,103	30,695	-1,306	,191
1201-1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	45,877	18,904	2,427	,015
1201-1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	46,392	18,145	2,557	,011
1201-1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	69,161	19,280	3,587	,000
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	5,775	26,945	,214	,830
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	6,290	26,418	,238	,812
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	29,058	27,211	1,068	,286
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-,515	10,633	-,048	,961
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-23,283	12,472	-1,867	,062
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-22,769	11,289	-2,017	,044

Σύμφωνα με το Πίνακα 121, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, σε σύγκριση με τους έχοντες μικρότερο εισόδημα πως,» *στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)*».

Πίνακας 122. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	12,871	30,589	,421	,674
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	38,372	26,327	1,457	,145
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	38,960	26,852	1,451	,147
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	63,353	27,117	2,336	,019
1201-1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	25,501	18,082	1,410	,158
1201-1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	26,090	18,838	1,385	,166
1201-1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	50,483	19,214	2,627	,009
601-900 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	,589	10,597	,056	,956
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-24,981	11,250	-2,221	,026
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-24,393	12,429	-1,963	,050

Σύμφωνα με το Πίνακα 122, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση*».

Πίνακας 123. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	8,652	27,604	,313	,754
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	13,180	26,801	,492	,623
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	29,689	27,335	1,086	,277
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	60,330	31,140	1,937	,053
901-1200 Ευρώ-601-900 Ευρώ	4,528	11,453	,395	,693
901-1200 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	21,037	12,653	1,663	,096
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-51,678	19,559	-2,642	,008
601-900 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	16,509	10,787	1,530	,126
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-47,150	18,408	-2,561	,010
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-30,641	19,177	-1,598	,110

Σύμφωνα με το Πίνακα 123, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται*».

Πίνακας 124. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
601-900 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	5,416	9,962	,544	,587
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-18,606	10,577	-1,759	,079
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-39,040	24,751	-1,577	,115
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-66,161	17,000	-3,892	,000
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-13,190	11,685	-1,129	,259
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-33,624	25,244	-1,332	,183
3Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-60,745	17,710	-3,430	,001

901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-20,434	25,493	-,802	,423
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-47,554	18,063	-2,633	,008
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	27,121	28,758	,943	,346

Σύμφωνα με το Πίνακα 124, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, *«ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος»*.

Πίνακας 125. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-8,100	11,105	-,729	,466
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-9,637	9,468	-1,018	,309
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-34,651	23,991	-1,444	,149
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-72,258	16,831	-4,293	,000
901-1200 Ευρώ-601-900 Ευρώ	1,537	10,052	,153	,878
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-26,550	24,228	-1,096	,273
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-64,157	17,167	-3,737	,000
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-25,013	23,522	-1,063	,288
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-62,620	16,156	-3,876	,000
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	37,607	27,330	1,376	,169

Σύμφωνα με το Πίνακα 125, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, *«ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη»*.

Πίνακας 126. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που να μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα.*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-4,235	10,647	-,398	,691
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-7,031	9,077	-,775	,439

Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-15,224	23,002	-,662	,508
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-63,438	16,137	-3,931	,000
901-1200 Ευρώ-601-900 Ευρώ	2,796	9,637	,290	,772
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-10,989	23,229	-,473	,636
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-59,204	16,459	-3,597	,000
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-8,193	22,552	-,363	,716
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-56,407	15,490	-3,642	,000
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	48,214	26,204	1,840	,066

Σύμφωνα με το Πίνακα 126, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που να μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται*».

Πίνακας 127. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-4,193	10,554	-,397	,691
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-6,749	8,998	-,750	,453
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-48,604	15,997	-3,038	,002
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-49,680	22,802	-2,179	,029
901-1200 Ευρώ-601-900 Ευρώ	2,556	9,553	,268	,789
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-44,411	16,315	-2,722	,006
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-45,487	23,026	-1,975	,048
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-41,855	15,355	-2,726	,006
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-42,931	22,356	-1,920	,055
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-1,076	25,975	-,041	,967

Σύμφωνα με το Πίνακα 127, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, *«ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής»*.

Πίνακας 128. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
601-900 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	5,062	8,768	,577	,564
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-10,676	9,308	-1,147	,251
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-36,214	21,783	-1,663	,096
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-44,750	14,961	-2,991	,003
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-5,614	10,284	-,546	,585
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-31,153	22,217	-1,402	,161
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-39,688	15,587	-2,546	,011
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-25,538	22,436	-1,138	,255
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-34,074	15,897	-2,143	,032
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	8,536	25,309	,337	,736

Σύμφωνα με το Πίνακα 128, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος*».

Πίνακας 129. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-2,298	25,174	-,091	,927
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-13,360	9,934	-1,345	,179
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-18,527	11,652	-1,590	,112
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-70,807	17,661	-4,009	,000
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	11,062	24,682	,448	,654
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	16,229	25,422	,638	,523
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	68,509	28,677	2,389	,017
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-5,167	10,547	-,490	,624
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-57,447	16,952	-3,389	,001
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-52,280	18,013	-2,902	,004

Σύμφωνα με το Πίνακα 129, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή*».

Πίνακας 130. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με τη δήλωση: «Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα.*

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
901-1200 Ευρώ-601-900 Ευρώ	3,449	11,032	,313	,755
901-1200 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	31,115	12,188	2,553	,011
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-53,579	26,590	-2,015	,044
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-72,535	18,840	-3,850	,000
601-900 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	27,665	10,391	2,662	,008
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-50,130	25,816	-1,942	,052
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-69,086	17,731	-3,896	,000
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-22,465	26,330	-,853	,394
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-41,420	18,472	-2,242	,025
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	18,955	29,995	,632	,527

Σύμφωνα με το Πίνακα 130, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού*».

Πίνακας 131. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-11,051	24,003	-,460	,645
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-11,708	10,257	-1,141	,254
601-900 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	24,082	9,661	2,493	,013
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-69,551	16,486	-4,219	,000
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	,657	24,723	,027	,979
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	13,031	24,482	,532	,595
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	58,500	27,890	2,098	,036

901-1200 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	12,373	11,332	1,092	,275
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-57,843	17,518	-3,302	,001
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-45,469	17,176	-2,647	,008

Σύμφωνα με το Πίνακα 131, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, *«ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής»*.

Πίνακας 132. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με τη δήλωση: «Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	47,636	26,309	1,811	,070
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	58,625	26,053	2,250	,024
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	59,155	25,543	2,316	,021
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	109,134	29,679	3,677	,000
901-1200 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	10,989	12,059	,911	,362
901-1200 Ευρώ-601-900 Ευρώ	11,519	10,915	1,055	,291
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-61,498	18,642	-3,299	,001
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-,529	10,281	-,052	,959
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-50,509	18,278	-2,763	,006
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-49,979	17,544	-2,849	,004

Σύμφωνα με το Πίνακα 132, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλα»ς*.

Πίνακας 133. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με τη δήλωση: «Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	64,575	24,261	2,662	,008
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	73,753	24,500	3,010	,003
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	78,866	27,638	2,854	,004
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	79,077	23,787	3,324	,001
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-9,178	11,230	-,817	,414
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-14,291	17,021	-,840	,401
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-14,502	9,574	-1,515	,130
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-5,113	17,360	-,295	,768
901-1200 Ευρώ-601-900 Ευρώ	5,324	10,165	,524	,600
1201-1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	,211	16,338	,013	,990

Σύμφωνα με το Πίνακα 133, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, σε σύγκριση με τους έχοντες μικρότερο εισόδημα πως, «*ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται*».

Πίνακας 134. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-12,139	11,008	-1,103	,270
601-900 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	21,451	10,368	2,069	,039
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-27,767	25,760	-1,078	,281
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-46,950	17,693	-2,654	,008
901-1200 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	9,312	12,161	,766	,444
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-15,628	26,533	-,589	,556
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-34,811	18,800	-1,852	,064
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-6,316	26,274	-,240	,810
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-25,500	18,433	-1,383	,167
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	19,183	29,931	,641	,522

Σύμφωνα με το Πίνακα 134, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού*».

Πίνακας 135. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με την ερώτηση: «Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
601-900 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-13,014	11,245	-1,157	,247
601-900 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-29,131	18,073	-1,612	,107
601-900 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	29,250	10,591	2,762	,006
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-40,412	26,314	-1,536	,125
901-1200 Ευρώ-1201-1500 Ευρώ	-16,117	19,204	-,839	,401
901-1200 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	16,237	12,423	1,307	,191
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-27,398	27,103	-1,011	,312
1201-1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	,120	18,829	,006	,995
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-11,281	30,574	-,369	,712
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-11,162	26,838	-,416	,677

Σύμφωνα με το Πίνακα 135, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο** πως, «*οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού*».

Πίνακας 136. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με τη δήλωση: «Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-12,710	30,252	-,420	,674
1201-1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	17,374	18,631	,933	,351
1201-1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	36,578	19,002	1,925	,054
1201-1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	42,841	17,883	2,396	,017
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	4,664	26,556	,176	,861
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	23,868	26,818	,890	,373
Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	30,132	26,037	1,157	,247
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-19,204	12,292	-1,562	,118
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-25,468	10,480	-2,430	,015
901-1200 Ευρώ-601-900 Ευρώ	6,264	11,126	,563	,573

Σύμφωνα με το Πίνακα 136, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*».

Πίνακας 137. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με τη δήλωση: «Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μηνιαίο τους εισόδημα*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
1201-1500 Ευρώ-Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	41,474	19,231	2,157	,031
1201-1500 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	61,828	19,614	3,152	,002
1201-1500 Ευρώ-601-900 Ευρώ	65,642	18,459	3,556	,000
1201-1500 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-81,638	31,226	-2,614	,009
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-901-1200 Ευρώ	-20,354	12,688	-1,604	,109
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-601-900 Ευρώ	-24,169	10,817	-2,234	,025
Χαμηλότερο από 600 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-40,165	27,411	-1,465	,143
901-1200 Ευρώ-601-900 Ευρώ	3,815	11,485	,332	,740
901-1200 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-19,811	27,681	-,716	,474
601-900 Ευρώ-Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	-15,996	26,875	-,595	,552

Σύμφωνα με το Πίνακα 137, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές.*»

Πίνακας 138. *Kruskal-Wallis H για τον έλεγχο διαφοροποιήσεων των δηλώσεων των συμμετεχόντων κατοίκων για την ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο.*

	Kruskal-Wallis H	**df**	**Asymp. Sig.**
1. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	6,873	4	,143
2. Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση	9,957	4	,041
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	4,478	4	,345
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	5,789	4	,215
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	9,316	4	,054
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων	1,833	4	,766
7. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται	11,535	4	,021
8. Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	3,052	4	,549
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	1,449	4	,836
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη	6,197	4	,185
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που να μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται	7,186	4	,126
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής	3,974	4	,410
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	1,299	4	,862
14. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς	4,800	4	,308
15. Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	3,141	4	,535

16. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού	1,429	4	,839
17. Ο οικοτουρισμος-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	5,484	4	,241
18. Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής	4,429	4	,351
19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	4,507	4	,342
20. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	6,423	4	,170
21. Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	13,021	4	,011
22. Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής	9,303	4	,054
23. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους	4,914	4	,296
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό–αγροτουρισμό, κατανέμονται ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής	6,882	4	,142
25. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	3,145	4	,534
26. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό	4,003	4	,406
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	4,229	4	,376
28. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	6,755	4	,149
29. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	16,158	4	,003
30. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	5,042	4	,283
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	4,608	4	,330
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης	1,415	4	,842
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	4,241	4	,374
34. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	4,772	4	,311
35. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	10,153	4	,038

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 138, διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες με **υψηλότερο μηνιαίο εισόδημα** δηλώνουν **στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, σε σύγκριση με τους έχοντες μικρότερο εισόδημα πως,

✓ *Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση* (*Kruskal-Wallis H*=9,957 *df*=4 *Sig.*=,041),

✓ *Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται* (*Kruskal-Wallis H*=11,535 *df*=4 *Sig.*=,021),

✓ *Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* (*Kruskal-Wallis H*=13,021 *df*=4 *Sig.*=,011),

✓ *Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται* (*Kruskal-Wallis H*=16,158 *df*=4 *Sig.*=,003) και

✓ *Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές* (*Kruskal-Wallis H*=10,153 *df*=4 *Sig.*=,038).

Πίνακας 139. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με τη δήλωση «Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση» των κατοίκων συμμετεχόντων, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο.*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Δημοτικό-Μεταπτυχιακές σπουδές	-20,826	23,315	-,893	,372
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-30,589	18,296	-1,672	,095
Δημοτικό-Λύκειο	-45,225	16,854	-2,683	,007
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-47,196	17,604	-2,681	,007
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	9,763	19,967	,489	,625
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	24,399	18,655	1,308	,191
Μεταπτυχιακές σπουδές-Πανεπιστήμιο	26,369	19,336	1,364	,173
Γυμνάσιο-Λύκειο	-14,637	11,797	-1,241	,215
Γυμνάσιο-Πανεπιστήμιο	-16,607	12,846	-1,293	,196
Λύκειο-Πανεπιστήμιο	-1,970	10,693	-,184	,854

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 139, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο **δηλώνουν στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, σε σύγκριση με τους έχοντες χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο πως, «*στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση*».

Πίνακας 140. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με τη δήλωση «Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται» των κατοίκων συμμετεχόντων, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Μεταπτυχιακές σπουδές-Πανεπιστήμιο	26,085	19,683	1,325	,185
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	42,471	18,990	2,236	,025
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	46,917	20,327	2,308	,021
Μεταπτυχιακές σπουδές-Δημοτικό	68,579	23,734	2,889	,004
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	16,386	10,885	1,505	,132
Πανεπιστήμιο-Γυμνάσιο	20,832	13,077	1,593	,111
Πανεπιστήμιο-Δημοτικό	42,494	17,921	2,371	,018
Λύκειο-Γυμνάσιο	4,446	12,009	,370	,711
Λύκειο-Δημοτικό	26,108	17,157	1,522	,128
Γυμνάσιο-Δημοτικό	21,662	18,625	1,163	,245

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 140, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο **δηλώνουν στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται*».

Πίνακας 141. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με τη δήλωση «Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού» των κατοίκων συμμετεχόντων, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο*

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Λύκειο-Γυμνάσιο	8,171	11,568	,706	,480
Λύκειο-Πανεπιστήμιο	-16,900	10,485	-1,612	,107
Λύκειο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-41,357	18,292	-2,261	,024
Λύκειο-Δημοτικό	49,723	16,526	3,009	,003
Γυμνάσιο-Πανεπιστήμιο	-8,729	12,597	-,693	,488
Γυμνάσιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-33,185	19,579	-1,695	,090
Γυμνάσιο-Δημοτικό	41,552	17,941	2,316	,021
Πανεπιστήμιο-Μεταπτυχιακές σπουδές	-24,456	18,960	-1,290	,197
Πανεπιστήμιο-Δημοτικό	32,823	17,262	1,901	,057
Μεταπτυχιακές σπουδές-Δημοτικό	8,367	22,862	,366	,714

Παράλληλα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 141, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο **δηλώνουν στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*θα ήθελαν τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού*».

Πίνακας 142. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με τη δήλωση «Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται» των κατοίκων συμμετεχόντων, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο.*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	26,994	18,041	1,496	,135
Μεταπτυχιακές σπουδές-Πανεπιστήμιο	32,169	17,470	1,841	,066
Μεταπτυχιακές σπουδές-Δημοτικό	52,137	21,066	2,475	,013
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	54,347	16,855	3,224	,001
Γυμνάσιο-Πανεπιστήμιο	-5,175	11,607	-,446	,656
Γυμνάσιο-Δημοτικό	25,143	16,531	1,521	,128
Γυμνάσιο-Λύκειο	-27,353	10,659	-2,566	,010
Πανεπιστήμιο-Δημοτικό	19,968	15,906	1,255	,209
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	22,177	9,661	2,295	,022
Δημοτικό-Λύκειο	-2,210	15,228	-,145	,885

Παράλληλα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 142, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο **δηλώνουν στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, πως, «*ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται».*

Πίνακας 143. *Έλεγχος διαφοροποιήσεων αναφορικά με τη δήλωση «Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές» των συμμετεχόντων κατοίκων, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο*

Συγκρίσεις ζευγών ανάλογα με το μηνιαίο εισόδημα

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.
Μεταπτυχιακές σπουδές-Δημοτικό	8,175	23,800	,344	,731
Μεταπτυχιακές σπουδές-Γυμνάσιο	41,646	20,383	2,043	,041
Μεταπτυχιακές σπουδές-Πανεπιστήμιο	41,841	19,738	2,120	,034
Μεταπτυχιακές σπουδές-Λύκειο	46,935	19,043	2,465	,014
Δημοτικό-Γυμνάσιο	-33,470	18,677	-1,792	,073
Δημοτικό-Πανεπιστήμιο	-33,666	17,971	-1,873	,061
Δημοτικό-Λύκειο	-38,760	17,205	-2,253	,024
Γυμνάσιο-Πανεπιστήμιο	-,195	13,114	-,015	,988
Γυμνάσιο-Λύκειο	-5,289	12,042	-,439	,660
Πανεπιστήμιο-Λύκειο	5,094	10,916	,467	,641

Τέλος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πίνακα 143, διαπιστώνεται ότι, οι συμμετέχοντες με **υψηλότερο** μορφωτικό επίπεδο **δηλώνουν στατιστικά σημαντικά περισσότερο**, σε σύγκριση με τους έχοντες **χαμηλότερο** μορφωτικό επίπεδο πως, «*οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχέ*»ς.

4.12. ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

4.12.1. Αποτελέσματα με βάση τα δημογραφικά και λοιπά ερωτήματα

Ακολουθεί μια αλληλουχία πινάκων, όπου **παρουσιάζονται και ερμηνεύονται συνοπτικά και συγκριτικά τα αποτελέσματα** των δημογραφικών και λοιπών ερωτημάτων, μεταξύ των επισκεπτών και των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας.

Τόσο στην περίπτωση των επισκεπτών, όσο και των συμμετεχόντων κατοίκων, φαίνεται ότι οι **άνδρες υπερτερούν ποσοστιαία έναντι των γυναικών** (Πίνακας 144).

Πίνακας 144. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών – κατοίκων, της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το φύλο.*

	ΦΥΛΟ	**ΠΟΣΟΣ. %**	**N**		**ΠΟΣΟΣ. %**	**N**
ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ (n=257)	ΑΝΔΡΕΣ	55,64	143	ΓΥΝΑΙΚΕΣ.	44,36	114
ΚΑΤΟΙΚΟΙ (n=250)	ΑΝΔΡΕΣ	52,80	132	ΓΥΝΑΙΚΕΣ.	47,20	118

Όσον αφορά τις κλάσεις ηκικίας **των επισκεπτών**, ποσοστιαία προηγείται η κλάση των **41-50** με ποσοστό (28,02%) και ακολουθεί η 31-40 με (20,62%), ενώ στην περίπτωση των κατοίκων, η κατανομή των ηλικιών είναι διαφορετική με κυρίαρχη την 31-40 (22,0%) και σε δεύτερη θέση, 41-50, με (19,6%) (Πίνακας 145).

Πίνακας 145. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών – κατοίκων, της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με την ηλικία.*

Κλάσεις ηλικίας	ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %	ΑΡΙΘΜΟΣ Ν	ΚΑΤΟΙΚΟΙ %	ΑΡΙΘΜΟΣ Ν
< των 20	11,28	29	10,80	27
21-30	23,74	61	17,60	44
31-40	20,62	53	22,00	55
41-50	28,02	72	19,60	49
51-60	6,61	17	13,20	33
>των 60	9,73	25	16,80	42
ΣΥΝΟΛΟ	**100 %**	**257**	**100 %**	**250**

Ως προς την κύρια ενασχόληση **των επισκεπτών**, (Πίνακας 146), το μεγαλύτερο ποσοστό αφορά σε **Ιδιωτικούς υπαλλήλους** (61,52%) και ακολουθούν οι **μαθητές – φοιτητές** με (26,85%).

Στην περίπτωση των **κατοίκων** φυσικά, την **1η θέση καταλαμβάνου οι γεωργοί – κτηνοτρόφοι με ποσοστό (35,60%)** και ακολουθούν οι **μαθητές – φοιτητές** με (16,0%).

Το γεγονός ότι, η μελετώμενη περιοχή είναι καθαρά **αγροτική περιοχή**, με σημαντικό μερίδιο στον πρωτογενή τομέα και ενώ θα περίμενε κανείς το ποσοστό των ασχολούμενων με τη γεωργία – κτηνοτροφία να είναι πολύ υψηλότερο του (35,60%), εντούτοις παρατηρούμε ότι, σημαντικό μερίδιο των ντόπιων κατοίκων είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι (14,40%) και επίσης ελευθεροι επαγγελματίες σε ποσοστό (15,20%) και δημόσιοι υπάλληλοι (11,20%). Σε περαιτέρω διερεύνηση των λόγων (από προσωπική συνέντευξη), οι λόγοι που τους ώθησαν προς άλλες κατευθύνσεις αναζήτησης απασχόλησης απετέλεσε το γεγονός ότι, η γεωργική ενασχόληση σήμερα αυτή καθ' εαυτή, απαιτεί σημαντικές επενδύσεις σε γεωργικο – μηχανολογικό εξοπλισμό, οι πρώτες ύλες (σπόροι, λιπάσματα,φυτοφάρμακα, καύσιμα), έχουν αυξηθεί υπερβολικά, ενώ ο συνδυασμός με την κατάτμηση των ιδιωτικών αγροτικών κλήρων (30-50 στρ) ανά οικογένεια, καθιστούν αρκετά δύσκολη την κύρια γεωργική ενασχόληση και **ζητούν διεξόδους ενδυνάμωσης** του οικογενειακού εισοδήματος με προσανατολισμό όπως εμφαίνεται και από τα ερωτηματολόγια σε μορφές εναλλακτικού τουρισμού, δηλαδή, στον **αγροτουρισμό και οικοτουρισμό**.

Πίνακας 146. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών – κατοίκων, της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με την κύρια ενασχόληση.*

ΚΥΡΙΑ ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %	ΑΡΙΘΜΟΣ Ν	ΚΑΤΟΙΚΟΙ %	ΑΡΙΘΜΟΣ Ν
Γεωργοί - κτηνοτρόφοι	7,00	18	**35,60**	**89**
Ιδιωτικοί υπάλ.	**61,52**	**81**	14,40	36
Ελεύθεροι επαγ.	11,28	29	15,20	38
Δημόσιοι υπάλ.	21,40	55	11,20	28
Εργάτες	1,96	5	7,6	19
Μαθητές-Φ0ιτητές	**26,85**	**69**	**16,00**	**40**
ΣΥΝΟΛΟ	100 %	257	100 %	250

Και ως προς την δευτερεύουσα ενασχόληση, ακολουθείται **το ίδιο πρότυπο** με την κύρια ενασχόληση (Πίνακας 147).

Πίνακας 147. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών – κατοίκων, της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με την δευτερεύουσα ενασχόληση.*

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %	ΑΡΙΘΜΟΣ Ν	ΚΑΤΟΙΚΟΙ %	ΑΡΙΘΜΟΣ Ν
Γεωργοί - κτηνοτρόφοι	9,70	13	**41,88**	**80**
Ιδιωτικοί υπάλ.	**17,91**	**24**	10,99	21
Ελεύθεροι επαγ.	16,42	22	**15,18**	**29**
Δημόσιοι υπάλ.	13,43	18	9,44	18
Εργάτες	4,48	6	7,85	15
Μαθητές-Φοιτητές	**38,06**	**51**	14,66	28
ΣΥΝΟΛΟ	100 %	134	100 %	191

Σχετικά με το εισόδημα, η παρούσα κατανομή (Πίνακας 148), αποτυπώνει την **δύσκολη οικονομική κατάσταση** όλων (επισκεπτών και κατοίκων), με τα εισοδήματα να κυμαίνονται μεταξύ των πρώτων 3 κλάσεων, δηλαδή, από: **<600 Ευρώ, έως και1200**. Αξίζει να σημειωθεί πως οι ντόπιοι κάτοικοι, εμφανίζουν περισσότερες δυσκολίες, δεδομένου ότι τα εισοδήματα άνω των 1500 Ευρώ, αντιπροσωπεύουν μόνο το (2,80%) .

Πίνακας 148. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών – κατοίκων, της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το εισόδημα.*

Κλάσεις Εισοδήματος (Ευρώ)	ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %	ΑΡΙΘΜΟΣ Ν	ΚΑΤΟΙΚΟΙ %	ΑΡΙΘΜΟΣ Ν
< των 600	**29,96**	**77**	**26,00**	**65**
601-900	**18,29**	**47**	**43,20**	**108**
901-1200	**20,23**	**52**	**21,60**	**54**
1201-1500	14,40	37	6,40	16
>των 1500	17,12	44	2,80	7
ΣΥΝΟΛΟ	**100 %**	**257**	**100 %**	**250**

Σημαντική χαρακτηρίζεται η κατανομή (Πίνακας 149), ανάλογα με το **μορφωτικό επίπεδο**, που στην περίπτωση των επισκεπτών χαρακτηρίζεται από τα υψηλά ποσοστά των

συμμετεχόντων που έχουν τελειώσει Πανεπιστήμιο (44,75%) και Μεταπτυχιακές σπουδές (31,52%), ενώ στην περίπτωση των κατοίκων την 1η θέση καταλαμβάνου οι απόφοιτοι Λυκείου (41,20) και την 2η οι Πτυχιούχοι Πανεπιστημίου με (26%). Αυτό υποδηλώνει ότι, πολλά παιδιά, μετά το Λύκειο ή και το Πανεπιστήμιο, θα προσπαθήσουν να ασχοληθούν με την γεωργία, όπου υπάρχει μια σχετική αγροτική υποδομή, καθότι δεν υφίστανται πλέον οι προοπτικές απασχόλησής τους στο Δημόσιο. Αυτή η παράμετρος, πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη, από τους ασκούντες πολιτική, προκειμένου να αναπτύξουν προϋποθέσεις **βιώσιμης ανάπτυξης των νέων μας στην αγροτική ύπαιθρο** και επίσης με διερεύνηση των δραστηριοτήτων και προς τον τουρισμό.

Πίνακας 149. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών – κατοίκων, της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο.*

Μορφωτικό επίπεδο	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ Ν**	**ΚΑΤΟΙΚΟΙ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ Ν**
Δημοτικό	0,39	1	7,60	19
Γυμνάσιο	2,72	7	19,20	48
Λύκειο	20,62	53	41,20	103
Πανεπιστήμιο	**44,75**	**115**	**26,00**	**65**
Μεταπτυχιακές σπουδές	**31,52**	**81**	6,00	15
ΣΥΝΟΛΟ	100 %	257	100 %	250

Ένα άλλο σημαντικό εύρημα, (Πίνακας 150), το οποίο ήδη απασχολεί την Ελληνική κοινωνία, είναι το γεγονός ότι, **σημαντικά υψηλά ποσοστά των νέων μας και στις 2 περιπτώσεις είναι άγαμοι**. Αυτό υποδηλώνει αφενός μεν ότι, οι νέοι δεν έχουν αποκτήσει τις ευνοϊκές προϋποθέσεις για να κάνουν τη δική τους οικογένεια, αφετέρου δε, και κυρίως στις μικρές αγροτικές κοινότητες, είναι **αρκετά δύσκολη η εύρεση συντρόφου (γυναίκας),** που να θέλει να εγκατασταθεί στο χωριό και να ασχοληθεί με τις δύσκολες αγροτικές και κτηνοτροφικές ασχολίες.

Πίνακας 150. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών – κατοίκων, της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση.*

Οικογενειακή κατάσταση	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ Ν**	**ΚΑΤΟΙΚΟΙ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ Ν**
Άγαμοι	**47,86**	123	**42,00**	105
Έγγαμοι με παιδιά	35,41	91	46,80	117
Έγγαμοι χωρίς παιδιά	16,73	43	11,20	28
ΣΥΝΟΛΟ	100 %	257	100 %	250

Η κατανομή που παρουσιάζεται στον Πίνακα 151, αποτυπώνει ξεκάθαρα, ότι η ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, προσφέρει **ένα ταξίδι σε φυσικές περιοχές**, με **πλούσιο φυσικό περιβάλλον και ομορφιά, με σημαντικές ευκαιρίες αναψυχής**, ζητούμενο για την σημερινή πιεστική ζωή, κυρίως των αστικών κέντρων. Επίσης, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού στην περιοχή μας, παρέχει όλες τις προϋποθέσεις θετικης εξέλιξης, καθότι συνδυάζει τη φυσική ομορφιά, το φυσικό περιβάλλον, γεωλογία, χλωρίδα και πανίδα, τη βιοποικιλότητα και τις οικοσυστημικές υπηρεσίες (Christ et al., 2003; ECA, 2011; Admasu, 2020), σε συνδυασμό, μαζί με τα άλλα αυτόχθονα πολιτισμικά στοιχεία που συνυπάρχουν (Fennel, 2002, 2008, 2014; Weaver, 2001, 2004).

Πίνακας 151. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το λόγο επίσκεψης.*

Λόγος επίσκεψης στην περιοχή	ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %	ΑΡΙΘΜΟΣ N
Φύση, Ομορφιά, Φυσικό περιβάλλον	43,22	102
Λίμνη και ομορφιά αυτής	18,64	44
Αναψυχή	15,25	36
Για Βόλτα κλπ.	7,20	17

Από ότι φαίνεται στον Πίνακα 152, η ενημέρωση των επισκεπτών για την περιοχή της λίμνης Κάρλας γίνεται **κυρίως από γνωστούς, φίλους και συγγενείς σε ποσοστό (32,91%)** και δευτερευόντως από τουριστικά γραφεία (32,41%) και ακολουθούν άλλες πηγές ενημέρωσης. Μένοντας στην πρώτη πηγή πληροφόρησης, (γνωστοί, φίλοι και συγγενείς), θεωρούμε πως είναι πολύ σημαντικό στοιχείο καθότι, η **λίμνη Κάρλα αποτελεί πλέον πόλο έλξης** των επισκεπτών και οι πληροφοριοδότες και παρακινητές για να την επισκεφθούν με βάση την λογιστική ορολογία, αποτελούν την «**φήμη και πελατεία**», η οποία σταδιακά εξελίσσεται και παγιώνεται. Ωστόσο, στο σημείο αυτό η τοπική αυτοδιοίκηση, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά με την ανάδειξη και προώθηση των τοπικών της χαρακτηριστικών με πολλαπλά οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες. Οι βιώσιμες κοινότητες, μέσα από μια σειρά επενδυτικών προγραμμάτων της αειφόρου ανάπτυξης, μπορούν να ικανοποιήσουν τις οικονομικές ανάγκες των κατοίκων, να προστατεύσουν το περιβάλλον και να προάγουν τις ανθρώπινες τοπικές κοινωνίες (Bridger & Luloff, 1999; Τσιμικλή, 2020).

Πίνακας 152. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με την πηγή ενημέρωσης.*

Πηγή ενημέρωσης	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ N**
Από γνωστούς, φίλους και συγγενείς	**32,91**	**131**
Από τουριστικό γραφείο	**32,41**	**129**
Από περιβαλλοντικές οργανώσεις	10,80	43
Από εφημερίδες και περιοδικά	10,05	40
Από την τηλεόραση	6,78	27
Από το διαδίκτυο	5,03	20
Από ακαδημαϊκή ενημέρωση	2,01	8

Τα ευρήματα του Πίνακα 153, δείχνουν την **πραγματικότητα της ελληνικής κοινωνίας** και της οικονομίας. Η συντριπτική πλειοψηφία των επισκεπτών, σε ποσοστό **(78,60%), είναι διατεθειμένη να ξοδέψει ένα ποσό μικρότερο από 500 Ευρώ κατ' άτομο**, κατά τις εξορμήσεις του σε εκδρομές κ.λπ. Το γεγονός αυτό, μπορεί να αποτελεί διέξοδο των επισκεπτών τουριστών προς την περιοχή της λίμνης, αξιοποιώντας την καλή συγκοινωνιακή πρόσβαση, για την **αυθημερόν επίσκεψη** και επιστροφή τους.

Πίνακας 153. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το κόστος του ταξιδιού ανά άτομο.*

Κόστος ταξιδιού ανά άτομο (Ευρώ)	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ N**
< από 500 Ευρώ	**78,60**	**202**
501-1000	**12,84**	**33**
1001-1500	3,89	10
1501-2000	2,72	7
>2000	1,95	5
ΣΥΝΟΛΟ	100%	257

Όσον αφορά το μέγεθος της ομάδας ταξιδιού (Πίνακας 154), την πρωτεύουσα θέση καταλαμβάνει η **μικρή παρέα και η οικογένεια μέχρι 5 άτομα σε ποσοστό (46,44%)** και ακολουθεί το ζευγάρι των 2 ατόμων με ποσοστό (38,95%). Τα ευρήματα υποδηλώνουν την τάση για **μικρά και ευέλικτα σχήματα,** που θα διευκολύνονται εκτός των άλλων και από το μεταφορικό όχημα.

Πίνακας 154. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το μέγεθος της ομάδας ταξιδιού.*

Μέγεθος της ομάδας ταξιδιού	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ N**
Μικρή παρέα - οικογένεια ως 5 άτομα	**46,44**	**124**
Μεγάλη παρέα (ως 10 άτομα)	7,12	19
Ζευγάρι (2 άτομα)	**38,95**	**104**
Γκρούπ (ως 50 άτομα)	7,49	20
ΣΥΝΟΛΟ	100%	257

Σημαντικό εύρημα του Πίνακα 155 αποτελεί το γεγονός ότι, η συντριπτική πλειοψηφία των επισκεπτών επισκέπετεται την περιοχή της λίμνης Κάρλας, για **διάστημα μερικών ωρών (30,57%) ή και ημέρας (30,94%)** και δευτερευόντως σε ποσοστό (29,43%), για 2-3 ημέρες, ενώ είναι πολύ χαμηλή η παραμονή για πάνω από 7 ημέρες.

Τα παραπάνω στοιχεία αναλυόμενα μπορεί να υπονοούν ότι:

- Η λίμνη Κάρλα, ευρίσκεται στο **επίκεντρο σημαντικών οδικών αξόνων και είναι εύκολα προσπελάσιμη σαν δημοφιλή προορισμός,** τόσο από τους γειτονικούς Νομούς της Περιφέρειας Θεσσαλίας, όσο και αυτούς της Θεσσαλονίκης και Φθιώτιδας, με αυθημερόν επίσκεψη και επιστροφή, τόσο για την εκτόνωση των επισκεπτών, όσο και χάριν της οικονομίας των εξόδων επίσκεψης.
- Μήπως, δεν υφίστανται οι κατάλληλες προϋποθέσεις, διαμονής, εστίασης κλπ. για διαμονή περισσοτέρων ημερών;
- Μήπως, απουσιάζουν οι ανάλογες δράσεις και αναζητήσεις από την πλευρά των επισκεπτών, που να δημιουργήσουν την ανάγκη διαμονής περισσότερων ημερών;

Πίνακας 155. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με τη διάρκεια παραμονής τους στην περιοχή.*

Διάρκεια παραμονής στην περιοχή	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ** **%**	**ΑΡΙΘΜΟΣ** **N**
Μερικές ώρες	**30,57**	**81**
(1) ημέρα	**30,94**	**82**
(2-3 ημέρες)	**29,43**	**78**
(4-7 ημέρες)	7,17	19
Πάνω από 7 ημέρες	1,89	5

Σημαντικό εύρημα επίσης παρουσιάζει το γεγονός ότι η λίμνη Κάρλα πλέον **καθιερώνεται ως δημοφιλής προορισμός με επανάληψη επισκεψιμότητας** σε ποσοστό (47,08%) (Πίνακας 156). Από την άλλη πλευρά, ένα σημαντικό ποσοστό (52,92%), **δεν ξαναεπισκέφθηκε την περιοχή.** Επομένως, οι αρμόδιοι φορείς (Περιφέρεια, τοπική αυτοδιοίκηση κλπ.), οφείλουν να δημιουργήσουν ευνοϊκες προϋποθέσεις, τόσο για την ενημέρωση και προβολή του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος της περιοχής, όσο και της δημιουργίας του κατάλληλου κλίματος από πλευράς των επιχειρηματιών των τοπικών κοινοτήτων. Επομένως, η ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής μας και η «***εδαφική διαφοροποίησή***» της από τις άλλες περιοχές, μπορεί να αποτελέσει συγκριτικό πλεονεκτήματα, όσον αφορά τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά (προϊόντα, τοπία, πολιτισμός), ενώ παράλληλα, μπορεί να καταστεί δυναμικός παράγοντας των πολιτικών της τοπικής ανάπτυξης (Belleti & Marescotti, 2013).

Πίνακας 156. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με την επανάληψη της επίσκεψής τους στην περιοχή.*

Επανάληψη επίσκεψης στην περιοχή	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ** **%**	**ΑΡΙΘΜΟΣ** **N**
Επισκέφθηκαν ξανά την περιοχή	**47,08**	**121**
Δεν την επισκέφθηκαν	**52,92**	**136**
ΣΥΝΟΛΟ	**100%**	**257**

Θετικό επίσης χαρακτηρίζεται το στοιχείο ότι η **πλειοψηφία των επισκεπτών σε ποσοστό (82,10%), γνωρίζει** ότι η ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας είναι **προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου Natura 2000** και συνεπώς θα γνωρίζει για την

έννοια και το περιεχόμενο του όρου «προστατευόμενη περιοχή», καθώς και για τα οφέλη που προκύπτουν απ' αυτές, τόσο ως θεματολογία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, όσο και ως κοιτίδες της φυσικής και πολιτισμικής μας κληρονομιάς (Πίνακας 157).

Ωστόσο, πέρα από τη χρηστική τους αξία, τα φυσικά αυτά περιβάλλοντα των Π.Π, προσφέρουν πρόσθετα πλεονεκτήματα μέσω της ικανότητάς τους να λειτουργούν ως εκπαιδευτικοί πόροι και χώροι αναψυχής και είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι Προστατευόμενες Περιοχές, να προστατεύουν παράλληλα τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά (Szell & Hallett, 2013; Trakala et al., 2023a; Trakala et al., 2023b).

Επίσης σε σημαντικό ποσοστό γνωρίζει ότι έχει Φορέα Διαχείρισης και τη συμβολή αυτού στην προστατευόμενη περιοχή, με φιλοπεριβαλλοντικές και αναπτυξιακές δράσεις σε προγράμματα αγροτουρισμού και οικοτουρισμού. ενώ οι Φορείς Διαχείρισης, παράλληλα προωθούν και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού, όταν τους επισκέπτεται (Kabassi & Martinis, 2019; Martinis, 2020).

Πίνακας 157. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με τον αν γνωρίζουν ότι η περιοχή είναι προστατευόμενη και επίσης, αν έχει Φορέα Διαχειρισης;*

Γνωρίζατε ότι η ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας είναι προστατευόμενη;	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %** **N=257**	**Γνωρίζετε ότι έχει Φορέα Διαχείρισης;**	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %** **N=257**
ΝΑΙ	**82,10**	**ΝΑΙ**	**70,04**
ΟΧΙ	**17,90**	**ΟΧΙ**	**29,96**
ΣΥΝΟΛΟ	**100**		**100**

Σημαντικό επίσης στοιχείο του πίνακα 158, είναι ότι μεγάλο ποσοστό ίσο με το (73,54%) **επισκέφθηκαν και άλλη προστατευόμενη περιοχή** και επομένως, μπορούσαν να έχουν και ένα μέτρο σύγκρισης μεταξύ αυτών σε ότι αφορά:

- Το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής
- Τις βασικές υποδομές (διαμονής και εστίασης)
- Τα δυνατά και αδύναμα στοιχεία
- Τις βασικές αναζητήσεις ή ελλείψεις κλπ.

Πίνακας 158. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το αν επισκέφθηκαν άλλη προστατευόμενη περιοχή.*

Επίσκεψη σε άλλη προστατευόμενη περιοχή	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ N**
Επισκέφθηκαν άλλη προστατευόμενη περιοχή	**73,54**	**189**
Δεν επισκέφθηκαν	26,46	68
ΣΥΝΟΛΟ	100%	257

Όσον αφορά τον πίνακα 159, οι περισσότεροι από τους επισκέπτες και σε ποσοστό **(78,21%), δεν ήταν μέλη κάποιας περιβαλλόντικής οργάνωσης**.

Πίνακας 159. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το αν είναι μέλη κάποιας περιβαλλοντικής οργάνωσης.*

Μέλη περιβαλλοντικής οργάνωσης	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ Ν**
ΝΑΙ	21,79	56
ΟΧΙ	**78,21**	**201**
ΣΥΝΟΛΟ	**100%**	**257**

Στον πίνακα 160, φαίνεται να έχουν **ηυξημένο βαθμό περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος** στη βαθμίδα 5 (υψηλή) σε ποσοστό(40,08%) και στην αμέσως παρακάτω (βαθμίδα 4), ποσοστό (32,30%). Τα στοιχεία αυτά υποδηλώνουν ότι οι επισκέπτες της περιοχής μας είναι **αρκετά ευαισθητοποιημένοι με το περιβάλλον** και προφανώς έχουν ενστερνισθεί ευκολότερα και τις επιδράσεις της περιβαλλοντικής αγωγής και εκπαίδευσης, έτσι ώστε, να έχουν καταστεί «εγγράμματοι περιβαλλόντικά πολίτες» (Παρασκευόπουλος, 2009). Το γεγονός αυτό τεκμαίρεται και από το υψηλό μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων επισκεπτών (περίπου 76%, Πανεπιστήμιο και Μεταπτυχιακές σπουδές).

Πίνακας 160. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με τον βαθμό περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος.*

Βαθμός περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ N**
Βαθμός 5 (υψηλός)	**40,08**	**103**
Βαθμός 4	**32,30**	**83**
Βαθμός 3	25,29	65
Βαθμός 2	2,33	6
ΣΥΝΟΛΟ	100%	257

Ένα σημαντικό στοιχείο του Πίνακα 161, είναι το γεγονός ότι, οι επισκέπτες δήλωσαν ότι σε ποσοστό **(77,04%), θα πρόσφεραν 1 εβδομάδα εθελοντικής εργασίας, για την προστασία της προστατευόμενης περιοχής**. Αυτό, αποτελεί σημαντική προσφορά και δείχνει **υψηλό βαθμό ενσυνείδησης** για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και επιπρόσθετα δείχνει υψηλό μορφωτικό επίπεδο και ποιότητα επισκεπτών, με ολοκληρωμένη προσωπικότητα, γιατί «το περιβάλλον, είναι ζωή». Το **υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης**, οι περιβαλλοντικές γνώσεις και η περιβαλλοντική συνείδηση, φαίνεται να είναι σημαντικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα που συμβάλλουν στους σκοπούς προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, ενώ οι Φορείς Διαχείρισης των περιοχών αυτών, παράλληλα προωθούν και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού όταν τους επισκέπτονται (Kabassi and Martinis, 2019; Martinis, 2020).

Πίνακας 161. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, σχετικά με το αν θα πρόσφεραν 1 εβδομάδα εθελοντικής εργασίας για την προστασία της Π.Π και επίσης, αν θα δεχόντουσαν περιορισμούς κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην περιοχή για λόγους περιβαλλοντικής προστασίας.*

Θα πρόσφερα 1 εβδομάδα εθελοντικής εργασίας για την προστασία της Π.Π.	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**Θα δεχόμουν περιορισμούς κατά την παραμονή μου στην περιοχή**	**ΑΡΙΘΜΟΣ N=257**
ΝΑΙ	**77,04**	**ΝΑΙ**	**92,22**
ΟΧΙ	**22,96**	**ΟΧΙ**	**7,78**
ΣΥΝΟΛΟ	**100**		**100**

Όμως, **παρότι παραπάνω ήταν πρόθυμοι να προσφέρουν 1 εβδομάδα εθελοντικής** εργασίας, στον Πίνακα 162, φαίνεται ότι η πλειοψηφία σε ποσοστό (57,20%), **δεν θα συμμετείχαν οικονομικά για την προστασία της Π.Π.** Αυτό μπορεί να οφείλεται βέβαια, στην **οικονομική δυσκολία** που αντιμετωπίζει σήμερα η ελληνική οικονομία και η οικογένεια. Όμως, στον αντίποδα και ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό των επισκεπτών (42,80%), δήλωσε ότι **θα συμμετείχε οικονομικά**.

Πίνακας 162. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, σχετικά με το αν θα συμμετείχαν οικονομικά στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής*

Θα συμμετείχατε οικονομικά στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής;	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ N=257**
ΝΑΙ	**42,80**	**110**
ΟΧΙ	**57,20**	**147**
ΣΥΝΟΛΟ	**100**	**257**

Τα ευρήματα του πίνακα 163, αποτυπώνουν με σαφήνεια, ότι οι πολίτες είναι αποφασισμένοι να συμμετέχουν οικονομικά, όμως **μόνον όταν αυτή η συμμετοχή** θα αφορά:

- **την ανάπτυξη, αναβάθμιση, διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (75,60%)**
- **την προστασία της περιοχής (10,98%) και**
- **λόγω της οικολογικής συνείδησης, σε ποσοστό (3,66%).**

Η οικονομική αυτή συμμετοχή και πρόθεση των επισκεπτών μας, έμμεσα μαρτυρεί τη γνώση τους ότι, «***οι προστατευόμενες περιοχές είναι ουσιαστικά τα διαμάντια της ελληνικής φύσης»*** και αποτελούν σημαντικά καταφύγια διατήρησης της βιοποικιλότητας (Wwf.gr, 2018), ενώ παράλληλα, μπορεί να αποτελέσουν το εφαλτήριο για την οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική ευημερία, αλλά πάντα με σεβασμό στις φυσικές και πολιτισμικές αξίες που εμπεριέχουν (Καράβελλας κ.ά., 2003).

Πίνακας 163. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με τους λόγους οικονομικής συμμετοχής.*

Λόγοι οικονομικής συμμετοχής	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ N**
Για την ανάπτυξη, αναβάθμιση, διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος	**75,60**	**62**
Για την προστασία της περιοχής	**10,98**	**9**
Εξαιτίας οικολογικής συνείδησης	3,66	3
Για την ενίσχυση έργων και ανάπτυξης δραστηριοτήτων άμεσης δράσης	2,44	2
Για την δημιουργία εκδηλώσεων και την ενίσχυση ενημερωτικών δραστηριοτήτων	2,44	2
Εξαιτίας της απουσίας κρατικών κονδυλίων	1,22	1
Για την ενίσχυση και βελτίωση δράσεων προστασίας και διαχείρισης	1,22	1
Για την ποιότητα ζωής	1,22	1
Για την ενίσχυση εθελοντικών οργανώσεων	1,22	1

Από τον πίνακα 164, φαίνεται ότι τα οικονομικά ποσά που προτίθενται να διαθέσουν οι επισκέπτες στην περιοχή, κυμαίνονται από το 1 Ευρώ, έως τα 10.000, αλλά **κυρίαρχα ποσά είναι τα 10 Ευρώ (11,67%) τα 50 (8,56%) και τα 5 (5,84%).**

Πίνακας 164. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το ποσό της οικονομικής συμμετοχής τους.*

Ποσό οικονομικής συμμετοχής (Ευρώ)	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ** **%**	**ΑΡΙΘΜΟΣ** **N**
10.000	0,39	1
5.000	0,39	1
2.000	0,39	1
1.000	0,39	1
600	0,39	1
500	1,56	4
350	0,39	1
300	0,78	2
200	1,17	3
100	3,89	10
50	8,56	22
40	0,78	2
35	0,39	1
30	1,17	3
20	7,39	19
15	0,78	2
10	**11,67**	**30**
5	**5,84**	**15**
1	0,39	1
0	**5,84**	**15**

Τα σημαντικά ευρήματα του Πίνακα 165 δείχνουν ότι, οι επισκέπτες:

- **απόλαυσαν** τη φύση, την χλωρίδα και πανίδα, το τοπίο και επίσης **αθλήθηκαν** σε ποσοστό (48,91%)
- Έκαναν **πεζοπορία** σε ποσοστό (19,42%)
- Έβγαλαν **φωτογραφίες** (14,28%)
- Έκαναν **δενδροφύτευση** (8,70)
- **Επισκέφθηκαν το Μουσείο** (6,52%).

Όλες οι παραπάνω δράσεις **μαρτυρούν ενεργητικούς επισκέπτες με ανησυχίες δημιουργικές για την εξερεύνηση** της βιοποικιλότητας, την απόλαυση της φύσης μέσα από πεζοπορία σε περιπατητικά μονοπάτια, για γνωριμία και ταυτόχρονα απεικόνηση μέσω της φωτογράφησης της φυσικής και πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Αυτού του είδους οι επισκέπτες αποτελούν το **«ζητούμενο»,** για την ανάδειξη και προβολή της περιοχής μας και θα πρέπει η τοπική αυτοδιοίκηση να τους προσελκύσει και να τους καταστήσει «**ικανοποιημένους πελάτες, αλλά και πρέσβεις**» προς άλλους υποψήφιους επισκέπτες. Τα ευρήματα αυτά είναι σύμφωνα με αποτελέσματα άλλων ερευνών που συνηγορούν στην πραγματοποίηση βιώσιμων δραστηριοτήτων για τους επισκέπτες που περιλαμβάνουν εκπαιδευτικά μονοπάτια, μονοπάτια πεζοπορίας και διαδρομές αναρρίχησης, καθώς και περιβαλλοντικές δραστηριότητες που βασίζονται στον τοπικό Πολιτισμό (Martinis, 2020). Επίσης, ως ευκαιρίες αναψυχής στο καθαρό φυσικό περιβάλλον, απαλλαγμένο από τις

παντός είδους επιβαρύνσεις των αστικών κέντρων, αναφέρονται ως «δασική αναψυχή», σύμφωνα με τους Ζάγκας κ.ά., (2013) και Γκατζογιάννης (1987). Τα ιδιαίτερα φυσικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής μας (λίμνες, βουνά και θάλασσες), η πλούσια βιοποικιλότητα, τόσο ως προς την χλωρίδα και πανίδα (ορνιθοπανίδα και ιχθυοπανίδα), όσο και προς την ποικιλία των φυσικών τοπίων σε συνδυασμό με την πολιτιστική μας κληρονομιά, αποτελούν πόλο έλξης για τους ντόπιους, αλλά και ξένους τουρίστες (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001; Αραμπατζής, 2006; Polyzos & Arabatzis, 2006; Arabatzis & Polyzos, 2008). Οι τουρίστες του εναλλακτικού τουρισμού, έχουν στοχευμένες αναζητήσεις και επιζητούν την ικανοποίησή τους μέσα από συγκεκριμένα θέματα όπως, η φυσιολατρία, η πεζοπορία, η γνωριμία με τον πολιτισμό, την τοπική παράδοση κ.λπ. (Σούρτζης, 2003).

Επιπρόσθετα, αυτή η αναζήτηση των επισκεπτών μας είναι σύμφωνη με την νέα δημοφιλή τάση που παρατηρείται τελευταία από τους αγροτουρίστες, για πραγματοποίηση των διακοπών τους σε αγροτικά χωριά ή τις παρακείμενες λίμνες, όπου οι ταξιδιώτες μπορούν να πλησιάσουν τη φύση και να βιώσουν έναν παραδοσιακό τρόπο ζωής, σε απρόσιτα μέρη, προκειμένου να απολαύσουν μοναδικά χαρακτηριστικά, όπως το αισθητικό φυσικό τοπίο, η αγροτική ομορφιά και πλούσια πολιτιστική κληρονομιά (Χρονοπούλου, 2013) και επίσης, ως μια πολυμορφία δραστηριοτήτων που προσφέρονται σε αγροτικό περιβάλλον (McGehee & Kim 2004; Colton & Bissix, 2005; Hegarty & Przezborska, 2005; Κίζος & Ιωσηφίδης, 2007).

Πίνακας 165. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλα, ανάλογα με το τι αποκόμισαν ή επεδίωξαν από την περιοχή.*

Τι αποκόμισαν ή επεδίωξαν οι επισκέπετες από την περιοχή;	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ** **%**	**ΑΡΙΘΜΟΣ** **N**
Απόλαυσαν τη φύση, την χλωρίδα και πανίδα, το τοπίο και επίσης αθλήθηκαν	**48,91**	**135**
Έκαναν πεζοπορία	**19,42**	**53**
Έβγαλαν φωτογραφίες	**14,28**	**39**
Έκαναν δενδροφύτευση	**8,70**	**24**
Επισκέφθηκαν το Μουσείο	6,52	18
Ξεκουράστηκαν	1,09	3
Ενημερώθηκαν για την περιοχή	0,72	2
Γνωρίστηκαν με τους ντόπιους κατοίκους	0,36	1

Οι απαντήσεις του παρακάτω Πίνακα 166, θα μπορούσε να είναι «οι προτάσεις των επισκεπτών προς τους ιθύνοντες», σχετικά με τις επιθυμίες τους που θα ήθελαν να ικανοποιήσουν στην συγκεκριμένη περιοχή της λίμνης Κάρλας. Έτσι:

- **Τα πολλαπλά σπόρ (27,27%), προφανώς μαρτυρούν επιθυμίες νέων ανθρώπων για άθληση και παιχνίδι**
- **Οι ξεναγήσεις (25,82%).** Η διαπίστωση αυτή μας οδηγεί σε μια άλλη διέξοδο επαγγελματική για την περιοχή, με τοποθέτηση κατηρτισμένων ανθρώπων από σχολές (ΙΕΚ, ΕΠΑΛ κλπ.) που θα αναλάβουν να ξεναγήσουν τους επισκέπετες μέσω ειδικών διαδρομών (μονοπατιών) στην διερεύνηση της βιοποικιλότητας (χλωρίδας και πανίδας), την ορνιθοπαρατήρηση, την συλλογή βοτάνων, καρπών, μανιταριών κλπ., την γνωριμία με την πολιτιστική μας κληρονομιά.
- Η Ιππασία, (10,95%), το ψάρεμα (6,20%), το κανό (5,96%) και η ποδηλασία (4,13%), αναφέρονται ως ευχάριστες αναζητήσεις που μπορεί να προσφέρουν αναψυχή και ευεξία.

- Οι παροχές σεστίασης (καφέ, φαγητό) σε ποσοστό (8,68%) είναι επίσης ένα βασικό στοιχείο που λείπει από την περιοχή.

Τα παραπάνω ευρήματα είναι σύμφωνα με άλλους συγγραφείς που υποστηρίζουν πως το ενδιαφέρον των τουριστών επηρεάζεται από την επίσκεψή τους σε περιοχές με αξιόλογα φυσικά τοπία και πολιτιστικά αξιοθέατα (Choo & Petrick, 2012; Roman & Golink, 2019) ή επίσης από αγροτουριστικές δραστηριότητες, που περιλαμβάνουν τη φιλοξενία και τη διαμονή, την εκπαίδευση, τις υπηρεσίες τροφίμων, τον προγραμματισμό εκδηλώσεων, τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.λπ. Δηλαδή, δραστηριότητες που σχετίζονται με τη γεωργία, που πραγματοποιούνται σε ένα αγρόκτημα εργασίας ή σε άλλα γεωργικά περιβάλλοντα για ψυχαγωγία ή επιπλέον και για εκπαιδευτικούς σκοπούς (Arroyo et al., 2013; Broccardo et al., 2017).

Πίνακας 166. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το τι θα επιθυμούσαν να υπάρχει στην περιοχή.*

Τι θα επιθυμούσαν να υπάρχει στην περιοχή;	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ** **%**	**ΑΡΙΘΜΟΣ** **N**
Γενικά πολλαπλά σπόρ	**27,27**	**6**
Ξεναγήσεις	**25,82**	**62**
Ιππασία	**10,95**	**26**
Παροχές εστίασης (καφέ, φαγητό)	**8,68**	**21**
Ψάρεμα	6,20	15
Κανό	4,96	12
Ποδηλασία	4,13	10
Παραλίμνια ανάπτυξη	3,31	8
Διάφορες υποδομές	2,48	6
Κωπηλασία	2,07	5
Πεζοπορίες και Κάμπιγκ	1,65	4
Δενδροφυτεύσεις	1,24	3
Καθαριότητα	1,24	3

Για άλλη μια φορά διαπιστώνεται ξεκάθαρα και από τους ντόπιους κατοίκους (Πίνακας 167), **ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική ακαι από την απασχόληση σε ποσοστό (83,20%)**. Η δήλωση αυτή σημαίνει την **ιδιαίτερη ευαισθησία** των τοπικών πληθυσμών να διατηρήσουν σε υψηλά επίπεδα προστασίας το φυσικό και πολιτισμικό τους περιβάλλον.

Πίνακας 167. *Κατανομή ερωτηθέντων κατοίκων της περιοχής λίμνης Κάρλας, ανάλογα με το αν πιστεύει ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση.*

Η προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση;	**ΚΑΤΟΙΚΟΙ** **%**	**ΑΡΙΘΜΟΣ** **N**
ΝΑΙ	**83,20**	**208**
ΟΧΙ	16,80	42
ΣΥΝΟΛΟ	100	250

Τα ευρήματα του Πίνακα 168 δηλώνουν ως **«κραυγή αγωνίας» τη δήλωση ότι τα «χωριά θα ερημώσουν» στο υψηλότατο ποσοστό του (90,80%),** ενώ βλέπουν και συνάμα προσδοκούν ότι **η μόνη ελπίδα για την περιοχή** είναι ο τουρισμός και μάλιστα ο εναλλακτικός βιώσιμος τουρισμός, ήτοι ο **Αγροτουρισμός και Οικοτουρισμός.**

Πίνακας 168. *Κατανομή ερωτηθέντων κατοίκων της περιοχής λίμνης Κάρλας, σχετικά με το αν πιστεύει ότι τα χωριά της περιοχής θα ερημώσουν και επίσης αν ο τουρισμός, είναι η μόνη ελπίδα για την περιοχή*

Πιστεύετε ότι τα χωριά της περιοχής θα ερημώσουν;	**ΚΑΤΟΙΚΟΙ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ Ν=250**	**Ο τουρισμός είναι η μόνη ελπίδα για την περιοχή;**	**ΚΑΤΟΙΚΟΙ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ Ν=250**
ΝΑΙ	**90,80**	**227**	**ΝΑΙ**	**76,00**	**190**
ΟΧΙ	9,20	23	**ΟΧΙ**	24,00	60
ΣΥΝΟΛΟ	100	250	ΣΥΝΟΛΟ	100	250

Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 169, το φυσικό περιβάλλον και τα φυσικά τοπία, σε συνδυασμό με την Βιοποικιλότητα της περιοχής σε ποσοστό 84%, φαίνεται να είναι τα ακαταμάχητα πλεονεκτήματα της περιοχής μελέτης και τα οποία θα πρέπει να αξιοποιήσουν στον μέγιστο βαθμό οι αρμόδιοι Φορείς άσκησης πολιτικής και φυσικά οι ντόπιοι πολίτες, με την καθοδήγηση των συλλογικών οργάνων της τοπικής και Περιφερειακής αυτοδιοίκησης.

Πίνακας 169. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, σχετικά με τα δυνατά σημεία της περιοχής που αποτελούν κίνητρο επίσκεψης και παραμονής στην περιοχή.*

Τα δυνατά σημεία της περιοχής	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ %**	**ΑΡΙΘΜΟΣ Ν**
Το φυσικό περιβάλλον και τα φυσικά τοπία	**54,40**	**136**
Η Βιοποικιλότητα (χλωρίδα και πανίδα) της περιοχής	**29,60**	**74**
Η ησυχία	14,40	36
Οι φιλικοί άνθρωποι	1,60	4
ΣΥΝΟΛΟ	100	250

Φυσικά, εκτός από τα δυνατά στοιχεία της περιοχής, υπάρχουν και τα αδύναμα, τα οποία όπως καταγράφονται στον Πίνακα 170, κυριαρχούν **οι ελλείψεις των υποδομών εστίασης και διαμονής σε ποσοστό 47,73%, τα οποία θα πρέπει να προσεχθούν καθότι αποτελούν σημαντικό πόλο έλξης των τουριστών επισκεπτών.**

Πίνακας 170. *Κατανομή ερωτηθέντων επισκεπτών της περιοχής λίμνης Κάρλας, σχετικά με τα αδύναμα στοιχεία της περιοχής.*

Τι θα επιθυμούσαν να υπάρχει στην περιοχή;	**ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ** **%**	**ΑΡΙΘΜΟΣ** **N**
Ελλείψεις υποδομών εστίασης και διαμονής	**47,73**	**105**
Η κακή οργάνωση	**18,64**	**41**
Η υγρασία	**14,55**	**32**
Τα σκουπίδια	10,45	23
Οι ελλείψεις δραστηριοτήτων	5,45	12
Τα ανεξέλεγκτα ζώα	1,36	3
Οι αγενείς κάτοικοι	0,91	2
Οι ελλείψεις προστασίας	0,91	2

4.12.2. Αποτελέσματα με βάση τη διερεύνηση των απόψεων των συμμετεχόντων επισκεπτών και των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας.

Σύμφωνα με τη διερεύνηση, διαπιστώνονται πολλαπλά σημαντικά αποτελέσματα, εκ των οποίων τα κυριότερα συνοψίζονται παρακάτω, ήτοι:

Όσον αφορά τους **συμμετέχοντες επισκέπτες**, διαπιστώνεται να δηλώνουν σε **μέτριο βαθμό** πως, *η ποιότητα των βασικών και παρεχόμενων υποδομών στη περιοχή* ***είναι καλή***, καθώς και *η ποιότητα των υποδομών και των υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή και την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή, ενώ ο αριθμός των επισκεπτών στη περιοχή πρέπει να αυξηθεί* και πως *γενικά είναι ικανοποιημένοι από την επίσκεψη τους στη περιοχή*.

Παράλληλα, οι **συμμετέχοντες επισκέπτες** δηλώνουν σε **μεγάλο βαθμό,** πως **είναι καλή**, *η κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή, η συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή, η συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή* και πως *θα ήθελαν και θα πρότειναν ο αριθμός των επισκεπτών στη περιοχή να αυξηθεί*.

Επιπρόσθετα, οι **επισκέπτες δηλώνουν μέτρια** πως, *στη περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα), η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη, ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή*.

Παράλληλα, οι **επισκέπτες συμμετέχοντες δηλώνουν σε μεγάλο βαθμό** πως, *για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής απαιτούνται όρια και περιορισμοί στη χρήση τους, η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής, η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη, τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμα και όταν αυτό μειώνει τα έσοδα, ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας –*

Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή και επίσης, *ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς*. Ο ***οικοτουρισμός*** *προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος* και *θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την βιώσιμη ανάπτυξη*. Ο *οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται,* ενώ *πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής, συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος* και πως *στη βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας*. Επιπρόσθετα δηλώνεται ότι *έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού, ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί, η βιώσιμη οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας*, ενώ *ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία* και επίσης, *η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου πιστοποιημένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο μονοπατιών στην ευρύτερη περιοχή*. Η *περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών*, ενώ, *η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών*, ακόμη δε, *η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, για τη διασύνδεση του ορεινού τόξου Κισσάβου – Μαυροβουνίου – Πηλίου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή*. Τα *οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά*, η *προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό*. Οι *περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας*, καθώς και *από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές*, έτσι ώστε, *ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς να αυξάνεται*. Προκύπτει ακόμη ότι, *οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού*, ενώ οι επισκέπετες δηλώνουν πως, *οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχαν για την περιοχή πριν την επίσκεψη* και πως *οι εμπειρίες τους κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχαν για την περιοχή πριν την επίσκεψη*.

Επιπρόσθετα, οι επισκέπτες συμμετέχοντες δηλώνουν σε <u>μεγάλο βαθμό</u> πως, για *να αναπτυχθεί ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει το ίδιο το Κράτος να προσφέρει χρηματοδότηση σε νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις, η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα (ΣΔΙΤ), θα βοηθήσει στην ανάπτυξη βιώσιμων οικοτουριστικών και αγροτουριστικών μονάδων στην περιοχή* και πως *για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης*. Επιπρόσθετα δε, *για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, πρέπει να γίνουν ριζικές παρεμβάσεις για την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος*. Διαπιστώνεται επίσης πως, *η καθιέρωση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε όλες της βαθμίδες εκπαίδευσης, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης της περιοχής και στην περιβαλλοντική συνείδηση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού*, ενώ, μπορεί να *συνδράμει στην τοπική κοινωνία, προκειμένου να διατηρήσει και αξιοποιήσει την τοπική γνώση για την βιώσιμη ανάπτυξη*. Η *Περιβαλλοντική εκπαίδευση, όταν είναι κατάλληλα σχεδιασμένη, μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στο να αποκτήσουν περιβαλλοντικές αξίες και να αποκτήσουν τις κατάλληλες στάσεις*, καθότι *είναι ένα μέσο που βοηθάει στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, ενθαρρύνοντας τους πολίτες να εφαρμόσουν βιώσιμες πρακτικές*. *Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης στις τοπικές κοινότητες*, ακόμη δε, η *Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη, χρησιμοποιεί την τοπική γνώση γύρω από την χλωρίδα και πανίδα, καθώς και τις αειφόρες γεωργικές πρακτικές.* Τέλος, *η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών μονοπατιών*.

Παράλληλα, οι επισκέπτες συμμετέχοντες φαίνεται να γνωρίζουν σε μεγάλο βαθμό πως, *η Κάρλα είναι προστατευόμενη περιοχή* και *υπάρχει Φορέας Διαχείρισης, ενώ, θα δέχονταν περιορισμούς κατά τη διάρκεια παραμονής τους στην περιοχή για λόγους περιβαλλοντικής προστασία.* Αντίθετα, οι επισκέπτες συμμετέχοντες δηλώνουν κατά κύριο λόγο πως *δεν θα συμμετείχαν οικονομικά στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής*.

Επιπρόσθετα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δηλώνουν πως επιθυμούν να προσφέρουν οικονομικά στην περιοχή προκειμένου να *αναπτυχθεί / αναβαθμιστεί / διατηρηθεί / προστατευθεί το φυσικό περιβάλλον και γενικότερα η περιοχή*, ενώ δήλωσαν πως γενικότερα στην περιοχή *απόλαυσαν την φύση, την πανίδα, την χλωρίδα, το τοπίο και ότι αθλήθηκαν*. Όμως, θα επιθυμούσαν να υπάρχουν γενικά *πολλαπλά σπορ* και *ξεναγήσεις*, πως τα δυνατά σημεία της περιοχής που αποτελούν κίνητρο επίσκεψης και παραμονής είναι αρχικά *το φυσικό τοπίο / φυσικό περιβάλλον* και *η χλωρίδα και πανίδα καθώς και γενικά η βιοποικιλότητα της περιοχής*, ενώ, τα κυριότερα αδύναμα στοιχεία της περιοχής αφορούν *τις ελλείψεις υποδομών, εστίασης και διαμονής*, καθώς και την *κακή οργάνωση*.

Όσον αφορά τους συμμετέχοντες κατοίκους, διαπιστώνεται να δηλώνουν σε **μέτριο βαθμό** πως, *στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)*, πως *στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση*, πως *η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη*, πως *τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων*, πως *τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται*, πως τα *οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους*, πως τα *οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής*. Επίσης αναφέρεται πως, *οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές*, πως *οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού*, πως *οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης*, πως *οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής*, πως *οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής* και πως *οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές*.

Από την άλλη, **οι συμμετέχοντες κάτοικοι, δηλώνουν σε υψηλό βαθμό** πως, *η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη, ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή*, πως ο *οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος* και *θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την ανάπτυξη*. Επίσης**, *ο οικοτουρισμός***, *οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής ανάπτυξης μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται*, ενώ *πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής*. Ο *οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος* ενώ παράλληλα, ο *Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς*. Στην *ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας* και *η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής*. Αντίθετα, ο

οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή και δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία. Οι κάτοικοι επίσης δηλώνουν ότι, *θα ήθελαν τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού*, πως *ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής* καθώς επίσης ότι, *τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά.* Η *προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό, οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας*, ενώ, *ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται* και πως *οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού.*

Επιπλέον, οι **συμμετέχοντες επισκέπτες δηλώνουν σε <u>πολύ υψηλό βαθμό</u>** πως, η *ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής*, πως *έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού* και πως *ο οικοτουρισμος- αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί.*

Παράλληλα, **η πλειοψηφία των συμμετεχόντων κατοίκων πιστεύει ότι, *τα χωριά της περιοχής σε λίγα χρόνια θα ερημώσουν*** και *ο τουρισμός είναι η μόνη ελπίδα της περιοχής, ενώ δηλώνουν ότι ,η **προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση.***

Πίνακας 171. Βαθμός Δηλώσεων επισκεπτών και κατοίκων

Δήλωση	**Επισκέπτες**	**Κάτοικοι**
Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	Μέτρια	Μέτρια
Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση	Πολύ	Μέτρια
Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	Μέτρια	Μέτρια
Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	Πολύ	Μέτρια
Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	Πολύ	Μέτρια
Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης	Μέτρια	Μέτρια
Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην	Μέτρια	Μέτρια

οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής		
Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	Μέτρια	Μέτρια
Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	Μέτρια	Μέτρια
Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη, πως ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	Πολύ	Πολύ
Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	Πολύ	Πολύ
Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την ανάπτυξη	Πολύ	Πολύ
Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής ανάπτυξης μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται	Πολύ	Πολύ
Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής	Πολύ	Πολύ
Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	Πολύ	Πολύ
Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς	Πολύ	Πολύ
Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	Πολύ	Πολύ
Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της	Πολύ	Πολύ

τοπικής κοινωνίας της περιοχής		
Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	Πολύ	Πολύ
Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	Πολύ	Πολύ
Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	Πολύ	Πολύ
Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό	Πολύ	Πολύ
Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	Πολύ	Πολύ
Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	Μέτρια	Πολύ
Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	Μέτρια	Πολύ
Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής	Πολύ	Πάρα πολύ
Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	Πολύ	Πάρα πολύ
Ο οικοτουρισμος- αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	Πολύ	Πάρα πολύ

Στον παραπάνω πίνακα 169, φαίνεται ο βαθμός δήλωσης, σε βασικά ερωτήματα, μεταξύ των συμμετεχόντων επισκεπτών και των κατοίκων, ο οποίος στο μέγιστο βαθμό των δηλώσεων **παρουσιάζει ομοφωνία**, ενώ σε κάποιες απ' αυτές, οι κάτοικοι **δηλώνουν στο υπέρτατο βαθμό (Πάρα πολύ).**

5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η αποκατεστημένη περιοχή της λίμνης Κάρλας (η πρώτη ανακατασκευασμένη λίμνη στην Ευρώπη) και τα περίχωρά της αποτελούν **θερμή περιοχή για τη βιοποικιλότητα (κιβωτό βιοποικιλότητας)**, ενώ ταυτόχρονα διαθέτει ιστορική και πολιτιστική σημασία, παρέχοντας ένα παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής για την αποκατάσταση υγροτόπων και θεωρείται εξαιρετικής σημασίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Papadimitriou et al., 2013; Chamoglou et al., 2014). Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι η λίμνη και οι γύρω περιοχές θεωρούνται καλά μελετημένες ως προς τους υδατικούς πόρους, την ποιότητα του νερού και τη βιοποικιλότητα, μέρος του δικτύου Natura 2000 και υπό τη δικαιοδοσία της Μονάδας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Θεσσαλίας (Management Unit of Protected Areas of Thessaly, 2023), τα πολιτιστικά του χαρακτηριστικά, δεν έχουν διερευνηθεί επαρκώς στην επιστημονική βιβλιογραφία. Τα αποτελέσματα της παρούσας διατριβής αποτελούν μια **πρώτη προσπάθεια χωρικής αναγνώρισης και αξιολόγησης των τύπων οικοσυστημάτων** που υπάρχουν στην περιοχή, παράλληλα με τις προτιμήσεις διαχείρισης και ανάπτυξης για τη χάραξη και την ανάδειξη προτεραιοτήτων για την ανάπτυξη του οικολογικού και πολιτιστικού τουρισμού σε τοπική κλίμακα, με τελικό στόχο την επιστημονικά τεκμηριωμένη υποστήριξη της λήψης διαχειριστικών και πολιτικών αποφάσεων, **σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και διακυβέρνησης**.

5.1. Οικοσυστήματα και οικοσυστημικές υπηρεσίες

Με βάση τη χαρτογράφηση των τύπων οικοσυστημάτων στο επίπεδο MAES 3, τα επικρατούντα οικοσυστήματα είναι προσανατολισμένα στη **γεωργία**, υποστηρίζοντας παραδοσιακά την τοπική και περιφερειακή οικονομία. Ακολουθώντας τις εθνικές τυπολογίες, επισημαίνεται ότι η περιοχή έχει μεγάλη σημασία εκτός από τις προμηθευτικές υπηρεσίες (που αφορούν στη γεωργία) και στις ρυθμιστικές και διατήρησης, καθώς και τις πολιτισμικές **οικοσυστημικές υπηρεσίες.**

Τα αποτελέσματα αυτής της διατριβής συμβάλλουν ως βασική πληροφορία στις εθνικές προσπάθειες για την εφαρμογή της Χαρτογράφησης και Αξιολόγησης των Οικοσυστημάτων και των Υπηρεσιών τους (Δράση MAES) στην Ελλάδα (Dimopoulos et al., 2017; Kokkoris et al., 2020), σε τοπική κλίμακα. Ωστόσο, συνιστώνται έρευνες πεδίου για τη βελτιστοποίηση της χωρικής έκτασης και επικύρωσης των τύπων οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους σε τοπική κλίμακα, π.χ. χρησιμοποιώντας την πλατφόρμα επιτόπιων ερευνών MAES_GR (Kokkoris et al., 2021) κατά τις επισκέψεις της Μονάδας Διαχείρισης ή άλλων φορέων, στην περιοχή. Επιπλέον, οι ήδη διαθέσιμες για τον σκοπό αυτό **πλατφόρμες και εργαλεία συμμετοχικής χαρτογράφησης και αξιολόγησης**, όπως το ppGIS-WebGIS (Roustanis et al., 2021), που αναπτύχθηκε για το εθνικό έργο LIFE IP 4 Natura, **θα πρέπει να προωθηθούν και να χρησιμοποιηθούν** από το ευρύτερο κοινό, για τον εμπλουτισμό των σχετικών γεωχωρικών βάσεων δεδομένων για την περιοχή.

5.2. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης

Ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα που πρέπει να λάβουν υπόψη οι τοπικοί φορείς, οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής προκειμένου να υποστηρίξουν τον οικο-πολιτιστικό τουρισμό, είναι η **προώθηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης** και ειδικότερα των προστατευόμενων περιοχών στους ντόπιους κατοίκους, χρησιμοποιώντας συμμετοχικές προσεγγίσεις. Είναι ζωτικής σημασίας να συμμετέχουν ενημερωμένοι και ευαισθητοποιημένοι πολίτες στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, προκειμένου να επιλέγουν επαρκώς ή/και να ιεραρχούν τις ανάγκες και τα μέτρα που θα εφαρμοστούν σχετικά με την **αειφόρο ανάπτυξη** της περιοχής και ειδικότερα για τα πλεονεκτήματα του οικολογικού τουρισμού. Μια πρόσφατη μελέτη σχετικά με την ευαισθητοποίηση του δικτύου Natura 2000 (Kokkoris et al., 2023), υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να κατανοήσουν ότι, τα οφέλη για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι πολύ πέρα από μια συγκεκριμένη περιοχή, ειδικά όταν συγκρίνονται με το κόστος που επιβαρύνει μια μικρότερη ομάδα τοπικών ενδιαφερομένων.

Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να προσδιοριστεί ποιος εκπροσωπεί το ευρύ κοινό. Δεδομένου ότι η συμμετοχή του κοινού αποτελεί εθελοντική δραστηριότητα, υπάρχει πιθανότητα οι συμμετέχοντες να ανήκουν ή όχι στην κατηγορία των πολιτών που θεωρούνται ως ενήμεροι.

5.3. Φέρουσα τουριστική ικανότητα

Η αξιολόγηση της φέρουσας ικανότητας αποκάλυψε το γεγονός ότι **υπάρχει ένα αδρανές στρατηγικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη φιλικού προς το περιβάλλον, τουρισμού** όλο τον χρόνο στην περιοχή. Ωστόσο, οι υπολογισμοί για τη φέρουσα ικανότητα αναφέρονται και περιορίζονται στη φυσική φέρουσα ικανότητα, παρέχοντας μια γενική ιδέα για τον μέγιστο αριθμό επισκεπτών που μπορούν να βρίσκονται ταυτόχρονα σε καθεμία από τις προτεινόμενες διαδρομές/μονοπάτια για τις διαφορετικές χρήσεις (δηλαδή πεζοπορία, ποδηλασία και ιππασία), λαμβάνοντας υπόψη συντηρητικά πρότυπα, λόγω του καθεστώτος προστασίας της περιοχής. Οι μελλοντικές, εφαρμοσμένες αξιολογήσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν τον υπολογισμό της **πραγματικής φέρουσας ικανότητας** που ενσωματώνει διορθωτικούς συντελεστές (π.χ. βροχόπτωση, ηλιακή ακτινοβολία) και της πραγματικής φέρουσας ικανότητας, που περιλαμβάνει περιορισμούς με βάση τη διαθέσιμη υποδομή, το σχέδιο διαχείρισης, το προσωπικό κ.λπ. (Cifuentes, 1992; Ceballos-Lascurain, 1996). Επιπλέον, απαιτείται μια ενημερωμένη, λεπτομερής αξιολόγηση των στρατηγικών κοινωνικού, οικονομικού και περιφερειακού σχεδιασμού, για τον εντοπισμό των τρεχουσών βασικών συνθηκών (π.χ. μετά από προηγούμενη εργασία που διεξήχθη από τους Mastrogianni et al., 2012), δηλαδή, πριν από δώδεκα χρόνια). Με αυτό, η προτεινόμενη οικολογική - πολιτιστική ανάπτυξη θα τεθεί σε ένα ρεαλιστικό πλαίσιο, που μπορεί να προτείνει τροποποιήσεις και βελτιώσεις, π.χ. επιλογή λιγότερων διαδρομών ή/και συνδυασμό διαδρομών, συμπερίληψη περισσότερων δραστηριοτήτων ή περιορισμών (π.χ. για ιππασία κοντά σε ενδιαιτήματα, σημαντικά για διατήρηση στην ΕΕ, ή σχεδόν ενδιαιτήματα προτεραιότητας) (European Commission, 2007).

Επιπλέον, και προκειμένου να καταγραφούν οι πραγματικές συνθήκες κάτω από τις οποίες θα αναπτυχθεί ένα οικολογικό, βιώσιμο τουριστικό προϊόν, η **αξιολόγηση των προτιμήσεων των επισκεπτών**, βασισμένη σε πρόσωπο με πρόσωπο ή διαδικτυακή έρευνα ερωτηματολογίου είναι ζωτικής σημασίας. Η έρευνα ερωτηματολογίων που υλοποιήθηκε σε επισκέπτες, σε κατοίκους της περιοχής και ενδιαφερόμενους φορείς αναδεικνύει την **προσδοκία για οικολογική - πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής** και το σημαντικότερο, θέτει τη βάση για την επακολουθούσα συμμετοχή στη διαδικασία σύνταξης λεπτομερών και εξατομικευμένων υπηρεσιών που θα ικανοποιήσουν τους επισκέπτες, καθώς και τη δημιουργία βιώσιμου εισοδήματος στις τοπικές κοινωνίες.

5.4. Τα πλημμυρικά προβλήματα της λεκάνης απορροής της λίμνης Κάρλας (Σεπτέμβριος 2023)

Σύμφωνα με δημοσιεύματα και σχόλια των Γκούμας και Μπαρμπούτης (26-10-2023), ο Μεσογειακός κυκλώνας Daniel και Elias, στην πλημμυρισμένη λεκάνη της Κάρλας, έχουν φέρει σε απόγνωση τους ανθρώπους της περιοχής και γεμίζουν οργή όλους όσοι βλέπουμε τον τόπο μας να γυρίζει πολλά χρόνια πίσω. Με μια φράση: Κατέρρευσε το αμυντικό σύστημα (με αναχώματα) προστασίας της ευρύτερης περιοχής Κάρλας από τις υπερχειλίσεις του Πηνειού (στο ύψος της Γυρτώνης), το οποίο είχε σχεδιαστεί πριν πολλές δεκαετίες και λειτουργούσε έως τώρα με επιτυχία.

Και αυτή η προστασία, με βάση τον σχεδιασμό, θα έπρεπε καταρχήν να είναι ένα διαχειρίσιμο ζήτημα, ανεξάρτητα από τον όγκο υδάτων που «κατέβασε» ο Πηνειός και το πόσο «ακραία» υπήρξαν τα πλημμυρικά φαινόμενα (ή «θεομηνία» όπως, για ευνόητους λόγους, κάποιοι τα ονομάζουν…).

[*Στην παρούσα κατάσταση δεν αναζητούνται ευθύνες, ούτε θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε πως λειτούργησε ο διοικητικός μηχανισμός, ποιοι ήταν οι αρμόδιοι για τον έλεγχο της κατάστασης των υποδομών «άμυνας» δίπλα στο ποτάμι, για την λειτουργία τους, για την συντήρησή τους κ.λπ.*

Εξάλλου, μέχρι τώρα δεν υπάρχουν διαθέσιμα όλα τα απαραίτητα στοιχεία. Όμως η καταστροφή που προκλήθηκε υπήρξε τόσο μεγάλη, αφενός σε δημόσιες υποδομές και αφετέρου, σε περιουσίες πολλών ανθρώπων που η ζωή τους «βούλιαξε» μέσα στα νερά.
Ας μην ξεχνάμε επίσης τους τεράστιους οικονομικούς πόρους που θα διατεθούν για αποζημιώσεις και για έργα αποκατάστασης, στέλνοντας σε όλους μας τον «λογαριασμό» και σπρώχνοντας έμμεσα και τη δική μας ζωή «προς τα πίσω», άσχετα εάν δεν μας κατέκλυσαν όλους τα νερά των πλημμυρών.
Συνεπώς στις επόμενες εβδομάδες οφείλουν ΟΛΟΙ οι εμπλεκόμενοι, με επικεφαλής τους αρμόδιους υπουργούς και τους αυτοδιοικητικούς μας παράγοντες, χωρίς επικοινωνιακά τερτίπια, να δώσουν στην δημοσιότητα το πόρισμα τους για το τι συνέβη, τι δεν πήγε καλά στο αμυντικό σύστημα της Κάρλας που τόσα χρόνια λειτουργούσε χωρίς προβλήματα και αστοχίες, καθώς και τι σκοπεύουν να βελτιώσουν ώστε να μην ζήσουμε ξανά άλλη τέτοια συμφορά.
Και εκεί θα δούμε την ειλικρίνεια των προθέσεων τους για την δήθεν «αξιολόγηση» σε όλα τα επίπεδα, που εύκολα την απαιτούν όταν αφορά τους «άλλους», δύσκολα όμως την εφαρμόζουν για τον εαυτό τους….].https://www.ypethe.gr/news/pente-hronia-apo-ta-episima-egkainia-toy-neoy-tamieytira-tehniti-limni-karlas-kostas-gkoymas).

Ότι συμβαίνει αυτή τη στιγμή στην περιοχή της Κάρλας είναι αποτυχία του συστήματος προστασίας της από τις πλημμυρικές ροές του Πηνειού (σχεδιασμός που η υλοποίηση του άρχισε στις δεκαετίες του 1940 – 50 με τα προστατευτικά αναχώματα του Πηνειού και «έκλεισε» το 2018 με την ολοκλήρωση όλων των έργων του Ταμιευτήρα). Πρέπει να εξεταστεί εάν η αποτυχία οφείλεται σε έργα προστασίας που πλέον δεν επαρκούν (πχ. ύψος αναχωμάτων, συμπληρωματικά πρόσθετα έργα κλπ.) ή και σε κακή συντήρηση και διαχείριση των υφιστάμενων υποδομών (πχ. «τραυματισμός» αναχωμάτων σε διάφορα σημεία, κλπ.) που τελικά δεν συγκράτησαν τα νερά.

Προφανώς θα πρέπει να γίνει έλεγχος – επαναξιολόγηση όλων των υφιστάμενων αντιπλημμυρικών υποδομών προστασίας (αν λειτούργησαν ή όχι και που), καθώς και οι τυχόν απαιτούμενες αντίστοιχες παρεμβάσεις ώστε να μην ξανασυμβούν παρόμοιες καταστάσεις. Δεν είναι καθόλου εύκολο να προσεγγίσει κανείς το ζήτημα αυτό σήμερα (που βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη) και θα ήταν ανεύθυνο να προδιαγράψουμε τι θα συμβεί και πως μπορεί να αντιμετωπιστεί.

5.5. Οι συνέπειες των πλημμυρών στη Θεσσαλία

Οι πρωτοφανείς βροχοπτώσεις από την καταιγίδα «Daniel», η οποία χαρακτηρίστηκε ως καιρικό φαινόμενο με πιθανότητα εμφάνισης 1 φορά στα 200 χρόνια για την Ελλάδα, οδήγησαν σε μια καταστροφική πλημμύρα με οδυνηρές ανθρώπινες απώλειες στη Θεσσαλία στις αρχές Σεπτεμβρίου του 2023.

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα, δηλαδή, οι ισχυρές βροχοπτώσεις και οι πλημμύρες στην Θεσσαλία προκάλεσαν σημαντικές απώλειες, οι οποίες επιγραμματικά συνοψίζονται στις παρακάτω:

- **Στοίχισαν τη ζωή 17 ανθρώπων (** https://www.enainstitute.org/publication/)
- Προκάλεσαν σημαντικές ζημιές σε καλλιέργειες φυτικής παραγωγής (ολοκληρωτική καταστροφή σε καλλιέργειες βαμβακιού, καλαμποκιού, βιομηχανικής ντομάτας και δενδροκαλλιεργειών).
- Προκάλεσαν τρομερές απώλειες στο ζωικό κεφάλαιο (θάνατος ζώων και εξαφάνιση αυτών)
- Κατασράφηκαν σημαντικές υποδομές και δίκτυα,
- Εξαφανίσθηκαν και κατστράφηκαν ολοσχερώς αγροτικά μηχανήματα, πομώνες άρδευσης, συγκροτήματα άρδευσης,
- Εκατοντάδες κατοικίες κύριας διαμονής πλημμύρισαν και υπέστησαν σημαντικές ζημιές,

- Βοηθητικοί χώροι αγροτικών και κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων (αποθήκες και στάβλοι) με τους αντίστοιχους εξοπλισμούς είναι εκτός λειτουργίας

- Επιπροσθέτως, εκατοντάδες επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένου και του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού τους, των αποθεμάτων, καθώς και διαρκών καταναλωτικών αγαθών έχουν υποστεί σημαντικές ζημιές με σημαντικές οικονομικές απώλειες.

- Θα παρατηρηθεί σημαντική υστέρηση στην «οικονομική ανασύνταξη» της Θεσσαλίας, δεδομένου ότι δεκάδες χιλιάδες στρ. γόνιμης γης, πιθανόν θα χρειαστούν ίσως και 5 χρόνια για να καλλιεργηθούν και καταστούν γόνιμα προς παραγωγή (https://www.enainstitute.org/publication/%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC-%CF%84%CE%B9%CF%82%CF%80%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%BC%CF%8D%CF%81%CE%B5%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%B8%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF/)

Στο ίδιο πλαίσιο κινούμενος και ο Καθηγητής κ. Λέκας, σε δηλώσεις του στον τηλεοπτικό σταθμό Mega, (08-09-2023), υπογράμμισε ότι, «εξαιτίας των πλημμυρών στη Θεσσαλία καταστράφηκε περίπου το 22% της αγροτικής παραγωγής της Ελλάδας! Τα χωράφια, όπου έχει γίνει εναπόθεση λάσπης, θα αργήσουν πάρα πολύ να μπορέσουν να φιλοξενήσουν καλλιέργειες. Ο κάμπος θα χρειαστεί τουλάχιστον πέντε (5) χρόνια, για να γίνουν τα εδάφη ξανά εύφορα, προειδοποίησε ο ίδιος… «Οι αγροτικές εκτάσεις είναι περιοχές που θα αργήσουν να ανακάμψουν. Δεν είναι μόνο η αγροτική αναπαραγωγή που καταστράφηκε ολοσχερώς, δηλαδή το 22-23% της αγροτικής παραγωγής της χώρας, είναι ότι οι αποθέσεις αργίλων και λάσπης πάνω στα γόνιμα εδάφη πάχους τουλάχιστον μισού μέτρου, δεν μπορούν να φιλοξενήσουν καλλιέργειες, δεδομένου ότι δεν έχουν οργανικά στοιχεία».
(Πηγή:https://www.protagon.gr/epikairotita/lekkas-gia-tis-plimmyres-sti-thessaliafainomeno-xilietias-diplasio-apo-ton-iano-44342786395).

Οι αρχικές εκτιμήσεις για το κόστος αποκατάστασης των ζημιών θεωρείται ότι θα προσεγγίσει τα 2,5 δις ευρώ. Παράλληλα, οικονομικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι σε βάθος χρόνου το κόστος αυτό μπορεί να αυξηθεί και να υπερβεί τα 5 δισ. ευρώ. Ο μεγαλύτερος όμως κίνδυνος για την ελληνική οικονομία, είναι οι επιπτώσεις που θα έχουν οι καταστροφικές πλημμύρες στις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, όπως αυτές είχαν αποτυπωθεί στο πρόγραμμα σταθερότητας το οποίο είχε κατατεθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Απρίλιο του 2023, καθότι, η Θεσσαλία κατά το έτος 2022, σύμφωνα με Έκθεση της Alpha Bank, συνέβαλε στην διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας μας κατά 5,2% και παρήγαγε το 14,1% της αγροτικής παραγωγής. Επίσης, το 6,4% των απασχολούμενων εργάζονταν στην Θεσσαλία, εκ των οποίων το 20,1% εργάζονταν στον αγροτικό τομέα. Επιπλέον, το 34% της συνολικής παραγωγής σιταριού προέρχεται από την Θεσσαλία (Ροβόλης και Μπέτσης, 2023)
https://www.ot.gr/2023/09/22/apopseis/experts/oi-synepeies-ton-plimmyron-sti-thessalia-kai-i-elliniki-oikonomia/

Συνολικά δε, σε βάθος τετραετίας εκτιμάται ότι το ΑΕΠ στην Ελλάδα εξαιτίας των πλημμυρών στην Θεσσαλία θα παρουσιάσει απώλειες ύψους 38 δις ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι θα επηρεασθεί αρνητικά, μεταξύ άλλων, το δυνητικό παραγόμενο προϊόν, θα μειωθεί το αγροτικό και το αστικό εισόδημα της συγκεκριμένης περιφέρειας, θα επιβαρυνθεί το ισοζύγιο πληρωμών και θα διευρυνθούν οι συνθήκες αύξησης των πληθωριστικών πιέσεων στην χώρα μας.

Μία τέτοια προοπτική κατά την επόμενη τετραετία, και σ' ένα διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον επιβράδυνσης των οικονομιών και επιστροφής των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2024 στους δημοσιονομικούς κανόνες, θα επιδεινώσει τα κοινωνικο-οικονομικά και αναπτυξιακά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, με κίνδυνο διεύρυνσης των δημοσιονομικο-οικονομικών ανισορροπιών και των κοινωνικών ανισοτήτων στην χώρα μας (Ροβόλης και Μπέτσης, δημοσίευση στον

Οικονομικό Ταχυδρόμο στις 28-10-2023). https://www.ot.gr/2023/09/22/apopseis/experts/oi-synepeies-ton-plimmyron-sti-thessalia-kai-i-elliniki-oikonomia/ .

5.6 Οι αστοχίες και η απουσία κεντρικού φορέα (σύμφωνα με την Ολλανδική εταιρεία).

Ορισμένες από τις διαπιστώσεις που έχουν κάνει μέχρι στιγμής τα μέλη της ομάδας της Ολλανδικής εταιρείας είναι ότι:

- Δεν έχουν καθαριστεί τα αρδευτικά κανάλια,
- Τα Δασαρχεία δεν είχαν μαζέψει τους κορμούς δέντρων, (από την παρόχθια βλάστηση), με αποτέλεσμα να αποφράξουν τις γέφυρες και τη ροή των ρεμάτων, με αποτέλεσμα τα πλημμυρικά φαινόμενα των πεδινών περιοχών.
- Κατακερματισμός της δημόσιας διοίκησης και της αλληλεπικάλυψης αρμοδιοτήτων, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να εφαρμοστεί μια ορθολογική στρατηγική.

Επίσης, ανάμεσα στα ζητήματα που απαιτούν μια επείγουσα λύση, είναι σύμφωνα με τον κ. Γκουζούρη, και η διαχείριση των ζώων που διασώθηκαν για να αποφευχθεί ο κίνδυνος να υπάρξει κάποια τοξικότητα. «Από δημοσιεύματα αναφέρεται ότι, **έχουν πεθάνει πάνω από 140.000 ζώα**. Είναι τρομερές και συγκλονιστικές εικόνες να βλέπει κανείς όλα αυτά τα απροστάτευτα πρόβατα και αγελάδες που πνίγηκαν μέσα στους στάβλους ή και στην έξοδό τους να διασωθούν. Για το ζωϊκό κεφάλαιο που διασώθηκε, θα πρέπει να υπάρξει ένας σχεδιασμός των αρμόδιων υπηρεσιών της Περιφέρειας Θεσσαλίας (Διεύθυνση αγροτικής Οικονομίας, Κτηνιατρική Υπηρεσία κλπ.), για να εξετασθεί κατά πόσο τα βοσκοτόπια πλέον είναι ασφαλή για βόσκηση των ζώων, δεδομένου ότι ελλοχεύει ο κίνδυνος να παραχθούν αφλατοξίνες (μυκοτοξίνες), οι οποίες είναι δηλητηριώδεις.

5.7 Οι αιτίες των καταστροφικών πλημμυρών στη Θεσσαλία

Αν επιχειρήσουμε μια σύνοψη των κυριότερων αιτίων που προκάλεσαν τις τρομακτικές καταστροφές από τις πλημμύρες στη Θεσσαλία, αυτές αποτυπώνονται στα παρακάτω σημεία:

- Οι διαχρονικές αλλαγές στο τοπίο και συνεπώς, στις χρήσεις γης, που ξεκίνησαν την δεκαετία του 1930 και ολοκληρώθηκαν (τυπικά) με τους αναδασμούς γης, τη δεκαετία του 1970, χωρίς όμως και μέχρι σήμερα να ολοκληρωθούν και τα προβλεπόμενα αποστραγγιστικά έργα.
- Πολλαπλές παρεμβάσεις όπως ευθυγραμμίσεις ποταμών, κατάργηση μικρότερων ρεμάτων, αποστράγγιση υγροτόπων, κατασκευή αναχωμάτων και αποκοπή των ποταμών από τα πλημμυρικά τους πεδία, χωρίς να σκεφθούν ότι όλα αυτά τα έργα, άλλαξαν το υδρολογικό καθεστώς των περιοχών αυτών και βέβαια δεν αποτίμησαν ορθολογικά τη φυσική υδρογραφία του χάρτη του 1878, δηλαδή, το «υγρό σύστημα φυσικών διαύλων νερού», της πεδινής Θεσσαλίας.
- Η απαξίωση των δημοσίων υπηρεσιών όπως π.χ. της Δασικής υπηρεσίας που τις τελευταίες δεκαετίες αδυνατεί λόγω έλλειψης πόρων και ανθρώπινου δυναμικού, να κάνει έργα ορεινής υδρονομίας, όπως προβόλους και μικρά φράγματα ανάσχεσης των πλημμυρικών παροχών, που με μεγάλη επιτυχία έκανε μέχρι την δεκαετία του 1970.
- Οι ανεπαρκείς υποδομές (π.χ. γέφυρες, δρόμοι), οι οποίες σχεδιάστηκαν με προδιαγραφές, που πλέον δεν ισχύουν στη νέα κλιματική πραγματικότητα.
- Η έλλειψη συντονισμού και η σύγχυση αρμοδιοτήτων μεταξύ των δημοσίων υπηρεσιών. Η κατάσταση αυτή, σχολιάσθηκε και από την Ολλανδική ομάδα των ειδικών επιστημόνων. Είναι χαρακτηριστικό ότι, θυροφράγματα παραμένουν κλειστά σε τμήματα των ποταμών, παρά τις εντολές που δίνονται για να ανοίξουν σε περιπτώσεις πλημμυρών.
- Η έλλειψη ορθού αντιπλημμυρικού σχεδιασμού, τόσο σε κεντρικό, όσο και σε περιφερειακό - τοπικό επίπεδο. Σε κεντρικό επίπεδο γιατί τα υπάρχοντα Σχέδια

Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας κρίνονται ελλειπή, ενώ σε περιφερειακό επίπεδο δεν φαίνεται να υπάρχει κανένας σχεδιασμός για την αντιμετώπιση τέτοιων κρίσεων.

- Οι καταστροφικές πυρκαγιές των δασών των τελευταίων ετών, είναι ένας πλύ σοβαρός λόγος, καθότι τα δάση απέτρεπαν αφενός την έντονη πλημμυρική ροή των υδάτων προς τις πεδινές περιοχές και αφετέρου, συντελούσαν στην ανάσχεση των διαβρώσεων των ορεινών εδαφών, προς τους υδάτινους αποδέκτες.
- Τέλος, σε όλα τα παραπάνω πρέπει να προστεθεί και η ραγδαία κλιματική αλλαγή που συμβαίνει τα τελευταία χρόνια. Ήδη η Θεσσαλία, τα 4 τελευταία χρόνια έχει δεχθεί 3 μεγάλες καταστροφές από τα πλημμυρικά φαινόμενα των (IANOS, DANIEL, ELIAS).

Εν κατακλείδι, εφόσον οι πλημμύρες υπήρχαν και θα υπάρχουν και τα επόμενα χρόνια, ας φροντίσουμε λοιπόν στο μέλλον να τις αντιμετωπίσουμε με σύνεση, ορθολογισμό και τεχνογνωσία. Οι αρμόδιοι κυμερνητικοί παράγοντες, οι Δημόσιοι φορείς, η Τοπική αυτοδιοίκηση και φυσικά η κοινωνία των τοπικών κοινοτήτων, να συμβάλλει με κάθε πρόσφορο μέσο στην αναζήτηση των καλύτερων λύσεων.

5.8. Μοντέλο διοίκησης και πολιτικής με λύσεις βασισμένες στη Φύση

Το μέχρι σήμερα μοντέλο διοίκησης και επιλογών πολιτικής σχετικά με τους εμπλεκόμενους φορείς διαχείρισης των περιβαλλοντικών πόρων (Δήμοι, Περιφέρεια, συναρμόδια Υπουργεία και Υπηρεσίες τους) ακολουθούσε την στρατηγική λήψης αποφάσεων με κύριο γνώμονα κατασκευαστικά έργα προκειμένου να αντιμετωπίζει ή να μετριάζει τις όλο και αυξανόμενες προκλήσεις στην περιοχή (κλιματικές, περιβαλλοντικές, ζήτησης πόρων, π.χ. αρδευτικού νερού κ.λπ.). Από τα αποτελέσματα της παρούσας διατριβής και κύρια από τη ζήτηση κατοίκων και επισκεπτών για αναβάθμιση του περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής, οι λύσεις βασισμένες στη φύση (***Nature Based Solutions - NBS***), προκρίνονται περισσότερο από ποτέ (λόγω και των καταστροφικών πλημυρών), ως το νέο μοντέλο προστασίας, πρόληψης και αποκατάστασης, πάνω στο οποίο θα λαμβάνονται αποφάσεις και θα καθοδηγούνται οι πολιτικές για την περιοχή.

Οι πλημμύρες συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο συχνών και καταστροφικών φυσικών φαινομένων και πλήττουν εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Με την κλιματική αλλαγή να επιδεινώνει τη συχνότητα και την ένταση των πλημμυρικών φαινομένων, υπάρχει επείγουσα ανάγκη για αποτελεσματικές στρατηγικές διαχείρισης των πλημμυρών. Οι λύσεις βασισμένες στη φύση έχουν αναδειχθεί ως η πλέον βιώσιμη προσέγγιση, προσφέροντας συνέργεια μεταξύ της διατήρησης του περιβάλλοντος και της μείωσης του κινδύνου πλημμύρας. Οι λύσεις που βασίζονται στη φύση για τη διαχείριση των πλημμυρών περιλαμβάνουν παρεμβάσεις που αποκαθιστούν ή μιμούνται τις φυσικές υδρολογικές διεργασίες για τη διαχείριση του νερού σε μια λεκάνη απορροής. Οι λύσεις αυτές αναγνωρίζονται όλο και περισσότερο για το ρόλο τους, όχι μόνο στη μείωση των κινδύνων πλημμύρας, αλλά και στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, στη διαχείριση των αστικών κινδύνων, στη βιώσιμη γεωργία και στην οικολογική υδρολογία (Wingfield, Macdonald, & Peters, 2021).

Χαρακτηριστική είναι η έρευνα των Wingfield et al., (2021), όπου υπογραμμίζεται η πολυπλοκότητα του σχεδιασμού και της εφαρμογής των λύσεων βασισμένων στη Φύση για τη διαχείριση των πλημμυρών. Η πολυπλοκότητα αυτή προκύπτει από την ανάγκη γεφύρωσης πολλαπλών και διαφορετικών επιστημονικών αντικειμένων και επαγγελματικών ομάδων, με την καθεμία προσέγγιση να προκρίνει τις δικές της μεθόδους, αλλά και τις εγγενείς αβεβαιότητες. Η έρευνα αυτή, διαπίστωσε χαμηλή συμφωνία μεταξύ των επαγγελματιών σχετικά με τον ορισμό και το πεδίο εφαρμογής των λύσεων βασισμένων στη Φύση για τη διαχείριση των πλημμυρών, γεγονός που οδηγεί σε διαφορετικές προοπτικές και αμφισβητούμενα όρια μεταξύ των λύσεων βασισμένων στη Φύση και άλλων παρεμβάσεων στη γη και στα ύδατα μιας περιοχής.

Σε μια άλλη σχετική μελέτη, οι Nalluri & Karri (2023), υπογραμμίζουν τη σημασία των λύσεων βασισμένων στη Φύση, στο πλαίσιο της διαχείρισης του εδάφους και των υδάτων για

τη βιώσιμη γεωργία. Υποστηρίζουν ότι η ολοκληρωμένη διαχείριση των εδαφικών και υδατικών πόρων είναι απαραίτητη για τη γεωργική βιωσιμότητα και τη διατήρηση των φυσικών οικοσυστημάτων. Οι λύσεις βασισμένες στη Φύση θεωρούνται ως οικονομικά αποδοτικές πρωτοβουλίες που ενισχύουν την ανθεκτικότητα της γεωργικής παραγωγής, ενώ παράλληλα μετριάζουν τις κλιματικές επιπτώσεις και βελτιώνουν την ποιότητα του περιβάλλοντος.

Ο ρόλος των υγροτόπων στην εφαρμογή λύσεων βασισμένων στη Φύση είναι κρίσιμος, ιδίως στο πλαίσιο της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Οι υγρότοποι χρησιμεύουν ως φυσικοί αποδέκτες άνθρακα και είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, την επισιτιστική ασφάλεια, την ποιότητα του νερού και τη μείωση του κινδύνου καταστροφών. Η Σύμβαση Ραμσάρ για τους υγροτόπους υπογραμμίζει τη σημασία της διατήρησης ή της βελτίωσης του οικολογικού χαρακτήρα των υγροτόπων για την ενίσχυση του ρόλου τους στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή με βάση τη φύση (Ramsar COP14, 2022).

Αντίστοιχα, οι Collier & Bourke (2020), συζητούν τις δυνατότητες των λύσεων βασισμένων στη Φύση, για την ολοκληρωμένη διαχείριση των λεκανών απορροής. Υποστηρίζουν ότι οι παραδοσιακές λύσεις τεχνικών υποδομών, όπως οι «γκρίζες» υποδομές, συχνά περιορίζονται από τον αποσβεστικό τους χαρακτήρα και τη συνεχή ανάγκη για δαπανηρές παρεμβάσεις. Αντίθετα, οι πράσινες υποδομές, βασικό συστατικό των λύσεων βασισμένων στη Φύση, αποτιμώνται με την πάροδο του χρόνου και παρέχουν πολλαπλά οφέλη προς διαφορετικούς αποδέκτες (κατοίκους, οικοσυστήματα, κλίμα κ.λπ), με την προσέγγιση αυτή να θεωρείται οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμη και εφαρμόσιμη σε διάφορες κλίμακες (τοπική, περιφερειακή, εθνική).

Πιο συγκεκριμένα, για την ευρύτερη περιοχή μελέτης που επλήγη από την κακοκαιρία Daniel, πρόσφατη μελέτη του WWF (2023), προτείνει τις λύσεις βασισμένες στη φύση, ως το μέσο για την ανασυγκρότηση της ευρύτερης περιοχής. Αναλυτικότερα, προτείνεται εφαρμογή λύσεων βασισμένων στη Φύση σε επιλεγμένες επτά υπολεκάνες (από τις 11) της λεκάνης απορροής του Πηνειού ποταμού, που περιλαμβάνουν: (α) αποκατάσταση ποταμών, (β) αποκατάσταση και διαχείριση πλημμυρικών πεδίων, (γ) αποκατάσταση υγροτόπων και διαχείρισή τους, (δ) τη δημιουργία λεκανών, λιμνών και την αποκατάσταση της φυσικής διήθησης μέσω μέτρων συγκράτησης νερού μικρής κλίμακας, καθώς και δράσεις για τη βελτίωση της φυσικής κατάστασης των ποταμών, όπως η κατάργηση φραγμάτων και διαμήκων φραγμάτων. Η λίμνη Πλαστήρα, αν και όχι η λεκάνη απορροής του Πηνειού, έχει συμπεριληφθεί στις προτεινόμενες περιοχές για εφαρμογή δράσεων, με όλο το νερό της να μεταφέρεται στον Θεσσαλικό κάμπο για άρδευση και ύδρευση. Σύμφωνα με την ίδια μελέτη, οι προτεινόμενες παρεμβάσεις με λύσεις βασισμένες στη Φύση, αναμένεται να αποφέρουν τα ακόλουθα οφέλη: μείωση του κινδύνου πλημμύρας, εμπλουτισμός του υδροφόρου ορίζοντα, διαθεσιμότητα επιφανειακών υδάτων, ενίσχυση της βιοποικιλότητας και παροχή ευκαιριών αναψυχής (π.χ. μονοπάτια πεζοπορίας κατά μήκος του ποταμού, παρατήρηση πουλιών κ.λπ.).

Τα οφέλη των λύσεων βασισμένων στη Φύση και το εύρος της επίδρασής τους, θα εξαρτηθούν από την κλίμακα, τον εξειδικευμένο σχεδιασμό και τη σύνθεση κάθε συγκεκριμένης παρέμβασης (π.χ. σχήμα, είδος βλάστησης, έδαφος και ανόργανα υλικά όπως πέτρες και χαλίκι, συγκεκριμένη θέση εντός της λεκάνης απορροής του ποταμού). Τέλος, τονίζεται ότι θα πρέπει να δημιουργηθεί μια χωρητικότητα κατακράτησης 17 εκατομμυρίων m^3 νερού για να μετριαστεί αποτελεσματικά ένα πλημμυρικό γεγονός με περίοδο επαναφοράς 50 ετών για την υπολεκάνη Άνω Πηνειού. Μια χαρακτηριστική από τις λύσεις βασισμένες στη φύση που προτείνονται είναι η αποκατάσταση της παλαιάς και της νέας πορείας του ποταμού Ενιπέα που περιλαμβάνει τη διαπλάτυνση των ποταμών και την απομάκρυνση τυχόν διαμήκων εμποδίων (είναι γνωστό ότι κάθε χρόνο κατασκευάζονται φράγματα εδάφους για την αποθήκευση νερού). Η δράση αυτή συνδέεται στενά με την αποκατάσταση των πλημμυρικών πεδίων και των υγροτόπων, ενώ θα πρέπει να δημιουργηθεί μια δασική παρόχθια ζώνη η οποία θα χρησιμεύσει ως ζώνη προστασίας από τη διάβρωση, ενώ παράλληλα θα αποτελέσει ενδιαίτημα για τη βιοποικιλότητα (WWF, 2023). Αντίστοιχες δράσεις, ειδικά με την ενίσχυση και επέκταση των παρόχθιων ζωνών, προτείνονται και για την περιοχή μελέτης.

Τέλος, σημαντικό της μελέτης του WWF (2023), αφορά στον τρόπο διοίκησης, επικάλυψης πεδίου αρμοδιοτήτων, υλοποίησης και εφαρμογής δράσεων και μέτρων, είναι η καταγραφή και χαρτογράφηση των εμπλεκόμενων φορέων και των απόψεων τους σχετικά με την επίλυση των προβλημάτων στην περιοχή. Προκύπτει ότι διαφορετικοί φορείς έχουν επικάλυψη αντικειμένων, κύρια στην επιχειρησιακή διαχείριση (έξι εμπλεκόμενοι φορείς) και στη λήψη πολιτικών αποφάσεων / στρατηγικό σχεδιασμό (πέντε εμπλεκόμενοι φορείς). Ως αποτέλεσμα γίνεται αντιληπτό η ανάγκη για άμεσο, κοινό συντονισμό των δράσεων, ξεπερνώντας εμπόδια αρμοδιοτήτων γραφειοκρατικού χαρακτήρα, αλλά ασκώντας διοίκηση και πολιτική για την ουσία των αποκαταστάσεων και των έργων πρόληψης, προστασίας και μετριασμού τυχόν παρόμοιων φαινομένων.

Συμπερασματικά, οι λύσεις βασισμένες στη φύση προσφέρουν μια πολλά υποσχόμενη πορεία για τη βιώσιμη διαχείριση των πλημμυρών και τη διατήρηση του περιβάλλοντος. Ωστόσο, η αποτελεσματική εφαρμογή τους απαιτεί μια διεπιστημονική προσέγγιση που γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ διαφορετικών αντικειμένων επαγγελματιών και επιστημονικών κλάδων. Καθώς η κλιματική αλλαγή εξακολουθεί να δημιουργεί σημαντικές προκλήσεις, ο ρόλος των λύσεων βασισμένων στη Φύση στη διαχείριση των πλημμυρών και τη βιώσιμη γεωργία καθίσταται όλο και πιο ζωτικός. Ταυτόχρονα, οι λύσεις βασισμένες στη Φύση, ειδικά εντός προστατευόμενων περιοχών, μπορεί να αποτελέσουν το κύριο και καίριο εργαλείο για την υλοποίηση των στόχων του νέου Νόμου της ΕΕ για την Αποκατάσταση της Φύσης, καθώς και των όσων προβλέπονται για την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων και του περιβάλλοντος από την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα και την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία,

5.9. Προτάσεις διαχείρισης

Τα αποτελέσματα της παρούσας εκτεταμένης έρευνας, παρέχουν τις βασικές πληροφορίες για την αντιμετώπιση και τη δημιουργία **δημόσιας συζήτησης για βιώσιμη, ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή,** όπως ζητείται από τους εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς στόχους για μια συνδυασμένη βελτίωση του τουρισμού και της φύσης-πολιτισμού (INSETE, 2021), όπου: Μεταξύ άλλων προτάσεων, προτείνονται η αναβάθμιση παλαιών μονοπατιών και διαδρομών και επισημαίνονται οι οικοτουριστικές δραστηριότητες για τη λίμνη Κάρλα. Οι προτεινόμενες οικολογικές διαδρομές επιλέγονται και σχεδιάζονται για να υποστηρίξουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα όλο τον χρόνο στην περιοχή της λίμνης. Αυτό οριοθετείται από την πρόταση δραστηριοτήτων που περιλαμβάνουν αλληλεπιδράσεις ανθρώπου-φύσης και ανθρώπου-πολιτισμού, σε όλες τις διαδρομές που παραμένουν σταθερές (π.χ. ιστορικές τοποθεσίες και μνημεία) ή διαφοροποιούνται εντός του έτους (σε διαφορετικές εποχές, π.χ. χρώματα τοπίων, ανθισμένα φυτά , ασπόνδυλα, πουλιά). Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια του φθινοπώρου, οι επισκέπτες μπορούν να παρακολουθήσουν από κοντά γεωργικές εργασίες που προετοιμάζουν τα χωράφια για τη σπορά χειμερινών σιτηρών (π.χ. σιταριού, κριθαριού και ψυχανθών). Το φθινόπωρο και τον χειμώνα οι επισκέπτες μπορούν να παρατηρήσουν τη μεταναστευτική ορνιθοπανίδα της περιοχής, την άνοιξη και το καλοκαίρι ο επισκέπτης μπορεί να παρατηρήσει τα αγροοικοσυστήματα παραγωγής βαμβακιού, καλαμποκιού και ντομάτας. Μέχρι τώρα, καμία από αυτές τις πτυχές των δραστηριοτήτων **δεν έχει ενσωματωθεί σε μια οργανωμένη μονάδα διαχείρισης ως τουριστικό προϊόν ή ως εργαστήριο πεδίου για ερευνητικές δραστηριότητες,** καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Επιπρόσθετα, προτείνεται να ακολουθηθούν οι **συστάσεις διαχείρισης** που παρέχονται από την αξιολόγηση της μελέτης περίπτωσης για τη λίμνη Στυμφαλία (Kokkoris et al., 2019), όπου έχουν διερευνηθεί διαφορετικά σενάρια κλίματος και διαχείρισης και οι πολιτιστικές (ψυχαγωγικές) υπηρεσίες έχουν αποτιμηθεί σε χρηματικούς όρους. Με αυτό, η διαχείριση της περιοχής θα συμμορφώνεται με τα εθνικά πρότυπα και τα πρότυπα της ΕΕ, που παρέχονται από εθνικές πρωτοβουλίες (π.χ. το έργο LIFE IP 4 NATURA 2023), τη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα (European Commission, 2020) και την Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ (European Commission, 2019). Ο νεο-συσταθείς Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ), μπορεί να προσθέσει αξία στο ήδη σημαντικό έργο του πρώην Φορέα Διαχείρισης (European Commission, 2023) και να διαδραματίσει τον

απαραίτητο, κρίσιμο ρόλο για μια ολοκληρωμένη υποστήριξη των αναγκών της προστατευόμενης περιοχής της λίμνης Κάρλας, **σε συντονισμό και συνέργειες** με άλλες περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς τοποθεσίες Natura 2000 (π.χ. μέσω περιφερειακών, εθνικών ή διεθνών μηχανισμών χρηματοδότησης, μεταφοράς γνώσης, συν-πιλοτικών έργων) για τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας στη διαχείριση και τη διανομή πόρων.

Μέσω της **παρούσας διατριβής** παρέχονται επίσης στοιχεία για την τρέχουσα πρωτοβουλία εθνικής κλίμακας του ΟΦΥΠΕΚΚΑ για τη δημιουργία **ενός δικτύου πιστοποιημένων μονοπατιών** και μονοπατιών σε τοποθεσίες του δικτύου Natura 2000 (Creation of a Network of Trails & Footpaths in Natura 2000 Network Sites, 2023). Ωστόσο, η βασική παράμετρος για την ανάπτυξη μιας επιτυχημένης πρωτοβουλίας είναι να προσδιορίσει κανείς το ποιος κάνει τι, πότε και πού. Οι υπό εκπόνηση Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες για την περιοχή, θα προβλέπουν μέτρα και δράσεις, καθώς και ζωνοποίηση για επιτρεπόμενες δραστηριότητες και θα εντοπίσουν τους δημόσιους φορείς που θα είναι υπεύθυνοι για μελλοντικές ενέργειες.

Στην παρούσα φάση, η τοπική Μονάδα Διαχείρισης **σε συνεργασία με τους δήμους και την Περιφέρεια Θεσσαλίας,** θα πρέπει να αναλάβει την πρωτοβουλία να αξιοποιήσει πόρους για τον καθορισμό των βασικών συνθηκών για αυτού του είδους την ανάπτυξη. Οι συνεχιζόμενοι σχετικοί μηχανισμοί χρηματοδότησης (π.χ. από το ΟΦΥΠΕΚΑ / Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (NECCA Ministry of the Environment, 2023), παρέχουν άμεση υποστήριξη για δράσεις, που σχετίζονται με μονοπάτια και διαδρομές σε προστατευόμενες περιοχές που θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν από τους δικαιούχους.

5.9.1. Τα πολυθεματικά μονοπάτια, ως εργαλείο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Σήμερα, κοινός τόπος επιδίωξης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, αποτελεί «η συνειδητοποίηση της γνώσης του φυσικού περιβάλλοντος από τα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες, με στόχο την επίτευξη νέων προτύπων γνώσεων, ικανοτήτων, προσωπικής ευθύνης και συμπεριφοράς, προς το περιβάλλον» (UNESCO, 2005; Γεωργόπουλος & Τσαλίκη, 1993; Χατζηγεωργίου, 2003; Ράγκου, 2004; Τσαμπούκου-Σκαναβή, 2004; Παρασκευόπουλος, 2009, Τσιούρη, 2022). Η Π.Ε. προσδοκεί να δημιουργήσει «περιβαλλοντικά εγγράμματους πολίτες», ικανούς στην αντιμετώπιση των σύγχρονων περιβαλλοντικών προβλημάτων» (Φλογαϊτη, 2006, 2011; Παρασκευόπουλος, 2009). Επιπρόσθετα δε, η επιδίωξή της να καθορίζει τις αξίες και στάσεις, απευθυνόμενη δια βίου σε κάθε ηλικία, χρησιμοποιώντας το «περιβάλλον», ως πεδίο και πηγή μάθησης, απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων, εφαρμόζοντας διαφορετικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις για τη διδασκαλία και τη μάθηση σχετικά με το περιβάλλον, αποκτά ιδιαίτερη αξία (Τσαμπούκου-Σκαναβή, 2004).

Εκτός από το σχολικό πλαίσιο στο οποίο μπορούν να αναπτυχθούν δράσεις για την Π.Ε, αυτή επίσης μπορεί να βασίζεται στον «τόπο», δηλαδή, στην «τοπική κοινότητα». Έτσι, η Π.Ε που βασίζεται στον «τόπο», είναι φυσική, μη κατευθυνόμενη, πηγαία επίτευξη της μάθησης μέσα στο άμεσο περιβάλλον, σε σχέση με το περιβάλλον και επίσης, προς όφελος του περιβάλλοντος (Gruenewald, 2005, 2008; Smith, 2007; Morgan, 2009).

Η ανάπτυξη και χρήση των περιβαλλοντικών μονοπατιών στην εκπαιδευτική πρακτική, θεωρείται πάρα πολύ χρήσιμη, καθότι εμπλέκει εκπαιδευτικούς και μαθητές σε βιωματικές δραστηριότητες που συνδέουν το φυσικό με το ανθρωπογενές περιβάλλον σε επίπεδο επιστήμης, αλλά και ιστορίας, παράδοσης και κοινωνικών θεσμών (Πολίτης, 2019). Η αξία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης γίνεται αντιληπτή σήμερα ως προς τις περιβαλλοντικές και πολιτιστικές διαδρομές (μονοπάτια), καθώς μέσα από τη σωστή διδακτική μέθοδο, οι μαθητές μπορούν να κατανοήσουν τη σπουδαιότητά τους και αναμφισβήτητα, μπορεί να διαμορφώσει τελικά νέα πρότυπα περιβαλλοντικής συμπεριφοράς (Καλαϊτζίδης & Ουζούνης, 2000).

Η εκπαίδευση των μαθητών στο πεδίο, δηλαδή στο φυσικό περιβάλλον, συμβάλλει στην ανάπτυξη των φυσικών ικανοτήτων του παιδιού, με σεβασμό στη φύση και στις αρχές της, ενώ για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, η εκπαίδευση των αισθήσεων μέσα από τη φύση είναι αναμφισβήτητη (Παπαδημητρίου, 1998, 2002, 2004; Πανταζής, 2012). Μια

συναισθηματική σύνδεση εμφανίζεται να είναι αρκετά σημαντική στη διαμόρφωση των αντιλήψεων, αξιών, και στάσεων απέναντι στο περιβάλλον (Chawla & Cushing, 2007). Επίσης, η μεταφορά της γνώσης αυτής στο οικογενειακό περιβάλλον από προηγούμενες περιβαλλοντικές εμπειρίες των μαθητών στο πεδίο, θεωρείται εξαιρετικά χρήσιμη για την ενίσχυση αυτής της διαδικασίας της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και μέσα «στο σπίτι» (Martinis et al., 2017). Σε παιδαγωγικό και διδακτικό επίπεδο, οι εκπαιδευτικοί στη συντριπτική τους πλειοψηφία θεωρούν ότι, η προσφορά του περιβαλλοντικού μονοπατιού στην εκπαίδευση για την αειφορία και το περιβάλλον, είναι πολύ μεγάλη (Πολίτης, 2019).

Η επιδίωξη της ευαισθητοποίησης των πολιτών μέσα από σύγχρονα εκπαιδευτικά εργαλεία και μεθόδους, μπορεί να ενισχύσει τον τοπικό πληθυσμό, παρέχοντας κίνητρα για την επίτευξη μιας βιώσιμης ανάπτυξης και την ενίσχυση του ρόλου των νεότερων γενεών στη διαμόρφωση πολιτικής εναλλακτικής ανάπτυξης (Folmer et al., 2002; Ζάγκας 2007; Minotou et al., 2011).

Έτσι, στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικοί ως πρότυπα προς τους μαθητές είναι σε θέση να παίξουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση φιλικής συμπεριφοράς των μαθητών, όσον αφορά το περιβάλλον. Παράλληλα, μια περιβαλλοντική και πολιτιστική διαδρομή (μονοπάτι), μπορεί να ενισχύσει το αίσθημα δράσης των μαθητών για την προστασία του οικοσυστήματος (Wilcox, 1993, όπ. αναφ. στο Παρασκευόπουλος, 2009).

Η γνωριμία των επισκεπτών με τα πολιτιστικά και φυσικά χαρακτηριστικά μιας προστατευόμενης περιοχής, όπως και η μελετώμενη, θεωρείται το εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο εάν γίνουν οι ντόπιοι κάτοικοι, περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι και αυτό είναι εφικτό, εφόσον η νέα γενιά, δηλαδή οι μαθητές, μέσα από την περιβαλλοντική εκπαίδευση υιοθετήσουν νέες στάσεις και συμπεριφορές (Martinis et al., 2015; Martinis et al., 2017; Kabasi and Martinis, 2019; Martinis, 2020).

Κρίνεται ως αναγκαιότητα πλέον, η καθιέρωση και προώθηση της Π.Ε. στις τοπικές κοινότητες, έτσι ώστε, να ευαισθητοποιηθεί η τοπική κοινωνία για τη σπουδαιότητα της διατήρησης και σωστής διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος και να μετατρέψει τους ίδιους τους πολίτες, σε φορείς μετάδοσης μιας νέας αειφορικής προσέγγισης σε τοπικά περιβαλλοντικά ζητήματα (Καρρής κ.ά., 2010).

5.9.2. Τοπικός αναπτυξιακός σχεδιασμός – Ανάλυση SWOT της περιοχής

Η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας, βιωσιμότητας και ανάπτυξης ενός μονοπατιού, τουριστικού ή και πολιτιστικού προορισμού, πρέπει να υλοποιείται διαμέσου της ανάλυσης SWOT. Παράλληλα, η ανάλυση SWOT οφείλει να διαθέτει ορισμένα χαρακτηριστικά, όπως για παράσδειγμα, να είναι ευρεία, συστηματική, αλλά και δημιουργική, διότι μέσω της εφαρμογής της είναι δυνατό ν' αποδειχθεί αποτελεσματική. Η ανάλυση SWOT δεν πρέπει να υλοποιείται ατομικά, αλλά σε συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς ανάπτυξης ενός προορισμού (Middleton et al., 2009).

5.10. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μέσα από τη διεξοδική ανάλυση των ερωτηματολογίων προέκυψαν πολύ χρήσιμα στοιχεία, στα οποία επισκέπτες και κάτοικοι συμφωνούν:

- με την **περιβαλλοντική προστασία**
- της περιοχής,
- με τη **σημαντικότητα της ανάπτυξης του οικοτουρισμού και του αγροτουρισμού,**
- με τη δήλωση: ***«έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού», και***
- **με τη σημαντικότητα της ικανοποιητικής συμμετοχής και συνεργασίας των κατοίκων με τα συλλογικά όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης.**
- Παράλληλα, θεωρούν πως τα **χωριά της περιοχής σε λίγα χρόνια θα ερημώσουν,**
- ο τουρισμός είναι **η μόνη ελπίδα** για την περιοχή και πως

- η **προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση**.

Αν λάβουμε υπόψη μας όλα τα παραπάνω ως εφαλτήριο και συνάμα ανάγκη, για τους αγροτικούς πληθυσμούς, την ανάπτυξη του **αγροτουρισμού – οικοτουρισμού, διαπιστώνουμε ότι:**

Ο αγροτουρισμός αποτελεί μια σημαντική **στρατηγική ανάπτυξης**, που συμβάλλει πολυποίκιλα στην κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική και πολιτισμική ανάπτυξη των πληθυσμών (Μοίρα, 2004), ενώ ταυτόχρονα, προωθεί το μοντέλο βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, ενισχύοντας την τοπική οικονομία, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας χωρίς να αλλοιώνονται τα πολιτιστικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά, που αναδεικνύουν τη μοναδικότητα του τόπου (Dionysopoulou, 2020), παράλληλα δε, η εκπαιδευτική και ψυχαγωγική αξία του φυσικού περιβάλλοντος είναι στενά συνδεδεμένη με τη βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών (Martinis, 2020). Φυσικά, για την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος, είναι απαραίτητη η υιοθέτηση πολιτικών για την προώθηση της βιωσιμότητας, της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και του σεβασμού της πολιτιστικής και εθνικής μας ταυτότητας (Τρακάλα, 2023). Ο αγροτουρισμός, εμφανίστηκε επίσης ως ένα πεδίο ικανό να συμπεριλάβει ένα εύρος αναψυχής (Brandth & Haugen, 2011; Koutsouris, 2014, Koutsouris et al., 2014; Koutsouris and Zarokosta, 2021), ψυχαγωγίας, εκπαίδευσης, καθώς και δραστηριότητες που σχετίζονται με τη φιλοξενία, υποδεικνύοντας την ευελιξία του να προσαρμοστεί στις πιθανές αλλαγές στο γεωργικό πλαίσιο ή στις ανάγκες των επισκεπτών (Xu, 2014). Επιπρόσθετα αναφέρεται, ως τρόπος αναζωογόνησης των τοπικών κοινοτήτων, τόσο για τους αγρότες, όσο και για τους αγροτικούς πληθυσμούς γενικότερα, μέσα από μια στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης. Αποτελεί, δηλαδή, ένα σύνθετο αντικείμενο μελέτης με διαφορετικούς ορισμούς στην τουριστική πρακτική (Dubois & Schmitz, 2013; Potočnik-Slavič & Schmitz, 2013) και επηρεάζεται από τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του κάθε προορισμού (Broccardo, Culasso, & Truant, 2017).

Ο αγροτουρισμός, μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία βιώσιμης αξίας, από οικολογική, κοινωνική ή οικονομική άποψη (Broccardo et al., 2017). Κατά συνέπεια, μπορεί να αναφερθεί ως μια μορφή του εναλλακτικού τουρισμού, που σέβεται το φυσικό περιβάλλον, ενώ προσφέρει μοναδική αναψυχή στους διάφορους τύπους οικοσυστημάτων, (δασικά, αγροτικά και λιμναία), με ποικιλίες δραστηριότητες που ικανοποιούν διαφορετικές κατηγορίες τουριστών επισκεπτών, ενώ παράλληλα αποτελεί ένα συμπληρωματικό εναλλακτικό μέσο εισοδήματος για τους αγρότες και άλλες κοινωνικές ομάδες (Τρακάλα, 2023).

Με δεδομένο λοιπόν ότι, ο αγροτουρισμός αποτελεί ένα σημαντικό και πολύτιμο εργαλείο για την αειφόρο ανάπτυξη σε πολλές αγροτικές περιοχές (Scaglione & Mendola, 2017) και συμβάλλει θετικά στην κουλτούρα των τοπικών κοινοτήτων που δέχονται επισκέπτες (Lane, 1994), ενώ, ευαισθητοποιεί τις κοινότητες ως προς την πολιτιστική και οικονομική αξία του τοπίου και των οικοτόπων τους, αναμφίβολλα θεωρείται, ως ένα ισχυρό εργαλείο για τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές, παρέχοντας μια βιώσιμη εναλλακτική πρόταση (World Tourism Organization, 2009, 2015).

Ο αγροτουρισμός αποτελεί σημαντικό μέρος της βιώσιμης ανάπτυξης και της προοπτικής των αγροτικών περιοχών της χώρας. Επί πλέον, η διαχείριση των αγροτουριστικών επιχειρήσεων δεν περιλαμβάνει μόνο όλα τα βασικά στοιχεία της παραδοσιακής εκμετάλλευσης διαχείρισης, αλλά, απαιτεί επίσης από τους φορείς αξιοποίησης, να διαχειρίζονται τους άυλους πόρους με βιώσιμη τρόπο. Ένα καλά οργανωμένο πλάνο από την πλευρά των αγροτικών επιχειρήσεων για τη διοργάνωση αθλητικών δραστηριοτήτων, εκδηλώσεων, και αγροτικών ενασχολήσεων, μπορεί να προσδώσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους αγροτουρίστες επισκέπτες (Galluzo, 2015; Lupi et al., 2017), ενώ επίσης, οι πολιτισμικοί πόροι της περιοχής, όπως ιστορικά στοιχεία, σημαντικά αγροτικά τοπία, καθώς επίσης, τα ήθη και έθιμα και οι λαϊκές τοπικές παραδόσεις, παρακινούν σημαντικά το ενδιαφέρον των αγροτου,ριστών (Κίζος κ.ά., 2007; McGehee, 2007; Yang, 2012; Tew & Barbieri, 2012; Barbieri, 2013; Ainley, 2014; LaPan & Barbieri, 2014). Επιπρόσθετα, μεταξύ άλλων κριτηρίων, η τοποθεσία, η διαθεσιμότητα των υποδομών (Garrod et al., 2006; Stanovˇci´c et al., 2018), οι βιώσιμες μεταφορές και οι διάφορες αγροτικές δραστηριότητες που παρέχονται

στους επισκέπτες, αφενός μεν αποτελούν κριτήριο επιλογής προορισμού, αφετέρου δε, καθορίζουν τα επίπεδα εισοδήματος των αγροτών από την ενασχόλησή τους με τον αγροτουρισμό (Bhatta and Ohe, 2020).

Παρά το γεγονός ότι η έννοια του αγροτουρισμού συχνά γίνεται αντιληπτή από το ευρύ κοινό ως, η επίσκεψη στις γεωργικές εγκαταστάσεις με σκοπό τη διασκέδαση, την εκπαίδευση ή την άμεση εμπλοκή με τις δραστηριότητες της γεωργικής επιχείρησης (Barbieri & Mshenga, 2008; Barbieri & Mahoney, 2009; Gao, 2012), εντούτοις, η συμβολή του στην παροχή συμπληρωματικού εισοδήματος στις αγροτικές τοπικές εκμεταλλεύσεις, θεωρείται σημαντική (Barbieri & Mahoney, 2009).

Μια άλλη πτυχή που αναδεικνύεται ξεκάθαρα είναι ότι, ο αγροτουρισμός συμβάλλει επίσης στην αειφορία της τοπικής κληρονομιάς και στη διατήρηση και προβολή του άυλων και υλικών στοιχείων της αγροτικής κληρονομιάς (Barbieri, 2008; Mastronardi et al., 2015; Addinsall et al., 2017; Farsani et al., 2019).

Έτσι λοιπόν, ο αγροτουρισμός μπορεί να θεωρηθεί ως μια καινοτόμος στρατηγική διαφοροποίησης για τις εκμεταλλεύσεις, συμπεριλαμβάνοντας πολλαπλές δραστηριότητες, αλλά επίσης, και αναψυχής για τους τουρίστες (Brandth & Haugen 2011; Koutsouris, 2014; Koutsouris & Zarokosta, 2021), με πολλά οικονομικά και μη οφέλη για αγρότες, επισκέπτες και κοινότητες (Tew & Barbieri, 2012; Bhatta and Ohe, 2020).

Τα αγροτουριστικά αγροκτήματα προσεγγίζουν την αειφορία παράγοντας πολλαπλάσια περιβαλλοντικά, κοινωνικοπολιτισμικά και οικονομικά οφέλη για τα αγροκτήματα, τα νοικοκυριά τους, ακόμη και την κοινωνία. Αυτό σημαίνει ότι η πρόταση βιώσιμης αξίας πρέπει να παρέχει αξία τόσο οικολογική, όσο και κοινωνική, αλλά και οικονομικούς όρους επίσης, μέσω της προσφοράς προϊόντων και υπηρεσιών (Barbieri, 2013). Οι Phillip, Hunter & Blackstock (2010), θεωρούν τον αγροτουρισμό, ως μια σειρά τύπων προϊόντων και όχι ως μία ομοιογενή οντότητα, ενώ επιπρόσθετα, χαρακτηρίζεται ως, μια ψυχαγωγική, εκπαιδευτική ή ελεύθερη δραστηριότητα, που είναι προγραμματισμένη σε οποιοδήποτε αγρόκτημα ή επιχείρηση και σχετίζεται με τη γεωργική δραστηριότητα, για την προσέλκυση επισκεπτών (Barbieri, 2013). Οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν και να ενισχύσουν την ατμόσφαιρα της αγροτικής ζωής, ενώ οι αγροτοεπιχειρηματίες, έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν το εισόδημά τους από την παροχή τουριστικών υπηρεσιών, την παραμονή στην επιχείρηση και τη δημιουργία πρόσθετης απασχόλησης, έτσι ώστε, να διατηρείται η γεωργική κληρονομιά και να βελτιώνεται η οικονομική κατάσταση των τοπικών κοινοτήτων. Με άλλα λόγια, ο αγροτουρισμός μπορεί να θεωρηθεί ως «μια βιώσιμη στρατηγική, που μπορεί να προωθήσει τη διατήρηση ενός ευρέως σχεδιασμένου αγροτικού περιβάλλοντος, μέσα από την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη» (Sonnino, 2004). Ο αγροτουρισμός προσφέρει καλές ευκαιρίες για επιχειρήσεις και απασχόληση, τη διατήρηση και την ανάπτυξη του αγροτικού τοπίου και της βιοποικιλότητας (Lupi et al., 2017), ενώ ανταποκρίνεται σε μια ευρεία τουριστική ζήτηση. Κατά συνέπεια, ο αγροτουρισμός μπορεί να θεωρηθεί, ως μια ιδιόμορφη μορφή καινοτομίας στο πιο παραδοσιακό αγροτικό επιχειρηματικό μοντέλο, μέσα από το οποίο, οι αγροτουρίστες, μπορούν να κερδίσουν μοναδικές προσωπικές εμπειρίες, σχετικά με τη γεωργία και την καθημερινότητα του ντόπιου πληθυσμού και του αυθεντικού αγροτικού περιβάλλοντος (Tubić, 2019). Γενικότερα, τα αγροκτήματα αγροτουρισμού παρέχουν διάφορες υπηρεσίες, όπως συμμετοχή σε γεωργικές διαδικασίες, φιλοξενία, ψυχαγωγικές δραστηριότητες και τροφοδοσία, δημιουργώντας μια ευχάριστη και ενδιαφέρουσα ατμόσφαιρα για τους συμμετέχοντες επισκέπτες (Tew & Barbieri, 2012; Santeramo & Barbieri, 2016).

Η ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, με τα αξιόλογα φυσικά οικοσυστήματα και τις πολλαπλές παροχές υπηρεσιών οικοσυστήματος από το φυσικό περιβάλλον, περιλαμβάνει ένα πλήθος πλεονεκτημάτων, όπως ο καθαρισμός του νερού, η βελτίωση της ποιότητας του αέρα, η ρύθμιση του κλίματος και η διατήρηση της βιοποικιλότητας. Αυτές οι υπηρεσίες είναι ζωτικής σημασίας για την ευημερία και την ανθεκτικότητα των τοπικών κοινωνιών. Ωστόσο, πέρα από τη χρηστική τους αξία, τα φυσικά περιβάλλοντα προσφέρουν πρόσθετα πλεονεκτήματα μέσω της ικανότητάς τους να λειτουργούν ως εκπαιδευτικοί πόροι και χώροι αναψυχής. Αυτό το μοναδικό χαρακτηριστικό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις Προστατευόμενες Περιοχές, όπως και η περιοχή μελέτης, οι οποίες είναι χαρακτηρισμένες

περιοχές που προστατεύουν τη φυσική και πολιτιστική μας κληρονομιά (Szell & Hallett, 2013; Trakala et al., 2023). Επιπλέον, διαθέτει πολλά από εκείνα τα χαρακτηριστικά στοιχεία που είναι απαραίτητα για την ενασχόληση των κυρίως αγροτών με μια πρόσθετη ενασχόληση (αγροτουρισμός – οικοτουρισμός), την παροχή **νέων θέσεων εργασίας** στα μέλη του αγροτικού νοικοκυριού και ευκαιρίες απασχόλησης, άρα, συντελεί στη μείωση της ανεργίας αφενός και αφετέρου στην οικονομική τόνωση του οικογενειακού εισοδήματος (Veeck, Che, & Veeck 2006; Kizos κ.ά., 2007; Barbieri, 2013; Ainley, 2014; Kothari & Perwej, 2021) και επίσης, μπορεί να συγκρατήσει τους αγροτικούς πληθυσμούς στις πατρογονικές τους εστίες.

Δεδομένου επίσης ότι η συγκεκριμένη περιοχή έρευνας, βρίσκεται σε πλεονεκτικό επίπεδο, ως προς τα συγκοινωνιακά δίκτυα (Cottrell et al., 2007), τοποχωρικά και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά, φυσικά τοπία (δάση, λίμνες) και πολιτιστικά αξιοθέατα, που τονώνουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών (Choo & Petrick, 2012; Roman & Golink, 2019) και παράλληλα, σε συνδυασμό με μικρές αγροτικές εκμεταλλεύσεις, αλλά πολλαπλές δραστηριότητες για τους επισκέπετες από νέους και μορφωμένους αγρότες, έχουν σημαντικές ευκαιρίες επιτυχίας, όπως αναφέρονται και από τους (Lucha et al., 2016; Khanal & Mishra, 2014; Lupi et al., 2017). Οι εντυπωσιακές αισθητικά γεωργικές εγκαταστάσεις και κυρίως όσες συγκεντρώνουν συγκεκριμένα στοιχεία του αγροτικού τοπίου όπως, (δάση, παραδοσιακές καλύβες, κ.λπ.) μέσα στην αγροτική τους έκταση, προκαλούν σε μεγαλύτερο βαθμό το ενδιαφέρον των τουριστών (Tyndall & Colleti, 2007). Επομένως, σημαντική διαπίστωση για ένα επιτυχές αποτέλεσμα, αποτελεί ένας συνδυασμός αγροτικών και δασικών δράσεων από μια γεωργική επιχείρηση, ο οποίος και οδηγεί στην επίτευξη της πολυλειτουργικότας (Benayas et al., 2008; Gold & Garrett, 2009; Barbieri, & Valdivia, 2010) στην αισθητική και περιβαλλοντική αναβάθμιση του τοπίου, ενώ παράλληλα δημιουργούνται μοναδικές ευκαιρίες για υπαίθρια αναψυχή (Vanslembrouck & Van Huylenbrouk, 2005; Renting et al., 2009).

Η πορεία προς τον αγροτουρισμό δεν είναι μια εύκολη υπόθεση, αλλά αν υπάρξει ένας μεθοδικός σχεδιασμός, μπορεί να εξασφαλίσει προοπτικές επιτυχίας. Αρχικά, ένα διαθέσιμο κτιριακό απόθεμα βασικών λειτουργικών υποδομών και μερικά ίδια κεφάλαια, αλλά με πολύ αγάπη και φροντίδα για το εγχείρημα του αγροτουρισμού, είναι ικανό, για να δημιουργήσει ένα ζεστό, ασφαλές και φιλόξενο περιβάλλον, για τους ανθρώπους που επισκέπτονται την αγροτουριστική επιχείρηση. Ο αγροτουρισμός στην μορφή του «bed and breakfast», παρέχοντας διαμονή σε παραδοσιακά επιπλωμένα δωμάτια με παραδοσιακό πρωινό που συχνά βασίζεται στα σπιτικά τοπικά προϊόντα (Fotiadis et al., 2007; Fotiadis, 2011), έχει ήδη κερδίσει έδαφος στα ελληνικά δεδομένα. Σε επόμενα στάδια βέβαια, οι επιχειρηματίες μπορούν να εμπλουτίσουν δραστηριότητες για την αύξηση των πωλήσεων, είτε αυξάνοντας τον αριθμό των επισκεπτών του αγροκτήματος, ή τον αριθμό των δραστηριοτήτων (ανάλογα με τους διαθέσιμους πόρους).

Ως παραδείγματα μπορούμε να αναφέρουμε συγκεκριμένα προγράμματα διαμονής με ταυτόχρονη προσφορά γευμάτων (Fischer, 2019), την παροχή εκπαίδευσης, τις αυθεντικές εμπειρίες, εκδηλώσεις και αθλητικές δραστηριότητες (Poczta-Wajda & Poczta, 2016; Ohe, 2008, 2018; Shah et al., 2020). Επιπρόσθετο εισόδημα μπορεί να αποφέρει στις μονάδες του αγροτουρισμού, οι απευθείας πωλήσεις τοπικών και επώνυμων προϊόντων (Ohe & Kurihara, 2013; Brandano et al., 2018; Giaccio, et al., 2018; Sidali et al., 2019). Επίσης, η συμμετοχή στην επιχείρηση περισσότερο μορφωμένων και νεότερων ανθρώπων, θεωρείται πλεονέκτημα, το οποίο μπορεί να αποφερει περισσότερα κέρδη, ενώ, οι γυναίκες έχουν περισσότερα κίνητρα να ασχοληθούν με τον αγροτουρισμό. Η εργασία στον αγροτουρισμό όχι μόνο αυξάνει το εισόδημα για τις γυναίκες, αλλά και συμβάλλει στην ισότητα των φύλων (Barbieri, 2008; Carpio et al., 2008; Roman et al., 2020).

Επιπλέον, οι ευχάριστες εμπειρίες, οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, η ενεργός συμμετοχή των τουριστών επισκεπτών στον αγροτικό τρόπο ζωής, η εκπαίδευση, οι ξεναγήσεις στο πολιτιστικό απόθεμα της περιοχής, τα σπόρ και αθλήματα, από τους επιχειρηματίες, δίνουν προστιθέμενη αξία στην αγροτουριστική επιχείρηση (Boons & Lüdeke-Freund, 2013).

Τέλος, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, θα πρέπει να επιμείνουν στη διατήρηση της ποιότητας των αγροτών με επιμόρφωση αυτών, της διαθεσιμότητας πιστώσεων και του κατάλληλου διαχειριστικού σχεδίου οργάνωσης και παρακολούθησης της εξέλιξης του

αγροτουρισμού. Η παροχή κινήτρων και επιδοτήσεων για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, από την κυβέρνηση και τη συμβολή των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης, είναι πιθανόν να οδηγήσει στη μετεξέλιξη-διαφοροποίηση των αγροκτημάτων σταδιακά (Lupi et al., 2017), στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού, ως εναλλακτική και συμπληρωματική λύση, για την τόνωση των εισοδημάτων των πληθυσμών της αγροτικής υπαίθρου, και την ανακοπή του φαινομένου της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης των νέων μας. Η αγροτουριστική πολιτική, πρέπει να βασίζεται σε μια ολοκληρωμένη ενδογενή τοπική ανάπτυξη, με την ενεργό συμμετοχή των τοπικών και αναπτυξιακών φορέων, αξιοποιώντας σε σημαντικό βαθμό τις παραγωγικές και κοινωνικές δομές, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, προς επίτευξη μιας ολοκληρωμένης βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης (Ανδριώτης, 2008).

Είναι γεγονός αποδεκτό πλέον ότι, ο αγροτουρισμός μπορεί να δημιουργήσει οφέλη στις τοπικές κοινωνίες, κυρίως παρέχοντας συμπληρωματικό εισόδημα στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Barbieri & Mahoney, 2009) και επιπλέον ευνοεί τη συγκράτηση του πληθυσμού στην αγροτική ύπαιθρο, δρώντας υποστηρικτικά στα αγροτικά εισοδήματα (Έξαρχος & Καραγιάννης, 2004; Καραγιάννης & Έξαρχος, 2006), δηλαδή, με άλλα λόγια, αποτελεί το κλειδί της βιωσιμότητας (Τσάρτας, 2010) και αμοιβαία προσπάθεια σύμπραξης του τουριστικού και του αγροτικού τομέα, προς όφελος αμφοτέρων των μερών (Dragulanescu et al., 2016).

Εν κατακλείδι, ο αγροτουρισμός, φίλε αγρότη, δεν σε αποπροσανατολίζει από τη βασική αγροτική σου δραστηριότητα, αλλά για κάποιους, αποτελεί μια εναλλακτική λύση για τη βελτίωση της οικονομικής του θέσης, σε κρατά κοντά στις ρίζες σου, σε θέλει αγωνιστή, ενήμερο και βιώσιμο στην τοπική κοινωνία.

Όσον αφορά τον Οικοτουρισμό και την οικοτουριστική ανάπτυξη στην περιοχή, συνοπτικά αναφέρουμε ότι:

Ο οικοτουρισμός γενικότερα ορίζεται ως, «το Περιβαλλοντικά υπεύθυνο ταξίδι με επισκέψεις σε σχετικά μη διαταραγμένες φυσικές περιοχές, για την απόλαυση της φύσης και την εξερεύνηση του ευρύτερου πολιτισμικού περιβάλλοντος, που προάγει τη διατήρηση, έχει χαμηλές αρνητικές επιπτώσεις στους επισκέπτες και παρέχει ευεργετικά ενεργή κοινωνικο-οικονομική συμμετοχή των τοπικών πληθυσμών» (Perkins & Debra, 2009; Sayyed et al., 2013; Demir et al., 2016).

Επίσης φαίνεται να προέκυψε, αφενός μεν για την ανάγκη της περιβαλλοντικής προστασίας και αφετέρου, της επιθυμίας των ανθρώπων των μεγάλων αστικών κέντρων προς τη φύση (Fennell, 2008). Επίσης, αφορά την τοπική κοινωνία στην ολότητά της (Βελισσαρίου, 2000) και ως εναλλακτική λύση με ταχεία ανάπτυξη, απέναντι στον μαζικό τουρισμό (Weaver, 2001; Fennel, 2003, 2014). Δηλαδή, αντιπαραβάλλεται ως αντίμετρο των παραδοσιακών μορφών μαζικής τουριστικής ανάπτυξης (Ηλιοπούλου, 2015), αφού ο μαζικός τουρισμός, προκαλεί υποβάθμιση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος, ως έκφραση της Σοφίας του Θεού, όπου ο άνθρωπος ζει και κινείται στο συγκεκριμένο φυσικό περιβάλλον, ως ενδιαίτημά του (Τσιρούκης κ.ά., 2010), απειλώντας έτσι και τη βιώσιμη ανάπτυξη (Briassoulis, 2002). Η Βιώσιμη ανάπτυξη, περιστρεφόμενη γύρω από τον φυσικό και πολιτιστικό πλούτο, θεωρείται ως η μοναδική ελπίδα για την οικονομική αναζωογόνηση των υποβαθμισμένων περιοχών (Martinis et. al., 2015). Ο οικοτουρισμός έχει αναδειχθεί ως ευκαιρία για βιώσιμη ανάπτυξη, οικονομική ανάπτυξη και διατήρηση του περιβάλλοντος, με σημαντικά οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες και τους τουρίστες. Σκοπός του εγχειρήματος υιοθέτησης του οικοτουρισμού, είναι η ευαισθητοποίηση των ταξιδιωτών και η παροχή κεφαλαίων για οικολογική προστασία, ενώ, βοηθά επίσης στην ενίσχυση της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών (Sohail et al., 2020).

Ο οικοτουρισμός, φαίνεται να ισορροπεί, μεταξύ της διατήρησης των φυσικών πόρων, αλλά και της ανάπτυξης από την άλλη μεριά, δημιουργώντας συνεργιστικές σχέσεις μεταξύ των φυσικών τοπίων, των κατοίκων της περιοχής και της τουριστικής βιομηχανίας (Zacarias & Loyola, 2017). Επίσης, προσφέρει ευκαιρίες στους ντόπιους πληθυσμούς για την ανάπτυξη προϊόντων που μπορούν να συμβάλουν στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, τη βελτίωση των τοπικών συνθηκών διαβίωσης και εμπειρίας των επισκεπτών, διαφυλάσσοντας παράλληλα τον τοπικό πολιτισμό, τη διατήρηση της φυσικής κατάστασης του περιβάλλοντος,

τη βιοποικιλότητα και τις οικοσυστημικές υπηρεσίες (Christ et al., 2003; ECA, 201; Admasu, 2020).

Ως πεδίο έκφρασης, ο οικοτουρισμός επιπλέον, έχει περιγραφεί ως ταξίδι σε φυσικές περιοχές, με δράσεις φιλικές προς το περιβάλλον και τη βελτίωση της ευημερίας των κατοίκων της περιοχής (Cater, 1994; Weaver, 1991, 1999, 2001; Kiper, 2013). Επικεντρώνεται στη φυσική ομορφιά, τη γεωλογία, τη χλωρίδα και πανίδα μιας συγκεκριμένης περιοχής, μαζί με τα άλλα αυτόχθονα πολιτισμικά στοιχεία που συνυπάρχουν (Weaver, 2001, 2004; Fennel, 2002, 2014). Οι αγροτικές περιοχές που περιέχουν συνδυασμό φυσικών και πολιτιστικών πόρων, συχνά προτιμώνται για πρακτικές οικοτουρισμού. Αυτές οι περιοχές προσελκύουν το έντονο ενδιαφέρον των οικοτουριστών, ως σημαντικοί προορισμοί οικοτουρισμού (Boroushaki & Malczewski, 2008; Bernard, & Campos, 2009).

Σε γενικές γραμμές, ο οικοτουρισμός έχει προωθηθεί ως μια εναλλακτική προσέγγιση βιώσιμου τουρισμού, ως το υπεύθυνο ταξίδι, που εξυπηρετεί τους επισκέπτες στο φυσικό περιβάλλον, χωρίς να βλάπτει ή να διαταράσσει τους φυσικούς οικοτόπους, αλλά, αντίθετα να επιδιώκει την οικολογική διατήρηση (Oliinyk et al., 2020; Yafi et al., 2021). Ακόμη, βελτιώνει το περιβάλλον, συμβάλλει στην ευημερία των τοπικών κοινωνιών, με παράλληλα οικονομικά οφέλη, ενώ, είναι συνήθως χαμηλών επιπτώσεων και προβάλλεται επίσης, ως η μόνη λύση για μακροχρόνια βιωσιμότητα της τουριστικής ανάπτυξης (Fallon & Kriwoken, 2003; Stern et al., 2003; Fuller et al., 2005; Li, 2006; Stronza & Gordillo, 2008; Kiper, 2013; Cheia, 2013). Δηλαδή, ο βασικός στόχος του οικοτουρισμού ήταν η προώθηση ευαίσθητων, παρθένων και αδιατάρακτων φυσικών περιοχών (Bhardwaj, 2022), που υιοθετήθηκε «ως μια εναλλακτική λύση μικρής κλίμακας, ενάντια, στον τυπικό «εμπορικό μαζικό τουρισμό» (Das & Chatterjee, 2015). Επίσης, αναπόσπαστο στοιχείο του οικοτουρισμού ήταν η προώθηση της ανακύκλωσης, η ενεργειακή απόδοση, η εξοικονόμηση νερού και η προώθηση οικονομικών ευκαιριών για τις τοπικές κοινότητες (Kim & Park, 2017). Ο οικοτουρισμός επιπλέον, προσπαθεί να αυξήσει την περιβαλλοντική συνείδηση, εξερευνώντας την οικολογία και τα οικοσυστήματα, για το πώς λειτουργούν αυτά και επηρεάζουν τον τρόπο σκέψης των ανθρώπων, γεγονός που αυξάνει τελικά την ευαισθητοποίηση για τη διατήρηση και την προστασία (Luo et al., 2016).

Ο οικοτουρισμός, είναι μια ολοκληρωμένη και ισχυρή στρατηγική που πρέπει να εφαρμοστεί σε πολλαπλά επίπεδα και διάφορες διαστάσεις (Riaz et al., 2022), ενώ, περιλαμβάνει τη φύση, δηλαδή, περιοχές φυσικές και όμορφες, με ιδιαίτερα ελκυστικά χαρακτηριστικά, φυσικούς οικοτόπους της άγριας ζωής (Sucipto, 2020), που αποτελούν πόλο έλξης των εποσκεπτών (Iakovoglou et al., 2015). Δηλαδή, περιλαμβάνει την επίσκεψη σε φυσικά περιβάλλοντα και τη διατήρηση του φυσικού οικοτόπου και της άγριας ζωής (Sucipto, 2020), τον πολιτισμό, τη φάρμα, την άγρια ζωή και τον τουρισμό περιπέτειας, ενώ μπορεί να ασκείται σε φάρμες ή στην άγρια ζωή και έχει ένα στοιχείο περιπέτειας για τους τουρίστες και επίσης, περιβαλλοντικά, πολιτιστικά και οικονομικά οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες (Walker & Moscardo, 201; Iakovoglou et al., 2015).

Το εγχείρημα του οικοτουρισμού, θα πρέπει να είναι πρακτικό και ρεαλιστικό και ταυτόχρονα προσαρμόσιμο, έτσι ώστε, να μπορεί να ανταποκρίνεται σε διαφορετικούς τύπους προβλημάτων. Μια τέτοια προσέγγιση θα αποφέρει μερίσματα και οφέλη σε πολλούς αποδέκτες, δηλαδή, στους επιχειρηματίες και την τοπική κοινωνία (Eshetu, 2014; Chien, 2016).

Με βάση τα παραπάνω, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο οικοτουρισμός είναι μορφή τουρισμού, χαμηλού αντίκτυπου όσον αφορά το περιβάλλον, μη καταναλωτικός και χρησιμοποιεί τη διαχείριση υπευθυνότητας για να καθοδηγήσει τις τουριστικές πολιτικές. Επιπλέον, ο οικοτουρισμός, συντελεί στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, ενώ παράλληλα, είναι μια ήπια μορφή τουρισμού, που σέβεται το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον, εναρμονιζόμενη, στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης (Trakala et al., 2021).

Μέρος της μοναδικότητας του οικοτουρισμού είναι ότι, δίνει πληροφορίες στους τουρίστες σχετικά με τη γνώση του οικολογικού συστήματος που επισκέπτονται, ενώ παρέχει επίσης εμφανείς εκπαιδευτικές εμπειρίες στον τομέα της διαχείρισης των οικοσυστημάτων (Walker et al., 2014). Ακόμη, ο οικοτουρισμός θεωρείται ως ένα αποτελεσματικό εργαλείο

που χρησιμοποιείται για τη στρατηγική διατήρησης και την οικονομική ανάπτυξη. Για το λόγο αυτό, πολλές χώρες το ενστερνίζονται για βιώσιμη ανάπτυξη, καθόσον, επιτρέπει την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας παρέχοντάς της μια εναλλακτική και βιώσιμη πηγή διαβίωσης (Sambou et al., 2019), καλύπτοντας δύο (2) κύριους στόχους του οικοτουρισμού, δηλαδή,

- τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και
- την ευημερία των τοπικών κοινωνιών.

Η σημασία της σύνδεσης των ανθρώπων με τη φύση είναι πολύ σημαντική, γιατί η φύση προσφέρει εμπειρίες και γνώσεις στους επισκέπτες, ενώ παράλληλα, αποκτούν εμπειρίες στη φύση με την ταυτόχρονη βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών (Manning, 2001). Επίσης, η εμπλοκή των τοπικών κοινωνιών, στον σχεδιασμό και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τον καθορισμό του τρόπου διαχείρισης των πόρων, θεωρείται απαραίτητη (Τσιάρας & Τσιρούκης, 2023).

Ο οικοτουρισμός επίσης, προωθεί την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση των πολιτών, (επισκεπτών και ντόπιων), σχετικά με θέματα διατήρησης του περιβάλλοντος και της αειφορίας. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση, είναι το εργαλείο εκείνο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί, έτσι ώστε, η νέα γενιά δηλαδή, (οι μαθητές), να λάβουν σωστή περιβαλλοντική εκπαίδευση, προκειμένου να υιοθετήσουν νέες στάσεις και συμπεριφορές (Martinis, 2012; Martinis et al., 2017; Martinis, 2020), ως «εγγράμματοι περιβαλλοντικά πολίτες» (Παρασκευόπουλος, 2009). Έτσι, σε όσο μικρότερη ηλικία έρχονται τα παιδιά σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον, τόσο φιλικότερη συμπεριφορά αναπτύσσουν προς αυτό, σε αντίθεση με εκείνα που δεν έχουν παρόμοιες εμπειρίες (Ting & Cheng, 2017). Επίσης, η επιδίωξη της ευαισθητοποίησης των πολιτών μέσα από σύγχρονα εκπαιδευτικά εργαλεία και μεθόδους, μπορεί να ενισχύσει τον τοπικό πληθυσμό, παρέχοντας κίνητρα για την επίτευξη μιας βιώσιμης ανάπτυξης και την ενίσχυση του ρόλου των νεότερων γενεών στη διαμόρφωση πολιτικής εναλλακτικής ανάπτυξης (Folmer et al., 2002; Minotou et al., 2011).

Η ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, θεωρείται ότι έχει υψηλές δυνατότητες για κοινωνικοοικονομικά οφέλη, με βάση τη βιώσιμη ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ευκαιριών αναψυχής, που θα προσφέρει ένα νέο είδος εισοδήματος στην τοπική οικονομία (Mastrogianni et al., 2012), ενώ παράλληλα, η σημασία του δυναμικού αναψυχής - οικοτουρισμού για τις τοπικές κοινωνίες, έχει επιβεβαιωθεί και τονιστεί επίσης με μια άλλη, πιο πρόσφατη μελέτη, που διεξήχθη από τους (Karanikola et al,. 2017). Οι υγρότοποι, λόγω της αισθητικής τους και με τη σημαντική βιοποικιλότητα που παρουσιάζουν, αποτελούν δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς, τόσο για δραστηριότητες αναψυχής (πεζοπορία, ορνιθοπαρατήρηση, κολύμβηση, ιστιοπλοϊα και ερασιτεχνικό ψάρεμα), όσο και ως «πολυθεματικό πεδίο» περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, που αναφέρεται στο περιβαλλοντικό και πολιτιστικό απόθεμα της γύρω περιοχής (Τρακάλα, 2023).

Ο οικοτουρισμός, θεωρείται ως αναπτυξιακή δραστηριότητα, για τη μελετώμενη περιοχή, ενώ η αποκατάσταση και η οικολογική διασφάλιση των οικοσυτημάτων της λίμνης Κάρλας και των παρακείμενων χερσαίων δασικών και αγροτικών οικοσυστημάτων, μπορεί να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση των συνθηκών της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και τη βελτίωση των τοπικών μέσων διαβίωσης. Ο οικοτουρισμός επίσης, μπορεί να προσφέρει οικονομικά οφέλη στις τοπικές κοινωνίες, συμβάλλοντας στη στήριξη βιώσιμων μέσων διαβίωσης και προσπαθειών διατήρησης των νέων ανθρώπων, στην αγροτική ύπαιθρο. Η βιώσιμη επιχειρηματική απόδοση και η αγροτική οικονομία, αποτελούν τους κύριους μοχλούς περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Ενδεικτικές πρωτοβουλίες που μπορεί να τονώσουν τον βιώσιμο οικοτουρισμό, είναι η ανάπτυξη και η εφαρμογή ενός κατάλληλου σχεδίου για την προώθηση μιας τοπικής αλυσίδας αξίας επιχειρήσεων (Tseng et al., 2019). Τέλος, η γνωριμία με την πολιτιστική μας κληρονομιά και η συνειδητοποίηση των ποικίλων ωφελειών (κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών κ.ά.) που μπορεί να αποκομίσει η περιοχή της λίμνης Κάρλας – Μαυροβουνίου από την αξιοποίησή της, ισχυροποιούν την άποψη ότι, ο μεγαλύτερος πλούτος της Ελλάδας είναι ο πολιτισμός της (Τρακάλα, 2023).

Προς την κατεύθυνση αυτή, προτείνεται η μελέτη και επίλυση των παρακάτω ζητημάτων:

- Βελτίωση της συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών και της τοπικής αυτοδιοίκησης, για την καλύτερη πρόσβαση σε οικοτουριστικούς πόρους, ενώ επισημαίνεται επίσης πως διάφορα επιμορφωτικά σεμινάρια ή και διαδικτυακές δράσεις, μπορεί να συμβάλλουν στην αρτιότερη αξιοποίηση των φυσικών πόρων και της προστασίας του περιβάλλοντος (Andreopoulou et al., 2004).
- Επιδίωξη επίτευξης του μέγιστου βαθμού ικανοποίησης των οικοτουριστών, η οποία μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο όταν η βιωσιμότητα και η εκπαίδευση αποτελούν μέρος των πρωτοβουλιών οικοτουρισμού, επειδή πρέπει να θεωρούνται επιθυμητές μεταξύ των τουριστών (Walker & Moscardo, 2014), ενώ, η ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης, οδηγεί σε θετικές απόψεις για τα τοπικά περιβάλλοντα και τους πολιτισμούς (Kim & Park, 2017).
- Επίλυση των συγκρούσεων συμφερόντων των διαφορετικών ενδιαφερομένων και τη δημιουργία ισχυρών και συνεργατικών εταιρικών σχέσεων μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων μερών και φορέων λήψης αποφάσεων, που εμπλέκονται στην οικοτουριστική ανάπτυξη. Προς την κατεύθυνση αυτή, η συμβολή των συλλογικών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης, μπορεί να φανεί ιδιαίτερα χρήσιμη, καθότι, οι εμπλεκόμενοι στον οικοτουρισμό, ευαισθητοποιούνται και αναπτύσσουν ενδιαφέρον για το καλό του τόπου τους (Ζαχαρίου κ.ά., 2008).
- Εντατικοποίηση των ενεργειών προς επίτευξη μιας πιο βιώσιμης μορφής οικοτουρισμού, έτσι ώστε, αφενός μεν να ενισχυθούν τα μέσα διαβίωσης της τοπικής κοινότητας, αφετέρου δε, μέσα από μια ορθολογική και συνετή διαχείριση στη βάση ενός αναπτυξιακού σχεδίου, θα ικανοποιηθούν διαχρονικά στο μέγιστο δυνατό βαθμό οι αισθητικές και εκπαιδευτικές απαιτήσεις των επισκεπτών (Hatzistathis & Zagas, 1996; Zagas et al., 2002; Ζάγκας, 2007).
- Οι περιφερειακοί ή τοπικοί φορείς λήψης αποφάσεων, πρέπει να χρησιμοποιούν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να σχεδιάσουν κατάλληλες πολιτικές, στρατηγικές και επενδύσεις, που να καταφέρουν να εξισορροπήσουν τις ανταλλαγές χρήσης γης, μεταξύ της διατήρησης του περιβάλλοντος και της ικανοποίησης των άμεσων ανθρώπινων αναγκών.
- Μία από τις αναζητήσεις των επεισκεπτών μας στην περιοχή της λίμνης Κάρλας, ήταν «οι ξεναγήσεις». Επομένως, η εφαρμογή του θεσμού του «οικοτουριστικού ξεναγού», θεωρείται σημαντική και θεωρείται το καλύτερο και πιο αποτελεσματικό μέσο, για την εκπαίδευση και ενημέρωση των επισκεπτών οικοτουριστών, με σημαντική επιρροή στη συμπεριφορά τους (Armstrong & Weiler, 2002, 2003). Ως αποτέλεσμα τούτου, ο αντίκτυπος των επισκεπτών στο περιβάλλον ελαχιστοποιείται, οι στρατηγικές διαχείρισης εξηγούνται σωστά και υποστηρίζονται μηνύματα προστασίας του περιβάλλοντος (Reisinger & Steiner, 2006).
- Ο οικοτουριστικός ξεναγός, μπορεί να διαδραματίσει ζωτικό ρόλο στην οικοτουριστική εμπειρία, αναδεικνύοντας την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και επίσης, την ανάπτυξη μιας περιβαλλοντικά υπεύθυνης συμπεριφοράς (Black & Ham, 2005). Μεταξύ άλλων, ο εκπαιδευτικός ρόλος του ξεναγού έχει θεωρηθεί ως πολύ σημαντικός (Christie & Mason 2003), ενώ πολύ σημαντικά, προς την κατεύθυνση του οικοτουρισμού, είναι και τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Brochu & Merriman, 2008).
- Τα φυσικά περιβάλλοντα επίσης, προσφέρουν πρόσθετα πλεονεκτήματα μέσω της ικανότητάς τους να λειτουργούν ως εκπαιδευτικοί πόροι και χώροι αναψυχής. Αυτό το μοναδικό χαρακτηριστικό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις Προστατευόμενες Περιοχές, οι οποίες είναι χαρακτηρισμένες περιοχές που προστατεύουν τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά (Szell & Hallett, 2013; Trakala et al., 2023). Στο ίδιο πλαίσιο κινούμενοι, οι Doswell (2002) και Xu et al., (2018), συνδέουν τα ταξίδια των επισκεπτών με την έννοια της αναψυχής, την οποία αναφέρουν, ως παράγωγο της κοινωνικής και οικονομικής προόδου, ενώ, θεωρείται πολύ σημαντική βέβαια, η συμβολή των οικοσυστημικών υπηρεσιών των οικοσυστημάτων στη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου (Burkhard & Maes, 2017).

5. 11. Ο Ρόλος των Συλλογικών Οργάνων Τ.Α.

5.11.1 Οι Οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), αποτελούν το βασικότερο «κύτταρο διοικητικής υπόστασης της Πολιτείας», θεσμοθετημένα με πολιτικό, κοινωνικό και διοικητικό χαρακτήρα (Χρυσανθάκης, 2015). Οι Δήμοι, σύμφωνα με το Ν. 3852/2010, είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο Νομικά πρόσωπα Δημοσίου δικαίου και αποτελούν τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Σύμφωνα δε με το άρθρο 24 του Συντάγματος, το οποίο και θεωρείται ως ακρογωνιαίο άρθρο, «η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων ανήκει στην αρμοδιότητα των Δήμων και των Κοινοτήτων, κύρια μέριμνα των οποίων αποτελεί η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων της». Η συνένωση των Δήμων σε ισχυρές μονάδες, απέβλεπε στην οικονομική τους αυτάρκεια, το καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό, για την παροχή ποιοτικών και αναβαθμισμένων υπηρεσιών, προς το συμφέρον των πολιτών, ενώ, ο συμμετοχικός χαρακτήρας των ΟΤΑ μέσω των τοπικών συμβουλίων, αποτέλεσαν σημαντικά θεσμικά βήματα αναβάθμισης του δημοκρατικού χαρακτήρα τους (Χρυσανθάκης, 2015). Με τον τρόπο αυτό, καθίστανται πλέον αρμόδιοι στη διαχείριση σημαντικών δημοσίων υποθέσεων όπως, η κοινωνική πρόνοια, η προστασία του περιβάλλοντος, η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς επίσης και για τις κατάλληλες διοικητικές δομές, που θα είναι προσαρμοσμένες στις τοπικές ανάγκες.

Επίσης, οι νέες προκλήσεις της εποχής μας για υποδομές και δράσεις προκειμένου να αναπτυχθεί η καινοτόμος επιχειρηματικότητα, αποτελεί στρατηγικό στόχο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η στρατηγική αυτή μπορεί να αποσκοπεί στη δημιουργία ενός σύγχρονου οικοσυστήματος επιχειρηματικότητας, που αν αξιοποιηθεί και το κατάλληλο επιστημονικό δυναμικό των Πανεπιστημίων της χώρας μας, τότε η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να προσφέρει ένα περιβάλλον συνεργασίας των επιχειρήσεων - οργανισμών με τα Πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα της περιοχής, για την αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων τους.

Η αξιοποίηση των τοπικών – χωρικών χαρακτηριστικών ενός Δήμου, μπορεί να συνεισφέρει στην ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος και να δημιουργήσει νέα προϊόντα και υπηρεσίες, τα οποία και αποτελούν μια σημαντική πρόκληση για την τοπική ανάπτυξη. Ωστόσο, προκειμένου να γίνει δυνατή η υλοποίηση των δυνατοτήτων τοπικής πρωτοβουλίας, επιβάλλονται αφενός μεν συνδυαστικές συνεργασίες και παρεμβάσεις με ανώτερα θεσμικά όργανα και δίκτυα (εθνικά η ευρωπαϊκά) και αφετέρου συμμετοχική δράση και ενεργοποίηση των τοπικών κοινωνιών στις διαδικασίες κατάρτισης και εφαρμογής των αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Ο Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και. της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης», αποτελεί μια ουσιαστική διοικητική μεταρρύθμιση, η οποία άλλαξε την διοικητική δομή της τοπικής αυτοδιοίκησης, συγκροτώντας ισχυρότερες διοικητικές μονάδες με αυξημένες λειτουργίες και αρμοδιότητες, συνενώνοντας τους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ σε 325 Δήμους σε όλη τη χώρα (Λαδιάς, 2013). Η παραπάνω ρύθμιση επιβλήθηκε κυρίως, για να συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό των διοικητικών δομών και λειτουργιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του Κράτους, στην εξοικονόμηση πόρων και διαδικασιών, αλλά επίσης και για την αποτελεσματικότερη διοικητική ικανότητα και λειτουργία τους, μέσα από τις παρεμβάσεις των Προγραμμάτων «Διοικητική Μεταρρύθμιση» και «Ψηφιακή Σύγκλιση» προς όφελος των πολιτών.

Επομένως, με την εφαρμογή του υφιστάμενου θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης, «Καλλικράτης», εκχωρούνται από το Κράτος οι δυνατότητες της συμμετοχικής συνεργασίας και του σχεδιασμού, όλων των συλλογικών οργάνων των δήμων, των τοπικών φορέων και των πολιτών, στην αναζήτηση και αξιοποίηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων τοπικού χαρακτήρα, που θα συμβάλλουν στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη. Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι, η αναγκαιότητα της συνένωσης και δημιουργίας μεγαλύτερων Δήμων, επιδιώχθηκε όχι μόνο βάσει του πληθυσμιακού κριτηρίου, αλλά κυρίως του «τοπικού», δηλαδή, προς την κατεύθυνση «μονάδων τοπικής ανάπτυξης για την πρόθεση της ενότητας των αναπτυξιακών τους στόχων».

Καθίσταται λοιπόν προφανές ότι, στο νέο μοντέλο της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι υφιστάμενοι Δήμοι, καλούνται να αναπτύξουν καινοτόμες δράσεις και επιχειρησιακές στρατηγικές, για την επίλυση των τοπικών τους προβλημάτων.

Στο συγκεκριμένο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης, μπορούμε να διακρίνουμε τη σύνθεση προτύπου «ενδογενούς ανάπτυξης», με βασικές συνιστώσες την:

- οικονομική διάσταση
- κοινωνική διάσταση και
- διοικητική διάσταση.

Η οικονομική διαχείριση και αξιοποίηση των τοπικών πόρων (φυσικών, πολιτισμικών κ.λπ.), μπορεί να επιτευχθεί μέσα σε ένα πλαίσιο συνεργασιών των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης, των τοπικών κοινωνιών και φυσικά των επιχειρηματιών της περιοχής, σχεδιάζοντας και υλοποιώντας επιχειρήσεις που θα στοχεύουν στην παραγωγή τοπικών ποιοτικών αγαθών, αλλά και υπηρεσιών που θα διεκδικούν σημαντικό μερίδιο τόσο της τοπικής αγοράς, όσο και σε άλλες αγορές εκτός των τοπικών συνόρων.

Επίσης, με νεότερη ρύθμιση του Ν. 4555/2018 και στα άρθρα. 182-184, (Πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι»), προβλέπεται η επέκταση της δυνατότητας συμμετοχής των ΟΤΑ στα «Νομικά πρόσωπα αναπτυξιακού χαρακτήρα σε διάφορους τομείς, όπως, η δυνατότητα συμμετοχής των συλλογικών οργάνων στον τομέα της «αξιοποίησης των φυσικών πόρων, με σκοπό τη μεγέθυνση των απορρεόντων ωφελειών». Ως «συλλογικά όργανα» δε στη δημόσια διοίκηση, νοούνται τα πολυπληθή εκείνα όργανα που ασκούν έργο διοικητικής λειτουργίας και εκφράζουν άμεσα τη βούληση της δημόσιας διοίκησης (Μαρκαντωνάτου, 2005).

Η συγκεκριμένη δυνατότητα μπορεί να αποβεί πολύ χρήσιμη για τον Δήμο Κιλελέρ, με τη συμμετοχή του στην ανάδειξη των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από την ορθολογική αξιοποίηση της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας, με στόχο την παροχή υπηρεσιών κοινής ωφελείας, ή την αξιοποίηση δημοσίων αγαθών που απορρέουν από τα φυσικά οικοσυστήματα της περιοχής. Επίσης, η συμβολή του Δήμου, διά των συλλογικών οργάνων διοίκησης, του ανθρώπινου δυναμικού του και της κοινωνίας των πολιτών, στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού – οικοτουρισμού, με την οποία θεωρούμε ότι, μπορεί να συμβάλλει θετικά, για τη βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών (Τρακάλα, 2023).

5.11.2. Η Δημόσια διοίκηση και ο Ψηφιακός μετασχηματισμός - (ηλεκτρονική διακυβέρνηση)

Η Δημόσια Διοίκηση αποτελεί σημαντικό παράγοντα της κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης της χώρας και η ριζική αλλαγή του τρόπου εξυπηρέτησης των πολιτών, μέσα από ψηφιακές υπηρεσίες και στρατηγικές που να επικεντρώνονται στην εξυπηρέτηση του πολίτη, αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προτεραιότητες για όλο και περισσότερα κράτη. Η τεχνολογική ανάπτυξη και οι ψηφιακές τεχνολογίες έχουν ήδη φέρει αλλαγές στην καθημερινότητα των πολιτών, και αναμένεται να φέρουν ακόμη μεγαλύτερες.

Κατά συνέπεια, ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης που επιβάλλεται σήμερα να πραγματοποιηθεί, μέσω του «Ψηφιακού μετασχηματισμού», όπως αυτός ολοκληρώθηκε και παρουσιάσθηκε από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης (2021), στο πλαίσιο των 7 στόχων της στρατηγικής για τον ψηφιακό μετασχηματισμό, προκειμένου να αποτελέσουν το νέο αναπτυξιακό μοντέλο της χώρας, έχουν ως εξής:

- Ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων για όλους τους πολίτες,
- Ασφαλής, αξιόπιστη και γρήγορη πρόσβαση στο διαδίκτυο για όλους,
- Καλύτερη παροχή ψηφιακών υπηρεσιών προς όλους τους πολίτες,
- Στήριξη και ενίσχυση της ψηφιακής καινοτομίας,
- Διευκόλυνση στη μετατροπή σε ψηφιακή, όλων των ελληνικών επιχειρήσεων,
- Ένταξη των σύγχρονων τεχνολογιών σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας και τέλος,
- Παραγωγική αξιοποίηση των δεδομένων του Δημοσίου (Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, 2021).

Με άλλα λόγια, ο ψηφιακός μετασχηματισμός, είναι «η στρατηγική υιοθέτηση των ψηφιακών τεχνολογιών που σκοπό έχουν να βελτιώσουν τις διαδικασίες και την παραγωγικότητα, να προσφέρουν καλύτερες εμπειρίες των πολιτών και εργαζομένων και επίσης, χρησιμεύουν στη διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου και τον έλεγχο του κόστους» (Citrix Systems, 2021), ή και ως ανάγκη, για τη χρήση νέων τεχνολογιών, στις σύγχρονες ανταγωνιστικές τάσεις στην εποχή του διαδικτύου (Haug, 2019).

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, «ο ψηφιακός μετασχηματισμός» στον δημόσιο τομέα, δεν είναι μια εύκολη υπόθεση που μπορεί να αλλάξει από τη μια στιγμή στην άλλη. Είναι μια διαδικασία που απαιτεί αλλαγές στις σχέσεις του πολίτη και των δημόσιων υπηρεσιών και επίσης, απαιτεί την ενεργό συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού στην διεκπεραίωση των λειτουργιών των δημοσίων υπηρεσιών, διαμέσου των νέων τεχνολογιών (Τζαμαλούκας, 2021). Όμως, πρέπει να αναφερθεί ότι την τελευταία 20ετία, έγιναν σπουδαία βήματα προς την υιοθέτηση της «ηλεκτρονικής διακυβέρνησης», όπως η μετατροπή εγγράφων σε ψηφιακή μορφή (digitization), η ψηφιακή παροχή υπηρεσιών (digitalization) και η παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών ψηφιακά (digital transformation), προς όφελος της κοινωνίας των πολιτών (Mergel et al., 2019).

5.11.3. Το ανθρώπινο δυναμικό

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί το θεμελιώδες συστατικό του κάθε Φορέα/οργανισμού. Οι άνθρωποι, είναι η ψυχή του κάθε οργανισμού και είναι οι φορείς της μεταρρύθμισης και της ανανέωσης της δημόσιας διοίκησης. Σήμερα, στο πλαίσιο μεταρρύθμισης της δομής και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, βασικό πυλώνα ανάπτυξης και αποτελεσματικότητας αποτελεί ο πλέον πολύτιμος πόρος, που χαρακτηρίζεται ως «ανθρώπινοι πόροι ή ανθρώπινο δυναμικό», το οποίο προσδίδει και το αναταγωνιστικό πλεονέκτημα της μονάδας, έναντι άλλων (Ξηροτύρη – Κουφίδου, 2001; Τερζίδης & Τζωρτζάκης, 2004). Κάθε εργαζόμενος, που έχει την κατάλληλη εκπαίδευση, τις δεξιότητες και ικανότητες που απαιτεί η θέση ευθύνης του, αποτελεί το κατάλληλο «εργαλείο», που θα συνεισφέρει στη βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας (Μάρδας, 2000).

Στο νέο αναπτυξιακό περιβάλλον που δημιουργείται, η ύπαρξη ικανού και ποιοτικού ανθρώπινου δυναμικού συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προάγει τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η σημασία του ανθρώπινου δυναμικού συναρτάται με την εισαγωγή νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας και αποτιμάται πλέον κυρίως σε γνώση, δεξιότητες και διαχειριστικές ικανότητες. Μια σοφή κινέζικη παροιμία λέει: «εάν θέλεις δουλειά για ένα χρόνο, σπείρε σιτάρι, για δέκα, φύτεψε δέντρο και για τριάντα, εκπαίδευσε ανθρώπους» (Δήμου, 2003). Με βάση το παραπάνω, προβάλλεται η αναγκαιότητα της δια βίου μάθησης του ανθρώπινου δυναμικού, για την παρακολούθηση των σύγχρονων τεχνολογικών εξελίξεων στις απαιτήσεις του 21^{ου} αιώνα, έτσι ώστε, να προσαρμοστούν γρήγορα και αποτελεσματικά, στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον των καινοτομιών και της παραγωγικότητας.

Επίσης, οι σημερινές προκλήσεις της δημόσιας διοίκησης, σχετικά με την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού για την τοπική ανάπτυξη, πρέπει να επικεντρώνονται στην:

- Επιδίωξη ποιοτικού και εκσυγχρονισμένου ανθρώπινου δυναμικού.
- Εκπαίδευση και συνεχή κατάρτιση στα νέα δεδομένα και
- Εξειδίκευση και συνεχή προσαρμογή στις νέες τεχνολογικές εξελίξεις και την επιδίωξη της καινοτομίας.

Με δεδομένο ότι, μετά την εφαρμογή της διοικητικής μεταρρύθμισης με το σχέδιο «Καλλικράτης», δεν υπάρχουν προηγούμενες μελέτες σχετικές με το ανθρώπινο δυναμικό, που να αποτελούν ένα υπόβαθρο δεδομένων για περαιτέρω αναζητήσεις, συγκρίσεις και βελτιώσεις των αποτελεσμάτων, θεωρούμε πως, η ορθολογική αξιοποίηση και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού στην αποτελεσματικότερη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο των αναπτυξιακών στόχων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Με τη συμβολή του ανθρώπινου δυναμικού και της επιδίωξης κατάρτισης δια βίου, μπορούμε να αισιοδοξούμε ότι θα τεθούν οι βάσεις για μια σύγχρονη, λειτουργική, αποτελεσματική και ανθρωποκεντρική δημόσια διοίκηση (Trakala, 2012).

5.11.4. Η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη

5.11.4.1. Η έννοια της ανάπτυξης

Παρόλο που υπάρχει ένα μεγάλο πλήθος βιβλιογραφικών αναφορών σχετικά με την έννοια της ανάπτυξης, εντούτοις, μεταξύ των διαφόρων επιστημόνων δεν εκφράζεται ομόφωνα η έννοια αυτή (Δαουτόπουλος, 2005). Σύμφωνα με τον Χριστοφάκη (2000), «η έννοια της ανάπτυξης πέραν της οικονομικής προσέγγισης, μπορεί να περιλαμβάνει και την ανθρώπινη ανάπτυξη, στοχεύοντας σε βασικές διατροφικές, βιολογικές ή και κοινωνικές ανάγκες του πληθυσμού». Επίσης, σύμφωνα με τον Δαουτόπουλο (2005), αναφέρεται ότι η «ανάπτυξη υποδηλώνει αλλαγή», η οποία θα πρέπει να βασίζεται σε τοπικούς παράγοντες και τοπικά μέσα.

Η τοπική ανάπτυξη είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης στην οποία τόσο οι πόροι όσο και οι ενδογενείς παράγοντες μιας περιοχής είναι σημαντικοί, για την κοινωνική και την οικονομική ανάπτυξή της (Almeida & Daniel 2021, όπ. αναφ. στο Τσιάρας & Τσιρούκης, 2023). Η τοπική ανάπτυξη επίσης, επιδιώκει την κοινωνική συνοχή και επιζητεί από τα άτομα και τις κοινότητες να συμμετάσχουν πλήρως στα κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά δρώμενα. Κάθε τόπος, σίγουρα «κρύβει» τα ιδιαίτερα φυσικά του χαρακτηριστικά, τα αγροτικά του προϊόντα, τον τοπικό του πολιτισμό και τη λαογραφική παράδοση. Όλα αυτά τα στοιχεία, αποτελούν το αναπτυξιακό δυναμικό κάθε περιοχής, το οποίο πρέπει να αναδειχθεί και αξιοποιηθεί με τα κατάλληλα μέσα (Muchnik & Anthopoulou, 2013).

Η ειδοποιός διαφορά λοιπόν για κάθε αγροτική περιοχή, είναι η ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της και η διαφοροποίησή της από τις άλλες περιοχές. Έτσι, η «εδαφική διαφοροποίηση», με όλα τα πλεονεκτήματα που περικλείει ο όρος αυτός, όσον αφορά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (προϊόντα, τοπία, πολιτισμός), μπορεί να καταστεί δυναμικός παράγοντας των πολιτικών της τοπικής ανάπτυξης (Belleti and Marescotti, 2013). Η τοπική ανάπτυξη συντελείται από παράγοντες που ανήκουν στην περιοχή ή από παράγοντες των οποίων οι ενέργειες έχουν επίδραση στην περιοχή αυτή (Silva et al., 2021). Κατά άλλους ερευνητές, η τοπική ανάπτυξη είναι μία συμμετοχική διαδικασία που διευθετεί και επιλύει ποικίλα περιβαλλοντικά, κοινωνικοοικονομικά και πολιτισμικά προβλήματα, με απώτερο στόχο την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής (Jover et al., 2016). Είναι ουσιαστικά, μια διαδικασία προσαρμογής σε νέα δεδομένα, που αφορούν στην τεχνογνωσία, την ενασχόληση με νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες, την ποιοτική παραγωγή νέων προϊόντων, την, αρτιότερη παροχή υπηρεσιών μέσα από την εκπαίδευση των εργαζομένων (Blakely, 1989, 1994; Syrret 1995, όπως αναφέρεται από τον Χριστοφάκη, 2001). Σύμφωνα με τα παραπάνω και δεδομένου ότι, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, θεσμικά αποτελούν βασικό πυλώνα της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης με ένα σημαντικό πλήθος αρμοδιοτήτων, θα πρέπει να εκσυγχρονισθούν και να παίξουν πρωταγωνιστικό ρόλο στις αρχές της Βιώσιμης ή αειφόρου ανάπτυξης.

Στο σημερινό έντονο ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον, προβάλλεται η έννοια της «χωρικής ανταγωνισιμότητας» (Φουτάκης, 2002), σύμφωνα με την οποία, η τοπική ανάπτυξη για να πετύχει τους στόχους της πρέπει να ακολουθήσει δυο τουλάχιστον βασικά στοιχεία, ήτοι:

- Την αυξημένη χωρική ανταγωνιστικότητα, έναντι του εξωτερικού περιβάλλοντος και τη
- Διασφάλιση υψηλού επιπέδου ευημερίας των τοπικών κοινωνιών, μέσω της υψηλής απασχόλησης και των υψηλών αμοιβών (Φουτάκης, 2002).

Η τοπική ανάπτυξη συνδέεται άμεσα με το χαρακτηριστικό της **«τοπικότητας»**,και εκφράζεται στην πράξη με συμμετοχικές δράσεις και πολυεπίπεδη συνεργασία των τοπικών φορέων, των κατοίκων μιας περιοχής και φυσικά της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η εκάστοτε τοπική αναπτυξιακή πολιτική μπορεί να επιτευχθεί μέσα από κοινούς στόχους και

διαδικασίες, που θα συμβάλλουν σε βελτίωση της οικονομικής κατάστασης που επικρατεί σε μια περιοχή.

5.11.3.2. Βιώσιμη ανάπτυξη – Τουρισμός και τοπική ανάπτυξη

Ο Τουρισμός, θεωρείται ως ένα πολυσχιδές φαινόμενο με πολλές διαστάσεις (οικονομικές, κοινωνικές, ψυχολογικές, πολιτικές, θεσμικές και τεχνολογικές), που αναπτύσσονται ανάλογα με τον χρόνο και τον χώρο, ενώ παράλληλα, είναι ένα ανοιχτό σύστημα που λειτουργεί σε ένα δυναμικό και συνεχώς μεταβαλλόμενο εξωτερικό περιβάλλον (ΙΝΣΕΤΕ α, 2015). Αναμφίβολα λοιπόν, στις μέρες μας ο τουρισμός, αποτελεί μια πολύ σημαντική οικονομική δραστηριότητα και συνάμα, κινητήριο δύναμη για την αναπτυξιακή πορεία, τόσο σε εθνικό, όσο και στο ευρύτερο διεθνές περιβάλλον. Οι ντόπιοι πληθυσμοί, θεώρησαν την προσέλκυση ξένων τουριστών στη χώρα μας, ως μια αναπτυξιακή ευκαιρία αφενός με για τον τόπο τους, αφετέρου δε για την τόνωση των οικονομικών τους (Κοκκώσης κ.ά., 2011). Κοινός τόπος που αποτέλεσε και αντικείμενο μελέτης από πολλούς ερευνητές από το 1990 ακόμη στον τομέα του τουρισμού, ήταν η συναίνεση για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη (Butler, 1993, Gössling et al., 2005).

Ο τουρισμός, περιγράφεται ακόμη, ως ένας εξαιρετικά πολύπλευρος τομέας που συνδέεται με δομές, αγαθά, υπηρεσίες και πόρους, καθώς απαιτεί τη συμβολή οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και φυσικών δεδομένων (Farreli & Twing-Ward, 2004). Μπορεί να συνεισφέρει στη βιώσιμη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη, καθόσον αποτελεί εναλλακτική επιλογή για κάθε τύπο περιοχής, δίνοντας παράλληλα προοπτικές απασχόλησης και συνθήκες ευημερίας, που οδηγούν στην κοινωνική και οικονομική συνοχή (Gartner, 1996; Briassoulis, 2002). Επίσης, ένας ορθολογικός συνδυασμός τουριστικών και άλλων συναφών οικονομικών δραστηριοτήτων, μπορεί να ενισχύσει το οικογενειακό εισόδημα των τοπικών κοινωνιών (Lickorish & Jeckins, 2004). Εννοείται βέβαια ότι, στο πλαίσιο της διατήρησης της φυσικής και πολιτιστικής ακεραιότητας, η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, πρέπει να επέλθει με όρους «σεβασμού των φυσικών και πολιτιστικών πόρων μιας περιοχής (Briassoulis, 2002, Spilanis & Vayanni, 2003).

Μέσα από τον βιώσιμο τουρισμό, επιδιώκεται ένα τουριστικό μοντέλο εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των κατοίκων και θα σέβεται το περιβάλλον, την πολιτισμική παράδοση και τις ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας (Ανδριώτης, 2003). Έτσι, μέσα από την υιοθέτηση των αρχών του βιώσιμου τουρισμού, μπορεί να επιτευχθεί η διατήρηση της βιοποικιλότητας και των φυσικών πόρων. Αναδεικνύεται και προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον, η πολιτισμική μας κληρονομιά και η παράδοση της τοπικής κοινωνίας, ενώ παράλληλα, εξασφαλίζονται μακροπρόθεσμες βιώσιμες οικονομικές δραστηριότητες που παρέχουν κοινωνικοοικονομικά οφέλη στους συμμετέχοντες και στις τοπικές κοινωνίες (UNWTO – UNEP, 2012).

Σύμφωνα με τους Zhong et al., (2011), η τουριστική ανάπτυξη έχει θετική επίδραση στον οικονομικό πυλώνα της βιωσιμότητας, επειδή προκαλεί αύξηση του εισοδήματος, ενώ, δημιουργεί νέες ευκαιρίες απασχόλησης. Από την άλλη πλευρά, όμως, έχει αρνητική επίδραση στους άλλους δύο πυλώνες της βιωσιμότητας, δηλαδή, το περιβάλλον και την κοινωνία. Προκειμένου δε να μειώσουν τις αρνητικές επιδράσεις στο περιβάλλον οι τουριστικές επιχειρήσεις υιοθετούν περιβαλλοντικές καινοτομίες, όπως για παράδειγμα καινοτόμες ενεργειακές τεχνολογίες, καινοτόμες διαδικασίες ή ακόμη, νέες τεχνικές διαχείρισης και εργασιακές πρακτικές (Pace, 2016).

Ο τουρισμός με βάση την κοινότητα έχει οριστεί ως μια μορφή τουρισμού που παρέχει στις κοινότητες ένα ορισμένο επίπεδο εξουσίας να λαμβάνουν αποφάσεις και να προστατεύουν το περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα ενισχύει τη διαπολιτισμική συνείδηση. Ο θεμελιώδης στόχος του τουρισμού με βάση την κοινότητα είναι η προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ευημερίας των κοινοτήτων που κατοικούν σε προορισμούς βιώσιμου τουρισμού (Brohman, 1996). Η επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης σε αυτό το πλαίσιο, απαιτεί την εφαρμογή μιας ισορροπημένης και αρμονικής προσέγγισης που διασφαλίζει την ποιότητα της ανάπτυξης, τόσο από πολιτιστική, όσο και από περιβαλλοντική άποψη.

Σε άλλες περιπτώσεις, η στοχευμένη προβολή της φυσικής, πολιτιστικής και μορφολογικής ιδιαιτερότητας της κάθε περιοχής, αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα, που δεν απαιτεί κάποιον ιδιαίτερα αναπτυξιακό προγραμματισμό, όμως, η ευρεία εξασφάλιση και σύνθεση των απόψεων των κατοίκων, αλλά και των άλλων φορέων (τοπική αυτοδιοίκηση, Περιφέρεια και άλλοι Φορείς), αποτελούν εγγύηση και σταθερή αποτελεσματικότητα σε βάθος χρόνου (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001). Παράλληλα, η αρμονική συνεργασία μεταξύ των τοπικών κοινωνιών και των τουριστικών επιχειρήσεων, η επιμόρφωση στελεχών και προσωπικού των τουριστικών επιχειρήσεων, αλλά και των κατοίκων, καθώς και η παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, αναμφίβολα δημιουργούν συνθήκες βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης (Ζαμπάρας, 2013).

Στη χώρα μας, ένας άλλος σημαντικός τομέας, είναι αυτός του «ορεινού τουρισμού», με ποικίλες δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής, σε όλο τον χρόνο. Φαίνεται δε, να εμφανίζει ιδιαίτερη δυναμική, καθόσον αναφέρεται σε τουρίστες υψηλών εισοδημάτων (Τσιάρας, 2010). Στο γενικότερο πλαίσιο της αντίληψης για την τοπική τουριστική ανάπτυξη, είναι σημαντικό να διαμορφωθεί ένα υγιές πλαίσιο σχέσεων γεωργίας-τουρισμού, που θα διαφοροποιείται ανάλογα με τα ιδιόμορφα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής, θέτοντας ως αναγκαιότητα, τον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων τουρισμού-αγροτροφικού συστήματος (Νικολαΐδης, 2017).

Ο βιώσιμος τουρισμός σε ελκυστικούς προορισμούς (λίμνες, βουνά και θάλασσες), παρέχει την ευκαιρία ενίσχυσης του εισοδήματός τους, αξιοποιώντας τους τοπικούς, φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους (Crouch and Ritchie, 1999; Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001; Αραμπατζής, 2006; Polyzos & Arabatzis, 2006; Arabatzis & Polyzos, 2008). Η ανάπτυξή του, παρουσιάζει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και συμβάλει στη συνολική ευημερία μιας περιοχής και κατ' επέκταση μίας χώρας στο σύνολό της (Silva et al., 2013).

Η πολιτιστική μας κληρονομιά, η οποία χαρακτηρίζεται από την ιδιαίτερα πλούσια ποικιλομορφία της, μπορεί να καταστεί μοχλός διαμόρφωσης ταυτότητας, κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης, κοινωνικής συμφιλίωσης, ειρηνικής συμβίωσης και μορφωτικής και οικονομικής ανάπτυξης (Βλίζος & Πάντζου, 2021), ενώ επίσης, η ταυτότητα και η φήμη μιας περιοχής, αποτελούν τα κεντρικά στοιχεία για την προβολή, ανάδειξη και ανάπτυξη ενός τόπου (Καραχάλης, 2016).

Η πολιτισμική αξία της φύσης επίσης, διαμορφώνει το πλαίσιο της ύπαρξης του ανθρώπου και δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για συναισθηματική και πνευματική ευημερία. Τα εύρωστα οικοσυστήματα είναι πολύ σημαντικά, καθότι παρέχουν σημαντικές οικοσυστημικές υπηρεσίε,ς οι οποίες στηρίζουν τις οικονομίες και τις κοινωνίες μας (Τρακάλα, 2023). Σημαντικά κίνητρα επίσης για την περαιτέρω προσέλκυση παλαιών και νέων επισκεπτών σε έναν τουριστικό προορισμό, αποτελούν οι υψηλής ποιότητας παροχές υπηρεσιών, που θα ικανοποιούν στον μέγιστο βαθμό τις προτιμήσεις των καταναλωτών (Baker & Crompton, 2000; Αδάμου, 2006).

Κατά συνέπεια, η τοπική αυτοδιοίκηση, έχει υποχρέωση να συμβάλλει στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της αειφόρου διαχείρισης των φυσικών πόρων, με την παράλληλη παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες και την προώθηση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης, ως το πρότυπο ουσιαστικά, που πραγματικά σέβεται το περιβάλλον (Τσιμικλή, 2020; Τρακάλα, 2023).

5.11.3.3. Η συμμετοχική συνεργασία

Η συμμετοχή και η συνεργασία του ανθρώπινου δυναμικού των Δήμων, των τοπικών φορέων και των πολιτών μεταξύ τους, αποτελούν βασικούς παράγοντες επιτυχίας για την υλοποίηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων των Δήμων προς όφελος των τοπικών κοινωνιών. Η συμμετοχική διαδικασία, αποτελεί δικαίωμα, αλλά ταυτόχρονα και υποχρέωση του πολίτη, να εμπλέκεται ενεργά σε θέματα που τον αφορούν, διατυπώνοντας ελεύθερα τις απόψεις του, καθότι θεωρείται, ως βασικό χαρακτηριστικό του Δημοκρατικού μας πολιτεύματος, επιπλέον δε αποτελεί και βασικό «συστατικό», ενδυνάμωσης της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η αρμονική συνεργασία, ο αλληλοσεβασμός και η οικοδόμηση σταθερών σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των εμπλεκομένων μερών, αποτελεί σοβαρή προϋπόθεση επιτυχίας, για κάθε αναπτυξιακή προσπάθεια. Οι απόψεις και οι ιδέες των ντόπιων

κοινωνιών, έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα στο σχεδιασμό, στη θέσπιση στόχων, στη λήψη των αποφάσεων, καθώς και στην εφαρμογή και αξιολόγηση των εκάστοτε προγραμμάτων (Pretty, 1995; Uphoff et al., 1998; Prain et. al., 1999; Lightfoot et al., 2001; Abaza & Baranzini, 2002).

Οι πολίτες των τοπικών κοινωνιών, αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της αρχιτεκτονικής των νέων Δήμων και είναι αναγκαία η ενεργός συμμετοχή τους στη διακυβέρνηση και την αναπτυξιακή στρατηγική τους. Επιβάλλεται, να χρησιμοποιήσουμε αυτή τη γνώση των πολιτών για τις υποδομές, για την προστασία του περιβάλλοντος, τη βελτίωση της τοπικής ποιότητας ζωής και τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και εξυπηρέτησή τους. Η συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών σε ευρεία βάση, θεωρείται ότι αποτελεί ένα θεμελιώδες δομικό συστατικό, προκειμένου τα προγράμματα βιώσιμης ανάπτυξης να είναι περισσότερο αποτελεσματικά (Oakley, 1991; Abaza & Baranzin,i 2002; Uphoff, 2002), ενώ επίσης, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για την αειφόρο ανάπτυξη, οι τοπικές πρωτοβουλίες και η ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο (Bowers,1997).

Τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα, σε συνδυασμό με την πολυπλοκότητα των σημερινών κοινωνιών δεν επιλύονται με ευχολόγια και βαρύγδουπες δηλώσεις. Τουναντίον, απαιτούν από τον σύγχρονο πολίτη, περιβαλλοντικό εγγραμματισμό, ενσυναίσθηση του ρόλου του στην κοινωνία, υπευθυνότητα και ενεργή συμμετοχή (Παρασκευόπουλος, 2009).

Επιπλέον, το μέγεθος του ελέγχου που έχουν οι κάτοικοι της περιοχής στη θέσπιση στόχων, στη λήψη αποφάσεων, στον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση των προγραμμάτων, έχουν χαρακτηρισθεί ως σημαντικές προϋποθέσεις και πρωτοβουλίες προς την επίτευξη βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης (Uphoff et al., 1998; Lightfoot et al., 2001; Abaza & Baranzini, 2002).

Για ένα αποτελεσματικό πλαίσιο πολιτικής τοπικής – ενδογενούς ανάπτυξης, βασισμένου σε αρχές, δράσεις και επιδιώξεις που θα συμβάλλουν σε μια βιώσιμη τοπική ανάπτυξη, κρίνονται απαραίτητες οι παρακάτω προϋποθέσεις, ήτοι:

- Ανάπτυξη διαδημοτικών συνεργασιών (όμορων Δήμων), για την επίτευξη κοινών αναπτυξιακών στόχων και συμφερόντων.

- Αξιοποίηση των γνώσεων, ικανοτήτων, οργάνωσης και διαχείρισης των τοπικών φορέων, για την επίλυση τοπικών προβλημάτων.

- Αειφορική αξιοποίηση των τοπικών φυσικών και πολιτισμικών πόρων κάθε περιοχής, με τη δημιουργία νέων εναλλακτικών και συμπληρωματικών πηγών εισοδήματος (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός κ.λπ.).

- Υιοθέτηση των σύγχρονων τεχνολογιών (ηλεκτρονικής διακυβέρνησης), με σκοπό τον εκσυγχρονισμό των τοπικών παραγωγικών δραστηριοτήτων και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες.

- Αξιοποίηση όλων των κλάδων παραγωγής που εμφανίζουν δυνατότητες ανάπτυξης των τοπικών οικονομιών.

- Διαμόρφωση αναπτυξιακής στρατηγικής σε τοπικό επίπεδο, με επιδίωξη της καινοτομίας, και έμφαση στην ποιοτική παραγωγή προϊόντων και αναβαθμισμένων υπηρεσιών.

- Βελτίωση και ενίσχυση των υποδομών (σε τοπικό επίπεδο, με συμπράξεις του Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ).

- Δημιουργία ενός ισχυρού ***brand name***, με έμφαση στα παραγόμενα τοπικά προϊόντα και τις προσφερόμενες υπηρεσίες που θα στηρίζονται στο πολιτιστικό απόθεμα της περιοχής.

- Ορθολογική αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, με έμφαση στην ποιότητα των υπηρεσιών προς τους πολίτες.

- Μεγιστοποίηση των παροχών κάθε χωρικής τοπικής μονάδας, με τον συνεργατικό σχεδιασμό, των τοπικών ανθρώπινων, θεσμικών και φυσικών πόρων.

- Συμμετοχική στάση των πολιτών που κρίνεται ως πολύ σημαντική, στην αντιμετώπιση των διάφορων κοινωνικών αναγκών (εκπαίδευση, πολιτισμός, υγεία, περιβάλλον κ.λπ).

Η επιδίωξη της βιώσιμης – αειφόρου ανάπτυξης, δεν μπορεί να επιτευχθεί σε καμία από τις βασικές συνιστώσες της (οικονομία, κοινωνία και περιβάλλον), εάν δεν εξασφαλισθεί η ενεργός συμμετοχή των πολιτών, ο υψηλός βαθμός ευαισθητοποίησης, οικολογικής αντίληψης, ευθύνης και «διαφορετικής» συμπεριφοράς των πολιτών που επιδεικνύουν, ως παραγωγοί και καταναλωτές (Χριστοφάκης, 2001). Η βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων δίνει έμφαση στην ισορροπία ανάμεσα στις περιβαλλοντικές ανησυχίες από τη μια μεριά και από την άλλη στους στόχους της ανάπτυξης, ενώ ταυτόχρονα ενισχύει τις κοινωνικές σχέσεις σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι βιώσιμες κοινότητες, μέσα από επενδυτικά προγράμματα της αειφόρου ανάπτυξης, ικανοποιούν τις οικονομικές ανάγκες των κατοίκων, προστατεύουν το περιβάλλον και προάγουν τις ανθρώπινες τοπικές κοινωνίες (Bridger & Luloff, 1999; Τσιμικλή, 2020). Η σημασία της ενίσχυσης των τοπικών κοινοτήτων στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης έχει επίσης επισημανθεί από τους Lyons et al., (2001), ενώ επίσης, οι βιώσιμες κοινότητες ικανοποιούν τις οικονομικές ανάγκες των κατοίκων, προστατεύουν το περιβάλλον και προάγουν τις ανθρώπινες τοπικές κοινωνίες (Bridger & Luloff, 1999).

Οι τοπικοί μας Δήμοι μαζί με την Περιφέρεια Θεσσαλίας, αποτελούν σημαντικούς μοχλούς εξωστρέφειας και βιώσιμης ανάπτυξης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθόσον έχουν τη δυνατότητα να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο, όσον αφορά τη δικτύωση και τη συνεργασία των Ο.Τ.Α. τόσο σε τοπικό, όσο και σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, αφενός μεν για τον σχεδιασμό βιώσιμων και καινοτόμων έργων, αφετέρου δε, για την εξεύρεση και αξιοποίηση χρηματοδοτικών πηγών, που θα αφορούν στην εξυπηρέτηση των αναπτυξιακών τους στόχων και την προαγωγή του τοπικού δημοσίου συμφέροντος (Βεζυρέα, 2021).

Με τις παραπάνω σκέψεις, «η συμμετοχική συνεργασία των συλλογικών πολιτικών οργάνων, του ανθρώπινου δυναμικού της τοπικής Αυτοδιοίκησης του ιστορικού Δήμου Κιλελέρ και της τοπικής κοινωνίας, θα συμβάλλει στην επίτευξη Βιώσιμης ανάπτυξης αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας», με πολλαπλά οφέλη για την τοπική μας οικονομία και ανάπτυξη. Επιπρόσθετα, παράλληλα με τα αγροτικά προϊόντα μαζικής παραγωγής και υψηλής ποιότητας, μπορεί να αναδείξει και αξιοποιήσει τα φυσικά τοπία (Λίμνη Κάρλα – Μαυροβούνι), σε συνδυασμό με τον τοπικό πολιτισμό (γαστρονομία, καρποί του δάσους, μανιτάρια, φυτική και ζωική βιοποικιλότητα, τεχνογνωσία, αρχαιολογικοί και ιστορικοί χώροι), τα οποία αποτελούν σημαντικούς πόρους της περιοχής (Τρακάλα, 2023).

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στη συνέχεια παρατίθενται τα κύρια συμπεράσματα και προτάσεις, σύμφωνα με τα ευρήματα της διατριβής.

- Είναι ανάγκη για την περιοχή η ανάπτυξη του αγροτουρισμού- οικοτουρισμού, καθότι ενισχύει την εικόνα του τόπου, ενώ προσδίδει προοπτικές να αυξηθούν οι θέσεις εργασίας και να αξιοποιηθεί το ανθρώπινο δυναμικό. Επίσης, πιστεύεται ότι, αυξάνονται οι συνέργειες μεταξύ διαφορετικών οικονομικών κλάδων, συναφών με τον αγροτικό τομέα.
- Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού – οικοτουρισμού, συνδέεται σε σημαντικό βαθμό με στοιχεία της τοπικότητας και μπορεί να συμβάλλει στην επίλυση πολλών κοινωνικο-οικονομικών ζητημάτων και θα συμβάλλει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.
- Ο αγροτουρισμός – οικοτουρισμός στη λίμνη Κάρλα, θα αμβλύνει την άρση της ερήμωσης της περιοχής, τη μείωση της ανεργίας, ενώ, θα συμβάλλει στην αύξηση των οικογενειακών εισοδημάτων, στην ενίσχυση του ρόλου της γυναίκας και την προβολή και ανάδειξη της τοπικής παραγωγικής δραστηριότητας.
- Για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης, οι ίδιοι οι αγρότες απαιτείται να ενημερώνονται συνεχώς από τις κατάλληλες πηγές πληροφόρησης (Υπουργεία, Περιφέρεια, Δήμοι) για τις προοπτικές του αγροτουρισμού τόσο σε τοπικό, όσο και παγκόσμιο επίπεδο.
- Όσον αφορά το κομμάτι των ανθρώπινων πόρων, προτείνεται η κατάλληλη κατάρτιση και επιμόρφωση του ντόπιου πληθυσμού, που θα είναι αρωγός για την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στον κλάδο του αγροτουρισμού – οικοτουρισμού.
- Βασικά πεδία της επικείμενης επιμόρφωσης κρίνεται απαραίτητο να είναι η πολιτική και περιβαλλοντική εκπαίδευση, ώστε να αναπτυχθεί η κατάλληλη ευαισθητοποίηση, σχετικά με θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης.
- Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην περιοχή, αποτελεί η γενναία χρηματοδότηση και συνάμα η πολιτική βούληση για τη δημιουργία βασικών υποδομών και υπηρεσιών, με στόχο τη συγκράτηση των αγροτικών πληθυσμών και κυρίως των νέων στην αγροτική ύπαιθρο.
- Καταγραφή, διαμόρφωση και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού χάρτη κάθε περιοχής, που θα μπορούσε να συμβάλει στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού - οικοτουρισμού.
- Συμμετοχική συνεργασία στη διαχείριση και τον έλεγχο της ανάπτυξης από την τοπική αυτοδιοίκηση και τις τοπικές κοινωνίες, έτσι ώστε, να διατηρηθεί ο τοπικός χαρακτήρας και να διατηρηθεί η προστιθέμενη αξία των παρεχόμενων υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο.
- Συντονισμένη καμπάνια προώθησης του αγροτουρισμού - οικοτουρισμού, ως συμπληρωματική δραστηριότητα για την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος, από τα συλλογικά όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά και των τοπικών κοινωνιών.
- Βελτίωση των υπηρεσιών φιλοξενίας (διαμονής και εστίασης), σε συνδυασμό με παράλληλη μείωση του κόστους παροχής υπηρεσιών, με την προσθήκη νέων μελών στις οικογενειακές επιχειρήσεις
- Αξιολόγηση των αιτημάτων των επισκεπτών, όπως αυτά καταγράφησαν, για αξιοπρεπείς συνθήκες διαμονής και εστίασης, αλλά και εμπλουτισμό των ενδιαφερόντων τους με πολλαπλές δραστηριότητες από την αγροτική ζωή, την παράδοση, τη γευσιγνωσία, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία.

- Συνεργασία των κατοίκων με τις τοπικές αρχές και εξασφάλιση της αναγκαίας συναίνεσης, για την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στην περιοχή τους και την υλοποίηση των ουσιαστικών αλλαγών.
- Διαμόρφωση ενός πλαισίου μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς, στα όρια της φέρουσας ικανότητας της περιοχής.
- Προβολή και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος της περιοχής μας, καθώς και των τοπικών μας παραδοσιακών προϊόντων, με την έκδοση και κυκλοφορία, αγροτουριστικού- οικοτουριστικού οδηγού, με διαδρομές (μονοπάτια) πολυθεματικού ενδιαφέροντος, από την τοπική αυτοδιοίκηση και τη συμβολή της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.
- Εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης αγρο-οικοτουριστικού ενδιαφέροντος για τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών και της εκμάθηση ξένων γλωσσών σε βασικό επίπεδο, ώστε να μπορούν να αντεπεξέλθουν πληρέστερα στις νέες απαιτήσεις των επισκεπτών και την απόλυτη ικανοποίησή τους.
- Υιοθέτηση και εφαρμογή των κατάλληλων στρατηγικών περιβαλλοντικής διαχείρισης, οι οποίες θα έχουν ως απώτερο σκοπό, αφενός μεν την προστασία και ανάδειξη του φυσικού τους πλούτου, με την ταυτόχρονη διαφύλαξη της ιστορικής και πολιτιστικής τους αξίας, και αφετέρου, την αναψυχή και γενικότερη ικανοποίηση των τουριστών επισκεπτών.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας σε θέματα πολιτισμού και περιβάλλοντος, ως εργαλείων ανάπτυξης και ανάδειξης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, ως σημαντικών παραγωγικών πόρων, έτσι ώστε να στηρίξουν και να ενισχύσουν την αναπτυξιακή προοπτική της περιοχής μας.
- Ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη ενός δικτύου περιβαλλοντικών και πολιτιστικών διαδρομών (μονοπατιών), που θα συνδέουν τα πολιτιστικά αγαθά κάθε χωρικής ενότητας, με στόχο τη μεγαλύτερη δυνατή επισκεψιμότητα όλο τον χρόνο από ημεδαπούς και αλλοδαπούς τουρίστες, σε περιοχές που αποτελούν δυνητικούς πόλους ανάπτυξης και ελκυστικούς προορισμούς.
- Ανάδειξη, βελτίωση και πιστοποίηση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, των υφιστάμενων μονοπατιών, ως ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για την αξιοποίηση της διαθεσιμότητας των φυσικών πόρων, αλλά και της πολιτιστικής κληρονομιάς, με παράλληλη αξιοποίηση των εναλλακτικών μορφών υπαίθριου τουρισμού (οικοτουρισμού, αγροτουρισμού κλπ.), που θα προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη και θα τονώνουν την τοπική οικονομία.
- Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου πεζοπορικών και ποδηλατικών μονοπατιών σε συγκεκριμένες περιοχές, που θα στοχεύουν στην παροχή ποιότητας και στην προστασία του φυσικού και πολιτιστικού μας κεφαλαίου, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα, τα φυσικά, ιστορικά και κοινωνικά προτερήματά του.
- Επιδίωξη διαμόρφωσης ταυτότητας, κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης, κοινωνικής συμφιλίωσης, ειρηνικής συμβίωσης και μορφωτικής και οικονομικής ανάπτυξης, με κινητήρια δύναμη την πολυποίκιλη φυσική και πολιτιστική μας κληρονομιά.
- Ανάπτυξη του τουρισμού «ποδηλατικής αναψυχής και περιπέτειας», με στόχο την προσέλκυση του τουρίστα επισκέπτη κατά την διάρκεια των διακοπών του, για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων ποδηλάτου για αναψυχή.
- Ανάδειξη των μονοπατιών πεζοπορίας και ποδηλάτου, ως έναν ανεκτίμητο θησαυρό, που κατάλληλα προστατευμένος και αξιοποιημένος με ευαισθησία και προσοχή μπορεί να πυροδοτήσει με πρόσφορο τρόπο, την ήπια και βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής υπαίθρου.
- Η δημιουργία ποδηλατοδρόμων και διαδρομών πεζοπορίας αποτελεί πλέον κύρια προγραμματική κατεύθυνση κυβερνήσεων, φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης και

άλλων δημόσιων αρχών, τόσο σε αστικό - μητροπολιτικό, όσο και σε προαστιακό επίπεδο.

- Τα «περιβαλλοντικά και πολιτιστικά μονοπάτια», είναι οι ιδιαιτέρου ενδιαφέροντος διαδρομές που μπορούν να οδηγήσουν τον περιπατητή σε άλλου είδους θεματολογία και επίσης αποτελούν ενδιαφέρον πεδίο άσκησης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
- Η δημιουργία ενός δικτύου πιστοποιημένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο μονοπατιών και πράσινων διαδρομών στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας - Μαυροβουνίου, μπορεί να συμβάλλει στην ευημερία και ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών και οικονομιών, προσφέροντας πρόσθετα έσοδα, δημιουργώντας απασχόληση και ενισχύοντας την παραγωγή τοπικών προϊόντων.
- Προβολή και δημοσιοποίηση από τις τοπικές κοινότητες, των πολλαπλών ωφελειών (οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών), που απορρέουν από τα μονοπάτια (περιβαλλοντικά –πολιτιστικά), ως πόλο έλξης των τουριστών επισκεπτών.
- Ανάδειξη και προώθηση του περιπατητικού τουρισμού, μέσα από τα περιβαλλοντικά μονοπάτια, με στόχο την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης των κοινοτήτων και του περιβάλλοντος και παράλληλα, στην ανάδειξη και την διατήρηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς.
- Επέκταση των πεζοπορικών μονοπατιών και στις πεδινές περιοχές, όπου και εκεί συναντά κανείς ενδιαφέροντα παραλίμνια, παραποτάμια και φυσικά τοπία, προστατευόμενες περιοχές και κάθε τύπο οικοτόπου.
- Ανάληψη πρωτοβουλιών από πλευράς της τοπικής αυτοδιοίκησης δράσεων για την ανάδειξη των μονοπατιών ως «εθνικού πλούτου και αρτηριών» του φυσικού και πολιτιστικού μας περιβάλλοντος, προς τη βιώσιμη ανάπτυξη και την επιστροφή των ανθρώπων στις ρίζες του και τη λαϊκή παράδοση.
- Απαιτείται η υλοποίηση ριζικών αλλαγών στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης, για την επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης στην μελετώμενη περιοχή (71,4% των ερωτηθέντων).
- Υλοποίηση ριζικών επεμβάσεων, για την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της περιοχής προς την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης (68,9% των ερωτηθέντων).
- Επιβάλλεται η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας, ως Μητροπολιτικού κόμβου, για την οικολογική και πολιτισμική της αναβάθμιση (84,5 % των ερωτηθέντων).
- Συντονισμός όλων των εμπλεκόμενων φορέων και πλευρών, δημόσιου και ιδιωτικού τομέα προς την κατεύθυνση χάραξης εθνικής στρατηγικής για βιώσιμη ανάπτυξη.
- Δημιουργία ενός «διαδικτυακού τόπου» από την τοπική αυτοδιοίκηση, με στόχο την ανάδειξη των πιστοποιημένων μονοπατιών, ως «εργαλείο μάρκετινγκ», το οποίο λειτουργεί θετικά στην προσέλκυση επισκεπτών.
- Στρατηγικός σχεδιασμός από τους τοπικούς φορείς, για να διαχειρίζονται και να προβάλλουν όλα τα στοιχεία κληρονομιάς που συμβάλλουν θετικά στην οικονομική ανάπτυξη και ευημερία των κατοίκων της περιοχής.
- Η τοπική αυτοδιοίκηση, στο πλαίσιο άσκησης της πολιτιστικής πολιτικής της, πρέπει να προχωρήσει στην αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος, με τις κατάλληλες υποδομές, (που απουσιάζουν αυτή τη στιγμή), αλλά και την αξιοποίηση των μέσων επικοινωνίας, με στόχο τη δημιουργία νέων ευκαιριών πολλαπλών επιχειρηματικών δράσεων που θα τονώσουν τις τοπικές κοινωνίες, προσδίδοντας σημαντική προστιθέμενη αξία.
- Η ανάδειξη των ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών της ευρύτερης περιοχής του **Δήμου Κιλελέρ** και η διαφοροποίησή του από τις άλλες περιοχές, αξιοποιώντας και προβάλλοντας τον όρο «**εδαφική διαφοροποίηση**», όσον αφορά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (προϊόντα, τοπία, πολιτισμός), έτσι ώστε, να καταστεί δυναμικός παράγοντας των πολιτικών της τοπικής ανάπτυξης, μέσω της ενίσχυσης της «ταυτότητας» και της «επωνυμίας του τόπου μας».
- Επιδίωξη απόκτησης του Δήμου Κιλελέρ, ενός δυναμικού, αυθεντικού και συλλογικού ***«brand- name»,*** στο οποίο να αποτυπώνεται η αγροτική του ταυτότητα,

αλλά και η καθημερινότητα της τοπικής κοινωνίας, ως συγκριτικό πλεονέκτημα, έναντι άλλων περιοχών.

- Επιδίωξη ενός καλά οργανωμένου σχεδιασμού των τοπικών εκδηλώσεων, για την αξιοποίηση της πολιτισμικής κληρονομιάς, αλλά και στοχευμένες ενέργειες δικτύωσης, με σκοπό να συμβάλλουν στην αναγνωρισιμότητα της περιοχής και να συνεισφέρουν σημαντικά στην σωστή προβολή και προώθηση του πολιτισμικού κεφαλαίου.
- Ανάδειξη και προβολή των «τοπίων», ως ένα βασικό συστατικό στοιχείο της Ελληνικής φυσικής και πολιτισμικής μας κληρονομιάς, και αναπόσπαστο και πρωταρχικό τμήμα του τουριστικού προϊόντος, που μπορεί να συνεισφέρει στην τουριστική και άρα οικονομική ανάπτυξη, προάγοντας παράλληλα, την ανθρώπινη ευημερία και διασφαλίζοντας την τοπική ταυτότητα και βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής.
- Υιοθέτηση και αξιοποίηση τόσο των καινοτόμων ψηφιακών τεχνολογιών και πολυμεσικών εφαρμογών, που θα αναδεικνύουν και προβάλλουν την τοπική πολιτιστική μας κληρονομιά, επηρεάζοντας σημαντικά την προσέλκυση επισκεπτών.
- Ανάπτυξη συνεργασιών των Δήμων Κιλελέρ, Αγιάς και Ρήγα Φεραίου, σε ένα δίκτυο πόλων ποικίλων δραστηριοτήτων τουριστικού ενδιαφέροντος, συνδεδεμένων με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε τόπου, όπως το παραγωγικό πρότυπο, τα κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά, κ.ά.
- Η δημιουργία υποδομών ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων με τη χάραξη και ανάδειξη μονοπατιών και περιβαλλοντικών και πολιτιστικών διαδρομών στη λίμνη Κάρλα και στο Μαυροβούνι, θα δώσει ιδιαίτερη αξία στην περιοχή.
- Η ανάπτυξη τοπικών δικτύων μονοπατιών και διαδρομών πολυθεματικού χαρακτήρα για την περιβαλλοντική εκπαίδευση, με δράσεις όπως (η διατήρηση της βιοποικιλότητας, η συλλογή αρωματικών φυτών και βοτάνων, καρπών (κάστανου, ελιάς και αμυγδαλιάς), των μανιταριών, του κρασιού κ.ά.), αποκτούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την περιοχή.
- Συμβατές με την περιοχή μορφές του εναλλακτικού τουρισμού όπως, οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, θρησκευτικός κλπ. αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο για τη διατήρηση τέτοιων περιοχών και για την αύξηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των κατοίκων και των επισκεπτών.
- Λήψη γενναίων μέτρων και κινήτρων (οικονομικών, κοινωνικών κλπ), από πλευράς της Τοπικής αυτοδιοίκησης και του Κράτους, με στόχο την αντιμετώπιση της μείωσης του αγροτικού πληθυσμού και της αναχαίτισης των νέων μας, σε μετακινήσεις προς τα αστικά κέντρα.
- Εκσυγχρονισμός της παραδοσιακής τοπικής βιοτεχνικής και οικοτεχνικής δραστηριότητας, με επιτόπια αξιοποίηση των τοπικών προϊόντων και βελτίωση των μηχανισμών εμπορίας και διακίνησής τους.
- Σχεδιασμός ενός αγροτουριστικού κυκλώματος με την ανάπτυξη ήπιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού και την ανάδειξη των παραδοσιακών οικισμών, που θα συμβάλλει προσθετικά, στην οικονομική ενίσχυση του εισοδήματος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
- Δημιουργία ενός ποδηλατικού πάρκου πλησίον της λίμνης Κάρλας, με τη δημιουργία ποδηλατικών διαδρομών αντοχής (cross country).
- Ενδυνάμωση της τουριστικής προβολής, μέσω ταξιδιωτικών γραφείων, ηλεκτρονικού και έντυπου τύπου, έτσι ώστε να μπορεί να οργανωθεί η προσέλευση στην περιοχή οργανωμένων ομάδων τουριστών, συνδυάζοντας πληθώρα δραστηριοτήτων: πεζοπορία, λήψη φωτογραφιών, ενημέρωση από ειδικό επιστημονικό συνεργάτη – ξεναγό, για τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής, επίσκεψη σε αξιοθέατα, γεύμα σε παραδοσιακές ταβέρνες της περιοχής, επίσκεψη σε καταστήματα βιολογικών παραδοσιακών προϊόντων κ.λπ.

- Ριζική αναβάθμιση της ποιότητας τόσο των υποδομών, όσο και της ποιότητας των υπηρεσιών προς τους επισκέπτες, με στόχο την επίτευξη και καθιέρωση ποιοτικής «φήμης και πελατείας».
- Εκτεταμένες θέσεις ορνιθοπαρατήρησης (bird-watching) περιμετρικά της λίμνης, επανδρωμένες με ειδικούς ορνιθολόγους και περιβαλλοντολόγους.
- Τα «περιβαλλοντικά και πολιτιστικά μονοπάτια», είναι οι ιδιαιτέρου ενδιαφέροντος διαδρομές που μπορούν να οδηγήσουν τον περιπατητή σε άλλου είδους θεματολογία και επίσης αποτελούν ενδιαφέρον πεδίο άσκησης της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, που θα πρέπει να εμσωματωθούν στα εκπαιδευτικά προγράμματα όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Επίσης, χρήσιμο είναι να αναφερθούν μερικές διαπιστώσεις από πλευράς ερωτημάτων που ετέθησαν στην έρευνά μας, όσον αφορά την **Περιβαλλοντική Εκπαίδευση**, με στόχο να αξιολογηθούν και αξιοποιηθούν κατάλληλα από τους αρμόδιους που ασκούν περιβαλλοντική πολιτική και εκπαίδευση, τόσο σε τοπικό επίπεδο, όσο και σε Περιφερειακό καο Εθνικό. Αυτές συνοψίζονται στα εξής:

- Η παροχή ευκαιριών Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, μέσω ενός τοπικού δικτύου άριστα οργανωμένων μονοπατιών (θετικά 77,6% των ερωτηθέντων)
- Η συμβολή των κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην ανάληψη των φιλοπεριβαλλοντικών δράσεων και ανάπτυξης της περιβαλλοντικής συνείδησης των νέων καταδεικνύεται ως ανάγκη (80,8% των ερωτηθέντων).
- Αναγκαιότητα της ανάδειξης της εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία, με σκοπό να υπάρξει ευαισθητοποίηση των πολιτών (86,4%).
- Η προστατευόμενη περιοχή της λίμνης Κάρλας – Μαυροβουνίου, πρέπει να προβάλλεται ως ένα εξαιρετικό «εκπαιδευτικό εργαλείο», για πολυποίκιλες δράσεις της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (80,8% των ερωτηθέντων).
- Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των σχολικών μονάδων, στο πλαίσιο θεματολογίας περιβαλλοντικών προγραμμάτων (76,4% των ερωτηθέντων).
- Προβολή των περιπατητικών μονοπατιών, ως ένα πρώιμο επίπεδο ανάπτυξης οικολογικής ευαισθησίας
- Ενδείκνυται η παροχή των δυνατοτήτων των μαθητών, μέσω της εφαρμογής της βιωματικής μάθησης, για την αύξηση της εκτίμησής τους στις αξίες του περιβάλλοντος
- Η Π.Ε., θεωρείται το εκπαιδευτικό εργαλείο, το οποίο συμβάλλει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, ικανοτήτων και στάσεων, οι οποίες επαυξάνουν τις δυνατότητες όλων των εμπλεκομένων στην καλύτερη κατανόηση και αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.
- Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης επισκεπτών και η ποικιλία των οικοσυτημάτων της περιοχής (δασικά, αγροτικά, λιμναία), μπορεί να συμβάλλει προς την κατεύθυνση αυτή.
- Μέσα από τις κατάλληλες εκπαιδευτικές δράσεις, οι μαθητές ευαισθητοποιούνται σε θέματα που αφορούν γενικότερα στην προστασία του περιβάλλοντος και διαμορφώνουν θετική στάση για τα πολιτιστικά προγράμματα, τα οποία σχετίζονται με τη διαχείριση και αποκατάσταση των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων.
- Επιβάλλεται η καθιέρωση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, τόσο μέσα στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα όλων των βαθμίδων, όσο και έξω από αυτό, καθότι συμβάλλει ουσιαστικά στην ενσυνείδητη διαμόρφωση του περιβαλλοντικού ήθους και της περιβαλλοντικής παιδείας των πολιτών.
- Τελικά, το σημαντικότερο συμπέρασμα της έρευνας και αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία για την **επίτευξη της αειφορίας και της αειφόρου ανάπτυξης,** είναι να αντιληφθεί η τοπική κοινωνία, η τοπική αυτοδιοίκηση, οι φορείς που ασκούν

διοίκηση, τη σημασία της και **να συμμετέχουν ενεργά όλοι μαζί σε αυτή την προσπάθεια.**

- Η τοπική Αυτοδιοίκηση, θα πρέπει να συμβάλλει στην αειφόρο ή αειφορική ανάπτυξη (sustainable development), της περιοχής, καθότι αποτελεί τον κοινό τόπο μεταξύ των τριών συνιστωσών: του περιβάλλοντος, της οικονομίας και της κοινωνίας, οι οποίες είναι γνωστές και ως πυλώνες της αειφορίας.

Συνοψίζοντας, μετά τη νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε από τα πλημμυρικά φαινόμενα του Σεπτεμβρίου του 2023, με μια εκτεταμένης έκτασης πλέον λίμνης Κάρλας, (περίπου 140.000 στρ. τον Ιανουάριο του 2024), ο αρχικός μας σχεδιασμός και το καθολικό αίτημα των παρακαρλίων κατοίκων, που καταγράφηκε στην παρούσα διατριβή, για στροφή σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αγροτουρισμού – οικοτουρισμού), φαίνεται να είναι όσο ποτέ άλλο επίκαιρο και επιτακτικό και τούτο γιατί:

- Η ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, αποκτά ιδιαίτερο οικολογικό, επιστημονικό και τουριστικό ενδιαφέρον,
- Οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις πλέον έχουν συρρικνωθεί σημαντικά,
- Ο εναλλακτικός τουρισμός, μπορεί να συμβάλλει οικονομικά στον οικογενειακό προγραμματισμό και επίσης
- Επιβάλλεται να παραμείνουν οι νέοι στην αγροτική ύπαιθρο και να μην αναζητήσουν άλλες διεξόδους στο εσωτερικό και το εξωτερικό.

Η ευρύτερη περιοχή του Μαυροβουνίου, σε συνδυασμό με την λίμνη Κάρλα, αποτελεί μια εναλλακτική πρόταση βιώσιμου αγροτουρισμού – οικοτουρισμού. Ο αγροτουρισμός, αποτελεί μια σημαντική στρατηγική ανάπτυξης, που μπορεί να συμβάλλει πολυποίκιλα στην κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική και πολιτισμική ανάπτυξη των πληθυσμών. Ταυτόχρονα, προωθεί το μοντέλο βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, ενισχύοντας την τοπική οικονομία, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, χωρίς να αλλοιώνονται τα πολιτιστικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά, που αναδεικνύουν τη μοναδικότητα του τόπου μας. Επιπλέον, η εκπαιδευτική και ψυχαγωγική αξία του φυσικού περιβάλλοντος είναι στενά συνδεδεμένη με τη βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών. Κατά συνέπεια, ο αγροτουρισμός, μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία βιώσιμης αξίας, από οικολογική, κοινωνική και οικονομική άποψη, που σέβεται το φυσικό περιβάλλον, ενώ παράλληλα αποτελεί ένα συμπληρωματικό εναλλακτικό μέσο εισοδήματος για τους αγρότες και άλλες κοινωνικές ομάδες. Με δεδομένο λοιπόν ότι, ο αγροτουρισμός αποτελεί ένα σημαντικό και πολύτιμο εργαλείο για την αειφόρο ανάπτυξη σε πολλές αγροτικές περιοχές και συμβάλλει θετικά στην κουλτούρα των τοπικών κοινοτήτων που δέχονται επισκέπτες, αναμφίβολα θεωρείται, ως ένα ισχυρό εργαλείο για τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές, παρέχοντας μια βιώσιμη εναλλακτική πρόταση. Σε αυτή τη βάση, ο αγροτουρισμός μπορεί να θεωρηθεί ως μια καινοτόμος στρατηγική διαφοροποίησης για τις εκμεταλλεύσεις, συμπεριλαμβάνοντας πολλαπλές δραστηριότητες και επιπρόσθετα της αναψυχής για τους τουρίστες, με πολλά οικονομικά και μη οφέλη για αγρότες, επισκέπτες και τοπικές κοινότητες. Από την άλλη πλευρά ο οικοτουρισμός, φαίνεται να ισορροπεί, αφενός μεν μεταξύ της διατήρησης των φυσικών πόρων, αλλά και της ανάπτυξης αφετέρου, δημιουργώντας συνεργιστικές σχέσεις μεταξύ των φυσικών τοπίων, των κατοίκων της περιοχής και της τουριστικής βιομηχανίας. Προσφέρει ευκαιρίες στους ντόπιους πληθυσμούς για την ανάπτυξη προϊόντων που μπορούν να συμβάλουν στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση των τοπικών συνθηκών διαβίωσης. Ο οικοτουρισμός, θεωρείται ως αναπτυξιακή προτίμηση για την ευρύτερη περιοχή μας, ενώ η αποκατάσταση και η οικολογική διασφάλιση των οικοσυστημάτων της λίμνης Κάρλας και των παρακείμενων χερσαίων δασικών και αγροτικών οικοσυστημάτων, μπορεί να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση των συνθηκών της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και της βελτίωσης των τοπικών μέσων διαβίωσης, για τη

συγκράτηση των νέων μας στην αγροτική ύπαιθρο. Τα φυσικά περιβάλλοντα της περιοχής Natura 2000 επίσης, μπορεί να λειτουργούν ως εκπαιδευτικοί πόροι και χώροι αναψυχής, με τη δυνατότητα συμβολής των οικοσυστημικών υπηρεσιών των οικοσυστημάτων στη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων των αστικών κέντρων. Η ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας, θεωρείται ότι έχει υψηλές δυνατότητες για κοινωνικοοικονομικά οφέλη, με βάση τη βιώσιμη ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ευκαιριών αναψυχής, που θα προσφέρει ένα νέο, πρόσθετο είδος εισοδήματος, στην τοπική οικονομία.

Η τοπική ανάπτυξη συντελείται κυρίως, από παράγοντες που ανήκουν στην περιοχή, ή από παράγοντες των οποίων οι ενέργειες έχουν επίδραση στην περιοχή αυτή. Εκφράζεται ως συμμετοχική διαδικασία, που διευθετεί και επιλύει ποικίλα περιβαλλοντικά, κοινωνικοοικονομικά και πολιτισμικά προβλήματα, με απώτερο στόχο την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής.

Με τις παραπάνω σκέψεις, «η συμμετοχική συνεργασία των συλλογικών πολιτικών οργάνων, του ανθρώπινου δυναμικού της τοπικής Αυτοδιοίκησης του ιστορικού Δήμου Κιλελέρ και της τοπικής κοινωνίας, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη Βιώσιμης ανάπτυξης αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας», με πολλαπλά οφέλη για την τοπική μας οικονομία και την περιφερειακή ανάπτυξη (Τρακάλα, 2023).

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ:

Αδάμου, Α. (2006). *Περιφερειακός, Περιβαλλοντικός, σχεδιασμός Αειφόρου τουρισμού, μέσω συνεργασίας, διαβούλευσης, ανάπτυξης εταιρικών σχέσεων και με όρους ολοκληρωμένης ποιοτικής διαχείρισης.* Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.(ΑΝΑΚΤΗΘΗΚΕ;

Αδρύμη-Σισμάνη, Β. (2006). Ανασκαφικές εργασίες στα πλαίσια της επανακατασκευής του Ταμιευτήρα της Λίμνης Κάρλας. *Αρχαιολογικό Δελτίο, Χρονικά*. 2000-2006.

Αλεξόπουλος, Α., Καρρής, Γ., & Κόκκαλη, Α. (2010). Η Περιβαλλοντική αξιοποίηση, η κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη και η Ολοκληρωμένη Διαχείριση απομονωμένων μικρών Νησιών στο πλαίσιο της Αειφόρου Ανάπτυξης. Η περίπτωση των Στροφάδων.

Αμπράζη, Ι. (2009). *Αξιολόγηση περιβαλλοντικών δεικτών της ευρύτερης περιοχής της Λίμνης Κάρλας.* Μεταπτυχιακή διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος.

Ανδριώτης, Κ. (2003). Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά του. Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, ISSN 1105-3267.

Ανδριώτης, Κ. (2008). *Αειφορία και Εναλλακτικός Τουρισμός: Αγροτουρισμός, Ορεινός Τουρισμός, Οικοτουρισμός, Πολιτιστικός Τουρισμός.* Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης.

Αποστολόπουλος, Κ., & Γιάγκου, Δ. (1998). Αγροτουρισμός και Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί: παράγοντες τοπικής ανάπτυξης του ελληνικού αγροτικού χώρου, στο Χ. Ζιωγάνας (Επιμ.), *Ανταγωνιστικότητα και Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη του αγροτικού τομέα. Οι νέες προκλήσεις για την Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη: Εταιρία Αγροτικής Οικονομίας, Εκδόσεις ΖΗΤΗ.

Αποστολοπούλου-Κακαβογιάννη, Ό. (1979). Τοπογραφία της περιοχής των Φερών Θεσσαλίας κατά την προϊστορική περίοδο. *Αρχαιολογικό Δελτίο, Μελέτες 34*: 174-207.

Αραμπατζής, Γ. (2006). Πολυκριτήρια αξιολόγηση των νομών της Ελλάδας με βάση τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους τουριστικής έλξης. Στο βιβλίο, Κ. Ζοπουνίδης, & Ι. Σίσκος, *Τουριστικό Μάνατζμεντ.* Εκδόσεις Κλειδάριθμος. Αθήνα. Σελ. 81– 102.

Βαβίζος, Γ., Γεωργακάκης, Γ., Ζανάκη, Κ., Μαργώνης, Κ., Μόσιαλου, Β., Περλέρος, Β., & Σχοινάς, Μ. (1984). Επιπτώσεις αποξήρανσης λίμνης Κάρλας. Ενιαίος φορέας καλλιέργειας – ταμιευτήρας. Υπουργείο Υπηρεσίας Νέας Γενιάς, Πρόγραμμα Οικολογικών και Αναπτυξιακών Πρωτοβουλιών. Αθήνα.

Βαρβαρέσος, Σ. (2000). *Τουρισμός: έννοιες, μεγέθη, δομές. Η Ελληνική Πραγματικότητα*. Αθήνα: Προπομπός.

Βεζυρέα, Μ. Α. (2021). *Η Συμβολή των Δικτύων Δήμων και Περιφερειών στην Βιώσιμη τοπική ανάπτυξη.* Διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

Βελισσαρίου, Ε. (2000). *Διοίκηση τουρισμού και τουριστικών επιχειρήσεων- Μάνατζμεντ Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού, τόμ. Δ΄*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Βλαστός, Θ. (2018). Δίκτυο μονοπατιών στα Μετέωρα.

Βλίζος, Σ., & Πάντζου, Ν. (2021). *Διαχείριση και Ανάδειξη Χώρων και Μνημείων*. Εκδόσεις diadrasis, Αθήνα.

Γερόπουλος, Α. (2010). Το Αγροτικό Ζήτημα στη Θεσσαλία και το Έπος του Κιλελέρ. Έκδοση Δήμου Κιλελέρ. Γραφικές Τέχνες, Εμ. Γ. Λαβδάκης Ο.Ε.

Γεωργόπουλος, Α. & Τσαλίκη, Ε. (1993). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Αρχές-Φιλοσοφία, Μεθοδολογία, Παιχνίδια και Ασκήσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

Γκανάς, Α., & Παναγιωτίδου Β. (2005). Βιωματική-επικοινωνιακή προσέγγιση στην περιβαλλοντική αγωγή με την ευκαιρία δημιουργίας του περιβαλλοντικού μονοπατιού Μελιβοίας-Σωτηρίτσας. Ανακοίνωση στο 1ο Συνέδριο Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Ισθμός Κορίνθου.

Γκανάτσας, Π., Κουλουκούρας, Η., & Τσακαλδήμη, Μ. (2015). Η ανάδειξη των ιδιαίτερων περιβαλλοντικών στοιχείων του τοπίου, ως μοχλός για την αειφορική ανάπτυξη της Σαμοθράκης. *Ελληνική Δασολογική Εταιρεία*, Πρακτικά 17ου Δασολογικού συνεδρίου, Conference paper σελ. 338-348.

Γκατζιούρα, Α. (2012). *Ανάλυση πιέσεων στη «Νέα» λίμνη Κάρλα με τη μεθοδολογία DPSIR: Εφαρμογή της οδηγίας 2000/60/ΕC*. Μεταπτυχιακή διατριβή. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Γκατζογιάννης, Σ. (1987). *Ένα σύστημα διαχείρισης για τα δάση αναψυχής*. Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος. ΤΟΜΟΣ Λ:201-275.

Γκούμας, Κ., και Μπαρμπούτης, Τ. (2023). Πέντε χρόνια από τα επίσημα εγκαίνια του νέου Ταμιευτήρα (τεχνητή λίμνη) Κάρλας. Υ.ΠΕ.ΘΕ, Υδάτινοι πόροι και Περιβάλλον της Θεσσαλίας (Πηγή: https://www.ypethe.gr/news/pente-hronia-apo-ta-episima-egkainia-toy-neoy-tamieytira-tehniti-limni-karlas-kostas-gkoymas)

Γκούμας, Κ. (07-10-2023). Η τελευταία (;) πράξη της τραγωδίας : Πλημμυρίζουν … τα Παρακάρλια ! https://magnesianews.gr/slider/i-teleytaia-praxi-tis-tragodias-plimmyrizoyn-ta-parakarlia.html

Δαουτόπουλος, Α.Γ. (2005). Τοπική Ανάπτυξη, Αθήνα.

Δαφέρμος, Β. (2011). *Κοινωνική Στατιστική & Μεθοδολογία Έρευνας με το SPSS*. Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη.

Δημαρέλου, Τ., Πάσχου, Χ., & Πούλιου, Ε. (2004). *Διερεύνηση του έργου «Αποκατάσταση της τέως λίμνης Κάρλας» και εκτίμηση του υδατικού ισοζυγίου*. Διπλωματική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, Θεσσαλονίκη.

Δημόπουλος, Π., & Κόκκορης, Ι.Π. (2017). Χαρτογράφηση και αξιολόγηση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους. Εκδόσεις Καταγράμμα, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Βιολογίας, Πάτρα, σελ. 272. ISBN: 978-9609407-39-7.

Δημόπουλος, Π., Μαλλίνης, Γ., Κόκκορης, Ι., Μπεκρή, Ε., Χρυσάφη, Ε., Βέρδε, Ν., & Σταμπουλίδης, Θ. (2018). LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για την διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα. Παραδοτέο Δράσης Α.3: Τεχνικός – Μεθοδολογικός Οδηγός για τον προσδιορισμό και την αξιολόγηση των τύπων οικοσυστημάτων και των οικοσυστημικών υπηρεσιών τους στην Ελλάδα, σε εθνική, περιφερειακή και τοπική κλίμακα. Πανεπιστήμιο Πατρών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Πάτρα σελ. 211.

Δήμου, Ν. (2003). *Διοίκηση Προσωπικού*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

Δόδουρας, Σ., Λυρατζάκη, Ε. & Παπαγιάννης, Θ. (επιμ.) (2014). *Περιπατητικός Οδηγός Λίμνης Κάρλας, Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο*. (Med-INA), Αθήνα

Δοξιάδης, Θ. & Λιβέρη, Δ. (2012). Ύπαιθρος χώρος, Τοπίο και Τοπική Ανάπτυξη.

ΕΛΣΤΑΤ, (2023). Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού Κατοίκων 2021.

Έξαρχος, Γ. & Καραγιάννης, Στ. (2004). *Αγροτουρισμός.* Εκδόσεις Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης, ISBN: 960-89424-0-3.

Ζάγκας, Δ., Καραμανώλης, Δ., & Ράπτης, Δ. (2013). Εκτίμηση πολυλειτουργικότητας στο Πανεπιστημιακό δάσος Περτουλίου με τη χρήση της ΑΗΡ. Πρακτικά 16ου Πανελλήνιου Δασολογικού Συνεδρίου. σελ. 247 – 257.

Ζάγκας, Θ. (2007). Αξιοποίηση Ορεινών Περιοχών. Πρακτικά 13ου Πανελλήνιου Δασολογικού Συνεδρίου, Ανάπτυξη Ορεινών Περιοχών, Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος. Τόμος Ι: 17-26.

Ζάγκας, Θ., Τσιτσώνη, Θ., & Γκανάτσας, Π. (2007). Η ανάδειξη της Λεκάνης του Κρικελλοπόταμου, ως μοχλός ανάπτυξης της περιοχής. Πρακτικά 13ου Πανελλήνιου Δασολογικού Συνεδρίου «Ανάπτυξη Ορεινών Περιοχών – Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος». Ελληνική Δασολογική Εταιρεία. Καστοριά, 7-10 Οκτωβρίου 2007.

Ζαλίδης, Γ., Δημητριάδης, Ξ., & Χατζηγιαννάκης, Σ. (1995). *Ο Ιδεότυπος της τέως λίμνης Κάρλας.* Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων – Υγροτόπων (ΕΚΒΥ).

Ζαμπάρας, Μ. (2013). Αειφόρος ανάπτυξη: Μια κριτική αποτίμηση. Σκέψεις για το μέλλον.

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2005). *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Ζαχαρίου, Α., Καίλα, Μ., & Κατσίκης, Α. (2008). Αειφόρο σχολείο: Διαπιστώσεις, επιδιώξεις και προοπτικές. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση. Τόμ. 1*, Αρ. 3, σελ. 269-288.

Ηλιοπούλου, Δ. (2015). *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη με τη Χρήση Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού στο Νομό Μεσσηνίας.* Διπλωματική εργασία στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Οικολογία – Διαχείριση & Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Πατρών.

ΙΝΣΕΤΕ α, (2015. Οδικός χάρτης εξειδίκευσης δράσεων τομέα τουρισμού Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, Αθήνα.

Καλαγιάς, Γρ. (2022). Το Βασιλικό κτήμα Πολυδενδρίου στο Μαυροβούνι. http://kalagias.weebly.com/betaalphasigmaiotalambdaiotakappaomicronkappatauetamualphapiomicronlambdaupsilondeltaepsilonnutaurhoiotaomicronupsilon.html, όπως ανακτήθηκε στις 21-11-2022.

Καλαϊντζίδης, Δ. & Ουζούνης, Κ. (2000). Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Θεωρία και πράξη, Αθήνα: Εκδόσεις Σπανίδη.

Καλιαμπός, Ε., & Ψαλίδας, Γ. (1984). Διαχειριστική μελέτη δασικού συμπλέγματος Μαυροβουνίου, για την περίοδο 1983-1992. Λάρισα.

Καλλέργης, Γ. Κ. & Παπανικολάου, Ν. (1979). Γεωλογική και γεωφυσική έρευνα επί της στεγανότητας της λεκάνης Κάρλας. Υδρολογικαί και υδρογεωλογικαί έρευναι. ΙΓΜΕ. Αθήνα.

Καράβελλας, Δ., Κατσαδωράκης, Γ., Μαραγκού, Π., Νάντσου, Θ., & Σβορώνου, Ε. (2003). "Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής". Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ

Καραγιάννης, Στ., & Έξαρχος, Γ. (2006). *Τουρισμός. Τουριστική Οικονομία, Ανάπτυξη, Πολιτική.* Ηράκλειο. Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης.

Καραχάλης Ν. (2016). «Στρατηγικές διαχείρισης της εικόνας και της προβολής των πόλεων (city branding) και πολιτιστική αναζωογόνηση» στο Πούλιος κ.ά., *Πολιτισμική Διαχείριση, Τοπική Κοινωνία και Βιώσιμη Ανάπτυξη.* Κάλλιπος Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, Αθήνα.

Καρρής, Γ., Μάζη, Σ., Μαρτίνης, Α., Αλεξόπουλος, Α., & Κόκκαλη, Α. (2010). Προσδιορισμός των Προτεραιοτήτων της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη στους Παξούς – Αντιπαξούς. 5ο Συνέδριο ΠΕΕΚΠΕ «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Το Σταυροδρόμι της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη». At: ΙωάννιναVolume: ISBN: 978-960-22-8.

Κίζος, Α., Ιωσηφίδης, Θ. & Σπιλάνης, Γ. (2007). (Επιμέλεια) *Ειδικά Θέματα Ανάπτυξης σε Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές.* Αθήνα: Gutenberg (ISBN 978-960-01-1152-1, σ. 257).

Κοβάνη. Ελ. (2002). Λιμνών αποξηράνσεις:Μελέτη αειφορίας και πολιτιστικής ιστορίας. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών: Αθήνα

Κοκκώσης, Χ., & Τσάρτας, Π. (2001). *Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π., & Γκρίμπα, Ε. (2011). *Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ζήτηση και προσφορά νέων προϊόντων τουρισμού.* Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Κοκολάκης, Γ., & Σπηλιώτης, Ι. (1999). *Εισαγωγή στη θεωρία πιθανοτήτων και στατιστική*. Εκδόσεις, Συμεών. ISBN-13: 9789607888341, ISBN-10: 9607888340

Κουτσού, Σ. (2002). *Γυναικείοι αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί: δυσκολίες διασύνδεσής τους με την τοπική ανάπτυξη*. Πρακτικά 6ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Αγροτικής Οικονομίας. Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης, σ. 608-618.

Λαδιάς, Χ.Α. (2013). Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Λεφούσης, Η. (1994). *Η Κερασιά του Βόλου*. Αθήνα: Εκδόσεις Κώδικας.

Λιβιεράτος, Ε. (2022). *Γεωχωρικά Διακυβεύματα, 1821 και μετά. Μια Απόκλιση. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις* Ζήτη, 2022.

Λιβιεράτος, Ε. (2020). *Χώρας Χαρτών Γράφειν. Με αφορμή τα 130 χρόνια της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού 1889-2019.* Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.

Μαργαρίτη, Μ. (2011). Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας, Αειφορική διαχείρηση των υδατικών πόρων. Πρακτικά Ημερίδας για την Κάρλα από τον Φορέα και το Τ.Ε.Ε., Βόλος.

Μάρδας, Γ. (2000). *Κοινωνική Πολιτική Εκπαίδευση και Οικονομία*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Μαρινόπουλος, Δ. (2021). Συνεργατική μάθηση στη σχολική τάξη: Χαρακτηριστικά και προϋποθέσεις επιτυχημένης εφαρμογής της – Απόψεις εκπαιδευτικών. Λάρισα: Εκδόσεις Δίγραμμα.

Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά, Γ. Α. (2005). *Δημόσια Διοίκηση και Συλλογικά Όργανα (Θεωρητική και Νομολογική προσέγγιση).* Αθήνα – Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Μοίρα, Π. (2004). Η ανάπτυξη της περιφέρειας μέσω της ανάδειξης της πολιτιστικής ταυτότητας της υπαίθρου- ο αγροτουρισμός. Παρουσίαση στο 2ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο Διευρυμένη Ευρώπη και Περιφερειακές Ανισότητες, Τ.Ε.Ι Ηπείρου 3-4/6/2004, Πρέβεζα.

Μούμου, Χ. (2007). *Η δράση των χειμάρρων της λεκάνης της Κάρλας σε φυσικό και ανθωπογενές περιβάλλον.* Διατριβή ειδίκευσης. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, σελ.164.

Μουστάκα, Ε. (2002). Διαχείριση υδατικών πόρων της λεκάνης απορροής της υπό ανασύσταση λίμνης Κάρλας με χρήση ενός Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών. Διπλωματική εργασία, Π.Θ.

Νεοφύτου, Χ. (1985). *Ιχθυοπονία γλυκών υδάτων*. Θεσσαλονίκη.

Νεοφύτου, Χ. (1990). Ιστορικά στοιχεία για την ιχθυοπανίδα στην τέως λίμνη Κάρλα. Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος ΑΠΘ.

Νικολαΐδης, Ε. (2017). Τουρισμός και Ανάπτυξη. Βασικά μεγέθη, κλαδικές διασυνδέσεις, αγροτροφικό σύστημα και το παράδειγμα της Κρήτης. Αθήνα : ΙΝΕ ΓΣΕΕ.

ΝΟΜΟΣ 3852/2010 (Κωδικοποιημένος) - ΦΕΚ Α 87/07.06.2010. (2010). Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης.

Ντάφης, Σπ. (1973). Ταξινόμησις της δασικής βλαστήσεως της Ελλάδος. Επιστημονική Επετηρίδα Γεωπονικής και Δασολογικής Σχολής (Αφιέρωμα εις μνήμην Α. Οικονομόπουλου).

Ξυροτύρη-Κουφίδου, Σ. (2001). *Διοίκηση Ανθρώπινων Πόρων. Η πρόκληση του 21ου αιώνα στο εργασιακό περιβάλλον.* Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ανικούλα.

Ουρούζη, Α. (2021*). Η συμβολή του Δασοκομικού χειρισμού, στον πολυλειτουργικό ρόλο του δάσους καστανιάς στο Όρος Πάϊκο.* Διδακτορική Διατριβή, Τμηήμα Δασολογίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος, Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη.

Πανταζής, Α. (2012). Ελευθερία και Αγωγή στον Αιμίλιο του J.J.Rousseau. Αθήνα: Εκδόσεις, Γρηγόρη.

Παπαδημητρίου, Β. (1998). Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο: Μια Διαχρονική Θεώρηση. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Παπαδημητρίου, Β. (2002). Η χρήση του περιβάλλοντος στην εκπαιδευτική διαδικασία και οι «πρακτικές θεωρίες» των εκπαιδευτικών Στο Γ. Μπαγάκης (επιμ.). *Ο εκπαιδευτικός ως ερευνητής*. (σσ. 349-356). Αθήνα: Εκδόσεις, Μεταίχμιο.

Παπαδημητρίου, Β. (2004). Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Παπαναστασίου, Κ., και Παπαναστασίου, Ε. (2005). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Λευκωσία: Εκδόσεις Κ. Παπαναστασίου και Ε. Παπαναστασίου.

Παπάνης, Ε. (2007). Ελληνική Κοινωνική Έρευνα.

Παπανίκος, Ν. (2008). *Ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων στην υπό επανασύσταση λίμνη Κάρλα.* Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Παπαπανάγου, Ε. (2006). *Ανάπτυξη εκαπιδευτικού υλικού Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και αξιολόγισή του στην ευαισθητοποίηση - αλλαγή στάσεων σε διάφορες ομάδες μαθητών.* Διδακτορική Διατριβή. Τμήμα Βιολογίας Πανεπιστήμιο Πατρών. – Πάτρα.

Παρασκευόπουλος, Σ. (2009). *Περιβαλλοντικός εγγραμματισμός. Τυπική & άτυπη περιβαλλοντική εκπαίδευση.* Εκδόσεις, Δίσιγμα.

Πάρσας, Α. (2017). *Κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις της Ανασύστασης της λίμνης Κάρλας.* Μεταπτυχιακή διατριβή. Τμήμα Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Παρταλίδου, Μ. (2005). *Η Προτυποποίηση ως Παράγοντας Διαχείρισης και Προώθησης του Αγροτικού Τουρισμού.* Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Περιφέρεια Θεσσαλίας, (2021). Στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (Π.Π.Α.) Θεσσαλίας, 2021-2025.

Πολίτης, Ι. (2019). *Η αξία του "Περιβαλλοντικού Μονοπατιού", ως ολιστικής βιωματικής προσέγγισης στην ενίσχυση του εκπαιδευτικού ρόλου των ΚΕΑ προς το Περιβάλλον και την Αειφορία, μέσα από τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε αυτά – Προβλήματα και δυσκολίες.* Διπλωματική Εργασία. Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, ΕΑΠ, Αθήνα.

Πρίντσος, Γ. (1996). Ταμιευτήρας της Κάρλας. Πρακτικά ημερίδας «Κατασκευή Ταμιευτήρα Κάρλας». Βόλος, 1996.

Ράγκου, Π. (2004). Βιώσιμη Ανάπτυξη και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο: Δημόσια συζήτηση για την αειφορία και τις πολιτικές περιβάλλοντος. Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Νοτίου Αιγαίου. Σύρος. Ράγκου, Π. (2004). *Η συστημική προσέγγιση και η μοντελοποίηση - προσομείωση: κριτική ανάλυση της διδακτικής τους αξίας στην Π.Ε*. Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Paris Sud-Onze (Orsay).

Ριζοπούλου, Σ., Γεωργίου, Κ., Θάνος, Κ., & Μελετίου-Χρήστου, Μ. (2015). *Εργαστηριακές ασκήσεις οικοφυσιολογίας φυτών.* [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: Αθήνα. Διαθέσιμο στο: http://hdl.handle.net/11419/1547 .

Ρομπόλης, Σ., & Μπέτσης, Β. (22-09-2023). Οι συνέπειες των πλημμυρών στη Θεσσαλία και η ελληνική οικονομία (Συνέντευξη στο https://www.protagon.gr/epikairotita/lekkas-gia-tis-plimmyres-sti-thessalia-fainomeno-xilietias-diplasio-apo-ton-iano-44342786395).

Ρούσκας, Γ. (2001). *Η επιστροφή της Κάρλας*. Αθήνα: Εκδόσεις Πρωτοπορία.

Σαραμάντου, Χ. (2021). *Οι Περιβαλλοντικές Διαδρομές σε Προστατευόμενες Περιοχές ως μοχλός Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η περίπτωση του Φαραγγιού Δημοσάρη Ν. Ευβοίας.* Διπλωματική διατριβή. Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Α.Π.Θ.

Σιάφαλη, Ε. (2016). *Τεχνικές προδιαγραφές των μονοπατιών σε ορεινά δάση και δασικές εκτάσεις.* Μεταπτυχιακή Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.

Σιδηρόπουλος, Π. (2008). Στοχαστική προσομοίωση του υπόγειου υδροφορέα της λίμνης Κάρλα. Δίκτυο Υδρομέδων, Βόλος.

Σούρτζης, Α. (2003). *Αειφόρος ανάπτυξη και εναλλακτικές μορφές τουρισμού- Η ελληνική πολιτική κινήτρων.* Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. Αθήνα.

Σπανός, Κ. (2014). *Θεσσαλικές Ενθυμήσεις 1404-1881.*(Τόμος Β΄1800-1881).

Σταυροθεοδώρου, Ε. (2010). *Στάσεις και απόψεις των κατοίκων απέναντι στη Διαχείριση και ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Κάρλας.* Μεταπτυχιακή διατριβή Π.Θ.

Στεργιούλη, Ε., Τσιρούκης, Α., Στεργιούλη, Ευαγ. & Σκόνδρα, Α. (2012). Το πολιτιστικό τοπίο, σημαντικό μέσο Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Παρουσίαση στο 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Λαϊκός Πολιτισμός και Εκπαίδευση, Καρδίτσα.

Σωτηρίου, Β. (2019). *Ζητήματα σχεδιασμού μονοπατιών. Η περίπτωση των Μετεώρων*. Διπλωματική εργασία, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα.

Τερζίδης, Κ. & Τζωρτζάκης, Κ. (2004). *Διοίκηση ανθρωπίνων πόρων*. Αθήνα: Εκδόσεις Rosili.

Τζαμαλούκας, Κ. (2021). *Καινοτομία και Ψηφιακός Μετασχηματισμός στη Δημόσια Διοίκηση και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.* Διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου 2021.

Τζούνη, Α. (2011). *Βαρέα μέταλλα και άλλα τοξικά στοιχεία στα ιζήματα της λίμνης Κάρλας.* Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Τρακάλα, Γ. (2023). *Η ανάδειξη της φυσικής / πολιτιστικής κληρονομιάς και η περιβαλλοντική εκπαίδευση και ενημέρωση των πολιτών, πρόκληση για την προστασία και τη βιώσιμη*

ανάπτυξη. Η περίπτωση της λίμνης Κάρλας – Μαυροβουνίου. Διπλωματική εργασία. Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα περιβάλλοντος, Ζάκυνθος.

Τρακάλα, Γ., Μαρτίνης, Αρ., Ζάγκας, Θ., Καρρής, Γ., & Τσιρούκης, Α. (2023). Τα πολυθεματικά μονοπάτια, ως εργαλείο της Π.Ε. προτεινόμενες εκπαιδευτικές διαδρομές στην περιοχή της Λίμνης Κάρλας – Μαυροβουνίου. Παρουσίαση στο 21ο Πανελλήνιο Δασολογικό Συνέδριο. Λουτρά Αιδηψού 22-25/10/2023.

Τσαβέ, Π. (2007). *Η λίμνη Κάρλα διδάσκει επιχειρηματολογία*. Κ.Π.Ε. Μακρυνίτσας.

Τσαμπούκου – Σκαναβή, Κ. (2004). *Περιβάλλον και Επικοινωνία: Δικαίωμα στην Επιλογή*. Αθήνα: Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο.

Τσάρτας, Π. (2010). Ελληνική Τουριστική Ανάπτυξη*: Χαρακτηριστικά, Διερευνήσεις, Προτάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, ISBN13 9789602186893.

Τσιάρας, Σ., & Τσιρούκης, Α. (2023). *Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη*. [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-130

Τσιάρας, Σ. (2010). *Προοπτικές για Βιώσιμη ή Αειφόρο ανάπτυξη στο Δήμο Πιερίων*. Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Δασολογίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος, Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη.

Τσιμικλή, Ι-Μ. (2020). *Αειφόρος Ανάπτυξη, Τοπική Αυτοδιοίκηση και Περιβαλλοντική Ηθική*. Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου –ΕΚΠΑ, Καλαμάτα.

Τσιούρη, Αφ. (2022). *Έρευνα για τη δημιουργία δικτύου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο περιαστικό δάσος της Θεσσαλονίκης*. Διδακτορική διατριβή, ΑΠΘ.

Τσιρούκης, Α. (2008). *Αναπαραγωγική Φυσιολογία και Οικολογία της Ιπποκαστανιάς (Aesculus hippocastanum* L.*)*. Διδακτορική Διατριβή, σελ. 270. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.

Τσιρούκης, Α., Τρακάλα, Γ., Μαρτίνης, Αρ.,, Μινώτου, Χαρ., & Ζάγκα, Θ. (2023). Η Συμβολή της περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα απειλούμενα ενδημικά φυτά. Η περίπτωση της Ιπποκαστανιάς (*Aesculus hippocastanum* L.) στο Μαυροβούνι. Παρουσίαση στο 21ο Πανελλήνιο Δασολογικό Συνέδριο. Λουτρά Αιδηψού 22-25/10/2023.

Τσιρούκης, Α., Αρέτος, Β., Καβράκη, Α., & Τσαλίκογλου, Γ. (2010). Από την τέλεια αρμονία της Θείας δημιουργίας, στην περιβαλλοντική κρίση και με την Ορθόδοξη συνείδηση και αγωγή, στην αειφόρο ανάπτυξη και ελπίδα. Ηλεκτρονικά Πρακτικά του Συνεδρίου. 5ο Συνέδριο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Ιωάννινα, Νοέμβριος 2010.

Τσιρούκης, Α., Γεωργίου, Κ., Βέργος, Σ., Αρέτος, Β., Ζαβάκος, Γ. & Θάνος Κ. (2011). Η περιορισμένη φυσική κατανομή της Ιπποκαστανιάς (*Aesculus hippocastanum* L.) - Κυριότεροι περιοριστικοί παράγοντες. Πρακτικά του 15ου Πανελλήνιου Δασολογικού Συνεδρίου:(http://www.wfdt.teilar.gr/15_th_Panhellenic_Forestry_CONFERENC/ program.html). 15ο Πανελλήνιο Δασολογικό Συνέδριο, 16-19 Οκτωβρίου 2011.

Τσιρούκης, Αχ., Γεωργίου, Κ., Αρέτος Β., Αγγελακόπουλος Ι. & Θάνος Α. Κ. (2019). Επιβίωση αρτιβλάστων Ιπποκαστανιάς (*Aesculus hippocastanum* L.), κατά το πρώτο έτος ανάπτυξής τους, στον Κίσσαβο. Πρακτικά 19ου Πανελλήνιου Δασολογικού Συνεδρίου στο Λιτόχωρο Πιερίας, (από 29/9 – 2/10/2019.

Τσιρούκης, Αχ., Γεωργίου, Κ., Βέργος, Στ., Αρέτος, Β., και Θάνος, Α. Κ,. (2015). «Αναπαραγωγικό δυναμικό της Ιπποκαστανιάς (*Aesculus hippocastanum* L.) σε φυσικούς πληθυσμούς της Ελλάδας». Παρουσίαση στο 17ο Πανελλήνιο Δασολογικό Συνέδριο. Κεφαλονιά, Οκτώβριος 2015. Δημοσιεύτηκε στα ηλεκτρονικά Πρακτικά του Συνεδρίου, σ. 203-210

(www.forestry.gr/userfiles/files/TELIKA%20PRAKTIKA%20SYNEDRIOY%20EDE%202015%20KEFALLONIAS.pdf

Τσίχλα, Ε. (2016). *Το Μουσείο ως περιβάλλον Μάρκας. Διερεύνηση του ρόλου της Ατμόσφαιρας στην εμπειρία και τα συναισθήματα του επισκέπτη, με βάση τη θεωρία της Γνωστικής Εκτίμησης.* Διδακτορική διατριβή. Α.Π.Θ.

ΥΠΕΧΩΔΕ, (2002). Μελέτη Επαναδημιουργίας Λίμνης Κάρλα: Περιβαλλοντική - Τεχνική Έκθεση, Μελέτη Κόστους Οφέλους και Υποστηρικτικές Μελέτες. Περιβαλλοντική – Τεχνική Έκθεση, Αθήνα.

Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης (2021). Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020–2025.

Φ.Δ.Π.Ο.Κα.Μα. ΚεΒε, (2006). Μελέτη ανάδειξης περιβάλλοντος Κάρλας-Σχέδιο διαχείρισης επισκεπτών, Βελεστίνο: Φορέας Διαχείρισης της Περιοχής Οικο-ανάπτυξης ΚάρλαςΜαυροβουνίου-Κεφαλόβρυσου-Βελεστίνου.

Φαρμάκης, Ν. (2015). Δειγματοληψία Σκοπιμότητας (ΔΣκ) [Κεφάλαιο]. Στο Φαρμάκης, Ν. 2015. *Δειγματοληψία και εφαρμογές.* Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. https://hdl.handle.net/11419/4846

Φλογαΐτη, Ε. (2011). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Πεδίο Επιστημονικές εκδόσεις.

Φλογαΐτη, Ε. (2006). Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Αθήνα: Εκδόσεις,

Ελληνικά Γράμματα.

Φουτάκης, Δ. (2002). Χωρική ανταγωνιστικότητα και περιφερειακές ανισότητες: νέες προσεγγίσεις και ερμηνείες, Αθήνα.

Χατζηγεωργίου, Γ. (2003). Πρόταση για ένα σύγχρονο αναλυτικό πρόγραμμα: μια ολιστική-οικολογική προοπτική. Αθήνα: Εκδόσεις, Ατραπός.

Χατζηλάκος, Γ. (1996). Η τέως λίμνη Κάρλα (2η έκδοση). Κοινή έκδοση του Τ.Ε.Ε. και του ΓΕΩΤ.Ε.Ε.

Χριστοφάκης, Μ. (2000). *Ενδογενής ανάπτυξη: σχεδιασμός και πολιτική σε τοπικό επίπεδο*. Αθήνα.

Χριστοφάκης, Μ. (2001). *Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Χρονοπούλου, Α., & Γιαννόπουλος, Κ. (1989). Για το αφιέρωμα στην περιβαλλοντική εκπαίδευση. Σύγχρονη Εκπαίδευση, 44, 51.

Χρυσανθάκης, Χ. (2015). *Τοπική Διοίκηση-Αποκεντρωμένη Διοίκηση*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ:

Abaza, H., & Baranzini, A. (2002). Implementing sustainable development: Integrated assessment and participatory decision-making processes. Edward Elgar, Cheltenham, UK.

Addinsall, C., Scherrer, P., Weiler, B., & Glencross, K. (2017). An ecologically and socially inclusive model of agritourism to support smallholder livelihoods in the South Pacific. *Asia Pac. J. Tour. Res. 22*, 301–315.

Admasu, S. (2020). Ecotourism as a tool to substantially funding conservation endeavors in Ethiopia. *J. Tourism Hospit. 9*(3*),* 432.

Ainley, S. (2014). A Phenomenological Study of Agritourism Entrepreneurship on Ontario Family Farms. *Tourism Planning & Development 11*(3): 317–29.

Allen, D.J., & Khela, S. (2017). *Aesculus hippocastanum* (errata version published in 2018). *The IUCN Red List of Threatened Species* 2017: e.T202914A122961065. Accessed on 13 December 2023.

Almeida, J., & Daniel, A.D. (2021). *Entrepreneurship and Innovation in Low-Density Territories: An Overview of the Centro Region of Portugal*. Handbook of Research on Cultural Heritage and Its Impact on Territory Innovation and Development, 1-18.

Ananiadis, C.I. (1956). Limnological study of lake Karla, Bull Inst. Oceanogr. 1083: 1-19.

Andreopoulou, Z.S., Arabatzis, G.D., & Soutsas, K. (2004). A structured e-learning project for the sericulture training as a perspective in development policy for Less Favored Areas. *New Medit, Mediterranean Journal of Economics, Agriculture and Environment, 4*(1), 57-63.

Arabatzis, G., & Polyzos. S. (2008). Contribution of natural and sociocultural resources in tourism development of mainland Greek prefectures: a typology. *Journal of Environmental Protection and Ecology, 9*(2):446-464.

Armstrong, E.K., & Weiler, B. (2002). Getting the Message Across: An Analysis of Messages Delivered by Tour Operators in Protected Areas. *Journal of Ecotourism, Vol. 1,* No.2&3, pp.104-121.

Armstrong, E.K., & Weiler, B. (2003). Improving the Tourist Experience: Evaluation of Interpretation Components of Guided Tours in National Parks, CRC for Sustainable Tourism.

Arroyo, C.G., Barbieri, C., & Rich, S.R. (2013). Defining agritourism: A comparative study of stakeholders' perceptions in Missouri and North Carolina. *Tour. Manag, 37*, 39–47.

Bagozzi, R.P., & Yi, Y. (2012). Specification, evaluation, and interpretation of structural equation models. *Journal of the Academy of Marketing Science, Vol. 40,*(1), pp. 8-34.

Baker, D.A. & Crompton, J.L. (2000) Quality, Satisfaction and Behavioral Intentions. *Annals of Tourism Research, 27*, 785-804. http://dx.doi.org/10.1016/S0160-7383(99)00108-5

Barbieri, C. (2008). A comparison of agritourism and other farm entrepreneurs: Implication for future tourism and sociological research on agritourism. In Proceedings of the 2008 Northeastern Recreation Research Symposium, N.R.S., Newtown Square, PA, USA, 30 March–1 April 2008; pp. 343–349.

Barbieri, C. (2013). Assessing the Sustainability of Agritourism in the US: A comparison between agritourism and other farm entrepreneurial ventures. *J. Sustain. Tour, 21*, 252–270.

Barbieri, C., & Mahoney, E. (2009). Why Is Diversification an Attractive Farm Adjustment Strategy? Insights from Texas Farmers and Ranchers. *Journal of Rural Studies, 25*(1): 58–66.

Barbieri, C., & Mshenga, P.M. (2008). The role of firm and owner characteristics on the performance of agritourism farms. *Sociol. Rural, 48*, 166–183.

Barbieri, C., & Valdivia, C. (2010). Recreation and agroforestry: Examining new dimensions of multifunctionality in family farms. *Journal of Rural Studies* *26*(4):465-473.

Barrett, P. (2007). Structural equation modelling: Adjusting model fit. Personality and Individual Differences, Vol. 42, No.5, pp. 815-824.

Bearden, W.O., Netemeyer, R.G., & Haws, K.L. (2011). *Handbook of Marketing Scales: Multi-item measures for Marketing and Consumer Behavior Research.* Third edition, Los Angeles: Sage Publications.

Belleti G. & Marescotti, A. (2013), Τυπικά αγροδιατροφικά προϊόντα, τοπικοί πόροι και αειφόρος αξιοποίηση, στο Ανθοπούλου Θ. (επιμ.) Περί εντοπιότητας και ιδιοτυπίας των τροφίμων, Εκδόσεις Παπαζήση, σσ. 121-141.

Benayas, J.R., Bullock, J.M., & Newton, A.C. (2008). Creating woodland islets to reconcile ecological restoration, conservation, and agricultural land use. *Frontiers in Ecology and the Environment, 6*(6), 329-336.

Bernard, F., Groot, R., & Campos, J.J. (2009). Valuation of tropical forest services and mechanisms to finance their conservation and sustainable use: a case study of Tapanti National Park, Costa Rica. In: *Forest Policy and Economics, vol. 11*(3), pp. 174-183.

Bhardwaj, R.L. (2022). Role of Ecotourism in Sustainable Development of Himalayas: A Case Study of Himachal Pradesh. Rethinking Himalaya: *Its Scope and Protection*, 109.

Bhatta, K., Ohe, Y., & Ciani, A. (2020). Which human resources are important for turning agritourism potential into reality? SWOT analysis in rural Nepal. *Agriculture 2020, 10*, 197.

Black, R. & Ham, S. (2005). Improving the Quality of Tour Guiding: Towards a Model for Tour Guide Certification. *Journal of Ecotourism, Vol. 4*,(3), pp.178-195.

Blakely, J. Ed. (1989). *Planning Local Economic Development: Theory and Practice*. SAGE Publications, 307 σελίδες.

Blakely, J. Ed. (1994). *Planning Local Economic Development: Theory and Practice.* SAGE Publications, 360 σελίδες.

Boomsma, A., & Hoogland, J.J. (2001). The robustness of LISREL modeling revisited. In R. Cudeck, S. DuToit, and D. Sörbom (Eds.) *Structural equation modeling: Present and future. Lincolnwood, IL: Scientific Software International.*

Boons, F., & Lüdeke-Freund, F. (2013). Business models for sustainable innovation: State-of-the-art and steps towards a research agenda. J. *Clean. Prod. 45*, 9–19.

Boroushaki, S., & Malczewski, J. (2008). Implementing an extension of the analytical hierarchy process using ordered weighted averaging operators with fuzzy quantifiers in ArcGIS. In: *Computers and Geosciences, vol. 34*(4), pp. 399-410.

Bowers, J. (1997). *Sustainability and Environmental Economics. An Alternative text.* Pearson Education Ltd, England.

Brandano, V., Mastronardi, L., Marino, D., & Giannelli, A. (2018). Do rural policies impact on tourism development in Italy? A case study of agritourism. *Sustainability, 10*, 2938.

Brandth, B., & Haugen, M.S. (2011). Farm Diversification into Tourism: Implications for Social Identity? *Journal of Rural Studies 27*(1): 35–44.

Braat, L.C., & de Groot, R.S. (2012). The ecosystem services agenda: bridging the worlds of natural science and economics, conservation and development and public and private policy'. *Ecosystem Services* 1: 4-15

Briassoulis, H. (2002). Sustainable Tourism and the Question of the Commons. *Annals of Tourism Research, Vol. 29*,(4), pp. 1065-1085.

Bridger, J.C., & Luloff, A.E. (1999). *Sustainable community development: an interactional perspective. Northeast Regional Center for Rural Development*: University Park, PA, USA.

Broccardo, L., Culasso, F., & Truant, E. (2017). Unlocking value creation using an agritourism business model. *Sustainability*, *9*, 1618.

Brochu, L., & Merriman, T. (2008). *Personal Interpretation: Connecting Your Audience to Heritage Resources. National Association for Interpretation*, Fort Collins: CO, USA.

Brohman, J. (1996). *Popular development: Rethinking the theory and practice of development. Cambridge*, MA: Oxford University Press.

Bryman, A. (2016). *Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας* (5η έκδοση, επιμ. Αθ. Αϊδίνης. Μετάφραση Σακελλαρίου Παν. Εκδόσεις Gutenberg.

Burkhard, B. & Maes, J., Eds. (2017). *Mapping Ecosystem Services*. Advanced Books. https://doi.org/10.3897/ab.e12837 .

Burns, P., & Sancho, M. (2003). Local perceptions of tourism planning: the case of Cuellar, Spain. *Tourism Management, Vol. 24*,(3), pp. 331-339.

Butler, R. (1993). Tourism – an evolutionary perspective. In J.G. Nelson, R. Butler, G. Wall. (Eds.), *Tourism and Sustainable Development: Monitoring, Planning, Managing*. Publication Series, T. 37. University of Waterloo, Department of Geography.

Cambridge English Dictionary, (2019). Nature trail. Cambridge English Dictionary. https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/nature-trail .

Carpio, C., Wohlgenant, M., & Boonsaeng, T. (2008). The Demand for Agritourism in the United States. *Journal of Agricultural and Resource Economics 33*(2): 254–69.

Cater, E. (1994). Ecotourism in the third world: problems and prospects for sustainability. In E.Cater and G.Lowman (eds) *Ecotourism: a Sustainable Option?* John Wiley & Sons, Chichester, 69-86.

Catsadorakis, G. (2019). Establishment and Growth of a New Dalmatian Pelican Pelecanus crispus Colony in Central Greece. *Acta Ornithologica 54*(1): 125-132.

Ceballos-Lascurain, H. (1996). Tourism, Ecotourism, and Protected Areas: The State of Nature-Based Tourism around the World and Guidelines for Its Development. World Conservation Union (IUCN): Gland, Switzerland, 1996. ISBN 2831706483.

Chamoglou, M., Papadimitriou, T., & Kagalou, I. Key-Descriptors for the Functioning of a Mediterranean Reservoir: The Case of the New Lake Karla-Greece. *Environ. Process (1),* 127–135.

Chawla, L. & Cushing, D.F. (2007). Education for strategic environmental behavior. *Environmental education research, 13*(4), 437-452.

Cheia, G. (2013). Ecotourism: Definition and concepts. Revista de turism-studii si cercetari in turism, (15): 56-60.

Chien, M.C. (2016). An empirical study on the effect of attractiveness of ecotourism destination on experiential value and revisit intention. *Applied Ecology and Environmental Research, 15*(2), pp.43-53.

Choo, H., & Petrick, J.F. (2012). Comparison between first-timers and repeaters for relationship marketing implications. *Int. J. Tour, 14*, 298–302.

Christ, C., Hillel, O., Matus, S., & Sweeting, J. (2003). Tourism and Biodiversity: Mapping Tourism's Global Footprint. Washington, DC.

Christie, M.F., & Mason, P.A. (2003). Transformative Tour Guiding: Training Tour Guides to be Critically Reflective Practitioners. *Journal of Ecotourism, Vol. 2*(1), pp.1-14.

Cifuentes, M. (1992). Determinación de Capacidad de Carga Turística Enáreas Protegidas; WWF/Bib; Orton IICA/CATIE: Turrialba, Costa Rica, 1992. ISBN 9977-57-129-5.

Citrix Systems Inc (CTXS), (2021). SEC Filing 10-K Annual Report for the fiscal year ending Friday, December 31, 2021.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences.* Second edition, Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Publishing. 156.

Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin, Vol. 112,*(1), pp. 155- 159.

Cohen, L. & Manion, L. (1997). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Έκφραση/Μεταίχμιο.

Collier, M. J., & Bourke, M. (2020, January). The case for mainstreaming nature-based solutions into integrated catchment management in Ireland. In Biology and environment: proceedings of the Royal Irish Academy (Vol. 120, No. 2, pp. 107-113). Royal Irish Academy.

Colton, J.W., & Bissix, G. (2005). Developing agritourism in Nova Scotia: issues and challenges. *Journal of Sustainable Agriculture, 27*(1), 91-112.

Cottrell, S.P., Vaske, J.J., Shen, F., & Ritter, P. (2007). Resident perceptions of sustainable tourism in Chongdugou, China. *Soc. Nat. Resour, 20,* 511–525.

Creation of a Network of Trails & Footpaths in Natura 2000 Network Sites, (2023). Available online: https://necca.gov.gr/en/erga/protected-areas/creation-of-a-network-of-trails-footpaths-in-natura-2000-network-sites/ (accessed on June 01 2023).

Creswel, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston: Pearson.

Creswell, J. (2015). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. New York: Pearson

Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrica, Vol. 16,*(3), pp. 297-334.

Cronbach, L.J. (1984). *Essentials of psychological testing* (4th ed.). New York: Harper &Row.

Crouch, G.I. & Ritchie, J.R.B. (1999). Tourism, competitiveness, and societal prosperity. *Journal of Business Research, Vol. 44,*(3), pp. 137-152.

Das, M., & Chatterjee, B. (2015). Ecotourism: A panacea or a predicament?. *Tourism Management Perspectives, 14,* pp.3-16.

Demir, S., Esbah, H., & Akgün, A.A. (2016). Quantitative SWOT analysis for prioritizing ecotourism-planning decisions in protected areas: Igneada case. In: *International Journal of Sustainable Development and World Ecology, vol. 23*(5), pp. 456-468.

Dimopoulos, P., Drakou, E.G., Kokkoris, I.P., Katsanevakis, S.,Kallimanis, A., Tsiafouli, M., Bormpoudakis, D., Kormas, K., & Arends, J. (2017). The need for the implementation of an Ecosystem Services assessment in Greece: Drafting the national agenda. *One Ecosyst. 2017, 2,* e13714.

Dionysopoulou, P. (2020). Agritourism entrepreneurship in Greece: policy framework, inhibitory factors and a roadmap for further development. *Journal of Sustainable Tourism and Entrepreneurship, (JoSTE) ISSN: 2714-6480, Vol 2,*(1), 2020, 1-13.

Doswell, R. (2002). *Ο ρόλος του αποτελεσματικού Μάνατζμεντ*. Εκδόσεις Κριτική.

Dragulanescu, I.V., Lanfranchi, M., & Giannetto, C. (2016). Agritourism farm in rural development framework and environmental sustainability. *Quality - Access. Success, 17*, pp.42–50.

Dubois, C., & Schmitz, S. (2013). What is the position of agritourism on the Walloon tourist market? *European Countryside, 5*(4), 295–307.

ECA, (2011). Ecotourism in the Intergovernmental Authority on Development (IGAD) Region: an untapped potential with considerable socio-economic opportunities. Addis Ababa.

Eshetu, A.A. (2014). Ecotourism as a viable strategy for livelihood diversification and sustainable natural resource management in Ethiopia. *J. Environ. Sci. Water Res, 3*(2), 40–52.

European Commission, (2019). The European Green Deal. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions; European Commission: Brussels, Belgium, 2019.

European Commission, (2020). EU Biodiversity Strategy for 2030. Bringing Nature Back into Our Lives; European Commission: Brussels, Belgium, 2020.

European Commission, (2007). The EU's protected areas – Natura 2000. http://ec.europa.eu/environment/ basics/natural-capital/natura2000/ index_en.htm.

Evans, J., & Jones, P. (2011). The walking interview: Methodology, mobility and place.

Fallon L., & Kriwoken, L. (2003). Community involvement in tourism infrastructure - the case of the Strahan Visitor Centre, Tasmania.

Farrell, B.H., & Twining – Ward., L. (2004). Reconceptualizing tourism. *Annals of Tourism Research, Vol. 31,*(2), pp. 274-295.

Farsani, N.T., Ghotbabadi, S.S., & Altafi, M. (2019). Agricultural heritage as a creative tourism attraction. *Asia Pac. J. Tour. Res. 24*, 541–549.

Fennell, D.A. (2002). "Ecotourism: Where we've been; where we're going.", 1-6.

Fennell, D.A. (2008). *Ecotourism: An introduction* (3rd Ed.), Routledge, London.

Fennell, D.A. (2014). Exploring the boundaries of a new moral order for tourism's global code of ethics: an opinion piece on the position of animals in the tourism industry. *Journal of Sustainable Tourism, 22*(7), 983-996.

Field, A. (2009*). Discovering Statistics using SPSS*. 3rd edition, London: Sage Publications.

Fischer, C. (2019). Agriculture and tourism sector linkages: Global relevance and local evidence for the case of South Tyrol. *Open Agric., 4,* 544–553.

Folmer, R., Griest, S.E., & Martin, W. (2002). Hearing Conservation Education Programs for Children: A Review. *Journal of School Health, vol. 72,*(2), pp. 51–57.

Food & Agricultural Organization of the United Nations (FAO) (2009). The State of Food Insecurity in the World: Economic Crises: Impacts & Lessons Learned, Electronic Publishing Policy & Support Branch Communication Division, FAO.

Fotiadis, A., Michalkó, G., & Rátz, T. (2007). Rural Milieu in the Focus of Tourism Marketing. International Conference Advances in Tourism Economics, 13-14 April, 2007. Vila Nova de Santo Andre, Portugal.

Fotiadis, A. (2011). A comparative analysis of rural tourism development in Hungary and Greece. *AFRICAN JOURNAL OF BUSINESS MANAGEMENT 5*(19):7954-7963

Fuller, D., Buultjens, J., & Cummings, E. (2005). Ecotourism and indigenous microenterprise formation in northern Australia opportunities and constraints. *Tourism Management, Vol. 26*,(6), pp. 815-974.

Galluzzo, N. (2015). Relation between typologies of agritourism in Italy and agritourists aspirations. *Bulg. J. Agric. Sci., 21*, 1162–1171.

Gao, J. (2012). *Residents perceptions of agroforestry landscapes: Implications for agritourism.* MSc Thesis presented to the Faculty of the Graduate School University of Missouri, 102 pp.

Garrod, B., Wornell, R., & Youell, R. (2006). Re-conceptualising rural resources as countryside capital: The case of rural tourism. *J. Rural Stud., 22*, 117–128.

Gartner, W. (1996). Tourism Development, Principles, Processes, and Policies, New York: Van Nostrand Reinhold, (Ελληνική μετάφραση 2001, Αθήνα: Έλλην).

Gattenlohner, U., Hammerl-Resch M., & Jantschke, S. (2004). Reviving Wetlands-Sustainable Management of Wetlands and Shallow Lakes. Available in: www.globalnature.org .

Gay, L.R., & Airasian, P. (2003). *Educational research: Consequences for analysis and applications.* New Jersey: Merill.

Gerakis, P.A. (1992). Conservation and management of Greek wetlands. In Proceedings of the Conservation and Management of Greek Wetlands, Thessaloniki, Greece, 17–21 April 1989; IUCN: Gland, Switzerland, 1992, p. 493.

Giaccio, V., Giannelli, A., & Mastronardi, L. (2018). Explaining determinants of Agri-tourism income: Evidence from Italy. *Tour. Rev., 73*, 216–229.

Gidarakou, I. (1999). Young women's attitudes towards agriculture and women's new roles in the Greek countryside: a first approach. *Journal of Rural Studies, vol. 15*,(2), pp. 147-158.

Gold, M., & Garrett, H. (2009). Agroforestry nomenclature, concepts, and practices. In: H.E. Garrett, North American Agroforesty: *An Integrated Science and Practice* (45-56). Madison, WI: America Society of Agronomy.

Gössling, S., Peeters, P., Ceron, J-P., Dubois, Ch., Patterson, Tr., & Richardson, R. (2005). The eco-efficiency of tourism. *Ecological Economics 54*(4):417-434.

Google Earth, (2023). Available online: https://earth.google.com/web/ (accessed on 25 January 2023).

Gruenewald, D. (2005). Accountability and Collaboration: Institutional Barriers and Strategic Pathways for Place-based Education. *Ethics, Place and Environment. Vol. 8*,(3), pp. 261-283.

Gruenewald, D. (2008). The best of both worlds: A critical pedagogy of place. *Environmental Education Research. Vol. 14*,(3), pp. 308-324.

Haines-Young, R., & Potschin, M. (2020). CICES Towards a Common Classification of Ecosystem Services. Available online: https://cices.eu/ (accessed on 1 October 2023).

Hair, J.F. Jr., Black, W.C., Babin, B.J., & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate data analysis*. 7th edition, New Jersey, NJ: Pearson Prentice Hal.

Hatzistathis, A., & Zagas, Th. (1996). *Silvicultural Education in Greece today and Tommorow.* Silva Gandavensis. ISSN 0587-1476. 61: 68-74.

Hegarty, C., & Przezborska, L. (2005). Rural and Agritourism as a Tool for Reorganizing Rural Areas in Old and New Member States – a Comparison Study of Ireland and Poland. *International Journal of Tourism Research*, No 7, pp. 63-77.

Houser, J. Precision. (2008). Reliability, and validity: Essential elements of measurement in nursing research. *J. Spec. Pediatr Nurs*, *13*:297−299.

Haug, S. (2019). Let's Focus on Facilitators: Life-Worlds and Reciprocity in Researching 'Southern' Development Cooperation Agencies, in: Mawdsley, Emma et al. (eds.): *Researching South-South Development Cooperation*, London: Routledge, 155-170.

https://necca.gov.gr/mdpp/m-d-prostatevomenon-periochon-dytikis-thessalias/

https://www.almyrosinfo.gr/

https://www.meteoranews.gr/2023/06/limni-karla-ena-ergo-zois-synechizontai-apo-tin perifereia-thessalias-erga-gia-tin-dorean-ardefsi-epipleon-20-000-stremmaton/

Hughes, H., & Allen, D. (2005). Cultural tourism in Central and Eastern Europe: The views of induced images formation agents. *Tourism Management, Vol. 26*,(2), pp. 173-183.

Jurík J., Giannakakis T., Lopez Gunn, E., Baltas, E., Vion-Loisel A., Tremolet S., Skurtis T., (2022). Addressing riverine flooding with Nature-based Solutions in the Thessaly Region, Greece. Global Infrastructure Basel Foundation (GIB) & World Wildlife Fund Greece (WWF Greece).

Iakovoglou, V., Zaimes, G.N., Bermúdez-Cañete, M.A., García, J.L., Giménez, M.C., Calderón-Guerrero, C., Ioras, F., & Abrudan, I. (2015). Understanding and enhancing ecotourism opportunities through education. Venice, Italy, 17(8), 1059-1063.

INSETE, (2021). Greek Tourism 2030; INSETE: Athens, Greece, 2021.

Jover, J.N., Alfonso, G.F., Quiñones, A.A., & Marrero, I.A. (2016). Higher Education, Technological Change, and Local Development: Experiences and Challenges in Cuban Context. In Handbook of Research on Driving Competitive Advantage through Sustainable, Lean, and Disruptive Innovation, IGI Global, 376-394.

Kabassi, K., & Martinis, A. (2019). Evaluating the electronic presence of protected areas managing boards in Greece using a combination of different methods and theories. *Journal of Ecotourism*, DOI: 10.1080/14724049.2019.1649413 https://doi.org/10.1080/14724049.2019.16494133

Karanikola, P., Tampakis, S., Zafeiriou, E., & Akrivouli, K. (2017). Local people attitudes towards wetland management. The case of Lake Karla in Greece. *J. Environ. Prot. Ecol.* 2017, 18, 1268–1276.

Kent, R. (1999). *Marketing research: Measurement, method and application*. London: Thomson.

Khanal, A.R., & Mishra, A.K. (2014). Agritourism and off-farm work: Survival strategies for small farms. *Agric. Econ*, *45*, 65–76.

Kim, K.H., & Park, D.B. (2017). Relationships among perceived value, satisfaction, and loyalty: Community-based ecotourism in Korea. *Journal of Travel & Tourism Marketing, 34*(2), pp.171-191.

Kime, L.F., Harper, J.K., Hancharick, A., Becker, J.C., & Harsh, R.M. (2011). Agricultural Alternatives. Report by Pennsylvania State University Cooperative Extension.

Kiper, T. (2013). Role of Ecotourism in Sustainable Development. *Advances in Landscape Architecture*. https://doi.org/10.5772/55749 .

Kline, R.B. (2010). *Principles and practice of structural equation modelling*. 3rd edition, New York, NY: The Guilford Press.

Kogouli, A. (2020). Highlighting Cultural Heritage through the Natural and Anthropogenic Environment of Lake Karla; University of Thessaly: Volos, Greece, 2020.

Kokkoris, I.P.; Bekri, E.S., Skuras, D., Vlami, V., Zogaris, S., Maroulis, G., Dimopoulos, D., & Dimopoulos, P. (2019). Integrating MAES implementation into protected area management under climate change: A fine-scale application in Greece. *Sci. Total Environ*. 2019, 695, 133530.

Kokkoris, I.P., Drakou, E.G., Maes, J., & Dimopoulos, P. (2018). Ecosystem services supply in protected mountains of Greece: Setting the baseline for conservation management. *Int. J. Biodivers. Sci. Ecosyst. Serv. Manag. 2018, 14,* 45–59.

Kokkoris, I.P., Kokkinos, V., Michos, E., Kalogeropoulos, R., Charalambides, M., Kounelis, A., Iliadou, E., Damianidis, C.K., Mallinis, G. & Bouras, C. et al. (2021). MAES_GR: A Web-Based, Spatially Enabled Field Survey Platform for the MAES Implementation in Greece. *Land 2021, 10,* 381.

Kokkoris, I.P., Mallinis, G., Bekri, E.S., Vlami, V., Zogaris, S., Chrysafis, I., Mitsopoulos, I., & Dimopoulos, P. (2020). National set of MAES indicators in Greece: Ecosystem services and management implications. *Forests 2020, 11*, 595.

Kokkoris, I.P., Skuras, D., Maniatis, Y., & Dimopoulos, P. (2023). Natura 2000 public awareness in EU: A prerequisite for successful conservation policy. *Land Use Policy 2023, 125*, 106482.

Kothari, H., & Perwej, As. (2021). Agro Tourism: A Way of Sustainable Development. *Wesleyan Journal of Research, Vol. 13*(68), Pp.93-101.

Koutsouris, A. (2014). Exploring the emerging 'intermediation' roles in agricultural extension education, Farming systems facing global challenges: Capacities and strategies - 11th European Farming Systems Symposium, Berlin (1-4 Απριλίου 2014).

Koutsouris, A. & Zarokosta, E. (2021). Farmers' Networks and the Quest for Reliable Advice: Innovating in Greece. *Journal of Agricultural Education & Extension (forthcoming).*

Koutsouris, A., Gidarakou, I., Grava, F. & Michailidis, A. (2014). The phantom of (agri)tourism and agriculture symbiosis: A Greek case study, *Tourism Management Perspectives*, DOI: 10.1016/j.tmp.2014.09.001.

Lane, B. (1994). What is rural tourism? *Journal of Sustainable Tourism. Vol. 2. No ½,* pp. 1-6.

LaPan, C., & Barbieri, C. (2014). The Role of Agritourism in Heritage Preservation. *Current Issues in Tourism 17*(8): 666–673.

Levy, P.S. & Lemeshow, S. (2008). *Sampling of populations: methods and applications*, 4th ed.; J. Wiley & Sons, Inc.: Hoboken, New Jersey, USA, 2008.

Li, W-J. (2006). Community decisionmaking participation in development. *Annals of Tourism Research, 33*(1):132-143.

Lickorish, L., & Jenkins, C. (2004). *Μια εισαγωγή στον τουρισμό*. Αθήνα: Κριτική.

LIFE IP 4Natura, (2023). Integrated Actions for the Conservation and Management of Natura 2000 Sites, Species, Habitats and Ecosystems in Greece (LIFE16 IPE/GR/000002). Available online: https://edozoume.gr/ (accessed on February 02 2023).

Lightfoot, C., Ramírez, R., Groot, A., Noble, R., Alders, C., & Shao, F. (2001). Learning our way ahead: Navigating institutional change and agricultural decentralization. Gatekeeper Series, No. 98. International Institute for Environment and Development. *Sustainable Agriculture and Rural Livelihoods Programme*, London.

Litwin, M.S. (1995). How to measure survey reliability and validity. *Sage Publications*, London.

Lobell, D.B., M.B. Burke, M.B., Tebaldi, C., M.D. Mastrandrea, M.D., Falcon, W.P., & Naylo, P.L. (2008). Prioritizing climate change adaptation needs for food security in 2030. *Science, 319*, 607-10.

Loukas, A., Mylopoulos, N., & Moustaka, E. (2003). A GIS based Water Resources Management Procedure for the Restored Lake Karla. *Proc. International Symposium*: "GIS and Remote Sensing: Environmental Applications" *EC, COST 718, 719*, Volos, pp. 221–230.

Lucha, C., Ferreira, G., Walker, M., & Groover, G. (2016). Profitability of Virginia's agritourism industry: A regression analysis. *Agric. Resour. Econ. Rev., 45*, 173–207.

Luo, F., Moyle, B., & Bao, J. (2016). The role of institutions in the production of space for tourism: National Forest Parks in China. In: *Forest Policy and Economics, vol. 70*, pp. 47-55.

Lupi, C., Giaccio, V., Mastronardi, L., Giannelli, A., & Scardera, A. (2017). Exploring the features of agritourism and its contribution to rural development in Italy. *Land Use Policy, 64*, 383–390.

Lyons, M., Smuts, C., & Stephens, A. (2001). Participation, empowerment and sustainability:(How) do the links work?. *Urban studies*, *38*(8), 1233-1251.

Management Unit of Protected Areas of Thessaly. (2023). Available online: https://necca.gov.gr/en/mdpp/management-unit-of-western-thessaly-protected-areas/ (accessed on 25 April 2023).

Manning, R., Wang, B., Valliere, W., Lawson, S., & Newman, P. (2002). Research to Estimate and Manage Carrying Capacity of a Tourist Attraction: A Study of Alcatraz Island. *Journal of Sustainable Tourism.*

Martinis, A. (2012). Proposals for a New Policy of Environmental Protection, Sensitisation and Tourist Development of the Parnassus National park. *European Journal of Social Sciences ISSN 1450-2267 Vol. 33* (4), pp.608-622.

Martinis, A. (2020). Assessing the Environmental Policy of a Natural Protected Area Using Visitor Opinions. Case Study of Parnassos National Park, Greece. *Journal of Environmental Management and Tourism, (Volume XI, Summer), 3*(43): 501-512.

Martinis, A., Kabassi, K., Dimitriadou, C., & Karris, G. (2017). Pupils' environmental awareness of natural protected areas: The case of Zakynthos Island. Applied Environmental Education & Communication. https://doi.org/10.1080/1533015X.2017.1366883 .

Martinis, A., Mazi, S., & Minotou, Ch. (2015). Sustainable Development and Environmental Education in Natura 2000 areas. A Vision of the Mountain of Pantokratoras for Corfu and the Local Community. 6th International Conference on Information, Intelligence, Systems and Applications (IISA) 2015: 1-6 https://www.researchgate.net/publication/304413203 .

Mastrogianni, E., Kotsiri, Z., Xatsioannou, M., Kagkalou, I., & Matsiori, S. (2012). Socioeconomic benefits of lake Carla protected area. In Proceedings of the 10th Hellenic Symposium of Oceanography and Fisheries, Heraklion, Greece, 6–9 September 2010; HCMR Hellenic Centre for Marine Research: Athens, Greece, 2012; p. 9.

Mastronardi, L., Giaccio, V., Giannelli, A., & Scardera, A. (2015). Is agritourism eco-friendly? A comparison between agritourisms and other farms in Italy using farm accountancy data network dataset. *Springer Plus, 4*(1), 590.

McDowall, S., & Wang, Y. (2009). An analysis of International Tourism Development in Thailand: 1994-2007. *Asia Pacific Journal of Tourism Research, 1741-6507*: 351-370.

McGehee, N. (2007). An Agritourism Systems Model: A Weberian Perspective. *Journal of Sustainable Tourism, 15*(2), pp.111-124.

McGehee, N., & Kim, K. (2004). Motivation for Agri-Tourism Entrepreneurship. *Journal of Travel Research. 43*(2): 161-170.

Mergel, I., Edelmann, N., & Hauga, N. (2019). Defining digital transformation: Results from expert interviews, Government Information Quarterly,Volume 36, Issue 4, October 2019, 101385, https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.06.002 .

Meteology.gr. (2023). Available online: https://www.meteology.gr/statistika-iliofaneias-gia-tin-ellada/ (accessed on February 08 2023).

Middleto, V., Fyall, A., Morgan, M. & Ranchhod, A. (2009). Marketing in travel and tourism. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group.

Minotou, Ch. (2012). *Protected Areas and People with Disabilities – Special Environmental Education* [in Greek], Ph.D. dissertation, University of Ioannina, Greece, 2012.

Minotou, Ch. Paraskevopoulos, S. & I. Pantis, (2011). Environmental Education for Protected Areas and Endangered Species for Special Needs Students: A Case Study. *European Journal of Social Sciences, vol. 25*,(2), 2011.

Minotou, Ch., Pantis, I., Paraskevopoulos, S., & Mniestris, A. (2007). Acoustic ecology and education on the protection and conservation of ecosystems as tools of environmental education and familiarization with ecosystems and soundscapes for the disabled. 5th Greek Conference Didactics of the Natural Sciences and New Technologies in Education, Ioannina, Greece, 2007.

Minotou, Ch., Paraskevopoulos, S., & Pantis, I. (2011). "Environmental Education for Protected Areas and Endangered Species for Special Needs Students: A Case Study. *European Journal of Social Sciences, vol. 25*,(2), 2011.

Morgan, A. (2009). Place-based education in the global age: local diversity, Environmental *Education Research. Vol. 15*,(4), pp. 521-523.

Muchnik, J., & Anthopoulou, Th. (2013). Τοπικοποιημένα αγροδιατροφικά συστήματα (SYAL): Αντικείμενο, πεδίο εφαρμογής και πολιτικής έρευνας και ανάπτυξης αγροτικών περιοχών. Σε: Θ. Ανθοπούλου (Επιμ). *Περί Εντοπιότητας και Ιδιοτυπίας των Τροφίμων*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 35-53.

Nalluri, N., & Karri, V. R. (2023). Superior effect of nature based solutions in soil and water management for sustainable agriculture. *Plant Science Today* (Early access). DOI: 10.14719/pst.2159

National Cadastre. (2023). Available online: https://www.ktimatologio.gr/el (accessed on 25 January 2023).

NECCA Ministry of the Environment: Greece acquires a National Path Network. (2023). Available online: https://necca.gov.gr/nea-anakoinoseis-deltia-typou/ypourgeio-perivallontos-i-ellada-apokta-ethniko-diktyo-monopation/ (accessed on 1 June 2023)

Newby, P. (2020). *Μέθοδοι έρευνας στην εκπαίδευση.* [Μετφρ. Γ. Μανωλίτσης.]. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Nickerson, N.P., Black, R.J., & McCool, S.F. (2001). Agritourism: motivations behind farm/ranch business diversification. *Journal of Travel Research, 40*, 19-26.

Oakley, P. (1991). Projects with people: The practice of participation in rural development. *International Labour Office*, Geneva.

Ohe, Y. (2008). Impact of rural tourism operated by retiree farmers on multifunctionality: Evidence from Chiba, Japan. *Asia Pac. J. Tour. Res., 13*, 343–356.

Ohe, Y. (2018). Educational tourism in agriculture and identity of farm successors. *Tour. Econ., 24*, 167–184.

Ohe, Y., & Kurihara, S. (2013). Evaluating the complementary relationship between local brand farm products and rural tourism: Evidence from Japan. *Tour. Manag., 35*, 278–283.

Oliinyk, O., Kononenko, A., Kotsiuk, V., Denysenko, M., & Petrovska, S. (2020). Ecological tourism as a priority for sustainable development. *Academy of Entrepreneurship Journal*.

Pace, L.A. (2016). How do tourism firms innovate for sustainable energy consumption? A capabilities perspective on the adoption of energy efficiency in tourism accommodation establishments. *Journal of Cleaner Production 111*, 409-420.

Palloglou, A. (2018). Investigating the Tourism Carrying Capacity of the Milos Island through the Development and Implementation of an Appropriate System of Indicators; Aristotle University of Thessaloniki: Thessaloniki, Greece, 2018.

Papadimitriou, T., Katsiapi, M., Kormas K.A., Moustaka-Gouni, M., & Kagalou, I. (2013). Artificially-born "killer" lake: Phytoplankton based water quality and microcystin affected fish in a reconstructed lake. *Science of the Total Environment 452-453*:116-12.

Peers, I.S. (1996). *Statistical analysis for education and psychology reasearches: Tools for researches in education and psychology*. London. The Falmer Press.

Perkins, H., & Debra, G.A. (2009). Ecotourism: Supply of nature or tourist demand? In: *Journal of Ecotourism, vol. 8*(3), pp. 223-236.

Phillip, S., Hunter, C., & Blackstock, K. (2010). A typology for defining agritourism. *Tourism Management, 31*(6), 754–758.

Poczta-Wajda, A., & Poczta, J. (2016). The role of natural conditions in qualified agritourism—Case of Poland. *Agric. Econ., 62*, 167–180.

Polyzos, S., & Arabatzis, G. (2006). A multicriteria approach for the evaluation of tourist resources of Greek prefectures, *Tourism Today, 6*, pp. 96-111.

Potočnik-Slavič, I., & Schmitz, S. (2013). Farm tourism across Europe. *European Countryside, 5*(4), 265–274.

Poudel, S., & Nyaupane, G.P. (2016). Exploring the Roles of Tour Guides in Trekking Tourism. Tourism Travel and Research Association: *Advancing Tourism Research Globally, 47*.

Prain, G., Fujisaka, S., & Warren, M.D. (Eds.). (1999). Biological and cultural diversity: The role of indigenous agricultural experimentation in development. *Intermediate Technology.*

Pretty, J.N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World development 23(*8), 1247-1263.

Project LIFE15 NAT/GR/001108– LIFE AMYBEAR is implemented with the contribution of the LIFE Programme of the European Union, Green Fund and project beneficiaries. (2021). https://lifeamybear.eu /

QGIS Geographic Information System. (2021). Available online: QGIS.org (accessed on 20 October 2022).

Rambodagedara, RM., Suranga, Silva, D., & Perera, S. (2015). Agro-Tourism Development in Farming Community: Opportunities and Challenges. *Research Report No: 188*. Hector Kobbekaduwa Agrarian Research and Training Institute.

Ramsar COP14 (2022). Draft resolution on protection, management and restoration of wetlands as [nature-based solutions] [ecosystem-based approaches] to address the climate crisis . In 14th Meeting of the Conference of the Contracting Parties to the Ramsar Convention on Wetlands. "Wetlands Actions for People and Nature" Wuhan, China and Geneva, Switzerland, 5-13 November 2022. Ramsar COP14 Doc.18.20 Rev.1 .

Reisinger, Y., & Steiner, C. (2006). Reconceptualising Interpretation: The Role of Tour Guides in Authentic Tourism. *Current Issues in Tourism, Vol. 9*,(6), pp.481-498.

Renting, H., W.A.H. Rossing, J.C.J., Groot, J.D., Van der Ploeg, C., Laurent, D., Perraud, D.J., Stobbelaar, M.K, & Ittersum, V. (2009). Exploring multifunctional agriculture. A review of conceptual approaches and prospects for an integrative transitional framework. *Journal of Environmental Management, 90*(2), 112-123.

Riaz, M., Riaz, A.R., & Jabeen, S. (2022). Ecotourism evaluation of concepts and impact on Germany. *Academy of Entrepreneurship Journal, 28*(S6), 1- 16.

Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου,* (2η έκδοση). Αθήνα: Gutenberg.

Rodrigues, A., & Kastenholz, E. (2007). Hiking as a recreational and tourist activity – comparing Portuguese hikers with those from other nationalities. *Revista Turismo & Desenvolvimento (RT&D), 7*(8), 83–91.

Roman, M., & Golink, R. (2019). Current status and conditions for agritourism development in the Lombardy region. *Bulg. J. Agric. Sci., 25*, 18–25.

Roman, M., Roman, M., & Prus, P. (2020). Innovations in agritourism: Evidence from a region in Poland. *Sustainability, 12*, 4858.

Roustanis, T., Chalkidou, E., Tselepis, S., Kokkoris, I.P., Dimopoulos, P., Kavvadia, A., Mitsopoulos, I., & Mallinis, G. (2021). Technical Report on the PPGIS-webGIS Development. In LIFE-IP 4 NATURA: Integrated Actions for the Conservation and Management of NATURA 2000 Sites, Species, Habitats and Ecosystems in Greece (LIFE16 IPE/GR/000002); Deliverable of Action C.4; Aristotle University of Thessaloniki: Thessaloniki, Greece, 2021.

Sambou, O., Riniwati, H., & Fanani, Z. (2019). Socio-economic and environmental sustainability of ecotourism: A study in Ubud monkey Forest-Bali, Indonesia. *Journal of Indonesian Tourism and Development Studies, 7*(3).

Santeramo, F.G., & Barbieri, C. (2016). On the demand foragritourism: a cursory review of methodologies and practice. *Tourism Planning & Development* (4) (PDF) On the demand for agritourism: a cursory review of methodologies and practice. Available from: https://www.researchgate.net/publication/285584123_On_the_demand_for_agritourism_a_cursory_review_of_methodologies_and_practice [accessed Sep 30 2023].

Sayyed, M.R.G., Mansoori, M.S., & Jaybhaye, R.G. (2013). SWOT analysis of Tandooreh National Park (NE Iran) for sustainable ecotourism. In: *Proceedings of the International Academy of Ecology and Environmental Sciences, vol.3*(4), pp. 296-305.

Scaglione, A., & Mendola, D. (2017). Measuring the perceived value of rural tourism: A field survey in the western Sicilian agritourism sector. *Qual. Quant., 51*, 745–763.

Sekaran, U., & Bougie, R. (2010). *Research methods for business: A skill-building approach* (5th ed.). Haddington: John Wiley & Sons.

Serraos, K. (2013). Educational Material of the Course "Approaches on Planning in Greece"; National Technical University of Athens, School of Architecture: Athens, Greece, 2013.

Shah, C., Gibson, D., Shah, S., & Pratt, S. (2020). Exploring a market for agritourism in Fiji: Tourists' perspective. *Tour. Recreat. Res., 45*, 204–217.

Sidali, K.L., Schulze, H., Spiller, Ac. (2007). Farm vacation tourism between tradition and innovation. : https://www.researchgate.net/publication/265459611 .

Sidali, K.L., Spitaler, A., & Schamel, G. (2019). Agritourism: A hedonic approach of quality tourism indicators in South Tyrol. *Sustainability*, *11*, 3747.

Sidiropoulos, P., Mylopoulos, N., & Loukas, A. (2012). Optimal Management of an overexploited aquifer under Climate Change: The Lake Karla case. *Water Resources Management*, *27*(6):1635–1649.

Silva, C., Kastenholz, E,. & Abrantes, J.L. (2013). Place-attachment, destination image and impacts of tourism in mountain destinations. *Anatolia, Vol. 24*(1), pp. 17-29.

Silva, M.L., Jacquinet, M.M., & Nobre, Â.L. (2021). Corporate social responsibility and management in a glocal context. *In Encyclopedia of Organizational Knowledge, Administration, and Technology, IGI Global,* 847-859.

Smith, G. (2007). Place-based education: Breaking through the constraining regularities of public school. *Environmental Education Research. Vol. 13*(2), pp. 189-207.

Smith, M. (2004). Seeing a new side to seasides: culturally regenerating the English seaside town. *International Journal of Tourism Research, Vol. 6*(1), pp. 17-28.

Sohail, M., Iqbal, S., Asghar, W., & Haider, S.A. (2020). Corporate social responsibility for competitive advantage in project management: Evidence from multinational fast-food companies in pakistan. *Journal of Business and Social Review in Emerging Economies, 6*(4), 1277-1288.

Sonnino, R. (2004). For a 'Piece of Bread'? Interpreting Sustainable Development through Agritourism in Southern Tuscany. *Sociologia Ruralis*, *44*(3): 285–300.

Soutsas, K., Tsantopoulos, G., Arabatzis, G., & Christopoulou, O. (2006). Characteristics of tourism development in mountainous regions with the use of categorical regression: The case of Metsovo (Greece). *International Journal of Sustainable Development and Planning 1*, 32-45.

Spilanis, I., & Vayanni H. (2004). Sustainable Tourism: Utopia or Necessity? The Role of New Forms of Tourism in the Aegean Islands: Diversification and Sustainable Development in Southern Europe. DOI:10.21832/9781873150702-015 In book: *Coastal Mass Tourism.*

Stanovˇci´c, T.,Pekovi´c, S., Vukˇcevi´c, J., & Perovi´c, D. (2018). Going entrepreneurial: Agro-tourism and rural development in northern Montenegro. *Bus. Syst. Res. J., 9,* pp.107–117.

Stern C., Lassoie, J., Lee, D., & Deshler, D. (2003). How 'Eco' is ecotourism? A comparative case study of Ecotourism in Costa Rica. *Journal of Sustainable Tourism, Vol. 11*(4), pp. 322-347.

Stronza, A., & Gordillo, J. (2008). Community views of ecotourism. *Ann. Tourism Res., 35*(2): 448-468.

Sucipto, S. (2020). Implementation of Ecotourism in the Management of Candirejo Herbal Kampung Surabaya. *In 2nd International Seminar on Business, Economics, Social Science and Technology* (ISBEST 2019) (69-72). Atlantis Press.

Sukamolson, S. (2007). Fundamentals of quantitative research. *Language Institute Chulalongkorn University*, 1-20.

Syrett, St. (1995). *Local Development*, Avebury, England.

Szell, A.B., & Hallet, I. L. F. (2013). Attitudes and Perceptions of Local Residents and Tourists toward the Protected Area of Retezat National Park. *Romania Department of Geography*, *3*(3), 45–61.

Tavitiyaman, P., Q.H., & Zhang H.Q. (2011). The impact of industry of factors on Resource Competitive Strategies and Hotel Performance. *International Journal of Hospitality Management, 30*, 648-657.

Tew, C., & Barbieri, C. (2012). The perceived benefits of agritourism: The provider's perspective. *Tourism Management, 33*(1), 215–224.

Ting, H.D., & Cheng, C.F.C. (2017). Developing pro-environmental behaviour: ecotourism fieldtrip and experiences. *International Journal of Sustainability in Higher Education, 18*(7), 1212-1229. doi:10.1108/IJSHE-03- 2016-0052.

Trakala, G. (2012). *The rational exploitation and management of human resources in the more effective operation of Public Administration. The case of the elected Region Thessaly*. Master Thesis, Middlesex University.

Trakala, G., Martinis, A. & Tsiroukis, A. (2023). The contribution of Environmental – Cultural Routes (Pathways) to Environmental Education. Presentation at the International Conference, "Digital Technologies, Common Europaean Cultural Heritage, and Sustainable Development" within the framework of the Irschen program.

Trakala, G., Tsiroukis, A., & Martinis, A. (2023a). Eco-Cultural Development of a Restored Lake Environment: The Case Study of Lake Karla (Thessaly, Greece). *Land 2023, 12*(6), 1227; https://doi.org/10.3390/land12061227 .

Trakala, G., Martinis, A. Karris, G., Tsiroukis, A., Minotou,Ch. (2023b). The Contribution of Environmental – Cultural Routes to Environmental Tourism. *Journal of Environmental Management and Tourism.* DOI: https://doi.org/10.14505/jemt.v14.5(69).24.

Trakala, G., Martinis, Ar., Zagas, Th., Karris, G., & Tsiroukis A. (2021). Lake Karla from ancient times till today and its contribution to the future sustainable development of Thessaly. *MIBES Transactions, Vol 15*(1), 2021, pp. 97-107.

Tseng, M.L., Chang, C.H., Wu, K.Z., Lin, R.C.W., Kalnaovkul, B., & Tan, R.R. (2019). Sustainable Agritourism in Thailand: Modeling Business Performance and Environmental Sustainability under Uncertainty. *Sustainability, 11*(15), 4087.

Tsiroukis, A., Georghiou, K., Vergos, S. & Thanos, C.A. (2007). Conservation status of horse chestnut (Aesculus hippocastanum L.) in Greece». *Book of proceedings, 3rd Conference of the Hellenic Ecological Society,* Ioannina, 16-19 November 2006. pp 400-6.

Tubić, D. (2019). Ruralni turizam: od teorije do empirije. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, pp. 39 – 40, 165-209.

Tyndall, J., & Colletti, J. (2007). Mitigating swine odor with strategically designed shelterbelt systems: a review. *Agroforestry systems, 69*(1), 45-65.

U.N.E.S.C.O. (2005). UN Decade of Education for Sustainable Development 2005-2014: *International Implementation Scheme – Draft*. UNESCO: Paris

Uphoff, N. (επιμ). (2002). *Agroecological innovations: Increasing food production with participatory development.* Earthscan Publications, London.

Uphoff, N., Esman, M. J., & Krishna, A. (1998). *Reasons for success: Learning from instructive experiences in rural development.* Kumarian Press, West Hartford, CT.

Van Belle, G., Fisher, L. D., Heagerty, P. J., & Lumley, T. (2004). Biostatistics: a methodology for the health sciences *(Vol. 519). John Wiley & Sons.*

Veeck, G., Che, D., & Veeck, A. (2006). America's Changing Farmscape: A Study of Agricultural Tourism in Michigan. *The Professional Geographer, 58,* 235-248. https://doi.org/10.1111/j.1467-9272.2006.00565 .

Vanslembrouck, I., & van Huylenbroeck, G. (2005). Landscape amenities: Economic assessment of agricultural landscapes. Dordrecht, The Netherlands: *Springer*.

Verde, N., Kokkoris, I.P., Georgiadis, C., Kaimaris, D., Dimopoulos, P., Mitsopoulos, I., & Mallinis, G.(2020). National scale land cover classification for ecosystem services mapping and assessment, using multitemporal copernicus EO data and google earth engine. *Remote Sens, 12*, 3303.

Walker, K., & Moscardo, G. (2014). Encouraging sustainability beyond the tourist experience: ecotourism, interpretation and values. *Journal of Sustainable Tourism, 22*(8), 1175-1196.

Weaver, D. (1991). Alternative to mass tourism in Dominica. *Annals of Tourism Research, 18*, 414– 432.

Weaver, D. (2004). Managing ecotourism in the island microstate: The case of Dominica. In D.

Weaver, D.B. (1999). "Magnitude of ecotourism in Costa Rica and Kenya. *Annals of tourism research, 26*(4), 792-816.

Weaver, D.B. (2001). "Ecotourism in the context of other tourism types. 73-83.

Wilcox, D. (1993). *The Guide to effective community participation*. Partner shipbooks, London.

Wilson, S., Fesenmaier, D.R., Fesenmaier, J., & Van Es, J.C. (2001). Factors for Success in Rural Tourism Development. *Journal of Travel Research, 40*, 132-138.

Wingfield, T., Macdonald, N., & Peters, K. (2021, April). Practitioners can't agree on what Nature Based Solutions for flood management is: Why this matters and how to respond. In *EGU General Assembly Conference Abstracts* (pp. EGU21-1821). DOI: 10.5194/EGUSPHERE-EGU21-1821

World Tourism Organization (UNWTO), (2012). Tourism in the Green Economy, Background Report, World Tourism Organization (UNWTO) and the United Nations Environment Programme (UNEP), Madrid, Spain, 2012, p. 1

World Tourism Organization, (2009). Available online: http://www.e-unwto.org/doi/pdf/ 10.18111/ 9789284413720.

World Tourism Organization, (2015). Available online: http://www2.unwto.org /publication/unwto-annualreport-2015

Xu, S. (2014). *Spatial Understanding of Themed Touring Routes through Wine Trails: Characterization, Residents' Attitudes, and Social Capital*. PhD diss., North Carolina State University, Raleigh.

Xu, T., Weng, B., Yan, D., Wang, K., Li, X., Bi, W., Li, M., Cheng, X., & Liu, Y. (2019). Wetlands of International Importance: Status, Threats, and Future Protection. *Int. J. Environ. Res. Public Health 2019, 16*, 1818.

Yafi, E., Tehseen, S., & Haider, S.A. (2021). Impact of green training on environmental performance throouh mediating role of competiencies and movtivation. *Sustainability, 13*(10), 5624.

Yang, L. (2012). Impacts and challenges in agritourism development in Yunnan, China. *Tourism Planning and Development, 9*(4), 369–381.

Zacarias, D.A., & Loyola, R. (2017). How ecotourism affects human communities. In: Ecotourism's Promise and Peril. *Springer International Publishing, Rio de Janeiro*, pp. 133–151.

Zagas, T., Ganatsas, P., & Tsitsoni, T. (2002). Research on the forest habitats in the Olympus national park, Greece. *Proc. of VI International Conference «Protection and Restoration of the Environment VI». Skiathos Island 1-9 July 2002. Vol. 1*, pp.555- 562.

Zalidis, G.C., Takavakoglou, V., Panoras, A., Bilas, G., & Katsavouni, S. (2005). Reestablishing a sustainable wetland at former Lake Karla, Greece, using Ramsar restoration guidelines. *Environment Management, 34*(6):875–86.

Zhong, L., Deng, J., Song, Z., & Ding, P. (2011). Research on environmental impacts of tourism in China: Progress and prospect. *Journal of Environmental Management 92*(11):2972-83.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.

«Συμμετέχοντες επισκέπτες στην περιοχή (n=257)

Πίνακας 1: Δηλώσεις επισκεπτών, επί των 10 Ερωτημάτων (1ο Τμήμα). Το πρώτο νούμερο αναφέρεται σε ποσοστό επι τοις % και το κάτω, στον αριθμό (n) των ερωτηθέντων που απάντησαν.

ΔΗΛΩΣΗ	**Πολύ χαμηλή**	**Χαμηλή**	**Μέτρια**	**Υψηλή**	**Πολύ υψηλή**
1. Η ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή	**16,08 (41)**	**27,06 (69)**	**34,51 (88)**	**17,65 (45)**	**4,71 (12)**
2. Η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή	**11,28 (29)**	**28,4 (73)**	**40,08 (103)**	**15,95 (41)**	**4,28 (11)**
3. Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές	**8,17 (21)**	**24,90 (64)**	**43,97 (113)**	**17,90 (46)**	**5,06 (13)**
4. Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή	**2,72 (7)**	**7,0 (18)**	**34,24 (88)**	**38,52 (99)**	**17,51 (45)**
ΔΗΛΩΣΗ	**Απαράδεκτη**	**Μη ικανοποιητική**	**Μέτρια**	**Ικανοποιητική**	**Εξαιρετική**
5. Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή	**6,61 (17)**	**14,79 (38)**	**26,79 (74)**	**45,14 (116)**	**4,67 (12)**
ΔΗΛΩΣΗ	**Εχθρική**	**Μη φιλική**	**Ουδέτερη**	**Φιλική**	**Πολύ φιλική**
6. Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων	**1,17 (3)**	**4,26 (11)**	**27,63 (71)**	**45,91 (118)**	**21,01 (54)**
7. Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή	**0,76 (2)**	**2,33 (6)**	**33,07 (85)**	**52,92 (136)**	**10,89 (28)**

ΔΗΛΩΣΗ	Πολλοί επισκέπτες	Αρκετοί επισκέπτες		Λίγοι επισκέπτες	Πολύ λίγοι επισκέπτες
8. Ως προς τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή	**10,12** **(26)**	**49,42** **(127)**		**35,80** **(92)**	**4,67** **(12)**
ΔΗΛΩΣΗ	**Να μειωθεί**	**Να μείνει σταθερός**		**Να αυξηθεί**	**Να αυξηθεί σημαντικά**
9. Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών να αυξηθεί στην περιοχή	**0,78** **(2)**	**12,84** **(33)**		**63,04** **(162)**	**23,35** **(60)**
ΔΗΛΩΣΗ	**Καθόλου**	**Ελάχιστα**	**Αρκετά**	**Πολύ**	**Παρά πολύ**
10. Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την επίσκεψή σας στην περιοχή	**0,39** **(1)**	**9,34** **(24)**	**55,25** **(142)**	**28,02** **(72)**	**7,0** **(18)**

Πίνακας 2: Δηλώσεις επισκεπτών επί 35 ερωτημάτων (2ο Τμήμα)

ΔΗΛΩΣΗ		Διαφωνώ	Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1. Για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής απαιτούνται όρια και περιορισμοί στη χρήση τους		**0,78** **(2)**	**10,89** **(28)**	**57,59** **(148)**	**30,74** **(79)**
	Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
2. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	**1,95** **(5)**	**14,40** **(37)**	**35,41** **(91)**	**36,58** **(94)**	**11,67** **(30)**
		Διαφωνώ	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**

3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής		**0,39 (1)**	**11,67 (30)**	**49,81 (128)**	**38,13 (98)**
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη		**3,89 (10)**	**19,07 (49)**	**49,42 (127)**	**27,63 (71)**
	Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	**3,89 (10)**	**21,01 (54)**	**28,40 73**	**39,69 (102)**	**7,0 (18)**
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμα και όταν αυτό μειώνει τα έσοδα	**0,78 (2)**	**10,89 (28)**	**31,13 (80)**	**47,47 (122)**	**9,73 (25)**
7. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	**0,39 (1)**	**4,67 (12)**	**27,24 (70)**	**55,25 122**	**9,73 (25)**
	Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
8. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς	**0,78 (2)**	**0,39 (1)**	**19,46 (50)**	**52,53 (135)**	**26,85 (69)**
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος	**0,39 (1)**	**1,56 (4)**	**10,89 (28)**	**61,48 (158)**	**25,68 (66)**
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την βιώσιμη ανάπτυξη	**0,39 (1)**	**0,71 (2)**	**9,73 (25)**	**63,04 (162)**	**26,07 (67)**
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής, που μπορεί	**0,39**	**1,17**	**9,34**	**64,96**	**24,12**

να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται	**(1)**	**(3)**	**(24)**	**(167)**	**(62)**
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής	**0,39** **(1)**	**0,39** **(1)**	**8,56** **(22)**	**61,09** **(157)**	**29,57** **(76)**
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	**0,39** **(1)**	**0,78** **(2)**	**14,40** **(37)**	**57,98** **149**	**26,46** **(68)**
14. Στην βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας	**1,17** **(3)**	**1,56** **(4)**	**17,51** **(45)**	**59,14** **(152)**	**20,62** **(53)**
	Διαφωνώ ριζικά		**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
15. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	**0,39** **(1)**		**10,12** **(26)**	**56,81** **(146)**	**32,68** **(84)**
	Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
16. Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί	**0,39** **(1)**	**1,17** **(3)**	**8,95** **(23)**	**61,09** **(157)**	**28,40** **(73)**
17. Η βιώσιμη οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας	**0,39** **(1)**		**7,39** **(19)**	**61,09** **(157)**	**31,13** **(80)**
18. Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή	**3,89** **(10)**	**18,29** **(47)**	**22,96** **(59)**	**38,52** **(99)**	**16,34** **(42)**
19. Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία	**1,17** **(3)**	**17,90** **(46)**	**22,57** **(58)**	**39,69** **(102)**	**18,68** **(48)**
20. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου πιστοποιημένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο μονοπατιών στην ευρύτερη περιοχή	**0,39** **(1)**	**1,56** **(4)**	**9,73** **(25)**	**61,87** **(159)**	**26,45** **(68)**
21. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών	**0,78** **(2)**	**4,28** **(11)**	**23,35** **(60)**	**49,03** **(126)**	**22,57** **(58)**
22. Η υλοποίηση δράσεων προστασίας,	**0,39**	**0,39**	**7,0**	**58,75**	**33,46**

διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών	**(1)**	**(1)**	**(18)**	**(151)**	**(86)**
23. Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, για τη διασύνδεση του ορεινού τόξου Κισσάβου – Μαυροβουνίου – Πηλίου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή	**0,39** **(1)**	**0,78** **(2)**	**8,95** **(23)**	**59,53** **(153)**	**30,35** **(78)**
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά	**0,39** **(1)**		**8,95** **(23)**	**62,65** **(161)**	**28,02** **(72)**
25. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό	**0,78** **(2)**	**6,23** **(16)**	**31,13** **(80)**	**46,30** **(119)**	**15,56** **(40)**
26. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας	**1,17** **(3)**	**8,56** **(22)**	**24,51** **(63)**	**47,47** **(122)**	**18,29** **(47)**
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	**1,56** **(4)**	**12,45** **(32)**	**27,63** **(71)**	**44,75** **(115)**	**13,62** **(35)**
28. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται	**0,78** **(2)**	**6,23** **(16)**	**40,08** **(103)**	**44,36** **(114)**	**8,56** **(22)**
	Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
29. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	**2,33** **(6)**	**22,96** **(59)**	**43,58** **(112)**	**24,51** **(63)**	**6,61** **(17)**
30. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	**3,11** **(8)**	**22,96** **(59)**	**41,63** **(107)**	**28,40** **(73)**	**3,89** **(10)**
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού	**0,39** **(1)**	**8,95** **(23)**	**35,80** **(92)**	**48,25** **(124)**	**6,61** **(17)**
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού- αγροτουρισμού	**0,78** **(2)**	**10,51** **(27)**	**50,19** **(129)**	**33,85** **(87)**	**4,67** **(12)**
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	**1,56** **(4)**	**19,46** **(50)**	**40,47** **(104)**	**31,13** **(80)**	**7,39** **(19)**
34. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή πριν την επίσκεψη	**0,78** **(2)**	**7,39** **(19)**	**27,24** **(70)**	**58,75** **(151)**	**5,84** **(15)**
35. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της					

παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή πριν την επίσκεψη	**1,17 (3)**	**7,39 (19)**	**29,18 (75)**	**56,42 (145)**	**5,84 (15)**

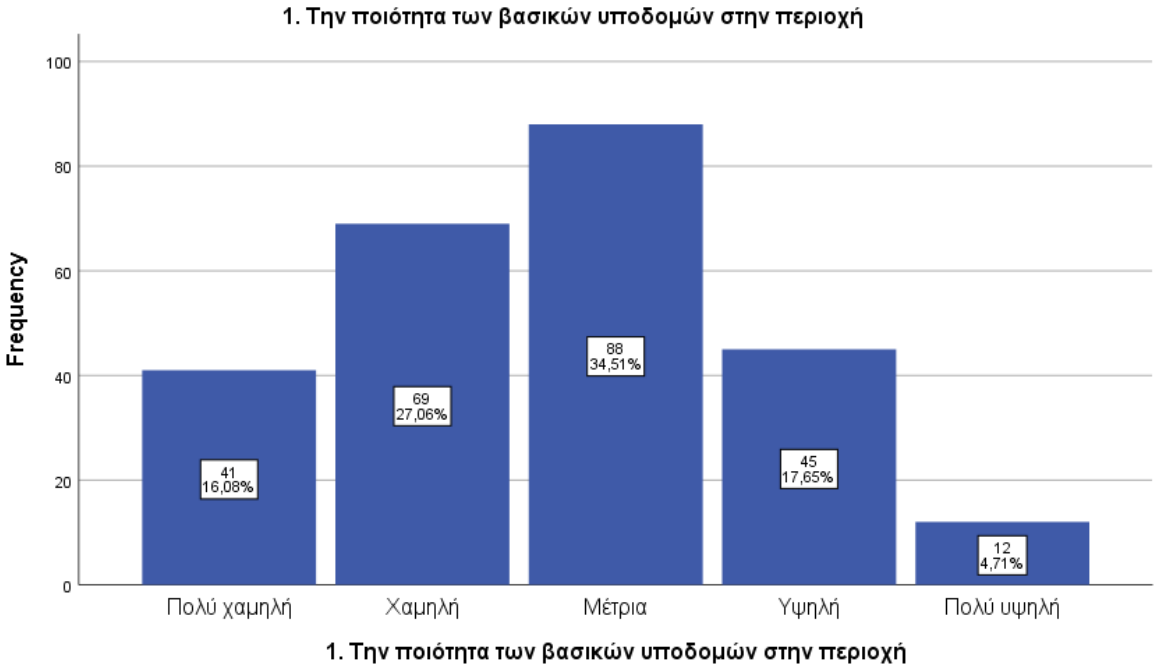
Πίνακας 3. 3ο Τμήμα (11 ερωτήματα).

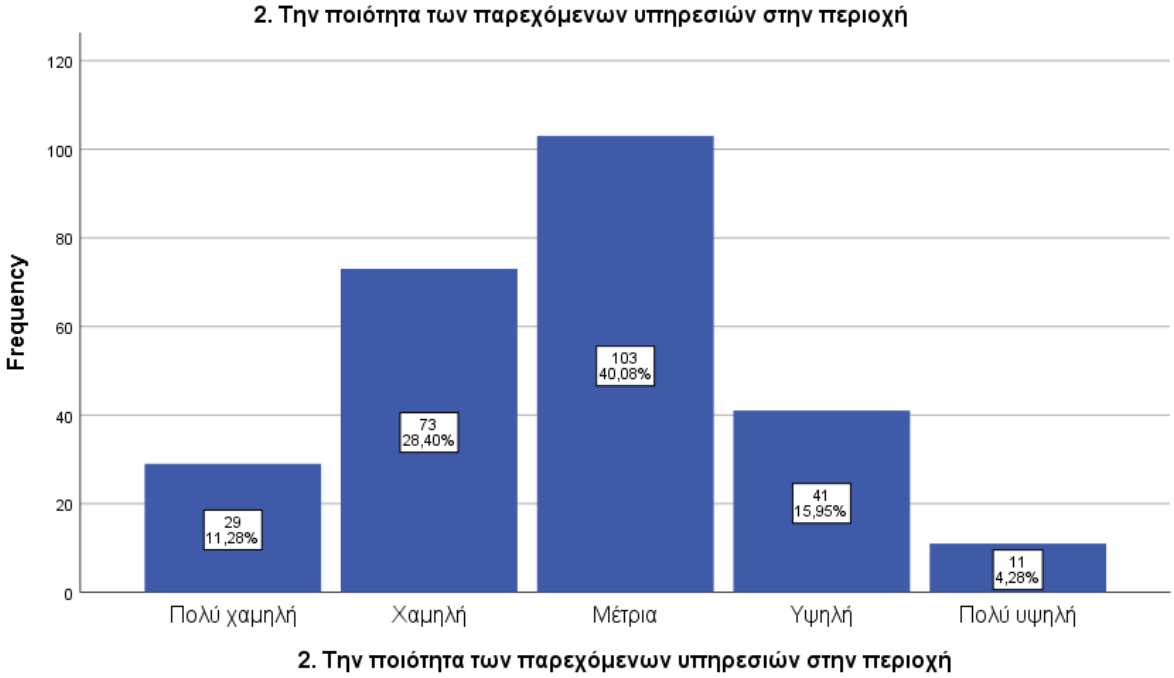
ΔΗΛΩΣΗ		**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
1. Για να αναπτυχθεί ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει το ίδιο το Κράτος να προσφέρει χρηματοδότηση σε νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις		**1,17 (3)**	**9,34 (24)**	**55,64 (143)**	**33,85 (87)**
	Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
2. Η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα (ΣΔΙΤ), θα βοηθήσει στην ανάπτυξη βιώσιμων οικοτουριστικών και αγροτουριστικών μονάδων στην περιοχή	**0,39 (1)**	**1,17 (3)**	**12,45 (32)**	**55,64 (143)**	**30,35 (78)**
		Διαφωνώ	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
3. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης		**2,72 (2)**	**29,18 (75)**	**47,86 (123)**	**20,23 (52)**
4. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές παρεμβάσεις για την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.		**1,56 (4)**	**15,18 (39)**	**57,20 (147)**	**26,07 (67)**
5. Η καθιέρωση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε όλες της βαθμίδες εκπαίδευσης, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης της περιοχής και στην περιβαλλοντική συνείδηση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού		**0,78 (2)**	**10,12 (26)**	**50,58 (130)**	**36,52 (99)**
6. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδράμει στην τοπική κοινωνία, προκειμένου να διατηρήσει και αξιοποιήσει την τοπική γνώση για την βιώσιμη ανάπτυξη		**1,17 (3)**	**12,45 (32)**	**55,25 (142)**	**31,13 (80)**
7. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, όταν είναι κατάλληλα σχεδιασμένη μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στο να αποκτήσουν περιβαλλοντικές αξίες και να αποκτήσουν τις κατάλληλες στάσεις		**1,17 (3)**	**15,95 (41)**	**52,92 (136)**	**29,96 (77)**
8. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι ένα μέσο που βοηθάει στην αντιμετώπιση των		**1,56**	**18,68**	**55,64**	**24,12**

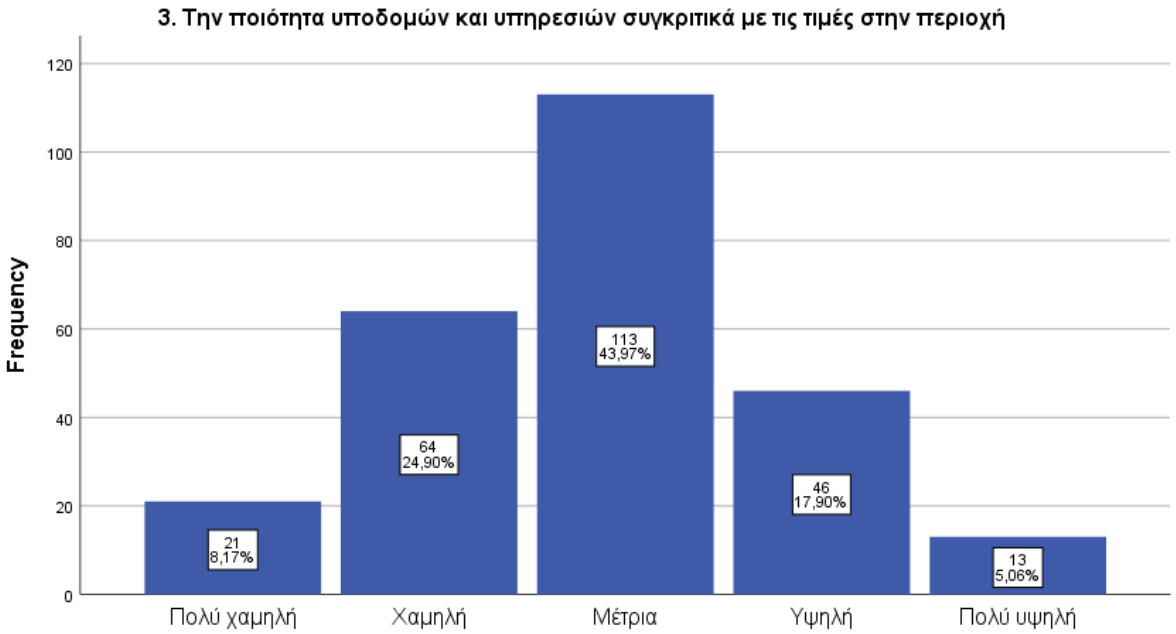
περιβαλλοντικών προβλημάτων, ενθαρρύνοντας τους πολίτες να εφαρμόσουν βιώσιμες πρακτικές		**(4)**	**(48)**	**(143)**	**(62)**
9. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης στις τοπικές κοινότητες		**1,17** **(3)**	**13,23** **(34)**	**54,47** **(140)**	**31,13** **(80)**
10. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη, χρησιμοποιεί την τοπική γνώση γύρω από την χλωρίδα και πανίδα, καθώς και τις αειφόρες γεωργικές πρακτικές		**0,78** **(2)**	**16,34** **(42)**	**57,59** **(148)**	**25,29** **(65)**
			Ούτε Διαφωνώ **Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
11. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών μονοπατιών			**18,29** **(147)**	**49,61** **(128)**	**31,91** **(82)**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. (ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ)

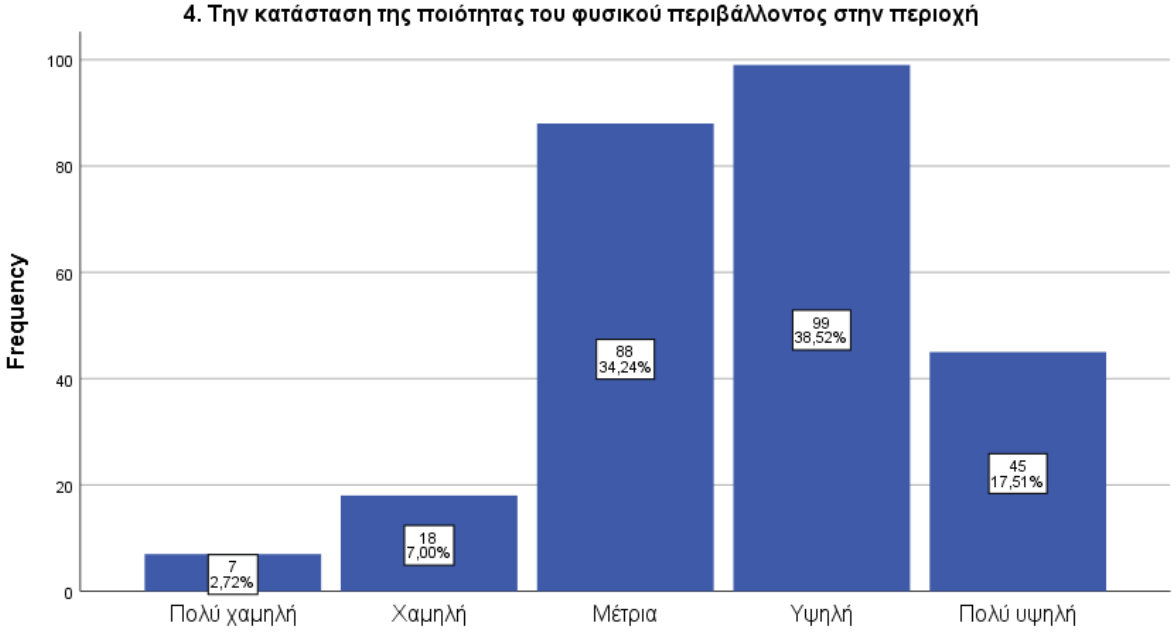
«Συμμετέχοντες επισκέπτες στην περιοχή»

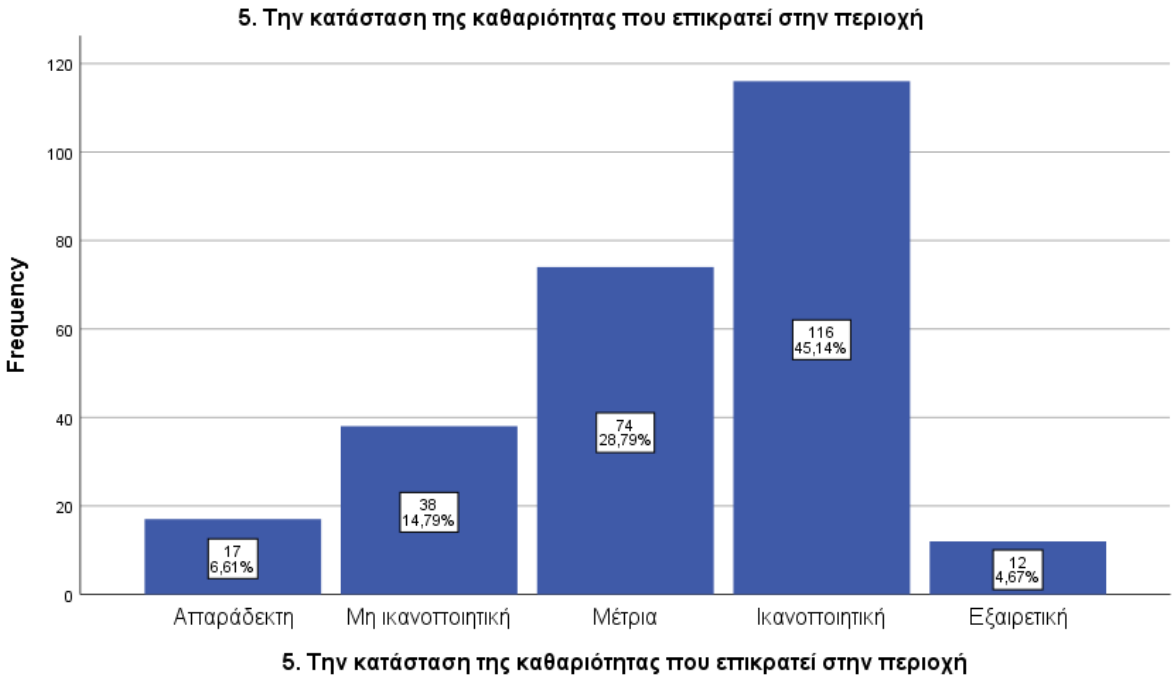

3. Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή

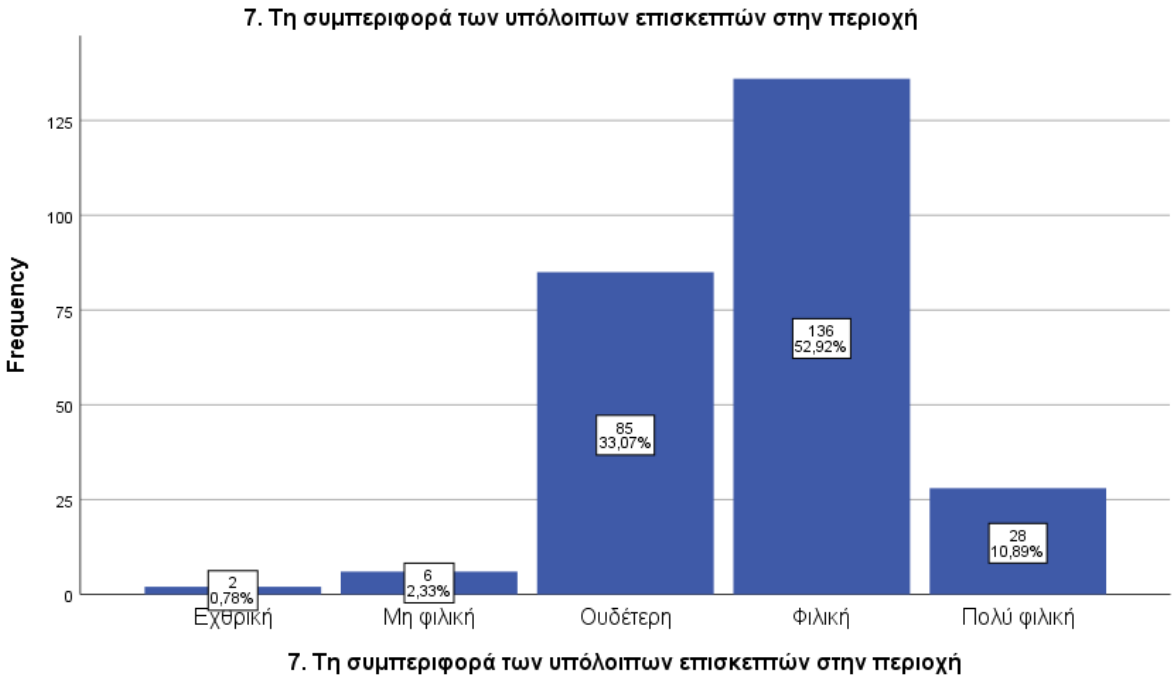
4. Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή

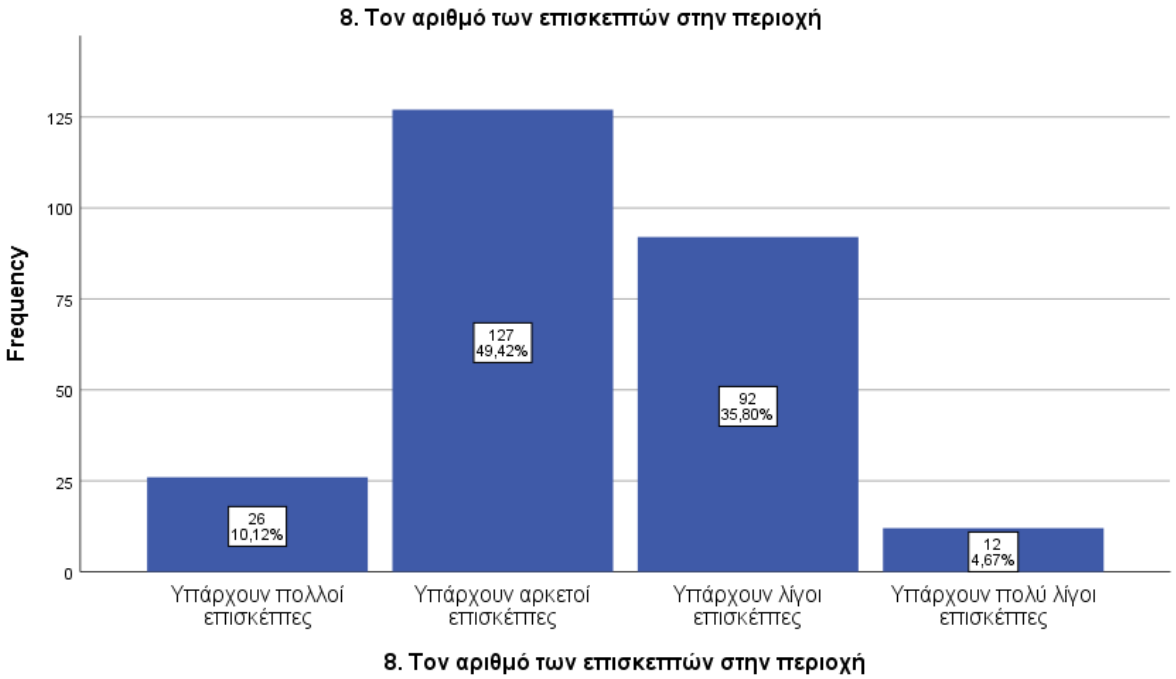
5. Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή

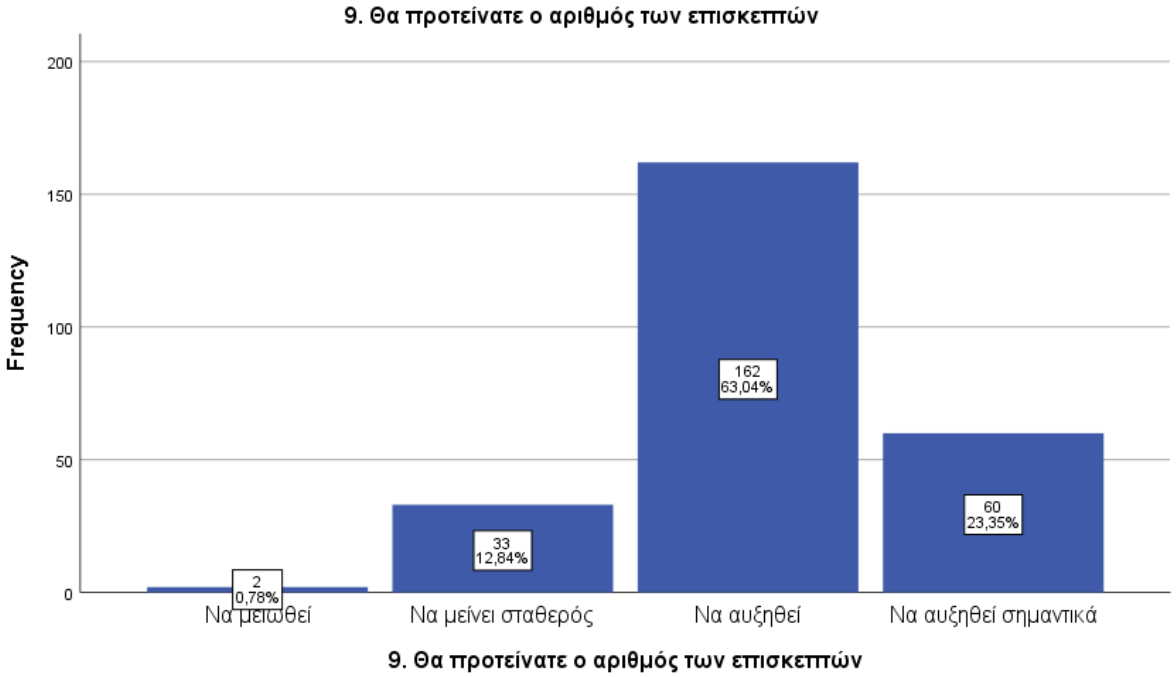
6. Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή

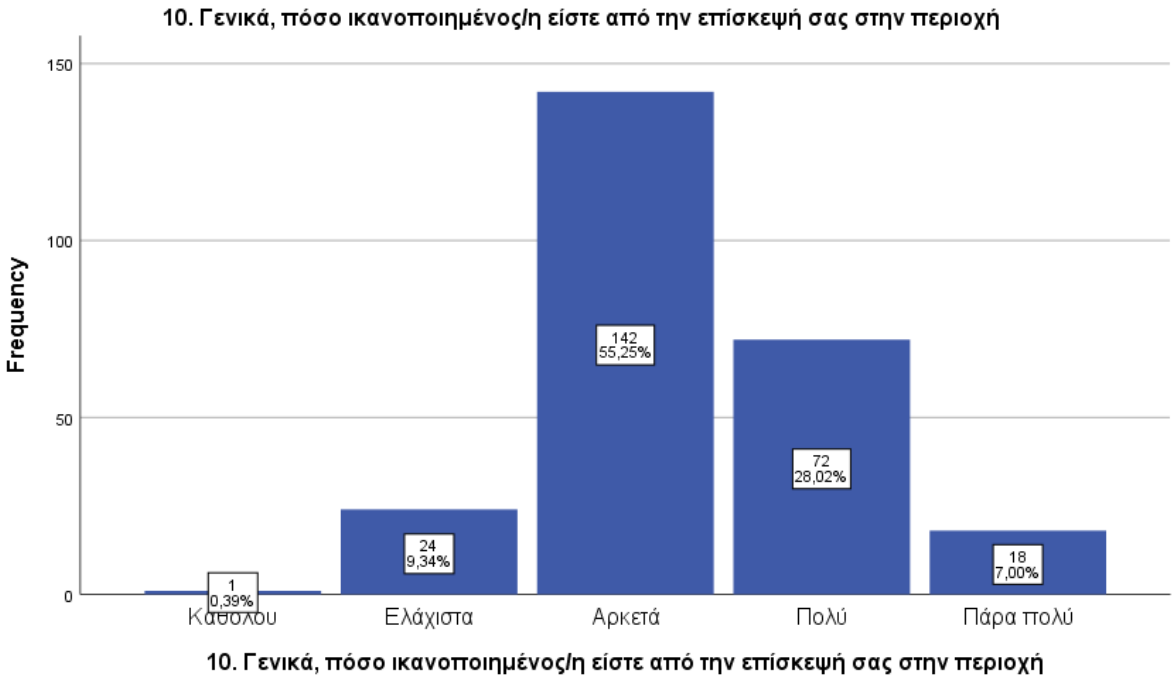

7. Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή

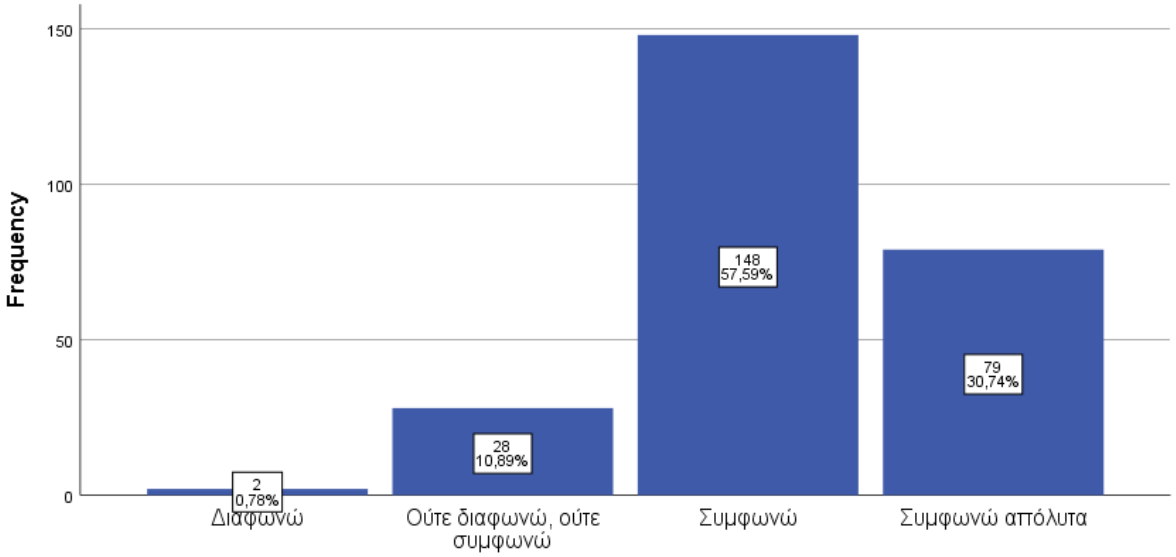

8. Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή

9. Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών
Frequency
200
150
100
50
0
2
0,78%
33
12,84%
162
63,04%
60
23,35%
Να μειωθεί
Να μείνει σταθερός
Να αυξηθεί
Να αυξηθεί σημαντικά
9. Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών

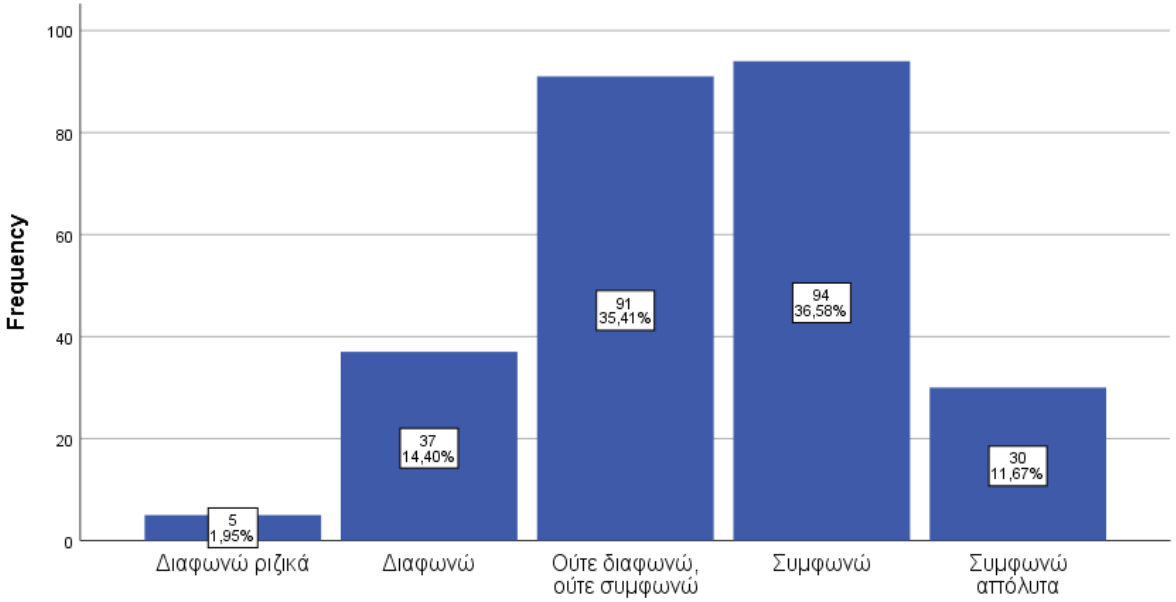

10. Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την επίσκεψή σας στην περιοχή
Frequency
150
100
50
0
1
0,39%
24
9,34%
142
55,25%
72
28,02%
18
7,00%
Καθόλου
Ελάχιστα
Αρκετά
Πολύ
Πάρα πολύ
10. Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την επίσκεψή σας στην περιοχή

1. Για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής απαιτούνται όρια και περιορισμοί στη χρήση τους

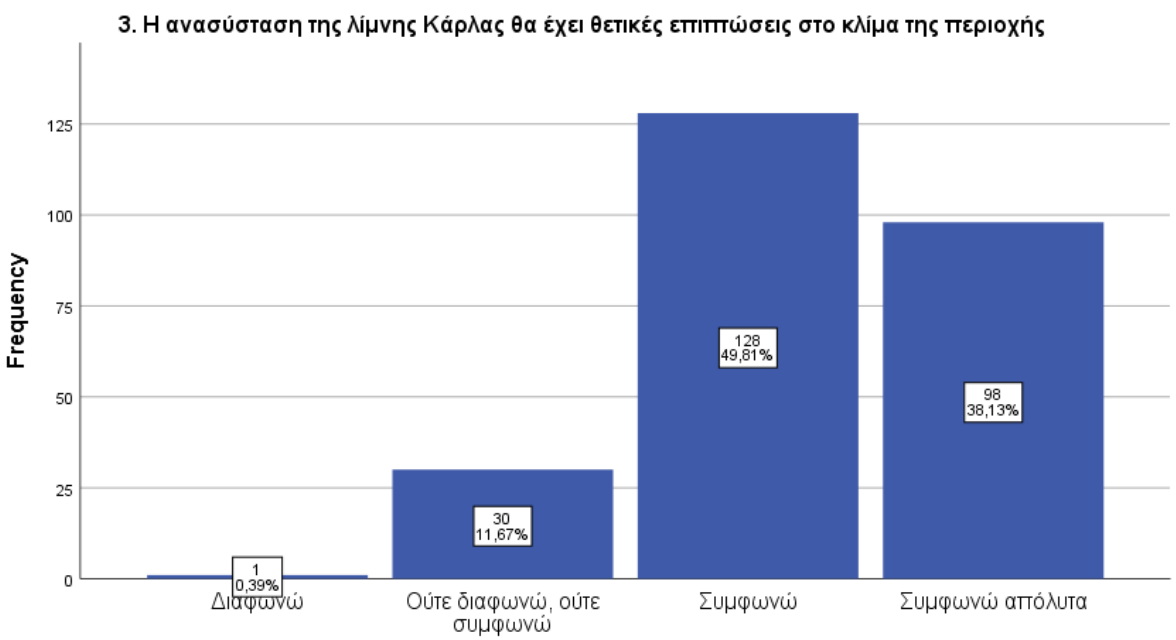

1. Για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής απαιτούνται όρια και περιορισμοί στη χρήση τους

2. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)

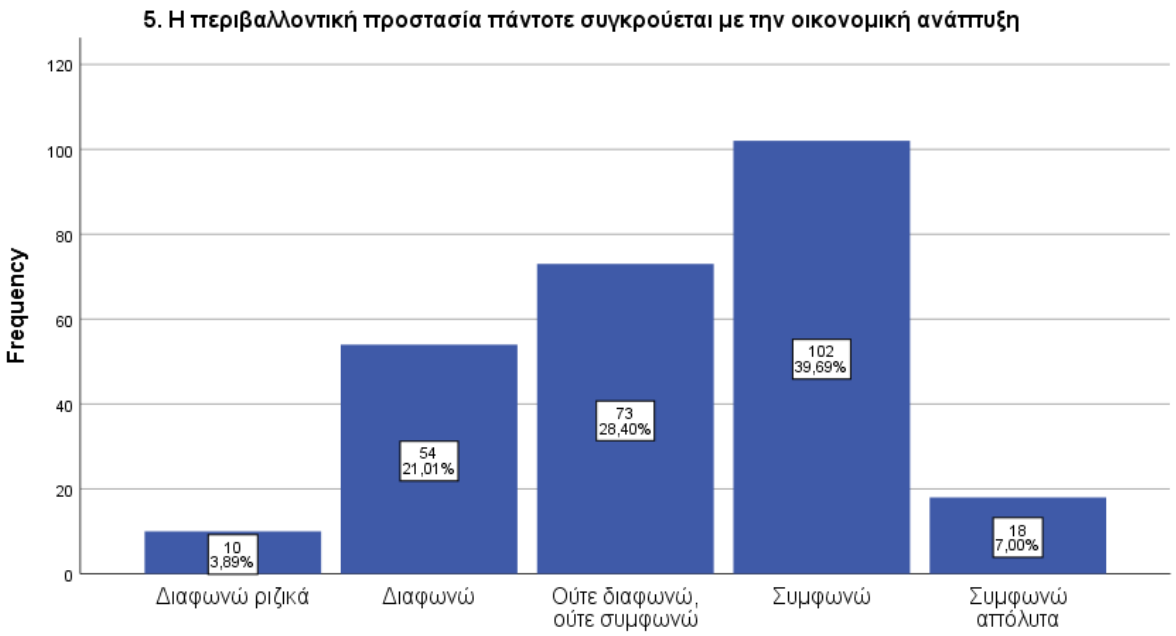
2. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)

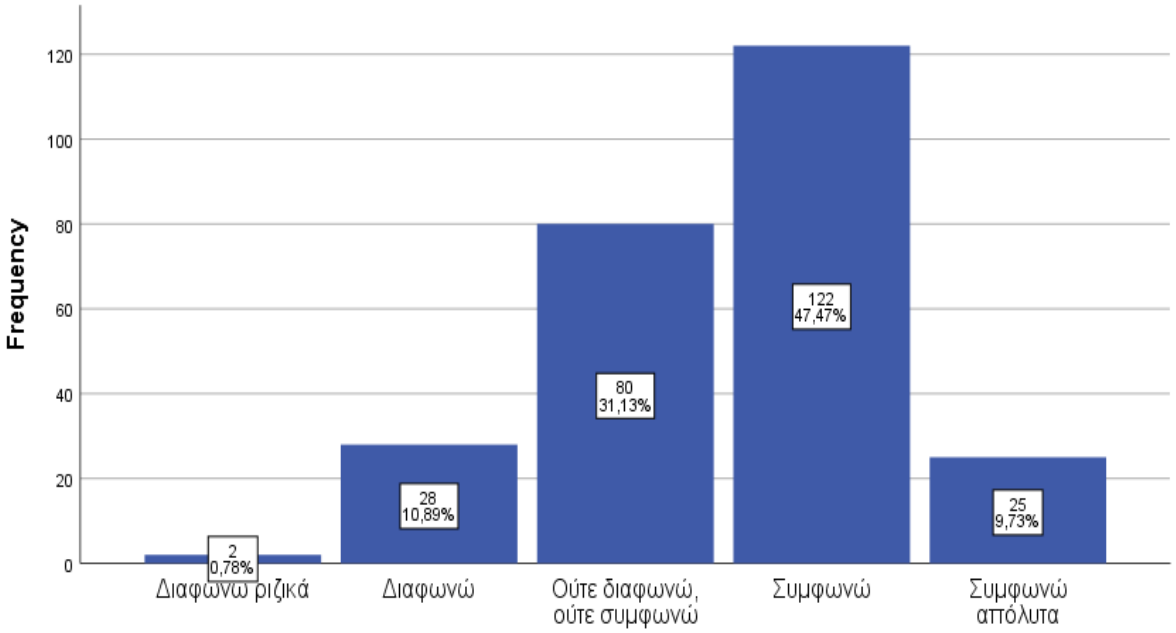
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής

4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη

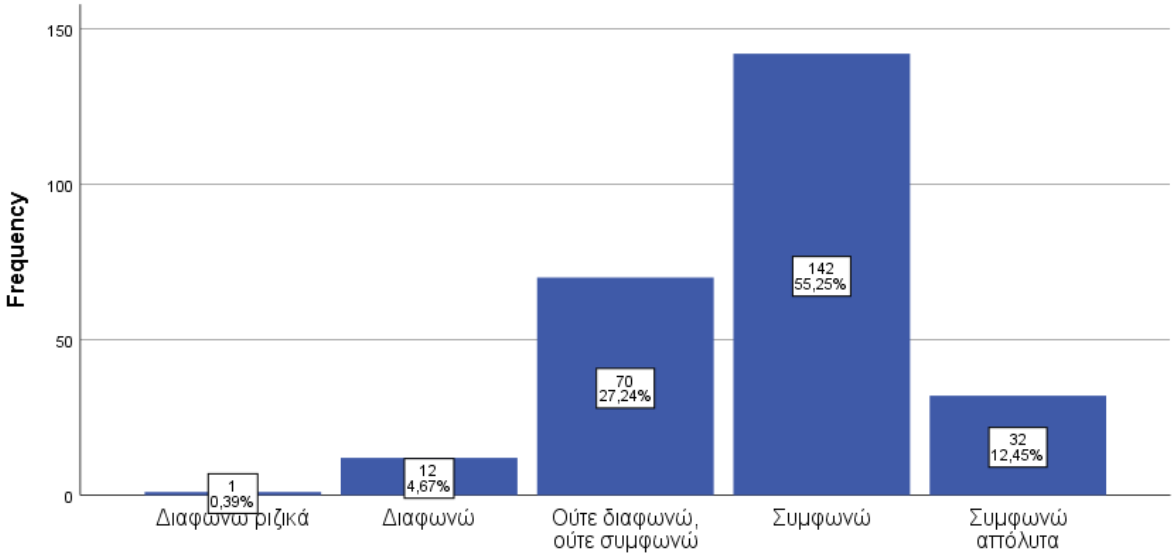

5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη

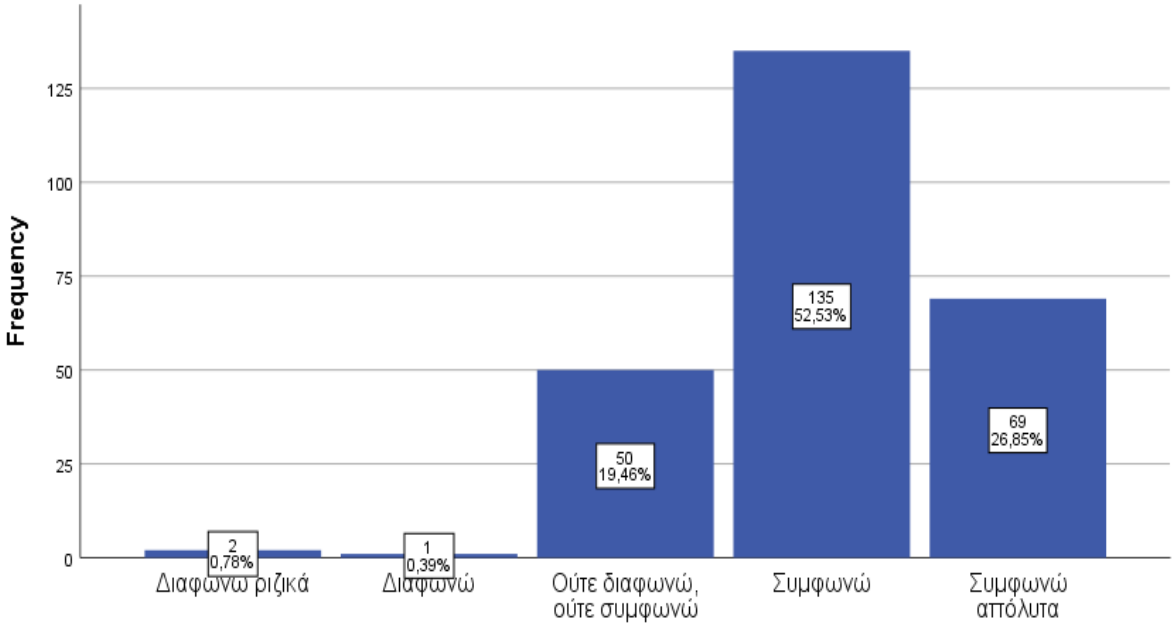
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμα και όταν αυτό μειώνει τα έσοδα

7. Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή

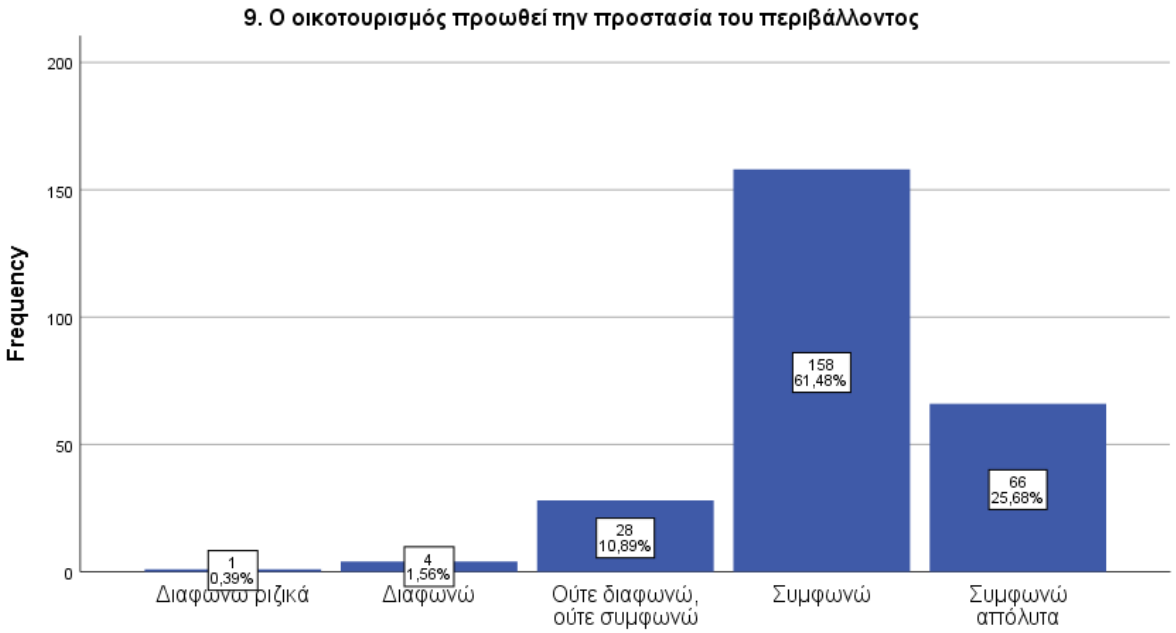

7. Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή

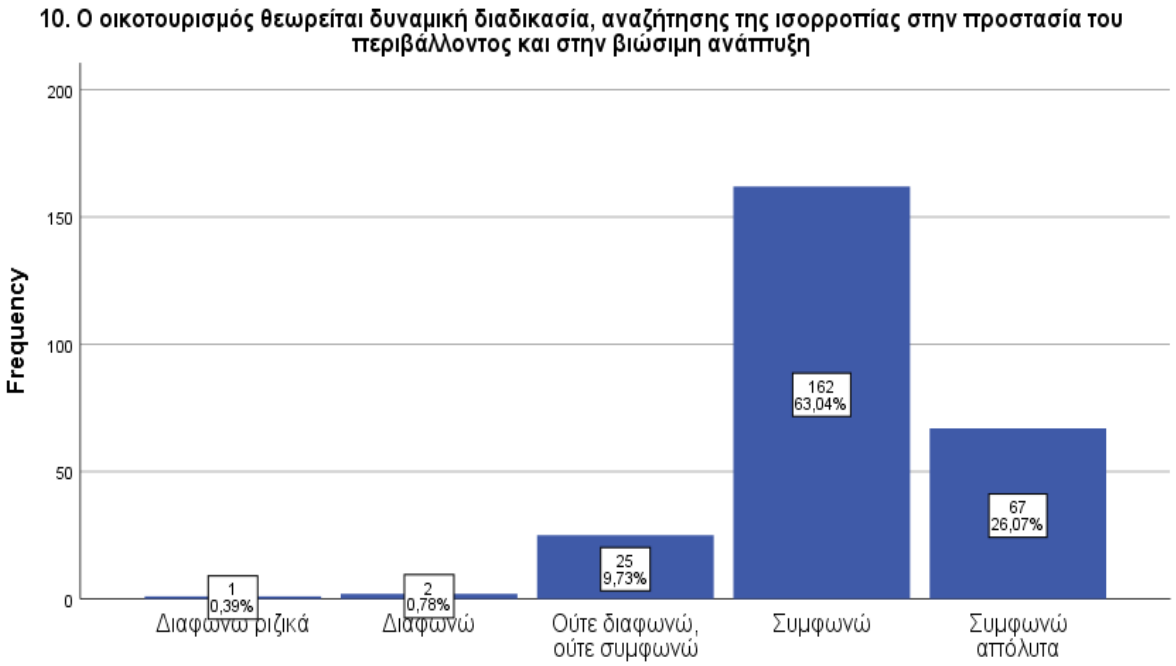
8. Ο Φορέας Διαχείρισης, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων προώθησης τοπικών προϊόντων

8. Ο Φορέας Διαχείρισης, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων προώθησης τοπικών προϊόντων

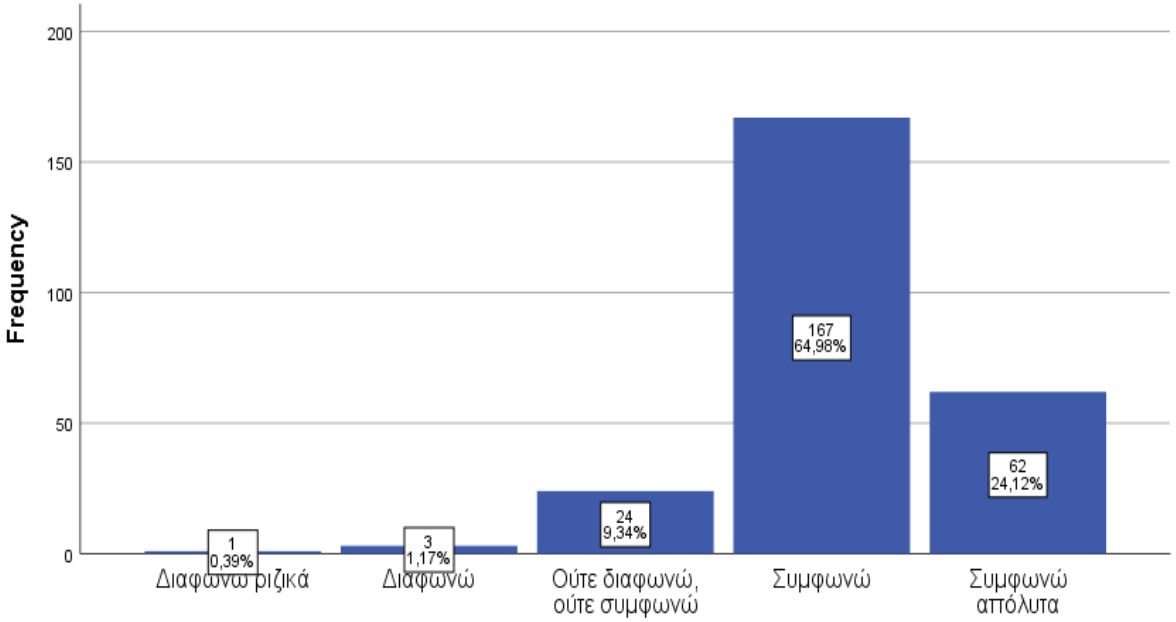

9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος

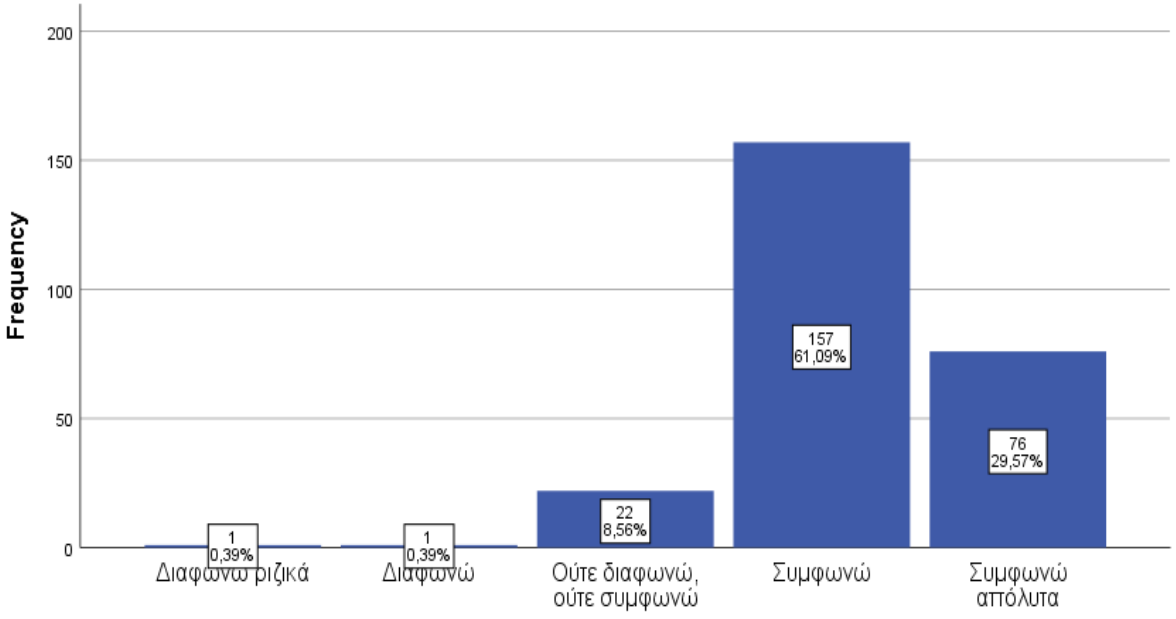
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται δυναμική διαδικασία, αναζήτησης της ισορροπίας στην προστασία του περιβάλλοντος και στην βιώσιμη ανάπτυξη

11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής

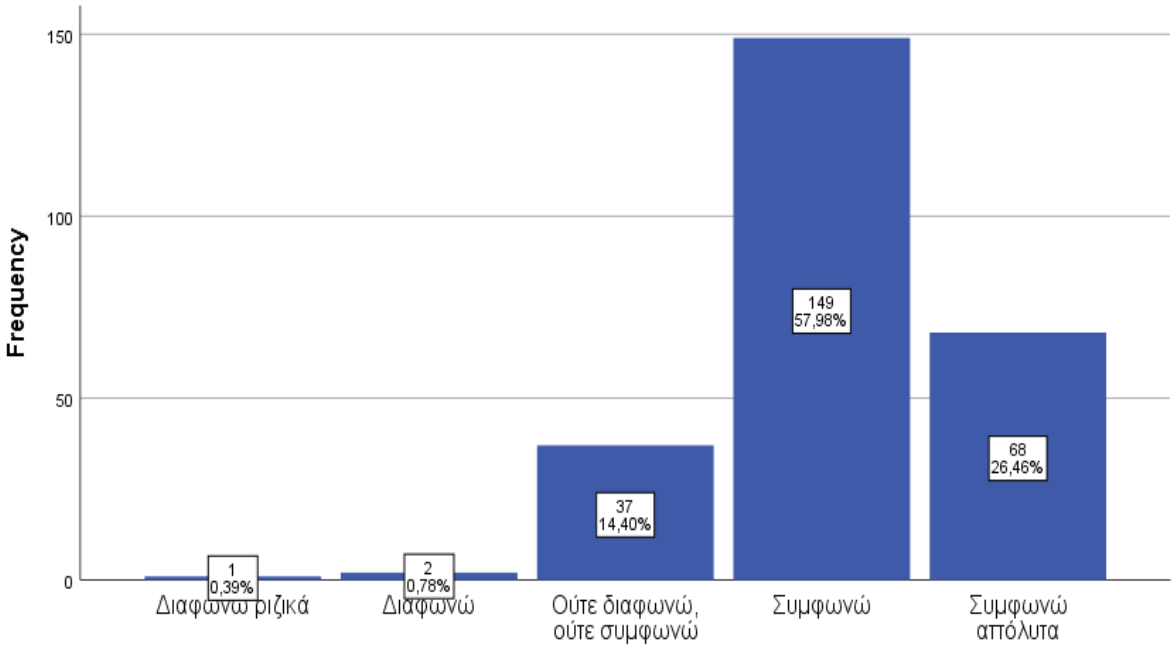
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής

12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής

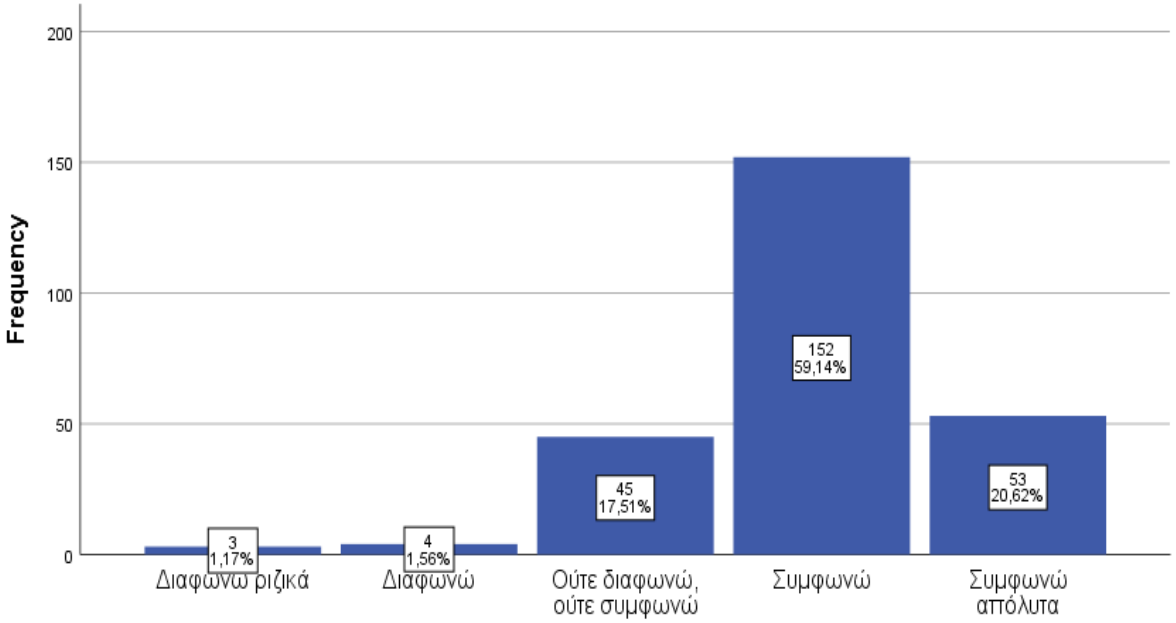
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής

13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

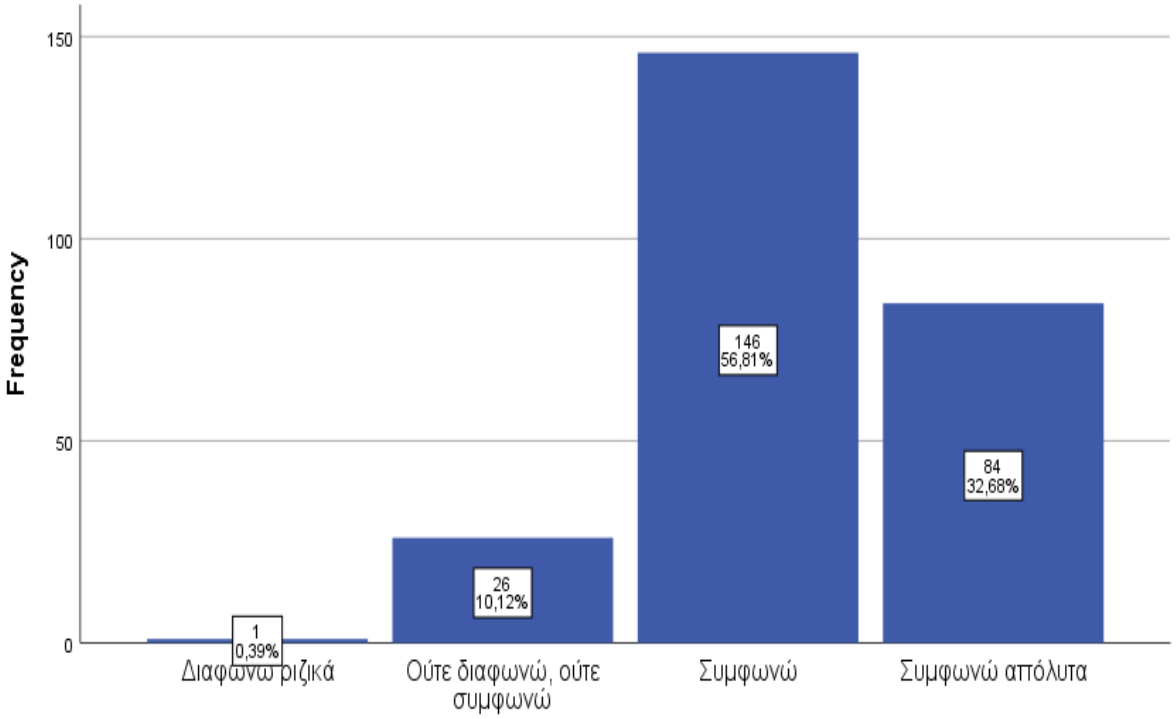
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

14. Στην βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας

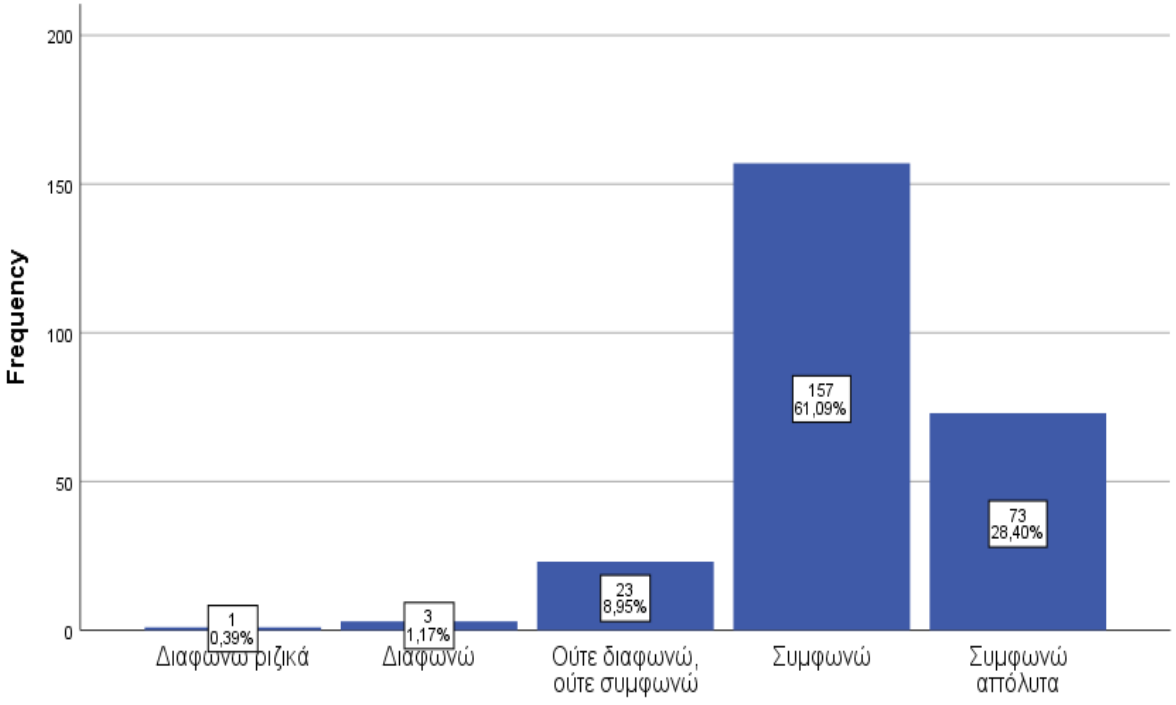
14. Στην βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας

15. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού

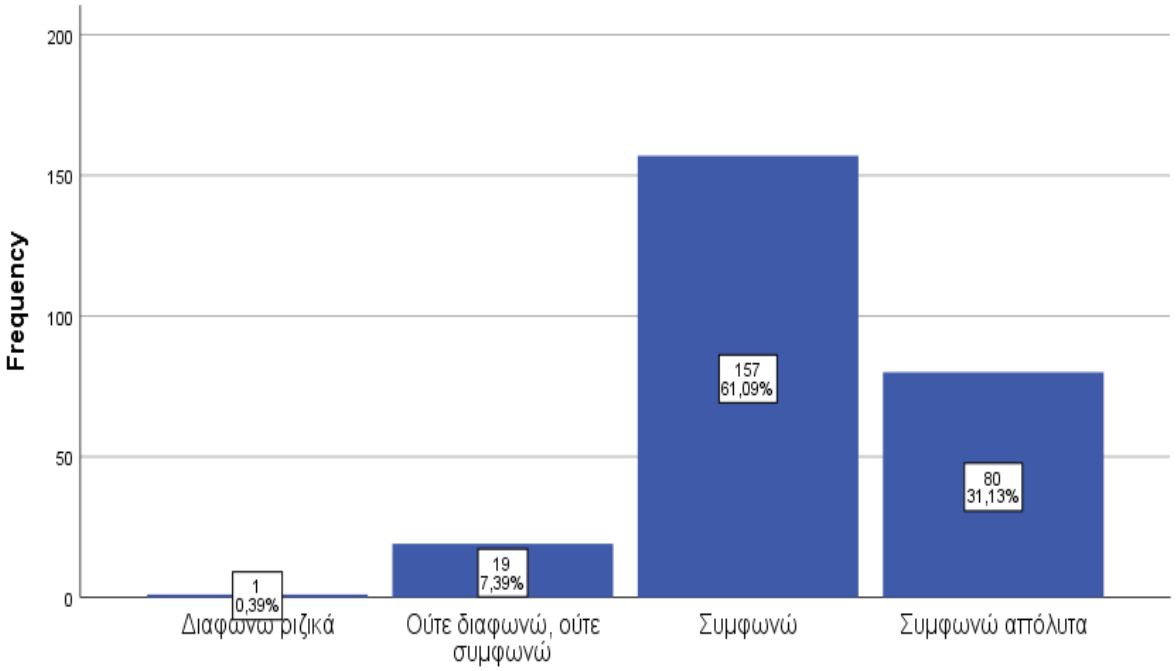
15. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού

16. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί

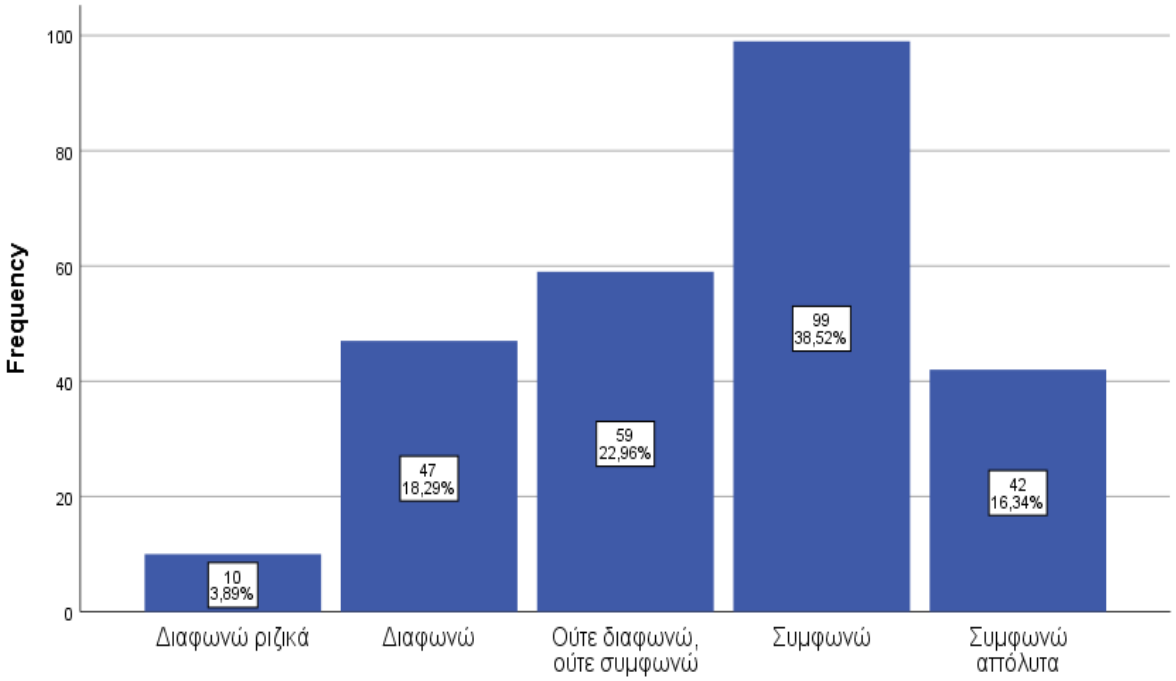
16. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί

17. Η βιώσιμη οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας

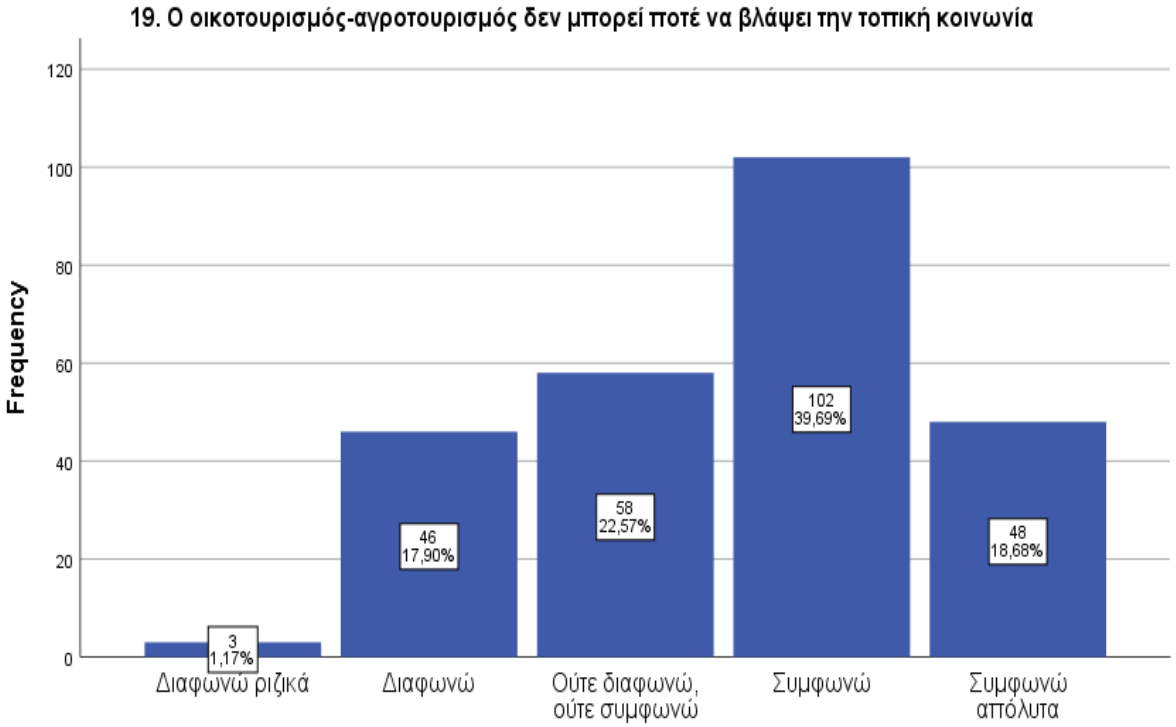

17. Η βιώσιμη οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας

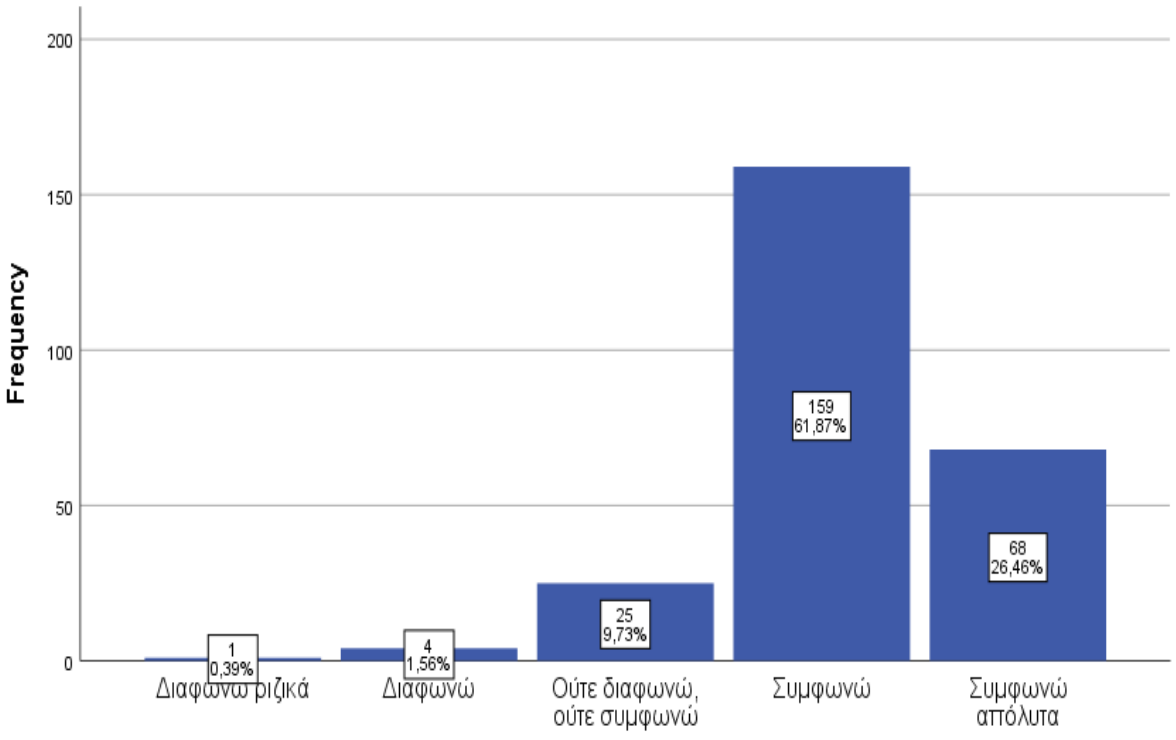
18. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή

18. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή

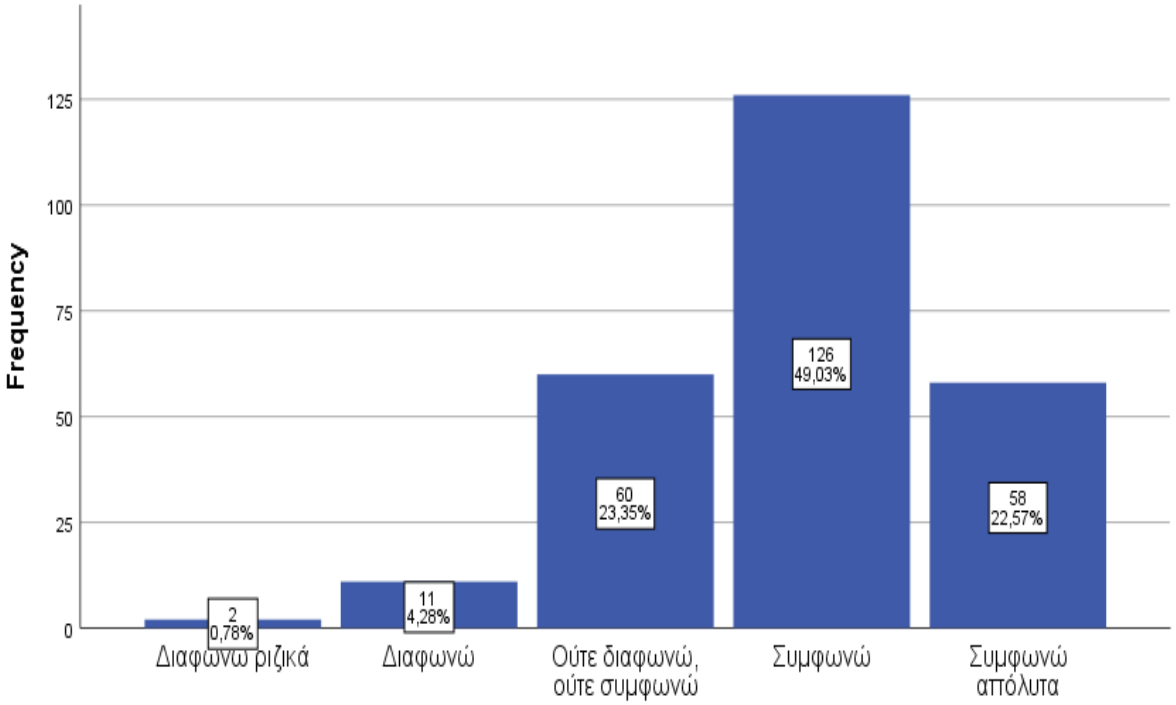

19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία

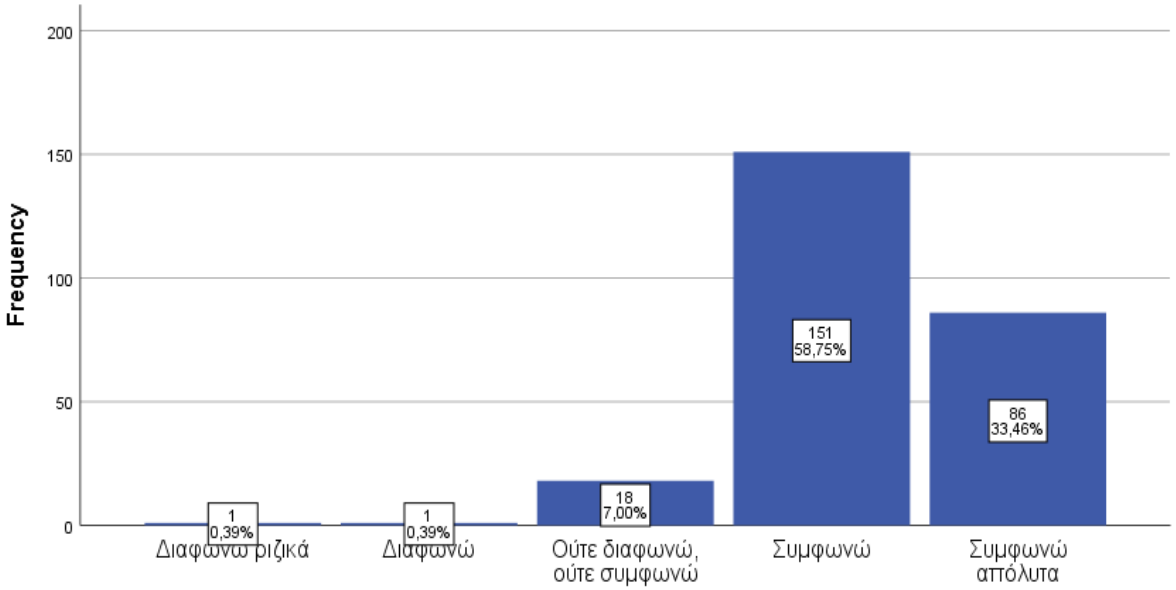
20. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου

21. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών

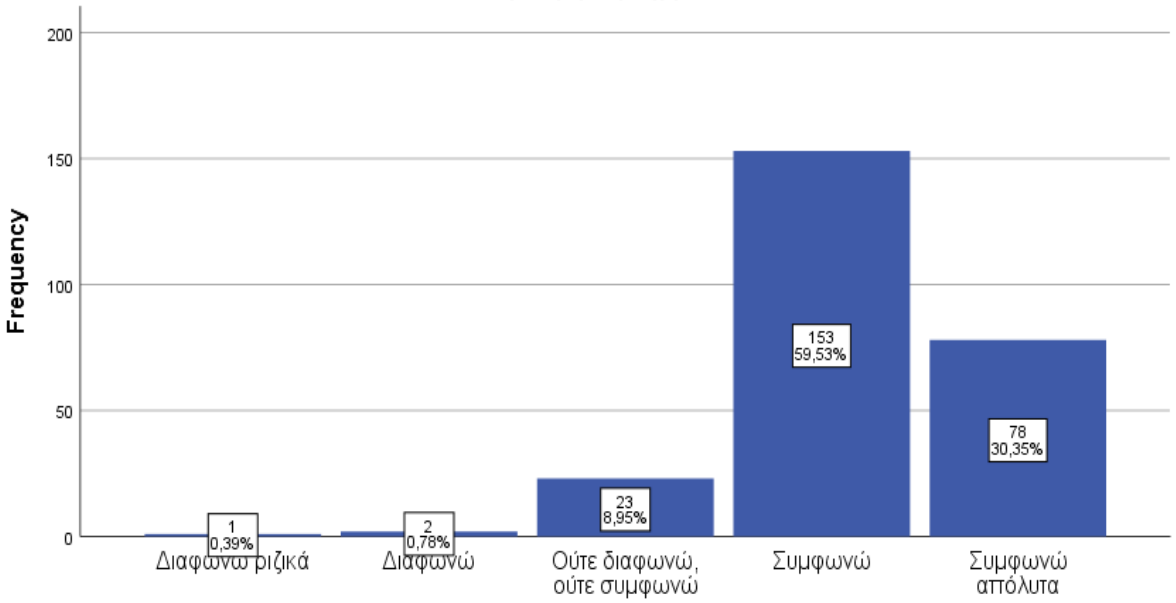
21. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών

22. Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών

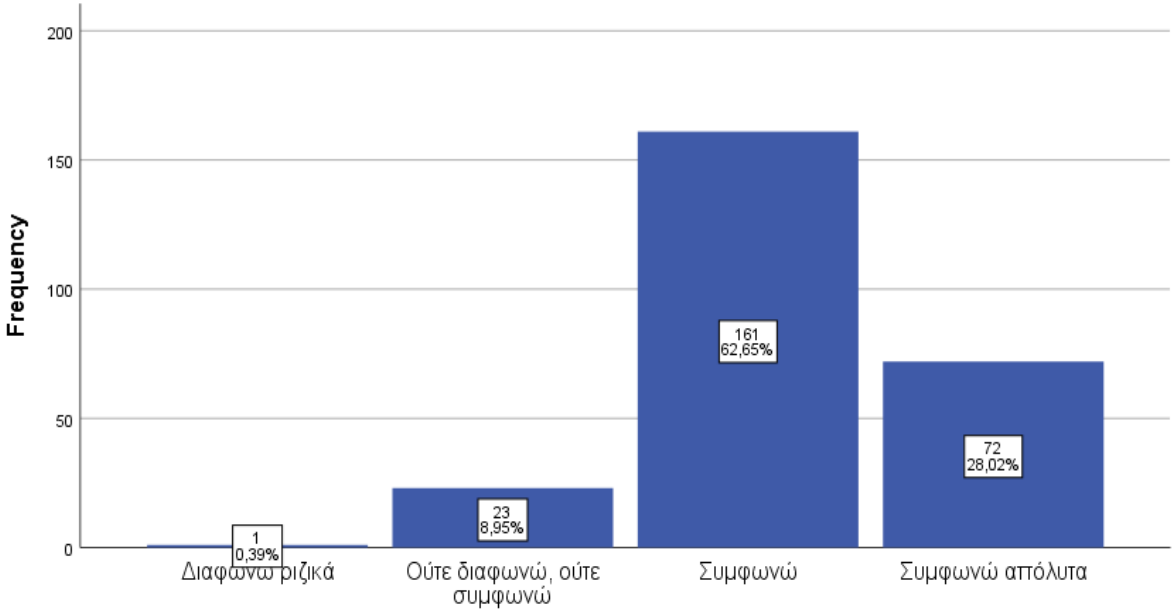
22. Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών

23. Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή

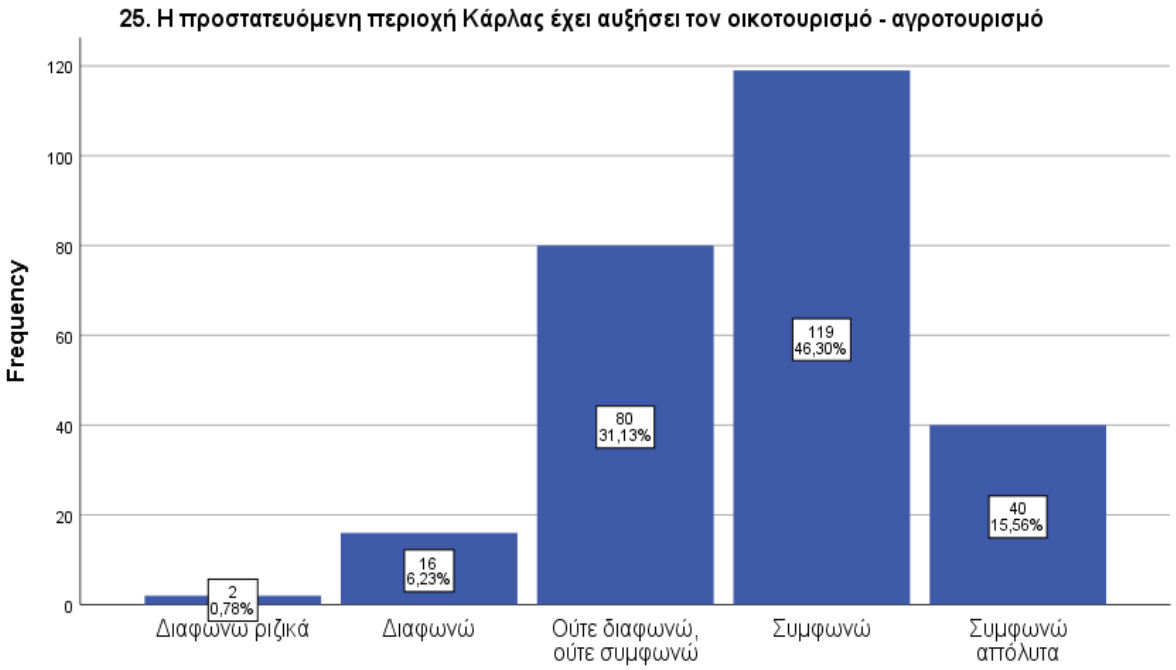

23. Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή

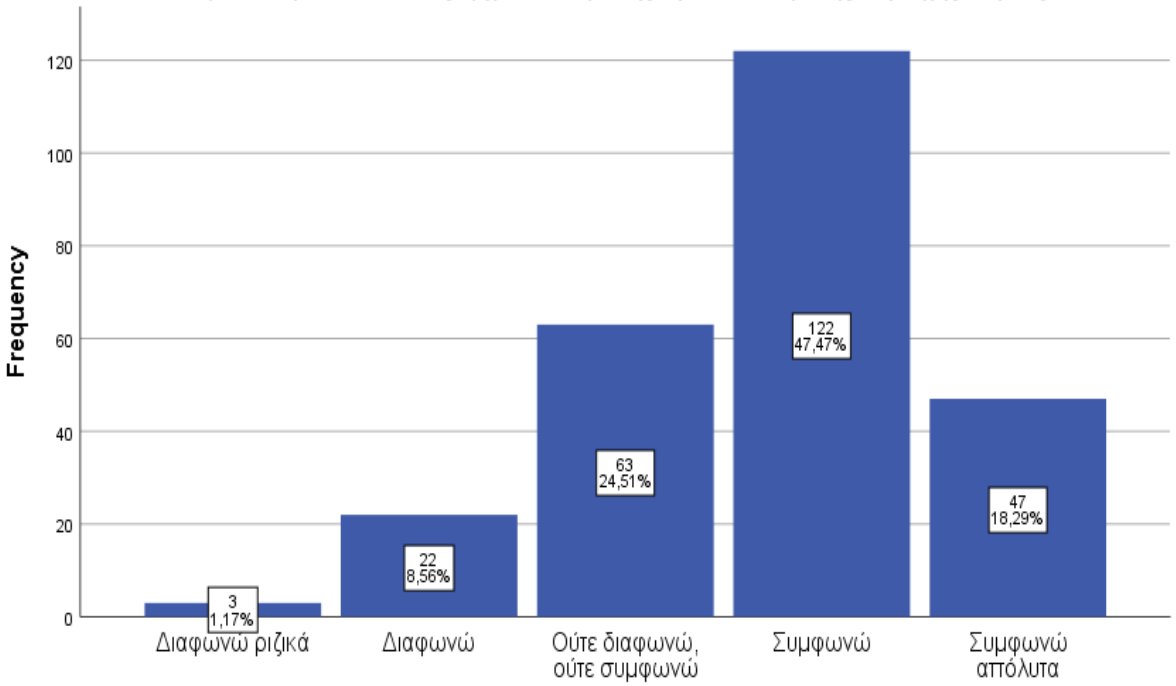
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά

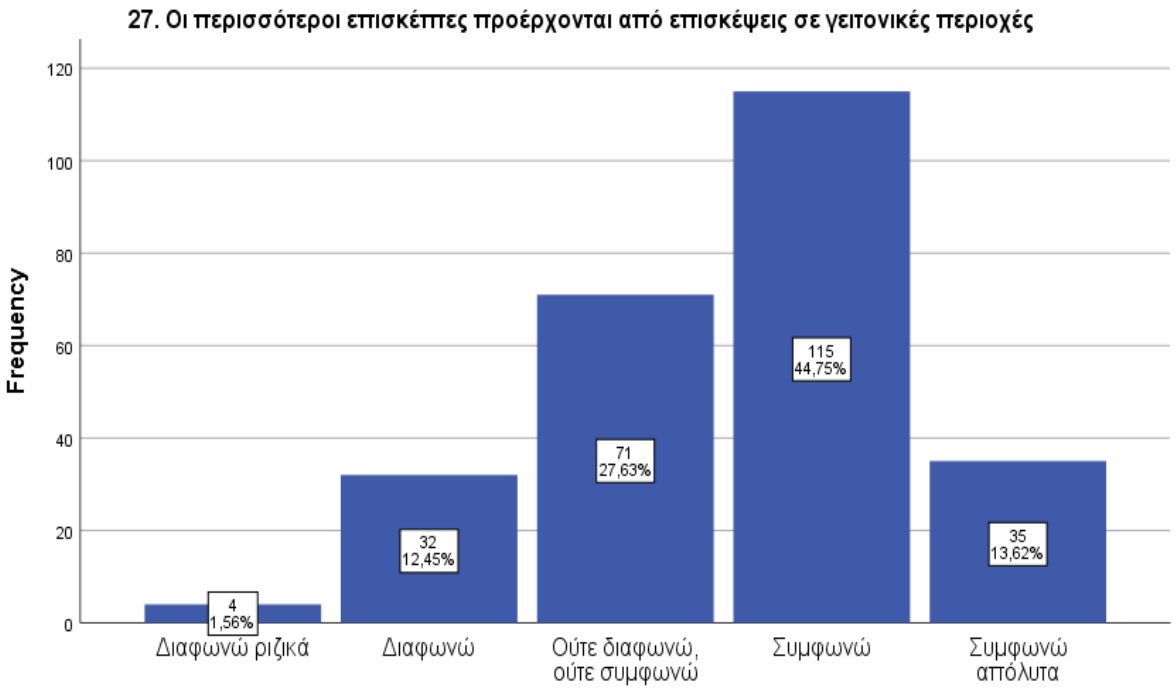
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά

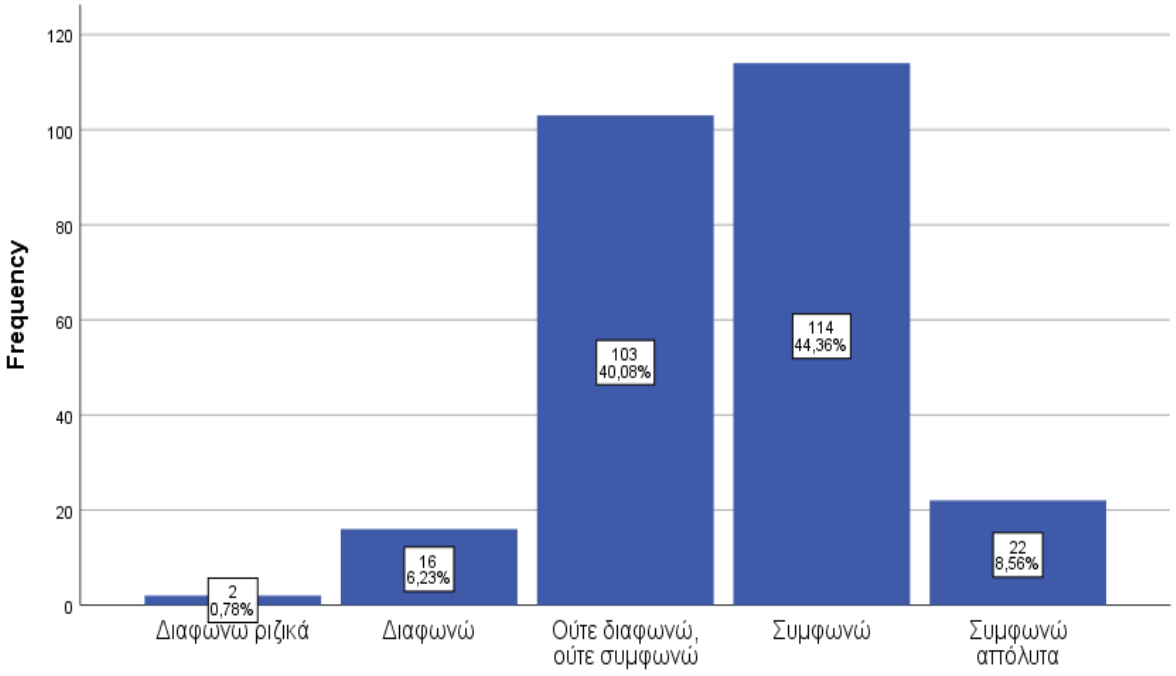
25. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό

26. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας

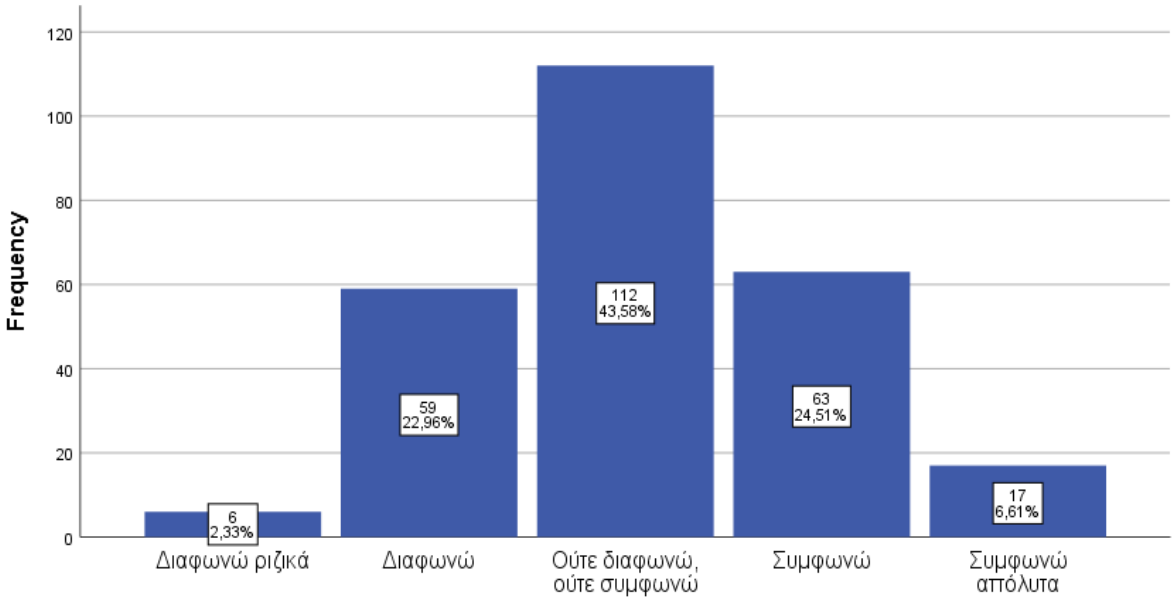

27. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές

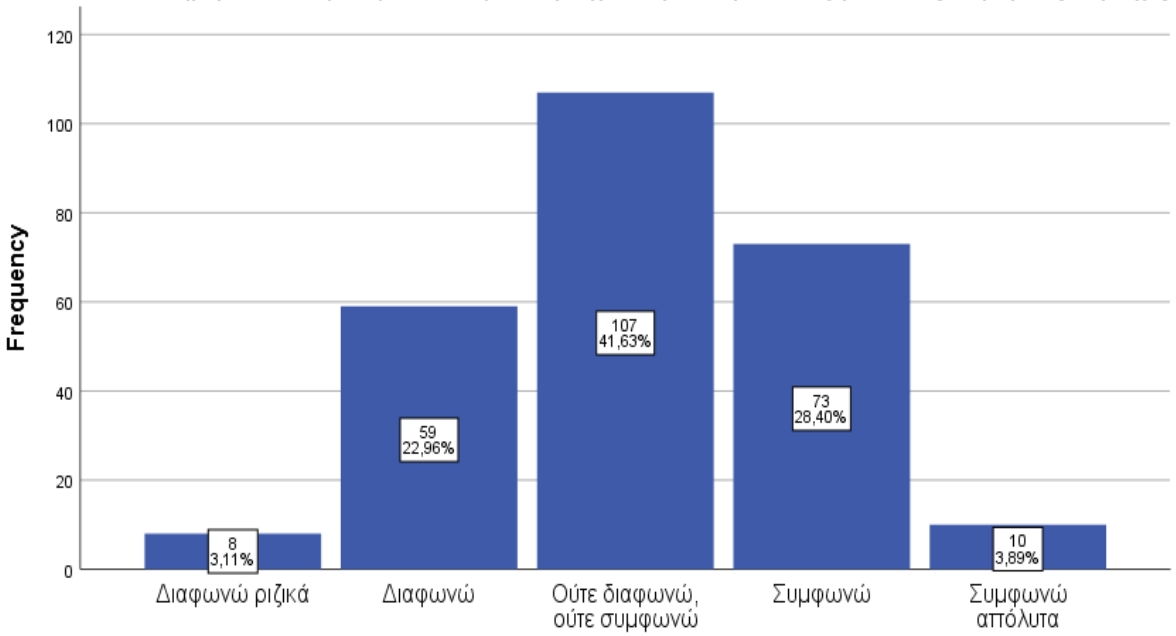
28. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται

29. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής

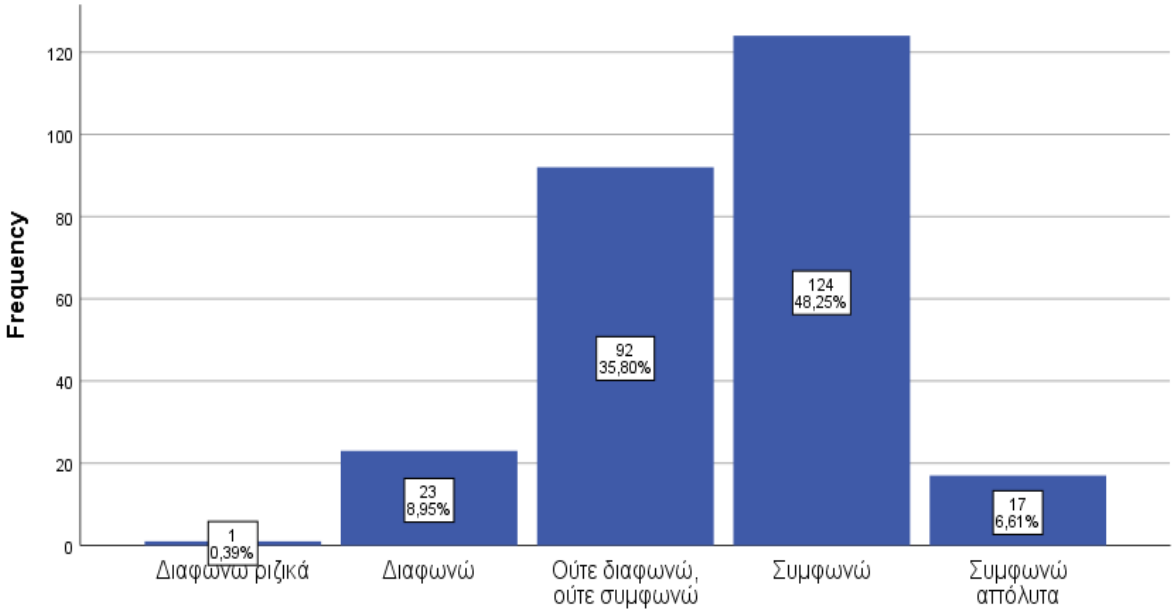
29. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής

30. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές

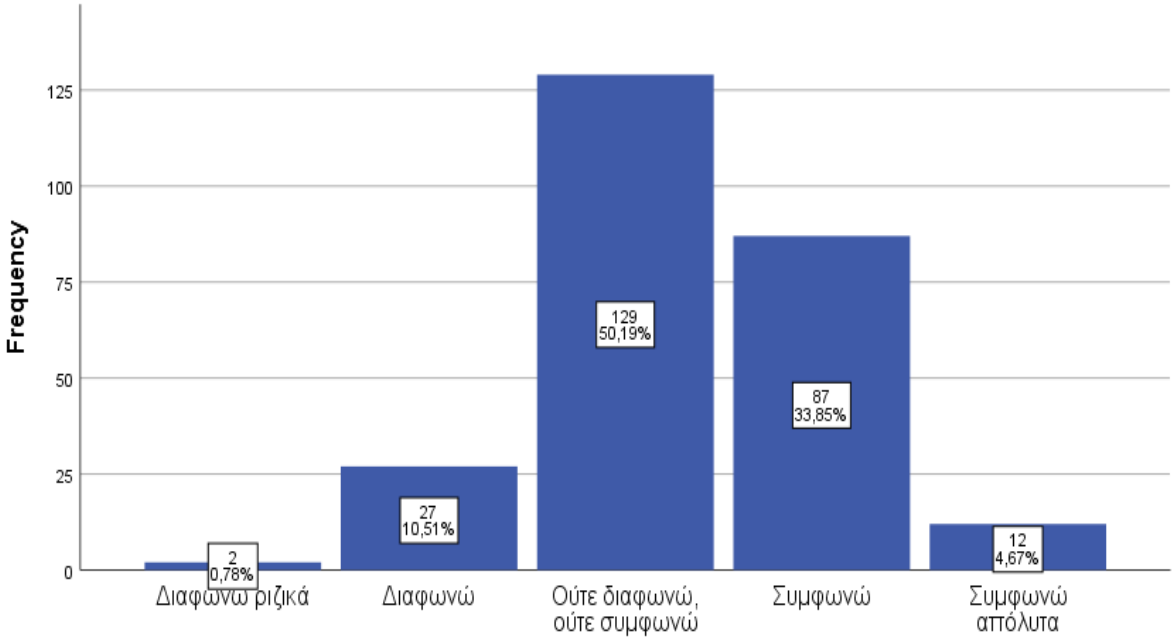
30. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική–αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές

31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού

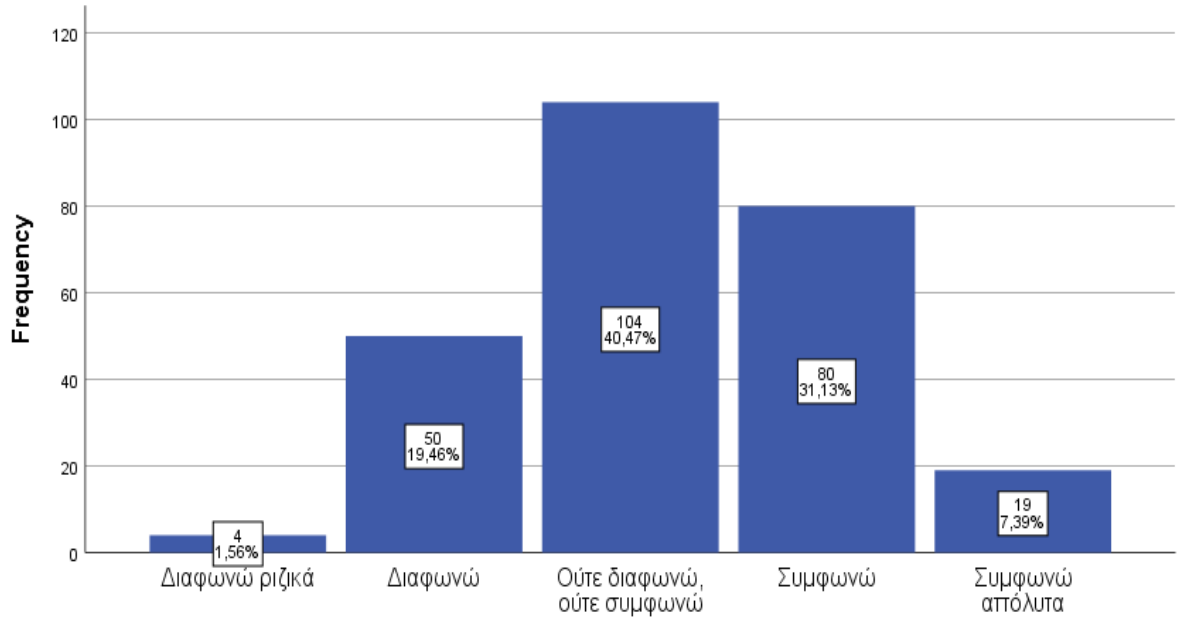
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού-αγροτουρισμού

32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού

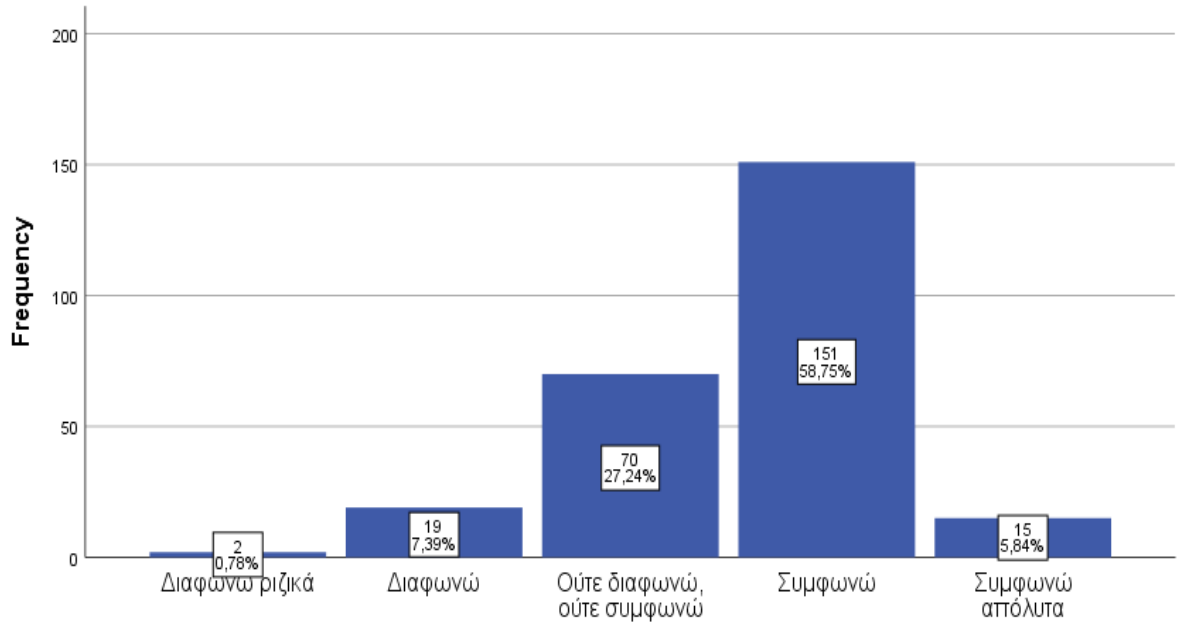
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού

33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής

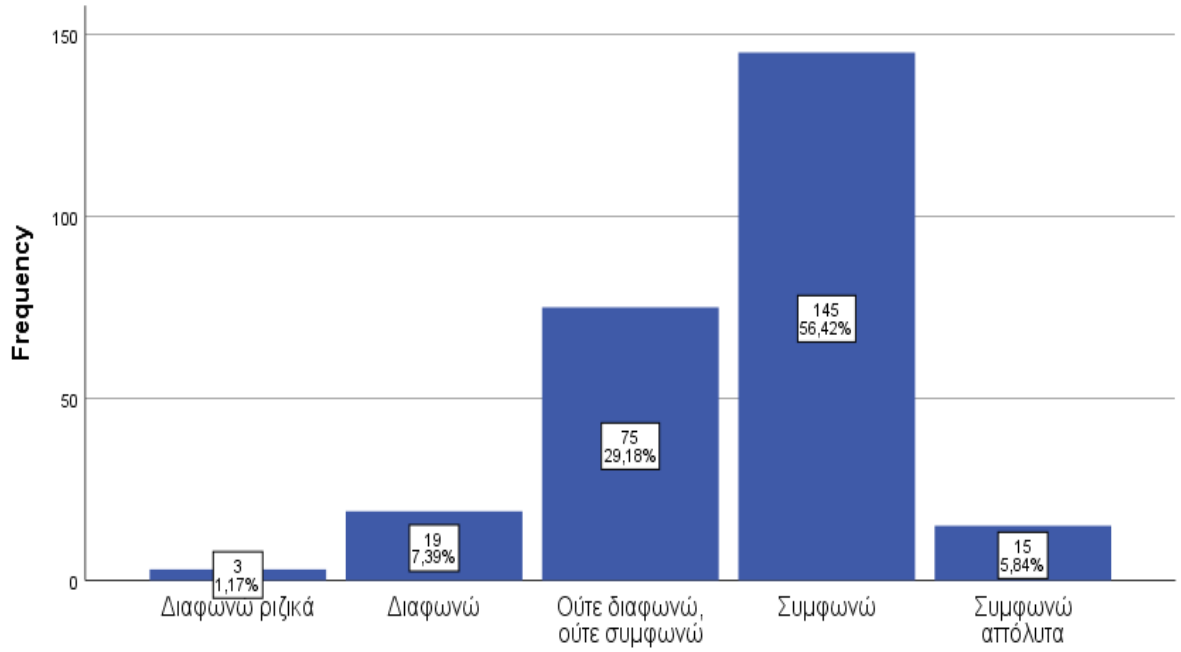
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής

34. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή'

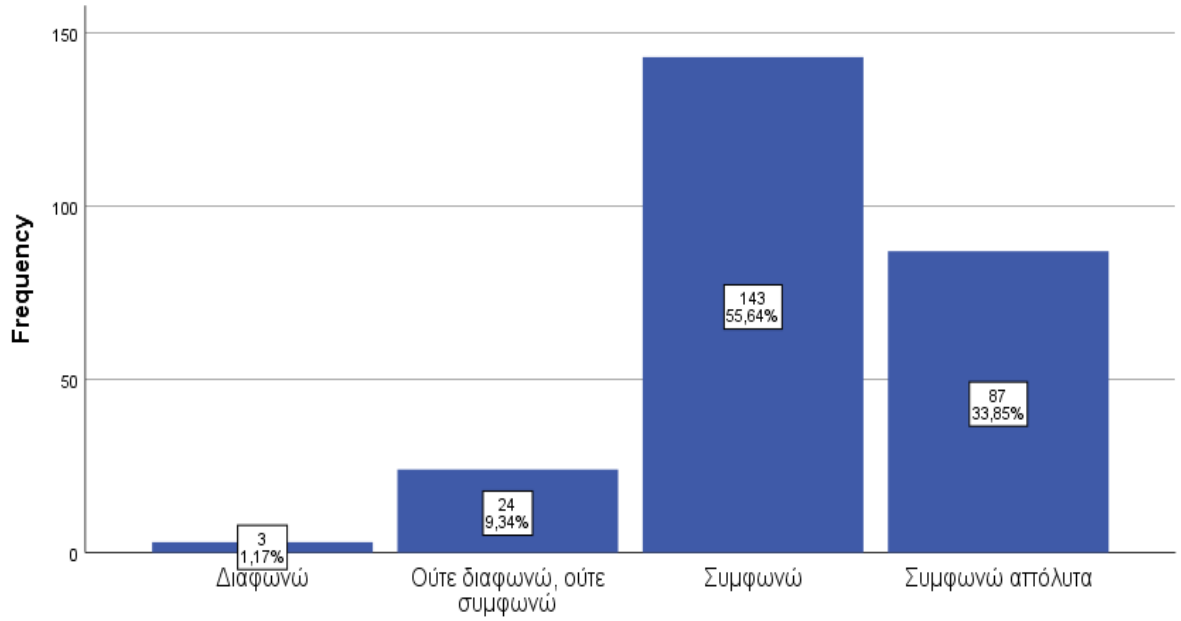
34. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στην πληροφόρηση που είχα για την περιοχή'

35. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή

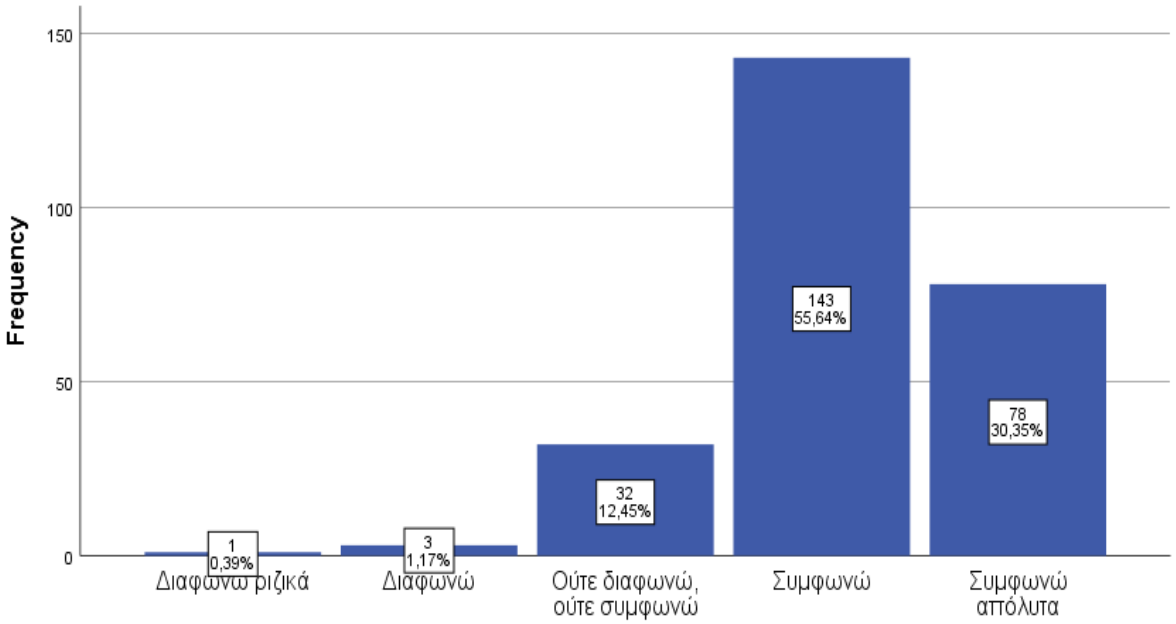
35. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται στις προσδοκίες που είχα για την περιοχή

1. Για να αναπτυχθεί ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός, πρέπει το κράτος να προσφέρει χρηματοδότηση σε νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις

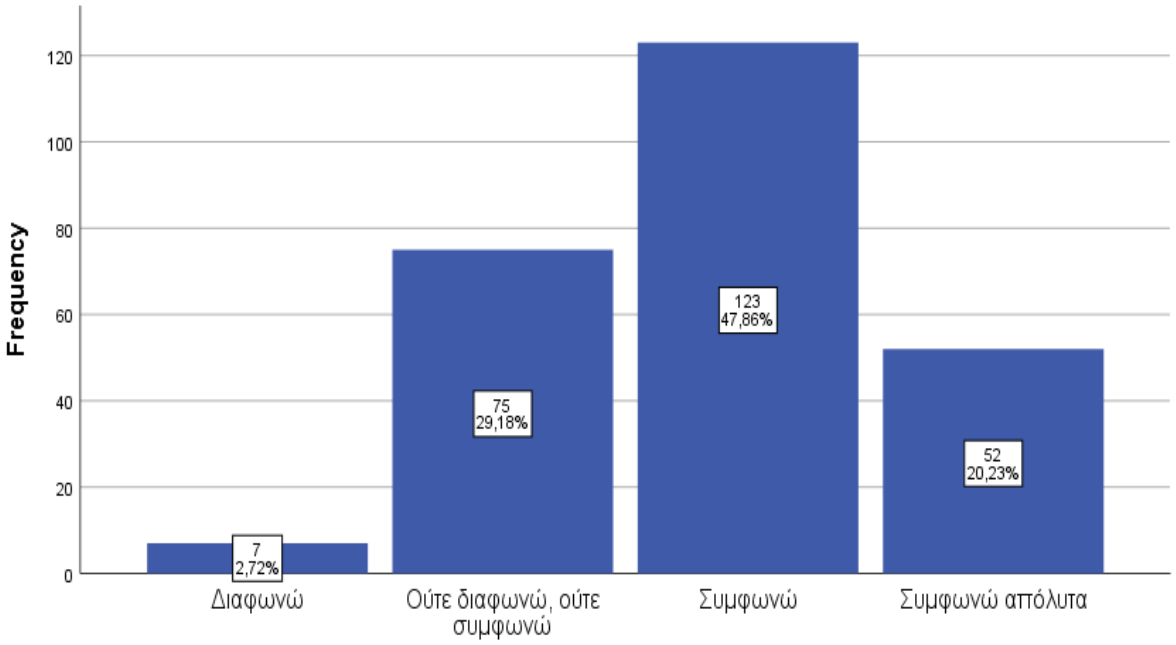
1. Για να αναπτυχθεί ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός, πρέπει το κράτος να προσφέρει χρηματοδότηση σε νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις

2. Η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα, θα βοηθήσει στην ανάπτυξη βιώσιμων οικοτουριστικών και αγροτουριστικών μονάδων στην περιοχή

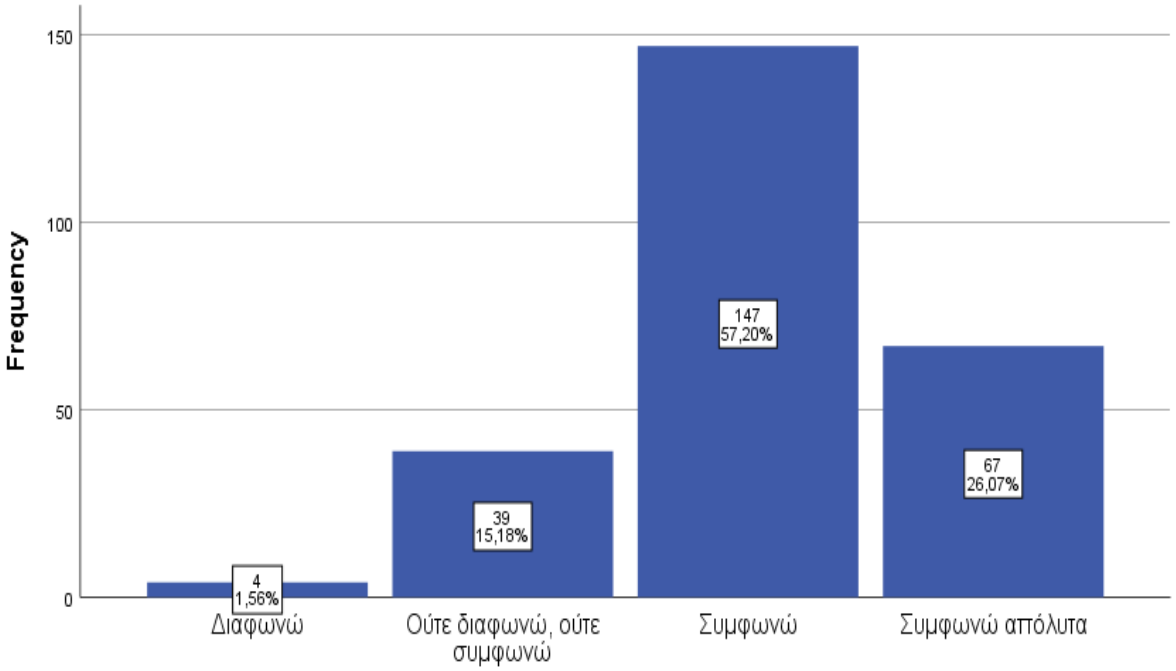
2. Η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα, θα βοηθήσει στην ανάπτυξη βιώσιμων οικοτουριστικών και αγροτουριστικών μονάδων στην περιοχή

3. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης

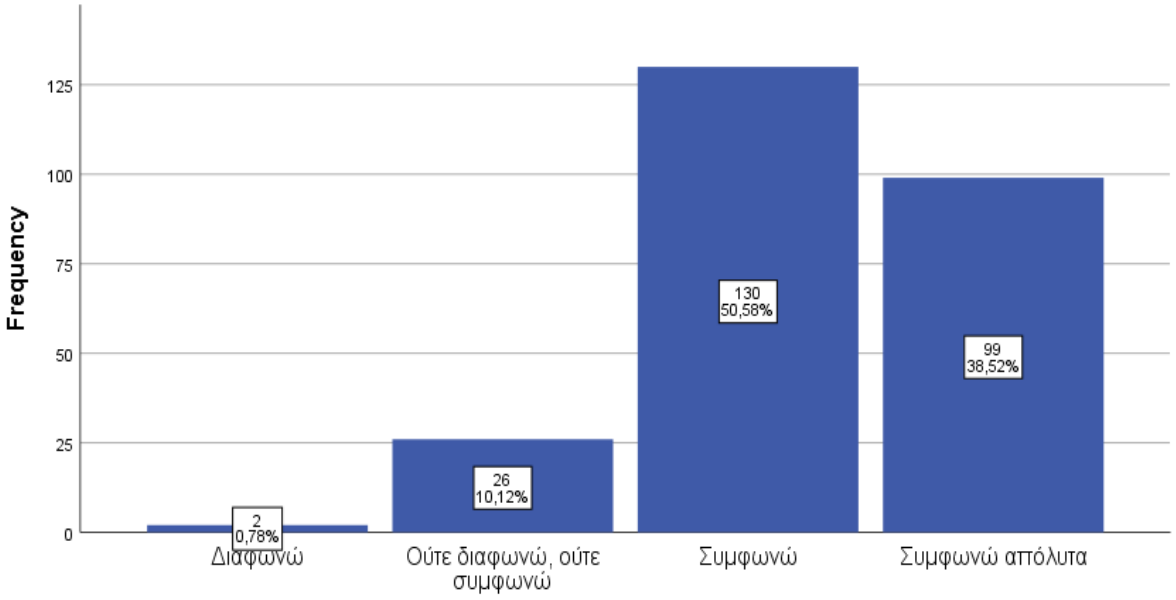
3. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης

4. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη, πρέπει να γίνουν ριζικές παρεμβάσεις για την προστασία του φυσικού-ανθρωπογενούς περιβάλλοντος

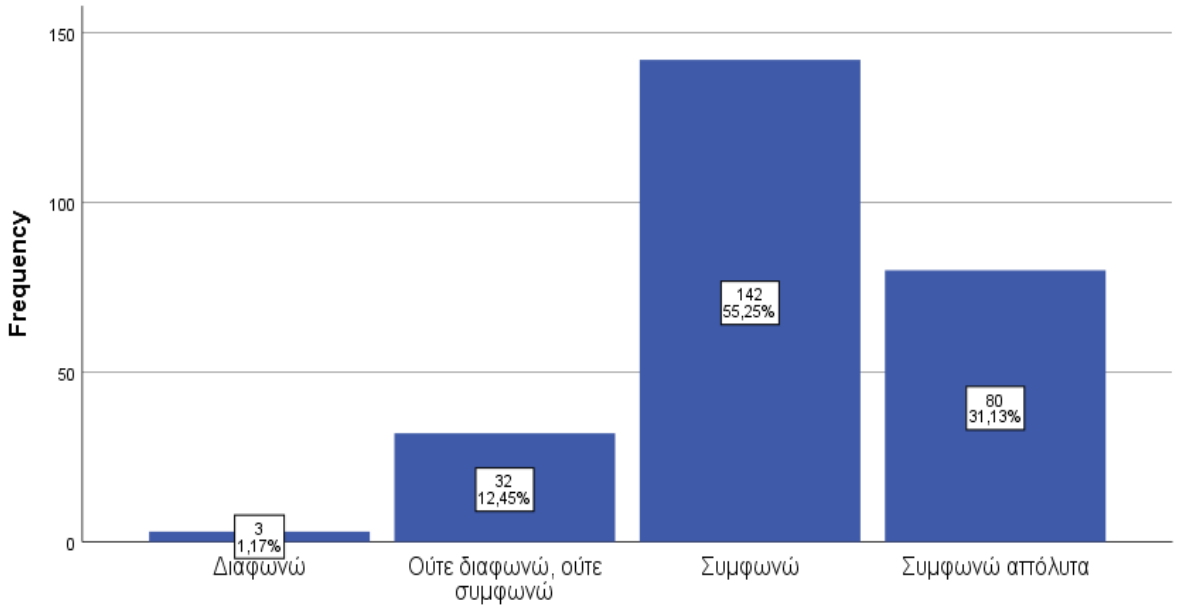
4. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη, πρέπει να γίνουν ριζικές παρεμβάσεις για την προστασία του φυσικού-ανθρωπογενούς περιβάλλοντος

5. Η καθιέρωση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης

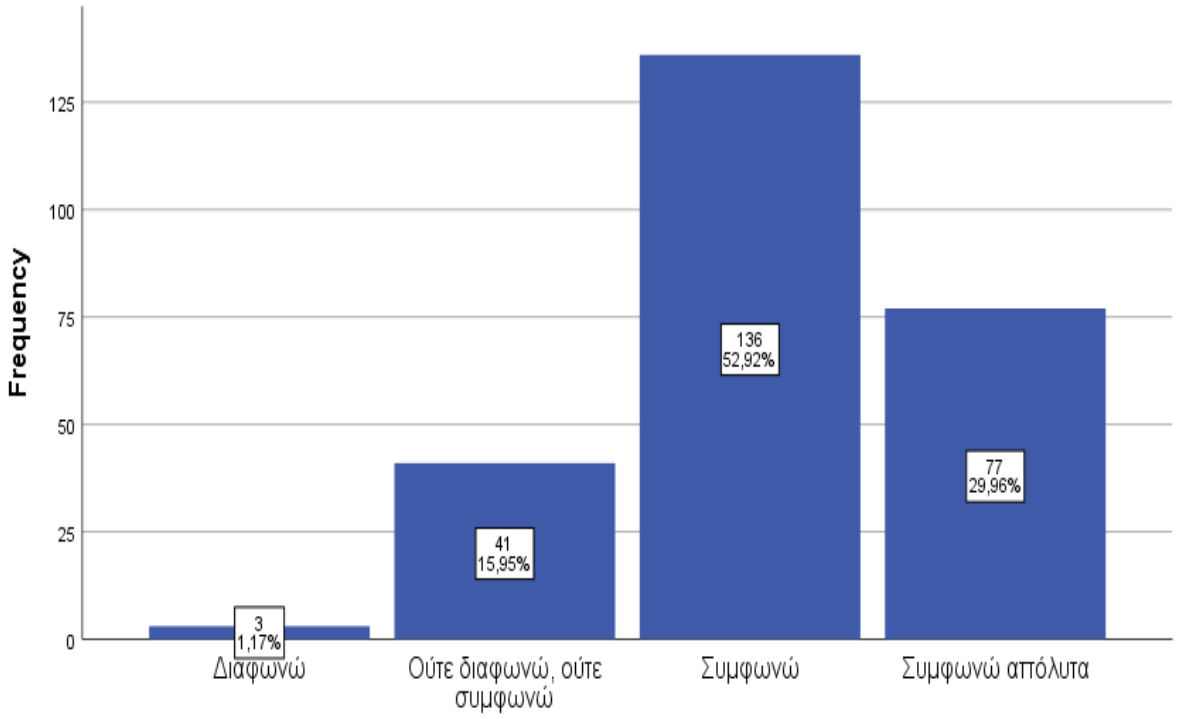
5. Η καθιέρωση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης

6. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδράμει στην τοπική κοινωνία, για να διατηρήσει-αξιοποιήσει την τοπική γνώση της βιώσιμης ανάπτυξης

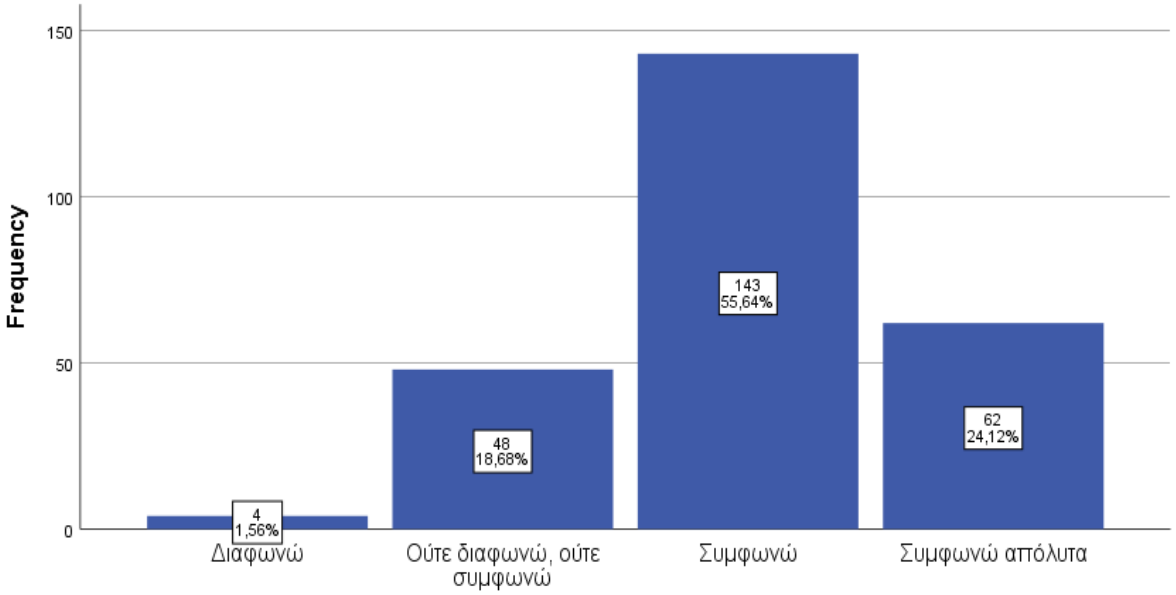
6. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδράμει στην τοπική κοινωνία, για να διατηρήσει-αξιοποιήσει την τοπική γνώση της βιώσιμης ανάπτυξης

7. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στο να αποκτήσουν περιβαλλοντικές αξίες και κατάλληλες στάσεις

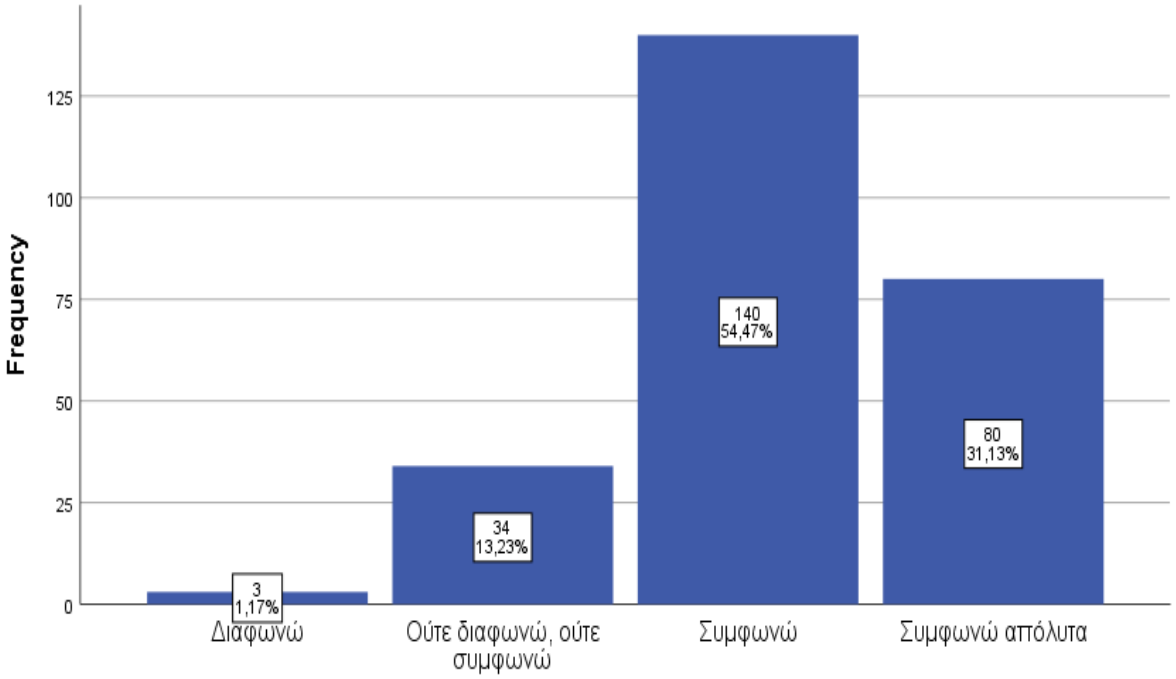
7. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στο να αποκτήσουν περιβαλλοντικές αξίες και κατάλληλες στάσεις

8. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι ένα μέσο που βοηθάει στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων

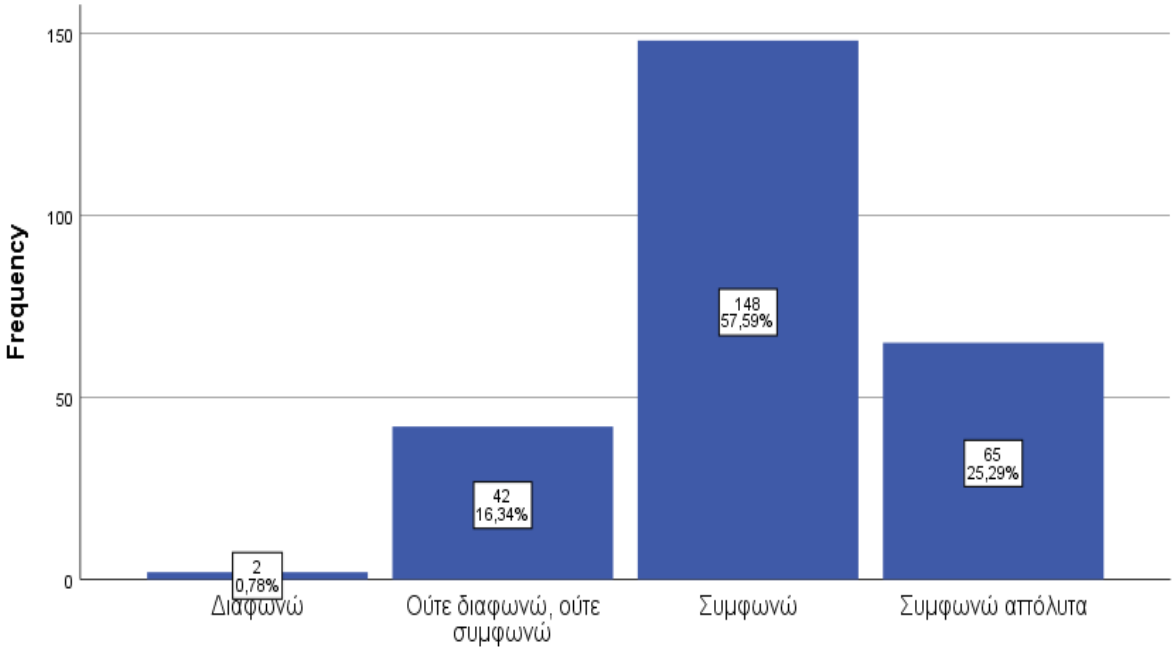
8. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι ένα μέσο που βοηθάει στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων

9. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

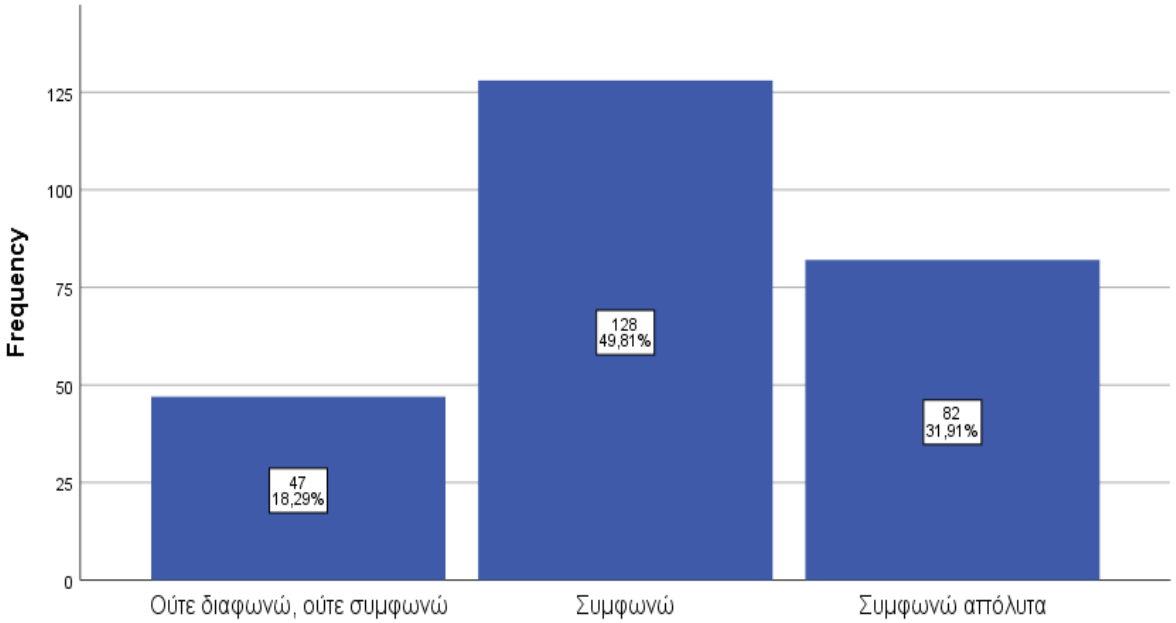
9. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

10. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη, χρησιμοποιεί την τοπική γνώση γύρω από την χλωρίδα και πανίδα

10. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη, χρησιμοποιεί την τοπική γνώση γύρω από την χλωρίδα και πανίδα

11. Η περιοχή, προσφέρει ευκαιρίες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων περιβαλλοντικών μονοπατιών

11. Η περιοχή, προσφέρει ευκαιρίες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων περιβαλλοντικών μονοπατιών

«Συμμετέχοντες κάτοικοι της περιοχής»

Πίνακας 2. Δηλώσεις συμετεχόντων κατοίκων επί ερωτημάτων του αντίστοιχου ερωτηματολογίου (κατοίκων). Το πρώτο νούμερο αναφέρεται σε ποσοστό επι τοις % και το κάτω, στον αριθμό (n) των ερωτηθέντων που απάντησαν.

ΔΗΛΩΣΗ	**Διαφωνώ ριζικά**	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
1. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)	**2,4 (6)**	**19,6 (49)**	**35,6 (89)**	**41,2 (103)**	**1,2 (3)**
2. Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση	**2,0 (5)**	**18,4 (46)**	**40,0 (100)**	**38,8 (97)**	**0,80 (2)**
		Διαφωνώ	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής		**0,40 (1)**	**4,80 (12)**	**32,40 (81)**	**62,40 (156)**
	Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη	**0,80 (2)**	**6,4 (16)**	**21,6 (54)**	**58,0 (145)**	**13,2 (33)**
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη	**6,4 (16)**	**24,0 (6)**	**39,6 (99)**	**25,6 (64)**	**4,4 (11)**
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων	**2,8 (7)**	**18,4 (46)**	**32,0 (80)**	**44,4 (111)**	**2,4 (6)**
7. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται	**5,2 (13)**	**38,4 (96)**	**27,2 (68)**	**27,2 (68)**	**20,0 (5)**

8. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή	**0,40 (1)**	**8,0 (22)**	**23,2 (58)**	**46 (115)**	**21,6 (54)**
		Διαφωνώ	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος		**0,80 (2)**	**2,0 (5)**	**47,6 (119)**	**49,6 (124)**
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την ανάπτυξη		**0,80 (2)**	**5,6 (14)**	**65,6 (164)**	**28,0 (7)**
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας ήπιας μεν, αλλά δυναμικής ανάπτυξης μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται		**1,2 (3)**	**2,8 (7)**	**70,0 (175)**	**26,0 (65)**
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής		**0,80 (2)**	**2,8 (7)**	**70,8 (177)**	**25,6 (64)**
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος		**1,2 (3)**	**3,2 (8)**	**73,2 (183)**	**22,4 (56)**
14 Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς		**5,6 (14)**	**18,8 (47)**	**51,6 (129)**	**24,0 (60)**
15. Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας		**1,2 (3)**	**14,4 (36)**	**66,0 (165)**	**18,4 (46)**
16. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού		**0,40 (1)**	**6,0 (15)**	**35,6 (89)**	**58 (145)**

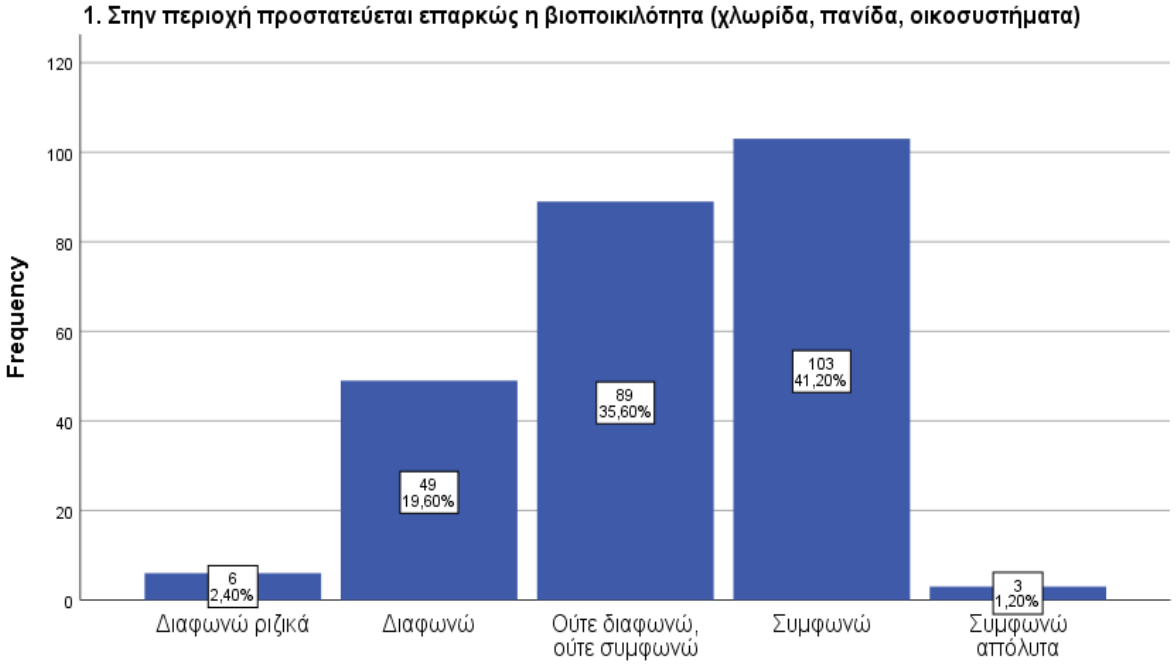
			Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
17. Ο οικοτουρισμος- αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί			**1,6 (4)**	**46,8 (117)**	**51,6 (129)**
		Διαφωνώ	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
18. Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής		**0,80 (2)**	**3,6 (9)**	**49,2 (123)**	**46,4 (116)**
19. Ο οικοτουρισμός - αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή		**5,2 (13)**	**7,2 (18)**	**55,6 (149)**	**28,0 (7)**
20. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία		**5,6 (14)**	**10,8 (27)**	**51,2 (128)**	**32,4 (81)**
	Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
21. Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	**0,40 (1)**	**2,4 (6)**	**20,0 (50)**	**51,6 (129)**	**25,6 (64)**
22. Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής	**1,2 (3)**	**3,2 (8)**	**12,4 (31)**	**64,4 (161)**	**18,8 (47)**
23. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους	**0,80 (2)**	**10,0 (25)**	**36,8 (92)**	**50,0 (125)**	**2,4 (6)**
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής	**0,40 (1)**	**16,0 (40)**	**42,4 (106)**	**38,0 (95)**	**3,2 (8)**
			Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
25. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά			**3,6 (9)**	**67,2 (168)**	**29,2 (73)**

	Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
26. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό	**0,80 (2)**	**9,6 (24)**	**16,4 (41)**	**54,0 (135)**	**19,2 (48)**
		Διαφωνώ	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας		**5,2 (13)**	**16,0 (40)**	**54,4 (136)**	**24,4 (61)**
	Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
28. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές	**3,2 (8)**	**18,4 (46)**	**27,6 (69)**	**49,6 (124)**	**1,2 (3)**
		Διαφωνώ	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
29. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται		**5,2 (13)**	**14,8 (37)**	**65,6 (164)**	**14,4 (36)**
	Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε Διαφωνώ Ούτε Συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
30. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	**0,40 (1)**	**12,8 (32)**	**22,8 (57)**	**53,2 (133)**	**10,8 (27)**
31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού	**1,2 (3)**	**15,2 (38)**	**44,0 (110)**	**34,4 (86)**	**5,2 (13)**
32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης	**1,6 (4)**	**20,8 (52)**	**44,8 (112)**	**30,8 (77)**	**2,0 (5)**
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό	**1,6**	**9,2**	**48,8**	**18,8**	**1,6**

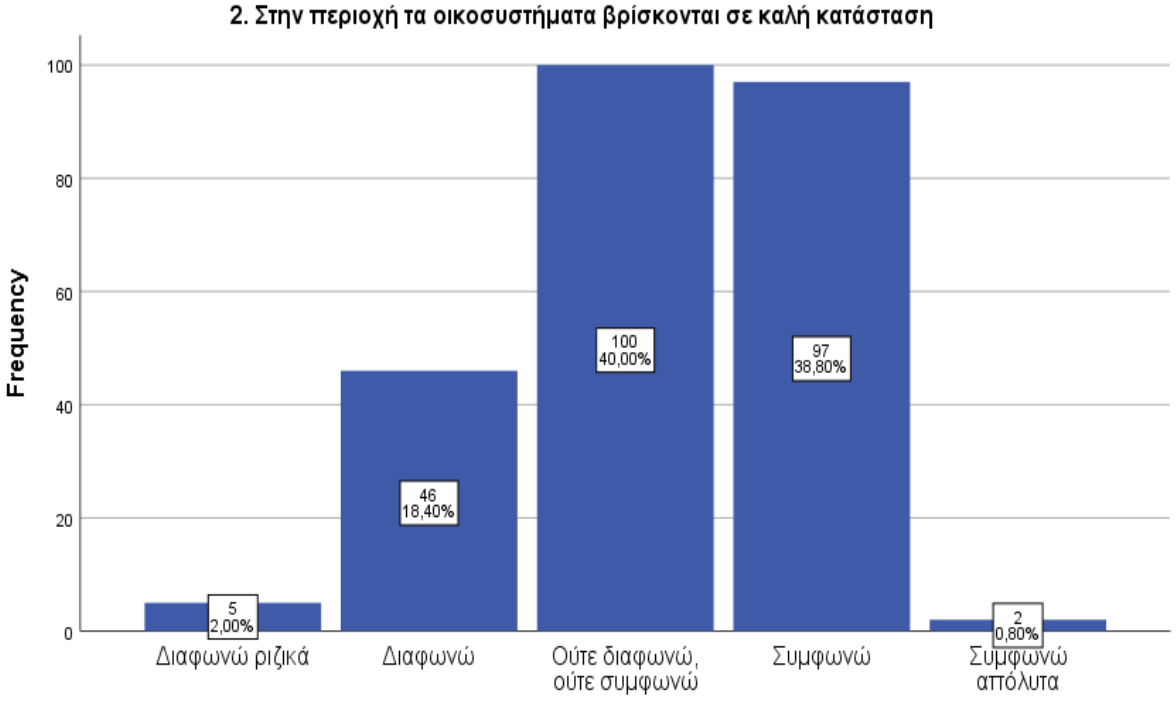
βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	**(4)**	**(73)**	**(122)**	**(47)**	**(4)**
34. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής	**4,4** **(11)**	**32,0** **(80)**	**46,0** **(115)**	**17,2** **(43)**	**0,40** **(1)**
35. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές	**10,0** **(25)**	**23,6** **(59)**	**24,0** **(60)**	**40,0** **(100)**	**2,4** **(6)**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ (ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ)

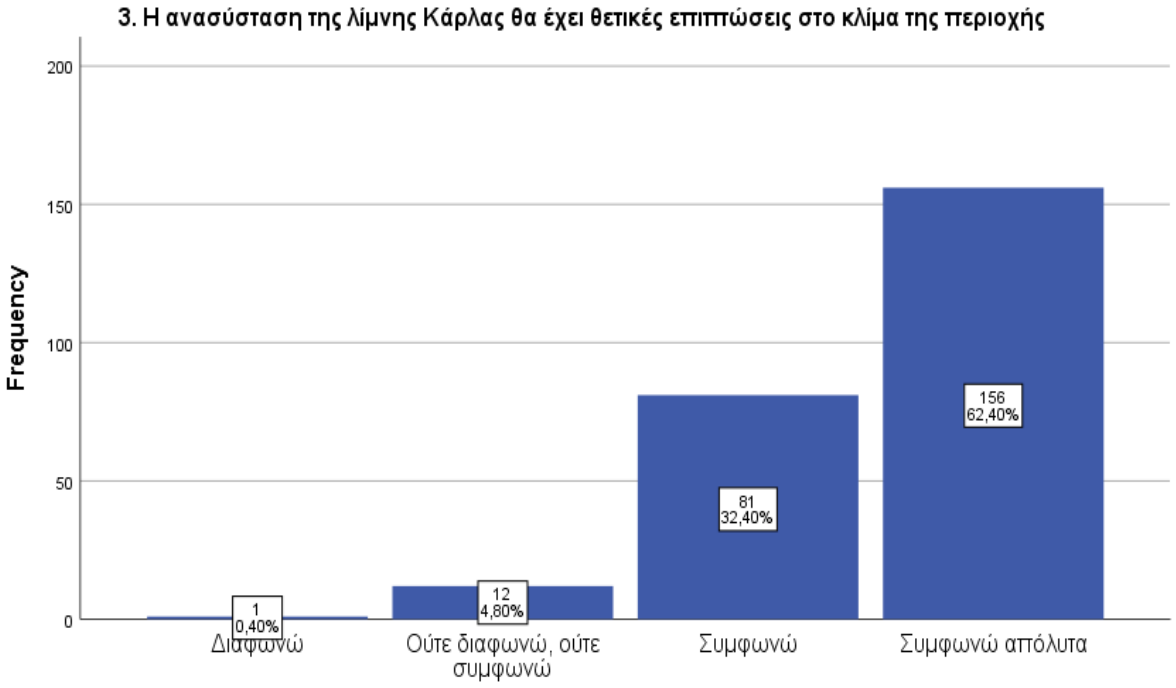
«Συμμετέχοντες κάτοικοι της περιοχής»

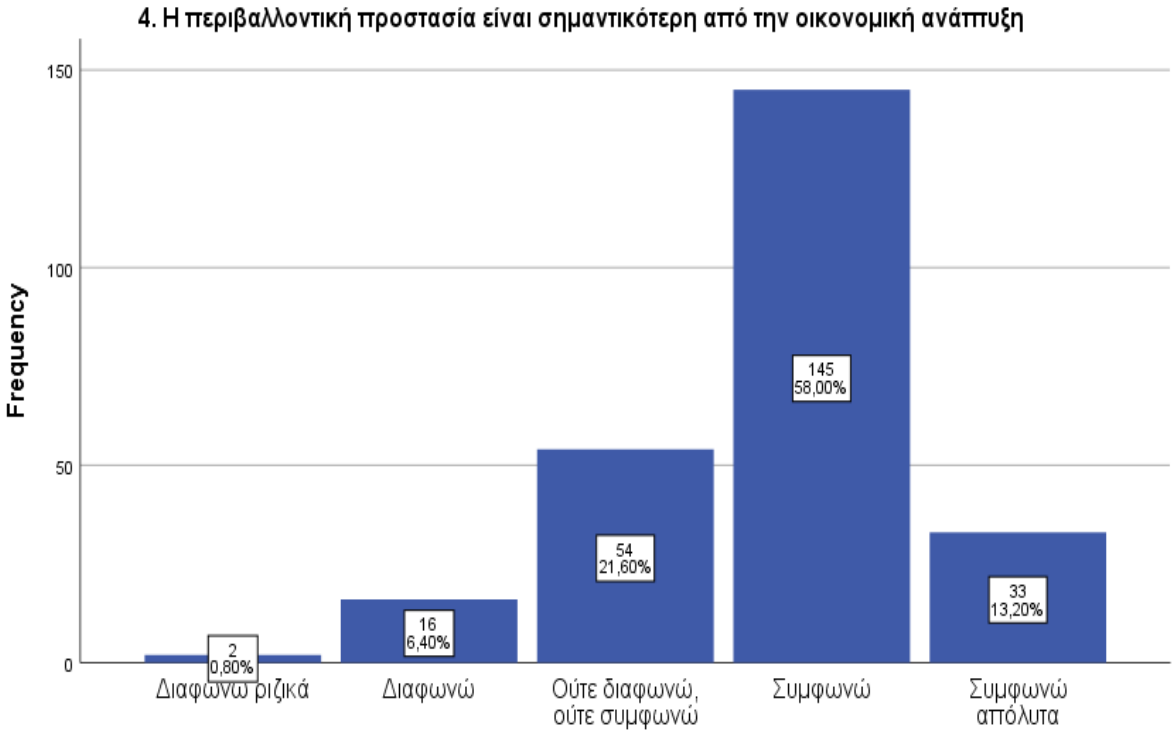
1. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)

2. Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση

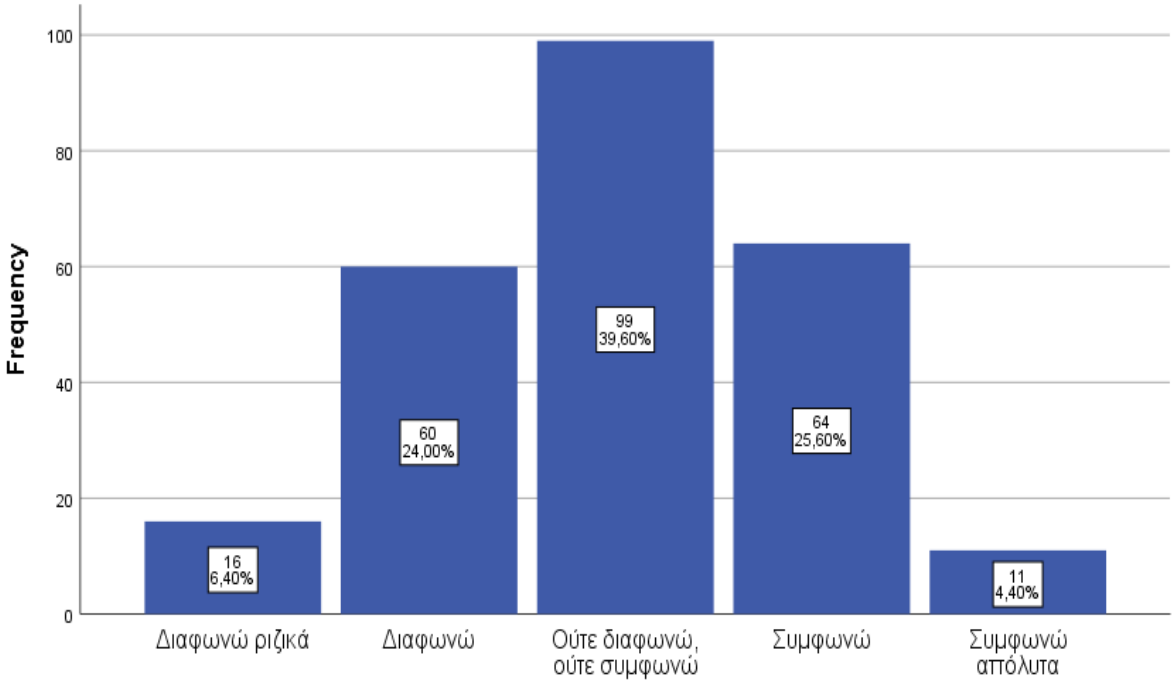

3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής

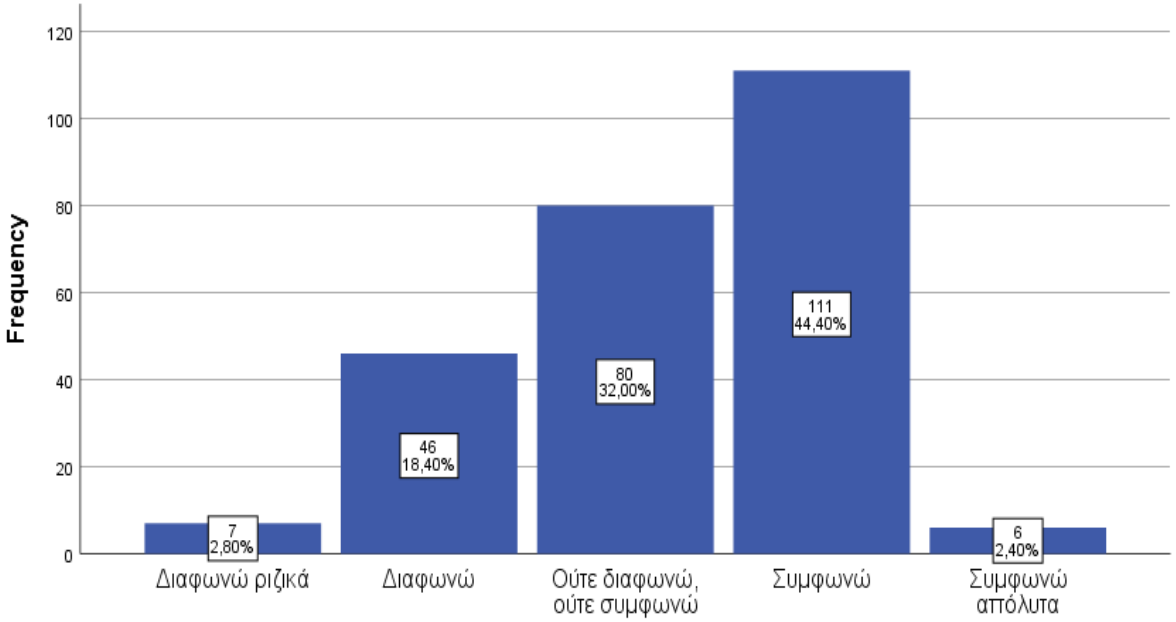
4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη

5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη

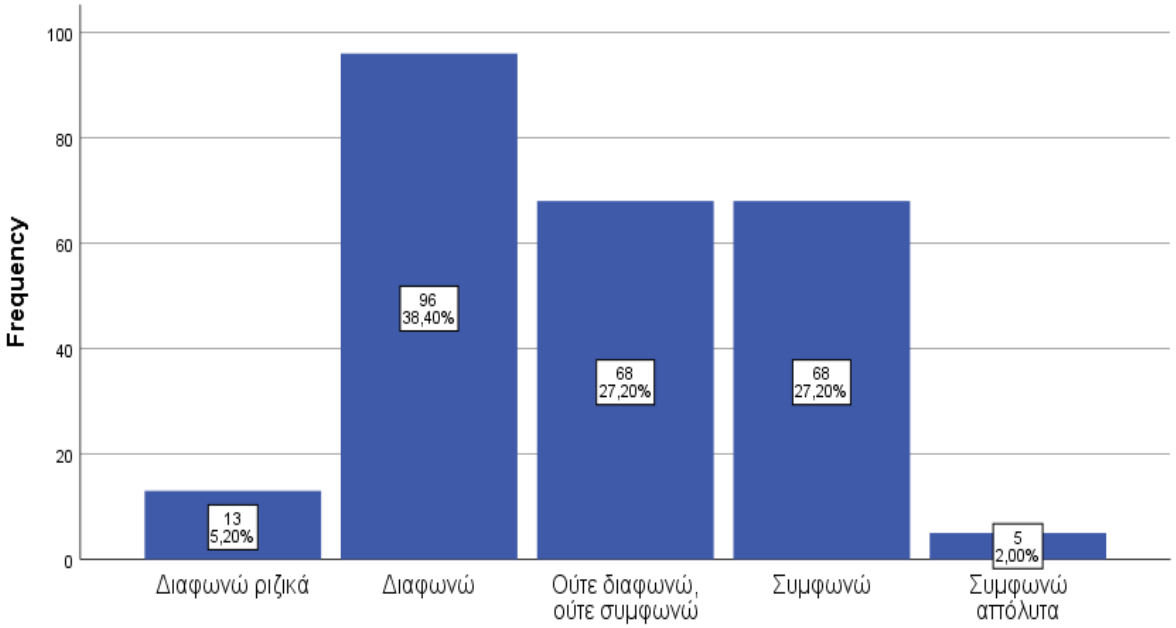
5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη

6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων

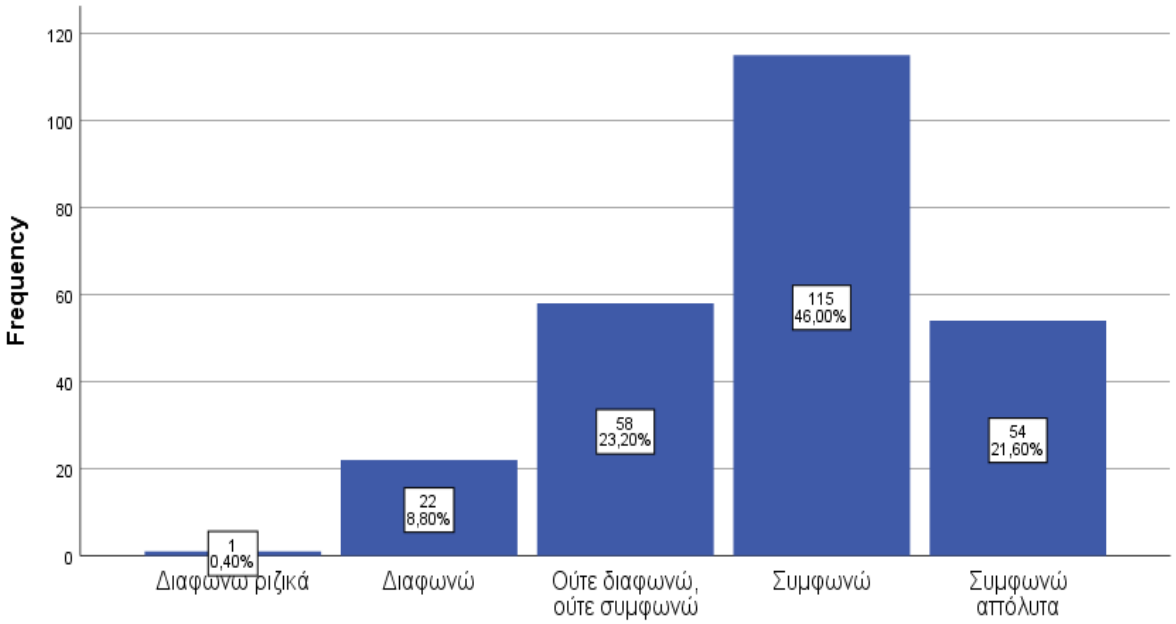
6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων

7. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται

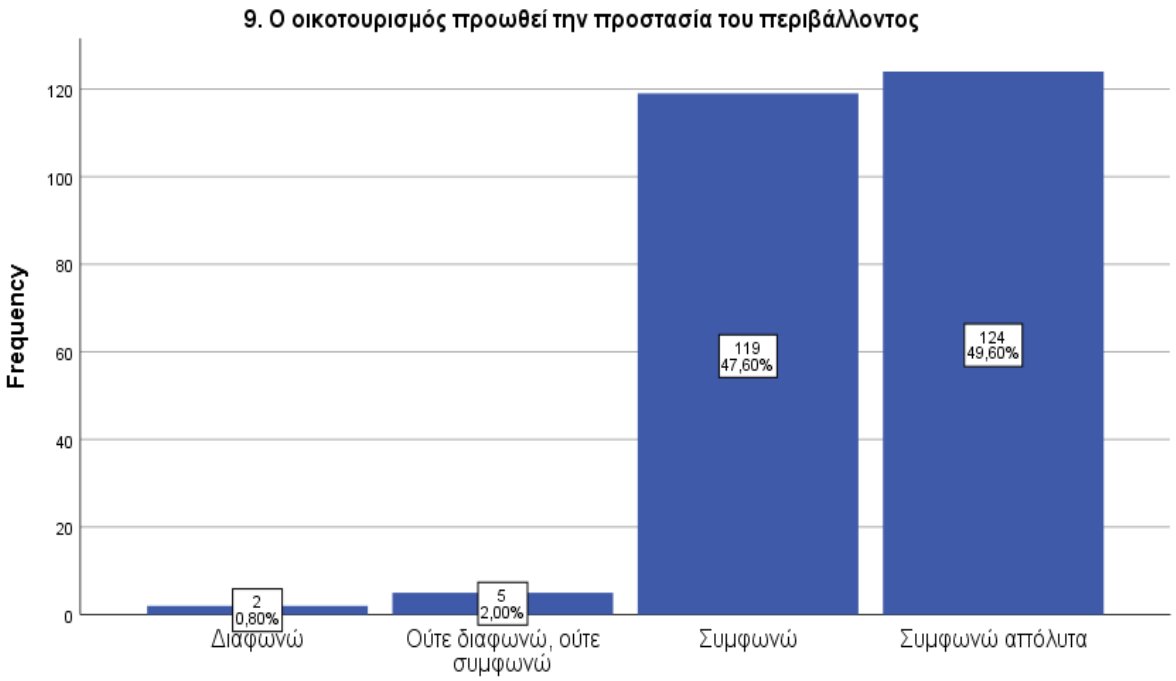

7. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται

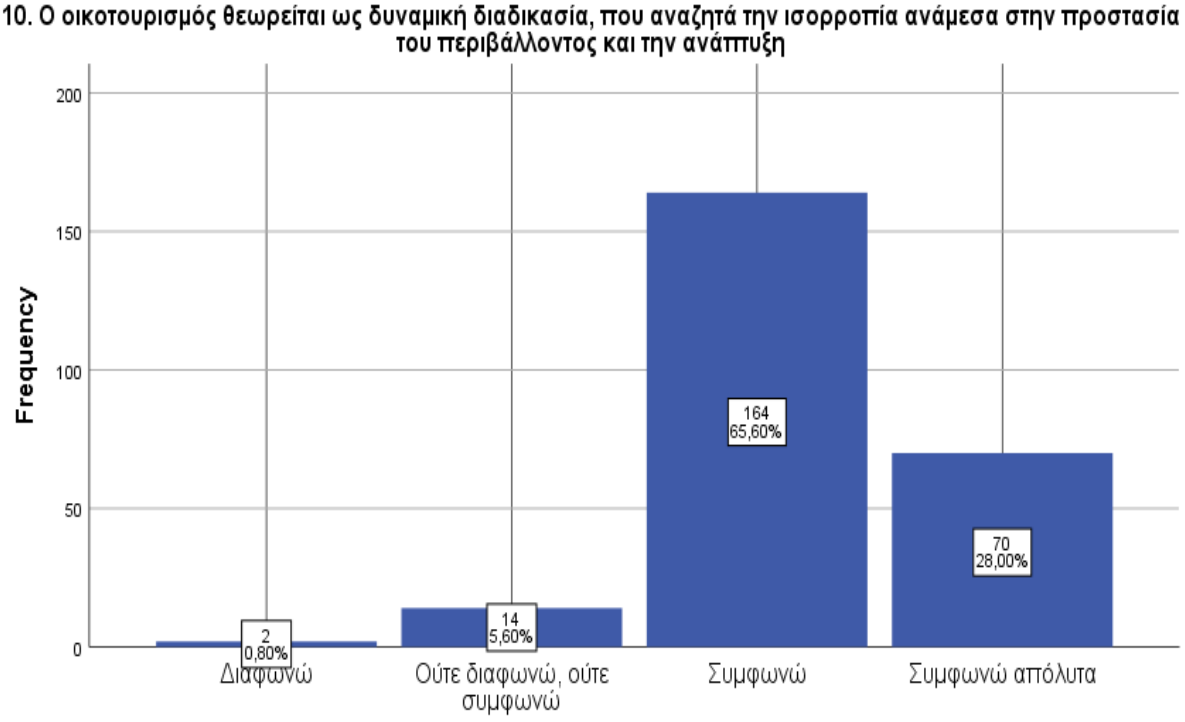
8. Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή

8. Ο Φορέας Διαχείρισης, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή

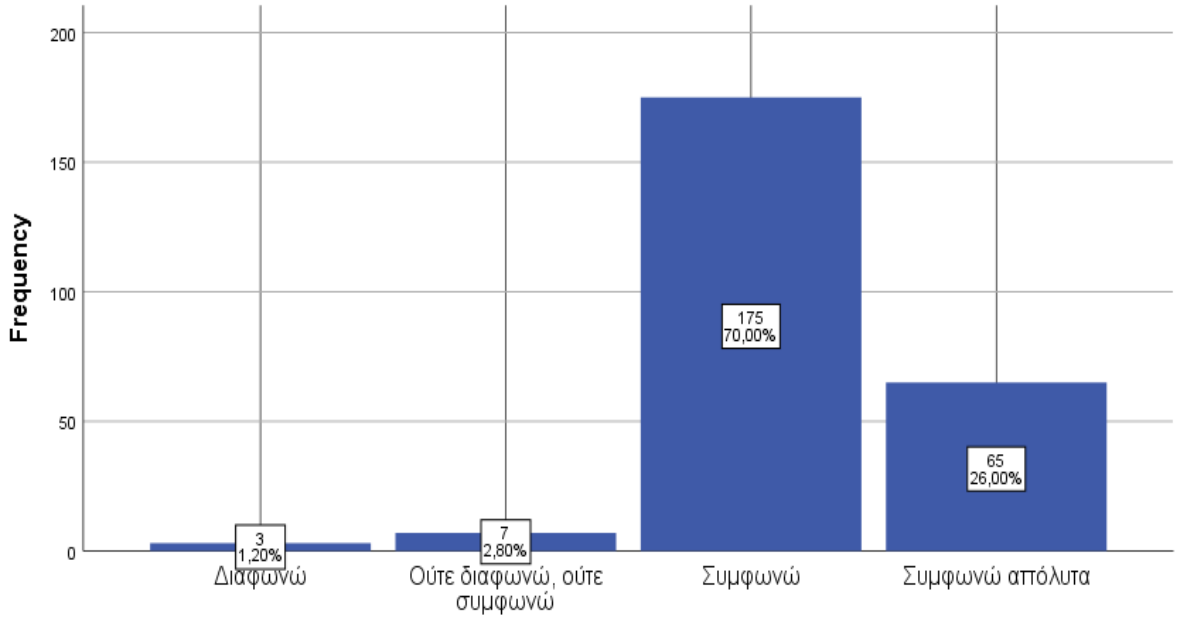

9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος

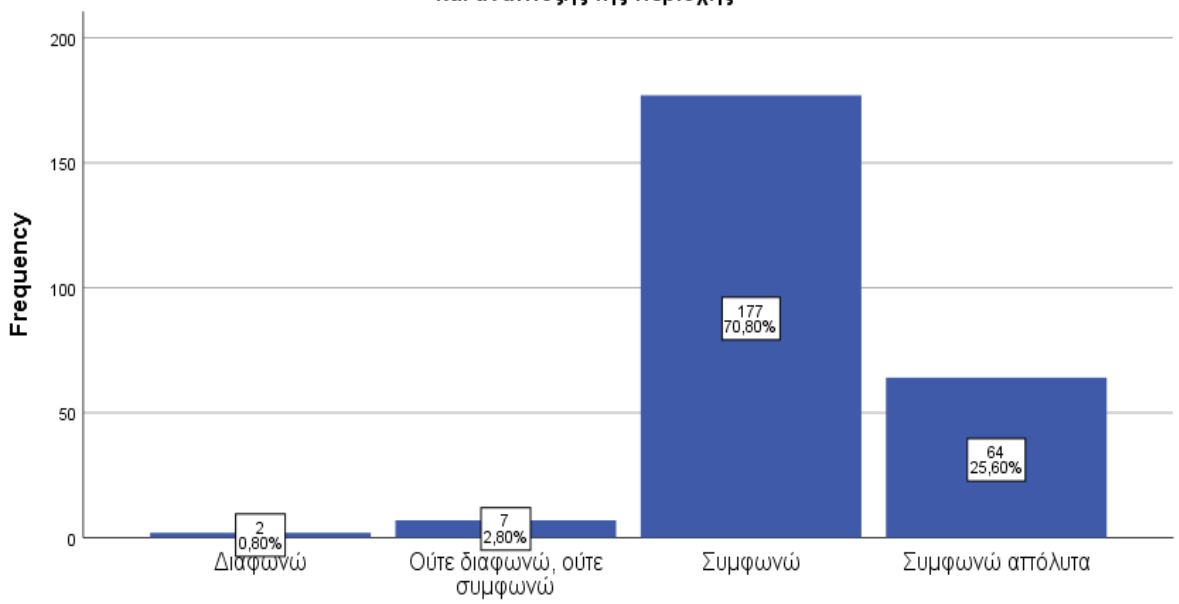
10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη

11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που na μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται

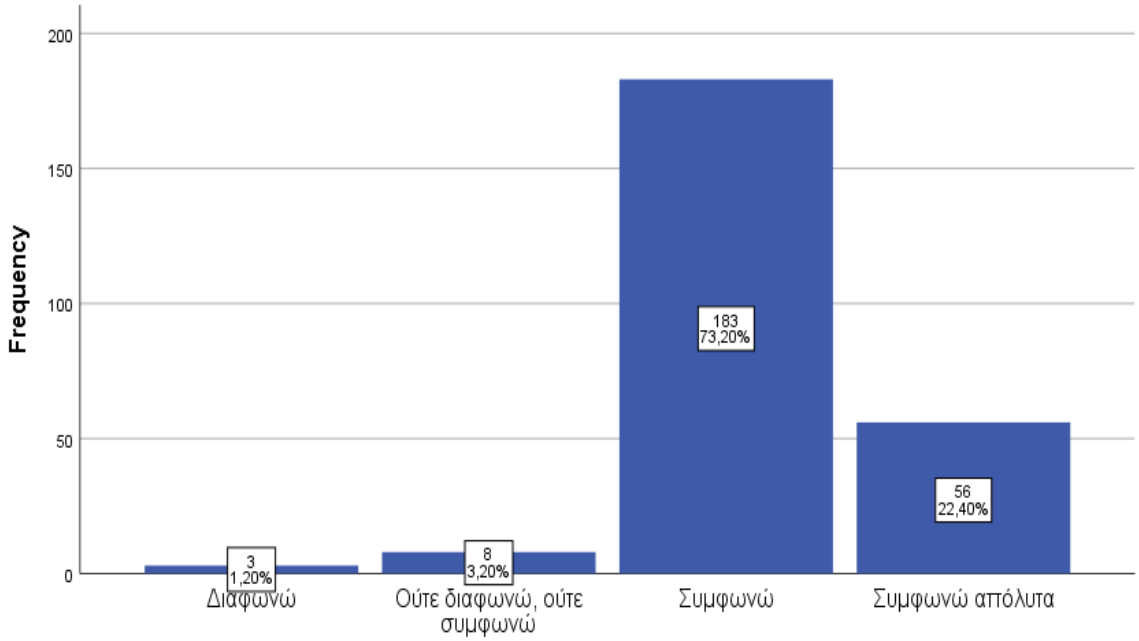
11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός, δυναμικής ανάπτυξης, που na μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται

12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής

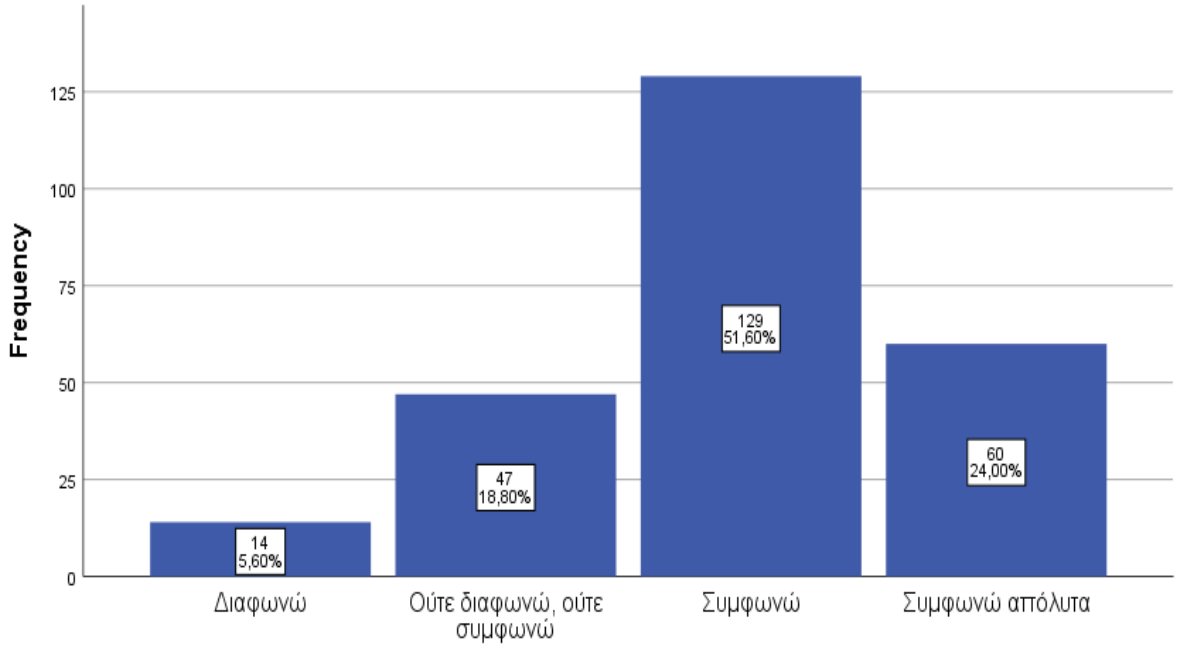
12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής

13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

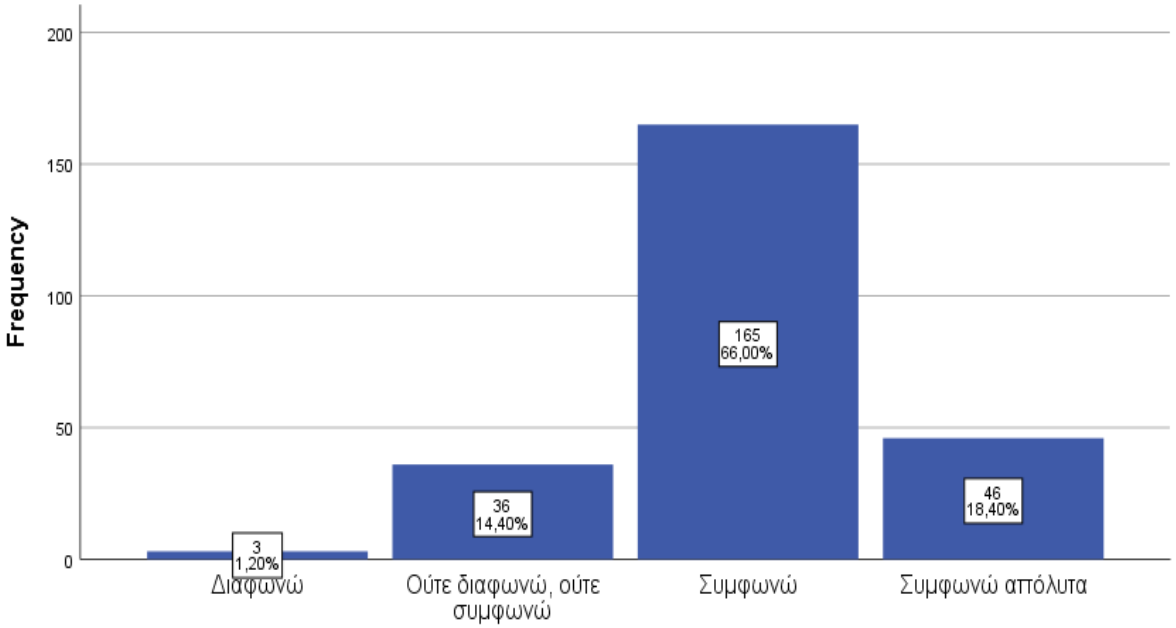
13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

14. Ο Φορέας Διαχείρισης μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης ...

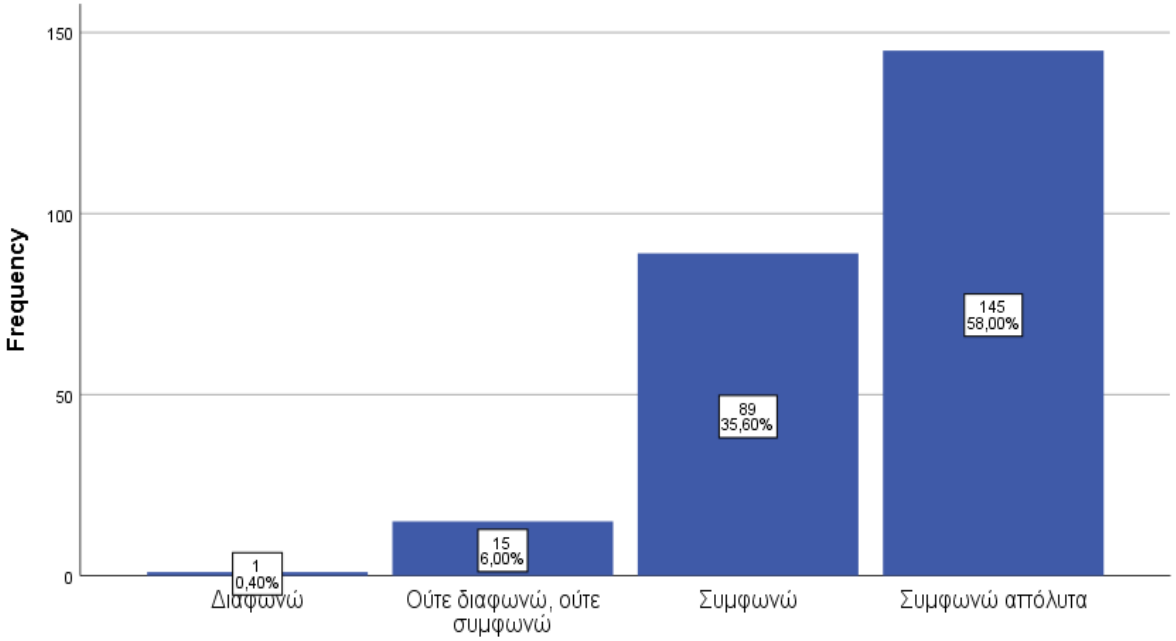
14. Ο Φορέας Διαχείρισης μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης ...

15. Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας

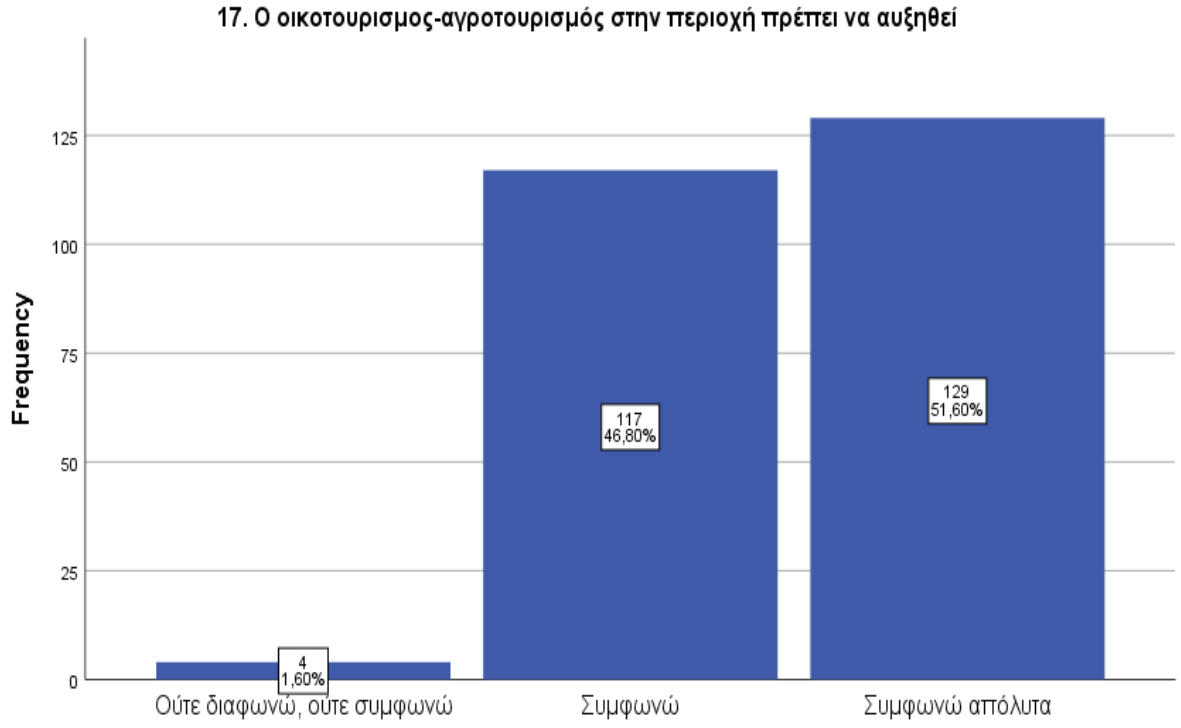

15. Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας

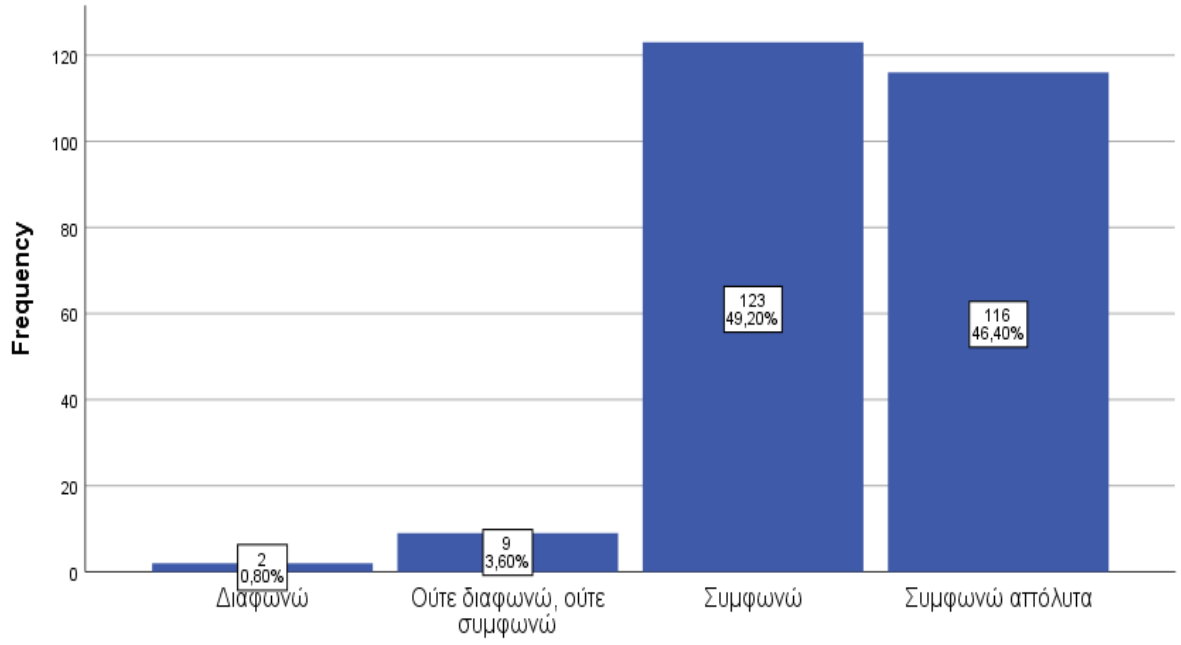
16. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού

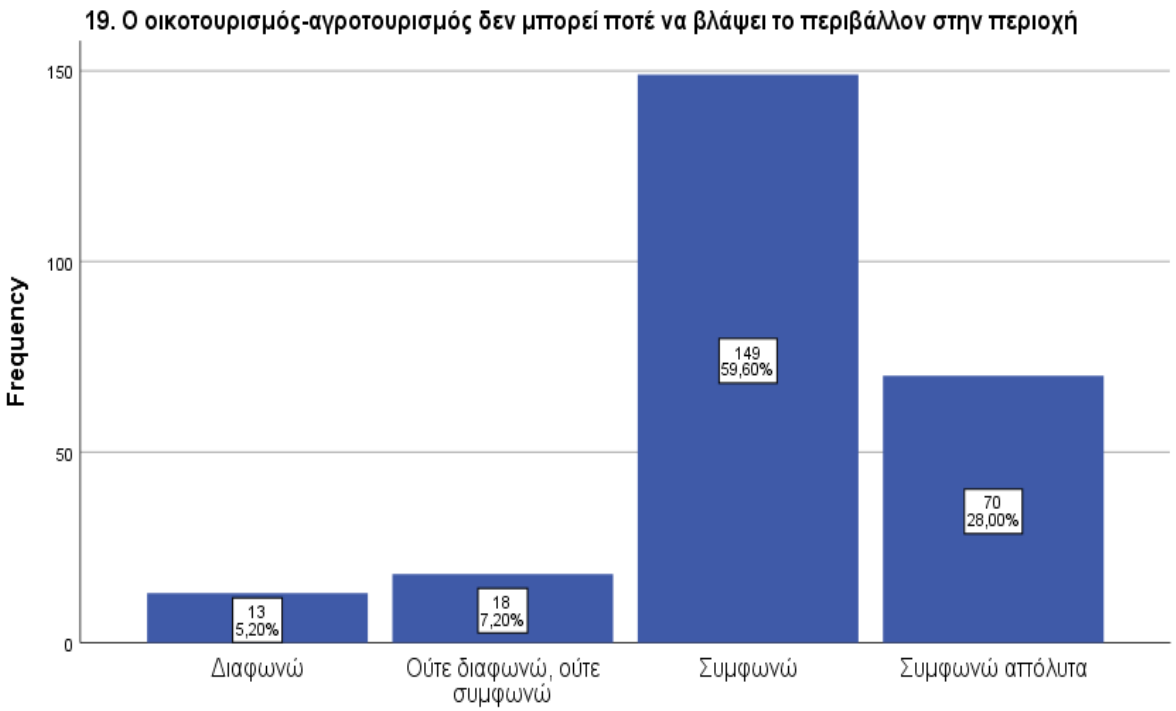
16. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού

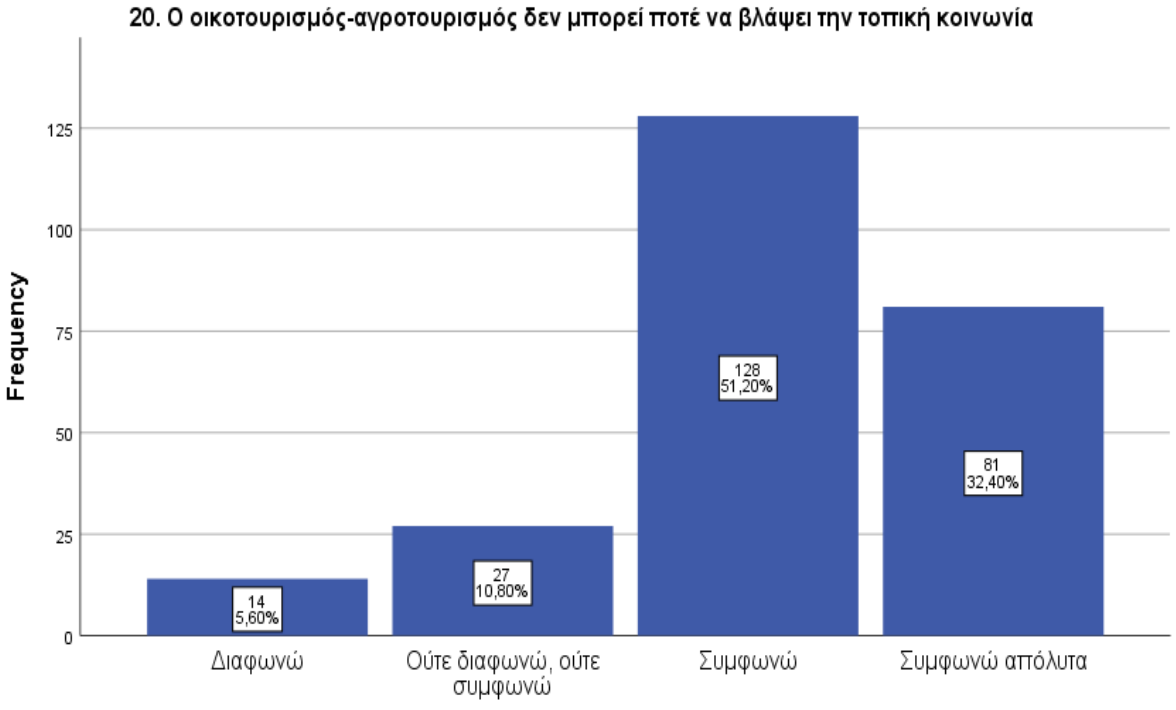
17. Ο οικοτουρισμος-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί

18. Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής

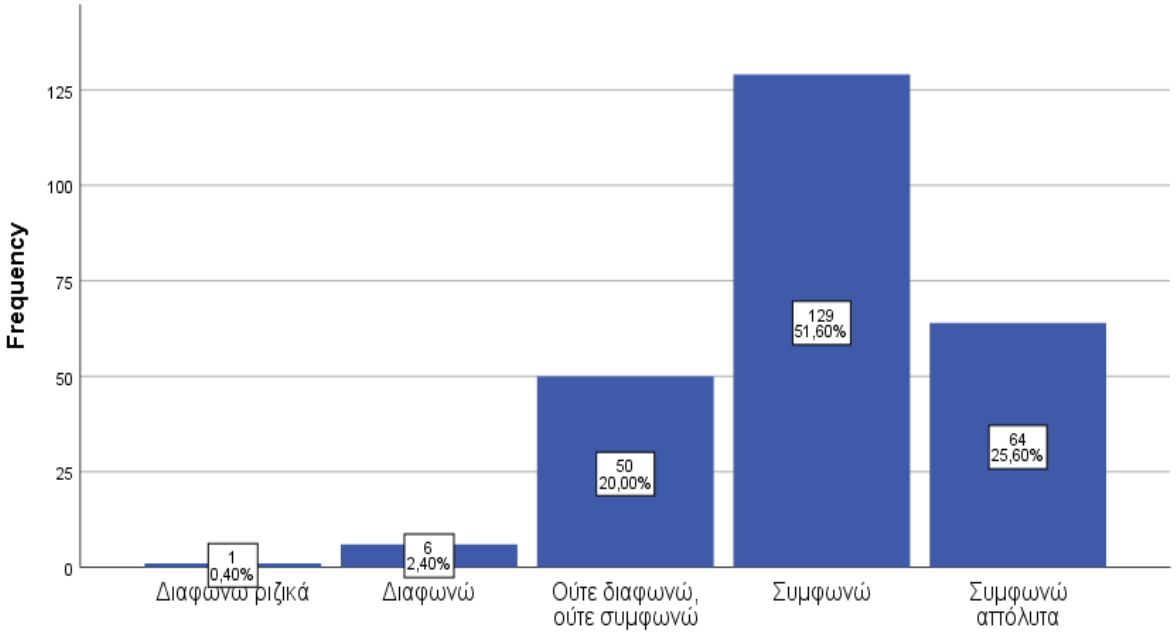

19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή

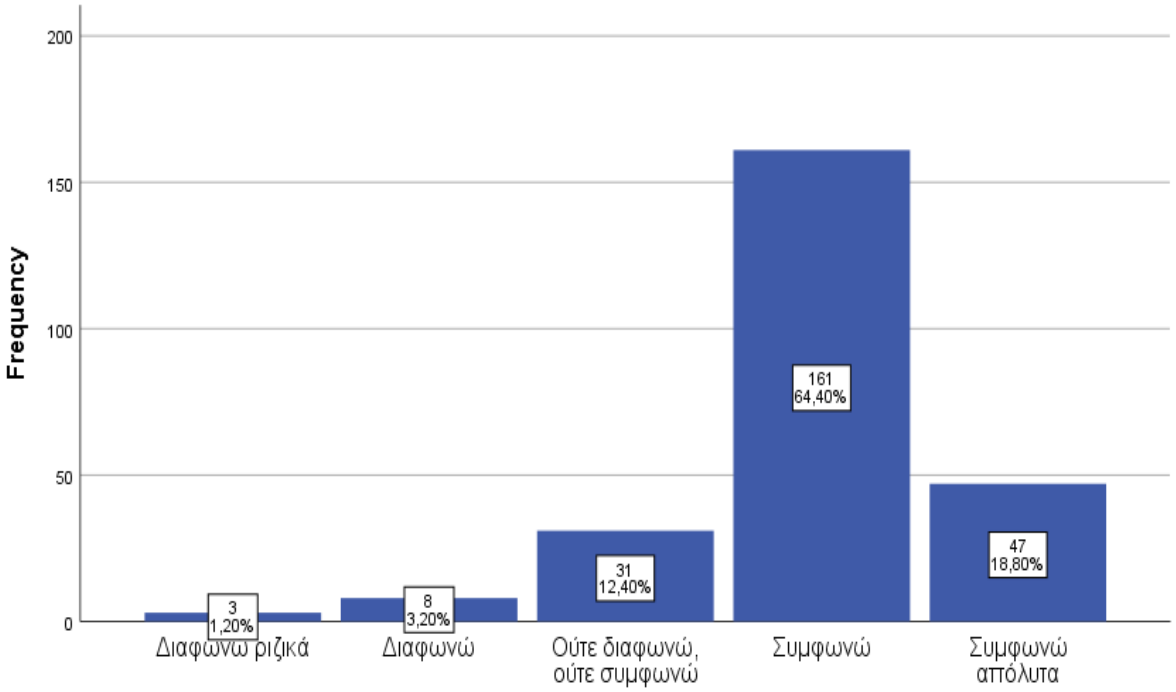
20. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία

21. Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού

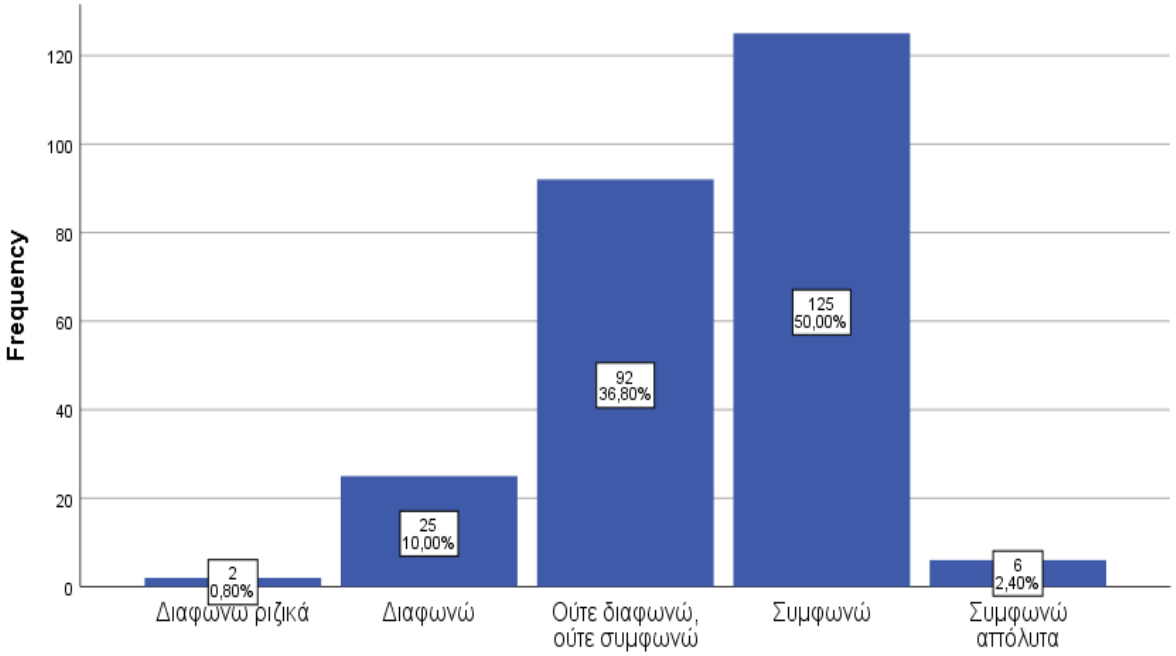
21. Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού

22. Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής

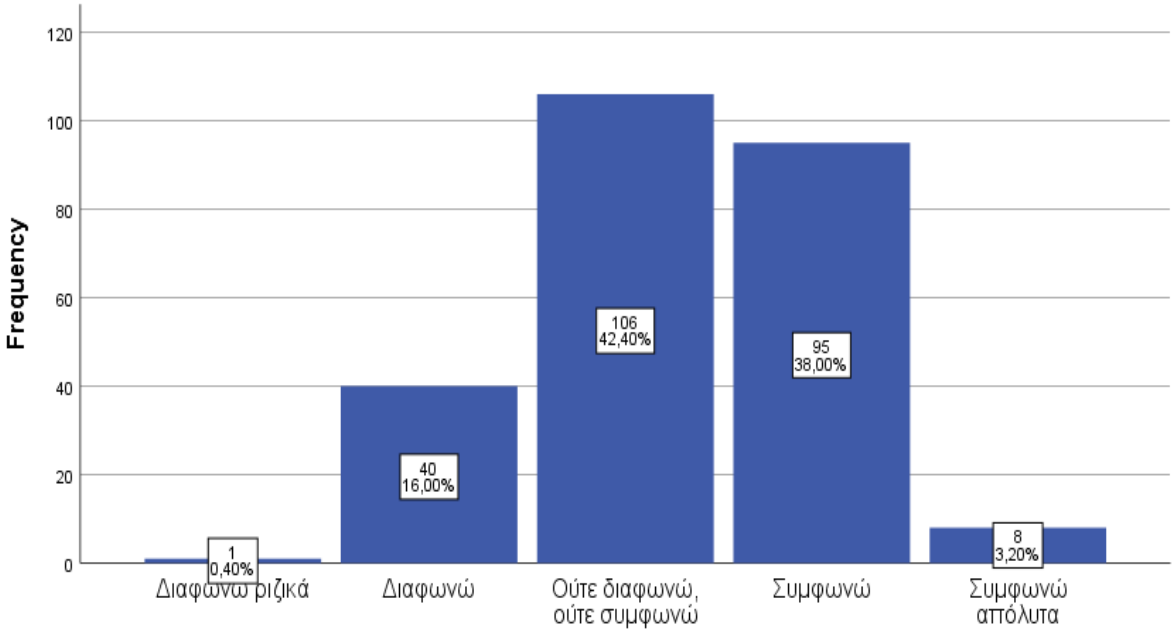
22. Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής

23. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους

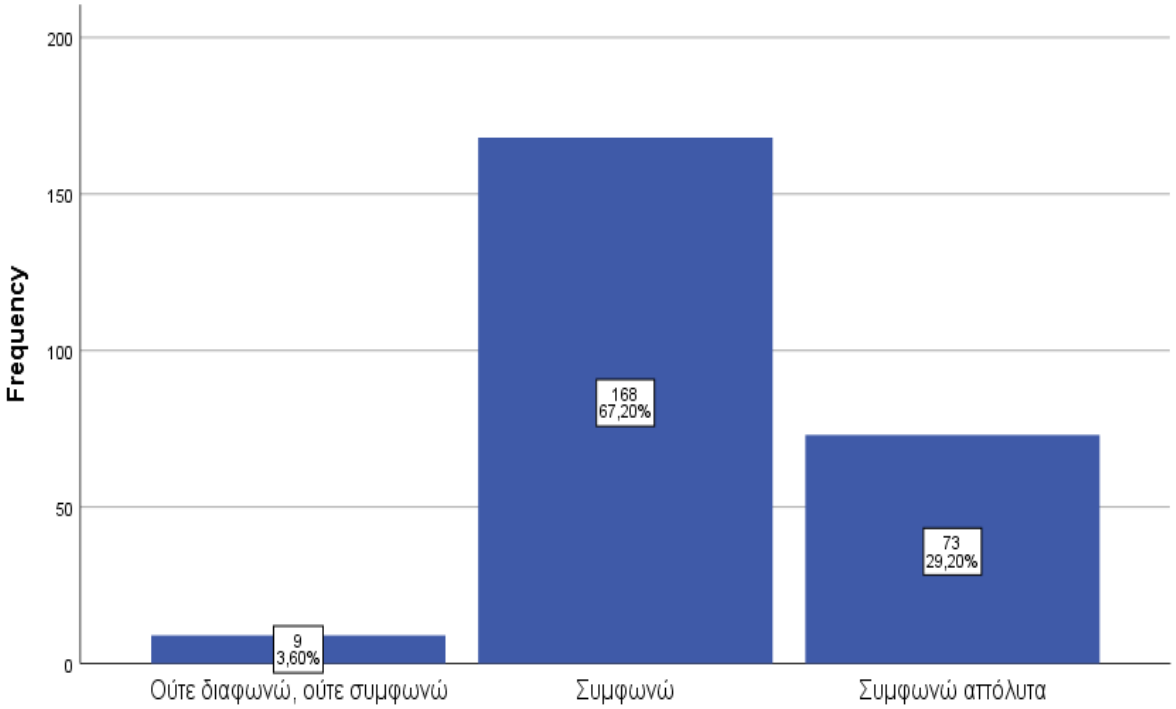
23. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται λίγο-πολύ ισότιμα ανάμεσα στους κατοίκους

24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό–αγροτουρισμό, κατανέμονται ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής

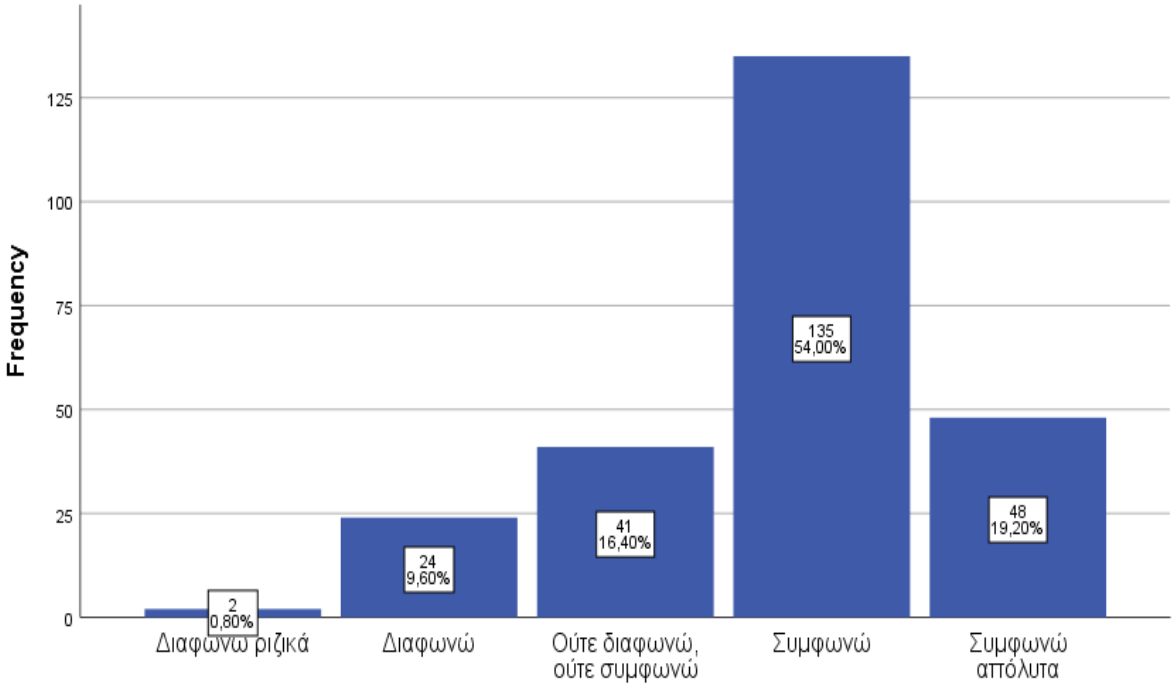
24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό–αγροτουρισμό, κατανέμονται ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής

25. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά

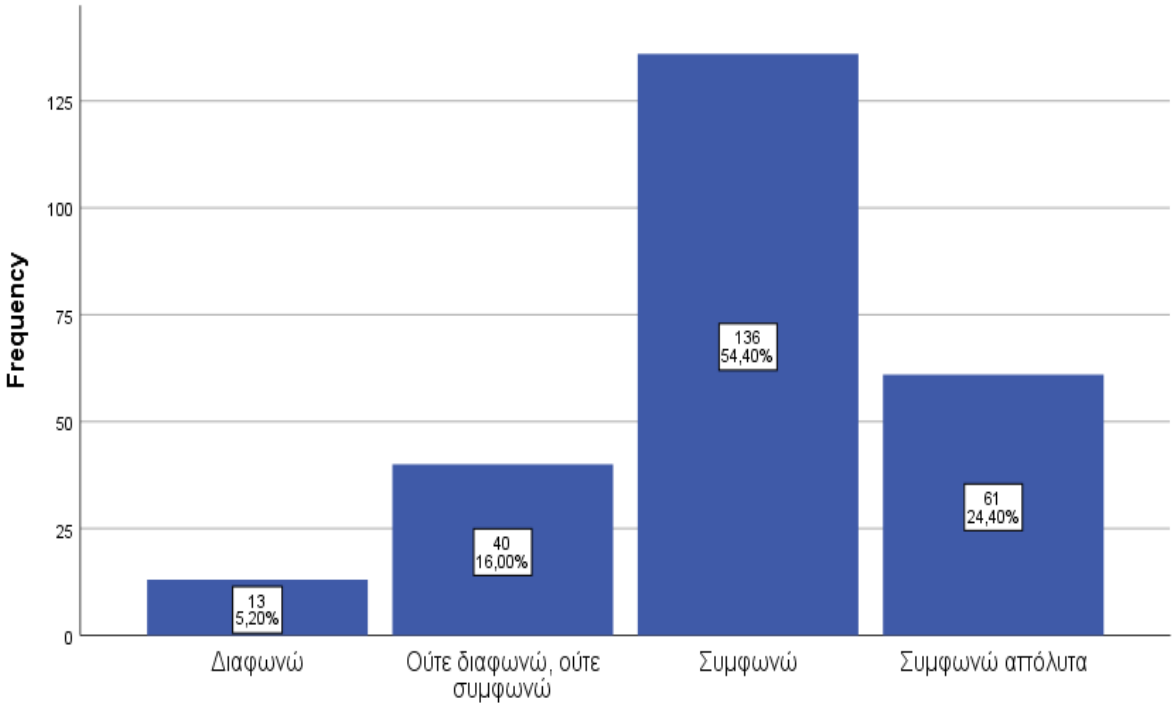
25. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά

26. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό

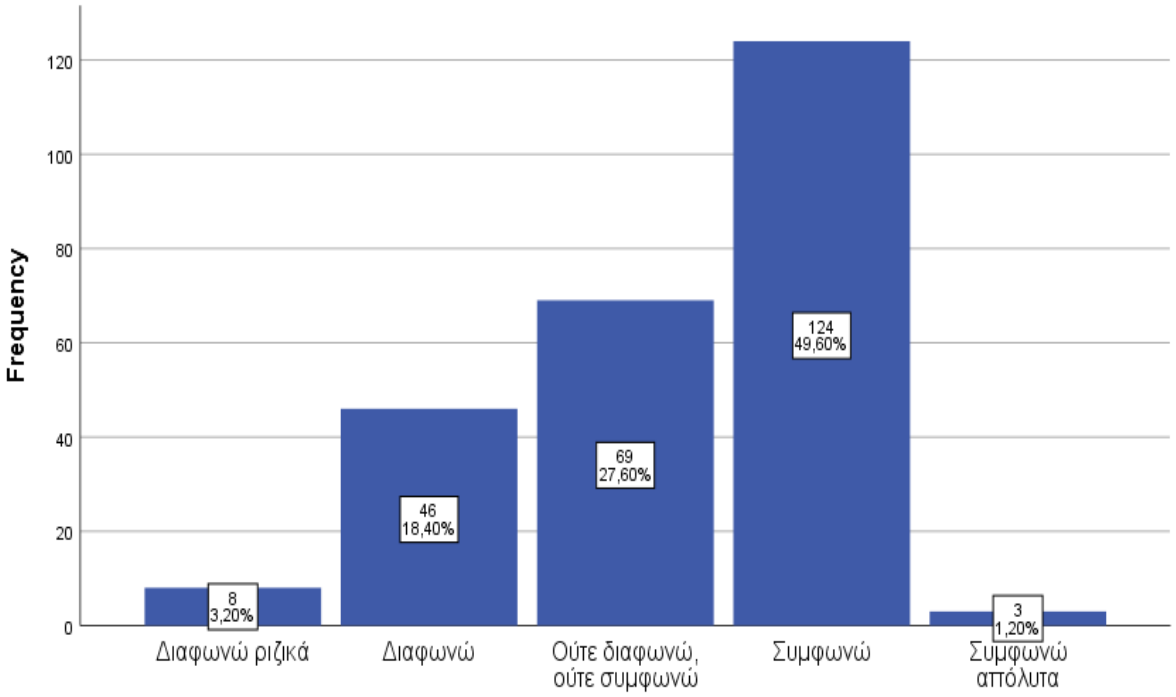
26. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό -αγροτουρισμό

27. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας

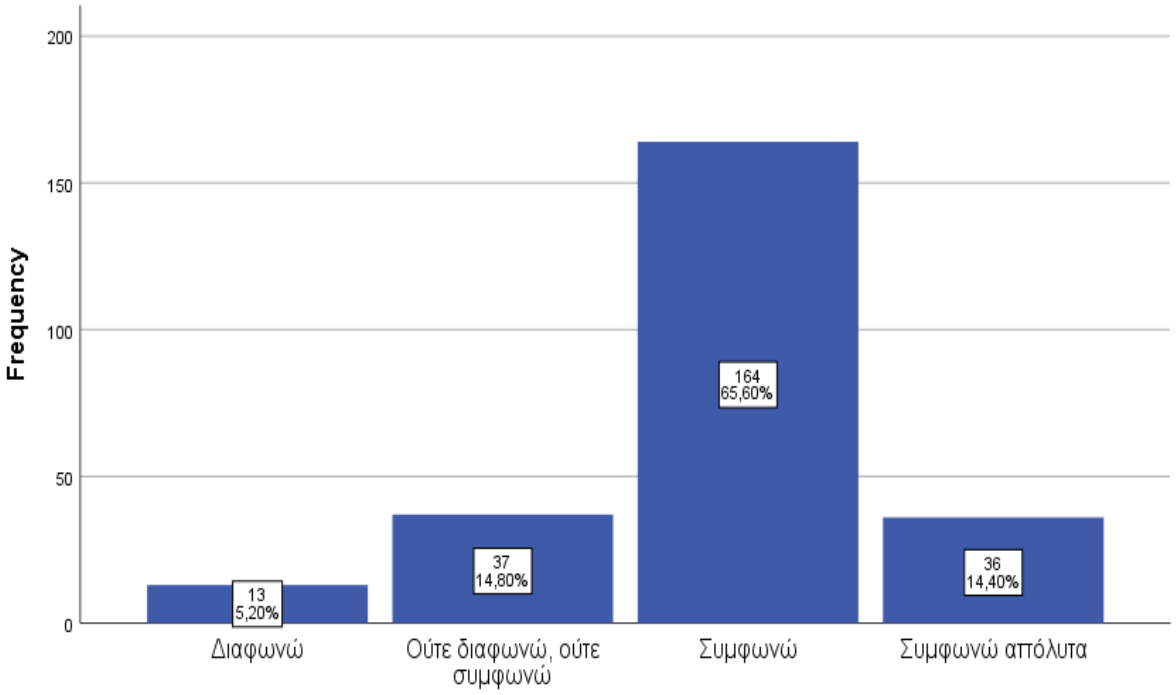
27. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας

28. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές

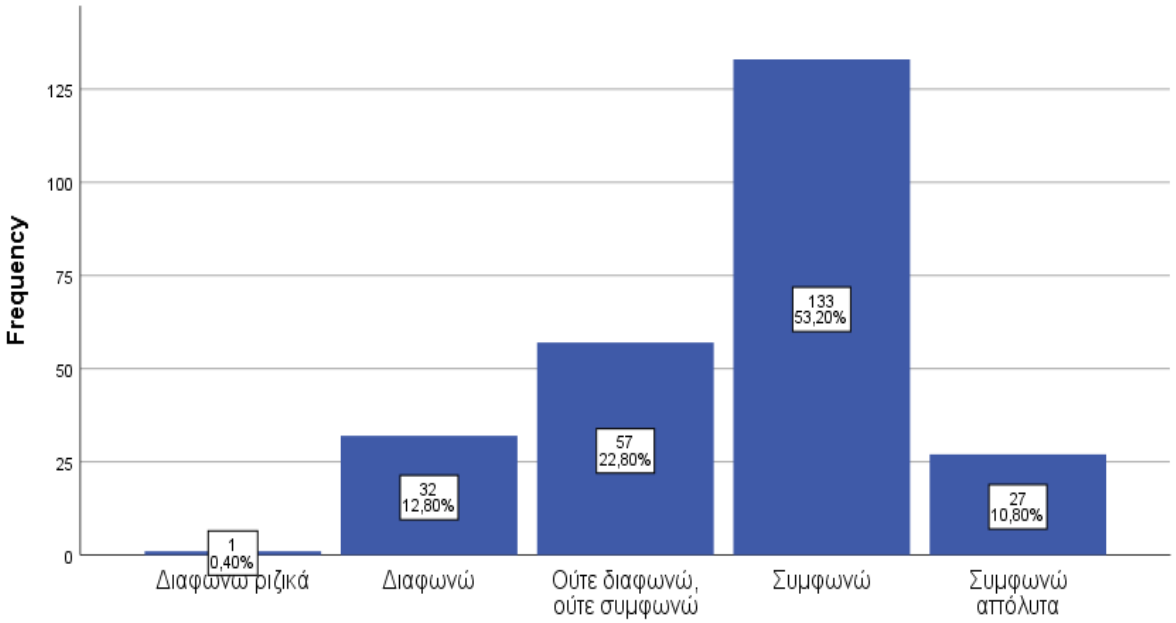
28. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές

29. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται

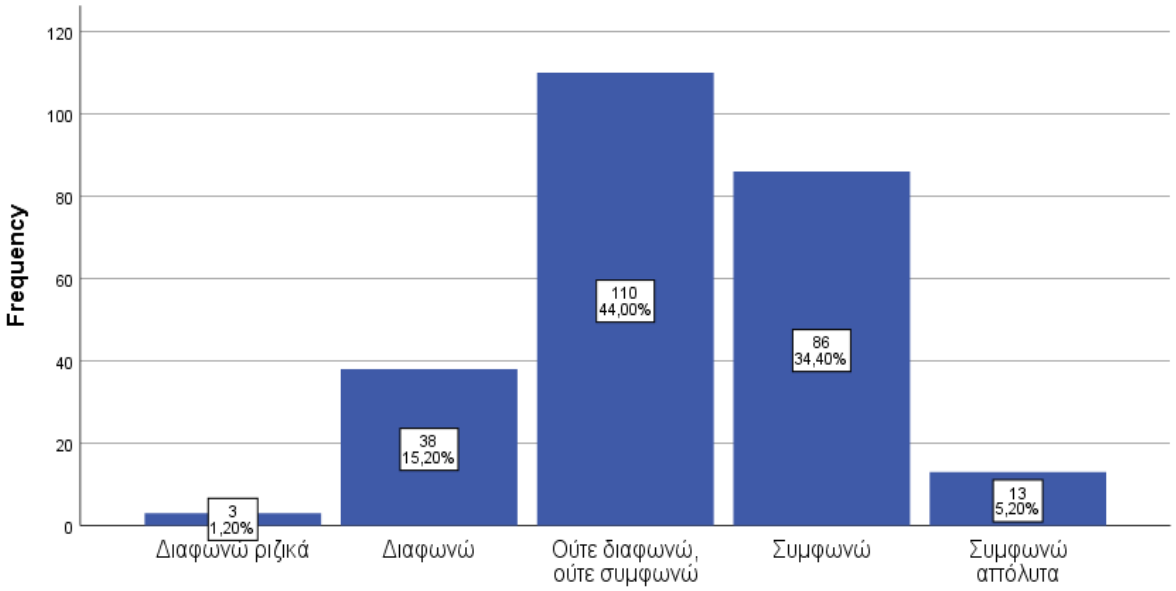
29. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται

30. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού

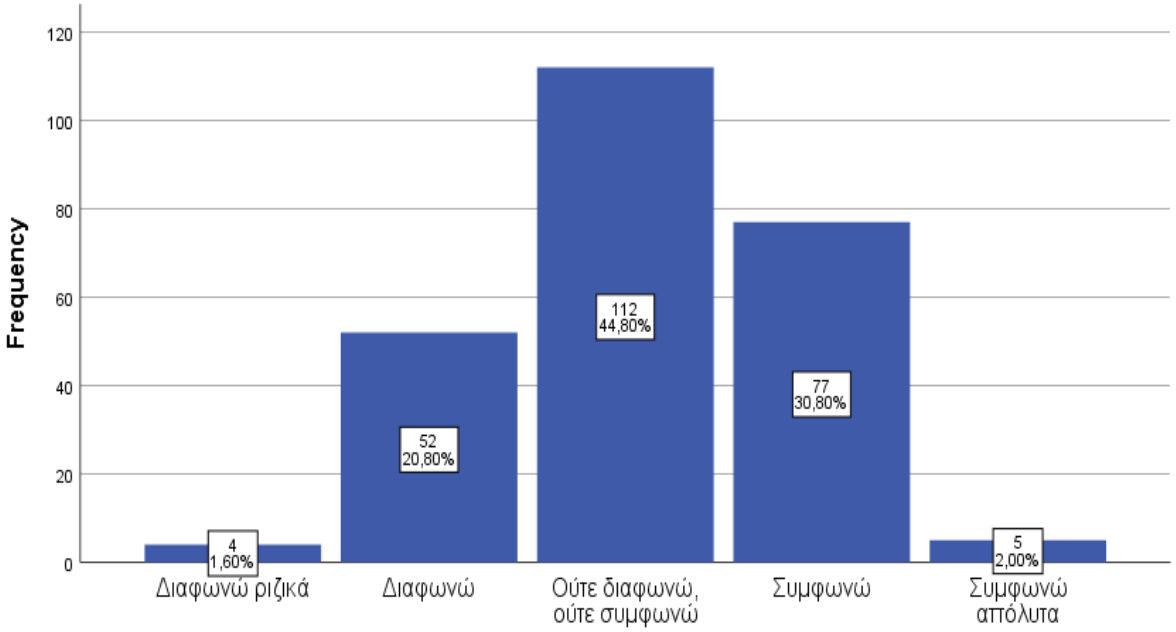
30. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού

31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού

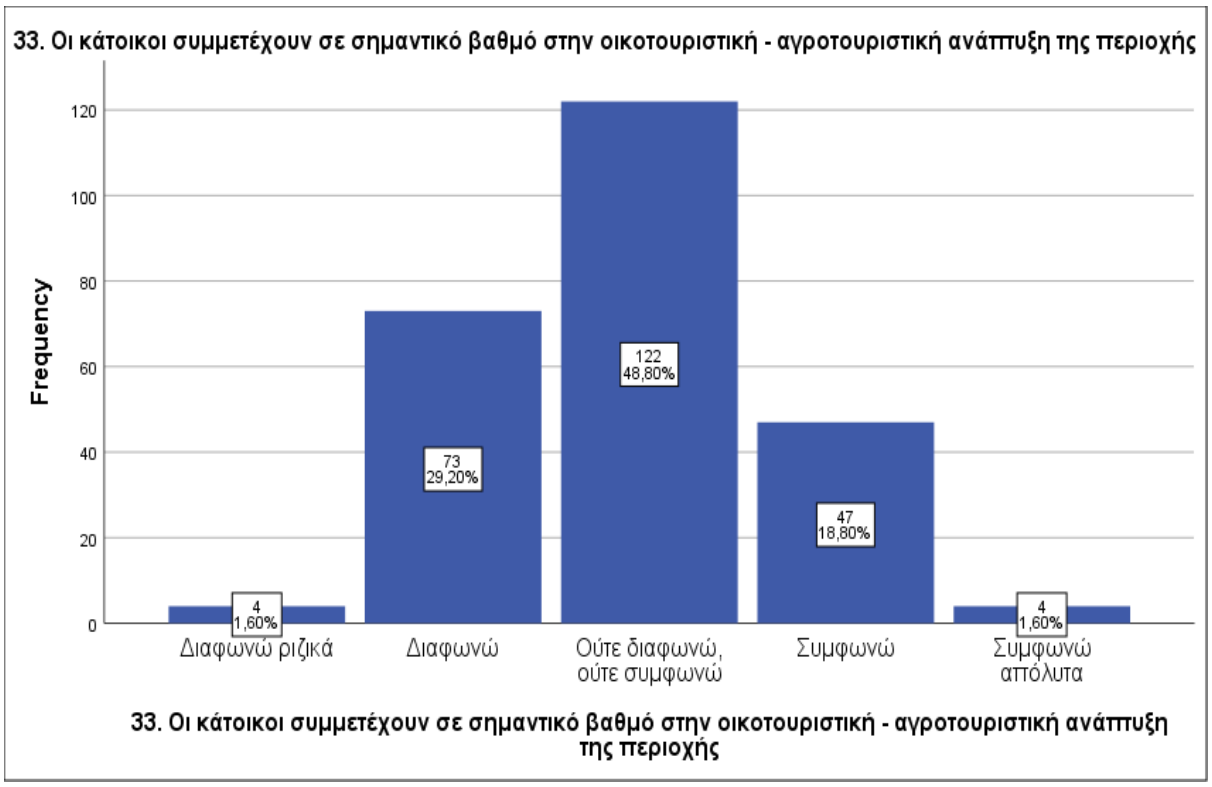

31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού

32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης

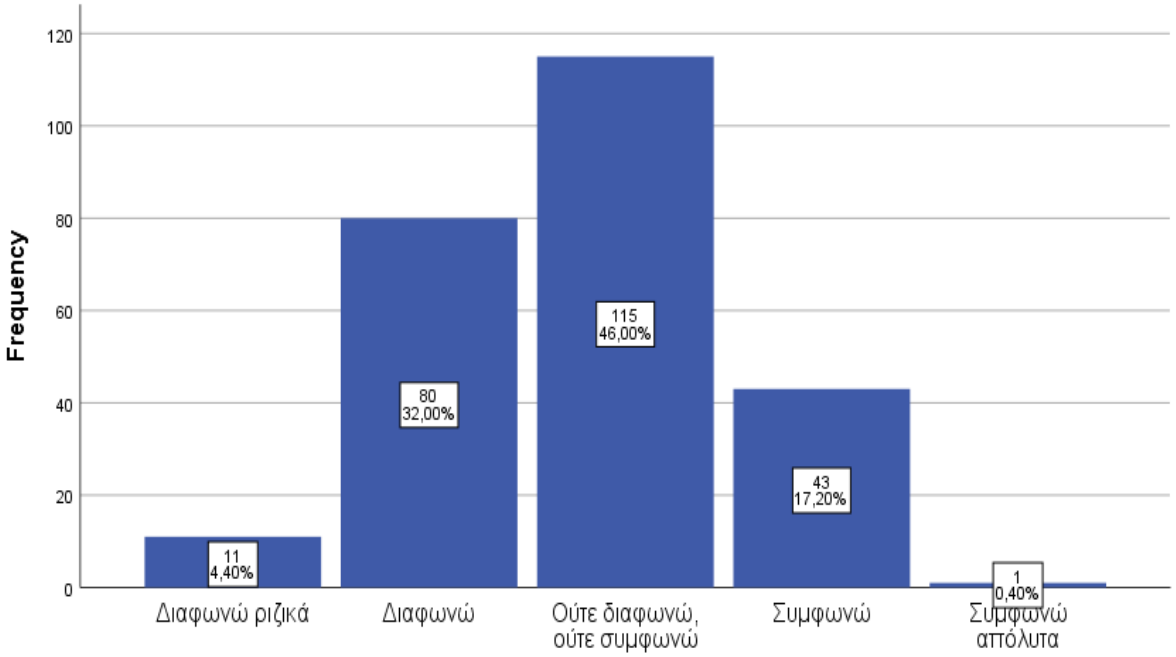

32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης

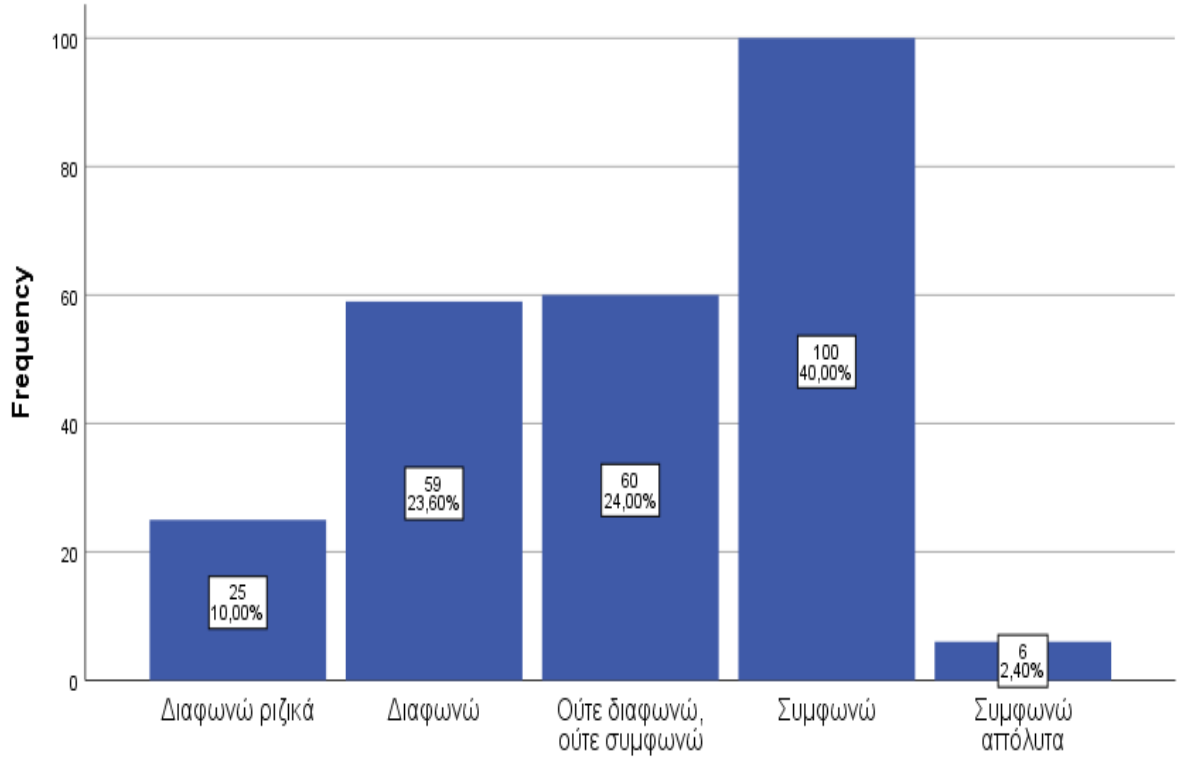
33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής

34. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής

34. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής

35. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές

35. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ. Ερωτηματολόγια

Ερωτηματολόγιο των κατοίκων της περιοχής της λίμνης Κάρλας

Αξιότιμες Κυρίες / Αξιότιμοι Κύριοι,

Το ερωτηματολόγιο που βρίσκεται στη διάθεσή σας, διανέμεται στα πλαίσια εκπόνησης της **Διδακτορικής μου διατριβής**, με τίτλο: **«Η συμμετοχική συνεργασία των πολιτικών οργάνων, του ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας, προς επίτευξη Βιώσιμης ανάπτυξης αγροτουρισμού – οικοτουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας».**

Η Διδακτορική μου διατριβή, εκπονείται στο Τμήμα Περιβάλλοντος του Ιόνιου Πανεπιστημίου, με επιβλέποντα τον Δρ. Αριστοτέλη Μαρτίνη, Αναπλ. Καθηγητή.

Το **ερωτηματολόγιο** το οποίο αναφέρεται στην **ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας,** αποτελείται από **τρία** τμήματα, ήτοι:

- Στο **πρώτο** τμήμα **θα σας ζητηθεί να συσχετίσετε λέξεις με συγκεκριμένους όρους.**
- Το **δεύτερο** τμήμα **περιλαμβάνει διατυπώσεις, με τις οποίες μπορείτε να δηλώσετε κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε**.
- Το **τελευταίο (τρίτο**) τμήμα αφορά στα **δημογραφικά στοιχεία.**

Οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι **η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι εθελοντική και ανώνυμη**. Μετά την τελική επεξεργασία των δεδομένων θα μπορούσαμε να σας κοινοποιήσουμε οποιοδήποτε στοιχείο μας ζητηθεί.

Σας ευχαριστούμε θερμά για τη συνεργασία σας και είμαστε στη διάθεσή σας για κάθε σχετική πληροφορία.

Με τιμή,

Γεωργία Τρακάλα,

Υποψήφια Διδάκτωρ

georgiatrakala@gmail.com

1ο ΤΜΗΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΡΛΑΣ

Καταγράψτε τις 5 πρώτες λέξεις που σας έρχονται στο νου, όταν ακούτε τον όρο 'τουρισμός'

1_____

2_____

3_____

4_____

5_____

Καταγράψτε τις 5 πρώτες λέξεις που σας έρχονται στο νου, όταν ακούτε τον όρο 'οικοτουρισμός '

1_____

2_____

3_____

4_____

5_____

Καταγράψτε τις 5 πρώτες λέξεις που σας έρχονται στο νου, όταν ακούτε τον όρο '<u>αγροτουρισμός</u> '

1_____

2_____

3_____

4_____

5_____

2ο ΤΜΗΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

<u>Καταγράψτε κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω διατυπώσεις για την ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας:</u>

1. **Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

2. **Στην περιοχή τα οικοσυστήματα βρίσκονται σε καλή κατάσταση**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

3. **Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

4. **Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

5. **Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

6. **Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

7. **Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, μόνο όταν οι ντόπιοι κάτοικοι τα αποδέχονται**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

8. **Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

9. **Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος**

Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
☐	☐	☐	☐	☐

10. **Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την ανάπτυξη**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

11. **Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας <u>ήπιας</u> μεν, αλλά <u>δυναμικής ανάπτυξης</u> μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

12. **Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

13. **Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

14. **Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς.**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

15. **Στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

16. **Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

17. **Ο οικοτουρισμος-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

18. Η οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

20. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

21. Θα ήθελα τα νέα παιδιά στην περιοχή, να δουλέψουν στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

22. Ο οικοτουρισμός – αγροτουρισμός, ωφελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

23. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται <u>λίγο-πολύ ισότιμα</u> ανάμεσα στους κατοίκους

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, κατανέμονται <u>λίγο-πολύ ισότιμα</u> ανάμεσα σε επιχειρηματίες της περιοχής και επιχειρηματίες εκτός της περιοχής

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

25. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό, μπορούν να αυξηθούν σημαντικά

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

26. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

27. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

28. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

29. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

30. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού - αγροτουρισμού

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συμφωνούν με τους ντόπιους σε ζητήματα οικοτουριστικής – αγροτουριστικής ανάπτυξης

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

34. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

35. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παρακάτω διατύπωση:
«Τα χωριά της περιοχής σε λίγα χρόνια θα ερημώσουν.»

Ναι ☐ Όχι ☐

Τι ποσοστό των κατοίκων στην περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι'; *Ποσοστό* (δώστε μια εκτίμηση από 0 ως 100%): _____

Τι ποσοστό των μελών περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι'; Ποσοστό (δώστε μια εκτίμηση από 0 ως 100%): _____

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παρακάτω διατύπωση:
«Ο τουρισμός είναι η μόνη ελπίδα για την περιοχή.»

Ναι ☐ Όχι ☐

Τι ποσοστό των κατοίκων στην περιοχή πιστεύετε Ποσοστό (δώστε μια εκτίμηση από 0 ως

_____

ότι θα έλεγε 'ναι'; 100%):

Τι ποσοστό των μελών περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι'; Ποσοστό (δώστε μια εκτίμηση από 0 ως 100%): _____

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παρακάτω διατύπωση:
«Η προστασία του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντική από την απασχόληση.»

Ναι ☐ Όχι ☐

Τι ποσοστό των κατοίκων στην περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι'; Ποσοστό (δώστε μια εκτίμηση από 0 ως 100%): _____

Τι ποσοστό των μελών περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι'; Ποσοστό (δώστε μια εκτίμηση από 0 ως 100%): _____

3ο ΤΜΗΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Φύλο Άντρας ☐ Γυναίκα ☐

Ηλικία <2☐ 21-30 31☐

41-50 ☐ 51-60 ☐ >60 ☐

Τόπος διαμονής

Περιοχή **(Πόλη ή Χωριό)** _____

Δήμος _____

Επάγγελμα	***Κύρια απασχόληση***		***Δευτερεύουσα απασχόληση***	
	Γεωργός/κτηνοτρόφος	☐	Γεωργός/κτηνοτρόφος	☐
	Εργάτης/τρια	☐	Εργάτης/τρια	☐

Ιδιωτικός/ή υπάλληλος		Ιδιωτικός/ή υπάλληλος	
Δημόσιος/α υπάλληλος		Δημόσιος/α υπάλληλος	
Ελεύθερος/η επαγγελματίας		Ελεύθερος/η επαγγελματίας	

Μηναίο εισόδημα	Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	
	601-900 Ευρώ	
	901-1200 Ευρώ	
	1201-1500 Ευρώ	
	Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	

Μορφωτικό επίπεδο	Δημοτικό	
	Γυμνάσιο	
	Λύκειο	
	Πανεπιστήμιο	
	Μεταπτυχιακές σπουδές	

Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμος/η	
	Παντρεμένος/η χωρίς παιδιά	
	Παντρεμένος/η με παιδιά	

Σημειώστε στον χώρο που δίνεται οποιοδήποτε σχόλιο επιθυμείτε να κάνετε σχετικά με το ερωτηματολόγιο ή την έρευνα

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΟΤΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ

Ερωτηματολόγιο των επισκεπτών της περιοχής της λίμνης Κάρλας

Αξιότιμες Κυρίες / Αξιότιμοι Κύριοι,

Το ερωτηματολόγιο που βρίσκεται στη διάθεσή σας, διανέμεται στα πλαίσια **εκπόνησης της Διδακτορικής μου διατριβής**, στο **Τμήμα Περιβάλλοντος του Ιόνιου Πανεπιστημίου, με τίτλο: «Η συμμετοχική συνεργασία των πολιτικών οργάνων, του ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας, προς επίτευξη Βιώσιμης ανάπτυξης αγροτουρισμου – οικοτουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας»**

Η Διδακτορική μου διατριβή, εκπονείται στο Τμήμα Περιβάλλοντος του Ιόνιου Πανεπιστημίου, με επιβλέποντα τον Δρ. Αριστοτέλη Μαρτίνη, Αναπλ. Καθηγητή.

Το **ερωτηματολόγιο** που αφορά στην **ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας**, αποτελείται από **δύο** τμήματα, ήτοι:

Το **πρώτο τμήμα περιλαμβάνει διατυπώσεις, με τις οποίες μπορείτε να δηλώσετε κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε**.

Το **δεύτερο** (τελευταίο) τμήμα αφορά στα **δημογραφικά στοιχεία**.

Οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι η **συμμετοχή σας στην έρευνα είναι εθελοντική και ανώνυμη.** Μετά την τελική επεξεργασία των δεδομένων θα μπορούσαμε να σας κοινοποιήσουμε οποιοδήποτε στοιχείο μας ζητηθεί.

Σημ: Το ερωτηματολόγιο αυτό είναι σκόπιμο να απαντηθεί μόνο από συμμετέχοντες, που έχουν επισκεφθεί την περιοχή της λίμνης Κάρλας.

Σας ευχαριστούμε θερμά για τη συνεργασία σας και είμαστε στη διάθεσή σας για κάθε σχετική πληροφορία.

Με τιμή,

Γεωργία Τρακάλα

Υποψήφια Διδάκτωρ

georgiatrakala@gmail.com

<u>Σημειώστε την εκτίμησή σας σχετικά με τα παρακάτω στην προστατευόμενη περιοχή της λίμνης Κάρλας:</u>

1. **Την ποιότητα των βασικών υποδομών στην περιοχή**

Πολύ χαμηλή	Χαμηλή	Μέτρια	Υψηλή	Πολύ υψηλή
☐	☐	☐	☐	☐

2. **Την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην περιοχή**

Πολύ χαμηλή	Χαμηλή	Μέτρια	Υψηλή	Πολύ υψηλή
☐	☐	☐	☐	☐

3. **Την ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών συγκριτικά με τις τιμές στην περιοχή**

Πολύ χαμηλή	Χαμηλή	Μέτρια	Υψηλή	Πολύ υψηλή
☐	☐	☐	☐	☐

4. **Την κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή**

Πολύ χαμηλή	Χαμηλή	Μέτρια	Υψηλή	Πολύ υψηλή
☐	☐	☐	☐	☐

5. **Την κατάσταση της καθαριότητας που επικρατεί στην περιοχή**

Απαράδεκτη	Μη ικανοποιητική	Μέτρια	Ικανοποιητική	Εξαιρετική
☐	☐	☐	☐	☐

6. **Τη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων στην περιοχή**

Εχθρική	Μη φιλική	Ουδέτερη	Φιλική	Πολύ φιλική
☐	☐	☐	☐	☐

7. **Τη συμπεριφορά των υπόλοιπων επισκεπτών στην περιοχή**

Εχθρική	Μη φιλική	Ουδέτερη	Φιλική	Πολύ φιλική
☐	☐	☐	☐	☐

8. Τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή

Υπάρχουν πολλοί επισκέπτες και αυτό ενοχλεί	Υπάρχουν πολλοί επισκέπτες	Υπάρχουν αρκετοί επισκέπτες	Υπάρχουν λίγοι επισκέπτες	Υπάρχουν πολύ λίγοι επισκέπτες
☐	☐	☐	☐	☐

9. Θα προτείνατε ο αριθμός των επισκεπτών

Να μειωθεί σημαντικά	Να μειωθεί	Να μείνει σταθερός	Να αυξηθεί	Να αυξηθεί σημαντικά
☐	☐	☐	☐	☐

10. Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την επίσκεψή σας στην περιοχή;

Καθόλου	Ελάχιστα	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

<u>Καταγράψτε κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω διατυπώσεις για την προστατευόμενη περιοχή της λίμνης Κάρλας:</u>

1. Για τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημάτων μιας προστατευόμενης περιοχής απαιτούνται όρια και περιορισμοί στη χρήση τους

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

2. Στην περιοχή προστατεύεται επαρκώς η βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα)

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

3. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας θα έχει θετικές επιπτώσεις στο κλίμα της περιοχής

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

4. Η περιβαλλοντική προστασία είναι σημαντικότερη από την οικονομική ανάπτυξη

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

5. Η περιβαλλοντική προστασία πάντοτε συγκρούεται με την οικονομική ανάπτυξη

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

6. Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εφαρμόζονται σε προστατευόμενες περιοχές, ακόμη και όταν αυτό μειώνει το εισόδημα των ντόπιων κατοίκων

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

7. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, συμβάλει σημαντικά στην προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

8. Ο Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλοβρύσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού, μπορεί να συμβάλλει στην υποστήριξη οικοτουριστικών προγραμμάτων και δράσεων ανάδειξης και προώθησης τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς.

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

9. Ο οικοτουρισμός προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος

Διαφωνώ ριζικά	**Διαφωνώ**	**Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ**	**Συμφωνώ**	**Συμφωνώ απόλυτα**
☐	☐	☐	☐	☐

10. Ο οικοτουρισμός θεωρείται ως δυναμική διαδικασία, που αναζητά την ισορροπία ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού, ανθρωπογενούς, κοινωνικού και οικονομικού) και την βιώσιμη ανάπτυξη

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

11. Ο οικοτουρισμός, οφείλει να λειτουργεί ως μοχλός μιας <u>ήπιας</u> μεν, αλλά <u>δυναμικής βιώσιμης ανάπτυξης</u> μιας περιοχής, που μπορεί να ενσωματώνει αλλαγές και να εκσυγχρονίζεται

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

12. Ο οικοτουρισμός πρέπει να λειτουργεί βάσει σχεδίου, που να εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

13. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην διατήρηση του κοινωνικού ιστού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

14. Στην βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού εμπλέκονται η τοπική κοινωνία, η τουριστική βιομηχανία και ο κρατικός τομέας

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

15. Έχει μέλλον και προοπτική στην περιοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

16. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει να αυξηθεί

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

17. Η βιώσιμη οικοτουριστική - αγροτουριστική ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην οικονομική τόνωση της τοπικής κοινωνίας της περιοχής

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

18. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει το περιβάλλον στην περιοχή

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

19. Ο οικοτουρισμός-αγροτουρισμός δεν μπορεί ποτέ να βλάψει την τοπική κοινωνία

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

20. Η ανασύσταση της λίμνης Κάρλας προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη τοπικού δικτύου πιστοποιημένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο μονοπατιών στην ευρύτερη περιοχή

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

21. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες αναψυχής μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων μονοπατιών

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

22. Η υλοποίηση δράσεων προστασίας, διαχείρισης, και έργων ανάδειξης της περιοχής, θα συμβάλλει στην προσέλκυση των επισκεπτών

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

23. Η ανάδειξη της λίμνης Κάρλας ως Μητροπολιτικού κόμβου, για τη διασύνδεση του ορεινού τόξου Κισσάβου – Μαυροβουνίου – Πηλίου, θα αναβαθμίσει οικολογικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

24. Τα οφέλη από τον οικοτουρισμό – αγροτουρισμό στην περιοχή μπορούν να αυξηθούν σημαντικά

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

25. Η προστατευόμενη περιοχή Κάρλας έχει αυξήσει τον οικοτουρισμό - αγροτουρισμό

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

26. Οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται λόγω της προστατευόμενης περιοχής Κάρλας

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

27. Οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από επισκέψεις σε γειτονικές περιοχές

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

28. Ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή Κάρλας συνεχώς αυξάνεται

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

29. Οι κάτοικοι σχεδιάζουν ικανοποιητικά την οικοτουριστική-αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

30. Οι κάτοικοι ενημερώνονται για την οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη σε άλλες παρόμοιες περιοχές

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

31. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή έχουν συμβάλλει στην αύξηση του οικοτουτουρισμού - αγροτουρισμού

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

32. Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή συνεργάζονται με τους ντόπιους κατοίκους στον τομέα του οικοτουρισμού-αγροτουρισμού

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

33. Οι κάτοικοι συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην βιώσιμη οικοτουριστική – αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

34. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται <u>στην πληροφόρηση</u> που είχα για την περιοχή πριν την επίσκεψη

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

35. Οι εμπειρίες μου κατά τη διάρκεια της παραμονής μου στην περιοχή ανταποκρίνονται <u>στις προσδοκίες</u> που είχα για την περιοχή πριν την επίσκεψη

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
☐	☐	☐	☐	☐

<u>Καταγράψτε κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω διατυπώσεις για την ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κάρλας:</u>

1. **Για να αναπτυχθεί ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός στην περιοχή πρέπει το ίδιο το Κράτος να προσφέρει χρηματοδότηση σε νέες και υπάρχουσες επιχειρήσεις**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

2. Η συνεργασία Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα (ΣΔΙΤ), θα βοηθήσει στην ανάπτυξη βιώσιμων οικοτουριστικών και αγροτουριστικών μονάδων στην περιοχή

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

3. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας της τοπικής διακυβέρνησης

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

4. Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να γίνουν ριζικές παρεμβάσεις για την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

5. Η καθιέρωση της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε όλες της βαθμίδες εκπαίδευσης, μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη της βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης της περιοχής και στην περιβαλλοντική συνείδηση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

6. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδράμει στην τοπική κοινωνία, προκειμένου να διατηρήσει και αξιοποιήσει την τοπική γνώση για την βιώσιμη ανάπτυξη

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

7. **Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, όταν είναι κατάλληλα σχεδιασμένη μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους στο να αποκτήσουν περιβαλλοντικές αξίες και να αποκτήσουν τις κατάλληλες στάσεις**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

8. **Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι ένα μέσο που βοηθάει στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, ενθαρρύνοντας τους πολίτες να εφαρμόσουν βιώσιμες πρακτικές**

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

9. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης στις τοπικές κοινότητες

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

10. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη, χρησιμοποιεί την τοπική γνώση γύρω από την χλωρίδα και πανίδα, καθώς και τις αειφόρες γεωργικές πρακτικές

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

11. Η περιοχή Κάρλας – Μαυροβουνίου, προσφέρει ευκαιρίες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω τοπικού δικτύου, άριστα οργανωμένων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών μονοπατιών

Διαφωνώ ριζικά	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Περιοχή Κάρλας:

Γνωρίζετε ότι η περιοχή που επισκέπτεστε είναι προστατευόμενη; Ναι ☐ Όχι ☐

Γνωρίζετε ότι στην περιοχή υπάρχει Φορέας Διαχείρισης; Ναι ☐ Όχι ☐

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παρακάτω διατύπωση:
«Θα προσέφερα μια εβδομάδα εθελοντικής εργασίας για την προστασία της προστατευόμενης περιοχής.»

Ναι ☐ Όχι ☐

Τι ποσοστό των επισκεπτών στην περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι';

Ποσοστό (δώστε μια εκτίμηση από 0 ως 100%): _____

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παρακάτω διατύπωση:
«θα δεχόμουν περιορισμούς κατά τη διάρκεια παραμονής μου στην περιοχή για λόγους περιβαλλοντικής προστασίας.»

Ναι ☐ Όχι ☐

Τι ποσοστό των επισκεπτών στην περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι';

Ποσοστό (δώστε μια εκτίμηση από 0 ως 100%): _____

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παρακάτω διατύπωση:
«Θα συμμετείχα οικονομικά στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής.»

Ναι ☐ Όχι ☐

Τι ποσοστό των επισκεπτών στην περιοχή πιστεύετε ότι θα έλεγε 'ναι';

Ποσοστό (δώστε μια εκτίμηση από 0 ως 100%): _____

Αν δέχεστε να συμμετάσχετε οικονομικά

στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής,

τι ποσό θα προσφέρατε; _____Ευρώ

Σημειώστε τον κυριότερο λόγο για τον οποίο δέχεστε να συμμετάσχετε οικονομικά στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής (<u>απαντήστε μόνο αν έχετε απαντήσει θετικά στη σχετική ερώτηση)</u>

_____

Σημειώστε τον κυριότερο λόγο για τον οποίο δέχεστε να συμμετάσχετε οικονομικά στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής (<u>απαντήστε μόνο αν έχετε απαντήσει αρνητικά στη σχετική ερώτηση)</u>

_____

Σημειώστε <u>μέχρι 3 δραστηριότητες</u> στις οποίες αφιερώσατε αρκετό χρόνο κατά τη διάρκεια της παραμονής σας στην περιοχή

1_____

2_____

3_____

Σημειώστε <u>μέχρι 3 δραστηριότητες</u> τις οποίες θα θέλατε να βρείτε στην περιοχή, <u>αλλά απουσιάζουν</u>

1_____

2_____

3_____

Σημειώστε <u>τα 3 δυνατά σημεία</u> που εμφανίζει η περιοχή και <u>αποτελούν κίνητρο</u> επίσκεψης και παραμονής

1_____

2_____

3_____

Σημειώστε <u>τα 3 αδύνατα σημεία</u> που εμφανίζει η περιοχή και <u>αποτελούν αντικίνητρο</u> επίσκεψης και παραμονής

1_____

2_____

3_____

<u>ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ</u>

Φύλο Άντρας ☐ Γυναίκα ☐

Ηλικία <20 ☐ 21-30 ☐ 31-40 ☐

41-50 ☐ 51-60 ☐ >60 ☐

Τόπος διαμονής (Πόλη/Κοινότητα) …….

Δήμος περιοχής ……

Επάγγελμα	*Κύρια απασχόληση*		*Δευτερεύουσα απασχόληση*	
	Γεωργός/κτηνοτρόφος	☐	Γεωργός/κτηνοτρόφος	☐
	Εργάτης/τρια	☐	Εργάτης/τρια	☐
	Ιδιωτικός/ή υπάλληλος	☐	Ιδιωτικός/ή υπάλληλος	☐
	Δημόσιος/α υπάλληλος	☐	Δημόσιος/α υπάλληλος	☐

	Ελεύθερος/η επαγγελματίας		Ελεύθερος/η επαγγελματίας	

Μηναίο εισόδημα	Χαμηλότερο από 600 Ευρώ	
	601-900 Ευρώ	
	901-1200 Ευρώ	
	1201-1500 Ευρώ	
	Μεγαλύτερο από 1500 Ευρώ	

Μορφωτικό επίπεδο	Δημοτικό	
	Γυμνάσιο	
	Λύκειο	
	Πανεπιστήμιο	
	Μεταπτυχιακές σπουδές	

Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμος/η	
	Παντρεμένος/η χωρίς παιδιά	
	Παντρεμένος/η με παιδιά	

Σημειώστε τον κυριότερο λόγο για την επίσκεψή σας στην περιοχή

Πηγές ενημέρωσης για την περιοχή που επισκέπτεστε

Τηλεόραση	
Εφημερίδες/περιοδικά	
Διαδίκτυο	
Τουριστικό γραφείο	
Γνωστοί/φίλοι/συγγενείς	
Περιβαλλοντικές οργανώσεις	
Άλλο	

Οργάνωση ταξιδιού

Τουριστικό γραφείο	
Οι επισκέπτες μόνοι τους	

Συνολικό κόστος ταξιδιού ανά άτομο

<500 Ευρώ	
501-1000 Ευρώ	
1001-1500	
1501-2000	
>2000 Ευρώ	

Μέγεθος ομάδας προσέλευσης στην περιοχή

Ζευγάρι (2 άτομα)	
Μικρή παρέα-οικογένεια (ως 5 άτομα)	
Μεγάλη παρέα (ως 10 άτομα)	
Γκρουπ (ως 50 άτομα)	

Διάρκεια παραμονής στην περιοχή

Μερικές ώρες	
1 μέρα	
2-3 μέρες	
4-7μέρες	
>7 μέρες	

Έχω επισκεφθεί ξανά την περιοχή: Ναι ☐ Όχι ☐

☐

Έχω επισκεφθεί κάποια άλλη προστατευόμενη περιοχή: Ναι ☐ Όχι ☐

Είμαι μέλος περιβαλλοντικής οργάνωσης Ναι ☐ Όχι ☐

<u>Σημειώστε τον βαθμό περιβαλλοντικού σας ενδιαφέροντος</u>

Χαμηλός 1 2 3 4 5 **Υψηλός**

Σημειώστε στον χώρο που δίνεται οποιοδήποτε σχόλιο επιθυμείτε να κάνετε σχετικά με το ερωτηματολόγιο ή την έρευνα

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ